

A
A
0
0
0
4
0
4
8
1
9
5

THE SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

PA
6105
V24
v.42 Valpy -
Delphin classics.

653

**Southern Branch
of the
University of California
Los Angeles**

Form L 1

PA
6105
V24
v.42

This book is DUE on the last date stamped below

Form L-9-15m-8,'26

Digitized by the Internet Archive
in 2008 with funding from
Microsoft Corporation

QUINTA CORONA ROMA

THE BEAUTIFUL CITY OF ROME

By J. H. M. J. VAN DER WOUDE

Vol. II

QUINTI CURTII RUFII
DE REBUS GESTIS ALEXANDRI MAGNI
LIBRI SUPERSTITES.

VOL. III.

QUINTI CURTII RUFII

DE REBUS GESTIS

ALEXANDRI MAGNI

LIBRI SUPERSTITES

EX EDITIONE FRID. SCHMIEDER

CUM SUPPLEMENTIS

NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITI.

75803

VOLUMEN TERTIUM.

F

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1825.

50721

pugna ad Issum: 'cecidit etiam Sabaces prætor Ægypti.' Ibi vides, Arrianum etiam Σαβάκην vocare, non vero Μαζάβην, ut Glareanus vult. Verum quidem est, ab Arriano III. 1. 2. Μαζάκην (ut recte habet editio Vulcanii) adduci, sed ab hoc diversum, de quo mox. Negat autem Glareanus, Diodorum quoque mentionem facere huius prætoris, cum tamen ille XVII. 34. 'Tasiacen' licet depravato nomine vocet, ubi æque ac Arrianus cæsos primates Persarum in pugna ad Issum refert. Porro quod Glareanus Mazacen illum, de quo Curtius IV. 1. 32. eundem esse contendit cum Sabace, non potest; cum Sabaces jam obierit, ut dictum, in bello ad Issum. Et ut nullus dubitationi sit locus, Arrianus III. 1. tradit, Mazacen, ubi certior factus de grandi clade Darii ad Issum, ex desperatione se dedidisse Alexandro. De qua deditione Curtius IV. 7. 4. agit, ubi pro *Astaces* leg. *Mazaces*. quod etiam vidit J. Gebhardus. Idem Arrianus, ubi de expeditione Alexand. in Ægyptum, prætorem Ægypti *Mazacen*, non *Astacen* appellat. hinc et eod. lib. recte emendat Gebhardus Μαζάκον pro Μαζάκον nam Mazæus Babyloniarum prætor erat, non Ægypti. Quod denique addit Glareanus, non potuisse Darium tam cito in fuga cæso Sabaci alium substituere, hunc quoque scrupulum illi eximet Arrianus, ubi dicit III. 1. 2. Μαζάκης ἐκ Δαρεὼν καθέστηκώς. *Mazaces a Dario constitutus*. et Curt. IV. 7. 4. 'In cuius præsidio Mazaces prætor Darii relictus.' *Loccenius*. Sciendum est, eandem Persis olim fuisse providentiam, quæ hodie omnibus est gentibus, ut nempe summo magistratui substituerint, qui per ejus absentiam videret, ne quid Resp. detrimenti caperet. talis fuit Tages, de quo Thucyd. VIII. 3. 10. ὃν ἤρχεν Τάγης ὑπαρχος Τισσαφέρνης, quos ducebat Tages proprætor Tissaphernis. Freinsh.

Præsidium sine duce] Mentitur Amyntas, nam Mazaces supererat. IV. 7. 4. et alii. *Cellar*.

Infensos] *Infestos* Membrana: atque eadem varietas in iisdem vocibus etiam paullo post est. *Modius*.

§ 29 *Primus spes fortuna*] Membrana iterum *prima spes fortuna*, non recte: sed de quo tamen celandum lectorem non existimavi. *Idem*.

Ad Pelusii ostium] Pelusium oppidum cum portu ad ostium Nili maxime orientale. *Cellar*. Nonnulli libri legunt *Pelusium*, quod non plane rejiciendum, quoniam ostium Pelusii omisso fluvio ambiguum quid est: licet illud ostium dicatur Pelusiacum; tamen adjective dixerunt 'Pelusia munera,' &c. Lucanus, et alii. *Snak*.

§ 30 *Memphi copias promovit*] Antiqua Ægyptiorum regia, ad divortium Nili, supra Delta, juxta quam Pyramides fuerunt. *Cellar*.

Ægyptii, rana gens] Sinesius in Encom. Calvitiae αἰγυπτιάζειν pro dolose agere usurpat. Strabo ἀνθρώπους ἀπολέμους vocat. *Loccenius*. Plinius Panneg. c. 31. de Ægyptiis 'ventosa atque insolens natio.' Vopiscus in Saturnino ex Epist. Hadriani: 'Genus hominum seditiosissimum, vanissimum.' Herodian. IV. 8. de Alexandrino populo: φύσει τὰς γνώμας κοινόφωτος ὢν. unde, quod Suetonius in Cæs. c. 35. notavit: 'Veritus Cæsar est Ægyptum provinciam facere, ne quando violentiorem nacta præsidem novarum rerum materia esset.' Eademque de causa, quum Augustus provinciam fecisset non majoris, quam equestris dignitatis, præsidem imposuit, Dio Cass. LI. pag. 455. ex Freinshemio contraxit. *Cellarius*.

Hoc ipsum concurrunt] Impressi ad hoc ipsum minus bene, et geminum huic locum libro superiori emendavimus, ibi: 'Laxataque vis morbi hoc ipsum videbatur.' *Modius*. Non concoquo ineptam illam repetitionem, ad hoc ipsum, ad delenda. Ex libris

antiquis unus omittit hoc, alter ad posterius: hinc adducor, ut existimem scripsisse Curtium: ad ipsum concurrunt, et defendenda præsidia Persarum. Scheffer.

Spem retinendi] Vera hæc est lectio, quicquid dicant editiones, quæ omnes habent, *spem obtinendi Ægyptum non amiserunt*. Modius.

§ 31 *Victores ad populandos*] Vitiis nobilitatus locus, et quem varie libri repræsentabant: in editionibus enim ita legebatur: *victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positis omnibus hostium cuncta agebantur*. Pes-sime. In membranæ Coloniensibus ita, *victores ad populandos agros velut in medio positi: dis hostium cuncta agebantur*, propemodum; sed et quid nos audet juvare Sigeburgensis? *victores ad populandos agros velut in medio positi hostium cuncta agebantur*. Enge, terram video, legendum enim, *victores ad populandos agros velut in medio positis hostium cunctis agebantur*. Aut si non ita, certe ita: *victores ad populandos agros, velut in medio positi hostium cuncta agebant*. Credesne verum dicere, an nondum etiam? sed aut crede, aut doce, quod pro illo sit: veterum et recentiorum codicum scripturæ discrepantes in medio positæ sunt. Modius. Neque ut edidit, neque ut in notis conjicit Modius, recte locus adhuc emendatus, cujus in tanta lectionum varietate magna difficultas. Hanc tamen superasse mihi videor, et ex scripturis omnibus aliquid seligens, ita tandem constitui verba et sententiam, ut sinceritati utriusque vix amplius quidquam desit. Diversitatem lectionum hic apponere non libuit. Tu apud Modium vide, qui prolixè consignavit: in membranæ autem nusquam verbum *eduxit*, quod expungimus igitur ex hoc manipulo; *velut* in omnibus est, quod ægre mutes, nisi ex *ac velut*, facias *huc illuc*. Jam pro *in medio positis* emendo *incompositis*, pro omnibus,

agminibus, pro cunctis denique secuti: ita partibus reffectis integrum restitui locum. *Castrisque positis, victores ad populandos agros huc illuc, incompositis agminibus, hostium securi agebantur*, Quomodo si non persanatus est, audebo dicere, vix alius sanabit. Unice probant sequentia ista, *Tamen palantes et victoriæ fiducia incautos ostentans. Acidal.* In medio positis] Ilias hic variarum lectionum occurrit. Aliter editi, aliter membranæ, aliter Modius, aliter Acidalius curat affectum, et prope depositum locum. Mei libri hæc collocant verba: *Castrisque positis victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio positis Diis*, (Herwartus V. C. legit *diritiis*) *hostium cuncta agebantur*. Alius antiquior *positis* his. Alius agebat. Alii apud Modium, *positis omnibus hostium cuncta agebantur*. haud dubie mendosissime. Non multo melius Sigeburgensis, *Victores ad populandos agros velut in medio positis hostium cuncta agebantur*. Modius ratus se rem acutè tetigisse, rescripsit: *Victores ad populandos agros, velut in medio positis hostium, cunctis agebantur*. Sed ipse sibi parum placens, vertit calenlum, ediditque *Victores ad populandos agros velut in medio positi, hostium cuncta agebantur*, nihilo melius, immo deterius. Modium damnat Acidalius, qui mutat quadrata rotundis. Primum expungit, quod in veteribus libris scriptum est *eduxit*, deinde *ac velut*, vertit in *huc illuc*, præterea pro *in medio positis*, reponit *incompositis*, illud omnibus mutat in *agminibus*. Demum, quod nullam omnino habet affinitatem cum voce, et ductu literarum, pro *cunctis*, scribit *securi*. 'Ita,' inquit, 'partibus reffectis, integrum restitui locum, quomodo, si non persanatus est, audebo dicere, vix alius aliter sanabit.' Ain' tu? an etiam nobis tollere tentandi conatum, cum tibi permiseris omnia, conaris? Ego ita sanari locum arbitror, *castrisque positis victores ad po-*

pulandos hostium agros eduxit, ac cuncta, velut in medio omnibus positus agebat. Possis tamen permutato verborum ordine rescribere, *Castrisque velut in medio positus, victores ad populandos hostium agros eduxit:* Verbum *cuncta*, vel *cunctis positus*, agebat vel agebantur, redundat; vel alia desiderantur: neque enim oratio recte connectitur. Intellectus justus est: *Amynthas compulsis in urbem victis, castrisque velut in medio* (inter urbem nempe et agrum) *positus, victores Græcos ad populandos hostium agros, et prædus agendas eduxit.* Alioqui verbum *positus* altero statim versu incondite recurrit. Optime forsitan legeris: *Castrisque positus victores ad populandos agros, velut cunctis hostium in medio positus agebantur, an vagabantur.* Raderus. Hujus integram notam malui adscribere cum tædio, quam committere, ut in hac editione quisquam quidquam desideret, eorum quæ hactenus ad Curtium qualitercumque notata sunt; in quibus tamen aliquod operæ pretium aut sit, aut videri queat. Ego enim occiso loco sine melioribus libris salutem minime sperandam arbitror: et quamquam esset comminisci quædam minus flagitiosa, quam illa aliorum, malui tamen relinquere Curtio notum malum, eoque levius, quam audaci medicina provocare malignitatem morbi, et nondum persanatis antiquis vulneribus, infligere recentia: nisi quod non dissimulo videri legendum *velut in metu positus*; ea enim causa negligentiae, credere nihil ansuros hostes adverso prælio perculosos. Porro similem ex Justino locum adnotare non pigeat: sic enim ille xxiv. 7. 4. de Gallis: ‘Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vitio, ceterisque commatibus referta rura invenit, non minus abundantia quam victoria lætum, per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur.’ Freinsh. Alii

aliter hunc locum tentant emendare. Freinshemius pro desperato habet. Mihi omnia videntur sana, modo deleatur *ac*, quod nec agnoscunt libri quidam veteres, fiat nova periodus a voce *velut*, et post vocem *hostium* scribatur comma. Ordo: *Cuncta, hostium sc. agebantur, velut positus illis cunctis hostium in medio, id est, sicut, vel quia cuncta illa, quæ hostium erant, posita fuerunt in medio, ita, vel ideo quoque cuncta agebantur. in medio posita* dixit Curtius pro proposita, exposita, quomodo Cicero in Verr. 1. ‘Sese ipsum nobis et eos, qui ante se fuerant, in medio posuit, ut ceteros et se ipsum per se cognosceremus.’ Quasi diceret, exposuit eos, et se ipsum potestati et arbitrio nostro de se judicandi. Item in Tuscul. ‘Obscenas voluptates faciles, communes in medio sitas esse dicunt,’ id est omnium potestati permissas, ut quisquis velit, possit eas ad se rapere. Quali sensu et hic apud Curtium verba illa posita videntur. Scheffer. Locns, siquis alius Curtii, corruptus, et desperatus. Raderus ita: *Castrisque positus victores ad populandos agros velut cunctis hostium in medio positus vagabantur.* Freinshemius: *velut in medio positus omnibus hostium cuncta agebantur.* Audacior conjectura Barthii Adversar. xxviii. 6. *velut uno prælio sopitis hostium cunctis, agebantur.* Cellar. In loco hoc emendando multum snderunt Raderus, Freinshemius, Barthius, diversam singuli ineuntes rationem. Nec vero ulla ex iis lectio est, quæ omnino se probare lectori possit. Quid ergo? an ego ita abundo ingenio, ut quod tot tantorum medicorum manus percurrare nequiverant, restituam in integrum! haud sane ita mihi Suffenus sum, sed amore Curtii olim abreptus ad vires periclitandas triplicem excogitavi lectionem. Quarum nulla nunc mihi satisfacit. Primum enim ita legēbam: *Castrisque victores ad populandos*

agros eduxit, velut in medio positis omnibus hostium: i. e. omnibus, quæ essent hostium. Positis propterea mittebam, quod vix videretur credibile, scriptorem tam accuratum duobus in versibus unum verbum (positis) his posuisse. Illa vero verba cuncta agebantur, debebam, quod viderentur incuria librarii huc translata ex libri hujus cap. 3. 23. ubi leguntur. Deinde hunc in modum ista verba correxi: castrisque positis v. a. p. a. eduxit: ita velut in medio positis omnibus, hostium nulla cura agebantur. Etenim ex ita duæ priores litteræ videbantur absorptæ per eduxit proxime antecedens. Tertio sic legendum censui: Castrisque victores ad populand. agr. eduxit. Itaque velut in medio positis omnibus hostium securi vagabantur. Itaque faciebam ex ac. Sed eandem particulam omittendam iudicabam in verbis subsequenibus, et sic pergebam: Muzaces, quamquam infelici prælio, &c. Vagus hostis pari modo commemoratur viii. 1. 1. Hostium securi dicere Curtius potuit, quemadmodum infra v. 10. 15. 'securus periculi, quod instabat.' et ix. 9. 8. 'securi casus ejus, qui supervenit ignavis.' Sic et Ovid. Trist. i. 1. 49. dicitur 'securus famæ.' Verum nunc hæc universa mihi displicent, postquam animum meum suspicio subiit glossematis. Delenda itaque censeo isthæc verba prorsus, ac velut in medio positis omnibus hostium cuncta agebantur. Ejectis quippe hisce tota Curtii oratio placidiori deenrit flumine. Ut merito verear, ne sciulus quisquam ea intruserit, qui scripsisse sibi videbatur elegantissime. Quia plane suspicor, desumpta hæc verba esse ex Sallustio qui in Bell. Cat. cap. 42. ita disserit: 'Illi inconsulte ac velut per dementiam cuncta agebant.' Noli, lector, objicere, ea tamen verba in omnibus Curtii Mss. codd. exstare; nam postea indicabo aliud glossema in omnibus itidem Mss. obvium ix.

5. 4. *Heumann. forte, victore verso ad p. a. velut in medio pacis immemori hostium oscitanti cuncta agebantur. Heinsius. His tot hariolationibus, quid refert, utrum et nostra accedat, concipientium tantum pro hostium legendum hostili vi. ac velut in medio positis omnibus hostili vi cuncta agebantur. Ut Justin. xxxviii. 1. 'Non vi hostili, sed voluntaria morte.' Snak.*

§ 32 *Tamen palantes*] Dispersos, vagabundos. Justin. v. 5. 2. interpretatur, 'Sine insidiarum metu sparsos milites.' Tacitus Hist. iv. 18. 7. 'Auxilia fœda fuga dispersa, totis campis palantur.' Cellar.

§ 35 *Cappadocum et Paphlagonum*] Paphlagones in fidem acceperat Alexander, Arriano teste lib. ii. oportet ergo illos defecisse. Cappadociam autem non totam, sed quæ circa Halyn est, tantummodo subegerat, eodem teste. Idem.

Lydiæ] Arrian. i. 8. 27. *Phrygiæ.* Potest utramque obtinuisse. Freins.

§ 36 *Demersis navibus*] Colonienses, et jam de scripto et excuso loquor, *eversis.* Sigebergensis, *aversis*, omnes bona et probabili sententia, præ omnibus tamen placet quod expressi. *Modius.* Forte, *depressis.* Heinsius.

§ 37 *Chium, Andrum, Siphnum*] Maris Ægei insulæ, Andrus et Siphnus in Cycladibus, Chios Ioniæ opposita. Cellar.

Has quoque insulas] Colonienses. et Sigeberg. scripti *his*, hinc feci *has*. Nam Lugdunenses et Coloniensis impressi habebant *is*, sed quid mihi hæc talia monitio est! *Modius.* *Eas quoque*, sic olim conjeci legendum, pro *is* quoque, et cum videam favere libros, recepi. Freins.

Occupat] *Lege occupatos.* Heinsius.

§ 38 *Græciæ et Cretæ arma commoverat*] Græciæ non omnis, sed tantum Laecædæmonia: Spartani autem cum Cretensibus, quod viderent Alexandrum, nisi confecto bello Persico, non

reversurum, arma commoverant. *Cellar.*

§ 39 *Agis Lacedæmoniorum rex*] Vide Arrian. II. 3. 10. Diodor. XVII. 48. *Freinsh.* De Regibus Lacedæmoniorum Corn. Nep. Agesilao cap. 1. 'Nomine magis, quam imperio' reges, neque enim erant αὐτοκράτορες, sed ἡ γερουσία πᾶν εἶχε τῶν κοινῶν τὸ κράτος. *Potestas omnis penes senatum erat.* Dionys. Halicarn. II. p. 87. *Cellar.*

§ 40 *Præsidii occupabatur*] Præsidarios milites habebant. *Idem.*

Unum certamen] Unum prælium, quo in Oriente debellaretur. *Idem.*

CAP. II. § 1 *In continenti*] In litore ad Tyrum. Continens pro terra accipitur, ut oriens pro sole; saliens pro fonte; frigida, et calda, pro aqua, et hoc genus alia, sed tamen quæ mare contingit: interiora, mediterranea appellantur. *Raderus.*

A quo] Leg. a qua, sc. terra. *Heinsius.*

Angustum fretum] Quatuor stadia latum inter urbem et terram. *Raderus.*

§ 2 *Societatem quam imperium*] Ut suis legibus viveret, socia et amica regi esset; ceterum in omnibus suo arbitrio tamquam libera, nec ullius imperio obnoxia civitas ageret. Sicut paullo ante Pisidæ Selgenses πρὸς Ἀλέξανδρον πρεσβευσάμενοι δέχεσθαι τὰ προστάγματα εἶπον κατὰ φιλίαν *imperata se ut amicos* (non ut subditos) *succre velle significarunt.* Strabo lib. XII. *Freinsh.*

Coronam auream] Virtutis et victoriæ symbolum, quod etiam aliis, quam regibus dari consuevit. Livius XXXI. 5. 'Rhodiorum populus corona aurea virtutis gratia donatus.' *Cellar.*

Donum adferebant] In quibusdam edd. *domum aff.* quod idem vitium observavi in his Frontini II. 11. 5. 'Aurum, quod parentes ejus redempturi captivam domum Scipioni attule-

rant:' ubi nescio quis, 'donum,' probe. *Freinsh.*

Advexerant] Aptius hoc, quam vulgatum illud *adduxerant.* Modius.

§ 3 *Herculi*] Dubitatur tamen quoniam hic Hercules fuerit: nam plures numerabant (Cicero de Natura Deor. III. 16. et Arnob. lib. IV.) Petrus Faber facit Ægyptium Herculem. Vide ipsum fusc Semestr. III. 4. *Loccenius.* Vide et dies Geniales Alexand. II. 14. Plinius XI. 17. eam disputationem supervacuum esse credit, et parum religiosam. *Freinsh.* Multi Hercules, et in his si non duo, saltem unus Tyrius. Diod. XVII. 40. Βουλομένου Βασιλέως τῷ Ἡρακλεῖ τῷ Τυρίῳ θύσαι, volente rege *Herculi Tyrio sacrificare.* *Cellar.*

Deo ipso] Ab illo Deo ipsos alii. *Modius.*

Genus ducere] Ab Hercule, non tamen Tyrio, nisi hic idem cum Argivo fuerit. Ceterum de stirpe Alexandri prolixè disputantem vide Reineccium in Præfat. regni Macedonici. Cujus excerpta dedimus in comment. horum prolegomenis cap. 5. Dextippi Fragmentum, editum inter Eusebiana Scaligeri, nihil habet magno promissoris liatu dignum. Sed 'ob hanc stirpem reges Macedonum, pro diademate, et corona, et purpura regia, pelle capitis leonini se ipsos coronant, et id coronam et ornatum arbitrantur: et argumento est nummus Macedonis Alexandri tali imagine insignitus;' ut scribit Constant. Porphyrog. lib. II. de Themat. *Freinsh.*

§ 4 *Templum Herculis extra urbem*] Herculi extra muros sacrificabatur, quia fuit pene semper peregrinus. Vide Scalig. Poët. II. 25. et adde Plutarch. Quæst. Rom. 28. *Cellar.*

In ea sede quam] Editio Coloniensis, *in eam sedem quam Palætron:* vide diligentiam ejusmodi typographorum. *Modius.* *In eam sedem*] Ita retinui, sic enim et supra III. 5. 10. 'in Ciliciam fore.' Vide Indicem, 'in.' *Freinsh.*

Palatyrone vocant] Strabo l. xvi. Μετὰ τὴν Τύρον ἡ παλαιτέρα ἐν τριάκοντα σταδίοις. *Post Tyrum est antiqua Tyrus, triginta studiis distans*, in Austrum Ptolemaida versus. Primum enim in continenti fuerat urbs, post in insulam, ut locum tutiorem, reducta. *Cellar.*

§ 5 *Iram Alexander*] Mss. illud *Alexander* non agnoscunt, et deleri poterat sane. *Modius.*

Alioquin] Vox Ciceronis ævo minus frequens, post ætatem Augusti frequentius probatis ancoribus usurpata, ut nos docuit Cl. Burmannus ad Quinctilian. Instit. 1. 1.

Fiducia loci] Thucyd. iii. 14. 18. ‘Melios, cum essent insulani, qui dicto audientes esse nollent, et militiæ societatem abnuerent, subigere volebant.’ Flor. ii. 3. 4. de Liguriis: ‘Tuti locis et fuga, durum atque velox genus, ex occasione magis latrocinia, quam bella faciebat.’ Vellei. ii. 95. 2. de Rhetis et Vindeliciis: ‘Gentes locis tutissimas, aditu difficillimas perdomuerunt.’ *Freinsh.*

In continenti vos esse] Et hoc egregie ostendit, cum jacta ingenti mole operum in obsidione Tyri, ex insula continentem fecit: unde et Ovid. Met. xv. 287. ‘Fluctibus ambitæ fuerant Antissa Pharosque, Et Phœnissa Tyros, quarum nunc insula nulla est.’ Lege quoque Pomponium Melam 1. 12. et Plinium v. 19. *Loccenius.*

Urbem intrare] Quod alibi adimunt, alibi dant membranæ; nam hic in impressis vox *urbem* nulla erat; paulo ante illud *amici* in scriptis desiderabatur. *Modius.*

§ 7 *Africo maxime objectum*] Africa ab Occasu hiberno erumpens ventus, ‘creber procellis,’ ut poëta ait, hoc fretum maxime concitabat. *Cellar.*

Evolvit] Editi *evolvens*: male. *Modius.*

§ 8 *Accipiendo*] Forte *occipiendo*:

leg. *auspicando*; sed sic tamen infra c. 6. 8. ‘levi humo acceptante opus.’ *Heinsius.*

Pulsu maris] Iterum editi *maris*, sed hoc quoque tenne. *Modius.* Non video, quo spectet illud *pulsu*, aut unde factus sit is pulsus. Itaque non dubito, quin pro *maris*, *maris* sit scribendum, litteraque ex sequentis vocis initio, quæ male deleta est, repeti debeat. Et in emendationem hanc ce consentit etiam Palatinus nms. *Scheffer.* Forte, *impulsu illisi maris*. Sic c. 3. 6. ‘ventus mare illisit in molem.’ *Heinsius.*

Exedant undæ per enixus] Gymnici editio, *excident undæ et per enixus*, hæc bene, illud pessime. Lugdunenses, *quam non excident undæ per nexius*, &c. ineptissime. Sigebergensis, *quam non exedant undæ, et per nixus*, ex quibus postremis duabus lectionibus ita scripsi, quemadmodum excidendum etiam curavi. *Modius.* De ceteris *Modius* bene. *Nexus* non erat penitus damnandum. Per hoc quis compages non intelligat, quæ solvuntur aquis intermanantibus? sed nec *enixus* ego contra damnum. Elegantem id quoque sensum parit. *Acidalius.* *Nexus* habent editi, nec male: aquæ enim, quæ opera committebantur, meatus quærebant, per quos enitebantur. *Enixus* est obscurius, metaphoræ a parturientibus sumpta. *Raderus.* Qui huic lectioni anteponunt, vel etiam componunt aliam, *per enixus operum*, potius delectantur invenientibus quibus paginas impleant, quam conservata puritate textus. Ad minimum advertere debuerant, *enixus*, ut maxime ita legendum esset, aquæ non tribui, sed operibus, *enixus operum*; quomodo si Cartium scripsisse putant, haud levem injuriam faciunt majoris elegantiae judicii que historico. *Nexus* autem *operum*, quid sint, præter quod candidissime dictum sponte patet, ipse subinde explicat: mox iv. 2. 21. ‘nondum commissum opus.’

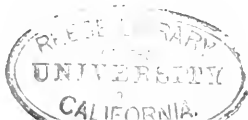
et IV. 3. 6. clarissime: 'Crebrisque fluctibus compages operis verberatæ se laxavere; saxaque interfluens (an interluens) unda medium opus rupit.' Mox num. 9. 'velut quodam nexu continens opus junxerant.' Pannlo ante hæc verba legerim: *Africus r. p. q. congesta pulsus intisi maris obruit.* Certe maris, non mari habebat etiam Pal. 1. *Freinsh.*

Summi operis fastigio] Insuavis iteratio operum, et nox operis. Vide ne omittendum posterius, legendumque *summo fastigio*. Acidalins. Nihil tamen temere mutandum in his talibus, nisi certior adsit ratio. Sæpe enim vel incuria, vel etiam voluntate scriptorum, minima intercapedine vox iteratur. *Freinsh.*

§ 9 *Præaltum mare*] Idem dicit Plinius v. 19. 'Præalto,' inquit, 'mari septingentis passibus divisa.' Sed quam erat altum? Curtius ὑπερβολικώτερον dixit *præaltum*. Arrianus II. 4. 3. non nisi tres ulnas, et quidem qua profundissimum est, altum affirmat, ut Vulcanius interpretatur. Verba Arriani sunt: Τὰ δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει, ἵνα τὸ βαθύτατον τοῦ διαπλου, τριῶν μάλιστα ὀργυῶν τὸ βάθος. Ubi urbem attingit, qua quidem profundissimus trajectus est, tres summum ulnas altum est. Profecto exigua altitudo, in qua superanda non fuisset septem mensibus Alexandro laborandum. Nec tamen Vulcanium ausim vocare in vitium, quod τὸ ὀργυῶν male verterit: Favet illi Phavorinus, qui ὀργυῶν ita exponit: Ὅργυιὰ τὸ ἐξηπλωμένον μέτρον τῶν χειρῶν, ἢ τὴν ἑκτασιν τῶν χειρῶν, σὺν τῷ πλάτει στήθους· παρὰ τὸ ὀρέγειν καὶ ἐκτείνειν τὰ γυῖα, ὃ ἐστὶ τὰς χεῖρας. *Orgyiu est mensura passarum manuum, sive distensio manuum una cum latitudine pectoris, a verbo ὀρέγειν, quod est extendere membra, seu manus.* Hoc, ut vides, nihil est aliud, quam ulna. Ulnam autem cubita quatuor continent, cubitum sesquipedem. *Præaltum mare*, cum non

sit altius octodecim pedibus! nondum habes altum mare. Nec Hesychius a Phavorino abit, qui ὀργυῶν ἑκτασιν ἀμφοτέρων χειρῶν, *distensionem ambarum manuum vocat.* Eustathius τριπλήχῃ μέτρον, *trium cubitorum mensuram*, quæ dimidio pede brevior est ulna. Idem tamen ἢ εἰς πλάτος ἑκτασιν ἀμφοῶν χειρῶν, *ambarum manuum in latum extensio.* Herodotus sex pedum facit ὀργυῶν: ita octodecim erit pedum altitudo maris. Nihil haecenus nimis. Plinius v. 4. ex Theophrasto orgyiam decempeda metitur. Ita ficerent tres orgyiae, triginta pedes, tolerabili altitudine maris. 'Maxima, (cedrus, verba sunt Plinii xvi. 40.) ea in Cypro traditur ad undeciremem Demetrii succisa, centum triginta pedum longitudinis, crassitudinis vero ad trium hominum complexum.' Accipiamus ergo hic, mare altum fuisse triginta pedes, ut Curtius speciem veri obtineat, qui *præaltum mare* ait fuisse ad muros. Nam Plinius semper orgyiam interpretatur decempedam, nisi vitium in Plinio est, ut doctissimus Herwartus censet. *Raderus.* Ὅργυιὰ quid sit vide apud Salmasium in Solin. 1234. E. 2. *Snak.*

Ambiebat] Ubi hic Acidalii, Modii, Glareani, Erasmi, alique Criticæ dictatores? dicendumne *ambiebat*, an *ambibat*? Verbum est testibus Prisciano et Grammaticis ab 'Eo:' et sequitur simplex, præter extremam inflexionem, 'ambitum,' et partic. 'ambitus,' ad discrimen 'ambitus,' cum nomen est: *ambibat* ergo dicendum est, ut 'adibat,' 'redibat,' et reliqua. Ovid. Met. v. 361. 'Ambibat Siculae cantus fundamina terræ.' Met. I. 37. 'Jussit et ambitæ circumdare litora terræ.' Utrumque reor usurpatum: nec mirum si a reliquis ab 'Eo' compositis desciscat. cum etiam in præsentī hoc illi sic singulare, ut e mutet in i, reliquis omnibus retinentibus, ut 'redeo,' 'adeo.' 'Ambio'

tantum, non 'ambeo' dicitur, ut in imperfecto sequatur quartum, quemadmodum sequitur in præsenti. Pauca hactenus in *ibam* observavi: sæpius audies 'ambiebam': utrum rectius haud scio, Prisciani tribuna lia pronuncient. *Raderus*.

[*Non tormenta, &c.*] Vera lectio: *non tormento, nisi e navibus procul, excussa mitti*: ubi τὸ mitti jam occupavit Modius, quippe scriptorum est infra: 'Quum tormento asseres promovissent.' l. vii. 'Tormenta saluti fuere, quibus in confertos, et temere se offerentes haud frustra excussa sunt tela.' l. viii. 'Et turres admovebantur, et excussa tormentis tela emicabant.' Eodemque 'excussas tormentis prægraves hastas.' Simili mendo Livium l. xxiv. liberavimus. *Gronov. Obs.* ii. 8.

§ 10 *Parva dictu res*] Alii cum negatione *haud parva*, quam, cum bene omnia considero, puto ab alio intrusam: quamquam enim pro illa quædam etiam dici possint, tamen hoc me movet, quod ita solent historici adnotare, quando aliqua res non maximi momenti causam præbet magnis eventibus. Et sane *parva dictu res* erat, Carthaginensium legati, qui non aliam ob causam, quam celebrando annuo sacro missi erant, ut ob eorum pollicita tam gravem obsidionem sustinendam esse arbitrarentur Tyrii. Quid enim aut ad præsens opis in illis erat; et quod a Carthaginensibus ob consanguinitatis memoriam sperabatur, nonne a quibusvis Tyriorum legatis peti poterat? His rationibus cum accederent etiam cold. nonnulli, inter quos est et ille Danielis, haud postremæ auctoritatis, expungendum omnino τὸ *haud*, ut insititum, credidi. Sic apud Livium xxvii. 17. 7. 'Fabium Tarentum obsidentem leve dictu momentum ad rem ingentem potiundam adjuvit.' Et xxx. 34. 2. 'Dictu parva, sed magno eadem in re gerenda momenti

res.' Idem xxvii. 11. 1. 'Adeo ex parvis sæpe magnarum momenta rerum pendent.' Et xxv. 18. 3. 'Restituit his animos, et illis minuit audaciam, parva una res,' &c. Adde Thucyd. ii. 3. 6. *Freinsh.*

[*Anniversarium sacrum*] Ad Astartes sive Uranie sacra, quæ Dido Phœnissa secum Tyro Byrsam avexerit, aut ad Tyriorum similitudinem Carthagine a se condita sanciverit atque deliciarit, locum hunc eximium referendum censeo. Quamquam si de sacris Herculis (de quibus hujus capitis initio a nobis actum est) Curtii verba malit aliquis accipere, non repugnabo. *Faber. Semestr.* iii. 2. cuius posteriorem sententiam amplector. *Freinsh.* Polyb. Excerpt. legat. c. 114. vocat ναῦν ἱεραγωγὸν, *sacra gestantem*, quæ εἰς τὴν Τύρον ἐκπέμπουσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὰς παρπλους ἀπαρχὰς τοῖς θεοῖς. *Cellar.*

[*Tyrii condiderunt*] Hinc et Noster infra Tyrum eleganter vocat, 'majorem patriam Carthaginensium,' et Diodorus Tyrios ἀπογόνους τῶν Καρχηδονίων. Orosius iii. 16. 'Carthaginenses cognatos Tyriorum.' Virg. Æn. iv. 'Tyriam Carthaginem.' *Loccenius*. Omnes idem alii scriptores clamant; testes Interpretes ad Virgil. Æn. i. 16. 'Urbs antiqua fuit, Tyrii tenuere coloni, Carthago.' His adde J. Scaligerum in Appendice de Emendatione Temporum. *Raderus*.

[*Parentum loco culti*] Carthago Tyriorum colonia conditricem civitatem parentis loco coluit, ut Ilienses, sive Trojanos Romani apud Justin. xxxi. 8. *Cellar.*

§ 11 *Pœni*] Quasi 'Phœni,' a Phœnicibus, ut Servio placet: est et adjective sumtum apud Virgilium, Statium, et alios, ut 'Pœnus ager,' 'Pœnus leo.' hinc bellum Pœnicum, et *Punicum*, ut 'mœnire' et 'munire,' sicut a 'pœna' pœnire. *Raderus*.

[*Maris obsidebantur*] Non de nihilo esse videtur, quod scripti libri in

hane, quam dicam, lectionem consentiunt, *Namque ea tempestate magna ex parte Punicis classibus majora obsidebantur*: non de nihilo inquam, sed quod præterea dicam, non habeo. *Modius.*

§ 12 *Tormenta disponunt*] Machinas, quibus majora tela excutiebantur, ut balistæ, ac similes. Liv. xxxi. 17. 'Abydeni tormentis per muros dispositis non terra modo adentes a litu arcebant, sed navium quoque stationem infestam hosti faciebant.' *Cellar.*

Opifices] Quorum gloria antiquitus præcelluisse Tyrum, vel constructio templi Hierosol. abunde probet. Vide Reg. iii. 5. Sic et coloni eorum Carthaginenses a Romanis obsessi, cum arma tradidissent, pauculos intra dies nova fabricaverunt. Flor. ii. 15. 10. et inprimis Appianus in Libycis. *Freinsh.*

Harpagonas] Liv. xxx. 10. 'Asseres ferreo unco præfixo (harpagonas vocat miles) ex Punicis navibus injici in Romanas cæpti, quos cum neque ipsos, neque catenas, quibus suspensi injiciebantur, incidere possent,' &c. Usus erat in attrahendis retinendisque navibus, ut in hostiles naves transcendendi posset. Cæs. Civ. B. i. 58. et pugna similis pedestri fieri, Liv. xxxvi. 44. et quasi in solido decerni, Flor. ii. 2. 8. Erat et alius usus, ut hostilem navem in sublime erigerent, rursumque demissam in fluctus præcipitent. Dio Cass. l. lxxiv. sive Xiphilin. in Severo Byzantium oppugnante. 'Ἀρπάγας τε ἑτέρας ἔχουσαι, καὶ καθέιντο ἐξαπάλως καὶ ἀνέσπων διὰ βραχέως. Inerant nonnullis hisce, machinis, harpagones, quos et demittebant subito, et rapta celeriter sursum trahebant. Adde Schefferum de Milit. Nav. ii. 7. *Cellar.*

Corvique] Corvi quid sint, Polyb. l. i. refert; cujus verba, quia mirifice hunc Curtii locum illustrent, placet, sicut e Græco versa sunt, hic adscri-

bere: 'Lignea,' inquit, 'columna proris inerat longitudinis quatuor ulnarum, latitudinis palmarum trium; in ejus apice rotam constituerant. Huic præterea tabulæ inhaerentes scalas conficiebant, quarum latitudo erat pedes quatuor, longitudo sex ulnæ, foramen autem tabulæ erat oblongum, et circumambibat columnam post primas statim scalæ duas ulnas. Habebat autem velut sepem ad utrumque oblongum latus, genu tenuis altam. In ligni extremo ferrum erat instar mallei peracutum. Præterea annulus funi alligatus, ita ut hæc machina machinis frumentariis simillima videretur. Igitur simul ac navis hostium adventabat, laxato fune scalæ demittebantur, ferrum pondere, ac vi ligni super hostium navem delapsus figebatur: si adversa prora erat, bini milites per scalas descendebant: duo primi præferentes scuta, reliqui latera scutis protecti: si vero obliqua erat hostium navis, in eam ex tota pariter navi desiliebant.' Corvorum etiam meminit Vitruv. x. 19. *Popma.* *Corvique*, diversa corvorum genera, hic instrumentum significatur, quod ad lacerandas attrahendasque naves tormento excutiebatur, a corvini rostri similitudine 'corvus' appellatum. *Cellar.*

§ 14 *Frangerent*] Editi *frangeret*, et verius fortasse, nil tamen refert, utrum uni, an pluribus id acciderit. *Modius.*

Territoque rege] Ita totum locum scribo, et qui aliter statuunt, nihil statuunt. *Idem.*

Aristander] Hic Tertulliano est Aristodemus, vel Aristophon lib. de anima. *Loccenius.* Telmessensis, Arrian. l. ii. Telmessi autem, Lyciæ maritima urbe, ars divinandi et prodigiorum interpretatio iuprimis colebatur. Herodot. i. 78. Suidas in τελεμυσῆς. *Cellar.* Quibus adde Cic. de Divinatione lib. i. Idem hic apud Aristidorum Ὀνειροκρ. λγ. dicitur τὰς

πλείστας καὶ ἀρίστας ὑποθήκας ὑποθέμενος, nam et hic Telmessius dicitur Plutarcho, consultus a Philippo super somnium concepti Alexandri. *Snak.*

Extrinsecus] 'Q. Sertorius, cum equitum scuta extrinsecus, equorumque pectora cruenta subito prodigio apparuissent, victoriam portendi interpretatus est: quoniam illæ partes solerent hostili cruore respergi.' Frontin. 1. 12. 4. *Freinsh.*

§ 15 *Classem*] Glareanus docet hoc loco contraria scribi a Curtio et Diodoro: ego secus autumo, fallique aio Glareanum, quando scribit Diodorum statim initio oppugnationis affirmare, Tyrios quamquam classem LXXX. triremium haberent, tamen in urbem compulsos ab Alexandri classe, quæ et operarios in aggere tutos reddiderit a Tyriorum eruptione, Curtium vero negare, initio oppugnationis Alexandro ullam fuisse in promptu classem. Sed nego ego a Diodoro tradi, statim initio oppugnationis Alexandrum habuisse classem: nihil enim ibi de classe Diodorus, sed tantum de aggere jacto, et jam absoluto meminit, ac tum demum 'Tyrios senes, et pueros, cum imbelli mulierum turba, Carthaginem devehere conatos, et vero partem devenisse: alteram demum partem a classe Alexandri interim comparata, deprehensam, et retro in urbem repulsam. *Raderus.*

Contra jus gentium occisos] De hujusmodi juris humani temeratoribus, eorumque pœna late Paschal. in Legato cap. 26. Alb. Gentil. de Legation. 11. 14. et Henricus Salmuth. in Notis ad Pancirolli Res Deperditas, ubi de legatis agitur. Ceterum (verba sunt hæc Raderi) nihil est, quod moveare Glareani suspicione, arbitrantis hanc de legatis occisis historiam esse falsam, quod Diodorus et Justinus illam præterierint: quasi Justinus et Diodorus non alia multa transmiserint silentio, quæ Arrianus

et Curtius narrant. Quid si hæc et alia habuere Callisthenes, Duris, Ptolemæus, Aristobulus, et innumeri alii nobis invis, Curtio olim forte lecti? Multa Ælianus, Polyænus, Plinius adferunt aliis præterita. *Raderus.*

Atque ille] Legendum est *itaque*: facilis est et in pronuntiando et in legendo error, ut pro *atque* capiamus *itaque*, et vice versa; nec desunt aliorum scriptorum loca, ubi librarium incuria *atque* et *itaque* sunt commutata inter se. *Heumann.* In Parerg. Crit. p. 61.

Jam indigna] *Tam indigna*, vulgo, et certe rectius. *Modius.*

§ 16 *Desperatio incessit*] Excusi: *ingens ergo animos militum desperatio incessit cernentium*, &c. scripti: *ingens ergo animis militum desperatio incessit cernentibus*; unde facile apparuit, interpolatum locum, et illud sive *cernentium*, sive *cernentibus* a prodige liberalibus istis librariis esse. sexcenties illo modo loquitur Curtius. *Modius.*

Posse reperiri] Subandi 'dicebant,' sive querebantur. Obliqua oratio. *Cellar.*

Aggeraretur] Mann exarati codices *exaggeraretur*: age sane uti lubet. *Modius.*

§ 17 *Speciem Herculis*] Scitum mehercule somnium de Hercule, sive finxit Alexander, sive somniavit, sed multo etiam scitis in hanc rem apud Plutarch. sive et ipsum verum, seu a Græculis excogitatum, quod libenter huc transfero, in vita Alex. Σάτυρος αὐτῷ φανεῖς ἐδόκει προσπαίζειν πρόβρωθεν· εἴτα βουλομένου λαβεῖν ὑπεξέφυγεν· τέλος δὲ πολλὰ λιπαρήσαντος, καὶ περιδραμόντος, ἦλθεν εἰς χεῖρας· οἱ δὲ μάντις τοῦνομα διαιροῦντες οὐκ ἀπιθάνως ἔφασαν αὐτῷ· Σὴ γενήσεται Τύρος. ubi sincera vix sunt auctoris extrema hæc verba, quæ glossam omnino sapiunt. Nam ille indubie vocem ipsam divisit tantum, et scripsit Σὰ Τύρος. Nec aliter respondisse verisimile est vates sive

conjectores; et interpretationis et narrationis adeo gratia omnis perit, si quid insuper addatur. *Acidalius*. In artibus regendæ, terrendæ multitudinis, hand infima fuit religionis simulatio, sicut Egeriæ Nymphiæ congressus Numa jactabat. Liv. 1. 19. et cervam albam, quæ numine inflaretur, Sertorius alebat Gell. xv. 22. *Cellar*.

Illo duce, illo aperiente] Forte, *illo duce iter aperiente*. Heinsius.

Gentium jure violato] Impressi, *gentium jura violata*: non displicet. *Modius*.

§ 18 *Tyro vetere*] Optime videor mihi constituisse hunc locum; nisi forte aliter censent docti. Lugdunenses ita habebant: *Tyro vetere præbente, materies ex Libano monte ratibus et turribus*, &c. Sigebergensis codex scriptus hoc modo: *magna vis saxorum ad manum erat Tyro vetere præbet ei materies ex Libano*. Coloniensis vero sic: *ad manum erat Tyro vetere jam olim, materies ex Libano monte arcibus et turribus*. Cum igitur præbente illud in altero scripto mutaverit in præbet ei, in altero in jam olim: quod posterius procul dubio, nisi placeat legere, *magna vis saxorum ad manum erat, olim Tyro*, quod æquivalet *Tyro vetere*, glossam esse vocis *vetere* non male suspicamur, existimavi, capital me non esse facturum, si hinc vocem non necessariam ejicerem. *Modius*.

Ratibus] Verins meo animo quam *cratibus*, tametsi et hæc possent habere locum in obsidionibus: infra tamen v. 3. 6. dixit 'cratibus ac pluteis'; sed hic mare cogita. Poterat et cratibus esse locus, ad muniendum vel turres vel aggeres, struendis vel firmandis. Sed retineo *rates*, quibus opus. *Raderus*. Forte *cratibus*. Heinsius.

§ 19 *In altitudinem modicum*] Vulgo, *in altitudinem montis*, quod ad scripturam, minus recte: quod ad rem, falso. *Modius*. *In altitudinem montis*] Hoc retinui, quia valde auge-

bat rem, quod hic egit Curtius: respondet enim ei, quod dixit supra iv. 2. 9. et mox hac ipsa periodo *præaltum mare*, non ad hunc sensum editiones aliæ, *in altitud. modicam*. Freinsh. Hyperbole, ut in his sollemne est Curtio, nam supra num. 9. hujus cap. ex Arriani l. 11. diximus, vix tres orgyas profundum mare fuisse, hoc est duodeviginti pedes. *Cellar*. Modii lectio præferenda videtur, nam etiamsi supra præaltum dixerit mare, non hic usque adeo extollere progressum operis videtur. præsertim cum Mss. omnes nostri rationi consentiant. *Snak*.

Nondum tamen aquæ fastigium æquabat] Fastigium scilicet operis. Sed quæ hæc constructio, fastigium operis æquabat aquæ? non enim τὸ fastigium ἀπὸ κοινῶν intelligi hic potest, cum fastigium aquæ, pro aqua summa, vel snprema aquæ superficie hand commode dicatur. Itaque præfero, quod in alio legitur libro *æquabatur*. Ordo: Nondum fastigium operis æquabatur aquæ, id est, æquale fiebat. *Scheffer*.

Et quo longius moles agebatur a litore, hoc magis quidquid ingerebatur, præaltum absorbebat mare] Hæc omnia in scriptis codicibus, loco mota, legabantur mox post illa: *ad curam semet ipsos tuendi ab opere converterant*. Verum nisi judicans fallor, male. *Modius*.

§ 21 *Aquam eminebat*] Nusquam cum accusandi casu legitur *eminere*, nisi hic, qui locus dubius est. Junius extra ordinem versus habet *aquæ*, sed nec cum Dativo, nec cum Accusativo legi. *Raderus*. Accidit vi præpositionis *e*, quæ pro *extra* ponitur, quod annotant passim Grammatici, ut plane idem sit quod Noster dixit v. 1. 28. 'appositæ crepidinis fastigium excessit': etsi in hoc verbo minus rara, licet eadem, sit constructio. Vide Sanctii Minerv. III. 3. *Snak*.

Et simul aggeris latitudo crescebat,

urbique admovebatur] Mss. alii ubique, alii admovebantur; nihil quidem juvantes, sed indicio quod jam olim hic hæsitatum. Etenim, si recte inspicias, nec moles, nec agger, nec latitudo satis commodè subaudiri potest in verbo *admovebatur*. Si Curtii elegantiam noris, non dubitabis, scriptum ab eo fuisse, *urbsque admovebatur*. Nam ea, quibus nos appropinquamus, aut admovemur, sic nobis admoventi dicuntur. Sic Plinius, lib. xii. 'Arbore sulcamus maria, terrasque admovemus.' Statius in Via Domitiani: 'Et æstnantes septem montibus admovent Baia.' Ubi plura hujusmodi attulimus. *Urbs admovebatur*, est, continenti et castris propinquior fiebat. Gronovius.

§ 23 *Igitur munientibus coria velaque*] Sic partim editos, partim non editos sequendo, scribo: in his enim erat: *Igitur munientibus coria velaque jussit obtendi, ut extra teli jactum essent: duasque turres ex capite montis erexit, c quibus in subeuntes scaphis tela ingeri possent.* In illis vero: *Igitur ex jumentis coria velaque jussit obtendi, ut extra teli jactum essent; duasque turres ex capite molis erexit, e quibus in subeuntes scaphas, &c.* nempe ad vocem coria adscripserat nescio qui, ex jumentis, credo, ne forte nos ea hominibus detracta putaremus. Id post propter affinitatem literarum, ejecta vera scriptura, irrepsit in contextum. Reliqua monitione nihil egent. *Modius. Rex munientibus*] Gronovius in litteris ad Berneggerum. Ms. alter, *ex munientibus*. alter, *ex eminentibus*. Scribendum, *Igitur rex munientibus*. Quam emendationem, ut nec dubiam, recepimus. Freinsk.

Coria velaque] Vide Arrian. iv. 4. 6. Lipsium Poliorc. lib. v. Dial. 9. unde sua descripsit Raderus. Citat autem Lipsius et locum Diodor. xvii. 45. *πρὸς δὲ τοῦτοις βύρσας καὶ διπλὰς διφθέρας πεφυκωμένας καταρῥάπτοντες, εἰς ταύτας ἀπεδέχοντο τὰς ἀπὸ τῶν πε-*

τροβόλων πληγὰς quem locum olim suspectum mihi reddidit Interpres, reddendo: *Ad hæc coria pellesque duplicatas, et fuco oblitæ, consunt.* His ballistarum ictus excipiunt. Non enim reperiēbam, quid iste focus ad excipiēda tela profuerit obsessis. Advertebam igitur, in textu vitium esse, et non *πεφυκωμένας* scribi debere, sed *πεφραμένας*, idque et Berneggerus, socer meus, ratum habuit. Confirmabam enim correctionem meam loco Josephi de B. J. iii. 7. ubi simili commento usus est adversus ignita tela. Quippe 'sudibus fixis per eos boum coria recentia extendi præcepit, quæ emissos tormentis lapides sinuata susciperent, quibusque repulsa tela cetera dilaberentur, et ignis humore languesceret.' Quod addendum est locis a Lipsio citatis. Eamque machinam 'pluteum' appellant Verr. Flacc. et Isidor. 'Plutei, crates corio crudo intentæ, quæ in opere faciundo hosti obijciuntur.' idque inventum ad ignem extinguendum pertinuisse. At verbum *φυράω* egregie id significat. Præter alia exempla, quæ in promptu sunt, unicum, quod hanc etiam correctionem mihi suggessit, adferam, illud nobile apud Sueton. Tib. 57. l. 'Sæva ac lenta natura ne in puero quidem latuit: quam Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor et perspexisse primus et assimilasse aptissime visus est: subinde in objurgando appellans eum *πῆλιν αἵματι πεφραμένον*, lutum sanguine maceratum.' apud Vitruvium tamen x. 20. lego: 'Recentibus, percerendis coriis duplicibus consutis, farctis, alga, aut paleis in aceto maceratis tegi machinas.' Unde defendi et exponi τὸ *τεφυκωμένας* possit. Ceterum adversus telorum vim aliud quoque commentum exponit Cæsar de Bell. Civ. ii. 'Storias ex funibus anchorariis tres in longitudinem parietum turris, latus quatuor pedes fecerunt, easque

ex tribus partibus, quæ ad hostes vergebant, eminentibus trabibus circa turrem, præpendentes religaverunt: quod unum genus tegumenti aliis locis erant experti nullo telo, neque tormento trajici posse.' De eratibus, vineis, &c. vide Lipsium Poliore. lib. i. Dial. 7. *Freinsh.*

Extra teli ictum] Sic vere Lipsius Poliore. v. 9. ejus scripturam confirmat Acidalius, ejus verba subdimus: 'Nescio an temere discriminanda in genere isto locutionis, *ictus* et *jactus teli*. Differre merito videntur: ac vereor, ne sæpe loco alterius alterum legamus. Etenim vis eorum diversa nonnihil, si penitus introspeciamus. *Extra teli jactus* est, quo pertingere jacta tela nequeunt. *extra ictum*, quo perveniunt, sed sine noxa, prohibito allapsu aut tactu. Quod si admittitur, hic nempe legendum potius *ictum*. Neque enim aberant hi tam procul, ut jaci in eos tela non possent: ictu saltem eorum obnoxii non erant, coriis velisque obtentis. Quæ eadem ratio infra v. 3. 7. 'Cæsæque materies eratibus et plateis faciendis, ut qui turres admovent, *extra teli jactus* essent.' Contra mox iv. 3. 8. 'Latitudinem quoque aggeri adjecit, ut turres in medio excitatæ procul teli ictu abessent.' Sic enim editio Modiana exhibet, ubi vulgares haud dubie melius *jactus*. Sensus enim ille: adjectam aggeri latitudinem tantam, ut excitatæ in medio turres ab extremo aggeris abessent teli jactu, id est, spatio tanto, quo jacta tela pertingere non possent.' hactenus Acidalius. Confer Adagia, Schotti et Erasmi. *Freinsh.*

Ex capite molis] Ex extremitate. 'Caput' enim quodcumque extremum dicitur metaphorice. ut 'tignorum' Cæs. B. C. II. 9. 'loramentorum' Justin. XI. 7. *Cellar.*

CAP. III. § 1 *Ea res*] Hæc periodus utique conjungi debebat anterioribus,

ut novum caput hinc inciperet, *Inter hæc Tyrii*: sed ob vitandam confusionem et perturbationem, quæ ex hujusmodi mutationibus nasci solet, divisionem solitam reliquimus. *Freins.*

Perdiccam Craterumque] Polyæn. iv. 3. 4. Parmenionem in obsidione hæc relictum ait. *Raderus. Interim et aliud agi posse ratus*, ut in negotio simili loquitur Livius XXXI. 46. 11. *Freinsh.*

§ 4 *Alendo igni erat*] Impressi, quidquid *alendo igni aptum erat*, inepte, mehercule. Sed sic solent illi: nescio quid supra injicere memini in re, imo voce simili; quoque loco est, *ut cujusque animis aptum erat* suasisse, legamus *ut cujusque animus erat*, nec me adhuc hujus snasionis pœnitere debet, præsertim, si qui erunt, si qui, quibus ea persnadebitur, hujus etiam loci collatione. *Modius. Aptum inepte adjectum*, quod merito rejecit Modius, redundat enim, ut, non sum ferendo oneri, &c. *Raderus. Alendo igni aptum*] Modius expungit *aptum*, cum sufficiant sensui reliquæ voces; et reperit qui consentiant. Sed Acidalii judicium placet, quod mox n. 6. suo loco adscriptum, huc etiam trahi volumus. *Freinsh.*

Summa tabulata] Tabulata hæc non de turrium contignationibus hoc loco sunt accipienda, ut iv. 6. 9. 'tabulata turrium perfringebat;' foret enim hæc *ταυτολογία* Curtio indigna: sed de trabibus vel asseribus in capite molis, aut summa operis parte superinjectis, ut iis ingredi milites, aut promoveri turres possent: ut VIII. 10. 26. 'Impositæ erant trabes validæ, quibus injecta tabulata muros et tegebant et pervios faciebant.' Sic Nostro sunt *καταστρώματα* navium mox hoc capite § 17. 'Jamque scindi cæperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruere tabulata, et cum ingenti fragore in profundum secum milites trahere.' *Snak.*

§ 5 *Quam interficere voverunt*] Ita

membranæ Colonienses, perbene, ut intelligas *potius*, aut simile quid. Perbene inquam, nec attinet exemplis recensendis tempus abuti. Scintille vera dicere, qui Latine sciunt: in Sigeburgensi cubabat hæc vox in menda, culpa scilicet librariorum, quibus ea insolens accidebat, in editis *mallent* legebatur inscite. *Modius*.

§ 6 *Motum ex profundo mare*] Recte hoc modo emendavit hunc locum Palmerius: itaque assentior homini mihi amicissimo, recipiente lubens merito illud *motum*, ejecto τὸ *totum*, quod omnes et scriptos, et excusos libros obsederat. *Modius*. *Motum ex profundo mare*] Adspexit Virgil. *Æn.* 1. 88. 'Incubueri mari, totumque a sedibus imis Una Eurusque Notusque ruunt.' Ex quibus tamen verbis, si quis *totum* in Curtio *potius* scribendum putet, quam *motum*, fallitur: nam movendi verbum posuit, pro verbo ruendi. Similia reperies apud Diodor. xxiv. 1. Polyb. 1. 47. *Freinsh.* Commotum a fundo usque in aggerem impulit. *Cellar*.

Laxavere, saxaque interluens] Editi, *se laxavere, saxaque interfluens unda*, illud inepte, hoc præter rem. *Modius*. *Se laxavere*] Non ignoramus, usurpari *laxavere* posse, quomodo alia innumera, agendi forma, sensu patiendi: sed a Curtio usurpatum quis nobis probat? Cur autem ineptum ait *Modius, se laxavere*? Scilicet ita non alii, non Curtius ipse solet? Hic tamen supra iii. 9. 12. 'Paullatim deinde laxare se sinus montium.' Mala quædam scabies est, et pruriginosa libido mutandi, si quid novitatis specie blanditur. Ac sæpe vulgaræ lectiones defendendæ nobis, immerito ab aliis damnatæ: in quo quidem non minus de Curtio bene meremur, quam ubi comminiscimur ipsi novas. Etiam is corrigit, qui corrigere prohibet, ubi nihil corrigendum. *Acidalius*. *Se laxavere*] Inepte, inquit vere hoc loco ineptus

Modius, quasi Curtius non alias ita sit locutus, ut vere observavit *Acidalius*: et oblitus erat *Modius* præteriti loci lib. iii. de Alexandro ad Issum regrediente: 'Paullatim deinde laxare se sinus montium, et majus spatium aperire cœperunt.' Et hoc genus loquendi frequentissimum est. *Laxavere παθητικῶς* rarissimum: *Livius* tamen lib. xxvi. quem sæpe *Noster* expressit, 'Annona haud multum laxaverat.' id est, caritas annonæ parum laxata erat, nihil fere remiserat. *Raderus*. *Modius* tollit se ut ineptum: tuetur cum *Acidalius* *Raderus*, ex nostri stilo iii. 9. 12. *Cellar*. *Interluens*, ex duobus lectionibus hæc præplacuit: nam alii *lentius, interfluens*. *Freinsh.*

§ 7 *Prorutis lapidum cumulis*] *Proruendi verbo* usi sunt active optimi scriptores, *Terent.* *Eunuch.* iii. 5. 51. 'foras simul omnes prorunt se.' *Horat.* 1. Od. 35. 'Injurioso ne pede prornas Stantem columnam.' iv. Od. 4. 66. 'multa prornet integrum Cum laude victorem.' *Cellar*. Mss. plerique *proruptis*; sed hoc verbum hac significatione tuetur præstantissimus Latinitatis vindex *J. Fr. Gronovius* ad *Tacitum Annal.* xv. 4. 'Incendium prorumpit; mare prorumpit; sed ædes prornantur,' ut idem repetit apud eundem *Hist.* 1. Contrarium vero statuit *Cl. Daviesius* ad *Cæsarem Bell. Civ.* iii. 26. 3. ubi *Faërnus* tamen constituit *perruptis*, sc. *munitionibus*. Sed usitata est *Mssorum* in similibus variatio, quum adeo affines sint voces, quæ utrimque ex Latinis probari, et cuicumque loco adcommodari posse videantur. *Noster* infra iv. 13. 26. 'proruto vallo,' ut et *Vell. Pater.* ii. 63. 1. *Snæk*.

Quod in adversis rebus solet] Quamquam pudeat pigeatque hæc talia totiens notare, tamen cum illi, quicumque tandem fuere, modum peccandi nullum sibi statuerint, non debeo ego iisdem corrigendis defatigari, dum,

quod adhuc facio, Curtio, cui illi, de quibus diximus, vocem fieri hic munifice largiebantur, prosim. *Modius.*

§ 8 *Ea cetera opera*] Rursum editi, quod cetera opera velut sub ipso latentia tuebatur: ego, qui veteres libros sequuntur, sapientes puto. *Idem.* Quod refertur ad vocem *opus*, præcessit enim *novi operis molem*; at qui ad hanc ultimam referendum putarunt, pro quod scripserunt *ea*, atque reliqua proinde mutarunt. *Freinsl.* Forte, *ea cetera operis.* *Heinsius.*

Excitatae procul teli ictu] *Elegantius* ita hoc scribi, quam ut in vulgatis, ut turres in medio erectæ procul teli jactu abessent, mirum esse non debet, a membranis enim est. *Modius.* *Procul teli jactu.* Sic omnino bene: longius enim ita aberant turres in medio aggere locatæ, quam fuerant prius a capite molis. Nec hoc vult, ut extra teli jactum omnino essent, sed quo magis ex longinquo mitterentur, eo imbecilliora acciderent: atque hæc lectio multis modis verior est *Modiana*, *procul teli ictu.* Nam si dicas ob longinquitatem exemptas fuisse telorum ictui, eadem ratio pertinebit etiam ad jactum: sin aliam ob causam, nimirum quod munitiones essent oppositæ, ut in superiori opere; facile intelligis nihil huc facere *latitudinem aggeri adjectum*; nec opus fuisse dicere *procul* a telis abfuisse, cum ita protectæ ne ex propinquo quidem lædi potuissent. Quin et telorum appellatione hic non ea accipienda putem, quæ tormento jaciuntur, sed quæ emittuntur manu; iis enim maxime infestabant munitores, levibus navigiis opus circumeuntes *Tyrri*, supra iv. 2. 21. *Freinshemius.*

§ 9 *Superque*] Sic lego (nam vulgo, *super quæ*) et verborum nimium sim prodigis, ei si probando unum adeo impendam. *Acidalius.* Malim *super quam* *Raderus.* *Acidalium* sequutissimus, quamquam *Raderus* placeret *super quam.* Ego cetera quoque ten-

tem, ut tota sit hæc pericope: *superque alia strues sax. arb. cumulata, velut nexu quodam cont. opus vinxerat.* *Freinsl.*

§ 10 *Subibant aquam*] *Pulchre* *Manilius Astronom.* v. 428. 'Illis in ponto jucundum est quærere pontum, Corpora qui mergunt undis, ipsumque sub antris Nerea, et æquoreas conantur visere Nymphas, Exportantque maris prædas, et rapta profundo Naufragio, atque imas avidi scrutantur arenas.' *Freinsl.*

Falcibus] Forte *forcipibus.* *Heinsius.*

Palmites arborum] Mirum videatur silentium virorum doctissimorum hoc loco: quis enim arborum ramos, frondem, aut comam, *palmites* dixit ex Latinis, ne dicam elegantioribus? nam palmitem non nisi de vite usurpari manifestum est. Videtur mihi Curtius suos auctores Græcos esse secutus, qui hoc loco κλήματα posuerunt, et sic *Arrian.* ii. 19. Ναὺν ἰππαγωγὸν κλημάτων τε ξηρῶν καὶ ἄλλης ὕλης εὐφλέκτου ἐμπλήσαντες. Κλήματα autem palmites significare, manifestum; at pro virgis, viminibus, virgultis, baculis etiam ea quoque usurpari solent apud *Plutarch.* et alios. Apud *Botanicos*, ipsæ plantæ fruticesque, quæ flexili aut implicanti fronde proveniunt κληματῆς vel κληματίτης appellantur, etiam notione communi ad innumeras translata: certe *Hesychius* κλήμα simpliciter ἐπὶ ὁδῆμα interpretatur, cui non abludit, quod proxime antecedit, quum dicit *Noster* 'nexu aliquo arbores teneri,' quod de lenta et viminosa fronde videtur commode intelligi posse; sive illa sarmenta, sive alia fuerint vincula. Certe a 'stipitibus' et 'truncis arborum' mox distinguuntur. *Snak.*

Nec perseveraret] Aliter excusi, hoc modo: *et utrum perseveraret, an abiret satis incerto*, quæ sane illis non invidetur. *Modius.*

An abiret satis] Forte, *an abisteret*. Heinsius.

Classis Cypro advenit] Non tota Macedonica, sed major pars Cypriorum regum, et finitimorum populorum, qui audita Darii apud Isson clade a Persis ad Alexandrum defecerant. Arrian. lib. II. *Cellar*.

Cleander] Arrianus II. 4. 13. Καταλαμβάνει Ἀλέξανδρον τὸν Πολεμοκράτους ἐκ Πελοποννήσου ἤκοντα, κ. τ. λ. ubi non recte interpres doctissimus. *Alexandrum Polemocratis F. ex Peloponneso venientem cepit*: nam hoc recte de hoste diceretur, non autem de homine earundem partium. καταλαμβάνει hic est *adsumere*, quomodo eo verbo Curtius utitur supra IV. 1. 34. 'adsumpta Cappadocum juventute.' Sed credo fefellisse hominem doctum ignoti istius Alexandri nomen. Sane enim ita scribendum non est apud Arrian. Sed Κλέανδρον τὸν Πολεμοκράτους, non ex hoc tantum Curtii loco, sed ex ipso Arriano I. 7. 29. ἐπέμψε δὲ καὶ Κλέανδρον τὸν Πολεμοκράτους ἐπὶ ξυλλογῇ στρατιωτῶν εἰς Πελοπόννησον' quod Curtius statim in principio fragmentorum horum sic effert: 'Ad conducendum ex Peloponneso militem Cleandro cum pecunia misso.' *Freinsb.*

Advectis] Ita scribo, non *advectus*, quod erat vulgo, et numerum navium, qui ibidem erat, decem aliis augeo: utriusque ratio una hæc est, membranarum consensus: quin videtur etiam tota interpungendi ratio hoc modo mutanda: *Ægro animi Alexandro nec perseveraret, an abiret, satis certo classis Cypro advenit: eodemque tempore Cleander cum Græcis militibus in Asiam nuper advectis. Centum et nonaginta navium classem in duo dividit cornua: lævum Pnytagoras, &c.* Quomodo et optima, et facillima erit huius loci sententia, significabiturque, cum et Cypro classis, et Cleander cum militibus Græcis eodem tempore advenissent, classem Alexandrum in

duo divisisse cornua. *Modius.* *Nuper advectus*] In plerisque libris aliis est *advectis*, quod probò, vel propterea, quoniam video in duobus Mss. legi *adductis*, sine dubio ex glossa, et est plane elegantius; *classis advenit, et Cleander cum militibus advectis*, quam *advectus*. *Scheffer.*

Centum et octoginta] Arrianus II. 4. 12. singillatim singulorum naves exprimit. Phœnicum naves 80. Rhodiorum 10. inter quas una Peripolus dicta, de qua voce multa Suidas et alii. Ex Solis et Mallo tres, ex Lycia decem. Ex Macedonia navis una quinquaginta remorum Protea duce. E Cypro centum et viginti. Plutarchus Alex. cap. 41. cc. triremibus oppugnatam ait Tyron. *Raderus.* *Legō centum et octoginta navigia.* Heinsius.

Pnytagoras] Alii libri *Pythagoras*. Arrianus in multitudinis numero, 'Cypriorum reges,' dixit. Et erant plures. Plinius novem reges narrat. Pnytagoram etiam Arrianus II. 4. 14. appellat, a πυντής quod est prudens, et ἀγορά forum. *Raderus.* Meminit ejus et Athenæus IV. 19. dicens post expugnationem Tyri eundem ab Alexandro ad Pasicyprum, alium Cypri regem, cum donis missum fuisse. *Cellar.*

§ 12 *Tres omnino naves*] Male antea legebatur, *triremes omnes ante ipsa, &c.* nam nostra lectio librorum manu exaratorum auctoritate nititur, et ab historia confirmatur. Arrian. lib. II. Τρεῖς δὲ τὰς ἐξωτάτω ἐφορμούσας τῷ στόματι τριῆρεις προσπεσόντες οἱ Φοίνικες καὶ ἀντιπάρους ἐμβαλόντες καταδύουσι. Diodor. anno V. Alexandri: Τρισὶ δὲ ναυσὶν ὁρμούντων πρὸ τοῦ λιμένος ὁ βασιλεὺς ἐπιπλεύσας αὐταῖς, καὶ πάσας συντρίψας. *Modius.* *Tririmes omnes*] Hæc vetus lectio. *Modius* ita interpolat, *Tres omnino naves.* Confirmatum it suo Ms. et Arriani Diodorique locis. Verum est quidem, tres demersisse naves Alexandrum, plures tamen

quam tres ante mœnia positæ fuerunt, ut ex Arriano II. 4. 16. patet, cujus verba non recte considerasse videtur Modius. Ille sic: *quodque multis triremibus adversas prorās ostendentibus aditus obstructus esset, tres quæ ad extremas fauces positæ erant triremes, adversis prorās in eas latus, demersit.* Tres in extremo ostio positas demersas fuisse ait, cum plures in ipso portu essent: nec aliter Diodorus XVII. 43. *Loccenius.* Ut plene consentiat Græcis Curtius, levi mutatione consequemur, si legamus: *triemes omnes ante ipsa mœnia opposuerunt: tribus rex invectus, ipsas demersit.* Freinsh. Tellierins et Pitiscus tribus pro quibus ediderunt, erudita Freinshemii conjectura inducti. Etenim tantum tres demersas fuisse Diodor. XVII. 43. et Arrian. tradiderunt. Sed suavius quibus connectit, quam tribus: præterea ingratum pronomen mutati casus ipsas in tam brevi membro. Quod si audaciæ locus est, malim ita leviter mutare, quibus *rex invectus tres demersit.* Cellar. Forte: *quibus rex invectus dissipatas depressit.* Heinsius.

§ 13 *Arietum pulsu*] Lips. Poliorc. III. I. forte, *arietum impulsu.* Heius.

Interiorem murum] Post veterem murum, quinque cubitorum intervallo in medio relicto, murum alterum decem cubitos latum ædificarunt, vacuum inter utrumque spatium lapidibus ingestaque terra complentes. Diodor. XVII. 43. *Cellar.* Adde simile exemplum Liv. XXI. 11. et XXXVI. 9. 9. Thucyd. II. 14. VII. 2. *Freinsh.*

Undique orsi] Non abundat equidem hoc *undique*, nec frustra metus est tamen ne supersit; e sequentibus temere repetitum. nam statim ecce *sed undique vis malī*: insuavis autem iteratio talis. *Acidalius.* *Undique orsi*, mallet *Acidalius* omitti vocem *undique*, cum statim redeat: sed, ut supra monui, scriptoribus ea repeti-

tio non est insolens. *Freinsh.* Forte pro *undique*, *minimè orsi.* Heinsius.

§ 14 *Quantum capere*] *Membranz nostræ, quantum militum capere*, sed hic locus milites nullos capit. *Modius.*

§ 15 *Remis ad urbem*] Sic hunc locum scribendum, non *quadrيرهmes ad urbem agebant*, quod in editionibus est, et libri veteres clamant, et ratio dictat. *Idem.*

In propugnantes] *E muris sc.*, ut post paullo explicatur c. 4. 11. *Snak.*

§ 16 *Circumire muros*] *Editi urbem*, non recte sequitur enim statim, *jamque naves urbi undique admovebantur.* *Modius.*

Cum subito] Elegantissima tempestatis, vel potius naufragii imminentis descriptio; cujus generis apud Poëtās haud paucas reperies. Apud Homer. *Odyss.* v. 291. Virgil. *Æneid.* I. 88. Ovid. de *Tristib.* I. 10. 20. et Met. XI. 475. Statium Theb. I. 345. Val. Flac. *Argonaut.* I. 615. Senec. *Agamemn.* *Apollin.* *Amonon.* *Rader.* Forte *Apollinarem Sidonium*, nimis enim flagitiosis mendis scatet editio *Raderi.* *Freinsh.*

Spissæ nubes] *Densæ.* Nulla tempestas sine piceis nubibus, ex quibus nox, pluvia, venti, fulgetra et fulmina prorumpunt. Homer. *Odyss.* v. 293. 'Nubibus terram simul pontumque operuit, ruit autem e cœlo nox.' Virgil. *Æn.* I. 92. 'Eripiunt subito nubes cœlumque diemque. . . . Ponto nox incubat atra.' Et III. 195. 'inhorruit unda tenebris.' Pacuvius: 'Inhorrescit mare, tenebræ conducantur, noctisque et nimbum occæcat nigror.' Sed mittamus Poëtās, et quæramus oratores. Petronius illustis est in tota descriptione: 'Inhorruit mare, nubesque undique adductæ obruere tenebris diem,' &c. et infra: 'Et quod omnibus procelis periculosius erat, tam spissæ repente tenebræ lucem suppresserant, ut ne proram quidem totam gubernator videret.' *Raderus.*

Effusa caligine] *Offusa caligine* legit J. Fr. Gronovius ad Livium i. 57. ubi hæc locutio pluribus exemplis doctissime confirmatur.

§ 18 *Eripiētibz*] *Forte erigentibus*. Val. Flacc. Arg. i. 340. 'Concussoque ratem gauderem tollere remo.' Heinsius.

§ 19 *Pleraque iisdem forte diebus Carthaginiensium legati xxx.*] Hæc omnia desunt in Lugdunensibus editionibus: quæ hæc est negligentia? *Modius*. *Carthaginiensium legati, &c.*] Solebant Carthaginenses ex præda, si quam bello cepissent, tum ex annuis proventibus, Herculi Tyrio decimas mittere, ut constat ex Justino xviii. 7. 7. et Diodoro xx. 14. etiam post amissum imperium servato more, ut ex Polybio discimus in excerptis Legat. 114. 3. Utrum autem hi legati, an magis priores, quorum supra iv. 2. 10. facta fuit mentio, ejus rei causa advenierint; an hi magis, ut cognoscentes Tyrii, nihil in Carthagine esse præsidii, suis rebus ipsi consulerent, statuere non possumus, quamquam huc potius inclinemus. *Freinsh.*

Quam auxilium: quippe] *Membrana: quam auxilium allaturi* quippe domestico bello Pænos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare. Editiones: *quam auxilium: quippe domestico bello Pænos impediri, nec de imperio, sed pro salute dimicare nunciabant*; sed ego et hoc *nunciabant*, quod ab editionibus est, et illud *allaturi*, quod a membranarum, alias sedes quæsitum hinc ejicio. *Modius*.

§ 20 *Syracusani, &c.*] Hi numquam leguntur prope Carthaginem castra posuisse, præterquam apud Justin. xxi. 6. 9. duce Agathocle. Sed hic Alexandro posterior fuit: ut Curtii hic error non immerito notetur a Reineccio tom. ii. ubi de Carthag. Republica, et a Radero hoc loco. Fuerunt quidem circa id tempus in Africa turbæ, sed Syracusanorum partes ibi nullæ. *Freinsh.*

Haud procul Carth. m. locaverant castra] Secus arbitror factum, Timoleon in ipsa Sicilia fuderat Carthaginiensium copias, et quidquid illi in Sicilia habebant, populabatur, et timebant ipsi Carthagini, ne trajicerent exercitum; Diodor. Sic. Agathocles posterior fuit Alexandro, ut de illo accipi verba Curtii non possint. De periculo ergo Carthaginiensium domestico Curtius loquitur. *Raderus*.

Defecere animis Tyrii] *Forte defecere animi Tyrios*. Heinsius.

Ab ingenti spe destituti] Ne quem offendant hæc constructio Latinis non inusitata, inspicitur Sanctii Minerva iv. 6. ubi exempla suppeditabuntur. *Snak*.

Conjuges liberosque] Adde Thucyd. ii. 1. 25. et ii. 14. 30. ubi de Plataensibus. Tacit. Agric. 27. 3. Liv. xxvi. 25. 9. de Britannis. *Freinsh.*

§ 21 *Concioni*] Recte: ita enim concionis significatione ipsos homines, qui ad concionem convenerant, accipiemus: libri tamen partim *concione*, partim *in concione* habebant, male. Curt. i. 111. 'Infesta concio vix inhiberi potuit, quin protinus more suo saxa in eam jaceret.' *Modius*.

Apollinis] Reineccius in Regno Phœnicio putat hunc a suis Baalem fuisse dictum, motus narratione Plutarchi Alex. cap. 41. nisi obstet Curtius et Diodorus xiii. 108. qui non indigenam hunc deastrum, sed adventitium tradiderunt. Ego potius Heinsio crediderim, et quæ ille de Apollinis cultu atque origine, in admirabili Aristarchi sacri opere tradidit. *Freinsh.*

Urbem descrentis] Taubmannus ad ista Virgil. Æn. ii. 351. 'Excessere omnes, adytis arisque relictis, Dii quibus imperium hoc steterat.' Ita Tacit. H. v. 13. 2. de obsidione Hierosolymorum: 'Expassæ repente delubri fores, et audita major humana vox; Excedere Deos: simul ingens motus excedentium.' Nam proditum

est antiquis, cum Troja excidio propinqua esset, visos esse deos e suis templis sua exportare simulacra. Ita Sophocles in *Fabula simulacrikeris*, induxit Deos suis humeris sua gerentes simulacra. Et Æschylus in *Septem ad Thebas* aperte dicit: 'Urbes, quæ capiuntur, a suis Diis, hominum opinione, deserunt.' Sic cum Alexander M. Tyrum obsideret: 'Tyriorum multis visus in somniis Apollo est dicere, ad Alexandrum se transire: neque enim sibi cordi esse ea quæ in urbe agerentur.' Plutarch. *Alex.* cap. 41. Eadem fere Muretus Var. Lect. v. 19. *Freinsh.*

§ 22 *Ad deteriora credenda*] Livius xxvii. 41. 'Metus semper in deteriora inclinatur.' Claudianus *Bello Get.* 'Sed malus interpret rerum metus omne trahebat Augurium pejore via.' Onosander *Strategici* cap. 42. 'Metus falsus vates esse solet, quæque timeantur, ea priusquam fiant, facta esse creduntur.' Præstat animum in statione tenere, nec deteriora augurari, nisi res et causæ suadeant, ea que sana mente rectisque consiliis pro virili prævenire. *Loccenius.*

Proni metu] *Forte proni metu.* Heins.

Araque Herculis] Non enim simulacrum ibi Hercules erat, sed ara tantum. Herodot. ii. 44. cum templi Tyrii meminit, nullius simulacri mentionem facit. quod argumentum per se infirmum roboratur ex eo, quod in Herculis Gaditani templo (erat autem eadem ibi religio) nullum simulacrum fuisse dicit Silius iii. 30. 'Sed nulla effigies, simulacrave nota Deorum.' Alias enim manni potius Herculis quam aræ vinculum illud inseruissent Tyrii. *Freinsh.*

Illo Deo] *Forte illo medio, vel modo, vel presidio.* Heinsius.

Retenturi] Scripti *retenturo*, ego prius retineo. *Modius.*

Syracensis] Cartalo videtur detulisse, indice Justino xviii. 7. 7. 'Interea,' inquit, 'Cartalo Malei exsulis

ducis F. cum præter castra patris a Tyro, quo decimas Herculis ferre ex præda Siciliensi, quam pater ejus ceperat, a Carthaginensibus missus fuerat, reverteretur,' &c. *Raderus.* Ceterum Diodorus xiii. 108. simulacrum hoc non Syracensis, nec sane eas nunquam a Pœnis captas fuisse meminisse; sed a Gelois abductum scribit. qui ex Timæo subjicit, Tyrum, ubi hæc statua locata fuerat, eadem die horaque ab Alexandro occupatam, qua in eam statuam olim id sacrilegium Carthag. commiserint: quo tempore dux Carthag. non Maleus, sed Imilcar fuit. Itaque magis cum Diodoro sentio, quem et Cicero adjuvat in *Verrem* iv. 33. ubi expugnata Carthagine, Siculis reddita fuisse signa dicit, quæ a Pœnis in urbem suam translata fuerant, inter quos et 'Gelensium' est mentio, et Segestanorum, et Agrigentinarum (de quibus et Diodor. xiii. 90. et Polyb. lib. xii. in *Excerpt.* Vales.) nulla autem Syracensarum, quam urbem longe nobilissimam haud certe prætermisisset, si hunc ad catalogum pertinuisent. *Freinsh.*

In majore locaverant patria] Hæc omnia in membranarum Colonienfibus in litura sunt, sequebaturque *excelstatu*, quod quid sit, nisi forte quod suspicor, illud *excel* designet *excel-lentiore*, ut sit glossa vocis *majore*, ac *statu statuerant*, ut sit itidem interpretatio verbi *locaverant*, nisi inquam hæc ita se habent, nihil hic scio, nisi nescio. Porro majorem patriam Carthaginensium eleganter appellat Tyrum Curtius, quod ab illa originem Carthago trahat. *Modius.* Ita vocat Tyrum, quæ *major patria*, sicut sunt *maiores* parentes. Id quod notandum. Carthaginensium majores erant Tyrii, sic ergo Tyrus eorundem major patria. *Scheffer.*

§ 23 *Ut ingenuus puer Saturno immolaretur*] Carthaginenses certe tam sacrilega sacra coluisse Justin. testa-

tur: XVIII. 6. 2. 'Cum inter cetera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, et scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut victimas immolabant, et impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem Deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita Dii rogari maxime solent.' Subjicit Justinus ingratis Diis victimas fuisse, magisque irritatos, quam placatos; punitosque Carthaginenses maximis cladibus. Tum et Tyriis persuadere tam impia sacra non potuerunt. Ceterum, non Carthaginenses tantum humanas hostias faciebant; sed Phœnices etiam et Arcades; Romani quoque in Pantheo, Druidæ, Galli, Scythotauri advenas immolabant; tum et aliæ multæ barbaræ gentes: imo et Judæi, contra decem tabularum legem, pueros vivos igne, ingenti cum supplicio, concremabant. *Ruderus*. De Molochi nefando cultu apud Ammonitas, et vicinos Syriæ populos passim divinis litteris traditum est, quod idolum videtur hic Saturnus esse. *Cellar*.

Carthaginenses] Ennius Annal. lib. VII. 'Et Poinei solitei sos sacrificare puellus.' *Loccenius*. Vide Alexandri Neapol. dies genial. VI. 26. et in eum locum eruditissimi Tiraquelli notas, ubi plurimi auctores citantur, quibus addi potest Plin. XXXVI. 5. 37. ubi dicit, ad Herculis, (quod nota, nam alii de Saturno tantum tradunt) statnam 'Pœni omnibus annis humana sacrificaverunt victima.' Vide et Scalig. in Euseb. pag. 53. p. 1. et Porphyrium de abstinent. pag. 39. *Freinsh.*

Ad excidium urbis] Intermissum tamen semel atque iterum, jussu regum, qui ab ejusmodi immanitate abhorrebant, Darii Persæ, atque Gelonis Syracusani, vide notam Berneggeri ad Justin. XIX. 1. 13. de quo capienda verba, quæ leguntur in Όλυμ-

πιάδων ἀναγραφῇ. 'Gelon Syracusarum tyrannus Carthaginensibus magna navali pugna victis, cessare fecit apud eos humanas hostias.' Tali quodam modo videtur etiam accipiendus Orosii locus IV. 21. 'Carthaginensibus aliquando visum est, homines immolare, sed male præsumpta persuasin brevi prætermissa est.' Nam cum Curtio diserte sentit Dionys. I. 38. et ex eo Euseb. *Εὐαγγ. προπαρασκ.* lib. IV. pag. 45. *τέως ἡ πόλις διέμεινε, donec urbs* (Carthago) *stetit*. Quin et postea institerunt eidem sacrilegio, ut ex Tertulliano Apolog. cap. 8. quo loco scribit Tiberium id vetuisse, crucifixis etiam sacerdotibus: quod alii Claudio tribuunt. Sed animadvertere licet, hos imperatores, quod utrique Tib. Claudio nomen fuerit, sæpe confundi, ut in gemina narratione apud Plin. XXX. 1. 24. legitur Tib. Cæs. sustulisse Druidas: quod a Claudio factum tradit Sueton. in Vita 25. 17. Nec est ut dissensum inter eos auctores imaginemur; aut credamus alterutrum in re recenti et illustri hallucinatum esse. Pertinet eodem eruditissima Jac. Gothofredi commentatio de imperio maris, cap. 9. *Freinsh.*

§ 24 *Ceterum efficacior*] Colon. et meus scripti: *Ceterum efficacior necessitas non visitata modo præsidia, sed quædam etiam nova ammonuit*. Sigeb. *Ceterum efficacior inani arte necessitas non usitata modo præsidia, sed quædam etiam nova admonuit*. Excusi: *Ceterum efficacior omni arte imminens necessitas, &c.* ex quibus omnibus videre potes, me optima quæque delibasse. *Modius*. Lege, *efficacior humana arte necessitas*. Heinsius. Sic Val. Max. II. 7. Ex. 10. 'Humanæ imbecillitatis efficacissimum duramentum necessitas.'

Necessitas] Vere Carchedonius: *Χρεια διδάσκει, καὶ ἄμυνος ᾗ, σοφόν. Catum e rudi reddit magistra necessitas*. Et ut Euripides in Helena: *Δεινῆς*

ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχυρώτερον. Gravi nihil necessitate fortius. Ἀνάγκη γὰρ θεοὺς βιάζεται. Necessitas enim et Deos cogit. Καὶ Πλάτων φησὶν ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεοὺς βιάεσθαι. Necessitatem ne Deos quidem cogere posse Plato docet: στεῖρὰ γὰρ ἀνάγκη, inquit Euripides in Hecuba: durum telum necessitas, ultima tentat, omnesque ingenii vires explorat. Raderus. Vide quæ conguessit Reusnerus in Symbolo Fl. Constantis 11. 'parendum necessitati.' Scilicet omnia eo recidunt, quod Archytam lecto Eratosthenis Mercurio exclamasse narrat Stobæus de paupertate: Χρεῖω πάντ' ἐδίδαξε· τί δ' οὐ χρεῖω κεν ἀνέμποι; Necessitas omnia docuit; quid enim illa non inveniret? Hinc est, cur hostes non nimium urgendos esse doceant; ne accidat, quod Agesilao, cui a Thebanis pulso dictum fuisse refert Plutarchus Apophth. Lacon. 19. 'Habere eum operæ suæ mercedem, quod perpetuis irruptionibus inertes ante Thebanos bellandi artem docuisset.' Freinsh.

Quædam etiam nova admonuit] Ita Freinshemius. Sed sunt ex libris veteribus, qui pro eo habent *admonit*, quam lectionem puto esse veriolem. Nempe vix Latinum est *admonere præsidia*: debet potius in genitivo dici *admonere præsidiorum*, quomodo alio loco *admonere priorum*, *fragilitatis humanæ*, et id genus. Deinde *admoneri* dicimus, quando suggeruntur ea, quæ ante fuerunt nota, vel certe debuerunt esse; at hoc de præsidiis novis dici non potest, quippe quæ nec ante cognita fuisse Tyriis, neque ut essent, caussa ulla dari potest. Schef-fer.

Corvos et ferreas manus] Editi, *corvos et ferreas manus cum uncis ac falcibus*: quæ postrema, quin a glossa sint, dubitari non debet, eo quia statim sequitur, *uncis quoque et falces*: ut tamen verum fatear, non hæc modo, quæ dixi postrema, a membranæ ab-

erant, sed et illa quoque *corvos et ferreas manus*, quare etiam amplius delibendum censeo. Modius. Vide quæ notavi ad Florum II. 2. 9. Freinsh.

Tormento remissa] Non libri tantum veteres et melioris notæ, sed ipsa quoque res ita legendum clamant. Diodor. τοῖς δὲ κόραξι καὶ ταῖς σιδηραῖς χερσὶν ἀνῆρπαξαν τοὺς τοῖς θωρακίοις ἐφεστῶτας. Porro post capiebant sequebatur in Coloniensi scripto codice *dispergebantque*: olet glossam. Modius.

Injicerent] Forte inciderent. Heinsius.

§ 25 Asseribus] Non accipe ut vulgo nunc pro tabulis, sed perticas longas interpretare. Raderus. Asseribus] Non puto hoc nomine venire perticas: quod nec sequentia facile admittant. Diodorus tamen XVII. 44. *κεφάλας*, *antennas* vocat. Freinsh.

Clypeos] Diodorus XVII. 44. idem prorsus de clypeis æneis et arena. Multa præterea effusa passim in urbes oppugnantes, oleum fervens, pix, sulphur, bitumen, plumbum fluens, ferrum, arena, retia, et alia: de quibus Lipsius Poliorceticon v. 2. ubi hunc locum Curtii adducit, et aliis illustrat. Raderus.

§ 26 Corpusque fervens arena penetraverat] Mirum vero si arena non loricis modo, sed et corpora ipsa penetravit: illud creditu perfacile, hoc fidelem non meretur. Scribe mecum *corpus usque*; nam per loricam usque ad corpus penetrasse vult: et rei veritas non aliter patitur. Omissa est præpositio venuste, atque ita lib. VIII. etiam de Indis: 'corpora usque pedes carbaso velant.' Acidalius. Corpusque] Acidalius ingeniose, *corpus usque* cum arenam hoc etiam penetrasse credi non debeat. Freinsh. Forte, *loricam inter corpusque*. Heinsius.

Inulti patebant] Simile Liv. XXI. 8. 11. de falarica Saguntinorum: 'Id

telum, etiamsi hæsisset in scuto, nec penetrasset in corpus, pavorem faciebat: quod cum medium accensum mitteretur, conceptumque ipso motu, multo majorem ignem ferret, arma omitti cogebat, nudumque militem ad insequentes iectus præbebat.' *Freinsh.*

CAP. IV. § 1 *Velocitate*] Semel mihi monendus es, lector, ubicumque in vulgatis Curtii exemplaribus, ut hoc loco et sæpe alibi, *celeritate* legitur: ibi in membranis, quas mihi non sequi religio sit, *velocitate* exstare. *Modius.*

§ 2 *Famam quoque*] Tacit. de Morib. German. 'Ipsa plerumque bella famam profligant,' Curtius lib. viii. 'Fama bella constant, et sæpe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit.' Liv. lib. xxvii. 'Fama bellum conficit, et parva momenta in spem mature impellunt animos.' Tacit. Ann. lib. xii. 'Fama in novis cæptis validissima est.' Idem de Agricola: 'Instandum famæ, et prout prima cesserint, forte universa.' *Raderus.*

Se posse vinci] In quo quantum sit momenti, optime explicat Livius xxiii. 16. 15. de Annibale modico prælio a Marcello victo: 'Ingens eo die res, ac nescio an maxima illo bello gesta sit (leg. est) non vinci enim ab Annibale vincentibus difficilior fuit, quam postea vincere.' Sic Phlarchus de ira cohibenda cap. 5. scribit: Thebanos cum primum Lacedæmonios ante invictos creditos pepulissent, nullo umquam deinde ab iis victos esse prælio.' *Freinsh.*

Belua inusitatæ magnitudinis] Diodor. xvii. 41. Κῆτος ἄριστον τὸ μέγεθος, ut e verbo videatur expressisse Curtius. *Raderus.*

§ 5 *Abripuisse*] Sic scripti libri; excusi, *arripuisse beluam*. minus placet. *Modius.* Expedita omnis interpretatio, quod Macedones: impedita, quod Tyrii sibi capiebant: et hæc impeditior ex hac ipsa lectione, quam

Modius e scriptis libris dedit, cui vulgata minus placuit, *arripuisse beluam ac molem*, &c. ex ea tamen emendationem ego, et ex emendatione vim omnis elicio, scriboque ita: *Neptunum occupati maris vindicem arguisse beluam, ac m. b. p. ruituram*. Sic nempe Tyrii interpretabantur, quasi belua inspecta Neptunum argueret, qui se vindicem profiteretur occupati maris, ac ruituram inde profecto molem, quia cum se belua applicuisset ei, mox ab ejusdem capite rursus in altum se immersisset. prorsus ut hæc ita præceps se dedisset, ita molem Neptuni ope datum iri. *Acidalius.* *Arripuisse beluam*] Acidalius vellet *arguisse*, ut esset sensus, beluam id significasse, Neptunum maris esse vindicem, et molem ruituram. Mihi placet *arripuisse*, vel *abripuisse*, eodem enim utrumque recidit, et hanc fuisse Tyriorum mentem: beluam vastæ molis assimilabant operi Macedonum; hoc et illa ob magnitudinem occupabant mare; ergo quod a capite molis se immersisset alto belua, ipsi etiam aggeri præsapire similem in mare ruinam interpretabantur: et hæcenus ad se trahebant omen Tyrii: reliqua enim, quod 'modo super undas, &c. haud procul munimentis urbis emersit,' ad Macedonum spem pertinebant. *Freinsh.* Haud incommoda lectio videtur, si corrigas *adhibuisse*: id est, præbuisse qui declararet, et omne præmoneret. vi. 10. 30. 'Solent capitis rei adhibere vobis parentes.' v. 4. 11. 'Adhibere vates,' ac si beluam 'consiliis adhibuisset interpretem' viii. 12. 9. Cic. de N. D. ii. 27. 'Lucina adhibetur ad partus.' Virg. Æn. viii. 56. 'Hos castris adhibe socios, et fœdera junge.'

Oneravere se vino] Infra v. 7. 4. 'Ipsi mero onerati.' Sallust. Jugurth. c. 76. 'Ibi vino et epulis onerati.' *Cellar.*

Præceperant] Triumphum ante victoriam cecinere, quod est in paræmia

πρὸ τῆς νίκης τὸ ἐγκώμιον ἔδεις, et aliæ affines. Diogenianus Cent. vii. n. 56. *Raderus*. Anteceperant, præsumserant. Cicero Philipp. xiii. 20. 'præcipias licet gaudia.' *Cellur*.

§ 6 *In litore*] Ex adverso Sidonii portus. Tyrus enim duos portus habet, alterum clausum et angustis faucibus obversum Sidoni; alterum apertum versus Ægyptum, Strabo l. xvi. Tyrii tamen etiam Ægyptium portum in obsidione claustris munierant, ne Macedones irrumperent. Triginta naves Sidonio obversæ erant; reliqua classis in altero portu versus Ægyptum stativa habebat. Ea gratia dixit supra iv. 4. 1. Alexandrum desperatione urbis obtinendæ Ægyptum voluisse petere. *Raderus*.

Duobus captis] Androclis ac Pasicratis. Arrian. ii. 4. 22. qui et depressarum confractarumque plurimum meminit. *Freinsh.*

§ 7 *Invicem tenuit*] Plane geminus hic locus est apud Livium xxxvii. 30. 8. de Rhodia navi, 'Capta memorabili casu; nam quum rostro percussisset Sidoniam navem, anchora ictu ipso excussa e nave sua, unco dente velut manu ferrea injecta, alligavit alterius proram: inde tumultu injecto quum divellere se ab hoste cupientes inhiherent Rhodii, tractum anchorale et implicitum remis latus alterum detersit: debilitatam ea ipsa quæ iecta cohæserat, navem cepit.' Idem casus Dinocratem apud Polyb. xvi. 2. implicuit: 'Dinocrates cum octere congressus, ipse quidem vulnus accepit ea parte navis quæ extra aquam exstabat, quod proram vehementer erexerat; hostilem autem navem læsit, qua parte infra aquam est, primum quidem ab hostili nave separari non poterat, quantumvis sæpe conatus esset remos inbibere.' *Raderus*. Simile narrat et Diodorus xiii. 99. in prælio Periclis et Callicratidæ; et Lucanus iii. 563. ex emendatione Rutgersii Var. Lect. i.

12. 'Tunc quæcumque ratis tentavit robora Bruti, Ictu victa suo, percussæ capta cohæsit.' Ex quo ipso loco expressa Curtii verba, jurare ausit Rutgersius: nam Lucano posteriorem esse pro comperto habet. *Freinsh.*

In mare excuteretur] Virgilium ante oculos habuit Æn. i. 115. 'In puppim ferit: excutitur, pronusque magister Volvitur in caput.'

§ 9 *Inhibentes remos*] Vulgati omnes, quum Tyrii inhibentes remis, &c. nihil audio. *Modius*. Vulgatum remis *Modius* non audit, ego nec hoc novum remos. Utrum autem melius; rationem certe non in eo, cur vel remos vel remis navem inbibuerint: quin contra faciendum fuit: æque omnino corrigo *innitentes remis*: ut evellerent navem, remis incunbebant, remos concitabant, acrius remigabant. *Acidalius*. *Inhibentes remis*] Retinui hanc scripturam, suadente Gronovio Observ. iv. 26. Vide Indiciem, voce 'Inhibere.' Non placet *Acidalii*, *innitentes remis*. *Freinsh.*

Portumque] P. Bertius in libello de Aggeribus putat excidisse nonnihil ante hæc verba, et supplendum esse sic: *agre evellere navem quæ hærebat. Fugam ergo capiunt Tyrii, portumque, &c.* Mihi non persuadet, qui nihil hic desiderari video. *Freinsh.*

§ 10 *Et undique territis instare*] Ferri poterat lectio vulgata, *ut utrimque territis instaret*, nisi ego in re simili veteres semper sequi malletm. *Modius*.

Ingenti animo] Magis ad animum Alexandri: *ingenti periculo, animo majore*. Major enim ille semper omni periculo: etsi infra viii. 14. 'Tandem,' inquit, 'par animo meo periculum video.' *Acidal.* Forte *ingenti animo, pari periculo*. viii. 14. 'tandem,' inquit, 'par animo meo periculum video.' *Heinsius*.

§ 12 *Jamque*] Proxima Curtio habent Arrianus ii. 4. et Diodorus xvii. 16. nam Plutarchus Alex. cap. 43.

narratinnēnam memoratu dignam inserit: Alexandrum (quod et Curtius refert) exercitum otio dato refecisse, paucis mœnia oppugnare jussis, ne quiescere possent Tyrii. Interea Aristandrum victimis cæsis inspectionisque extis affirmasse, urbem hand dubie illo mense expugnandam, quæ vox irrisu adstantium excepta est, cum ultimus tam mensis dies ageretur, nec appareret spes tam promptæ victoriæ. Alexandrum autem vaticiniis faventem jussisse, ut pro trigesimo mensis die, numeraretur vigesimus octavus, simul muros hostiles acriter oppugnare cœpisse; ita accursu totius exercitus effectum, ut Aristandri vaticinium exitum haberet. Justinus xi. 10. longe abit ab his omnibus, 'per proditorem' captum fuisse Tyrum dicens, quod illorum nemo. Sed et Polyænus iv. 3. seorsim a ceteris asserit occupatam. Sed et alterius etiam incogitantæ Justinum olim arguit, qui eodem loco addit, 'non magno post tempore,' quam scilicet cœpisset obsidio, captos esse Tyrios, cum Curtius mox, et Plutarchus Alex. cap. 41. adserant, ipsos septem menses eo in obsidio fuisse consumptos. *Freinsh.*

Compæge laxata] Sic supra de mole aquis injecta c. 3. n. 6. sed de opere intelligi potest: at compages saxorum non tam facile laxatur: itaque si codices assensissent, scribere non dubitasset, *saxorum compæge luxata*, facili mutatione. Nam 'luxa membra' Festo sunt 'e suis locis mota et soluta.'

Tot malis victi] Virgil. *Æn.* ii. 367. 'crndelis ubique Luctus, ubique pavor, et plurima mortis imago.' *Raderus.*

In templa] Alexander cum in Asiam transisset, 'de hominibus quidem dignas rebus ab iis patris pœnas sumpsit: a templis vero Deorum prorsus abstinnit: quamquam Persæ circa hanc partem maxime in Græcia

deliquerant,' ut Polyb. v. 10. refert. *Popma.* Adde Augustin. de Civ. Dei i. 7. sed hujus exempli non meminerat Augustinus cum i. 2. de Civ. Dei scriberet. Plura ejus generis exempla collegit V. Cl. Georg. Rittershimsius in tractatu de Jure Asylorum c. 10. *Freinsh.*

Foribus ædium obseratis] Ut Romæ plebs Gallis urbe potitis Liv. v. 41. 6. *Raderus.*

Liberum mortis arbitrium] Gualternus Poëta hoc ita expressit, ævo Alenobarbi: 'Mixta plebe patres perennit: genus omnibus unum Mortis, sed species moriendi non fuit una. Iste pyram reverens gladios incurrit, et ille, Ut gladios fugiat, medios se mittit in ignes. Nonnullos, alia mortem dum morte caverent, Urbis semirutæ lapsos de mœnibus ultro Æquorei vehemens absorbit amnis hiatus. Occultas alii latebras, vacuosque penates Quærentes, laqueis jugulos aptare parabant, Et mortem fecere sibi, ne morte perirent. Inflicta a Graiis alios divortia Martis Quærere dum puduit, pro jure et legibus urbis In faciem patriæ libertatemque tuendo Elegere mori, mortis genus illud honestum, Et labi sine labe fuit non cedere cædi, Cædereque et cædi, dum non cæduntur inulti.' *Raderus.* *Liberum mortis arbitrium*] Necem ultro eligunt, se ipsi interficiunt. *Cellar.*

§ 13 *Haud inulti*] Edd. *haud inulte*, sed inusitatum, opinor, est hoc adverbium; et respexit hic quoque, ut sæpe, Curtius Virgilium *Æn.* ii. 670. 'numquam omnes hodie moriemur inulti.' *Freinsh.*

Et quod fors in manus] Longe venustius hoc illo impresso, et quicquid manibus fors dederat. Modius. Libri nonnulli habent *in manibus*, quam suspicor esse veram, sed mutatam a sciolo, qui nesciebat, præpositionem *in* quandoque construi hoc quoque casu tali significatione, idque vel propterea, quia legitur in aliquo *in*

manus, quod sine dubio ex glossa est, adjecta illi alteri in *manibus*. Scheffer.

§ 14 *Sustinuit*] Ausus est, aut ab animo suo impetrare potuit, infra vi. 9. 18. 'sustinuit rescribere mihi.' Sueton. Cæs. c. 74. 'Phagitæ numquam nocere sustinuit.' Tacit. Hist. i. 37. 1. 'Quia nec privatum me vocare sustineo, princeps a vobis nominatus; nec principem alio imperante.' *Cellar*.

§ 15 *Qui intra Macedonum præsidia erant*] Non satis intelligo, quid his verbis Noster velit. Num *intra præsidia* idem est ac 'inter?' sic forte sensus esset, habuisse Macedones inter auxiliares suos etiam Sidonios: sed *præsidia* pro auxiliariis non puto inveniri. An *intra præsidia Macedonum* est idem ac in præsidio, in tutela Macedonum? ita sensus esset, Sidonios a Macedonibus defensos, tamquam amicos. Verum hoc nihil facit ad præsentem locum: suspicor locum non esse satis integrum. *Scheffer*.

Utramque urbem] Dissentire videtur Justinus xviii. 3. 5. qui Sidonem prius conditam; et 'post multos deinde annos' (quibus verbis longius tempus complecti solet, quam unius hominis ætas protenditur) a Sidoniis Tyrum, idque, ne quod dubium restet, 'ante annum Trojanæ cladis.' Tamen vel sic de cognatione Tyriorum et Sidoniorum constat. Curtio consentit Cedrenus, Tyrum ab Agenore exstructam fuisse, additque, nomen id indidisse urbi ab uxore Tyro: cum Stephanus velit a Tyro Phœnicis filio (sic enim Stephanum interpretor) denominatam. Josephus Antiq. viii. 2. et Euseb. num. 744. scribunt conditam fuisse 240. anno ante templum Hierosolym. quæ fere media esset ætas inter Agenorem et bellum Trojanum. *Freinsh.*

Agenorem condidisse] Rursus impressi, *Agenorem condidisse credebant*;

sed ego illud *credebant* hoc loco necessarium esse, nego me illis credere. *Modius*.

Quibus occultatis] Ita Freinshemius, sed nescio an sit conveniens Latinitati. *Occultatis devecti*. Longe profecto melius, quod habent codices plerique alii, *occultati*. Neque mihi dubium, quin litera *s* adhæserit ex initiali vocabuli sequentis *Sidona*. Contrarium accidisse videtur initio hujus commatis, ut scilicet finalis vocabuli præcedentis *navigia* absumserit præpositionem, quæ hic postulat, sicque locum faceret obscurum, et obnoxium depravationi: lege igitur, *a quibus occultati Sidona devecti sunt*. *Scheff*.

§ 16 *Quindecim milia*] Variant libri; in aliis enim *quinque*, quod magis verisimile est, in aliis *quindecim milia*, in quibusdam *mille* legitur, sed hoc alterius temporis et loci est. *Modius*. *Quindecim millia*] Hoc neque in Arriano, neque in Diodoro scriptum, et numerus est ingens. Glareanns v. m. putat rescribendum, quamquam et hoc nimium videri velit. Sed codices conjurant in xv. m. et quam facile hoc in turba, et tanto tumultu, cum naves ad manum! *Raderus*.

Trucidata sunt] Recte ex Cod. Bongars. i. asseruit formulam suam Curtio Cl. Drakenborgius, restituens hoc loco *trucidati*, quam probant sequentia, ubi dicit *duo millia crucibus adfixi*. Quod pluribus revincitur in notis ad Silium Ital. x. 307.

§ 17 *In quibus occidendis*] Feci quod soleo, veteres codices ut probiores secutus sum: nam in recentioribus est, *in quibus occidendi defecerat rabies crucibus affixi per ingens littoris spatium pependerunt*. *Modius*. *Occidendi defecerat rabies*] Desierat cupiditas interficiendi. *Cellar*.

Duo millia crucibus adfixi] Apud Historicos et Poëtas frequens est generum inter se permutatio, cum duæ dissimiles voces in oratione col-

locantur, quarum posterior ad rem significatam refertur, et genere non respondet. ut Livius: 'Samnitium cæsi tria millia trecenti.' Terent. And. 'ubi illic scelus est, qui me perdidit.' Vide latius Auson. Popmæ fratris mei II. 2. de usu Antiq. Locut. Crucis pœna omnium gravissima est habita, et, ut D. Augustinus ait, 'illa morte pejus nihil inter omnia genera mortium.' Herodotus, in Thalia, refert Darium cum Babyloniam cepisset, Babyloniorum quoque procerum tria millia patibulis affixisse, data ceteris venia urbem incolendi. Crucis vero supplicium a Constantino Christi veneratione sublatum est, cujus loco Tribonianus furcam reposuit; sed crux et furca res diversæ sunt: eruci criminosi figuntur, furcæ suspenduntur. *Popma*. De Constantino vide Lipsium de Cruce III. 14. quo pertinent hæc Augustini in Quæst. ex utroque Test. mixtim cap. 115. 'Antea cruci homines figebantur, quod postea edicto prohibitum manet.' Sed Tyrios ab Alexandro crucifixos prodit Justinus XVIII. 3. 12. 'ob memoriam veteris cædis,' quod scilicet orti essent ex servis antiquorum Tyriorum, qui cæsis dominis remp. sibi attribuerant: crux enim servile supplicium est, ut ad Justini locum notavit Socer meus; et Lactantius III. 26. firmat his verbis: 'Indignum enim homine libero quamvis nocente supplicium est visum.' Item Seneca Contr. III. 6. 'Fecit se similem servis, sororem raptis, libertum cruciariis.' Sic et Spartaci reliquias crucifixit Crassus. Tamen illam Justini rationem, quamquam nitatur simili exemplo Branchidarum, infra VII. 5. 32. ob majorum delictum extirpatorum, haud equidem cuiquam pro certa venditaverim: nec non servi, qui duce Spartaco bellum moverant, de quibus Appianus de Bellis Civil. lib. 1. fine, loco persimili huic Curtiano: 'Depugnabant, donec om-

nes interfecti cum ceteris occubuere, sex millibus exceptis, qui capti in crueibus sublati sunt per iter quod a Capua Romam usque protenditur.' Quo, opinor, exemplo mox Augustus, confecto adversus Sex. Pompeium bello, servos dominis carentes adfixit cruci. Dio lib. XLIX. quos, apud Sueton. ni fallor, legi fuisse numero ad 6000. In obsidione Hierosol. Judæi sæpius una die ad 500. a Romanis in crucem sublati sunt, donec tandem cruces deessent. Joseph. de Bello Jud. VI. 12. Quod exemplum notabile est, quando inter alia divinæ vindictæ instrumenta, etiam eodem supplicio, in quo peccaverant, venit super eos sanguis iusti. *Freinsh.* Adde Val. Max. II. 7. *Snak*.

§ 19 *Capta est*] Per conditionem captam putat Justinus; per strata-gema Ælianus; per vim Polyænus. Factum hoc Olymp. 112. an. 1. ætatis Alexandri 23. regni 3. *Raderus*.

Condita ab Agenore] Curtius Tyrum vetustate originis, et crebra fortunæ varietate insignem ab Agenore conditam refert. Unde et jus ipsi cognitionis esse cum Sidoniis, et utramque urbem Agenorem condidisse Justin. I. XVIII. tradit, Tyrum sæculorum serie antiquissimam, et postea armipotentem Romanorum coloniam ante annum Trojanæ cladis a Sidoniis, Phœnicibus per Ascaloniorum regem expugnatis, eoque appulsis conditam. de Tyro Orosius III. 6. et sic Marcellin. I. XIV. 'Post hanc acclivis Libani montis Phœnice regio, plena gratiarum et venustatis, urbis decorata magnis et pulchris: in quibus amenitate celebritateque hominum Tyrus excellit.' Tyrus autem et 'Sarra' dicta est a pisce *Sar*; unde Probus ait, Ennium dixisse, Pœnos Sarra id est Tyro oriundos; ut notavit vir eruditissimus Fr. Taubmannus ad illud Planti in Truculento II. 6. 'ad id purpuram ex Sarra tibi Attuli.' Hinc Virg. Georg. II. 556.

‘Ut gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.’ De Tyriorum rebus gestis vide Joseph. Antiq. Jud. viii. 2. *Popma. Agenore*] Cadmi, Phœnicis et Europæ patre. *Cellar.*

Mure] Unde et proverbium natum, ‘Tyria maria,’ ut refert Reinecc. in Regno Phœniceo, qui unus sufficere potest pro omnibus ad cognoscendas Tyriorum res, quantum huic instituto sufficit. Exstat autem id proverbium apud Festum. *Freinsh.*

Literas] Lucan. ‘Phœnices primi, famæ si creditur, ausi Mansuram rudibus vocem signare figuris.’ *Modius.*

Literas] De primis literarum reperiendis vide Camerar. subcisiv. iii. 70. qui merito lauream illam Adamo tribuit, quem sane tot sæculis rem tam necessariam non invenisse, præsertim cum esset, ut quidem est consentaneum, homo summa prudentia præditus, mihi non fit verisimile. Unde probo iudicium Altissiod. Chronici: ‘Liquidò claret ab ipso primo homine exordium literarum cepisse.’

Lipsius ad Tacit. xi. 14. 1. citat consentientes Curtio Tacitum, Clementem Stromat. lib. 1. Isidorum, Plinium vii. 56. 2. et Suidam in *Φοινικῆς*; qui fere Cadmum auctorem nominant, aut certe doctorem, a quo Græci acceperint: alluditque eodem Plinius v. 12. 3. Chronicon Staden- sis Abrahamo tribuit inventionem Hebraicarum literarum. Eupolemus citatus in Epitome temporum, quam Scaliger edidit cum Ensebio, Judæos a Mose literas accepisse scribit, ab Judæis Phœnices, ab his deinde Græcos. Vide et Philostratum pag. 660. Præter istos auctores Raderus nominat Philonem, Josephum lib. 1. contra Appion. Diodorum, Herodotum, Ciceronem, Livium, Eusebium de præparatione Evangel. lib. viii. Melam, Hieronymum, Tzetzem, Pერი- rium, Polydorum Virgilium, Joh. Gopropium Becanum: et Loccenius Hermannum Hugonem Jesuitam, qui post

omnes alios observaverit hac de re, in libello de prima scribendi origine, et rei literariæ antiquitate. Vide et magnum Scaligerum in digressionem de literarum Ionicarum origine ad locum Eusebiani numeri mdcxvii. et Postellum in tractatu de Phœnicum literis: cum Politiano Miscellan. i. 39. *Freinsh.* Quia Cadmus, conditoris filius in Græciam illas primus apportavit. *Cellar.*

§ 20 *Coloniæ*] Præter has quas recenset Curtius, memorantur ad Septentrionem ‘Tyros, quam præstringit fluvius Tyras’ Ammian. xxii. 18. Leptis et Utica in Africa. Plin. v. 19. (Sallustii verba mox referentur) de Africanis Tyriorum coloniis sunt hæc Tertulliani de Pallio cap. 1. ‘Sic et in proximo soror civitas vestiebat, et sicubi alibi in Africa Tyros.’ *Freinsh.* Præcipuè ex multis tantummodo nominantur; addi possunt Utica apud Melam 1. 7. Leptis, Hippos, Adrummentum, aliæ apud Sallust. Jugurt. c. 19. adde Vell. Pat. 1. 2. *Cellar.*

Motibus terræ] Sic interpretor Lucan. iii. 217. ‘Et Tyros instabilis.’ *Freinsh.*

§ 21 *Tamæ*] Bongars. libro suo sic adscripserat. *ισ. tandem*, quomodo legendum quoque videbatur Sebisio. *Freinsh.*

Sub tutela mansuetudinis Romanæ] Tyrios, instaurata urbe, Syriæ reges libertate donaverant, quam Romani confirmarunt, Strabo lib. xvi. Severus tandem jus Italicum adjecit. Digest. de Censib. Leg. 1. et viii. *Freinsh.* Non hic designatur ‘longa pax in re Romana,’ ut censet Lipsius ad Tacitum, qui hoc argumento ab ætate Augusti removet Curtium; sed pax Tyriæ civitatis, quam illa post mortem Alexandri tandem restituta, et simul *ἀδρόνοια* sub tutela alieni imperii, regum Syriæ primum, ac dein Romanorum, habuit tempore Curtii, vel Tiberii, plane longam. *Perrizon. Curt. Vind. p. 7.*

CAP. V. § 1 *Ut regi scriptæ*] Adscripto regis titulo et nomine, quod superiori epistola omiserat. Vide cap. 1. *Cellar*.

Saptina] Membranæ, *Statipræ*: unde lege, quemadmodum Plutarchus, Arrianus, alii etiam appellant, *Statiræ*. Modius. *Statiræ*] Variant in hujus loci scriptura impressi codices, in quibusdam *Sartina*, in aliis, *Satyriæ*, in nonnullis autem *Statyræ* legitur. At ex Plutarcho, et Justino XII. 10. 9. *Statiræ* reponendum. Statiram enim majorem natu Darii filiam legitimo sibi copulavit matrimonio Alexander, juniorem Drypetim Hephæstioni uxorem dedit. Arrianus VII. 1. 18. refert, Alexandrum tres uxores duxisse, et majorem natu Darii filiam, quam matrimonio sibi junxit, non Statiram, sed Barsinen vocatam fuisse: et præter hanc aliam Parysatin, ex filiabus Ochi natu minimam, sed et antea Roxanem Oxyatris Bactrii filiam. Sed Arriano non assentior: nam Barsine Artabazi filia fuit principis purpuratorum, ex qua Alexander filium suscepit Herculem, et quo tempore ceteras quoque Persidas distribuit, et amicis in matrimonium collocavit, alteram sororem Apamam Ptolemæo, Eumeni Bersinem, ut in Eumene cap. 2. refert Plutarchus. *Popma*. Statiram autem ei puellæ nomen fuisse, potius quam aliud eorum quæ multiplex librario- rum error generavit, etiam argumento est Statira, Mithridatis Pontici soror, de qua Plutarch. Lucullo cap. 35. ii enim Reges Persicis fere omnibus utebantur. *Freinsh*.

Inter Hellesp. et Halyn] Strabo lib. II. 'Regio intra Halyn quæ dicitur, continens ad Pontum et Propontidem sitos, Paphlagonas, Bithynos, Mysos, et Phrygiam Hellesponto, ut solent vocare, imminemem, cujus est etiam Troas.' Hinc Alexander statim num. 7. 'Dotem sibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Hellesponti oram.' Hero-

dotus I. 72. 'Imperium Medicum et Lydium disternabat fluvius Halys, qui ex Armenio monte profluens, primum Cilicas, &c. interfuit.' Deinde concludit: 'Ita flumen Halys cuncta fere superiora Asiæ, a mari, quod Cypro objectum est, ad Euxinum usque Pontum dirimit. Est autem totius regionis longitudo quinque dierum itineris viri expediti.' Herodotum Plinius VI. 2. illustrat et sequitur. 'Halys a radicibus Tauri per Cataoniam Cappadociamque decurrens, &c. ejusdemque nominis sinus, ut Asiam pæne insulam faciat CC. M. passuum hand amplius, per continentem ad Issicum Ciliciæ sinum.' CC. M. passuum, si quinque millibus nostrum milliare definias, efficient 40. milliaria: si quatuor millibus, erunt 50. quæ si 5. diebus velis percurrere, uno die percurrens 8. vel 10. milliaria: quod expedito viatori non est difficile. Arrianus miscet duas Darii Epistolas, a Curtio sejunctas. *Raderus*. *Inter Hellesp. et Halyn*] Vetus Lydorum regnum, quod Cræso Persæ ademerant. *Cellar*.

Contentum se fore. *Si forte*] Ita hunc locum a libris destituti de conjectura emendavimus: bene, an secus, tui, lector, judicii facio, dum memineris in simili re frequentes admodum peccare membranas: *se fore*: *si forte* post invicem posita fefellerunt librarios, qui omisso altero illo excudi curarunt: inde *Orientem spectantibus terris contentum*: *si forte*, &c. Quæ lectio quid sibi velit, ne Deus quidem Delphicus temere dixerit. *Modius*. *Se fore*] Omittunt hæc verba quædam edd. hand dubie propter sequentia, *si forte*. *Freinsh*.

§ 2 *Invidiam sentire majorem*] Velleius I. 9. 'Assidua imminentis fortunæ comes invidia, altissimisque adhæret.' *Cellar*.

§ 3 *Ne se*] Sic melius impressi quidam, quam alii, *se ne*, nisi in fine periodi legas *efferreretur*: sed illud abs-

que dubio rectius. *Freinsh. Vereri ne se avium more*] Verba hæc sic ab emendatoribus sunt formata. Curtii ipsius aliter habuere, quod liquet ex diversis multisque lectionibus. Codex Palatinus unus exhibet locum totum hoc modo: *vereri se ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ea, quæ possederat inanibus et puerilibus linimentis efferrer*; ex quo conjicio scripturam veterem ita se habuisse: *Vereri se, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret, ob ea, quæ possederat, inanibus et puerilibus linimentis se efferrer*. Nempe *linimentu* posita pro 'delinimentis.' Delinimenta vero, quibus quis demulcetur, et pertrahitur ad aliquid. Ita sensus erit: metueret se, ea quæ occupata habeat, Alexandro sint instar delinimenti alicujus puerilis, quo gaudeat, seseque efferrat, tamquam re incomparabili. *Scheffer.*

Adfectu] Hæc vox in Codice scripto Coloniensi non erat: nec video quomodo abesse posset. sed tamen non erat. *Modius.*

§ 4 *Nihil difficilius*] Eodem tendunt verba M. Antonini filium adolescentem amicis commendantem: 'stantem difficile in maxima licentia moderari sibi.' *Herodian. l. 8.* Eo pertinet Oratio Hannibalis ad Scipionem apud Polyb. xv. 7. et apud Liv. xxxi. 18. 4. Philippi: 'ætas se ferociorem reddit.' *Freinsh.*

In illa ætate] Ætate juvenili, quæ imprudentius plerumque agit, et facile fortunam suam præcipitat. *Cellar.*

Araxeū et Hydaspem] Araxes Armeniæ et Mediæ fluvius: alius Persidis, sed qui verius 'Aroses' vocatur. Vide *Salmas. in Solin. p. 495. ed. Ultr.* Hydaspes autem Indiæ fluvius Persarum regni, munimentum nequaquam dici potuit. Aut ergo lapsus est Curtius, ut sæpe in Geographia; aut Choaspes Susianæ, vel aliud fluminis nomen substituendum. *Cellar.*

§ 5 *Mediam*] Mss. in *Med.* Forte, inde *Mediam.* *Heinsius.*

Quando aditurum] Libri plerique habent *quandoque*, item *quando se*: forte Noster scripserat *quando quæso aditurum.* *Scheffer.*

Vel Sogdianos] Scripti omnes, *ne Sogdianos et Arachosios nomen ceterasque gentes, &c.* sed hoc modo parum cohærent media et postrema primis: retinui itaque Lugdunens. scripturam, utpote quæ et sanior sit, et Curtio solentior: sic supra dixit, 'ignota etiam ipsi gentium nomina,' et alibi aliter. *Modius. Sogdianos, Arachosios extremos Persici regni ad orientem populos. Cellar.*

Ad Caucasum et Tanaim] Caucasus mons in Colchide post Euxinum pontum. Tanais fluvius Europam ab Asia disteminans: uterque extra terras quas Alexander petiturus erat: sed notus error Curtii vel Alexandri militum, qui 'Paropamisum' Caucasum, 'Jaxartem' Tanaim vocavere. *Cellar.*

§ 7 *Alexander his qui*] Impressi, *Alexander his illis qui*: sed illis quid ineptus? *Modius.* Quid si legas? *Alex. sic illis*; nam etsi intelligas iis quasi *per eu*, vel *ad ea, κακοφωνίαν* tamen habent hæc conjuncta.

Et quod totum amiserit] Hæc ita scribunt ineptissimi homines: *Alexandrum sibi aliena promittere: quod totum amiserat, velle partiri*: nugæ maxime. *Modius.*

§ 8 *Se quoque cum transiret mare*] Audeo dicere, non aversis Mæsis hunc locum ita emendavi, cum legeretur antea in aliis hoc modo: *se quoque cum transisset mare, non Ciliciam aut Lydiam ignorare*; quippe tanti belli exiguum hanc esse mercedem: sed *Persepolim caput regni ejus, Bactra deinde et Batava, &c.* In aliis hoc: *se quoque cum transisset mare n. C. a. L. ignorare: q. t. b. e. h. esse m. s. P. c. r. e. B. d. Ecbatana, &c.* in quibus ut vides illud ignorare ab ipsa ignorantia huc

inculcatum turbat omnia: sed bene, quod membrana: nos, et hoc vel furcillis hinc esse ejciendum, et reliqua ita quemadmodum excusa sunt, restituenda monnerunt. *Modius*. Non nemini displiceat in illis istud *quoque* sic quidem nude positum; nam addita particula magis ferre vulgus posset, *se tum quoque, cum transiret mare*. At Curtius suo eleganti more omittit eam, atque ita cum sæpe tum lib. vi. 'Darium quoque cum occidisset Bagaoam hac excusatione satisfacisse popularibus;' nam ita prorsus et illic capies: quæ hic sequuntur in vulgatis meliora: nos adjuvamus, et totum scribimus: *se quoque cum transiret mare, non Ciliciam aut Lydiam, quippe tanti belli exiguum hanc mercedem, sed Persepolim caput regni ejus, Bactra deinde et Ecbatana, ultimique orientis oram imperio destinasse*. Acidalius.

Aut Lydiam] Multi veterum, *aut Lyd.* ignorare. credo fuisse: *aut Lydiam*; non ignorare quippe tanti belli exig. hanc esse mercedem: sed, &c. Freinsh.

Belli exiguum hanc esse mercedem] Lego, *belli exiguum has esse mercedem*. Heinsius.

Persepolim, Bactra, Ecbatana] Præcipuas urbes regni Persici nominat, provinciarum ditissimarum Persidis, Bactrianæ et Mediæ capita. *Cellar*.

§ 9 *Rhodii*] Adde Oros. iii. 17. Quo tempore suspicari licet, eos munera misisse Alexandro, inter quæ fuerit et pretiosum illud *ἐπιπόρριμα*, ejus Plut. in Vita cap. 60. meminit. Rex autem vicissim Rhodios amavit atque anxit, ut videre est ex Diodoro xx. 82. Nec diu tamen illi in fide: quippe intellecta morte Alexandri, præsidium Macedonum, ejus infra iv. 8. 12. meminit Noster, ejecerunt, seque in libertatem vindicarunt. Diodor. xviii. 8. Freinsh.

Andromacho] Hunc ab ipso Alexandro præfectum locis illis scribit Euseb. n. MDCLXXXV. 'Alexander cap-

ta Tyro Judæam invadit, a qua favorabiliter exceptus Deo victimas immolavit, Pontificem Templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interficiunt,' &c. Quam historiam cum alibi, quam apud Eusebium, non legi diceret Scaliger, apparet virum summum id temporis hujus loci Curtiani, et item alterius infra iv. 8. 9. non fuisse recordatum. Sed et Cedrenus rei meminit, Ἦς καὶ ἐπιμελητὴν μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων Ἀνδρόμαχον κατέστησεν, ὃν ἂν ἀνελόντες οἱ τὴν Σαμαρίαν οἰκοῦντες, δίκας ἔτισαν. Cujus Curatorem cum locis vicinis constituit Andromachum: quem interfecerunt Samaritanæ habitantes, pænasque dederunt. Freinsh.

Bello quod supererat] Diu me torsit hic locus, per diu. Lugdunensis editio habebat, *ab illo quod supererat iter facturus*. Atque hoc Gymnici editione confirmatur. Colonienses membrana:, *ab illo quod supererat interfuturum*. Sigeburgensis, *ab illo quod supererat interfuturis*. Quæ omnes lectiones aliæ aliis vitiosiores, tales sunt, ut in iis excutiendis magnopere laborandum sano alicui non videatur: venit tamen in mentem suspicari absque illo *ab* ita hæc posse constitui, *illo, quod supererat, iter facturus*; sed ne hoc quoque satis placebat. Igitur versanti animum in omnes partes, hæc tandem sedit; et non dico jam opinio, sed sententia, non aliter scripsisse Curtium, quam *bello quod supererat interfuturus*: prona fuit ad errorem via, in vocibus *bello* et *ab illo*; nec illi *interfuturus* vis ulla a me est adhibita, cum, ut ante dixi, scripti etiam alii *interfuturum*, alii, quod adhuc propius a vero abest, *interfuturis* haberent: sic igitur hic statuo, et Glareani modestiam, qui more suo quid sibi velint verba, *ab illo quod supererat iter facturus*, ingenne ignorare fatetur, vehementer amo. *Modius*. Aldus et Frobenius ediderunt *iter*

factus, pro interfuturus; eandem lectionem firmant Mss. Palat. Bongars. in quibus et pro bello legitur ab illo. Unde suspicor, lectionem Curtii veram esse: ad bellum, quod supererat, iter facturus. Vitium natum ex eo, quia pro ac bellum antique et compendiose scriptum fuit ad bello cum lineola super litera ultima, deinde junctum utrumque et factum abello, et ab emendatore ab illo. Scheffer.

§ 10 *Urbem Gazan]* Mari vicinam, in via quæ Hierosolymis in Ægyptum ferebat. *Cellar.*

§ 11 *Ludicrum Isthmiorum]* Ex quatuor ludorum Græciæ generibus non ultimum fuit, quod in Isthmo apud Corinthum celebrabatur, de cuius sollemnitate vide sis Liv. XXXIII. 32. *Cellar.*

Ut sunt Græcorum] Ita impressi, nisi quod *temporalia*, non *temporaria* legebant: in membranis erat, *Græci ut sunt temporaria ingenia*, &c. hinc est, licet ceteras illas non satis probas hic esse ducam, cur *temporaria* malim, præsertim cum hoc sapius uti veteres reprehendam: et *temporale* etiam apud JC. id significet, quod ad tempus durat, non quod sibi non diu constat, sed facile subinde mutatur: quales fuisse Græcos hac voce dicere vult Curtius. *Modius.* 'Temporarius' est temporibus aptus, et pro illorum mutatione varius et mutabilis: sic Sen. Epist. 9. 'temporarias amicitias' vocat temporibus accommodatas, cum iis manentes, abeuntes. de Græcorum autem levitate consulatur Cicero pro Flacco c. 4. *Cellar.*

Duodecim] Diodor. XVII. 48. quindecim legatos finisse scribit: infra VII. 8. a Scythiis viginti mittuntur: rursum IX. 7. 12. duarum gentium legati centum Alexandrum advenit. *Freinsh.* Mss. codices nostri etiam exhibent *xx.* Snak.

Coronam auream] Vide Lipsii admiranda II. 9. *Idem.*

Donum victoriae ferrent] Quid est

'ferre donum victoriae,' an *ob victoriam?* ita puto locum exigere. sed tamen displicet loquendi genus, primum, quia deest casus, quo declaretur, cui ferenda fuerit corona. deinde nec corona victoriae, nec *donum victoriae* in usu est: dicitur enim corona virtutis, corona ob res bene gestas et id genus: itaque pæne credo Curtium scripsisse, *Donum victori afferrent.* Scheffer.

§ 12 *Pendentes animos tulisset]* Hoc modo hæc esse legenda admonuit me Palmerius meus: recte sane; nam quid illud est, quod in vulgatis libris legitur? *ut quocumque pendentes animos tulisset, fortunam sequerentur.* *Modius.* *Animos fortuna]* Sic multo melius, quam cum aliis: *quocumque pendentes animos tulisset, fortunam sequerentur.* Animi enim illorum pendebant in ancipiti: atque ita comparati erant, ut quocumque verteret fortuna, ut solent mortales, eo ipsi quoque inclinarent: at altera lectio, si bene examines, vana est, *quocumque pendentes animos tulisset.* Si animum sequuntur erant, hand sane pendere poterant; statim enim suscepissent eorum partes, quibus amplius faverent: sed Curtius vult nihil in consilio habuisse præter fortunam partium. Sicut Albani apud Florum I. 3. 6. 'Medii inter duos expectavere fortunam,' ubi Notam vide. *Freinsh.* Forte, *pendentes animis impulsisset fortuna.* Heinsius. Quocumque dubios animos fortuna et felicior eventus adduxisset; nam si Darius vicisset, deserturi erant partes Macedonum: his autem præter expectationem feliciter gratulantes vere temporibus serviunt. *Cellar.* Medicina indigere hunc locum censet Pater Gronovius, quum codd. Flor. *animus*, Pall. *animis* habeant, quod possis tenere una cum Ciceronis loco in Tusculanis I. 40. Ipsum tamen capit, *quocumque pendentes animi tulisset fortuna:* sic lib. IV. Tusc. 'Qui appropinquans ali-

quod malum metuit, exanimatusque pendet animi.' Vide ipsum ad Livium viii. 30. *Snak.*

Miletum cepit] Mann exarati constanter duo millia militum: manavit error a ductu literarum. *Modius. Cepit*] Malim *recepit*, tum quod ita se res habet: prius enim in potestatem redacta ista omnia defecto aut hostis alienaverat: Arrian. iv. 3. 7. tum etiam quod Curtius non videtur facile dicturus, 'capere Paphlagoniam, Lycæoniam,' &c. *Freinsh.*

§ 15 *Tenedon quoque receptum*] Sic hunc locum constitui ex æquo scriptas et editos libros secutus: in his enim erat, *Tenedon quoque hostium receptaculum incolis ultro vocantibus. Statuerant et Chion occupare*: in illis, *Tenedon quoque receptum incolis ultro vocantibus statuerant occupare*; quam lectionem magna ex parte Gymnicus imitatur, scribens, *Tenedon quoque hostium receptaculum incolis ultro vocantibus statuerant occupare*. Sed audi, Gymnice, Glareanum: 'Impudens,' inquit, 'in plerisque codicibus mendum, qui verbum *statuerant* ad superiora connectunt omissis duobus verbis *et Chion*, cum sequentia omnia ad Chion non ad Tenedon facta sint.' Verrum tu fortasse aut non credes Glareano, aut, quod abominor, negabis tanti esse, utrum bene an sequius libri tui imprimantur, ut eo nomine ipse laborem inspiciendi vetera exemplaria et rem diligentius examinandi capias, aut alios paucorum numerorum sumtu, qui id faciant, conducas, ut lubet: dum scias, me sane Glareano, de eo, quod ad hunc locum scripsit, pariterque quod sine exemplaribus porro eum, quum corruptum videret, non perverterit, gratias ingentes agere, satis gnarus, id quod excendendum curavi, qui scripturas jam a me allegatas considerabunt, et omnino stupidi non sunt, e vestigio probaturos. *Modius.* Hadriani Junii optima editio et ad Ms.

emendata rescribit, *Tenedon quoque hostium receptaculum, incolis ultro vocantibus*; nam ante vocem *Tenedon* comma duntaxat ponit, ut sequentia ad vocem *redegerunt*, referantur. Aliter, ut vides, *Modius*: aliter, omissis duobus verbis *et Chion*, vere emendat Glareanus adjectis *et Chion*, et *statuerant* ad Chion retrahit; nam quæ sequuntur ad Chium pertinent. *Modius Tenedon receptum* satis Latine? *receptam* dixisset: receptum docet fuisse receptaculum, ut habent omnes editiones præter Rhodianam. *Lego, Tenedon quoque receptam*: audi, redegerunt in ditionem Alexandri. *Raderus. Tenedon quoque receptam*] Sic fecisse dicitur *Modius*, cum esset, *Tenedon quoque receptam*; et sane vocem *hostium* etiam priscorum quidam omittunt. Possis defendere, *Tenedon receptum* dici, quomodo illud, *Centauro inrehitur magna*, ut scilicet subaudias 'oppidum.' *Freinsh.* Sed nec *Tenedon* nom. casu fero, et intellectum talem vocis *oppidum* sine exemplo esse puto. Repetenda lectio vetus. Ex Dan. et Pal. 1. notavit Gruterus: *Tenedon quoque receptaculum, incolis ultro vocantibus, statuerant occupare*. Ubi vides deesse illa, *et Chion*, quæ nec fuerunt in scriptis *Modii*, nec in editione *Gymnici*, ut testatur idem *Modius*. Ea sine dubio interposuerunt recentiores ex *Arriani* libro tertio; qui ostendit, quæ sequuntur, ad Chium pertinere; et de utraque urbe continenter memorat. Habuerunt etiam editiones illud *receptaculum*; sed cum id solum sine sensu esset, addiderunt, *hostium*. Nos ex scriptura veteri facile restituimus: *Tenedo quoque recepta, Chium, incolis ultro vocantibus, statuerant occupare*. Vides, ut se det res ipsa sine ulla violentia. Ex *receptaculum* fecimus, *recepta Chium*: verba autem illa, *incolis ultro vocantibus*, tam referri bene ad Chion quam ad Tenedon, quæ sequuntur demonstrant. *Gronovius.*

Lectio, quam expressimus, ne quid diffiteamur, Gronovii est, (Observ. II. 8.) quam etiam Tellierius sequutus est. *Cellar.*

§ 16 *Namque inter Apollonidem et duces*] Quinam obsecro hi duces? Apollonides certe unus: sed hunc cur velut ex eorum numero excludit? Si istum non excludit, addere debebat et reliquos. Qui autem hi, iterum dico, reliqui duces? nulli præter Apollonidem et Athenagoram: huius nomen a librariis supina negligentia omissum inseres vicissim et scribes, *namque inter Apollonidem et Athenagoram duces militum*; hos duces paullo ante Pharnabazus faciebat: 'Sed Pharnabazus, Darii prætor, comprehensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi et Athenagoræ, suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit.' Inter eos dissensio et seditio orta dedit Alexandrinis irrumpendi occasionem. *Acidalius.* Acidalius addit Athenagoram ipsi Curtio inserendum; sed plures erant, quos Arrianus ponit, Aristonicus, et Phisinius, et Megarens. *Raderus.* *Apollon. et duces*] Non sperno conjecturam Acidalii, *Apollonidem et Athenagoram duces militum.* Vulgatam si retineas, capies ortam dissensionem inter Apollonidem Chium, cui simul cum Athenagora patriæ imperium tradiderat Pharnabazus; et duces præsidiorum militum, qui nimirum præsidio præerant, ut Apollonides popularibus suis. Nam ita sæpe evenit, ut oriatur dissidium inter principes civitatis, et militum præsidiorum duces: quo pertinet exemplum Palæopolitanorum apud Liv. VIII. 25. 11. et alia similia. Atque hæc opinio verior est. Fallitur Raderus qui putat per duces hos militum intelligi Phisinum et Megareum, de quibus Arrian. III. 1. 6. nam et illi non militum duces, sed popularis defectionis auctores adjuutoresque fuerunt: multo autem gravior error

Delph. et Var. Clus.

est, quo eodem Aristonicum trahit: quamquam enim Arrianus eum simul cum Chiis istis ad Alexandrum pertractum narret; tamen de his posterioribus tantum intelligit, quod addit de defectione concitata. *Freinsh.*

17 *Olim*] Pridem, nuper, non semper de longissimo tempore Curtius. Sic IV. 7. 1. 'Ægyptii olim Persarum opibus infensi:' ubi Raderus VII. 1. 12. 'Olim sibi esse suspectos.' VIII. 14. 10. 'Olim ad notum sonum auribus mitigatis.' Terent. And. I. 5. 35. 'Quia olim in hunc sunt constitutæ nuptiæ.' Idem ibid. III. 3. 13. 'Alium esse censes nunc me, atque olim cum dabam.' Hec. IV. 1. 22. 'Ex hac re quod locuta es olim, quum illum generum cepimus;' ubi Donatus, 'pro ante.' *Snok.*

Pharnabazus] Hic tamen custodibus elapsus est, ut tradit Arrian. III. 1. 7. *Freinsh.*

§ 18 *Triginta inanes*] Sic optime scriptus meus et Coloniensis. Pessime autem vulgati, *Triginta naves*; pessime, et præter mentem auctoris, qui hoc dicere vult: duodecim triremes milite et remige suo instructas, et triginta ab iis vacuas, traditas fuisse præfectis Alexandri. Porro etiam quæ præcedunt non satis placent. Ac ne sic quidem, ut a me edita sunt: vereorque ne sit legendum: *Pharnabazus cum Apollonide et Athenagora vincti traduntur. Duodecim triremes cum suo milite ac remige, præter eas triginta inanes, et piratici lembi, Græcorumque tria millia mercede conducti*; ut illud traduntur ad singula membra retrahatur: exemplo verbi *advenit*, de quo jam ante. Posset etiam legi, cum in Sigebergensi sit, *vincit pro vincti. Pharnabazus cum Apollonide et Athenagora vincitur. Traduntur, &c.* Modius. *Naves*] Non abs re est quod nonnullæ edd. habent *inanes*, nempe sine milite ac remige: possis tamen non incommode retinere *naves*, nimirum alterius generis, haud triremes; ut exempli

Q. Curt.

3 O

caussa, apud Diodor. xviii. 4. sunt 'naves longæ triremibus grandiores.' Idem mendum reperi in editione Cæsaris in fol. de B. Civ. iii. 8. *Freinsh.*

Piratici lembi] Naves piraticæ non unum habuere nomen, aut speciem: Fuere lembi, lenunculi, celoces, myoparones, Liburnicæ, *πλοῖα ληστρικὰ καὶ ληστρίδες νῆες*. Ceterum, lembus proprie navicula brevis piscatoria est, Marcello auctore; serviunt tamen apud Livium et Polybium belli quoque usibus. Cyrenenses invenere. Fulgentius: *Lembi*, inquit, *naviculæ genus velocissimæ*, quam *δρομέδην* dicimus. *Raderus*.

§ 19 *Methymnæorum tyrannus*] Scylax: *Κατὰ ταῦτά ἐστι νῆσος Αἰολίς, Λέσβος, πέντε πόλεις ἔχουσα ἐν αὐτῇ τάσδε, Μέθυμναν, Ἀντισσαν, Ἐρεσσον, Πύρραν, καὶ Μιτυλήνην, λιμένας ἔχουσαν δύο*. *Secundum hæc loca insula est Æolis, Lesbos, his quinque oppidis nobilis, Methymna, Antissa, Eresso, Pyrrha, Mitylene, quæ duos habet portus, uti Pyrrhanum*. Plin. H. N. v. 31. Methymnam et Antissam in Caria ponit, duasque in unam coaluisse. Mela iii. 7. in Troade Lesbos, et in ea quinque oppida: Antissa, Pyrrha, Eressus, Cirava, Mitylene. Magnitudine Scylaci septima est: colligit in circuitu stadia centum supra mille. *Raderus*.

§ 21 *Crepidine portus*] Scholiastes Juvenalis ad Sat. v. 8. 'Crepido,' inquit, 'est ora terræ, quam aqua adluit, ex hoc appellata, quod ibi aqua adlidens concrepitet.' Adde Nostrum v. 1. 28. *Cellar*.

§ 22 *Mitylenem*] Primariam urbem Lesbi. *Idem*.

Duorum milium] Membranæ iiii. vel x. si volunt. *Modius*.

Imbrum] Chersonneso Thraciæ opposita in Ægæo mari. *Cellar*.

CAP. VI. § 1 *Intendit*] Vulgo, *intendit animum*; sed illud *animum* delendum censet Palmerius: censeo et ego, vel rei causa, vel ipsius hominis, cui hanc partem credulitatem

meam addixi. Et adverte sane, lector, si operæ videbitur, ubicumque verbum *intendit* in Curtio occurrit, occurrit autem sæpius, ibi semper aliquid latere mendæ, adeo ab uno loco, quia vim ejus ignorabant, inducta sunt omnia hæc, quæ tamen non temere ab uno emendari poterunt. *Modius*.

§ 2 *Perquam maximo posset exercitu*] Quum non placeret illud *perquam maximo*, recurri ad variantes, ubi τὸ *ducem* Flor. Dan. Bong. exulare vidi. Recte. Scripserat enim Curtius, *Besum quoque Bactrianorum P. R. quam maximo posset*, hoc est *Prætorem*, unde imperiti librarii fecerunt *per*. Gronovius. Observat. ii. 8. Vulgo, *perquam maximo exercitu*: sed Gronovio auctore *per* abieciimus, qui etiam mavult *Prætorem* quam *ducem*. ex P. R. breviate *prætoris* nota, insulsum *per* librariorum provenisse existimat. *Cellar*.

§ 3 *Rapto vivere adsueti*] Ita Tan. Faber emendavit Epist. i. 51. quia de Bactrianis, non de Scythiis dicitur: vulgo legitur *adsueta*. *Cellar*.

Errant] Ita sane malo quam *erant*; et consule locum, consule judicium tuum, et a me stabis. *Modius*. *In armis errant*] Prædabundi discurrunt. *Cellar*.

§ 4 *Suspecta perfidia*] Quærit Gla-reanus, cur descendere jussus sit ad Darium suspectus prodicionis? quia absens magis timebatur quam præsens, notandus et coercendus, si quid præsens moliretur: quod non poterat fieri in absente, rege tam occupato. *Raderus*. Evidens exemplum in Histiaeo Milesio, quem ea causa evocavit ille, cujus nomen hic sumpsit, Darius, apud Herod. v. 24. *Freinsh*. Suspectæ perfidiæ homo. *Cellar*.

In secundo gradu] Proximo regis fastigio: supremum enim gradum sive regnum adfectabat. *Cellar*.

§ 5 *More quodam Persarum*] Idem Marcellinus xxi. 26. 'Speculatores

et transfugæ subinde venientes repugnantia prodebant: ideo futurorum incerti, quod apud Persas nemo consiliorum est conscius, præter optimates taciturnos et fidos, apud quos Silentii quoque colitur numen.' *Freinsh.*

§ 6 *Rem magis*] Hoc magis in editis non erat, sed quid hoc nostra? *Modius.* Puto legendum *Magi*, et hoc fortasse tam certum est, ut probatione non indigeat. *Rutgers.* *Var. Lect.* III. 4. *Nec magnam rem sustineri*] Ita puto scripsisse Curtium. Glossa τοῦ sustineri fuit olim agi: id cum in textum ab imperitis librariis esset relatum, ascivit unam literam ex voce præcedente, unam ex subsequente, et factum ita, *rem magis sustineri*. Importunum hic de Magis, quod *Rutgersius* voluit. Hæc *Gronovius* in literis ad *Socerum*; et in *Observationibus* II. 8. Simule sententiam dixit *Val. Max.* II. 2. 1. 'Taciturnitate optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum' appellans. *Freinsh.*

Facillimum] Dissentiunt hic a Curtio, seu potius a Persis, omnes ubique sapientes, qui nihil æque arduum ac difficile arbitrantur. Certe *Pythagoras* discipulos suos primum docuit 'res omnium rerum difficillimas, tacere, audireque.' *A. Gell.* I. 9. quod ex eadem schola firmat *Jamblichus* de Vita *Pythag.* cap. 31. Πάντων γὰρ χαλεπώτατόν ἐστιν ἐγκρατευσμάτων τὸ γλώττης κρατεῖν. *Omniū moderationum continentiarumque difficillima est, linguam moderari ac domare.* Vide etiam quæ notavit *Rittershusius* ad *Malchum* de Vita *Pythagoræ* pag. 13. ubi hæc verba: Οὐδ' ἡ τυχοῦσα ἦν παρ' αὐτοῖς σωπῆ. Et *Epigrammata Græca* lib. I. tit. εἰς Σιωπὴν. Egregium est illud *Zenonis* apud *Plut.* de Garrulitate cap. 5. interrogantibus regiis legatis quid de se renuntiari velit: 'Senem a vobis conspectum Athenis, qui inter pocula servare silentium possit.' Multa in hanc sen-

tentiam ab aliis præclare dicta, quæ sciens prætereo. Tamen *Ovidium* Persis conciliat *Scaliger* in *Amor.* ejus II. 603. legendo: 'Exigua est virtus præstare silentia rebus.' *Freinsh.*

§ 7 *Præerat et Betis*] Hunc *Arrian.* lib. II. Batim vocat, et eunuchum fuisse ait: Εὐνούχος δέ τις, ᾧ ὄνομα ἦν Βάτις, κρατῶν τῆς Γαζαίων πόλεως, οὐ προσεῖχεν Ἀλεξάνδρῳ. *Popma.* *Josepho* II. 8. est 'Babemeses.' Propter hoc factum fidem *Gazarorum* commendat *Polyb.* apud *Vales.* pag. 86. *Freinsh.*

§ 8 *Agri cuniculos*] Antiquissimum usum cuniculorum seu subterranearum fossarum fuisse, constat ex *Heronis* vetustissimi scriptoris mechanicis, qui primo capite hæc de cuniculis monet. 'Operæ pretium est autem, eos etiam qui sub terra prope murum aguntur cuniculos occultos, profundosque, juxta fundamenta, et non in terræ faciem fieri: ne cum hoc hostes deprehenderint, intus e diverso fodiant, murumque ipsum cum contra perforaverint, eos, qui cuniculum agunt, fumo et aqua peimant.' A cuniculis animalibus didicere mortales terram effodere. *Martialis* *Epigr.* XIII. 60. 'Gaudet in effossis habitare cuniculus antris: Monstravit tacitas hostibus ille vias.' *Raderus.* Vide et *Stewechium* in *Veget.* IV. 24. et *Nostrum* IX. 8. 13.

§ 9 *Opus orsus*] Mirum quid cogitarint illi, qui editioni *Curtii* præfuerunt primi, cum vocem *orsus* plane necessariam omiserunt. *Modius.*

Desidente sabulo] Arcua cedente molibus turrium. At quomodo cuniculos egere in arenis? Arenas altius effodere, donec ad solidam glebam descenderent; quæ tamen ipsa ex arena, sed concreta jam et longo ævo durata, constabat. *Raderus.* De re ipsa vide *Lipsii* *Poliorc.* II. 4. ubi similia exempla subsidentium turrium. *Freinsh.*

Agilitatem rotarum] Turres ligneas

ad oppugnandum factas supra in obsidione Tyriorum urbis vidimus. Tales machinæ erant mobiles, et rotarum agilitate muris admovebantur. Lib. xxxi. 11. 'Ipse Hannibal, qua turris mobilis, omnia munimenta urbis superans altitudine agebatur, hortator aderat: quæ quum adnotata, catapultis ballistisque per omnia tabulata dispositis, muros defensoribus nudasset.' *Cellar.*

§ 10 *Receptui signo dato*] Buccina signum dabatur receptui, hoc est, ut milites in hostem progressi se recipe-rent redirentque: hinc est 'receptui canere' apud Cæsar. vii. 47. et Hirt. Alexandr. 47. *Cellar.*

Corona circumdari] Cingi undiquaque militibus, ut nullus exitus aditusve pateret. Erat autem genus oppugnationis sinitæ, et corona vel simplex, hoc est una series militum, vel spissa, id est, duplicata. Silius xiii. 140. 'Mœnia flexa sinu, spissa vallata corona Adligat, et telis in morem indaginis ambit.' *Cellar.* Adde Lips. Poliore. Dial. i. 4.

Sacrum patrio more] Paulo clarius Arrianus: καὶ ἐν τούτῳ θύοντι Ἀλεξάνδρῳ, καὶ ἐστεφανωμένῳ τε καὶ κατάρχεσθαι μέλλοντι τοῦ πρώτου ἱεροῦ κατὰ νόμου, κ. τ. λ. *Inter hæc Alexandro corona capiti imposita sacrificante cum ipso patrio more primum sacrificium auspicatus est.* Habes ergo ritum, orto sole regem coronatum, ante alios omnes sacrificasse. Idem supra docuit id cum multa face fieri solitum. *Raderus.*

§ 11 *Corvus*] Arrianus avem refert, non glebam, sed lapidem in Alexandri caput demisisse. Plutarchus in Alexandro glebam a supervolante alite in humerum ejus delapsam narrat: unde Aristander in humero Alexandrum vulnus accepturum prædixit. *Popina.* Confundit hanc narratiunculam cum illa quam Plutarch. in vita cap. 61. refert de aquila, quæ interprete Aristandro victoriam Alexandri por-

tendit, doctissimus Tiraquellus ad Alexandri Dier. Genial. v. 13. non recordatus id quod Plutarchus eo loco recenset, etiam narrari a Nostro infra iv. 15. 26. Hanc autem historiolum attigit Plutarch. cap. 43. ubi quidem in nonnullis circumstantiis a Curtio dissidet. Quemadmodum et Arrianus ii. 57. Nam Gregoras viii. 12. ab omnibus aliis diversus abit, dum id ad Tyrum accidissee vult, non ad Gazam, ut reliqui. *Freinsch.*

Bitumine ac sulphure] Plutarchus νευρίοις κεκρυφάλοις, nervorum reticulis, seu laqueis irretitam tradit in machina consistentem, quam Alexander ad urbem oppugnandam excitarat. Sed cur bitumine et sulphure, alimentis ignium, illitam? An ut urbem incenderet? Quomodo turri urbem incenderet, ex qua pugnabant Macedones? Illitas alumine lego in aliis historiis turres, ne ignem conciperent. Et forte erat pulvere, [non crediderim] pro sulphure, et alumine, pro bitumine. Alumine certe illini solitæ adversus ignes. Claudius Quadrigarius, cujus reliquias legimus apud A. Gellium xv. 1. de turri Archelai Athenis, quam Sulla frustra conatus est ignibus solvere: 'Tunc Sulla conatus est, et tempore ('opere' legerim) magno eduxit copias, ut Archelai turrim unam, quam ille interposuit ligneam, incenderet. Venit, accessit, ligna subdidit, submovit Græcos, ignem admovit: satis diu sunt conati, nunquam quiverunt incendere. Ita Archelaus omnem materiam obliverat alumine: quod Sulla et milites mirabantur.' Ammianus xx. 11. 'Machinas Romanorum Persæ exurere vi magna nitebantur, et assidue malleolos, et incendiaria tela torquentes laborabant incassum: ea re, quod humectis seortis et centonibus erant operatæ materiæ plures, aliæ unctæ alumine diligenter, ut ignis per eas laberetur.' Denique inungendi alumine materias mos inolevit. Hæc

primum occurrebant de alumine contra bitumen. Sed nescio, an tam viscosum alumen, ut tenere aves posset. Et ea tempestate nondum reor fuisse artificium cognitum, ut proinde nihil in Curtio mutandum putem; præsertim codicibus novis et antiquis in *sulphur* et *bitumen* conspirantibus. Turrim ergo non ex materia, neque mobilem, [nisi tamen obstat num. 9. hoc cap.] ut alias, latere coctili, aut lapide factam, bitumine et sulphure, pro cæmento, interlitam putarim, tegulasque supremas pice innectas. *Raderus*. Quum turres omni cura et studio contra ignem hostilem defendendæ fuerint, quis usus bituminis ac sulphuris? sunt qui *alumine et pulvere* malunt, aut lapideam potius sive latericiam, bitumine ac sulphure pro calce adhibitis, quam ligneam ac mobilem molem intelligunt. Utrumque durum. Tellurio ergo Curtius hallucinatus videtur, quum Plutarch. *νευρίνοις κεκρυφάλοις, reticulis ex nervo factis*, quibus ad versandos funes utebantur, scribat irretitam fuisse. *Cellar*. Forte legendum *inlita bitumine*, omissis *erat turris*. Heinsius.

Conatus] Glareanus *conata*, quod referenda esset hæc vox ad præcedentem *avis*. *Raderus* parenthesi interposita salvam præstare ait verborum compositionem, hoc modo: *resoluta defluxit (ipsa autem avis in proxima turre consedit)* *Illita*, &c. Vix dubito Curtium in animo habuisse corvum, adque id conformasse hoc participium, cujusmodi multa passim occurrunt scriptorum *παροράματα*, quælia notavit Gifanius ad Lucretium in Conlectan. voce 'Generis mutatio.' Sic Dio XLVII. 3. 28. quum *τὴν γερούσιαν* nominasset, subicit οὐδὲ, Senatores cogitans. Vide in Lud. Ariost. notam XLVIII. Alia generis est mutatio quum pronomen relativum ad posterius membrum, non ad prius refertur, ut apud Ciceron. Philipp. VIII. 8. f. 'Hic est Campanus ager et Le-

ontinus, quæ duo sunt præsidia.' Et de Legib. 1. 7. 'Animal hoc providum, sagax, &c. quod vocamus hominem.' Similia in Sallustio. *Freinsh*.

§ 12 *Consulerentur*] Alii *consulcret*: tu te consule, utrum velis, utrum nolis; mihi enim tanti hodie non erit, ut tria hujusce rei perdam verba. *Modius*.

Non intactus] Quidam Mss. *non intacta*: legerim, *non intactæ a superstitione mentis*. *Freinsh*.

§ 13 *Quo minus Ægyptum intraret*] Gaza quasi clavis Ægypti, si in Persarum potestate mansisset, aditum reditumque Macedonum incommodare potuisset. *Cellar*.

§ 14 *Haud sane memor*] Talis Pyrrhus apud Plutarch. in Vita c. 65. *Freinsh*.

§ 15 *Arabs*] Betis enim ad tuendam urbem Arabes conduxerat, Arrianus II. 2. 3. adde infra IV. 6. 30. Quod attinet Alexandri periculum, geminum ei sustinuit Varrus apud Cæsar. de Bello Civ. II. 35. Augustus et Tiberius, apud Sueton. Ang. 79. 2. et Tib. 19. 3. Trajanus apud Xiph. Lucullus apud Appian. in Mithridatico, Frontinum Strateg. II. 5. 30. et Plut. c. 32. Maxime Stesagoras II. 3. apud Herod. VI. 38. *Idem*.

§ 16 *Exigua corporis declinatione*] Cic. Catil. I. 6. 'Quot ego tuas petitiones ita coniectas ut vitari non posse viderentur, parva quadam declinatione, et ut aint corpore effugi?' et Noster VI. 1. 4. 'Alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat.' *Cellar*.

In vanum manum] Nec manum amputavit, nec in vanum lapsam, si fide dignus Hegesias Magnes, cujus Fragmentum servavit Dionys. περὶ Συνθέσε. Όνομ. cap. 71. sic enim ille: 'Ἀνὴρ γὰρ τῶν πολεμίων εἰς γόνατα συγκαμφοῦς, ἔδοξε τοῦτ' Ἀλεξάνδρῳ τῆς ἱκετείας ἕνεκα πράξαι. Προέμενος δ' ἐγγὺς μικρὸν ἐκνεύει τὸ ξίφος ἐνέγκαντος ὑπὸ τὰ πτερύγια τοῦ θώρακος, ὥστε γενέσθαι καὶ τὴν πληγὴν οὐ καιριωτάτην' ἀλλὰ τὸν μὲν

αὐτὸς ἀπώλεσε, κατὰ κεφαλῆς τύπτων τῇ μαχαίρᾳ. Vir enim quidam ex hostium numero in genua subsidens, fidem fecit Alexandro supplicandi animo id egisse. Eum ergo admittens propius, vix declinavit gladium, quem transfuga sub ipsas lorice pinnulus intulerat, ut non acciperet lethale vulnus: sed eum quidem impuncta in caput machæra ipse Rex interemit. Freinsh.

Gladio] Quem insigni tinctura et levitate habebat, Citeiorum regis donum. Plutarch. cap. 60. Freinsh.

§ 17 Inevitable] Respexit Virgili-um. Sed et aliorum plurimæ in hunc modum sententiæ, de quibus ad illa Taciti H. i. 18. 1. 'Quæ fato manent, quamvis significata, non vitantur.' Freinsh.

In humero] Consentit Arrianus ii. 5. 9. nam Plutarch. in Or. de Fortuna Alex. i. 2. in malleolo pedis τῷ σφυρῷ vulneratum fuisse scripsit. Freinsh.

§ 18 Quia quam alte penetrasset telum] Credo omnino certam esse hanc emendationem, quidquid dicant illi, qui aliter plane, et contra quam significare vult Curtius legunt: quia nunquam tam alte penetrasse telum lorica obstante cognoverant. Modius. Quidquid alii dicant, aut legant, hanc omnino certam emendationem Modius credit. Credat sane, dum ego non esse sciam. Quid enim est, quod verba ista sonant? Lorica scilicet obstabat, quo minus cognoscerent, quam alte telum penetrasset: et hoc quia non cognoverant, miseri terrebantur. Nihil languidius potuit, vix absurdius etiam quidquam. Præsto veram sententiam, quam lectio conficit vulgata: quia nunquam tam alte penetrasse telum lorica obstante cognoverant. Verba etiam ipsa non dubito, quin sincera: quæ sic iterum interpolavit novus editor Lugdunensis, ut neque Modii, neque alias aliorum sequeretur editiones, et sequeretur utrorumque: credo ut neutras offenderet, vel ut ab utrisque etiam gratiam iniret. Fe-

cit ἀνώνυμος Aristarchus: quia tam alte penetrasse telum, lorica obstante non cognoverant. Egregie: et nisi unicus hic conciliator esset pugnantium scripturarum, æternum fluctuaremus. Atqui certiores ipsi sumus hoc hic auctorem velle: Novum et mirum visum Macedonibus, quod per lorica ita adacta sagitta esset, ut in ipso humero exstaret, qui nunquam autem cognovissent, illa obstante, tamen adeo alte telum penetrasse. Ex ea vulneris insolentia terrorem animis concipiebant. Acidalius.

§ 19 Medicamento, manare longius] Bipedum nequissimi librarii hæc ita contaminarunt, ut non cognosceres esse eadem, Curtiumque in Curtio desiderares: scripserant enim: medicamento, quo retentus erat, manare latius cepit, et vulnus, quod recens adhuc, &c. O genera sacrilega! ecquid vobis satis dignum prece, cum ita temere in bonis auctoribus alia mutatis, interpolatis alia? Modius. Inficetissimam glossam, quo retentus erat, recte Modius expulit: sed idem unde, aut qua causa stupens mutavit, pro quo alibi recens? ineptum id hercule! nam stuporem in vulnere hoc medici non agnoscent, nec per eos, quod dolorem non movet ipsum stupere dixeris: stupet, quod illum non sentit; quamquam ne id quidem omne. Sed hæc non sunt hujus loci. Vulgatum recens melius sane, nec germanum tamen, ut opinor. Ex illo stupens, quod e membranis credo Modius promisit, emendo tepens: unde natum quidem et ipsum recens, quia primum abierat in repens, mox in illud, quod vulgati tenuerunt: et stupens etiam non aliunde: nam prima erroris indoles, quod temere aliquando stupens scriptum esset. Calida autem vel tepentia adhuc vulnera dolorem non cient, qui frigescentibus inoritur demum. Hoc qui nescit, aut non credit, ei quid, nisi ut in se ipso discat, et expertus credat, optem? Acidalius.

Manare] Expunxit inficetam glossam, quæ proxime præcedebat, *quo retentus erat*, Modius: nec sane habet quidquam quo se tueatur; ergo et nos omisimus. *Freinsh.*

Recens] *Tepens* legit Acidalius: nec tamen ego *recens* damnarim, cum utriusque sit eadem vis. *Raderus.* Mss. *stupens* recte. Infra iv. 15. 17. 'Calidis adhuc vulneribus aberat dolor.' viii. 4. 12. 'Calor stupentia membra commovit.' *Heinsius.*

§ 20 *Submitti genu*] *Puto subniti.* *Rutgersius. Var. Lect.* iii. 4. Non corrigendum hoc: ita enim Lucretius lib. i. 'terram genibus submissa petebat.' Ovid. Met. iv. 'flexumque genu submisit.' Nam 'submitti genu' dictum ut Suetonio, 'dextrum genu lapide ictus.' *Gronovius. Observat.* ii. 8.

Quem proximi] Literula una minus hoc recte, quamquam sic etiam recte. Sed auctor omnino *quum* non *quem* scripsit. *Acidalius.*

Receperunt] Forte *retulerunt*, ut vii. 6. 4. 'Macedones illum in castra referebant.' *Heinsius.*

Betis] Præfectus præsidii Persici urbis Gazæ impositi supra n. 7. qui jam eruptionem fecerat n. 13. *Cellar.*

§ 21 *Aggerem*] De hoc, et contrario Gazensium commentio vide Lipsii Poliorc. ii. 3. et v. 6. *Freinsh.* *Aggerem quo mœnium altitudinem*] In Poliorceticis etiam operibus 'agger' erat, terreus quidam, et alia materia mixta, mons et elevatio, quem paulatim adversus urbem producebant, ut ex alto pugnarent; et turres ibi ac tormenta constituerent. Cicero ad Attic. v. 20. 'Oppidum cinximus vallo et fossa; aggere maximo, vineis, turre altissima, magna tormentorum copia negotium confecimus.' Cæsar de B. Civ. ii. 1. 'Vimina materiamque comportari jubet, quibus comparatis rebus aggerem in altitudinem pedum LXXX. exstruit.' *Cellar.*

§ 22 *Interiora urbis infesta telis*] Hoc est 'infestata' missilibus Macedonum. 'Infestus' enim non solum eum qui infestat, sed etiam non tutum et infestatum sonat. *Gell.* ix. 12. pro hac notione adfert ex principio Cic. pro Planc. 'Si hujus salus ob eam ipsam causam esset infestior;' additque veteres plerosque dixisse 'infestum,' cui alter infestus est. *Cellar.*

§ 26 *Quum undique telis circumducto*] Plusculum in emendatione hujus loci mihi permisi, in quo si pecco, cupio id omne aliis meis in hunc auctorem meritis condonari: quamquam quid potest magnopere peccare is, qui et vulgatas et in membranarum inventas scripturas cum fide annotat? Igitur Lugdunenses habent: *Sed cum undique telis est circumductus, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutem etiam in hoste miratus: tunc inquit, non ut voluisti morieris Beti, sed quicquid tormentorum in captivum inveniri potest, passurum te esse cogita: male.* Gymnici editio: *Sed cum undique telis est circumductus insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutes etiam in hoste miratur. Tunc inquit Alexander, non ut voluisti morieris Beti, sed quicquid tormentorum in captivum inveniri potest passurum esse te cogita: longe etiam pejus, quam præcedentes, verens fortasse ne palma illa quam deterrime imprimendi sibi eriperetur. Sed jam membranas audiamus, et quidem priore loco Coloniensem, quibus cum meis etiam per omnia convenit: Sed cum undique telis circumducto insolenti gaudio juvenis elatus alias etiam virtutem in hoste miratus. Non ut voluisti inquit morieris Bati, sed quicquid in captivum inveniri potest, passurum te esse cogita. Panko melius quam impressi, sed ubi Sigeburgenses! Sed cum undique te telis qua ducto in se solenti gaudio juvenis elatus alias virtutes etiam in hoste miratur, non ut voluisti inquit morieris, sed quicquid in capti-*

vum inveniri potest passurum esse te cogita. In aliis igitur membranas secutus sum, in aliis conjecturam meam, adjutam non solum eo, quod varietas lectionum vitii manifesta omnia faciebat, sed etiam re ipsa: *cum undique telis circumducto Alexander alias virtutem etiam in hoste miratus, non ut voluisti, inquit, morieris Bati, sed quicquid in captivum inveniri potest, passurum te esse cogita.* Quis enim locus esse aut potest, aut debet hic verbis, *insolenti gaudio juvenis elatus?* aut quid fuit cur Alexander, qui victoriam tot centenorum millium tam moderate tulerat, capta urbe, cujus obsidio non tam oppidi claritate, quam geminato periculo regis nobilitata est, insolesceret? omnino opinor eos, qui hæc de suo Curtio adsuerunt, non insolenti, sed solenti plane stultitia, sive temeritas est, elatos et extra terminos mentis suæ positos, ea somniasse. Cogitent tamen, quibus videbitur, vel Glareani caussa, qui cum locus oppido obscurus sit, eadem ingenuitate, qua solet, nihil se certi, quod ad eum dicat, habere fatetur. *Modius.* Hæc quoque Modio debemus, a multis inquinamenti repurgata. Ac quæ ejecit, quæ restituit, eorum improbaremus nihil prorsus, unum nisi nos moveret, quo nec immerito alii moveantur. Is consensus est librorum in hoc additamento, *insolenti gaudio juvenis elatus.* consensus inquam scriptorum pariter omnium et cursorum. Nec enim est de nihilo tam arcta, tam pertinax conspiratio: et quid vult sibi tamen, aut quo tendit? Ego cum Modio ferri nego ea posse: sed attextum merum nec ausim affirmare. An igitur emendanda statuemus? equidem si possunt, quoquo modo. Verum nos id non sumemus nobis: tentabimus tamen, quod impune liceat, sine periculo Curtii, aut meo. Gaudium non ibi convenit profecto; magis ira, de qua præcessit, *ira quoque accensus;* et sequitur, *ira deinde*

vertit in rabiem. Ergo possimne sic interpolare? *Cum undique telis circumducto Alexander, insolenti incendio mentis efferatus, alias virtutem, &c.* Ira sane fervor, ignis, incendium, sed piget hercle probare, quod vereor ut cuiquam probum. Fortasse nihil in iis mutandum, nisi ut odio pro gaudio substituitur. *Acidalius.* *Insolenti gaudio]* Acidalius mutat *ins. incendio mentis efferatus,* adeo licenter, ut ne sibi quidem probet: ideo mox tentat *insol. odio;* gaudium enim locum hic habere posse negat: in quo me facile habet adsentientem. Sed nec illa placent, *undique telis circumducto:* et sane totus hic locus clamat se passum aliquid a mala manu. Quod si mihi dicenda sit sententia, sic statuam, ope variarum ex Mss: enotatarum, *Sed cum undique* *** (credo enim deesse quædam, ut multis hujus historiæ locis: sensus facile expleri potest: unus omnium telis peteretur, ad postremum exhaustis viribus, vivus in potestatem hostium pervenit, quo ad regem) *adducto, insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutis etiam in hoste mirator, non ut voluisti, inquit, &c.* Et sane sic feci, mutet qui volet, dum sciat me temere nihil stultisse, sed ex codicum sententia. De gaudio addendum est, locum ei utique hic esse: gavisus enim est Alexander vivum sibi adduci, in quo libidinem vindictæ pro arbitrio exleret. Adductus autem fuit a Leonnato et Philota, si Hegesiæ fides est. *Freinsh.* Mirifice variat hic locus. Unus: *Sed cum undique telis est circumductus insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutes etiam in hoste imitatus. Tunc.* Alius retentis cæteris *pro juvenis* omittit, pro *imitatus* vero habet *miratur.* Alius pro *undique telis est circumductus* habet *undique qua ducto, pro virtutes, virtutis, pro imitatus, vel miratur, mirator,* mox omissis aliis, *non ut, &c.* e quibus omnibus colligo scripsisse Curtium: *Sed cum undiquaque telis esset circumdatus,*

insolenti gaudio juvenis elatus, alias virtutis etiam in hoste mirator, tunc inquit non ut, &c. illud tunc perperam omisit Freinshemius, cum agnoscant omnes libri veteres, eleganterque opponatur τῇ alias, quod præcedit. Alexander, quod in scriptis occurrit, servaruntque editi nonnulli, ex glossa irrepsit in textum, qua quis vocabulum juvenis explicaverat. Scheffer. Sed cum undique, &c.] Mutilatum locum ita in integrum putat restitui Freinshemius: Sed cum undique unus omnium telis peteretur ad postremum, exhaustis viribus virus in potestatem hostium pervenit, quo ad regem adducto, &c. Vulgo sine suspitione mutilationis, quum undique telis est circumductus, et mox virtutes miratur, vel miratus; sed præstat in his etiam laudati viri iudicium sequi. Cellar.

§ 28 *Ad tacendum*] Hegesias tamen non modo non tacuisse, sed miserabili voce veniam petivisse scribit, additis et aliis multis, ob quæ merito deridet eum Dionysius περὶ Σουθέας. Ὀνομα. Qui locus dignus est ut inspiciatur. Freinsh.

Num genu posuit] Eodem modo ob contumaciam Æneæ, quamvis alio affectu, indignatur Dido apud Virg. iv. 370. 'Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit? Num lacrimas victus dedit? aut miseratus amantem est?'

Gemitu interpolabo] Sic iterum, sic decies alibi in Curtio legendum, ubi vulgo est *interpellundi* verbum, et non uno loco vice versa *interpellare* reponendum, ubi nunc legitur *interpolare*. Adeo quasi de industria mutarunt, immutarunt, transposuerunt, interpolaverunt nobis omnia præpostere librariorum supina oscitantia, et immanis avaritia. Modius. *Et si nihil aliud*] Εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο. Hellenismus. Arrian. in Epictet. i. 2. εἰ μηδὲν ἄλλο, μὴ ὀλίγου αὐτὴν πολήσεις. Petron. Sat. 'Et si nihil aliud, certe diutius junctos mare nos feret.' Loc-

cenius. Et si nihil aliud, certe gemitu] Non video quo spectet illud, nihil aliud; non enim ad *interpolabo*, hoc enim ad silentium refertur. Et postulabat sensus, ut saltem scriberetur, *et si non alio, vel, nullo alio, pro, non alia, vel, nulla alia re*: quid namque aliud *interpolare* vel *interpellare* voluerit, quam pertinax silentium, non video: quare suspicor scripsisse: *Vincam tamen silentium, et nisi hac, illud certe gemitu interpellabo*. Veteres enim pro et si nihil aliud habent, et in hoc aliud gemitu *interpellabo*: sensus: Si non hac, voce nimirum, de qua præcessit, gemitu certe silentium illud *interpellabo*: sensus longe optimus et convenientissimus. Scheffer. *Interpellabo*] Ita Mss. et excusi ante Modium observante Gronovio Observ. iii. 22. Vulgo *interpolabo*. At *interpolatur*, quod in aliam formam mutatur: quod continuatum abruptum, id vero *interpellatur*. Cellar. At si Alexander gemitu Betim *interpellat*, et Betis locutus sit oportet, quod negat Curtius, et rex ipse in sua oratione, et regi gemendum fuit, non Beti: tolletur utrumque ἄτοπον, si una literula mutata legamus *interpellato*, imperandi modo. A circumstantibus videlicet ad ipsum Betim rex ira incensus orationem convertit, effecturumque se dicit, ut, cum regi verba neget, gemendo saltim vocem edat, atque ita hoc regem, sive alios se alloquentes *interpellet*. Henmann. Parerg. Crit. p. 100. idem mendum tolletur infra vi. 2. 5.

§ 29 *Ira deinde*] Ita habet Msta scheda Coloniensis; vulgo, *iram*, quod minus longe venustum. *Vertit* pro 'vertitur' usurpatum Curtio. Ita Rutilius Lupus lib. ii. 'Quum ab ea sententia, quam proposuimus, convertimus ad aliquam personam.' Ita Vetus Editio Basiliensis, quam architectatus est Magnus Erasmus. Priscianus in periegesi Dionysii: 'Marmaridæ post hos Ægypti ad flumina ver-

tunt.' Ita plurimi scriptores activæ potestatis verba pro passivis ponunt, ut in Apuleium frequentibus exemplis notamus. et ad Gratii Cyneget. vs. 9. De hoc, 'vertendi' videlicet, verbo vide plura apud Manutium scholiis in Sallustium. De ira rabiei comparata vide Ciceronem Tusc. Quæst. iv. 36. Evenum, Menandrum, Neophronem, Apollonium Philosophum, Epictetum, Aristotelem, Plutarchum apud Stobæum sermone xviii. Antoninum Imper. lib. vii. Porphyrium Quæstione xvi. in Homerum, Sidonium Panegyr. Majorani, Nilum Episcopum Paræni. Apollonium Rhodium Argonaut. iii. Q. Calabrum v. Homerum Iliad. I. Senecam de Ira i. 1. Scholia nostra recognita in Musæum. Hæc *Barthius* ad Claudian. Paneg. in iv. Cons. Honor. vs. 243. Cui in ceteris assensus, hoc unum excipio, quod ille videtur sic intelligere verba Curtii, *Ira vertit in rabiem*, ac si diceret, Alexander ira in rabiem vertitur, ut ira sit novissimo casu positum: ponitur enim primo, eundemque efficit sensum, quem infra x. 4. 2. 'Sed in rabiem ira pervenerat.' *Freinsh.*

Peregrinus ritus] Forte in *peregrinos ritus*. Heinsius.

Nova fortuna] Insolita, major pristina: sic vi. 5. 13. 'novum genus munimenti.' Sic 'novitas remedii' iii. 5. 16. Virg. *Æn.* i. 454. 'Nova res oblata timorem Leniit.' Vel potius ac si alluderet ad consuetudinem Romanam, qua 'novi' homines dicebantur, qui nulla majorum dignitate conspici erant, et quorum proavi magistratus numquam ante gesserant: sic Cicero 'novus homo' dictus: et apud eum semper opponitur nobilissimis: in Verr. lib. i. 'C. Verrem cum ferre novos homines non posset ad nobilitatem, hoc est, ad suos transisse.' Sic nova hæc fortuna, ad quam pristina illa Macedonum ante Alexandrum regem comparata pro

nulla erat ducenda.

Achillem] Sed Achillem vicit Alexander crudelitate: ille enim mortui talos trajecit, hic adhuc spirantis. *Raderus*. Sic enim et ille, 'Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros,' ut Virg. *Æn.* i. 487. tradit: aut certe ut Homer. Il. 2. circa Patrocli sepulchrum. Plura super his citati *Raderus* Dictys Cretensis lib. iii. de Excid. Trojæ. Callimachus lib. xxi. Iliad. Propert. ii. 8. Ovid. Am. ii. 1. Cicer. Tusc. i. 44. Schol. Homer. Iliad. X. Pentadius, alii. Ceterum Achillem etiam in luctu imitatus est, rasis in Ephæstionis funere capillis, *Ælian.* vii. 8. 2. Qui jam ante, cum apud Ilium essent, se Patroclo, ut Alexander Achilli assimilaverat; idem *Ælian.* xii. 7. Haud insolitum est, facta sua majorum exemplis protegere, ad amolendam invidiam: sic apud Tacit. ii. 53. 3. Athenienses Germanicum 'excepere quæsitissimis honoribus, vetera suorum facta dictaque præferentes, quo plus dignationis adulatio haberet.' *Freinsh.*

A quo genus] Velleius i. 6. 5. 'Caranus vir generis regii, sextus decimus ab Hercule profectus Argis regnum Macedoniæ occupavit, a quo M. Alexander cum fuerit septimus decimus, jure materni generis, Achille auctore, paterni Hercule gloriatus est. Vide ibi Lipsium, Scalig. ad Enseb. pag. 60. et Bongarsium in Justin. lib. xi. *Loccenius*. Ita postea Philippus et Perses ultimi Macedonum reges apud Silium xv. 291. 'Hic gente egregius, veterisque ab origine regni Æacidum sceptris, proavoque tumebat Achille.' Et Propertium iv. 11. 'Et Persen proavi simulantem pectus Achilli.' *Raderus*. Obiter moneo, in Propertio legendum, 'proavo stimulantem pectus Achille,' sensu quo exponit Scaliger, non quo Beroaldus: quomodo apud Justin. xxix. 3. 8. 'Philippus studio Alexandri æmulationis incensus.' *Freinsh.*

Vide Supplem. I. n. 2. *Cellar.*

§ 30 *Decem millia*] Hegesias sex millia trucidata scribit. Idque magis accedat ad 'modicum præsidium,' de quo Curtius IV. 6. 7. *Freinsh.*

§ 31 *Namque etiam secundis*] Vulgo, namque præliis etiam secundis atterebantur copiae: æque bene. *Modius.* Optima Junii editio ita emendat, namque præliis etiam secundis atterebantur copiae: sed neque priorem damno, et prope similiorum Curtio brevitate, qua sæpe transiit, quæ quisque per se addenda novit. *Raderus.* *Præliis secundis*] Prosperis, felicibus. Cic. pro Leg. Man. c. 9. 'Noster exercitus etsi præliis usus erat secundis.' *Cellar.*

Devictarum gentium] Inter quas et Judæorum: 'quibus facta potestate, si qui vellent salvis suis ritibus sequi militiam ejus, multi dederunt nomina.' Joseph. Ant. II. 8. quam historiam cur hic omiserit Curtius, id causæ habuit forsân, quod post Christi necem omnium gentium ludibrio ea gens fuerit propinata; Curtius autem cum ceteris qui supersunt Alexandri scriptoribus post Christum cruci fixum, diruta jam urbe, scripserit. *Raderus.* Quæ quidem res de Curtio adhuc incerta est; et tamen non ab simile videtur, cum odio fædæ gentis, sic enim externis habebatur, reticuisse narrationem, in qua non potuisset dissimulare honorem sacris eorum ab Alexandro habitum: sed quoniam semper procliviores esse debemus ad absolvendum, libet credere tetigisse Curtium ista in amissis. *Freinsh.* Forte hinc probabile, Curtium Josepho anteriorem scripsisse.

Minor fides] Noster infra VII. 8. 28. sub Scytharum persona ad Alexandrum: 'Quos viceris amicos tibi esse cave credas.' *Cellar.*

CAP. VII. § 1 *Olim infensi*] Id est, jam pridem: observandus est vocis hujus usus vulgari elegantior, quamquam præsens, præteritum et futu-

rum tempus signet, iisdemque jungatur, et sæpe incertum, sæpe nec adverbium quidem temporis est, sed idem valet quod *fere* et *ut solet*, quod Servius ad Virgil. docet I. 16. Sed causam eandem introëndi Ægyptum etiam habet Diodor. Siculus. *Raderus.* Adde supra 6. 17. *Snak.*

Imperitatum sibi] Adhuc vulgo, imperitatum sibi esse credebant: ai tu, credebant? at ego nihil mihi duarum rerum posthac credi postulo, ni ita, ut edidi, scripsit Curtius, nive adeo Ægyptii certo sibi persuadebant, superbe sibi imperitatum, non credebant tantum. Sed juxta cum Glareano sapis, quisquis es, qui editionibus præfuiisti; in quo tamen eo etiam melior est tua quam Glareani editio, quod ille præterea etiam hoc asserit, verum hic esse initium quinti libri, cum ipsam vanitatem non esse quam hoc vaniorem, veterum librorum quot usquam exstant, et videri potuerunt, convincat auctoritas. verum de his plura alias. *Modius.*

Precario imperio] Quod ex arbitrio aliorum pendebat. idem IX. 2. dixit 'precarium imperatorem esse,' qui non quo ipse, sed quo milites volunt, cogitur ducere. *Cellar.*

§ 2 *Castra Alexandri*] Sic quidem impressi omnes: at D. Hieronymus pro *castra Alexandri* legit *claustra Alexandri*; quam lectionem Isidorus lib. IX. Originum confirmat; cujus sunt hæc in dictione 'Ugnos' verba: 'Deinde pernicipibus equis Cancasi rupibus feras gentes Alexandri claustra colibentia ruperunt,' &c. *Popma.* Quem decepisse videtur Erasmus, qui ad hunc auctorem sic notat: '*Castra Alexandri*] In Hieronymo legitur *claustra Alexandri*, et fortassis sic hoc loco legendum est.' Sed errant viri docti, confundendo *castra Alexandri*, de quibus hic, et *claustra*, quorum infra ad VI. 4. larga habetur mentio. Nullum ergo dubium est, quin hic retinendum sit *castra*,

Oros. i. 2. 'Loca quæ accolæ Catathamon vocant, haud procul a castris Alexandri Magni.' Et ne quis propter vocum Latinarum vicinitatem hic quoque mendum suspicetur, Ptolemæus omnem amputat dubitationem, qui et ipse circum ea loca habet τὴν Ἀλεξάνδρου παρεμβολήν. Ita supr. iii. 4. habuimus 'regionem, quæ castra Cyri appellatur.' Sed et multæ civitates eo nomine fuerunt, quarum certe unus Stephanum numerat quatuor, voce Χάραξ, interque eas item unam *Alexandri*. Sic enim ibi legendum. Χάραξ Ἀλεξάνδρου τόπος περὶ Κελαινὰς τῆς Φρυγίας, ἔνθα Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Φιλίππου ἑστρατοπεδεύσατο. *Castra Alexandri, regio ad Celænas Phrygiæ, ubi Alexander Philippi filius castra habuit.* Liv. xxxii. 13. 'Rex primo die ad Castra Pyrrhi pervenit: locus, quem ita vocant, est in Triphylia terra Melotidis. an *Melottidis*, aut *Molossidis*, ut vocat viii. 24. an potius leg. 'Elidis,' ubi Triphyliam constituit Eustath. Sic in universa Europa plurimæ passim sunt urbes, quæ nt originem debent castris, ita et nomen receperunt. ita Marcellinus xvii. 4. 'Castellum oppidum' memorat. *Freinsh.* Locus hic non potest esse, quem Ptolemæus vocat τὴν Ἀλεξάνδρου παρεμβολήν, quia cum non in aditu Ægypti e Syria, ubi hic fuit; sed in Hammoniaca regione proxime oppidum Hammonem collocavit, quod contra quosdam commentatores adnotare visum fuit. *Cellar.*

§ 3 *Nilo*] Quo tempore credo accidisse, aut saltem paullo post, quod narrat Lucanus ii. 272. 'Summus Alexander regum, quos Memphis adorat, Invidit Nilo, misitque per ultima terræ Æthiopum lectos: illos rubicunda perusti Zona poli tenuit; Nilum videre calentem,' &c. scilicet origine, cujus pervestigandæ gratia missi fuerant, non reperta. Alexander enim summo studio inquisivit in caput ejus amnis: adeo ut Maximus

Tyrinus pr. Serm. xxv. prodiderit: 'Nihil consuluisset Hammonem, præterquam de Nili fontibus.' Certe ad Olympiadem matrem postea scripsit: 'Existimare se fontes Nili abs se repertos esse,' teste Arriano vi. 1. 13. *Freinsh.*

Vectus est] Forte *subrectus* est, ut iv. 9. 8. 'alii Tigri amne subvehebantur.' *Heinsius.*

§ 4 *Memphi erat*] Ubi et ludos edidit, 'cum reliquis Diis, tum Apidi.' Arrian. iii. 1. Sed et in honorem atavi sui Persei: coronari jussis victoribus Persea, quam Perseus Memphi sevisse traditur: cum alias laurum amaret, quæ Daphnoides appellatur: et ab ea Ἀλεξάνδρου στέφανος. Vide Plin. xv. 13. et xv. 30. nam alii ad Alex. Paridem id referunt. *Freinsh.*

Mazaces prator] Editi *Astaces*: supra iv. 1. 32. Prætor urbis Memphæ nominatus est *Mazaces* seu *Mazaces*. An *Astaces* fuit totius Ægypti præses, *Mazaces* tantum urbi præfectus? an interim extinctus est *Mazaces*? *Raderus.* Ego sequentis Loccenium, cujus adnotationem supra iv. 1. 28. retuli, *Mazacem* hoc loco reponendum esse arbitratus sum: hoc magis, quod alias etiam editiones huc alludere conijciam, ex eo quod Buntingus in Chronolog. ad Olymp. 112. proposuit: 'Alexander Magnus descendit in Ægyptum. Fuit autem illo tempore præfectus ibi *Mazaces*,' &c. forte typothetæ errore ex loculorum viciniâ nato, pro *Mazaces*. *Freinsh.*

Oron amne] Annis hujus nomen a vulgatis excidit, operarum credo injuria. *Modius.* *Orio amne superato*] Junii scriptura est sine amnis nomine: vetustissimus codex Augustanus S. Udalrici, et Mss. Constantiensis, nomen præfert, quod *Modius* posuit, *Oron*. Glareani editio *Oxio amne* legit. Argentina eodem modo. *Raderus.* Sed Ortelius, in voce *Oron*, vitiosum locum esse censet, et sic re-

stituendum, *ocius amne superato*: Nilo nempe; de eo enim, ait, hic sermo: neque alium hoc tractu ullum esse, quo Memphi ad interiora Ægypti navigari possit, omnes Geographiæ periti mecum confiteantur, necesse est. Quia 'Unicus in terris Ægypti totius annis,' teste Lucretio vi. 680. Pro *ocius*, qui malit, *hocce* legat. Hactenus Ortelius. Ego ex eadem ratione cogitabam rescribi posse *ostio amnis superato*; amnem enim simpliciter vocavit, securus nisi de Nilo accipi non posse. *Freinsh.* Vulgo monstrose *Orio amne*, vel, *Oxio*, qualis in Ægypto nullus est. Tellierins ex Freinshemii conjectura edidit *ostio amnis superato*, ut prope Pelusium occurrisset Mazaces intelligatur, cui repugnant Nostri verba, *jam haud procul Memphi fuisse*, a qua urbe longius et ostium abest, quodcumque intelligas, et Pelusium; Memphis enim Nilo apposita fuit ante divortium, et supra Delta regionem in ripa sinistra sive Africana. Oportuit ergo Nilum trajicere, si vel modico spatio regi voluit obviam venire. Scriptura autem, quam expressimus, Ortelii est, quem etiam Blankardus sequitur ad Arriam. p. 117. Quidam simpliciter, *amne superato*. Cellar.

§ 5 *Compositisque rebus*] Persæ tennuerunt Ægyptum ann. 112. post Cambysem, usque ad Darium Nothum Artaxerxis filium. Recessit tamen ante a Dario Hystaspis F. Olymp. 73. Sed post quadriennium per Xerxem recepta est Olymp. 74. defecit iterum a Dario Notho anno regni 11. Olymp. 91. anno 3. recepit Ochus Rex Persarum Olymp. 107. anno 3. pulso inde Nectanebo in Æthiopiam, ut alii, in Macedoniam; unde fabula nata de Olympiade et Dracone, quod Nectanebus magicam exercnerit. Sed jam natus erat Alexander Olymp. 106. anno 1. septem annis prius quam Nectanebus ex Ægypto fugeret. Ægyptum Persis extorsit Alexander

Olymp. 112. anno 2. Macedones tenuerunt ad Cæsarem Augustum annos 295. Augustus in formam provinciæ redegit. *Raderus.*

Ut nihil de patrio more] Hæc ita accipit Clar. Huet. (Traité du Commerce 48. 9.) ac si Curtius de imperii et reipublicæ administratione intellexisset, ac proinde sui oblitus non observasset, Alexandrum, constituta Alexandria, præpositisque pluribus præfectis Ægypto, statum imperii plane mutavisse, ut ex cap. sequenti liquet. Verum si hic de ritibus, et quæ ad cultum civilem, religionem, ceremonias, &c. accipitur, in quibus a ceteris gentibus remoti erant Ægyptii, hac observatione non opus est.

Hammonis] Ut sic potius scribendum credam, quam *Ammonis*, facit inter alia et Festi epitoma, quæ serie literarum concepta, adspirationem inesse voci aperte testatum facit: nec valde moveor, quod vox ἄμμος, quod arenam signat, unde nomen de astro factum volunt, adspirationem non agnoscit. Scimus enim in nominibus haud paucis idem accidisse, postquam aliam in linguam migraverunt. Nec de originatione illa nimis certum est: nam sane quam liberales fuere Græculi, in omnium ferme nationum locorumque nominibus ex suo sermone deducendis. Præterea nec omnibus illa satisfacit; plures enim commenti sunt; quippe alii ab ejusdem nominis pastore deduxere, ut auctor est Eustath. ad Dionys. vs. 212. Herodotus ab Ægyptiaca voce. Ἀμῶν enim illos vocare, quem Græci Δία. Quod fortassis nonnihil juvet Melanchthonem in Chron. Carionis lib. i. Reineccium tom. iii. in regno Libyco, et eos quos innit Boissardus de Divinatione, quo loco de Hammone agit, qui consentaneum esse censet: 'Hammonis appellationem fuisse eandem, quæ est Cham.' Quod eo magis accedit ad verisimilitudinem, quo certius constat, posteritatem Chami ea

locæ occupasse: ipsam quoque Cyrenen nomen habere mere Hebraicum; *fontis enim urbem* sonat: nec futilis esset conjectura, ita appellatam a fonte Solis, ad Hammonis delubrum, qui est in Cyrenaica regione. Chammum autem illum esse Hammonem, etiam hoc argumento dubites, quod Diodor. III. 68. scribit, Ammonem fuisse regem Libyæ: item quod fabulæ de Saturno, qui patrem castraverit, non temere aliam originem quis adsignaverit, quam factum illud Chami, quod refertur Gen. IX. 22. Atque huic opinioni firmamentum ingens accedit ex traditione qualicumque Berosi lib. III. qui scribit, Chammum, qui odio haberet patrem, apud quem alios filios post ipsum genitos potiore loco videbat esse, in ebrietate jacentis virilia comprehendisse, et magicis susurris eum effecisse sterilem: quod ipsum, quid aliud est quam Græca fabula, castratum ab Saturno patrem fuisse? scilicet ab hoc ipso Chamo, quem et Saturnum ab Ægyptiis appellatum fuisse, eodem Berosi loco refertur. Nec valde obstet, quod hic Hammon, non Saturnus vocetur, sed Jupiter. Nam et inter Joves Cælo patre editum fuisse, Cicero de Nat. Deor. III. 31. tradit. Non ignoro tamen, ab eodem Beroso patrem Hammoni tribui Tritonem; sed posset dici, idem nomen commune fuisse diversis. Græcos autem antiquitus id oraculum consuluisse probat Eleorum exemplo Pansanias lib. V. Vide Indicem. *Freinsh.*

§ 6 *Iter*] Hoc rerum scriptores, terrarum mensores, Geographi, Ποῦτα, naturæ exploratores, Arrianus III. 1. 9. Herodotus III. 32. Strabo lib. XVII. Plinius V. 5. Mela I. 4. Solinus cap. 27. Lucanus IX. 511. aliique testantur. Præter hos Seneca Nat. Quæst. II. 30. 2. de Cambyse signate narrat, quam male expeditio illi Æthiopica cesserit: quam historiam ex Herodoti III. 26. descripsit, et quodammodo in-

terpretatus est. Justinus I. 9. 4. compendio: 'Ad Hammonis quoque nobilissimum templum expugnandum exercitum mittit (Cambyses), qui tempestatibus et arenarum molibus oppressus interit.' Plutarchus Alex. c. 46. idem quod Herod. sed addit L. M. fuisse arenis ex Cambysis copiis oppressa. *Freinsh.*

Terra calioque] Hæc sumsit a Salustio in Jugurtha c. 17. 5. de Africa: 'Cælo terraque penuria aquarum.' *Popma.*

Steriles arenæ] Omnium optime hoc describit Lucanus IX. 382. 'Vadimus in campos steriles, exustaque mundi, Quæ nimis Titan, et raræ in fontibus undæ.' Et quæ ibidem longa narratione sequuntur, quomodo Romanus miles laborarit, et cum arenis luctatus sit. Sic Gellius XVI. 11. ex Herod. IV. 173. narrat Psyllos illis in arenis periisse, cum arma in Austram sumerent: est elegans fabella. *Raderus.*

§ 7 *Tenuissimo sabulo*] Videntur mihi non bene convenire 'tenax' et 'vestigio cedens,' sed plane hæc contraria: quid autem tenax in 'desidente,' 'aridissimo,' et 'fervido sabulo,' tamquam 'profundo æquore,' quo nihil est dissolutius? itaque si Mss. assensi fuissent, legissem *tenuissimo sabulo*: nunc in medium protulisse non nocebit; neque 'sabulum' vox obstat, quem Lucan. vocat 'pulverem' IX. 522. Plin. XVII. 5. 'Terram cineraceam et sabulum album,' conjungit. Ita Græci ἄμμους, vel τοὺς κατὰ Λιβύας ψάμμους, per τὴν κατὰ πεδίον κόνιν explicant. Forte legendum sit, *fugacissimo sabulo*. Nisi 'tenax' capiatur, quod progredientes retineret, et moraretur: ut habet singularia quædam etiam in aliis auctor, et ita sit quasi pertinax, cum quo conflictabantur maxime.

§ 8 *Ingens cupido*] Cujus eandem cum Curtio causam assignant Justinus II. 11. 6. et Oros. III. 16. Sed Callisthenes apud Strabonem I. XVII.

φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον φιλοδοξῆσαι μάλιστα ἀνελεθεῖν ἐπὶ τὸ χρηστῆριον, ἐπειδὴ καὶ Περσέα ἤκουσε πρότερον ἀναβῆναι καὶ Ἡρακλέα. Narrat Alexandrum ambitione, quia maxima ardebat, inductum ad id oraculum contendisse, quod intelligeret Perseum et Herculem prius eo adscendisse. Idem Arrian. III. 1. 9. et copiosius Strabone, qui addit Alexandrum genus etiam a Perseo et Hercule duxisse. Raderus.

§ 9 Cum iis, quos ducere secum statuerat] Ælianus et Plutarchus tradunt, spatium Alexandriae condendae captum ab Alexandro, priusquam ad Hammonem proficisceretur, relictaeque magnam manum ad molendam urbem, dum ipse peteret oraculum, iussamque operi instare. Curtius, Sienlus, Justinus post reditum ab Hamnone. Ego designatam prius reor, postea perfectam. Idem.

Ad Mareotim] Duo maria locum (designatum pro Alexandria) undique alluunt, alterum a Septentrione, quod Ægyptium dicitur, alterum a Meridie, quod Marea lacus, et Mareotis appellatur. Eum Nilus multis fossis, tum e superioribus partibus, tum e lateribus, actis, implet. Strabo: Μάρεια πόλις καὶ λίμνη τῇ Ἀλεξανδρεῖα παρακειμένη, ἥ καὶ Μαρεώτις λέγεται, ἀφ' ἧς καὶ Μαρεώτης οἶνος. Marea civitas et lacus est, Alexandriae adiacens, et Mareotis dicitur, unde vinum Mareoticum. Stephan. περὶ πόλεων. Idem. Per Nili alveum, qui Canobicum ostium efficit, ultimum ab occasu solis. Mareotis antem palus illi ostio vicina est. Cellar.

Cyrenensium] Diodorus XVII. 49. tum demum narrat occurrisse, cum dimidium itineris jam ad Hammonem confecisset. Arrian. III. 1. 17. Memphi anditos ait, priusquam descenderet ad Mareotim. Raderus. Ex urbe Cyrene, praecipua in Pentapolitana Africa, ultra Hammonis oraculum sita. Cellar.

§ 10 Primo, &c. die] Quæro quot

dierum iter fuerit a Marotide lacu ad Hammonis templum? Variant etiam hoc loco auctores. Plinius a Memphi ad Hammonem XII. dierum iter ponit. Diod. XVII. 49. inter arenas Alexandrum ait habuisse octo dies, primis quatuor diebus usum aqua a camelis devecta, reliquis quatuor caelesti imbre adjutum, postea ducibus corvis venisse ad regionem habitatam. Plutarchus Alex. cap. 47. non distinguit iter. Arrianus III. 1. 10. ex Aristobulo docet, Alexandrum primis diebus iter haud procul a mari Parætonio fecisse per regionem non omnino siccam, stadiis mille sexcentis, hoc est, quinquaginta milliaribus Germanicis, quando triginta duo stadia unum milliæ ex nostratibus conficiunt. Dein Aristobulus affirmat petisse Alexandrum Mesogabam, ubi Oraculum est Hammonis, per regionem omnino sterilem, sabulorumque impeditam, et aquæ inopem; sed caelestibus aquis effusus recreatum esse exercitum. Strabo a Parætonio ad Hammonem numerat stadia MCCC. milliaria quadraginta cum semisse et octava. Raderus.

§ 13 Omnia incend.] Bong. ora inc. Certe videtur aliquid latere; vix enim eandem vocem, omnia, statim tam inepte repetivisset. Freinsh. Mss. Fl. Leid. Voss. ora, et sic bene Modius et Freinshemius. Heinsius.

Erat ora] Editi, erant omnia, quod vitium male compendiosi librarii invexere: qui quum omnia hoc modo scribere oia consuevissent, et illud ora ita exaratum reperissent ut r et i non absimilis videretur, putarunt statim, ut est inscitia, virgulam illam superiorem deesse, nobisque pro sua sapientia hæc excuderunt. Modius.

Deorum munus] Arrian. lib. III. p. 159. ἀννέχθη ἐς τὸ θεῖον, pro prodigio habitum fuit. Cellar.

Etiamsi aqua deficeret] Tan. Faber Epist. 1. 51. legendum arbitratur, etiamsi aqua non deficeret: planior sane

sensus est, et efficacior, si non insertur, quia jam num. 12. dictum fuit, *aqua defecerat*, cujus simplici repetitione hic opus non erat. *Idem*. Tan. Faber in Epistolis Criticis emendandum putat, *etiamsi aqua non deficeret*, videlicet aqua, inquit, defecerat, quam cameli vexerant; sed hoc puto dici contra mentem auctoris. Non enim ejus aquæ defectum hic intelligit, quam vexerant cameli, sed universum omnis: nam 'in arido et fervido sabulo nulla erat' penitus, sicut ipse loquitur Curtius. Itaque hoc vult, in tanto calore solis umbram illam ex nubibus inductis non levi solatio fuisse, licet aquam nullam aliam haberent, ac ne pluviam quidem, quia licet sitim non restingeret, recreabat tamen fatigata æstus, ac adusta membra, viresque militum reficiebat: nec est opus illa emendatione in loco integerrimo. *Scheffer*.

§ 15 *Quatriduum*] Et supra 'biduum' num. 10. sunt dies vi. unde liquet perperam legi apud Ampelium: 'Abest (Ammon) ab Ægypto et Alexandria millia passuum novem.' *Freinsh.*

Corvi] De corvis consentiunt Aristobulus, Callisthenes, Diodorus, Plutarchus. Ptolemæus corvos in dracones transformat, quos ait clamore edito agmen præcessisse. Arrianus iii. 1. 12. prodigium quidem aliquod ostensum putat, sed cujusmodi fuerit, propter scriptorum variantes sententias, cunctatur dicere. *Raderus*. Aristobulo apud Arrian. tantum *κόρακες δύο*, duo corvi; Ptolemæo ibidem *δράκοντες δύο*, duo dracones, itineris duces fuere. *Cellar*.

§ 16 *Ita undique*] Alios hic nihil offendisse non miramur: est enim non sane nimis asperum, quod meas tamen aures radit. Levigabis unius adjectione literulæ, quæ geminanda, geminæ suæ occasione periit: *Incredibile dictu*, inter vastas solitudines sita, undique ambientibus ramis, &c. *Sita*

nempe sedes. *Ita* supervacuum, nisi ita mutes. Ita Acidalius, adprobante Radero. Ego superiora quoque sic scribam: *Tandem ad sedem d. c. ventum: ea (incredibile dictu) int. v. solita, &c.* *Freinsh.*

Silvas] Lucanus ix. 522. 'Esse locis superos testatur silva per omnem Sola virens Libyen: nam quidquid pulvere sicco Separat ardentem tepida Berenicide Leptim, Ignorat frondes; solus nemus extulit Hammon: Silvarum fons caussa loco.' *Raderus*.

§ 17 *Cali mira temperies*] Quis nisi plane *ἀγέωργάφης* ignorat eam non esse temperiem interioris Libyæ, circa vigesimum octavum gradum latitudinis septentrionalis? At præsentis Dei hoc miraculum tribnebatur a nonnullis scriptoribus, quos sequutus pueriliter Curtius, qui non verissima, sed *παράδοξάτα* solet seligere. Similia etiam Diodor. xvii. p. 527. ex iisdem forte scriptoribus hanserat, sed Arrian. initio lib. iii. haud paulo acutiore judicio præditus, quam uterque, ejusmodi nugas omittit. *Clericus*. *Judic. de Curt.* ii. 9. Videtur vir doctissimus nentiquam admittere in eodem tractu majorem quandam diversitatem cœli et soli, increpans cum Curtio Siculum; at Arrian. iii. p. m. 161. 'sedes Hammonis,' ait, 'omni ex parte vastas solitudines et densas ac siticulosas arenas habet. Ipse autem in medio posita et exigui spatii fructiferis arboribus oleis et palmis est plena, et sola ex circumjacentibus roscida,' *ἐνδρῶσος*. Jam vero ubi terra est tam roscida et fertilis, oportet istic molliorem etiam esse aëris temperiem, quam in vicinis undique sabulosis et sterilibus locis. Flor. i. 16. de Campanis ait, 'nihil mollius cœlo;' sed et addit, 'nihil uberius solo, denique bis floribus vernat.' At longe aliter se res habebat in vicinis Samnitibus, ubi asperius erat simul et cœlum et solum. Sed et Geographi frequenter notant in exponendis

integris nationibus, modo solitudines et arenas, modo cultam et fertilem terram, imo 'arenas ambientes eam haud alio modo quam insulas mare' se. ambit, ut ait Plin. vi. 20. Sic de Palmyra urbe clarissima v. 25. 'Urbs nobilis situ, divitiis soli et aquis amœnis: vasto undique ambitu. Harenis includit agros: ac veluti terris exempta a rerum natura.' At ipsa in Africa vel maxime id passim ita reperias: quam ideo Strabo ii. p. 130. ait esse 'Pardali similem, interpuncta enim est cultis locis, quæ circumdantur deserta et siticulosa terra.' Jam vero, an non in istis cultioribus locis, vel ex. gr. in urbis Palmyrenæ uberi solo et amœnis aquis, mitior debeat esse cœli temperies, quam in desertis circa arenis? si ea est alibi natura et temperies cœli, quidem eadem etiam in Hammonis sede, licet undique vastas habeat, et sabulosas solitudines, temperies fuerit, eaque verno tempori maxime similis, quum fervor aëris illic esset minor, ac hiemis nihil sentiretur? porro quis Clericum docuit, sedem Hammonis fuisse in interiori adeo Libya, et maxime circa istum gradum? quum Ptolemæus, cujus, ut 'Alexandrini, et proinde eorum locorum peritioris,' auctoritatem in his ipsis pagina proxima laudat, Hammonis sedem diserte collocet lib. iv. ipso in puncto gradus 20. Inspiciantur etiam Tabulæ ejus, et consideretur intervallum ac discrimen cœli solique inter utrumque (20. et 28.) gradum, et patebit viri Cl. error; sed hi sunt fructus festinatæ illius scriptio- nis, quæ tamen nusquam minus locum habent, quam in alienis laboribus ita acerbe castigandis. Quid plura? patet abunde, temerariam esse hanc quoque crisin, quum Curtius in descriptione istius oraculi secutus sit et interpretatus, ut ex Diodoro liquet, Græcos Alexandri M. comites in illud iter, ac res, quæ ab illis memoriæ

Delph. et Var. Clas.

fuit prodita, possit utique esse vera. Nec enim id requirebatur a Curtio, ut historiam veterem et Græcam, quam suis civibus vernaculo volebat sermone exponere, ubique in dubiis corrigere tentaret; quod præstare haud poterat, et quo facto historiam contaminasset, præsertim si eo quo Cl. Clericus corrigendi omnia et reprehendendi pruritu laborasset. *Perizonius, Curt. Vind. p. 144.*

Adcolæ] 'Non satisfacit (inquit Glareanus) hæc descriptio Geographiæ perito, quamquam eam ego corruptam et mutilam, denique male distinctam puto. Priorum enim verbum sensus de Ortu et Meridie, ubi distinguendus est nescitur, Æthiopum, Trogloditarum, et Arabum.' Sed nec corruptus locus est, et distinctu facilis. Ita ergo interpunge: *Adcolæ sedis sunt ab oriente proximi Æthiopum; in Meridiem versi [alii versus] Arabes spectant, [malim spectat, ut referatur ad sedem] (Troglodytis cognomen est) horum, &c. Raderus. Et gentium nomina et situm plagarum turbavit Curtius: nulli hic sunt proximi Æthiopes: nec Arabes Troglodytæ a Meridie, sed ab Ortu potius interjectis, quæ hinc ad sinum Arabicum habitant, gentibus: longo quoque spatio ab Hammone distant Syrticæ gentes navigiorum spoliis quæstuosæ. Consule Geogr. Cellar. Hunc errorem itidem exaggeravit Cl. Clericus Ind. de Curt. c. 2. § 10. Sed post Glareanum, Raderum, Freinshemium, Tellierium, Cellarium, qui omnes id fecerunt oportuno loco, ut adeo in eo et plerisque Geographicis a Viro Doctissimo prolatis nihil fuerit causæ, quare quis ita extra ordinem, et ex professo tale judicium conscriberet: nam, in illis Geographicis minus accuratum fuisse Curtium, satis jam ab aliis dictum fuerat et probatum. Ceterum de Libya, ubi Hammonis fuit oraculum, audiamus Strabonem diligentissimum,*

Q. Curt.

3 P

Curtii æqualem, qui certe sub Tiberio itidem scripsit. Ille ergo lib. II. 'Incolunt Libyam gentes pleræque ignotæ: neque enim multis eam ingredi datur exercitibus, neque viris alienigenis. Ipsi vero indigenæ et pauci ad nos pervenerunt, et non vera, neque omnia dicunt.' Et I. XVII. 'Similiter ignorantur ea, quæ sunt supra Hammonem,' i. e. ad ejus Meridiem sita. 'Immo nec Æthiopiæ fines, nec Libyæ dicere possumus, neque qua Ægypto adjacent, neque qua Oceano.' Sed et ex eo, quod auctores accurate fines singularum gentium istic distinguere non potuerunt, factum est, ut hanc ipsam Hammonis sedem alii in *Libya*, alii in *Cyrenaica*, alii in *Marmarica* collocarint, ut jam a doctis interpretibus Curtii est monitum. Nihil itaque mirum, neque Curtium, vel eos, quos secutus est, rerum Alexandri scriptores, satis accurate Æthiopiæ et Libyæ fines hic distinxisse, dum itidem, ut Diodor. Sic. populos utrimque ad illud templum sitos, vocat Æthiopas, qui tamen certe postea Libyæ fuerunt adscripti. Neque ex Ptolemæo quæ adfert V. Cl. ad castigandum Curtium magnopere pertinent, quippe qui, ut plerique scriptores, communia totarum gentium, vel nationum nomina tantum commemoravit in terris illis adeo ignotis, quum Ptolemæus postea gentes illas diviserit in varios populos, tractus, nomos, eorumque omnium propria referat passim nomina, sed quorum plurima apud nullos reperiuntur historiarum scriptores. Quid plura? incertior in tantis tenebris ante Curtium, quod ad interiora Africæ, et ideo iniquior hæc quoque V. Cl. accusatio. Certius est quod ipse V. C. non satis intellexerit verba Diodori, quæ cum Curtio et Ptolemæo contulit. Sic autem ille de Hammonis sede: Περιιοκούσι κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ δύσιν Αἰθίοπες· κατὰ δὲ τὴν ἄρκτον Λιβύων Νομαδικὸν ἔθνος, καὶ

τὸ πρὸς τὴν μεσόγειον ἀνήκον τὸ τῶν Νασαμώνων ὀνομαζόμενον ἔθνος. Vertit hæc V. C. *Circum habitant ad Meridicm et Occasum Æthiopes; ad Septentrionem Libyum gens erratica; ad Mediterraneum vero tractum porrecta gens, quæ dicitur Nasamonum.* Addit: 'Postrema verba minus accurata sunt: nam Mediterraneus tractus et Meridianus idem sunt, et Nasamones potius ad Ocrasum erant collocati.' Verum est Mediterranea Africæ nobis esse magis Meridiana, sed in his attendendum est semper quam maxime ad id, quo respectu unumquodque ita dicatur. Certo μεσόγειος a Diodoro non refertur hic ad Hammonis sedem, ut credidit V. Cl. sed ad Nasamonum initia, quorum sedes incipiebat ad Septentrionem fere Hammonis a Syrtibus, seque extendebat ad Meridiem in interiora terræ, ut adeo revera etiam secundum Diodorum non tantum ad Septentrionem templi Hammonis consederint, sed et, saltem ex parte aliqua, ad Occasum, dum a Septentrione occidentali per flexum quemdam circa Hammonem se porrigebant satis longo tractu in Meridiem, seu dum longius recedebant a litorali tractu ad mediterranea: sensum hunc et nexum V. Cl. non perspexit: certe in versione minus accurate expressit. Vertenda enim erant postrema: *Ad Septentrionem* scil. templi, *habitat Libyum gens, quæ Nomadum more vivit, et gens quæ dicitur Nasamonum, quæ ad mediterraneum Africæ tractum pertingit.* Sed negare videtur V. Cl. etiam illud, quod ad Septentrionem quoque habitaverint Nasamones. Nam quum Curtius Nasamones vocasset 'Gentem Syrticam' notat, 'ad occidentem incolebant Nasamones, qui an vagarentur ad Syrtes usque nescio.' At vero non Curtius tantum, sed et Plinius diserte v. 5. 'In ora Syrtis Nasamones, quos antea Mesammones Græci appellavere, ab argumento loci me-

dios inter harenas sitos.’ Adde reliquos, quos laudat ad hunc Curtii locum doctissimus Cellarius. Porro fuerunt Nasamonēs ‘gens Libyæ,’ ut diserte Strabo lib. xvii. Οἱ προσαγορευόμενοι Νασαμώνες, Λιβυκὸν ἔθνος qui et paullo post obducit eos Syrti, et Cyrenaicæ simul, et primos inter Libyas memorat. Hi vero Libyes ad Septentrionem Hammonis ab ipso collocantur Ptolemæo. Denique ut Curtius, ita et Diodorus diserte Nasamonēs ad Septentrionem Hammonis locat, quod tamen de angulo ejus occidentali potissimum accipio, et inde extendit in mediterranea per latus Hammonis occidentale : quo ipso conciliantur, et qui ad Syrtim, atque ita aliquo modo versus Septentrionem, et qui in mediterraneis ad Occasum Hammonis, ut facit certe post Curtii tempora Ptolemæus, eos ponunt. *Perizon. Curt. Vind. p. 150.*

§ 18 *Proximi Æthiopiam*] *Lege proximi Æthiopum*, et consule Novantiquarum nostrarum librum secundum. *Modius.*

In meridiem versus] Vide Indicem voce ‘versus.’ *Freinsh.* Quid ad locum hunc in Indice Freinshemius notaturus erat, ad quem remittit in notis, ignoro, cum in eo non legatur. Mibi admodum suspectus est. Quo enim pertinet illud ‘versus?’ non certe ad sedem, nec ad accolæ. Præterea in Mss. mirifica variatio : alii habent *versum*, alii *versam*, alii *versi*, alii *versatus*. Et plane vox est mea sententia huc nil pertinens, et ex glossa intrusa in textum, qua quis illud in explicaverat, ostenderatque ‘in meridiem’ esse idem ac ‘versus’ vel ‘versum meridiem.’ *Scheffer.* Multi libri habent *versi*, atque ita etiam Erasmus, Bruno, alii vulgarunt. *Cellar.*

Troglodytis] Nomen cavernarum habitatores sonat, quales non modo ad Arabicum sinum, Æthiopiam versus, sed in Mauritania etiam ac Scy-

thia memorantur. Noster primos quidem et proprios intellexit, qui vero longius ab Hammonis oraculo remoti sunt. *Cellar.*

Scenitas vocant] Nusquam reperio hanc gentem : negant omnes Geographi exstare seu Symnas, seu Symyos, nam scriptura variat, unde est in mentem cogitare *Scenitas* legendum, quomodo antiqui codices respondent. qui tamen a Strabone et Plinio collocantur in Mesopotamia. Ptolemæus, Stephanus *περὶ Πόλεων* voce Gorama, Ammianus, Solinus in Arabia, Marcellinus Ægyptiam gentem facit omnium vetustissimam. Ptolemæus tamen non Scenitas, sed Sentites nuncupat, nisi mendosa est scriptura, quod suspicor. Videtur Strabo Syntas appellare. Venit tamen in mentem posse Symnos videri eos, quos Diodorus Sic. Simos appellat. *Raderus. Scenitas*] Quidam libri *Symnos*, quos Raderus ait posse videri *Simos*, quorum mentio apud Diodor. Ego vero nullos ibi reperio *Simos*, sed *Symen* quamdam insulam, quæ tamen huc pertinere non potest. De Scenitis dicemus in Indice. *Freinsh.* Tellierius *Simos* habet, non *Scenitas*, libri enim *Symnos* vel *Symnuos*, aut similiter efferunt, ex quibus propius facias *Simos* quam *Scenitas*. *Cellar.* Nulla in re veteres in universum nobis sunt inferiores, quam in eo, quod situm terrarum et regionum minus recte cognoverint tradiderintque : quum Græci et Romani vix navigaverint extra mare Mediterraneum, cujus litora ideo satis habebant explorata ; at interiora regionum ultra, quam armis suis pervenerant, vix norant aut nosse poterant : quippe quæ demum ceperunt ultimis hisce tribus sæculis, post factam in Indiam et Asiæ Africæque extremæ litora navigationem, et sic commercia inter diversissimos populos constituta, atque inde cæptas tutius ac ideo frequentius fieri nostrorum hominum pere-

grinationes, Europæis innotescere. Græci ante tempora Alexandri, vel summum ante Artaxerxis Mnemonis tempora, et Cyri junioris expeditionem contra illum, interiora Asiæ maxime supra Euphraten, multo magis Africæ Mediterraneas ignorabant, nisi quod integras nationes in utrisque terris sitas, Assyriam, Mediam, Hyrcaniam, Iudiam, &c. dein Arabiam, Æthiopiam, Libyam, Numidiā, Mauritaniam, utcumque scirent. Quin etiam post expeditionem ad Caspium mare factam adeo ignoravit illud ipse Alexander et ejus comites, ut classe missa inquirere voluerit, utrum ex Ponto Enxino, an vero ex Orientali Oceano ad Indos oriretur, ut docet nos Arrian. vii. p. 477. Immo Strabo i. p. 14. et xi. p. 508. discrete extremos Asiæ Orientalis populos Hyrcanos, Bactrianos, &c. per Parthorum demum imperium, eorumque commercium cum Romanis, ceteros vero omnes a maris mediterranei litoribus remotiores, per Romanorum arma demum cognitos, melius certe quam fuerant antea, tradit. *Perizon. Curt. Vind.* p. 148.

§ 19 *Nasamones*] Hunc locum Curtii apeririunt nobis versus Lucani ix. 438. 'Hoc tamen segne solum gratas non exserit herbas, Quas Nasamon gens dura legit, qui proxima ponto Nudus rura tenet, quem mundi barbara damnis Syrtis alit; nam litoreis populator arenis Imminet, et nulla portus tangente carina Novit opes: sic cum toto commercia mundo Naufragiis Nasamones habent.' *Raderus. Nasάμωνας* quidem Ptolemæus circa Marmaricam locat, sed ibi nullæ Syrtis: Strabo lib. xvii. Plin. v. 5. Silius i. 408. Lucan. ix. 441. Syrtibus subjiçunt, earumque 'populatores' vocant; verum sic longiuscule remonentur ab Hammone. *Cellar.*

Quæstuosa] A quærendo, id est, adquirendo, inquit Freinshemius. Verum non intelligo, quid *quæstuosus* hic

significare debeat. Num est dictum, ut *vinosus, mulierosus*, de iis qui quæstum appetunt, et consecantur? At sic sensus est nullus locutionis hujus. Ecquid enim adpetens quæstum spoliis? non adpetebant quæstum spoliis, sed faciebant illi Syrtici. An *quæstuosus* dictum, ut *lucrosus*, de eo, quod quæstum præbet? at ne hæc significatio quidem hujus loci; nam Syrtici non præbuisse quæstum hic intelliguntur, verum accepisse. Superest, ut quæstuosi dicti fuerint, ut 'pecuniosi,' qui multas habent pecunias, et 'nummosi,' qui nummos multos, quamquam dubitem, an hoc sensu sit receptum apud veteres: sane in nonnullis libris legitur hic *copiosus*, vel *copiosa* pro *quæstuosa*, ut ex glossa esse hoc videri possit. *Scheffer.* Adi Lucanum ix. 440. &c. *Cellar.*

§ 21 *Veterem*] Sebisius malebat *veterum*. Freinsh. *Veterum*] Vulgo, *veterem*: recte Sebisius *veterum* substituit (monente Freinshemio); Curtius enim Diodori verba expressit xvii. 50. τῶν ἀρχαίων δυναστῶν βασιλεία. *Cellar.*

Dei oraculum] Cujus originem Nigidius, apud Cæsarem Germanicum ad Arati arietem, refert ad arietem, qui subito ex arenis exstitit, cum Bacchus illac exercitum duceret. Immortali autem, inquit, honore donatum (inter astra nempe Zodiaci seu signiferi) quod cum Liber exercitum in Africam duceret, et aquæ inopiam pateretur, subito aries ex arena exivit, et Liberum cum suo exercitu ad aquam divinitus perduxit. Hoc facto Liber eum arietem Joveni Hammone appellavit, eique fanum magnificum fecit eo in loco, ubi reperta est aqua; et abest ab Alexandria itinere dierum novem, locus arenosus, et serpentum multitudine plenus, et ab arena Ammon est nominatus. Ita fere quoque apud Hyginum Volum. ii. in Ariete, 'Hermippus dicit: quo tempore Liber Africam oppugnaverit,

&c. aries quidam fortuito ad milites eorum errans pervenit, quos cum vidisset, fuga sibi præsidium paravit. Milites autem qui eum fuerant conspicati, etsi pulvere et æstu pressi vix progrediebantur, tamen ut prædam ex flamma petentes, arietem sequi cœperunt usque ad eum locum, qui Jovis Hammonis postea templo constituto est appellatus. Quo cum pervenissent, arietem quem insecuti [sic lego] fuerant nusquam invenire potuerunt. Sed quod magis hic fuerat optandum, aquæ magnam copiam in eo loco nacti sunt, corporibusque recuperatis Libero statim nunciaverunt, qui gavisus ad eos fines exercitum duxit, et Jovis Hammonis templum cum arietinis cornibus simulacro facto constituit, arietem inter sidera figuravit. Alias origines ducit Herodotus II. 55. quas ait se accepisse ex relatione sacerdotum Jovis Thebani, de duabus feminis sacerdotibus a Phœnicibus adductis: de duabus vero nigris columbis Dodonæorum sacerdotum narratione. Sed hæc fabulæ Herodotianæ sunt, quibus ut pater fabularum abundat. Virgilius Hiarbam Africæ regem videtur conditorem Hammonis laudare, *Æn.* IV. 198. 'Hic Hammone satus, rapta Garamantide nympha, Tempa Jovi centum latis immania regnis, Centum aras posuit.' [Ego nihil tale ex his versibus effingam: sed tantum hoc, Hiarbam in honorem parentis scilicet sui, toto regno, quod late patebat, plurima templa, plurimasque exstruxisse aras. Centum enim posuit pro multis: ut in hoc 'Si linguæ centum sint, oraque centum.' Unde gravis est error Haurechi, qui in libello de Cognomin. Deor. ex istis versibus computat in templo Ammonis centum aras fuisse.] Diodorus XVII. 50. templum ejus ab Ægyptio Danao conditum prodidit. Idem III. 37. Hammonem Lihyæ regem fuisse scribit: 'Idem traditur,' inquit, 'Am-

mon galea in bellis usus, cujus insigne fuit arietis caput. Sunt qui ipsum affirmant natura in utroque tempore parvula habuisse cornua, propterea filium ejus Dionysium (Bacchum) pari fuisse adpectu: posterisque traditum Deum hunc cornua gestasse.' Idem I. 13. Jovem Ammonem Osiridis patrem facit, cui etiam filius aureum templum exstruxerit. Silius III. 684. 'Hanc sedem primo Cithercia condidit ales, Hic ubi nunc aras, lucosque videtis opacos, Ductore electo gregis (admirabile dictum) Lanigeri capitis media inter cornua perstans, Marmaricis ales populis responsa canebat.' Eandem fere referens fabulam, quæ supra ex Herodoto tacta est: quem imitari volens Silius in hoc errare videtur, quod albas facit columbas, quas Herod. nigras. 'At quæ Carpathium super æquor vecta per auras In Libyen niveis tranavit concolor alis:' nisi velimus ibi pro 'niveis' substituere 'nigris:' quod facile mutare potuit aliquis fabulæ ignarus, et qui mallet niveam dici columbam, quam nigram. Aliam originem indigitat Theophrastus, referente Fanense ad Ovid. *Fast.* IV. 791. 'Sunt qui Phaëtonta referri Credant.' Phaëtontem obiisse in Æthiopia Ammonis, et ob id delntrum ibi esse, atque oraculum. Aliam adhuc Hyginus in Ariete: Ammonem fuisse Æthiopem, qui ad Liberum adducto pecore, sic ab eo fuerit honoratus. Suidas a pastore vocatum vult, qui id templum primus erexerit. *Raderus.*

§ 22 *Aquam solis*] Forte leg. *fontem quem solis*, &c. præsertim cum ita videam legere Pal. I. et ceteros quoque scriptores sic vocare. Meminit ejus præter historiæ nostræ scriptores Solinus cap. 27. Plinius II. 103. qui ex uno hoc fonte duos videtur facere. Scilicet legerat Ammonis fontem hac natura esse: deinde apud alium auctorem, hujusmodi fontem esse in Troglodytis: ergo pro

duobus habuit, cum non succurreret, hunc, quisquis est, ipsum fontem Hammonis adnumerasse Troglodytis ob vicinitatem locorum. Quam ob causam Garamantidi regioni eum adnumerare videtur Altissiod. Chronol. Afric. 'Garamantis regio, ubi est fons qui friget calore diei, et calet frigore noctis.' Sed et Lucan. ix. 511. Garamantis eum fontem tribuit. Quamquam quum in oppido Debris fuisse Solinus ait, cap. 29. ex Plin. v. 5. videatur abire ab illa sententia. Hunc enim fontem Solis in hujus nominis oppido fuisse, nemo ex historiæ Alex. scriptoribus dicit. Benjaminus urbem hoc nomine *fons Solis* sive *Ein-Schemes* collocat in Ægypto; quam doctissimus ejus Interpretes conjicit esse Heliopolin. Ipsius vero rei causam nititur reddere Lucretius vi. 848. Ovid. Met. xv. 309. 'medio tua corniger Hammon Unda die gelida est, ortuque obituque calescit.' Vide etiam Dausqueium in Silium pag. 158. pr. *Freinsk. Aquam solis*] Forsan quem pronomen excidit, quem *aquam solis* vocant. De loco fontis dissentiunt auctores. Plinius ii. 103. in Troglodytis reponit. At idem v. 5. et Mela i. 8. in Cyrenaica. Ptolemæus prope Maream paludem. Lucanus ix. 512. in Garamantibus. De causa miraculi Lucretium vi. 848. inspicias. *Cellar.*

§ 23 *Non eandem effigiem*] Non humanam, qua vulgo Dii representantur. *Cellar.*

Umbilico tenus arietis] Editiones, ipsæque adeo membranæ, *Umbilico maxime similis est habitus*; ubi Henricus: 'Qui primum hoc legit, existimat Deum umbilico comparari, cum nullus sit sensus; sed auctor Dei habitum ait similem aliis simulacris umbilico tenus, et sane sermo notandus.' Enimvero et in Glarcone, cum ista tua tam insigni interpretatione. Quare satius fuerat hoc quoque loco fateri, nihil te hic scire, nisi nescire.

Quod facile tibi credidissemus: sed ad Hammonem, cujus effigiem arietis ad umbilicum usque similem fuisse notius est, quam ut hic repeti debeat. Ideoque nec de emendationis veritate dubitandum; sed potius quanto monstrosior et ineptior vulgata lectio est, tanto majoribus, et amplioribus laudibus efferendus Palmerius, qui tam dextre eam emaculavit. *Modius.* Sane multum abijt Curtius a plerisque aliis rerum scriptoribus, qui arietina fronte et ore cornuto, umbilico tenus Hammonem expriment. Sed hic primum de scriptura controversa videndum est. *Chirographa* omnia, quæ potuerunt haberi, et ἐκτετυπωμένα exemplaria hæc verba exhibent: *Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habebat, quam vulgo Dii artifices adcommodaverunt. Umbilico maxime similis est. Habitus smaragdo et gemmis coagmentatus.* Fr. Modius cum Palmerio legit, *Umbilico tenus arietis similis est*, et geminas voces, *tenus* et *arietis*, admensus est ex suo, quæ in Curtio nullæ sunt. Omnes enim et Mss. et vulgati vere recteque videntur habere, *Umbilico maxime similis est.* Sed quæ mens, inquis, Curtio? certe Modii verba speciem veri habent: nam, ut pro illo in speciem propugnemus, Sextus Pompeius: 'Hammon,' inquit, 'cognominatus, quia in arena putatur inventus, quæ Græce hoc nomine ἀμμος appellatur. Cui cornua affinguntur arietis, a genere pecoris, inter quod inventus est.' Et Herodotus ii. 42. 'Jupiter cum nollet ab Hercule cerni, ab eo tandem exoratus, id commentus est, ut amputato arietis capite, pelleque villosa, quam illi detraxerat, induta, sese ita Herculi ostenderet, atque inde factum, ut Ægyptii Jovis simulacrum arietina facie confingerent, et ab Ægyptiis Ammonios aiunt accepisse.' Græci quoque Ammonem κερατοφόρον nuncupant. Phleustus, an Ephæstus, Græ-

ens auctor : Ὡς Διὸς Ἀμμῶν κερατὴ-
φόρε κέκλυθι μάντι. O *Libyæ vates ex-*
audi corniger Ammon. Jam Lucanus
IX. 512. 'stat corniger illic Jupiter,
ut menorant.' Luctatium Placiadem
vide ad illa Statii III. 476. 'licet ari-
dus Hammon Invideat.' 'Simula-
crum,' inquit, 'ejus adjectis cornibus
arietinis confectum est.' Et ipse Statio:
'Quin est cornigeri vatis ne-
mus.' Ovid. Met. xv. 309. 'medio
tua, corniger Hammon, Unda die ge-
lida est.' Martianus: 'Ammon ap-
paruit cum cornibus arietinis et ves-
timento lanicio, ac sitientibus undam
fontis exhibuit.' Servius ad Virgil.
Æn. IV. 198. 'Ideo arietino capite
fili solitum,' ait, 'quod ejus essent
involuta responsa.' Traditur Ham-
mon in bellis galea arietis cornibus
insigni usus, indeque putatur fabula
nata. Apud Lucianum κριοπρόσωπος
appellatur. Arnobius lib. VI. 'Ita-
que Hammon cum cornibus jam for-
matur et fingitur arietinis.' Quam-
quam Arnobius Jovis Hammonis sta-
tuam ad modum hominis factam in-
telligit, eique pro insigni cornua arie-
tis, velut pro tegumento apposita:
sic enim ille: 'Si modo Jovi cornua
detrahat, et Martis temporibus affi-
gat, Martem armis spoliēt, et his
rursum circumcludat Hammonem;
interstinctio fieri quæ poterit singu-
lorum? cum qui Jupiter fuerat, idem
possit existimari Mars esse: et qui
Mavors fuerat, subintroire speciem
Jovis possit Hammonis.' [Eandem
sententiam tnetur Boissard. de Divi-
natione, ubi de nemore Hammonio
scribens, ait: 'In cujus medio sta-
tua Jovis erecta erat capite arietino,
et vervecinis pellibus tecta.' Mi-
nutius Felix: 'Jupiter cum Hammon
dicitur, habet cornua: cum Capitoli-
nus, gerit fulmina: cum Latiaris, cru-
ore perfunditur.' Silius III. 14. ex
correctione Modii Novant. Ep. 34.
'cornigeri veneratus numinis aras.'
Et innox: 'nemorosaque regna Corni-

geri Jovis.' Idem sensus Sidonio
Carm. v. 264. 'doctis halatibus Ham-
mon Si sanctum sub Syrte gemit.' Et
Tacito H. v. 4. 3. 'Cæso ariete, vel-
ut in contumeliam Hammonis.' Ovid.
in Ibin, vs. 297. 'Nec tibi fida magis
misceri pocula possint, Quam qui
cornigero de Jove natus erat.' Hunc
intelligit Tertullian. Apolog. cap. 16.
'de ariete cornutum.' Pertinet eo-
dem Solinus cap. 27. 'Illic et lapis
legitur: Hammonis vocant cornu:
nam ita tortuosus est et inflexus, ut
effigiem reddat cornus arietini.' Ad
ejusdem auctoris cap. 52. ubi de arbo-
ribus piperis agit, adnotat Salmasius,
auctori Græco, qui vitam Alexandri
fabulose describit, Hammonem vocari
κριοκέρατον. Ubi etiam de nummo
Alexandri loquitur, cornutum exhi-
bente regem. Sunt enim et alii ejus-
dem nummi ea forma. Vide Zamo-
sii Analecta Antiq. Daciæ cap. II.
nam 'et a statuariis cornutus volebat
effingi,' ut auctor est Clemens Alex.
in Admonit. adversus gentes. At-
que adeo hinc Alexandrum Arabibus
Dhelkarnain, hoc est *bicornem*, appel-
latum fuisse credam, quam ob ratio-
nes quæ in eruditissimi Viri, Amici,
dum vixit, magni, Wilhelmi Schikar-
di Tarich pag. 73. referuntur. Quod
magis etiam patet ex Athenæo XII.
9. ubi 'Ephippus scribit Alexandrum
sacras etiam vestes in conviviis ges-
tasse, nunc quidem Ammonis purpu-
ream, per ambitum divisam, et cor-
nua.' Quod quidem et successores
ejus Macedoniæ reges usurpasse, ut
cornua gestarent in casside, aliquot
exemplis ostendit Lazius Rer. Græ-
carum, lib. I. Ipsum etiam Hammo-
nem cum cornibus arietis spectari in
nummo Trajani testatur Schottus de
Religione prisca: in alio ejusdem
Imp. quem Dausqueius ad Sil. III. 9.
exhibet, insidens arieti exprimitur:
ubi nonnullos citat Dausqu. qui cor-
nua aut etiam corpus arietis ei ad-
scribunt.] Hæc et his plura a me et

aliis laudata Auctorum testimonia videntur pro Modio facere ad corrumpendum Curtium. Sed oportebat Modium ad duplicem Hammonis faciem animum et oculos advertere, alteram quæ pro icone ipsius habebatur, alteram quæ pro ipso numine colebatur. Illa specie arietina fuit; hæc umbilici, quem hoc loco delineat Curtius. Pro nobis facit eruditissimus vir et sodalis noster Andreas Schottus apud Ortelium. ‘Umbilicum,’ inquit, ‘hic interpretor rem aliquam eminentem (ut nimblicus in concharum genere, aut in corpore humano) metæ instar, veluti conum, aut quadratum, aut rotundum: quemadmodum voluminibus jam fere absolutis (teste Porphyrio) ornamento et usui apponi solent, atque etiamnum hodie extrinsecus globi dimidiati forma apponuntur. Priscæ enim gentilitatis homines hac informi forma non raro Deos suos indicasse potius quam effigiassè, documenta sunt multa. In templo Delphico, ut refert Strabo lib. vi. umbilicus conservabatur fasciis velatus, ad demonstrandum quod hic locus in umbilico, hoc est, medio terrarum esset. Eratque, ut Pausanias lib. x. refert, ex candido marmore. Veneris Deæ enim signum, apud Cypri Paphum, auctore Tacito H. ii. 3. 6. continuus erat orbis, latiore initio, tenuem in ambitum, metæ modo exsurgens. De eadem fere idem Maximus Tyrius Orat. 38. nisi quod albæ Pyramidi similem fuisse dicit. Idem ibidem scribit, Arabes Deum eum tetragono lapide significare, et ut Suidas in *θεός Ἀπὸς* habet, nulla figura incisa, qui hoc de Arabibus Petræus dicit, quorum hunc Deum, Martem ait. Informem lapidem facit eundem Minutius Felix. Pessinuntios quoque, in Phrygia, lapidem pro Matre Deorum habuisse, auctor est Livius xxix. 11. 6. Sili-cem Arnobius lib. vi. non magnum, coloris furvi atque atri, angulis pro-

minentibus inæqualem. lib. ii. lapidem nigellum dicit Prudentius. De Solis sive Heliogabali figura Herodianus v. 5. fere idem quod Curtius de Ammonis: sunt enim hæc ejus verba, Politiano interprete: Simulacrum nullum Græco aut Romano more man factum ad ejus Dei similitudinem. Sed lapis est maximus, ab imo rotundus, et sensim fastigiatus propemodum ad conii formam.’ Plura ibidem Schottus, quem inspicias. [Addi potest ex Apuleio lib. xi. ‘Isidis effigies, non pecoris, non avis, non feræ, ac ne hominis quidem ipsius consimilis,’ &c. et quæ notat Scaliger ad Eusebii num. ccclxxvii. et dcccclxx. et mcll. Tertullian. Apolog. cap. 16. Pausan. lib. ix. ubi de Hercule Hyettio. Herodot. iv. 62. Solin. cap. 25. Mela ii. 1. f. Herald. ad Arnob. Plinius xxxvii. 21. pr. Videndum an huc pertineant ‘Lapides qui divi dicuntur’ in Lamprid. Heliogab. cap. 7.] Habes apud eundem in nummo æreo Imperatoris Antonini umbilicum expressum. Quia tamen vox *habitus* non pro materia sed materiæ forma apud scriptores accepta legitur, ut ‘habitus corporis,’ ‘vocis,’ ‘hominis fuit,’ ‘quiescentis,’ ‘sedentis,’ ‘cubantis,’ et quæ sunt hujus generis, fortasse verius exponemus verba Curtii in hanc sententiam: *Umbilico maxime similis est habitus, smaragdo, &c.* Hæc interpunctio est omnium antiquorum codicum, quæ refert hunc intellectum verborum: umbilico similis est habitus, seu forma, species, modus, facies ejus, quod pro Deo colitur, lapidis, inquam, qui constat ex smaragdo et aliis gemmis, sed factus in modum umbilici. [Huic sententiæ et ego accedam.] Erunt fortasse, qui hoc modo rem interpretabuntur: Effigies similis est umbilico, habitus, seu vestis, cultusque umbilici est ex smaragdo et gemmis coagmentatus. Non iucummode sane; sed nusquam lego

lapidem, pro Deo cultum, fuisse alia veste contectum. Thebanus enim Jupiter non lapis fuit, sed statua Jovis arietina fronte, quam pelle contegebant. Si porro quæras quantus fuerit lapis umbilici? respondebo id nusquam expressum; fas tamen esse, ab exemplo Arabum docere, de quibus est apud Arnob. lib. vi. et Suidam in *Θεός Ἀπὸς* supra citatos: illos rudem lapidem pro Marte coluisse, 'quadratum, informem, longum pedes quatuor, latum duos, incumbentem aureæ basi.' Hammonis lapidem parvum non fuisse licet existimare, 'quod illum octoginta sacerdotes humeris in aurea navi gestarint, quo forte fortuna Dei nutus eos agit.' Diodorus xvii. 50. *Raderus*. Confer ea quæ notat Dausqueius in Silium Ital. pag. 101. et Gyraldus Synt. ii. de Diis. *Freinsh. Umbilico similis*] Ita ut hodie legunt plerique, etiam Erasmus vulgaverat: insertum postea fuit *tenuis arietis* contra librorum fidem, qui ne vestigium quidem hujus additamenti habent. Vulgatæ scripturæ sensus, informem rem, forte lapidem, umbilici vel eminentiæ rotundæ figura, pro Deo cultam esse, sicut rotundum lapidem Syri pro Deo Elagabalo. Herodian. lib. v. Arabes quoque informem lapidem, et Pessinuntii silicem coluerunt. Arnob. lib. vi. ingeniose ad Melam i. 8. I. Vossius, quem Tellierius sequitur, *umbri-culo* legit pro *umbilico*. Cellar. Locus vexatissimus: in quibusdam libris legitur, *ut imbrico maxime similis*, ex quo sagacissime I. Vossius in notis ad Melam, *umbriculo maxime similis*; mallem tamen, quo propius inhæreatur veteri scripturæ, ita totum locum legere: *Id quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habet, quam vulgo Diis artifices adcommodaverunt, at imbrico maxime similis est: habitus smaragdo et gemmis maxime coagmentatus.* 'Imber' dicebatur perinde apud veteres, atque 'umber,' a Græco *ὄμβρος*. inde

Scaliger ad Varr. de R. R. 'ibrum, imbrum, an umbrum dicas nihil refert,' nempe ο Græcorum in u vel i mutatum Latinorum; jam ut *ὄμβριον* vel *ὄμβριον*, ita *ὄμβρικιον*, dixere, ut ex Æliano patet, ex quo Latinum 'imbricum' est factum: quid vero significet, docet Vossius, et ante eum Scaliger ad Varron. *Scheff.* Hervarti sententiam omisimus, de magnete interpretantis, ne lectorem fatigaremus; quam tamen si desideras, adi Hofmanni Lex. in voce Pyxis nautica, et miraberis, vel ridebis. *Snak.*

Smaragdo] Circum ea enim loca nascitur. Plin. xxxvii. 5. vide.

§ 24 *Quum responsum petitur*] Hoc observandum ex Diodoro xvii. 50. Herodoto, Homero, et aliis, multa oracula nutu dumtaxat esse data a Diis paganorum, ut et hoc Hammonis. Tamen Boissardus nonnulla Hammonis oracula refert, tanquam voce reddita: quem adi in opere de Divinatione. *Freinsh.*

Navigio aurato] Verissima est hæc scriptura: membranæ tamen *navigia aurata* referebant: pessime. Diodor. *Ἐπὶ νεὼς γὰρ περιφέρεται χρυσοῦς ὑπὸ ἱερῶν ὀδοήκοντα.* *Modius. Navigio*] Quod ipsi sacerdotes octoginta ferebant humeris suis: nec enim flumen illic ullum, cum Ammon multis millibus passuum abesset a mari, aut flumine. *Raderus.* Num id *advectam* docet *religionem*? Tacit. Germ. ix. 2. Sebisius. Sic de nave Saturni Ovid. Fast. i. 239. 'At pia posteritas puppim formavit in ære, Hospitis adventum testificata Dei.' Simile quid de Hercule Erythræo legas apud Pausan. lib. vii. *Freinsh.*

§ 25 *Regem propius adeuntem*] Calisthenes: 'Soli Regi a sacerdote concessum, ut templum ingrederetur habitu consueti: ceteros vestem mutare jussos, et foris omnes oraculum audivisse, dempto Alexandro, qui ingressus intro fuerat.' Siculus quoque introductum ait Alexandrum a

Sacerdotibus in templum, nulla reliquorum facta mentione. *Raderus.*

Filium] Eustath. in Dionys. Afri vers. 212. forte ex Plutarcho cap. 49. narrat, videri nonnullis errorem id antistitis fuisse, qui Græcæ linguae non satis peritus, quum Alexandrum blande *παῖδρον*, *filiolum*, appellare vellet, sic dixit, *παῖ Διὸς*, *fili Jovis*. Quam tamen opinionem, vix sane probabilem, non secutus est Curtius: ne enim errore lapsus videretur, addit, *hoc nomen illi parentem Jovem red-dere*. Verisimilius Orosius ex Justino xi. 11. 6. subornatum ab Alex. sacerdotem regi voluntia respondisse, quod magis adhuc credibile faciunt multa circa ea tempora corruptæ Pythiæ documenta, ut responderet quod cuique corruptorum cupientibus esset. Vide Herod. v. 63. vi. 66. Thucyd. v. 3. 14. Diodor. xvi. 27. Non contemnendum est, quod cap. 3. Plutarchus tradit, Philippo Delphos mittenti responsum fuisse, ut præcipua religione coleret Ammonem: sive jam tum ea dæmonum fuit conspiratio; sive temere datum oraculum ex posterioribus eventibus observari ceptum, aut etiam plane confictum est. *Freinsh.*

Humanæ sortis oblitus] Quamquam vulnera, venena, mors illum sæpe sortis suæ admonuerunt. (Quin et Macedonum libertas, de qua mox.) Pater Alexandri verus, Philippus inquam, ut numquam se hominem in tanta felicitate oblivisceretur, quotidie præcepit ephebo, ut mane ingressus regis conclave proclamaret: 'Philippe memento te hominem esse.' *Ælian.* V. H. viii. 15. Notarunt etiam Sibyllæ Alexandrum: 'Post civem Pelles oriens cui paruit omnis Dives et occasus domitori, quemque Philippo Restituit Babylon, demonstravitque putatum Ammonis falsa Jovis ortum semine fama.' *Raderus.* Quin et ipse 'Alexander duabus rebus se commoveri dicebat, quominus fidem

haberet his, qui se Deum esse prædicarent, nempe somno et Veneris usu: quod in his degeneraret, et plus solito afficeretur.' Plutarch. de Discr. Adul. et Am. c. 53. idem auctor in Vita cap. 50. et Apophth. cap. 39. 'Jaculo crus ictum, multis concurrentibus eorum, qui ipsum sæpenu-mero solebant Deum salutare, dixisse: hoc quidem sanguis est, ut videtis, non ille (versus Homeri est Iliad. E. 340.) 'Humor, qui superum manat de corpore Divum.' quod tamen dictum diversimode refertur. Seneca Ep. 59. fere Plutarcho consentit: sed pater ejus Snasor. i. Calistheni id dictum vero similis tribuit, eumque inde Alexandri indignationem incurrisse tradit. Verum Aristobulus Cassandrens apud Athen. vi. 13. Dioxippum ejus scommatis auctorem facit. *Freinsh.*

§ 26 *Consuluit*] Maximus Tyrius Orat. 25. scribit; nihil amplius consuluisse, præterquam de Nili fontibus. Ego Curtii fidem antehabeam sophistæ Græculo. *Freinsh.*

Destinaret pater] Vox pater abesse potest, in quo risi Gymnicum, qui legebat *destinaret*. *Pater aque*, &c. Modius.

Æque in adul. compositus] Si recte percipio Curtium, ostendit, alium fuisse maximum natu sacerdotem, qui Alexandrum filium Jovis appellavit: alium hunc vatem, æque ac illum compositum in adulationem. Quod notandum investigando istius pseudohierarchiæ ordini. *Freinsh.* *Destinavit pater? vates aque*] Codices plerique *τὸ vates* non agnoscunt. Mallem igitur abjicere, ac totum locum sic distinguere: *an totius orbis imperium sibi destinaret? pater aque in adulationem compositus*. Ut ambigue et per sarcasum pater et de Hammone et de sacerdote posset intelligi. *Scheff.*

§ 27 *Omnes*] Sic quidem et Appianus testatur lib. ii. de Bell. Civil. in fine: hic quidem fortasse vere: sed

falso vates Ammonis; nondum enim eo tempore pœnas dederat Alex. Lyncestes, quem 'in Philippi quoque eadem conjurasse cum Pausania pro comperto fuit.' Curtius VII. 1. 6. adde VI. 11. 26. *Freinsh.*

§ 28 *Philippi*] Sic ipse distinguit inter Philippum et patrem suum in Epist. ad Athenienses apud Plutarch. cap. 50. 'Accepistis Samum ab eo, qui tum dominus et pater mens nominabatur: Philippum indicans.' *Freinshemius.*

Ut ipsi victorem regem] Membranæ alia sententia, *victores regem*, quod propius accederet ad illud, quod est lib. x. 'Rursus Perdicca interrogante, quando cœlestes honores haberi sibi vellet, dixit (Alexander) tum velle, cum ipsi felices essent: nihil quidquam tamen hic muto. *Vere et salubri æstimatione fidem oraculi æstimanti*, ad quæ vide, cum videre voles, Glareanum. Colonienses membranæ habebant; *vera et salubria æstimanti fidem oraculi vana profecto responsa sicut erant videri potuissent.* Illa male: hoc ex glossa adscripta ad oram libri ab eo, qui significare volebat, non frustra eum futurum, cui vana responsa viderentur, utpote quæ revera talia essent. *Modius.* Aut nimis hic ego video, aut nihil alii videntur. Equidem non pannus magis in purpura conspicuus, quam iste mihi in Curtio adtextus. A mala manu puto appendicem illam totam, *ut ipsi, &c.* Quorsum enim additamentum tale? Periculum erat, ne caperemus satis, quid auctor vellet, nisi ipse adderet scilicet, quod sine nausea non legeremus. Glossema est, quod tu ejice lector; et vindica nobiscum ab impura inculcatione purrimum castigatissimumque scriptorem. *Acidalius.* Simile autem responsum stercoreus ille Deus reddidisse Rhodiis, idem de Ptolemæo quærentibus, legitur apud Diodor. xx. 101. *Freinsh.* Hæc in quibusdam non com-

parent: et videntur esse ex glossa, quod et Freinshemius (*Acidalius* fuit) censuit. *Scheffer.*

§ 29 *Vere et salubriter æstimanti*] Comuni hæc sententia dicuntur, sed ipsum Alexandrum respiciunt, quem feliciores successus ita corruperant, ut præ gloriæ aviditate non videret, quæ vera essent, et salubria. *Cellar.*

Avidos magis, quam capaces] Non capaces gloriæ, indigni sunt. *Cellar.*

§ 30 *Sed etiam jussit*] Non quidem statim, sed 'Persarum regno in suam potestatem redacto.' *Ælian.* Hist. Var. II. 19. Unde ista quæ passim memorantur a scriptoribus: 'Gorgum armorum præfectum custodiæ, re cum Alexandro (qui tum Baccho sacrificaverat in Ecbatanis) communicata, jussisse proclamari, se Alex. Ammonis filium tribus aureorum millibus coronare.' Sic infra VIII. 5. ex compacto res ab Agide et Cleone geritur, Rege post aulæ stante, ut persuaderetur Macedonibus adorandi regis ritus; cum jam 'Jovis filium non dici tantum se, sed etiam credi vellet.' Verum ut tunc temporis Callisthenes, et alii semper non defuere, qui vecordi ambitioni obviam irent; sic 'Anaxarchus cognomento Eudæmonicus, cum aliquando in morbum incidisset Alexander, et ei medicus sorbitionem imperaret fieri, ridens Anaxarchus: At nostro Deo (inquit) in cochlearis sorbitione spes sita est.' Adde *Ælian.* IX. 37. v. 12. et II. 19. Non defuerunt tamen vilia capita, qui amentiam hominis fœdissima simul et nefaria adulatione stimularent. Nam, eundem illum Anaxarchum, Satyrus apud Athen. VI. 13. tradit, iter cum Alexandro facientem, 'cum subito tonnisset, dixisse: numquid tu hoc fecisti, o fili Jovis?' Ex ejus successoribus solus Antipater vocare noluit Deum, ut auctor est Suidas. *Freinsh.*

Corrumpit] Vere judicat Curtius, quasi diceret: opera Alexandri, si

juxta humanæ virtutis modum æstimes, grandia sunt et admirabilia: si quasi a Deo profecta, ut ipse videri voluit, multum de claritudine sua perdunt. *Freinsh. Corruptit*] Ita Freinshemius: ego cum aliis puto rectius *corruptit*, quoniam præcedit *jussit*. Scheff.

§ 31 *Adsueta quidem regio imperio, &c.*] Lucanus III. 146. pari modo 'libertatis umbram' dixit: 'Libertas, inquit, populi, quem regna coercerent, Libertate perit; cujus servaveris umbram, Si quidquid jubeare, velis.' *Freinsh.*

Immortalitatem] Lugdunenses, *immortalitatem affectantem*, et rectius fortasse: ego tamen, veteres sequendo, hanc partem peccare malui, quam temere, contra ipsorum auctoritatem, aliquid in contextum recipere, quod ullo modo abesse tantum posset. *Moldius.*

§ 32 *Tempori reserrentur*] Forte scripsit Curtius, *suo quæque tempore referrentur*. Certe illud tempore compareret in Aldina editione et nonnullis aliis. *Freinshemius. Suo quæque tempori*] Quando infra de Philota, Callisthene, Hermolao, et horum similibus, quos supplicio Alexander adfecit, agetur. *Cellar.*

CAP. VIII. § 1 *Ab Hammone rediens*] [Male Cedrenus μετὰ τὴν ἀπὸ Βραχυμάνων ἀποστροφὴν, a *Brachmanibus reversus*. cum ipse paullo ante diversum scripsisset.] Alexandria ab Alexandro condita. Sallianus Annal. Eccles. tom. v. tempus ædificatæ Alexandriæ ita diserte explicat: 'Annus,' inquit, 'mundi 3722. sextæ ætatis, imperii Persarum 207. Darii 8. Ieddæ 34. Alexandri 6. (sextum accipe inchoatum, non finitum) Olym. 112. 2. Archonte Aristophane, Urbis conditæ 422. Coss. M. Claudio Marcello, T. Valerio Potito: ante Christum natum 330.' vide et Scaliger. animadvers. ad Eusebium M. DC. LXXXVI. Mira hallucinatio

apud Velleium I. 14. Fundani et Formiani in civitatem recepti eo ipso anno, quo Alexandria condita est. Ergo condita numero M. DC. XCIX. annorum XXIV. metachronismo: quod absurdum. Qui plenam velut panegyrim et laudationem Alexandriæ quærit, apud Marcellin. XII. 40. &c. reperiet, qui 'verticem omnium urbium' appellat. *Raderus.* Circa hæc tempora papyri usum fuisse repertum Varro tradidit, apud Plin. XIII. 11. quod hic referre non visum est alienum, 'cum,' ut Plinius ibi loquitur, 'chartæ usu maxime humanitas vitæ constet et memoria.' *Freinsh.*

Statuerat] Sed postea mutavit opinionem, monitus somnio, quo Homerum imaginatus est, ostendentem urbi condendæ locum. Plutarch. Alexand. cap. 45. *Idem.*

§ 2 *Urbem novam*] Chronicon Alexandrinum duodecim ab eo urbes ex suo nomine conditas recenset: ex quibus Stephanus præter secundam et octavam, quæ est Troadis, vix ullam agnoscit: præter autem istas duas recenset adhuc sedecim. Notandum, quod ait Salmas. ad Solini cap. 38. Stephanum 'multas Alexandrias quasi diversas memorare, quæ eadem sunt.' Et de Alexandria quidem Ægypti dubitare neminem sinit urbis claritudo. De Troade scrupulum movet Strabo: cum enim Chronicon exserte dicat ab Alexandro conditam, nec dissentiat Stephanus, Geographus lib. XIII. originem ejus Antigono videtur tribuere, ac ab eo Antigoneam fuisse vocatam, postea Alexandriam a Lysimacho, in honorem Alexandri. Ego crediderim, ab Alexandro conditam, postea ab Antigono incrementum et nomen accepisse. Et eruditissimus Scholiastes ad Dionys. perieg. v. 254. adnotat, 'numerari in historiis Alexandrias supra octodecim.' Inter eas, quarum nullum apud Curtium exstat vestigium, est Alexandria ad Pallacopam in

Arabia : de qua Arrian. vii. 4. Alexandropolis, Plin. vi. 25. Heraclea in Matianis, Plin. vi. 16. Alexandria Carmaniae, Plin. vi. 23. Smyrna instaurata, Plin. v. 29. Nicephorium, Plin. vi. 26. Xylenopolis, Plin. vi. 23. et ibid. nescio quod Cadrusi oppidum. *Idem.*

Locum] Strabo lib. xvii. docet, eo in solo ab antiquis Ægypti regibus exstructam fuisse Rhacotin, quæ postea Alexandriæ pars fuerit : quæ verba arguunt, Strabonem haud recte intellectum fuisse a Mario Nigro. Ex eo Strabonis loco colligimus, cur inter hujus urbis nomina legatur apud Stephanum *Ῥακώτις*. Apud Cedrenum vitiose legitur *Ῥακώτη*. Rectissime igitur conjecerunt Janus Parrhasius in Claudianum, et Pintianus in Plinium x. 5. legendum esse : 'qui locus antea Rhacotes nominabatur.' Hieronymus in Epitaphio Paulæ scribit : 'urbem No postea versam esse in Alexandriam : ' et in commentario ad Nahum. iii. 8. addit, Alexandriam semper fuisse metropolim Ægypti sub primo nomine, scilicet No. *Freinsh.* Paullo supra Canobicum ostium, quod Nili ultimum ab occasu est, inter paludem Maræotim, et mare juxta Pharum insulam. *Cellar.*

Præessent] Ædificandæ urbi præfectum esse tradit Plutarch. [forte Alex. cap. 124. et Tzetzes Chil. viii. 199.] 'Stasicratem,' Strabo lib. xvii. et Ælianus 'Chinocratem,' quamquam apud Strab. legatur 'Chiromocratem,' alii 'Chersimocratem,' ut notavit Xylander, [Silvius c. 77. de Asia vitiosissime 'Cheromocratem'] Justinus xiii. 4. 1. 'Cleomenem' facit ædilem Alexandriæ : Plinius iv. 10. 'Denocharum' scribit ; sed exemplaria vetera Dinocratem referunt, uti et Solinus cap. 32. et Vitruvius lib. ii. in præfatione, ubi elegantem de eo historiam exponit. *Raderus.* Adde Amm. Marcellin. xxii. 40. et Val. Max. i. 4. 1. ext. *Freinsh.*

§ 3 *Memnonis*] Andreas Schottus, uti arbitrator, ad Tabulam Ortelii, qua Alexandri expeditio utrumque adumbratur, hunc Curtii locum illustrat. Memnon, ut Eustath. ad Homer. II. A. tradit, Tithoni et Diei filius fuit : alibi Auroræ et Tithoni, ut et Hesiodus. Strabo lib. xv. nec Auroram, nec Diem, sed Cissiam Memnonis matrem ait. Quæ de eodem fabulosa feruntur, apud Mythologos et Natalem Comitem cognosces. *Raderus.* Amenophilum, sextum Æthiopum regem, fuisse credit Eusebius hunc Memnonem, *Δόγμ* A. ubi et de Cambyse narrat, Polyænum Atheniensem citans. Consule et Biblioth. Photii pag. 1131. f. *Freinsh.* Abydi fuit hæc regia in superiori Ægypto sive Thebaide. Strabo lib. xvii. Fuit autem Memnon, ut poëtæ fingunt, Tithoni ex Aurora filius, qui in auxilium Trojanis profectus illo bello interierit, et in Asia sepultus sit. *Cellar.*

Extra terminos solis] Imo extra terminos veritatis, Auxesis est prope poëtica. ita Cælius infra : 'Pæne in ultimo fine mundi consistimus, in alium orbem ire paras, ut plura, quam sol videt, lustras.' Curtius iterum in Cæli oratione lib. ix. 'Quod si adhuc penetrare certum est, regio a Meridie minus vasta est : qua subacta licebit decurrere in aliud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura.' Ceterum post Æthiopiam circumlucum cancri tropicum, aut Capricornum, inhabitabilem arbitrabantur veteres, qui ultra progredientibus occurrebat. De quo Strabo in fine rerum Æthiopicarum lib. ix. quod autem dicendum sit, extremas habitari mundi partes, quæ intemperatæ, et inhabitabili regioni adjacent, propter frigus aut æstum esse quasi errores quosdam defectus temperatæ. *Raderus.* Solis termini utroque tropico continentur, qui vero nequeunt hoc loco intelligi, quod non ultra capricorni tropicum, sed cis cancri

laudata regio est: popularis ergo loquendi consuetudo est, de qua infra 14. 21. adde Geogr. nostræ appendicem. *Cellar.* Hæc cum ita notassent in Curtio Viri Docti, tamen ut novum et a se observatum edit, severissimo Curtii iudicio, Cl. Clericus VIII. 7. 'Intolerando ipsum tumore turgere, ut fere nescias quid sibi velit. Memnonis regia illa Thebis erat, in superiore Ægypto, nec procul invisa. Dein, quid: *extra terminos solis?* debnisset potius dicere: *intra terminos solis*, hoc est, intra Tropicos, nam in Meridiem eundum erat, quamquam non procul. Verum in animo habebat Virgiliana illa Æneid. VI. 799. 'Jacet extra sidera tellus, Extra anni solisque vias.' Sed Virgilius intellexit occiduos Africæ tractus, et Poëtæ condonantur, quæ in Historico non feruntur.' Hæc ille. Ceterum si hæc verba Curtio dentur tamquam se adcommoventi immodico Alexandri, immodici juvenis, animi desiderio, non ita plane præter rem egisse, et tam indignum convivium mernisse, videbitur.

§ 4 *Otiosæ peregrinationi*] Quidam libri habent *otiose peregrinanti*; unde possis suspicari, lectionem veram esse *otiose peregrinandi*. Scheffer.

Claustra Nili fluminis] Ostia et divortia, ad quæ navigatio coërcetur. *Cellar.*

Polemonem] *Polemonem* habet Arrianus III. 1. 18. non *Polymenem*, ut Curtius: vitium in nomine hærens librariis potest assignari. Duos tamen Polemones Arrianus Ægypti præsidēs nominat, alterum Pelusii oppidi custodem, alterum classi præfectum: illum Pellæum Megaclis filium, hunc Theramenis. *Raderus.* Expressi *Polemonem*, quomodo habebant et aliæ Editiones. *Freinsh.*

§ 5 *Africæ, quæ Ægypto juncta est*] Veteribus enim Ægyptus in Asia est, ejus terminum in Catabathmo ultra Ægyptum constituebant. *Cellar.*

Idemdem Africæ] Illud *Africæ* glossema est; ideoque delendum, ex mente Rutgersii. V. L. III. 4. *Snak.*

Cleomenes] Hunc Justinus XIII. 4. 11. nominat architectum Alexandriæ. Pausanias in Atticis: 'Cleomenem hunc post Alexandri mortem Ptolemæus Lagi interfecit, quod Perdiccæ studeret.' Quamobrem vero Alexander tam multos præsidēs Ægypti constituerit, aperit Arrianus III. 1. 21. 'Ægypti,' inquit, 'imperium in plures præsidēs partitus esse dicitur, naturam regionis admiratus et munimenta, neque tutum ratus universum Ægypti imperium uni committere. Quod quidem Alexandri consilium imitati Romani in tuenda Ægypto mihi videntur, neminem senatorii ordinis, sed equestris, proconsulem eo mittere soliti.' Observandum præterea multos ab Arriano præsidēs Ægypti indigitari, Curtio prætermis-
sos. Raderus.

Ex finitimis] Suspicio fuisse *Rex fin.* alioqui vix habeat sequens *jussis* unde se sustentet. *Freinsh.*

§ 6 *Futuris muris*] Hic me ipse condemno: quod, quemadmodum primo statueram, non jusserim etiam excudi, *Cum rex urbis futuræ muros polenta designasset*, nam et scripti libri (nisi quod illud *designasset* a conjectura est) ita habent, et auctores omnes tam Græci quam Latini hanc lectionem probant. Plutarchus, qui tamen non Alexandrum designasse, sed designari curasse scribit. Arrian. lib. III. Αὐτὸς τὰ σημεῖα τῇ πόλει ἔθηκε, et post pauca: 'Ἐθέλει μὲν Ἀλέξανδρον καταλιπεῖν αὐτὸν τὰ σημεῖα τοῦ τειχισμοῦ τοῖς τέκτοσιν, οὐκ εἶναι δὲ ὅτῳ τὴν γῆν ἐπιγράφουσι τῶν δὲ τεκτόνων τινὰ ἐπιφρασθέντα, ὅσα ἐν τεύχεσιν ἄλφита οἱ στρατιῶται ἐκὼμιζον ζυναγαρόντα, ἐπιβάλλειν τῇ γῇ, ἵνα περὶ βασιλεὺς ὀφθαλμοῖς, κ. τ. λ. Strabo I. XVII. de Alexandria loquens: Τῆς δὲ ὕστερον ἐπηκολούθηκας εὐδαιμονίας τῇ πόλει μνημονεύουσι κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ τειχισματος

σὺμβαν' τῶν γὰρ, κ. τ. λ. Valer. Max. 'Cum rex Alexander urbem in Ægypto constitnere vellet, Architectus Dinocrates, cum cretam non haberet, polentaque futuræ urbis lineamenta duxisset, ingens avium multitudo proximo lacu emersa polentam decpasta est.' Ex quo loco mirum est, Glareanum, cum in editis reperisset, quemadmodum etiam hodie legitur; cum rex urbis futuris muris polentam, ut Macedonum mos est, destinasset, non potuissit vel hac parte medicinam Curtio facere, ut moneret legendum, futura pro futuris; quid enim facilius fuit? sed res fortasse, ut postea dicit, non erat tanti. Modius. Futuræ non futuris alii emendatius scribunt; alii, urbis futuræ muros polenta designassent, nec hoc male, nisi a Modio destinasset adjectum esset. Raderus. Fama est, quum rex urbis futuris muris] Florentinorum optimus, cum duobus aliis ejusdem Bibliothecæ, cum rex urbem futuris muris polenta, &c. destinasset. Quæ fortassis omniibus aliis præferenda lectio, urbem destinavit, id est, designavit et metatus est urbis condendæ locum. Gronovius.

Ut Mac. mos est] Hoc alibi non reperies. Marcellin. xxii. 40. 'penuria calcis' id accidisse scribit. Val. Max. i. 4. 1. 'cum cretam non haberet.' Strabo lib. xvii. scribit polenta usum fuisse architectum, eo quod creta defecisset: et eodem inclinat Arrianus iii. 1. 5. et Plutarch. cap. 46. Cretæ enim potius in hujusmodi usibus officium fuisse, etiam ex Plinio xxxv. 17. patet: 'Est et vilissima qua Circum præducere ad victoriæ notam, &c. instituerunt majores.' Certe Eustath. ad Dionys. vs. 254. diserte scribit, 'ex more fuisse, ut creta designaretur ambitus urbis.' Atque id magis credibile est ex communi sensu: si tamen aliter Macedonibus placuisse Curtius reperit, nobis nihil est, quod contra urgeamus. Freinsl.

Destinasset] Hanc lectionem reti-

nendam censet Gebhardus: (Pintianus in Plin. v. 10. et Bongars. volunt:) muros polenta, &c. designasset: Virgilius Æn. vii. 157. 'ipse humili designat mœnia fossa.' et Æn. v. 755. 'Interea Æneas urbem designat aratro.' Nam designare proprie est περιγράφειν, vel ἐπιγράφειν. Loccenius. Alia tamen est opinio Gronovii Observation. pag. 121. et seq. quam ipsius verbis adscribo: 'Vera lectio est, cum rex urbis futuræ muros polenta, &c. destinasset. 'Destinare,' quod fugit Modium, designare est. ut infra. [Vide Indicem] Virgilius Culice vs. 390. 'locum capit, . . . hunc et in orbem Destinavit.' Sic Veget. ii. 10. de præfecto castrorum: 'Ad quem castrorum positio, valli et fossæ destinatio pertinebat.' ibi male Lipsius, 'designatio.' Livius: 'Ex his ccxxv. qui omnium consensu destinabantur et infandæ cædis, et defectionis auctores.' Hactenus Gronovius, cujus conjectura placet. Consentit et Acidalius ad Curt. ix. 9. 6. Vide Salmas. in Solin. pag. 231. Freinsl. Probo Gronovianam emendationem, urbis futuræ muros polenta; nisi malis, orbem futuræ urbis, id quod ideo potius videri potest, quia in Bongarsiano est, urbem futuri urbis, pro urbis futuris muris, item, quia illud orbem in hoc genere usurpavit ipse Virgil. 'locum capit, . . . hunc et in orbem destinavit.' Scheffer. Gronovius Observ. ii. 8. auctor veræ lectionis. vulgo, futuris muris polentam; minus apte. 'Destinare' autem est designare, ut num. 2. cur vero polenta? mos fuit lineamenta condendæ urbis alba terra vel creta designare, quæ quum ibi defuisset, polenta seu hordeacea farina tam ambitus mœnium, quam interiora urbis descripta fuerunt. Plutarch. p. 679. 'Ἐκέλευσε τὸ σχῆμα τῆς πόλεως διαγράφαι· καὶ γῇ μὲν οὐ παρῆν λευκῇ, τῶν δὲ ἀλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ μελαγγεῖν. Jussit formam urbis delineari, quia vero creta ad manum non

erat, *polenta usi in campo nigro*. Cellar.

Avium greges] Arrianus III. 1. 4. Ammianus XXII. 40. et Strabo lib. XVII. de avibus omnino tacent. cum Curtio plane consentiunt Val. Max. I. 4. 1. ext. Plutarch. cap. 46. Enstath. in Dionys. vs. 254. Stephanus in Ἀλεξάνδρεια. Freinsh.

Polenta esse pastas] *Polentam* editiones; et jam allegavimus illa Snetonii 'polentam depasta est;' quare etsi in Suetonio alia ratio est, tamen, cum nihil refert, legatur sane etiam hic *polentam*. Modius. Hunc locum tentavit Cl. Drakenborg. ad Silium XIII. 766. eodem modo, quo jam olim viri Docti in priorie parte correxerant, et præcipue J. Fr. Gronovius ex Ms. optimo, *destinasset polentu*; sed in sequentibus ex conjectura corrigit, quod Modius et alii etiam, *et polentam depastas*. Acute sane, nec sine exemplo constructionis: sic Ovid. Met. IX. 298. 'dextroque a poplite lævum Pressa genu' i. e. pressit. Vide Cl. Perizon. ad Sanct. Minerv. I. 15.

Frequentiam] *Scriptifrequentia*, quomodo si legas, pro *culturam, futuram* aut tale quid supponendum erit: ejusdem generis, quod in iisdem etiam scriptis pro *terris, terram* erat: enim et hoc ferri posset, sed nihil muto. *Modius*.

§ 7 *Destituit*] 'Destituere' est rem amatam deserere: elegans imprimis hujus verbi usus in hoc significato passim apud optimos scriptores. Ovid. Fast. I. 368. 'Flebat Aristæus, quod apes cum stirpe necatas Viderat inceptos destituisse favos.' Idemque, 'nec solos destituere rogos.' Propertius: 'Cujus ut accensæ Dryades candore puellæ Miratæ solitos destituere rogos.' *Raderus*.

§ 9 *Extulit munere*] Vide quid membranarum auctoritas apud me possit, aut potius non possit: cum aptissime hoc loco *funere* hactenus lectum fuerit, coegerunt me illæ, hoc, quod vi-

des, substituere: ita tamen ut non desinam et vulgato velle interea, nam etsi de muneribus in honorem demortuorum edi solitis eleganter capi hic locus potest, nescio quo pacto nihilo secius *efferrī funere* quam *munere* usitatus, et magis frequentatum Latinis videtur. *Modius*. *Funcre* habent emendationes et antiquiores codices: in Adr. Junii editione ad Ms. emendata cognoscens *funere*, et certe aptius. *Raderus*.

Andromachi, quem vivum Samaritā] *Andromachus* v. n. 9. Cælesyriæ præfectus dicitur, sub cujus imperio oportuit etiam Palæstinam fuisse. Samaria enim et nrbs (tunc quidem deserta) et regio erat inter Galilæam et Jndæam media. Itaque Cedrenus p. 124. *Andromachum* laxa voce τῶν τόπων ἐπιμελητὴν, *locorum illorum procuratorem* vocat. Causa vero interficiendi præsidem sine dubio exactiones nimix et acerbius imperium fuit. *Cellar*.

§ 10 *Ad cujus interitum vindicandum, quantum maxime celeritate potuit, contendit*] An non melius? *quanta maxime celeritate potuit*. Sic enim potius Latini: ac mirum, ni superius etiam sic fuit emendandum: *Bessum quoque Bactrianorum ducem per quem maximo posset exercitu coacto, descendere ad se jubet*: legendum inquam forte: *Bactrianorum ducem propere quanto maximo posset exercitu coacto*. Curtius, alique sic plerumque: nec tamen alibi *perquam* damnem, hic tantum vix censeam genuinum, eo, quod *propter* in quibusdam legitur, unde *propere*, vel *properiter* eliciendum videtur, ac potius illud, quod magis tritum, et nostro familiare. Alterum sub eadem voce in aliis corruptum, suo loco, suo tempore ostendemus. *Acidalius*. *Quanta maxima*] Sic Acidalius fecit, probante Radero, cum fuisset, *quanta maxime*, minus recte. Sic infra IV. 13. 36. 'cursu quanto maximo poterat.' *Freinsh*.

§ 11 *Affectis supplicio*] Totius loci emendatio a libris est: vulgo habebant: *Andromacho deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui præto-rem interemerant. Tyrannos inter eos Methymnæorum Aristonicum et Chrysolaium popularibus suis tradidit; quos illi e muris ob injurias tortos necaverunt*: partim non æque recte, partim inepte: nam quid est, quod ait, *e muris tortos*? certe aliter Plutarchus et Arrianus. *Modius.*

E muris] Hanc lectionem omnes quos vidi codices exhibent. Modius e suo illa, *e muris*, emuivit, quod ego cum omnibus cautis nec laudo, nec damno. Redundant illa quidem, ut nobis parent, sed quid si vox alia vel desideretur, vel pro *necaverunt*, legendum *suspenderunt*, vel *præcipitare-runt*. Raders. Forte sic possit, *quos illi prius ob injur. &c.* quomodo infra VIII. 8. 21. Reineccius in Tyrannide Leshia, ubi Chrysolai stirpem exponit, veterem scripturam retinet. *Freinsh.* Illud *e muris* sine dubio hic vitiosum est; puto tamen veram scripturam esse, *quos ille eculeis ob injuriam tortos*: qui nesciebant, quid eculei essent, primum dividerunt vocem, scripserunt *e culeis*, et post fecerunt, *e muris*. Scheffer. *E muris necaverunt*] Sic salva vulgaris scriptura: supplicium notatur ejusmodi, quo damnati et torti de muris præcipitati fuerint, quasi indigni, qui intra mœnia tollerarentur. Aliis superfluum *e muris* videtur, aut *in muris* substituendum; aut *suspenderunt*, vel simile, pro *necaverunt*. verum omnia contra assensum librorum. *Cellar.* Quid, si verba transponantur, et levi mutatione sic constituas locum: *quos illi ob injurias tortos in muris necaverunt*? Qua ratione tyrannos palam et in conspectu civium occisos voluerit Curtius: id quod incredibile non est. *Blanckard.* *Popularibus suis tradidit: quos illi e muris tortos*] *Suis* ad tyrannos referendum, cave dubites, ut is prodeat

sensus, Alexandrum eos, qui crudeliter usi erant imperio in cives suos, hisce tradidisse, ut arbitrato suo pœnam in meritos statuerent. In sequenti oratione miror vehementer doctissimos viros desudasse, nec tamen tantis curis nisi nugas egisse maximas. Ex omnibus seligo C. Cellarium, qui ad hæc Curtiana ita scripsit: 'Sic salva vulgaris scriptura: supplicium notatur ejusmodi, quo damnati et torti de muris præcipitati fuerunt: aliis superfluum *e muris* videtur, aut *in muris* substituendum; aut *suspenderunt*, vel simile, pro *necaverunt*.' Vah quantum ineptiarum! Præconcepta scilicet opinio de scriptura depravata, et oblitio elegantiae in singulari usu particulae *e* reconditæ, in errorem prope puerilem deduxit viros præstantissimos: sentit enim Curtius tyrannos illos a popularibus suis *e muris*, id est in murorum fastigio, quod undique conspici posset, adeoque in totius civitatis conspectu exquisitis affectos esse cruciatibus, et ita necatos. Ille quidem usus particulae *e* vel *ex* non est observatus Horatio Tursellino: sed ubi res ita fert, ab aliis quoque auctoribus adhibitam illam elegantiam nunc demonstrabo. Cæsar de Bell. Gal. II. 13. 'Pueri mulieresque ex muro passis manibus suo more pacem a Romanis petierunt.' Mox idem c. 27. 'Ut, cum primi eorum cecidissent, proximi jacentibus insisterent, atque ex eorum corporibus pugnarent.' Cap. 30. 'Ubi turrim constitui præcul viderunt, primum irridere ex muro;' subaudi, 'nos cœperunt.' Noster Curtius quoque IV. 2. 23. 'Duos turres ex capite molis, e quibus in subeuntes scaphas tela ingeri possent.' Nep. Milt. cap. 7. 'Lucus qui ex insula conspiciebatur.' Idem Timol. 4. 'De vehiculo, quæ videbantur, dicebat.' Sed nondum desino exemplorum. Virg. Æn. x. 262. 'clamorem ad sidera tollunt Darda-

nidæ e muris.' Livius iv. 34. 'In muros evadunt, suisque capti oppidi signum ex muro tollunt.' Immo ipse Curtius x. 5. 15. 'Babylonii e muris prospectabant.' iv. 4. 9. 'Procul e muris missilibus submoveretur:' et 'multos e muris propugnantes hasta transfixit.' Claudat aginen qui principe loco nominandus, Cicero Fam. vii. 18. 'Has literas scripsi in Pontino, cum ad villam M. Æmilii divertissem, ex qua jam audieram fremitus clientium meorum.' Verum testium sat esto. His scriptis cognovi etiam Cl. Schwarsium in suis ad Tursellinum additamentis hanc particulæ ex notionem aliquot illustrasse exemplis p. 369. inter quæ et unum alterumque est a me observatum. Heumann. de Arte Critica p. 43. At dubitet forte quis, an exempla præpositionis *e* vel *ex*, huc a Viro doctissimo congesta, eandem habeant notionem, quam ipse in loco Curtii dispexit. Sane omnia fere videntur de loco superiore versus inferiorem aliumve significare; nec ideo congruere cum illa notione quam huic loco, quasi ab aliis non occupatam, adsignavit. Certe illa, quæ attulit, nihil obscuritatis habent ad assequendum sensum loci sui, nec crucem hanc tollunt. Ut proinde tam puerili cachinno aut ineptiarum non excipiendi viri doctissimi videantur, qui ad suam sententiam, quatenus *ex* significat *de*, iisdem uti exemplis potuissent: præsertim cum codices Mss. utique optimi voces illas *e muris* plane omittant. Snak.

§ 12 *Ut captivi restituerentur*] Quod iisdem petentibus iii. 1. 9. negatum, saltem dilatum fuerat. *Cellar*.

Omnes] Coniunxit Atheniensium aliorumque Græcorum legationes, quasi eodem tempore advenissent: at illos Arrianus Tyrum venisse scripsit, hos Memphim iii. 1. Freinsh.

Omnes æqua] Sic emendavi, ductum literarum secutus, cum in editis

esset *ea quæ*. Modius. Omnes libri ante Modium editi conveniunt in *ea quæ*. Modius e suo rescripsit *æqua*, non inique opinor, sed primum contra fidem, deinde melius cadunt prima, si ad verbum *impetrarunt* respicias. Itaque restitui Curtium Curtio in ordine versum, extra ordinem a Modio obtrusum collocaui, probum quidem, sed non γρησιον. potest subinde usu venire, ut spurius germanis filiis sit pulerior. *Raderus. Æqua*] Alii, *ea quæ*, et *Raderus* id habet pro genuino: mihi non placeret, quod sequitur, *visi*, nisi scribas *æqua*. Freinsh.

§ 13 *Partes*] *Partes* suas vulgo: male: millies illo modo loquitur Curtius. *Modius. Partes* Macedonicas contra Persas. Arrian. ipso initio lib. ii. quantopere fuerint addicti partibus Alexandri Mitylenæi, cuius præsidium in urbe habebant, cui columnas publice posuerant, sed a Memnone primum, deinde a Pharnabazo terra marique obsessi cum Persis pacisci coacti, præsidium tamen Macedonicum incolume dimiserunt, et statuas inviti demoliti sunt. Donec Pharnabazo capto redierunt ad Alexandrum. *Raderus*.

Impenderant, reddidit] Lugdunenses aliique excusi: *et pecuniam quam in bellum impenderant, obsides reddidit*, sed vox *obsides* in scriptis nulla est, satisque apparet inculcatam, a nescio quo, huc esse. *Modius. Obsides*] Malim: *et obsides*. Freinsh.

Finibus eorum] Membranæ Colonienses, et Sigebergenses, *finium adiecit*. Modius.

§ 14 *Cypriorum regibus*] Plures enim illa tempestate fuisse supra ad c. 3. ostensum est. *Cellar*.

§ 15 *Piratarum*] Iterum membranæ *Spartharum*, præter rem. *Modius*.

Piraticis classibus] Hac forte occasione perductus ad eum est pirata, cuius liberum cum rege colloquium

infra ad VII. 8. 19. Hæ vero piraticæ classes caussam dederunt emendatoribus, ut in hoc num. *Spartanorum* loco ponerent, *piratarum*. Nam de Spartanis ibi sermonem esse sciet, qui cum hoc Curtii loco, et alio IV. 1. 40. Supplem. 6. 1. comparaverit: et quoniam de re constat, de verbo omnem dubitationem eximunt Var. Lect. *Freinsh.*

[*Obnoxium prædonibus mare*] Id est subjectum, in potestate prædonum, sic Livius XLII. 46. 'serva' atque 'obnoxia' conjungit. *Cellar.*

[*In bellum utroque rege converso*] Et Alexandro et Dario alibi occupatis, id suam occasionem prædones rati mare infestantur mediterraneum, perinde ac quum Romani bello Mithridatico implicati essent. *Cellar.*

§ 16 *Pateris*] Varro, quod pateant, sacris potissimum dedicata. Festum adi in voce 'patera' hoc festum magna pompa celebratum describit Plutarch. quem consules. *Raderus.*

CAP. IX. § 1 *Potentior auctor*] Non imperii respectu, sed efficaciæ in persuadendo. Ea enim hic intelligenda est potentia. *Scheffr.*

§ 2 *Bactriani Scythæque et Indi convenerant*. Nam et *ceterarum*] Legendum ac distinguendum omnino: *Bactriani Scythæque et Indi convenerant jam, et ceterarum*; nam illud non affirmabo, sequentia etiam mutanda, *paribus studiis affluerant*, quinimo nihil in his movendum edico. *Acidalius.* Lego cum Acidalio vere conjectante: *Bac. Scythæque et Indi convenerant jam, et ceterarum, &c.* potest tamen, *Jam*, puncto separari, et necti cum seqq. *Jam et cet. gentium copiae, &c.* *Raderus.* Tamen servata veteri scriptura, non incommode locum explicari sic putem posse: *Bactriani, &c. convenerant. nam et ceterarum gentium*, quæ videlicet primo prælio non interfuerant, supra III. 2. 9. tum adfuerunt *partibus, simul* cum his, qui prius depugnaverant, Persis videli-

cet, Medis, Armeniis, Derbicibus, &c. Atque hunc ferme sensum hujus loci existimavisse Bongarsium colligo, ex eo, quod codici suo adscripsisse dicitur, pro *ceterarum* videndi legendum *exterarum*. Et firmat id Arrianus III. 2. 7. 'Conjuxerant sese his etiam Sacæ ex Scythis oriundi, iis qui Asiam incolunt: non imperio Bessi subjecti, sed Dario confœderati.' *Freinsh.* *Scythæque et Indi*] Accolæ Scytharum et Indorum, quotquot Persarum imperio subjectierant, aut illis fœdere ac societate conjuncti. Arrianus lib. III. Βεβοηθήκεσαν Δαρείῳ Ἰνδῶν ὅσοι Βακτρίοις ὕμφοι, καὶ Σάκαι, Σκυθικὸν τοῦτο τὸ γένος, οὐχ ὑπήκοοι, ἀλλὰ κατὰ συμμαχίαν τὴν Δαρείου. *Cellar.*

Partibus] Darii: non placet Acidalii conjectura, *paribus studiis affluerunt*; imo nec ipsi satis placet. *Raderus.*

§ 3 *Dimidio*] Vide infra ad IV. 12. 13. *Snak.*

Arma] De armatura Persarum vide Brisson. lib. III. pag. 287. et deinceps. *Freinsh.*

Tegumenta] Supra ad III. 11. 15. Adde Stewechium ad Veget. III. 23. *Snak.*

§ 4 *Equitatus*] Ea enim parte virium magis fidebat. supra III. 11. 1. *Freinsh.*

Falcata quadrigæ] Quarum mentio est primum in literis Judicem cap. 1. et 4. dein apud Livium XXXVII. 41. Diodorum XVII. 58. Vegetium III. 24. quas Stewechius cælo adumbravit in commentario ad Veget. formasque earum ex Curtio accepit, qui eam rem parum accurate delineavit et assequutus est, Livium et Diodorum præterit. Appianus de bellis Syriacis, et Mithridaticis docet, armatas has quadrigas magnam et horrendam stragem edidisse in exercitu. *Raderus.* Optima eorum currum est descriptio apud Xenoph. lib. VI. Παιδελας, ubi Cyro inventionem eorum,

ut quidem postea a Persis usurpati sunt, tribuit. Eodem libro et de Abradata curru non vulgaria referuntur. Vide omnino Brisson. lib. III. pag. 308. et seqq. Dempsters ad Rosini Antiquit. x. 10. producit locum ex incerto auctore de Reb. Bellic. ubi itidem describuntur hæ quadrigæ. 'Falciferos currus' appellat Lucretius III. 746. loco elegantissimo, quem adscriberem, nisi paullo longior esset. Corrigendus hic L. Ampelius: 'Apud Arbela, tribus præliis, triginta peditum legionum, equitum bis mille falcatorum curruum vicit.' Scribo: 'Apud Arbela, tertio prælio, trecenta peditum regionum M. equitum C. M. bis mille falcatorum curruum vicit.' Freinsh.

§ 5 *Inter radios*] Impressi, in radiis; scripti libri, *inter gladios*, unde facile fuit scribere, *inter radios*: eodem autem versu non *direxerant*, sed *direxerat* erat in veteribus codd. ut lubet. *Modius*. *Inter radios*] Si proprie loquamur, nihil potest 'eminere,' quod motum currus non sufflaminet. Præterea quid sibi vult, *in adversum*? an poterant eminere *spicula*, nec tamen *in adversum* esse directa? deinde quid sunt *summi rotarum orbes*? estne summa pars apsidis, vel canthi? sic videtur: sed in rotæ cantho neque summa pars est, neque infima, dum rota movetur; quia vicibus omnes canthi partes sunt summæ et infimæ; sic tamen intellexit rem Curtius, ut sequentia ostendunt, et aliæ 'in terram demissæ:' sed quomodo ex cantho rotæ potuerunt 'demitti' falces 'in terram,' quæ ejus motum non impedirent? igitur vere judicavit Scheffernus II. de Re Veh. II. 15. hanc descriptionem esse impeditissimam, qui recte etiam neque Stewechium, neque Raderum potuisse pingere currus, ex descriptione Curtii ostendit. Sed omnino videtur descriptionem falcati currus, ad posteriorem partem quod attinet, non sa-

tis intellexisse Curtius, undecunque eam sumserit. Oportuit dicere, non, *inter radios eminusse spicula*, sed ex cantho seu apside rotæ, deinde ex summo axe geminas emissas falces, unam directam juxta longitudinem axis, aliam ex axe transversim ad terram demissam. Falces et spicula e rotis vel axe eminentia, et falx deorsum ex axe demissa, non modo erant ad secunda, lacerandaque obvia quæcunque starent; sed etiam ad eos, qui in tumultu, curruum impressione creato, hinc atque inde non procul cecidisse poterant, etiam jacentes abscindendos. Ut constet hanc fuisse falcatorum curruum formam, aut similem, duorum scriptorum, Latini alterius, alterius Græci, verbis eos describemus. Sic ergo de iis loquitur Livius XXXVII. 41. 'Falcata quadrigæ... armata in hunc maxime modum erant. Cuspides circa temonem ab jugo, decem cubita exstantes velut cornua habebant, quibus quidquid obvium daretur, transfigerent; et in extremis jugis binæ circa eminebant falces; altera æquata jugo, altera inferior in terram devexa, illa ut quidquid a latere objiceretur, abscinderet, hæc ut prolapsos, subeuntesque contingeret.' Pro hisce quatuor falcibus, Curtius habet ternos gladios, minus quam falces timendos. Cetera ita describit: 'Item ab axibus rotarum utrimque binæ, eodem modo diversæ, deligabantur falces.' Hoc voluit Curtius his verbis, *aliæ deinde falces in summis*, &c. sed quæ absurda sunt, nisi ex Livio intelligantur. Diodor. vero de his ipsis ita loquitur I. XVII. p. 530. *Τούτων ἐκάστου παρ' ἐκάτερον τῶν σειροφόρων ἵππων ἐξέκειτο προσηλωμένα τῷ ζυγῷ ξύστρα παραμήκη τρισπίθαμα, τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀκμῆς ἔχοντα πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν*. Ex singulis enim, juxta equum utrumque funalem, spicula jugo adfixa, trium spithamarum longitudine, prominebant acie in adversam (hostium)

faciem conversa. Hæc respondent priori parti descriptionis Curtianæ, sequentia vero posteriori: *Πρὸς δὲ ταῖς κατακλίσει τῶν ἀξόνων ἐπ' εὐθείας ἄλλα δύο, τὴν μὲν τομὴν ὁμοίαν εἶχοντο πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν τοῖς πρότερον, τὸ δὲ μήκος μείζω καὶ πλατυτέρα συνήρμοστο ταῖς τούτων ἀρχαῖς δρέπανα.* In inflexionibus vero axium (hoc est sub ipso curru, quo loco axes currum sustinent) alia duo spicula hærebant in rectum, quæ eodem modo habebant aciem faciei hostium obversam ac priora, sed longiora et latiora erant. Aptatæ etiam erant horum initiis falces; hoc est summis axibus. Crediderim hæc, aut similia a Curtio non satis intellecta, præbuisse ei descriptionis absurdæ occasionem, qua de re videndus etiam Schefferus, qui tamen frustra nititur emendare Curtium, mutato orbibus in axibus. Mihi mirum non est, hominem declamandi duntaxat arte instructum peccasse in ejusmodi descriptione; nec reclamantibus codicibus peritiorem rei militaris facere voluerim. *Clericus. Jud. c. 4.* Si descriptio hæc haberet aliquid salebrosi, et implicati, cogitandum fuisset hic de emendatione critica, præsertim quum magna etiam lectionum varietas hic in Mstis reperiatur. Schefferus de Re Vehic. II. 15. p. 193. pro orbibus maluit axibus, forsitan haud male: facile enim potuit vocula quædam excidisse, quæ si superfuisset, sensum nobis exhiberet planum et facilem. Certe foret liquidus satis, si legeremus: *aliæ deinde falces summis rotarum orbibus hærebant æquatæ, aliæ in terram, &c.* Sic certe apud Livium XXXVII. 41. Binæ eminebant falces, altera æquata jugo, altera inferior in terram vexata. Item ab axibus rotarum ntrique binæ, eodem modo diversæ, deligabantur falces.' Brissonius lib. III. de regn. Pers. sola distinctione juvat Curtium: legit enim vel citat: *et inter radios rotarum plura spicula emi-*

nebant. In adversum aliæ deinde falces, &c. Ego vero illud in adversum hic ex proximo repetendum putem, tamquam omissum per Ellipsin, ne idem his dicatur. Et sic horum verborum sine ulla mutatione sensus erit plane opportunus: scilicet falces utræque hærebant summis rotarum orbibus, sed aliæ itidem, ut illa spicula inter radios eminentia in adversum, i. e. recta, prominentes ex loco, ubi hærebant, sen directæ protinus inde in oppositos isti loco hostes; aliæ ex eo loco in terram flexæ. Certe isthæc distinctio, vel oppositio inter alias et alias falces intelligi omnino, et ita ex his verbis elici debet, vel locus non est integer satis. Quod si illud in adversum loco movere, et post falces reponere per codices liceret, omnia forent plana et perspicua. At Vir Doctiss. non hanc, sed alias movet difficultates sensuum quorundam, qui nullam facultatem facti, et ideo neque intellectum habeant ullum. 'Inter radios,' inquit, 'nihil potest eminere, quod motum currus non sufflaminet. Oportuit dicere non inter radios eminuisse spicula, sed ex cantho sen apside rotæ.' In quo sequitur Schefferum, qui itidem in his hæret, et figuram rotæ ex Curtiana descriptione exhibet de Re Veh. II. 15. nihilo meliorem, quam est illa Raderi ad Curtium, aut Stewechii ad Vegetium, quas ipse rejicit. Pinxit isthic spicula ex cantho eminentia, et nescio quæ alia ex modiollo inter radios surgentia in altum, quæ nullum profecto habere poterant usum. At vere et proprie inter radios eminere in adversum potuerunt spicula, quæ tamen motum rotæ non impedirent, scilicet si fixa fuerunt in posteriore parte ipsius modiolli, quæ est inter currum, et orbem rotæ post radios. Isthic fixa, et inter radios eminentia, simul utique cum modiollo, et ipsa rota, ac radiis circumagebantur, atque ita motum cur-

rus minime sufflaminabant, et tamen simul, quidquid gyro suo erat obvium, graviter vulnerabant. Sed et scire libens velim, quomodo intellexerit V. C. Diodorum, cujus descriptionem Curtianæ respondere hac in parte ipse fatetur. Ille ergo sic ait, lib. xvii. p. 531. *Πρὸς δὲ ταῖς κατακλίσει τῶν ἀξόνων, ἐπ' εὐθείας, ἄλλα δύο, sc. ἐξέκειντο.* Vertit ea Cl. Clericus: *In inflexionibus vero axium* (hoc est, sub ipso curru, quo loco axes currum sustinent) *alia duo spicula hærebant in rectum.* Malim ego: *Inde ubi axes ex curru demittuntur in rotam, eminebant alii duo spicula in adversum.* Sed de versione nunc non litigabimus. Quæro tantum, quomodo ἐξέκειντο ἐπ' εὐθείας, eminnerunt in rectum, ex eo loco, ubi axes ex curru flectuntur in rotam, nisi per radios rotæ? nec enim credo Virum λογικώτατον, qui veteres aliter legit, quam Grammatici solent, hanc descriptionem Diodori ita accepisse, ut fecit Schefferns, qui spicula ista infra currum, inter duas rotas, demittit ex axe ipso in terram; sine ullo usu aut facultate vulnerandi quemquam, nisi forte proprios equos, currum trahentes, ut liquebit cuilibet rem consideranti ex figuris ab illo ex Diodoro et ex Xenophonte æque infelice et absurde effectis. Et videtur sane etiam Cl. Clericus non satis rem considerasse, quocumque tandem modo legat Veteres, siquidem credit, 'hæc Diodori, aut similia, non satis a Curtio intellecta, præbuisse ei descriptionis absurdæ occasionem.' Quam tamen illa Diodori potius a Scheffero, quem laudat V. Cl. contra Curtium siut male intellecta, et ex Curtio rectius explicari debeant. Neque enim aliter commode satis accipere possumus hæc spicula 'eminentia in rectum ex inflexionibus axium,' quam ut per, aut 'inter radios eminnerint in adversum,' ut ait Curtius, et quidem ex posteriore parte modiolii, ubi axes

utrimque se demittunt, ut per eam partem in rotas, seu earum integrum modiolum immittantur: fuerunt enim hæc spicula Diodori transversa, seu ex lateribus currum eminentia in directum, ne quis ea putet ex axibus sub curru eminusse juxta temonem inter et ultra equos. Nam dicuntur similia prioribus, quæ utrimque ex jugo in transversum eminebant, habebantque ἐπιστροφὴν τῆς ἀκμῆς πρὸς τὴν κατὰ πρόσωπον ἐπιφάνειαν' h. e. *obversam in adversos hostes aciem*, per totam scil. longitudinem eminentis spiculi, tanquam si gladius esset. Ita vero et hæc longiora quidem et latiora erant, sed habebant τὴν τομὴν ὅμοιαν τοῖς πρότερον, *scissuram seu aciem similem prioribus*, quæ transversa erant, et quorum pars hostibus obversa erat acuta, atque ideo scindebant potius, quam forabant. Ceterum rogat jam porro V. C. 'quid in Curtio sibi velit in adversum? an potuerint eminere spicula, nec tamen in adversum esse directa?' Immo vero potuerunt flecti aut demitti in terram, ut falces, quæ sequuntur; sed et idem sibi vult apud Curtium *in adversum*, quod apud Diodorum ἐπ' εὐθείας, *in rectum.* 'Deinde,' pergit, 'quid sunt summi rotarum orbes? an summa pars canthi? sed in rotæ cantho neque summa pars est, neque infima, dum rota movetur, quia vicibus omnes canthi partes sunt summæ et infimæ.' Magni sane momenti obiectio! quasi scilicet describatur necessario currus, ut est in motu et cursu, nequitiam vere, ut quiescens se spectandum aut considerandum præbet. Immo quasi 'summus' hic omnino notet celsissimum, et non extremum. Quidni enim 'summi rotarum orbes' interpretemur hic extremi; æque ac hoc eodem in loco, 'ex summo temone' eminere dicantur hastæ, quod quid est aliud, quam 'ex extremo temone?' Similiter Ovid. Met. ii. 107. 'aurea summæ Curvatu-

ra rotæ.' Hinc porro 'in terram demissæ' quædam fnere falces, 'sed quomodo,' rogat, 'ex cantlio rotæ potuerunt demitti falces in terram, quæ ejus motum non impedirent?' Neque ullius momenti hæc est objectio. Nam non ait Curtius falces extra extremos rotarum orbes emissas, quo pacto sane rotæ circumagi non possent. Sed si concipiamus rem, ut oportet, fuerunt hæ falces a summis et extremis rotarum orbibus demissæ introrsus, h. e. ut prominere quidem longe ultra axem, sed intra circulum rotæ, quando certe motum rotæ non impediebant. Aliud poterat contra hanc phrasin opponi; dicendum scilicet auctori fuisse potius 'in axem,' quam 'in terram,' demissas falces, quia, prout rota volebatur, illæ ipsæ falces modo poterant videri demissæ versus terram, modo ab terra surgentes in altum, semper autem quasi tendentes in axem. Et hac una de causa non refragarer valde illis, qui cum Schefero malint has falces demittere ex *summis rotarum non orbibus*, sed *axibus*. Ita enim non circumagerentur cum rota, nec variam acciperent formam, sed eandem sive in adversum directæ, sive in terram demissæ, retinerent semper. Sed videtur Curtius descriptam nobis dedisse rotam, prout quiescens summa sui parte maxime conspiciendam se præbet, atque adeo considerasse eam ab illa potissimum parte, qua recte exposita, etiam inferior pars facile intelligebatur, quippe quæ erat eadem, nisi quod falces, quæ ab superiori parte videbantur demissæ, ab inferiore viderentur surgere. Accedit, quod Suidas diserte Dario contra Alexandrum tribuit falcatas quadrigas, easque tales, ut in ipso rotarum orbe undique quæ hærent falces: *Τῶν τροχῶν ἦσαν εἰς τὸν κύκλον περιχαλκωμένα δρέπανα*. Erant in orbem rotarum undique fixæ, vel *nexæ are fulces*. Fuerunt ergo

falces hæ, non in axibus, sed in ipsis rotis, earumque orbibus fixæ, ut apud Curtium: sed et cum rotis circumagebantur, atque ideo *modo pedes, modo manus, modo arma* cum humeris *infestabant* trahebantque: *ἐλαυνομένων γὰρ τῶν δρεπάνων, οἱ μὲν τῶν ποδῶν, οἱ δὲ τῶν χειρῶν, οἱ δὲ ἐκ τῶν ὀπλῶν κρατούμενοι ἐσύροντο*. Sic Suidas, cum quo conferri velim de varietate vulnerum Diodorum lib. xvii. p. 534. Ita vero demonstratum est, nihil vere 'sibi repugnans' reperiri in toto hoc loco, nihil, in quo cogitare debeamus, et 'intelligere, non tam quod dixit, quam quod dicere voluit Curtius,' ut ait Vir doctissimus. Quod ut clarius appareat, subjeci figuram rotæ falcatæ ex descriptione Curtii, cum qua facile patiar conferri Schefferianam, et quas ille explodit, Raderianam, ac Stewechianam, quæ neque mihi satisfaciunt. Videmus in nostra figura 'spicula inter radios rotarum eminentia,' quæ cursum ejus non impediant: videmus 'falces ex summo rotæ orbe' directas 'in adversum,' et alias inde 'dimissas versus terram,' utrasque pariter idoneas ad obvium hostem vulnerandum: atque ita nihil in iis, in quibus accusatur Curtius, reperiri, quod sibi repugnet, et facultatem aut usum non habeat. *Perizonius. Curt. Vind. p. 163.*

Summis] Ita membranæ: vulgo, *summissæ*: non placet æque. *Modius. Lego commissæ. Heinsius. Mss. o. nostri summissæ*, unde Nob. Heinsius *commissæ*, quæ opportunissima divinatio si antea viris doctissimis innotuisset, forsitan tot ac tantas lites de significatione, interpretatione, aut intellectu vocis *summis* non movisset: nam familiaris notio est Curtio nostro hujus verbi 'committere,' pro conjungere, aut adnectere, ut ante; et ex indice patebit. Virg. *Æn. iii. 428.* 'Delphinium caudas utero commissa luporum.' *Snak.*

Rotarum orbibus] Hoc non promp-

tum est assequi : nam si ea fuit species falcium, quam Stewechius ad Veget. III. 24. expressit, quomodo potuerunt circummagi rotæ? Ego Curtium hic intelligo, summæ curvaturæ rotæ, ut eam Ovid. Met. II. 108. appellat, fuisse insertas falces, quæ extra rotam in latera porrectæ nunc sursum spectabant, qua incurvantur; nunc deorsum : sed quæ deorsum, ad axem versas, quæ sursum, aversas ab axe fuisse. *Raderus*.

§ 7 *Satropatem*] Nomen hoc varie scribitur : ego sic malui cum melioribus Mss. præsertim cum videam aliis etiam auctoribus ita fere scribi. Cognominem enim huic Mediæ satrapam Athenæus XII. 9. 'Satrabatem' appellat, non 'Satrabacem,' Arrian. VII. 1. 15. et VII. 3. 2. 'Atropatem' vocat, δῖχα τοῦ Σ, ut Stephanus in Σέλλοι. quomodo et Strabo lib. XI. quamquam Interpres 'Atropatium' vertat, nam genitivus Ἀτροπάτου non est ab Ἀτρόπατος, sed ab Ἀτροπάτης. Idem Arrian. III. 2. 8. vitiose 'Atrocatem,' et VI. 5. 13. paullo melius 'Atrobacem' vocat. Porro Strabo inde Atropatiam scribit vocatam fuisse, Mediæ partem, quod mihi argumento est melius scribi nomen hoc illis, qui omisso S, scribunt 'Atropates.' Quibus accedit Justinus XIII. 4. 13. quamquam apud eum paullo aliter 'Acropatos' vocetur. Tantum est extremam syllabam semper in *tes* finiri, numquam in *ces*. Quod autem ex hoc satrapæ Mediæ nomine, Curtiani Satropatis appellationem investigo, recte atque ordine facio, nam et iste Medus fuit, teste Arriano III. 2. 8. *Freinsh.*

Hostem transitu] Alii omisso *hostem*, quibus transitus annis arceret, sed hoc quoque minus placet. *Modius*.

§ 8 *Rapiendo*] Livius XXII. 40. 6. 'Annibal quamquam parte dimidia auctas hostium copias cernebat, tamen adventu consulum mire gaudere : non solum enim nihil ex raptis in di-

em comæatibus superabat; sed ne unde raperet quidem, quidquam reliqui erat.' Sic apud Dionys. VI. 54. Appius Claudius putat plebem, quæ secesserat, facile opprimi posse, quod raptò expediendi comæatus non in longum suffecturi essent. *Freinsh.*

§ 9 *Arbela*] Scribe, ad *Arbela*, non *Arbellam* vel *Arbelam*, ut vulgo : ita enim et manuscripta Curtii exemplaria, et Græci hanc vocem scribendam monent. *Modius*. *Arbela*] Locns hic lectori dubius et ambignus occurrere possit, primum, quod auctor videatur in se pugnare, cum *Arbela* modo cis, modo trans Tigrim videatur ponere. Nam hic Curtius docet Darium superato Tigri ad *Arbela* pervenisse : infra autem mox IV. 9. 14. narrat Alexandrum 'præter *Arbela* ad Tigrim' demum 'penetrasse,' quæ causa fuit, uti Glareanus existimavit, pro *Arbelis* Catras reponendum. Sed locus bene habet, quem Glareanus non est assequutus, frustra que alienam vocem subiecit. Hoc dicit Curtius : Alexandrum non trajecisse Tigrim eo loco, quo trans Tigrim *Arbela* sunt, sed *Arbela* e regione Tigris transiisse, et vada quæsiisse, per quæ Tigrim trajiceret. Certum est ergo, Ptolemæo, Strabone lib. XVI. Arriano III. 2. 9. ipsoque Curtio testibus, trans Tigrim, orientem versus, *Arbela* sita fuisse. Cum enim Darium omnes ex prælio fugientem *Arbela* properasse tradant, nec tamen Tigrim trajecisse, sed Lycum, et versus Mediam Ecbatana fugisse, dubitari non potest, quin *Arbela* fuerint trans Tigrim ex Mesopotamia venienti. Alterum est, quod Curtius apud *Arbela* prælium commissum scribat, et tamen Darium media demum nocte ex fuga *Arbela* pervenisse affirmet, cum alii plerique omnes, Arrianus III. 2. 9. Plutarch. c. 56. et apud eos Ptolemæus, et Aristobulus prodant, pugnam factam non ad *Arbela*, sed Gangamela. Sed hunc nodum Strabo solvit, quem mox in

testem adducam. Interim Curtius non negat praelium ad Gangamela commissum, sed Arbela, tanquam locum celebriorem, et Gaugamelis non longissime, si nostras terras respicias, distantem nominat. Alioquin ipse Curtius infra narrat Darium ab Arbelis movisse castra Lycum versus, illoque trajecto ad Bonnellum [nos alias edd. sequuti Bumadum scribimus] flumen, quod 80. stadiis inde distat, venisse, atque ibi totis castris decertatum. Id flumen Bumandum appellat Arrian. III. 2. 9. distareque Arbelis ait, stadiis 600. h. e. 19. milliariibus, et paullo amplius quadrante. Nec tamen videntur inter se pugnare, cum Curtius a Lyco 80. stadia numerat ad Bonnellum, Arrianus ab Arbelis 600. stadia. Hunc locum omnium optime describit Strabo lib. XVI. ipso fere initio: 'Aturia similis est locis iis, quæ circa Arbela sunt; et Lycum flumen intermedium habet. Arbela enim ad Babyloniam pertinent, et juxta eam sunt. Trans Lycum vero Aturiæ campi Ninum circumjacent. In Aturia quoque pagus est nomine Gaugamela, apud quem Darius superatus amisit imperium: quare hic locus insignis est; ut et nomen. Cameli enim domus interpretatur: nam sic Darius Hystaspis F. nominavit, cum hanc possessionem Camelo in alimentum daret, in via (qua per deserta in Scythiam itur) oneribus portandis, in quibus regis etiam alimentum erat, maxime defatigatæ. Pagum Macedones hunc cum tennem viderent, Arbela vero habitationem memorabilem, ab Arbelo, ut tradunt, Athlonei F. condita, circa Arbela et praelium et victoriam fuisse famam sparserunt, eamque scriptoribus tradiderunt.' Arrianus III. 2. 9. paullo expressius locum designavit, quam Strabo. De Gaugamelis idem Plutarchus cap. 56. quod Strabo, et Arrian. VI. 2. 19. Diodorus XVII. 53. tacet omnino Gaugamela, et praelium

ad Arbela consortum refert. Solin. cap. 58. Arbela indigitat locum praelii, uti et Plinius II. 70. et VI. 13. 7. Tacitus XII. 13. 3. 'Ninos vetustissima sedes Assyriæ, castellum insigne fama, quod postremo inter Darium et Alexandrum praelio, Persarum illic opes conciderant.' Ergo, ut vides, Tacitus ad Ninum factum praelium dicit, quia non procul inde fuerat commissum. *Raderus*. Hujus notam integram hic descripsi, non quod per omnia approbem, sed quia intererat exactæ cognitionis, ne quid ex ea subduceretur. Fateor enim, ex primo dubio me non expedire ejus explicationem. Video tamen quid Glareanum offenderit, nempe quod putaret, duobus ex adverso congregentibus exercitibus, non potuisse fieri, ut eundem fluvium ambo transgressi, in unum locum convenirent. Sed hoc accidit propter flexus atque sinus ejus amnis, qui efficiunt, ut tam Dario, qui ex Babylonia Arbela petebat, quam Alexandro, qui ex Syria per Mesopotamiam, transeundus esset Tigris. *Præter Arbela*, ut recte exponit *Raderus*, non hanc habet significationem, quasi Arbela inter Alexandrum et Tigrim media fuissent; sed quod Arbelis trans amnem sitis, ipse non ea parte, qua proximum ad eam urbem iter erat, transierit fluvium, sed alio latere, quod non ex directo responderet nrbi. Quod ad alterum dubium attinet, illud plane decedit Strabo loco recitato, cujus interpretatio *Raderus* fefellit, lectio interpretes. Sic enim transtulerunt: *Aturia similis est locis iis, quæ circa Arbela sunt*. In textu legitur: 'Ἡ δ' Ἀτουρία τοῖς περὶ Ἀρβηλα τόποις ὅμοιά ἐστι· et notatur in margine pro ὅμοια, scriptos habere, ὅμοιος. Nihil verius est quam scribendum, ὅμοιος. *Aturia finitima est locis iis, quæ circa Arbela sunt*. Atque id nulla alia fini præstruxit, quam ut ostenderet, unde plerisque scriptoribus nata sit opinio, Darium apud

Arbela fuisse debellatum. Quomodo, præter citatos a Radero, tradiderunt Dionys. Halicarn. in Epist. ad Ammæum de Demosthene, Polyæn. iv. 3. 6. et 17. Lucian. in Dial. Mortuor. ubi Alexandrum cum Scipione et Hannibale de imperatoria virtute disputantem inducit, Plutarch. Non posse suaviter vivi secundum Epicur. cap. 41. et de fortuna Alex. ii. 15. et Apophth. 38. Ælian. Histor. var. iii. 23. Frontin. ii. 3. 19. Zonaras Tom. i. ubi de vaticinio Danielis, Zosimus lib. i. Sed Strabo lib. ii. Marcellin. xxiii. 20. et Xiphilinus in Trajano Gaugamela nominant. Eademque designare Tacitum xii. 13. 3. ubi bene notat (priori conjectura recte omissa) Lipsius : scribendum : *sedes Assyriæ, et castellum, &c.* ut intelligantur, non Arbela quidem, nam et ea urbs magna erat ; sed Gaugamela, quæ sita in Atnria, ubi et Ninus. Orosius iii. 17. 'apud Tharsum' depugnatum scribit, quo auctore, nescio. Epistola, quæ fertur Alex. ad Aristot. 'ad Gangem amnem.' Sunt et in Galilæa Arbela, de quibus Joseph. xii. 18. et Hieron. de locis Hebraicis. Item Gamala, sic appellata a similitudine cameli. Joseph. de Bello Jud. iv. 1. Vitiose ergo apud Zonar. Tom. i. in descriptione hujus prælii legitur Γαυσόμηλα. Freinsh. Ex Diodoro hausit, qui xvii. 35. vocat κάμην Ἀρβηλα, non autem vicus erat, sed ut Strabo auctor est sub initium lib. xvi. κατοικία ἀξιόλογος, memorabilis habitatio, a quo, tamquam claro oppido, malnerint Macedones hoc prælium nominare, quam ab ignobili vico Gaugamelis, ad quem vere commissum fuerat, non exiguo inde spatio Arbelis remotis. Arrian. lib. iii. Ἐστρατοπεδεύκει Δαρείος ἐν Γαυγαμήλοις, πρὸς ποταμῷ Βουμάδῳ, ἀπέχων Ἀρβήλων τῆς πόλεως ὅσον ἑξακοσίου σταδίου. Darius in Gaugamelis ad flumen Bumadum castra posuerat, sexcentis circiter stadiis ab oppido Arbelis. Cellar.

Vicum nobilem] Cur Arbela vicum nominat Curtius, quæ alii urbem insignem? an hoc argumento est, eum non Arbela, sed Gaugamela scripsisse? Freinsh.

Per dies quinque, sicut ante Euphratem exercitum trajecit] Purum hoc esse non ipsi fidei crediderim, etiam juratæ, nam quid ista sibi vult constructio tam impedita? ad Euphratem quid verbi referes? trajecitne, an junxit? illud ex ordine debes, hoc non potes. Atqui jam et illud occupatum, ut cum exercitum jungatur : neque igitur potest vel cum illo. Quod si cum hoc possit, ante verba trajicienda fuerint in hunc modum : *Lycum amnem, sicut ante Euphratem, ponte junxit, et per dies quinque trajecit exercitum.* Verum et audax nimis hoc, et rei parum conveniens : nam id quidem notare non voluit auctor, amnem Lycum a Dario sic ponte junctum, quemadmodum antea Euphratem : ita enim cur non alios enumerat simul, quoscumque pontibus aliquando ille junxit? et hoc vero quorsum annotari debuit? illud autem nota dignus, quod et voluit omnino, exercitum nunc Lyco per dies adeo quinque, quot diebus ipsis olim Euphrate, trajectum : nam sic libro iii. memorabat : 'Ad Euphratem contendit, junctoque eo pontibus quinque tamen diebus trajecit exercitum, Ciliciam occupare festinans.' Traductio ergo minime tentanda. Sed ita structuræ manet illud inconcinnum ; cui mederi quomodo posset, olim varie cogitavi. Duos nunc proponam modos, quorum erit vel uterque bonus, alter indubitato verus. Nam et sic leviter expediri possit : *Lycum amnem ponte junxit, et eo (vel, eoque) per dies quinque, sicut ante Euphrate, trajecit exercitum :* quod etsi verisimile, verum ipse tamen haud agnosco. Nunc quod ponam, ita mihi certum, ut ex tripode Delphico credam nihil umquam exauditum certius. Mihi adhuc dico : sed

fore nec aliis dubito, si vere æstimabunt. Nulla mutatione opus, sed plane deletione unius vocis, quæ ad finem ab inepto glossographo, sive lectore diligente nimis, adjecta. Hac rursus ejecta turbatrice, quid tranquillius et liquidius istis? *Lycum amnem ponte junxit, et per dies quinque, sicut ante Euphratem, trajecit.* Amnem trajicere non Latinum minus omnes sciunt, quam amne exercitum. Et in illo subintelligitur hic nempe, *cum exercitu*: quod qui expressius scriptum a Curtio volebat, admonitus gemitum, quem paullo ante adduximus, loco, adscripsit, securus antecedentium, quæ non patiebantur. Sed et hunc satis res refutat ipsa, et sententiam nostram per se eadem probat, ne nos hic verbum ulterius perdamus. *Acidalius.* Acidalius eliminat *exercitum*, et me habet suffragatorem, ab Lectore nempe nimium diligente intrusum. *Radcrus.* *Sicut ante Euphratem*] Non dubito quin hæc verbasint insiticia. Quis enim credat Curtium monuisse tam putida? Acidalius tamen, adsentiente Radero, abnuñt ultimam vocem, *exercitum*, abundare, quoniam verbum *trajecit*, jam occupatum ab *Euphratem*, non posset inservire alteri accusativo, *exercitum*. Freinshem.

§ 10 *Bumado*] Quidam impressi *Bumello*: alii *Bumado*, quomodo et in Arriano III. 2. 9. legitur. at Arr. VI. 2. 20. Ptolemæum et Aristobulum sequuntur hunc amnem *Bumelum* vocat: quare non multum interest, quæ lectio recipiatur. *Popma.*

Equitabilis et vasta planities] Audaculus aliquis, ne nihil moveat, forte mutet *æquabilis*: et hoc sequentia dicat postulare: *ne stirpes quidem et brevia virgulta operiunt solum, liberque prospectus oculorum etiam quæ procul recessere permittitur.* Atqui eadem faciunt pro altera voce, quam cave mutari sinas, elegantem, et cujus gemina, quamquam contraria, habetur lib.

VIII. 'Imber violentius quam alias fusus campos lubricos et inequitabiles fecerat.' Illud autem cujusvis sit arbitrium, an malit *equitabili et vasta planitie* auferendi casu: mea parum interest, et Curtii fortasse nihil. *Acidalius.* *Equitabilis*] Quædam edd. habent *æquabilis*: non recte. *Equitabilis est ἰσπράσιμος.* Loccenius. Non legi hanc vocem apud alios, nam qui Livium auctorem habent, locum non ostendunt, et verba ex Livio adducta non sunt Livii, sed hæc eadem Curtii. Acidalius ut elegantem commendat, quamvis *æquabilis* etiam subijciat pro illa, pro hac tamen pugnat. I. VIII. infra cognosces idem verbi sed compositi *inequitabilis*. Raderns. Lego *equiti habilis*, et sic VIII. 14. 4. 'equiti inhabiles,' pro 'inequitabiles.' Heinsius.

Etiam quæ procul recessere] Scripti: *etiam ad ea quæ procul recessere permittunt*, nullo sensu idoneo: impressi: *quæ procul recessere permittitur*, ne hoc quidem bene, ita tamen, ut proxime a vero absit, levi enim immutatione, pro *permittitur* legendo *permittitur*, constabit Curtio sua scriptura. *Modius.* *Permittitur*] *Modius, permittitur*: non male, et fere inclino, ut sic fuerit: alii vulgarem lectionem fulciunt, inditis oculis: *ad ea quæ pr. rec. permittitur.* Sed in melioribus et pluribus libris non comparent, *ad ea.* Freinsh. *Modius* emendat *permittitur*, neque improbat Freinshemius: sed quoniam in τὸ *permittitur* consentiunt libri omoes, idcirco arbitror scripsisse Curtium: *liberque prospectus oculorum etiam in quæ procul recessere permittitur.* Ordo: *Permittitur prospectus in, sc. ea, quæ procul recessere.* Sane nihil fuit facilius, quam ut præpositio *in* interciperetur a litera finali *m* vocabuli præcedentis, totidem constante lineolis, sicut et alibi accidit sæpissime. *Scheffer.* Florentinus Codex: *in ea, quæ procul, &c. ne putent viri docti τὰ ad ea recentiorum fulcrum esse, quod prius.*

quam scirem, quia in Dan. et Pal. erat *permittitur*, non *permittunt*, ut vulgo, non *permetitur* ut Modius, faciebam: *oculorum et in ea, quæ*; sed necesse non est. Gronov. 11. Obs. c. 13. Correctionem Gronovii non vidit Cl. Clericus, ideoque sic corrigit hunc locum: Nulla est constructio in his verbis: *etiam quæ procul recessere*; legendum ergo: *qua procul recessere*, verbumque hoc coniungendum cum nominativis *planities et solum*, qui antecesserunt; aut legendum: *illorum etiam quæ procul recessere*. Conjectura Modii, in quam Freinshenius inclinat, absurda est. Schefferns quidem legit *in quæ permittitur*; sed minore mutatione sanari locus potest, ut ostendimus. Cleric. Jud. de Curt. 1x. 5. Clericus hic legendum arbitratur: *etiam qua procul recessere*; vel, *illorum etiam, quæ procul recessere*. Neutrum placebit intuenti Curtium. Mihi aliquando videbatur vocola *si* alienum occupasse locum, eaque restituta sic legendum: *liberque prospectus oculorum, etiam si qua procul recessere, permittitur. Itaque qua* (pro vulgato *si qua*) *campi eminebant, jussit æquari*. Pari ferme modo Noster loquitur v. 4. 25. 'Præcipue obscuritas terrori erat: nam etiam si qua sidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conspiciere prohibebant.' Sic vi. 5. 17. atque iv. 13. 13. Nec minus vii. 3. 10. 'Arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt.' Sed nunc muto mentem. Licet enim, quod dixi, satis probabile videatur, præferendam tamen duco lectionem duorum codicum Mss. Bongarsii a Freinshenio laudatorum, cum eisque sic lego: *et ad ea, quæ procul recessere permittitur. Itaque si qua, &c.* Ex *et ad* factum fuerat *etiam*. Inde *ea* plane eliminatum, tanquam inutile. In Theocreniano codice scriptum erat: *etiam ad ea*, qua lectione id, quod dixi, confirmatur. Heumann. Parerg. Crit. p. 177. Lego: *liberque*

prospectus oculorum etiam in quæ, pro etiam quæ; sæpissime enim pronomen demonstrativum per Ellipsin omittitur ante relativum. Sallust. Jng. 108. 'ob quæ prædicabat,' pro 'ob ea quæ.' Vide ad Min. Sanct. 1. p. 128. 130. &c. Perizon. Curt. Vinl. p. 177.

Si qua campi eminebant] 'Crimen vix venia dignum' censet Vir. Cl. 'quum in aliis rebus per se perspicuis cespitat, secumque non consentit,' Crimen illud in eo consistit, quod subjungit: *Itaque si qua campi eminebant, jussit æquari, totumque fastigium extendi*. Hæc enim ait Vir acutissimus, 'plane esse contraria superioribus, et ut consentirent, dicendum fuisse: Ubique propemodum equitabilis et vasta planities: deinde subjiciendum: Qua vero campi eminebant.' Sic agitur censura in Veteres! sic vulpat bonus Curtius, licet 'similia pene habeat Arrianus' de eadem planitie, ut ipse vir Cl. fatetur; sed tamen vix venia ille dignus est, tantum quia *equitabilem* dixit vastam planitiem, in qua tamen aliquid, hic aut illic paululum eminebat. Nemo itaque dixerit deinceps, 'fluvium profundum,' 'urbem pulchram,' 'regionem fertilem,' nisi omnia fluvii istius sint ubique prorsus profunda, nec usquam vadosa; nisi omnia urbis sint plane pulchra, nec ullus in ea vicus parum niteat; nisi tota regio ubique fertilitatem, nihil usquam infecundi præferat. Quin explodamus deinceps hanc regulam, quæ tradit, a potiori parte fieri vulgo denominationem. Neque tamen hæc ipsa ad excusandum Curtium, sed tantum ad iniquitatem et acerbiteriam accusationis istius ostendendam, profero. Curtius enim neuntquam eandem 'equitabilem planitiem' mox dixit salebrosam, asperam, aut equitibus minus opportunam, sed tantum: *si qua campi eminebant*. Campi ergo erant, etiam si qua forte eminent. Sed æquari tamen eos jussit Darius,

non, quod equitabiles non essent, certe levioris armaturæ equitibus, sed quia vel minima inæqualitas aut asperitas curribus falcatis, in quibus maximam Darius positam habebat spem, erat importuna vel adversa; diserte Vegetius III. 24. 'Difficile currus falcatus planum semper invenit campum, et levi impedimento retinetur;' atque ideo addit, 'primo magnum intulisse terrorem' Romanis, 'at post admodum fuisse derisui.' Quod autem propter currus falcatos maxime æquaverit campos, docet nos Arrianus lib. III. p. m. 173. ubi ait, *Darium consedissee ἐν χώρῳ ὁμαλῇ παντὶ, in loco ubique æquali, καὶ γὰρ καὶ ὅσα ἀνώματα αὐτοῦ ἐς ἵππασίαν, ταῦτα δὲ ἐκ πολλοῦ οἱ Πέρσαι τοῖς τε ἄρμασιν ἐπελαύνειν εὐπετῇ πεποιθήσαν, καὶ τῇ ἵππῳ ἱπτάσιμα. Nam et quæcumque erant istic inæqualia ad equestrem agitationem, ea jam dudum fecerant curribus facilia ad invehendum, et equitatu ad equitandum.* Confer eundem p. 188. ubi ait, quum Alexander totam fere planitiem jam pervasisset, (pessime vertuntur istic hæc Græca,) καὶ ἔγγυς ἦν τοῦ ἐξαλλάσσειν τὸν ὁδοποιοῦµένον πρὸς τῶν Περσῶν χώρον. Jamque propenodum ad eum locum pervenerat, quem Persæ adæquaverant, quum sensus sit certissimus: Jamque prope erat, ut superaret, sen transiret illum locum. Veritum Darium ne si ille ad loca inæqualia, et non æquata processisset, inutiles sibi forent currus, qui erant hi falcati. Quod autem priore loco addit equitatum, id facit eo, quod Darius plerosque tunc habebat cataphractos equites. Diserte Curtius hoc ipso in cap. IV. 9. 3. 'Equitibus, equisque tegumenta erant ex ferreis laminis serie inter se connexis.' Sic vides, lector, in nihilum recidere acerrimam hanc censuram. Perizon. Curt. Vind. p. 177.

§ 11 *Quantum procul conjectari poterant*] Iterum medium tenui, et cum in scriptis esset: *quantum procul con-*

jectari poterat, æstimabat, in libris editis: *quantum conjectari poterant, æstimabant*, nunc hos, nunc illos sequendo apte locum, nisi sciens fallor, constitui. *Modius.*

§ 12 *Pontibus juncto*] Vide supra ad III. 7. 1. ubi ostendi, quo loco Alexander transiverit. Confer cum hoc loco Arrian. III. 2. 1. De alia expeditione intelligendum est, quod scribunt nonnulli, eum transivisse ad Zeugma, ut Plin. XXXIV. 15. Dio lib. XL. *Freinsh.* Duos pontes, quibus Persæ usi erant, ex parte quidem abruptos, Alexandrum invenisse apud Thapsacum, idem Arrianus auctor est lib. III. *Cellar.*

§ 13 *Præparandos*] Malim hoc, quam *reparandos* vulgatum, etsi etiam hoc tolerabile est. *Modius.* Ut se ad prælium pararent, semperque animis essent præsentēs, ac si quovis die et loco dimicandum foret. *Raderus.* *Ad reparandos animos*] Revocandos spiritus, quos amiserant, exhaustos per continua itinera. Nam illi quidem animi, qui significant alacritatem, et ardorem pugnandi, numquam defece- rant Macedonas. *Scheffer.*

Ne interiora regni peteret] Hoc enim supra cap. 5. minatus erat se facturum. 'Transendum esse Alexandro Euphraten, Tigrimque et Araxem et Hydaspem. In Mediam, Hyrcaniam, Bactra, et Indos, Oceani adcolas, Sogdianos, et Arachosios, ad Caucasum et Tanaim penetrandum.' *Raderus.*

§ 14 *Quarto die*] Mirum hoc de quarto die. Nam Strabo lib. II. iter ex Eratosthene a Thapsaco seu Euphrate ad Tigrim, numerat stadia 1400. quæ nostratia efficiunt milliaria 40. cum triente, sive passuum 255000. *Raderus.* Sed notum est de celeritate Alexandri: cujus et alia quamplura exempla tradit Curtius. *Freinsh.*

Præter Arbela] Vide supra ad IV. 9. 8. Sibi non constat Curtius, aut vox *Arbela* corrupta est. Modo enim

n. 9. Arbela trans Tigrim posuit; heic cis amnem ait Alexandrum illa præterisse. Sunt Cl. Viri, Raderus et Freinshemius, qui Curtium ita interpretantur, ut notasse videatur, Alexandrum non ea parte, qua proximum ad Arbela iter erat, transisse fluvium, sed alio latere, quod non ex directo responderet urbi. Verum neque ita difficultas tollitur, quia Arbela non erant Tigri propinquiore, quod tamen necessarium est interpretationi; sed ultra Lycum etiam amnem remota. Vide infra c. 16. 8. 9. *Cellar.*

§ 15 *Effuderat*] Bongars. haud male coniecit *offuderat*. Freinsh. Confer notata a viris Doctiss. ad Phædrum II. 4. 11. *Snak.*

§ 16 *Persica lingua*] Non solum Persæ, sed et Medi *Tigrim* sagittam vocant. Plin. VI. 27. 'Unile concitatus a celeritate Tigris incipit vocari. Ita appellant Medi sagittam.' *Popma.* Maussacus in notis ad Plutarch. de Flumin. non Persica, sed Medica lingua sagittam *Tigrim* appellari contendit, idque aliorum auctoritate assertum it: nec ego id negaverim. Sed auctores quoque promiscue Medos pro Persis et contra ponere solent propter utriusque gentis vicinitatem. Vide Scalig. in Catalecta Virg. pag. 224. *Loccenius. Sagittam Tigrim*] Eadem Strabo lib. XI. p. 364. et Plin. VI. 27. sed Isidorus Orig. XIII. 21. 'Propter velocitatem instar bestię Tigridis, nimia pernicitate currentis,' fluvio id nominis impositum esse autumat. Rapiditatem fluminis a tot auctoribus prædicatam in dubium vocat, et vel tardioris esse cursus, quam Euphratem, tradit Petrus della Valle Epist. 17. *Cellar.*

§ 17 *Igitur pedes*] Diodor. XVII. 55. paullo aliter: 'Alexander ut vehementiæ undarum obsisteret, manus inter se arcte conserere, totamque corporum molem veluti iugo connexam habere iussit.' *Freinsh.*

Velut divisus in cornua] Factæ acies quasi duæ longæ, quibus utrimque appositus equitatus, ut equis frangeretur nonnihil impetus fluminis, transitusque pediti redderetur faciliior. Adde infra cap. 12. 3. *Scheffer.*

§ 19 *Incommodo onere auferebantur*] Verba consequa non ipsos, sed onera abrepta volunt: *et dum sua quisque spolia consequi studet, major inter ipsos, quam cum amne orta luctatio est; cumulique sarcinarum passim fluitantes plebsque perculerant.* An ergo mutandum: *incommoda onera?* minime: nam et ipsi sane gurgitibus hauriebantur. Diodorus in hac re: Τοῦ δὲ βεύματος ἡ ὀξύτης πολλοὺς τῶν διαβαινόντων παρέσυρε, καὶ τὴν βάσιν τῶν σκελῶν παρηρείτο. Τό τε βέυμα τοῖς ὄπλοις ἐμπίπτον πολλοὺς τε παρέφερε, καὶ τοῖς ἐσχάτοις κινδύνοις περιέβαλεν. Et Noster ante: 'Sed gradum firmare vix poterant, cum modo saxa lubrica vestigiū fallerent, modo rapidior unda subduceret.' Quomodo sequentia igitur prioribus aptabis, ut rectius hæreant? Me volente scribas: *in rapidis gurgites una cum incommodo onere auferebantur.* Insertum a nobis, *una cum*, absorberi facile potuit a proximi verbi prioribus syllabis, *incom.* Neque pugnem tamen et hic, si vulgatum retinere se quis malit. *Acidalius. Incommodo onere*, pro ex onere, sive ob onus, quod erat incommodum, i. e. impediēbat ipsos, quo minus libere se possent regere. *Scheffer. Incommodo onere*, forte *iniquo cum onere.* Heinsius.

Perculerant] Percusserant membrana, quæ variatio et alibi, et in aliis est. *Modius.*

§ 20 *Obstrepebat hinc metus, præter hunc invicem natantium mutus clamor*] Ad vivum aiunt non omnia resecanda: me tamen id non tenet, quin minus concinne putem jungi, *hinc et præter hunc.* Nam non ita quidem, qui diligenter orationem et Curtii exemplo struunt. Alterutro deletō scabrum illud facile tollas. Nam ele-

gantius, *obstrepebat metus, præter hunc* : et adhuc elegantius, *obstrepebat hinc metus, hinc invicem natantium mutuus clamor*. Nam utrumque ut retineatur, non sic ausim interpolare : *Obstrepebant pariter, hinc metus, hinc in. n. m. c. Acidalius*. Tentat hanc lectionem Acidalius : *hinc metus, hinc invicem, &c.* Non tamen insolens est scriptoribus deflectere nonnumquam ab usitatis formulis, quod in Tacito præsertim sæpe est animadvertere. Freinsh.

Invicem natantium] Non intelligo quomodo hæc duo verba conjunctim explicari possint : plane fuit ; *invicem vocantium*, idque volunt quæ statim subjicit ; *mutuus clamor*. Freinsh. Recte ait Freinshemius, se hoc non intelligere : quid enim est *natare invicem* ? ergo substituit *vocantium*, maxime quum sequatur de clamore. Verum aliud clamare, aliud vocare se invicem, et cur tandem se invicem vocaverint ? In libris vetustis est *mutantium*, quod videtur esse rectum : intelliguntur enim illi, qui mutabant, sarcinas scilicet, et pro suis capiebant alienas, dum flumen transeunt, et ad hunc illius, ad illum alterius deferuntur cursu fluminis. Scheffer. *Hinc invicem vocantium clamor*] Vulgo : *præter hunc invicem natantium clamor* : male ; nam minus cohærent ; *obstrepebat hinc metus, præter hunc, &c.* ut recte observavit Acidalius : natantium autem non poterat clamor esse, quia vado transibatur, non natatu. Planus est *vocantium*, quod Freinshemii ingenio debetur, et a Tellierio receptum est tanquam Curtianum. Cellar. Valde mihi blanditur lectio optimorum Mss. Florentini nempe, Leidensis et Vossiani 1. cum quibus faciunt Dan. Pal. 1. et Bong. qui hic exprimunt *nutantium*, quæ vox literarum ductu propius accedit vulgatæ lectioni, quam *vocantium*. Et facilis est error librariorum *u* in *a* *mutantium*, præsertim in voce, cujus fami-

liarior usus illis imposuit : nam quid magis rem ipsam exprimit, quam *nutantium*, i. e. vacillantium et incerto gradu et lubrico vado fluctuantium, *mutuus invicem clamor* ? Sic apud Tacit. Hist. III. 19. 'Nutantem aciem victor equitatus incursat.' et *nutantes Galliæ* apud eundem Hist. I. 2. Cic. de Fin. II. 6. 'Nunc autem Epicurum dico nescire, et in eo nutare.' Statius Thebaid. VIII. 614. 'Nutat utroque timor.' Val. Flacc. Arg. VII. 153. 'Nutantem Colchida curis Juno videt.' Nec quisquam melius, quam Plinius Junior VI. Epist. 16. 'Crebris vastisque tremoribus tecta nutabant, et quasi emota sedibus suis, nunc huc, nunc illuc abire aut referri videbantur.' Nec vox *invicem* moveat quemquam, quasi non bene conjuncta cum verbo. Curtius sic itidem dixit III. 8. 8. 'In regione vasta, et invicem a suis atque hoste vexata.'

§ 23 *Venit an temere*] Insane bene hæc emendavi, cum ante legeretur : *Audaciæ quoque, qua maxime viguit, ratio minui potest ; qui nunquam in discrimen venit. An temere fecit et Mazæus, qui si transeuntibus supervenisset, haud dubie oppressurus incompósitos. in ripa demum et jam per armatos adequitare capit.* Inquinatissime omnia, et ita ut clamare libeat, pelvim puer, qui vomam : nam quæ sunt hæc illuvies ? Modius. Offendo hic, etsi satis capio. Nempe hoc vult : minus audacem videri Alexandrum posse, temerarium culpandum, eo quod nullius eventus periculi testetur, ullum nunquam temere suscepisse. Quia feliciter omnia cesserant, nihil temerario gessisse probatur. Id etsi clarum ita satis, locutione tamen ista moveor. *Audaciæ ratio minui potest*, ut subesse aliquid suspicer. Quid enim illa sonat ? Rationis vox haud sane opportuna. Quæ quomodo minui dicitur ? augeri potius : ut in audacia Alexandri plus fuisse rationis intelligatur. Sed non hoc ita expugnabimus, nec

tentabimus quidem aliter, ut expugnemus. Maneat, ac perstet, si quo modo constat sibi. Mihi quid ea vox ipsa Rationis subjecerit, apponam saltem, ut alii cogitent diligentius. Venit in mentem leviter existimare, an non rectius scripsisset Curtius: *Audacia quoque, qua maxime viguit, ratione niti potest.* Potest, inquit, audaciæ isti ratio subesse, quando nunquam eo per eam deventum, ut temeritas posset judicari: perpetua quippe felicitas temeritatem excludit: a ratione proveniat necesse est. 'Nihil enim (ut vere Darius ad milites suos hoc libro) potest esse diuturnum, cui non subest ratio. Licet felicitas adspirare videatur, tamen ad ultimum temeritati non sufficit.' Hæc igitur ista illibata felicitas regis argumentum certissimum est, non imprudentis audaciæ, sed consideratæ rationis. Atque hoc non vane fortasse Curtius: alii tamen et ipse alias ad Fortunam omnia, aut pleraque ejus refert. Pauca loca non aliorum sed hujus ipsius vide lib. III. 'Jam primum nihil sine divina ope adgredi videbatur, nam cum præsto esset ubique fortuna, temeritas in gloriam cesserat.' L. VIII. 'Fortuna indulgendo ei nunquam fatigata.' Lib. X. 'Fatendum est tamen, cum plurimum virtuti debuerit, plus debuisse fortunæ, quam solus omnium mortalium in potestate habuit.' Sed in hac lite nihil utilius feceris, nihil rectius, quam si Plutarchum consulas duobus libellis id ipsum proprie argumentum (περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς) luculenter et egregie persequentem. Ex quorum posteriore non mihi tempero pauca verba describere, quibus pulcherrime controversiam ipsam ita decedit, ut neque adversum fortunam pronuntiet, et litem magis det tamen secundum virtutem et rationem: Καὶ γὰρ εἰ διὰ τύχην μέγας γέγονε, μείζων ἐστίν, ὅτι τῇ τύχῃ καλῶς κέχρηται· καὶ ὅσα τις ἀν μᾶλλον αὐτοῦ τὴν τύχην ἐπαινεῖ, τοσού-

τα μᾶλλον αὔξει τὴν ἀρετὴν, δι' ἣν ἄξιός τῆς τύχης ἐγένετο. *Acidalius.* Acidalius emendat: *A. q. q. m. v. ratione niti potest.* Ego tentabam: *Audaciæ quoque qua maxime viguit ratio iniri potest, i. e. facile ratiocinari queas,* quantæ audaciæ fuerit Alexander, cum nunquam dubitavit se temere fecisse, licet interdum temeritas interveniret. Ut autem non videretur Fortuna semper ei favens faciebat, quæ omnia temerarium in gloriam vertebat, ut Curtius lib. III. dicit et lib. IX. 'Unum erat temeritatis solatium perpetua felicitas.' Et Seneca de Benef. I. I. 'Cui pro virtute erat felix temeritas.' *Loccenius.* Placet Modii scriptura præ Acidalii, multa hic conantis et permutantis, bene quidem, sed procul a Curtii verbis. *Raderus.* Raderus, explosa Acidalii conjectura, qui sic emendabat: *audacia quoque, &c. ratione niti potest:* retinet audaciæ ratio minui potest, et sic explicat, ut rationem pro causa, causam pro culpa accipi velit: ut tandem fiat, non magnum fuisse Alexandri culpam, in tanto fortunæ obsequio temerarios conatus. Sed non admitto, non utique magis, quam alium virum doctum, qui rescribit: *audaciæ ratio iniri potest:* hoc est, inquit, facile ratiocinari queas, quantæ audaciæ fuerit Alexander, cum nunquam dubitavit se temere fecisse, licet interdum temeritas interveniret. Sed valde fallor, aut longe diversus est Curtio animus: quem olim hac correctiuncula evidentiorē feci: *audaciæ, &c. admiratio minui potest;* nec sane novum in Mss. exemplaribus, nonnumquam antiquitatem detergere nonnullas literulas, præsertim si temere marginibus hæserint, quod et Floro II. 7. 8. vitium oblatum fuisse existinavi. Sensus igitur est: Nullo magis quam audaciæ nomine celebris fuit. Sed ita in potestate habuit fortunam, ut ejus rei admiratio valde hinc minui possit. Nemo enim me-

rito audax dicitur, qui nullo periculo, quidquid vult, conficit. Jam autem Alexandro ita successerunt omnia, ut ex eventu rem æstimantibus, omnia ejus opera videantur facilia fuisse. Posset tamen eadem forte sententia erui, nihil mutata lectione pristina, si *rationem* capias pro calculo, summa, æstimatione, notione satis usitata, ut scilicet de ea detrahatur nonnihil, nec tanta fuisse videatur hominis audacia, quanta utique apparuisset, si inimicam etiam fortunam sæpius esset ausus lacessere. Huc credo respexisse Hermolanum Barbarum, cum in Orat. ad Fredericum Imp. quæ est edita in lib. XII. Epist. Politiani, sic scriberet: 'Alexandrum illum Macedonem sunt qui minus egregium bello ducem fuisse prædicunt, quod ei nullus pugna non secunda fortuna fuerit.' Freinsh. *Numquam in discrimen venit, an temere fecisset*] Non placet hæc scriptura. Illud *an* habet notam rei incertæ, desideratque membrum oppositum, ut, si integre esset hic locus proferendus, scribi deberet: *an temere fecisset, nec ne*. Porro id, quod temere non fit, ne quidem in discrimen venit. In libris aliis legitur: *an temere fecit et Mazæus*. Itaque suspicor locum totum ita scribendum, distinguendumque esse: *ratio minui potest, quia numquam in discrimen venit. At temere fecit et Mazæus*. Certe codices plerique vocem *Mazæus* cum præcedentibus connectunt, et est lectionis hujus sensus longe elegantior. Dicit: posse minui rationem audaciæ ex eo, quia, utrum fuerit audacia, id sit incertum ob id, quia fuit semper felix, neque umquam incidit in aliquod periculum, sicut et tum accidit. Nam et Mazæus cum transeuntibus posset supervenire, ac impeditis in flumine, maluit expectare, donec transissent, seque armassent, atque tum demum temeritate stulta iis occurrere. Scheffer. Supra II. 18.

'Quum præsto esset ubique fortuna,

temeritas in gloriam cesserat,' quippe fortiter aliquid, an temere factum sit, ex eventu plerumque judicatur, qui quod semper felix erat, virtuti tributa sunt, quæ temeritatis fuerant. *Cellar. An temere fecisset*] Tria hæc verba plane sunt insipida, et naso careat oportet, qui admonitus a me turpiculum emblema non subolfaciatur. Omitte ea, et tunc dic, an non oratio sit acuta magis, nostroque multo convenientior. Scilicet lector aliquis non animadvertit, in iis verbis, *numquam in discrimen venit*, subaudiendum esse, quod præcessit, *audacia*, (uti Cicero in Verr. I. ait: 'Tum demum illa victa videbuntur, cum in contentionem certamenque venerint,') sed credidit omissum quidpiam, quod feliciter, si Diis placet, supplevit. Atqui audaciam regis tum nondum in discrimen, hoc est, in periculum venisse, sed maxima semper felicitate adjutam esse, sentit Curtius, et inde colligi posse credit, Alexandrum talia ausum esse, non tam ob invictum pectoris robur, quam felicitatis toties expertæ fiducia: atque adeo minus esse admirandam ejus audaciam; numquam quippe in periculum adductam, hostibus semper refugientibus. Ceterum tandem in discrimen venisse audaciam regis, docet Curtius v. 3. 17. Cum enim Alexander Susidas Pylas intrasset cum militibus, et contemptu hostis per arctissimas fauces iter pergeret, tum hostis, saxi ingentis magnitudinis devolutis, et multis impune obtritis, coëgit Macedonem, ut signo receptui dato milites retro evadere ex angustiis juberet. 'Invictus ad eam diem fuerat,' inquit Curtius, 'nihil frustra ausus: impune Ciliciæ fauces intraverat: mari quoque novum iter in Pamphyliam apernerat: tunc hæsitabat deprelensa felicitas; nec aliud remedium erat, quam reverti qua venerat.' Hoc pro illustrando superiori Curtii loco satis sit: in quo qui alium insuper nævum cum Acidalio

et Freinsheimio sibi visi sunt deprehendere, ab iis plane dissentio, existimans suum huic loco vigorem, suam constare sanitatem. Unum adjungo, quod Curtius ex παραλήλου scribit viii. 10. 18. 'Quis neget, eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ, quam virtutis, esse beneficium?' *Heumann. Parerg. Crit.* p. 122. Dubito an temere abjiciendum sit illud, *an temere fecisset*; et contrarium probare mihi videtur locus ex v. 3. 17. advocatus. Illud forte imposuit viro doctissimo, quod Curtii sententiam ad omnem Alexandri vitam et res etiam postea gestas extenderit; Auctor ad hoc usque tempus, de quo agebat, tantum respexerit; nam si postea, 'Invictus ad eam diem fuerat, nihil frustra ausus,' certe tum antea 'nondum in discrimen venerat, an temere fecisset.' *Snak.*

Mazeus, si transeuntibus flumen supervenisset, haud dubie oppressurus fuit incompósitos in ripa: demum etiam per armatos adequitare cepit] Dissiliit vox in duas, quas in unam coge iterum et compelle, *perarmatos*. Ita superius: 'Hoc modo instructo exercitu ac perarmato Babylonē copias movit.' Itemque eadem forma: 'Nondum percussato vulnere.' *Acidalius. Perarmatos*] Alii dividunt, *per armatos*. Sed iungenda in unam esse vocem, recte vidit Acidalius. Ego præterea distinctione, et alterius voculæ divisione, alterius additione, persanabo locum. scribe: *Mazeus, qui,* (voculam hanc agnoscunt merito plerique libri,) *si transeuntibus flumen supervenisset,* (vide Polyæn. Strategem. i. 1. 3. f. Cæsa-rem de Bello Gall. ii. 10. Livium xxi. 5. 9.) *haud dubie oppressurus fuit incompósitos; in ripa demum, et jam perarmatos, adequitare cepit.* Quod quia sat certa ratione nititur, in textum recipiendum existimavimus. *Freinsh.*

§ 24 *Pæonum*] Vitioso exemplari deceptus Patricius de regno ix. 18. *Pæonum* legit, ubi etiam nescio quo

ex Plin. iii. 1. ait *Pæonum* reges caput cæsi a se hostis offerentem aureo poculo donasse. Tanta est citandi securitas, his fere potissimum, qui sibi fidem in omnibus haberi postulunt. Ex Plutarchi cap. 70. narrationem istam haurire potuit Patricius: ille enim sic, '*Pæonum præfectus*' (non sane *Pæoniæ*, multum enim interest) '*Aristo, cum hostem obtinuerat, ostendissetque Alexandro caput, Hoc donum rex, inquit, apud nos poculo aureo pensatur. Arriens Alexander, nempe vacuo, inquit: Ego vero tibi plenum propinabo.*' *Freinshem.*

§ 25 *In gutture*] Similis eventus certaminis singularis, quo Satibarzanes occidit infra vii. 4. 36. forte etiam similis conditio hic fuit, ut nudo capite pugnaverint. *Freinsh.* Tan. Faber putat *directa in guttur* hasta scribendum, ut apparet ex Epistolis ejus criticis, sed mutatione ista nihil opus est. Solent scriptores optimi post præpositionem *in*, ubi vulgo poni quartus solet casus, sextum usurpare, quod jam alii sæpe observarunt. Adde quoque, quæ notata sunt nobis ad Phædrum, et Fragmentum Petronii Tragiarii, ipsumque nostrum infra l. vii. 4. 36. *Scheffer.* *In guttur* quarto casu mavult T. Faber Epist. 51. et Noster sane vii. 4. 37. '*Hastam in os dirigit.*' *Cællar.* At contrarium vindicant auctori nostro Viri Doctissimi ad Phædrum v. 1. 15. *Snak.*

CAP. x. § 1 *Pronuntiare*] Alii, *iter pronuntiari*. Modius. Omissa hic vocula, quam alii libri bene retinent: *in proximum deinde iter pronuntiare jussit*, hæc necessaria, non illa ut diem etiam addatur. Ea venuste supprimatur, lib. vi. '*Pronuntiare deinde iter in posterum jubet.*' Lib. viii. '*Jamque iter parare in posterum jussus.*' In Tacito id quoque creberrimum, et magno Lipsio sedulo notatum. *Acidalius.* Codex Augustanus antiquissimus verius: *in proximum deinde iter*

pronuntiari jussit, quam scripturam etiam Acidalius laudavit: in proximum intellige *diem*, τὸ ἴter tamen Ms. omisit, sed servandum est. *Raderus*. *Iter*] Vocem hanc merito et Mss. et Editis nonnullis inseri, præter Acidalii Raderique consensum, docebit etiam Curtianæ phraseos observatio, quam exhibet Index, in ‘pronuntiare.’ *Freinsh.*

§ 2 *Luna deficiens*] Illustrant has lunnæ tenebras nobilissimi Scriptores: Cicero de Divinat. I. 53. Plinius II. 70. Manil. Astronom. I. 220. Lucret. v. 746. Arrian. III. 2. 4. Plutarch. cap. 56. Ptolem. Geographus I. 4. Διαγραφὴ τῶν Ὀλυμπιάδων. Quos fere explicat Scaliger de Emend. Temp. lib. v. et Canon. Isagog. lib. III. pag. 293. ubi scribit contigisse hanc defectionem die 20. Septembris: cum quo consentit etiam Buntingus, qui Eclipsin illam accurate delineavit. Videndus et Christmannus ad Alfraganum. Ex Raderi *Freinshem*. Hujus Eclipsios, præter auctores qui Alexandri res tradiderunt, meminere Cicero de Divinat. I. 53. Plin. II. 70. Ptolemæus Geogr. I. 4. *Cellar*.

Suffuso] Malim *suffusa*. Virg. *Æn.* I. 229. ‘Lacrimis oculos suffusa nitescentes.’ *Freinsh.* Forte *suffusa*. Vide ad III. 5. 3. *Heinsius*.

Discriminis casum] Sic ‘fortunæ casum’ habet Justin. XXVII. 1. et ‘casum ancipitis eventus’ Liv. IV. 27.

§ 3 *Trahi se*] Grassata erat et hic quoque more suo sciolorum temeritas: atque cum rñere hoc modo orationem putaret, *querebantur* illud, quod jam per omnes libros pervasit, huc intruserat, legendo *trahi se querebantur*, nihili homines. *Modius*.

Adiri] Vane nimium exaggerant, si ita dixerunt, *adiri*: neque enim verum; quid enim adire prohibuerit? Sed non id verbi Curtius iis tribuit: a librario afflictum querelæ angendæ. *Vadari*, credo, auctor scripsit, aut

transiri: sed illud potius, quod ad literas propius. Ad recentem quidem in transeundo Tigri casum respicitur, saltem in quo firmare gradum non potuerant propter et fluminis rapacitatem, et saxorum lubricitatem. *Acidalius*. *Adiri* tamen mihi suspectum est, et fuit Acidalio, qui *vadari* putavit reponendum, aut *transiri*. *Raderus*.

Servare] A libris scriptis est hoc: in editis erat *præstare*. *Modius*.

Unius hominis jactatione] Et hoc a libris scriptis est: vulgo, in *unius hominis jactationem*, in quo, ut non dispntem, illud tamen ferendum minime videtur, quod mox iidem *petere* pro *peti* scribunt. *Modius*. *Modius* ita maluit e libris, ut ait, scriptis: mihi vulgati probiores: in *unius h. jactationem*, etsi æque et illud facias bonum, si *jactationi* substitueris *pro jactatione*. *Acidalius*. Vetera exemplaria non improbe, in *jactationem*. *Raderus*. In, &c. *jactationem*, recte hanc scripturam præferunt *Modianæ*, *unius hominis jactatione*. *Acidalius* et *Raderus*. At enim, ‘Humanum paucis vivit genus,’ ut adseverat apud Lucan. v. 343. Julius Cæsar. De qua re nos uberrime locuti sumus ad illud Taciti H. v. 25. 6. *Freinsh.*

Petere] Malim *peti*, ut prioribus respondeat, expressum ex Horatio ‘Cælum ipsum petimus stultitia.’ *Loccen*. Melius alii *peti*: forte fuit *peti et jam*, ut ex isto et præcedenti verbo adcreverit syllaba. *Freinsh.*

§ 4 *Prope seditionem*] Scripti, *pro seditione*. *Modius*. *Pro seditione*. *Faber* Epist. I. 51. suadet, *prope seditionem res erant*: hoc est, parum abfuit, quin seditio inter milites oriretur. *Noster* x. 6. 12. ‘Jamque prope seditionem pervenerant.’ *Tacit. Hist.* III. 21. ‘prope seditionem ventum.’ *Quod Ann. VI. 13.* dixerat, ‘juxta seditionem ventum.’ *Cellar*. *Pro seditione* eleganter dictum *Curtio* vindicabitur in Indice.

Peritissimos] Ægyptii enim sibi sideralis scientiæ inventionem arrogarunt. Astronomiæ certe Theuentem Plato in Phædro nominat auctorem; Aristoteles Ægyptiis tribuit Mathematicas disciplinas, hoc est, Astrologiam, nam et Plato adstipulatur. Pythagoras, Plato, Democritus aliique complures Ægyptum petivere Astrologiæ et Geographiæ causa. Plato x. de Legibus Ægyptum opportunam adfirmat astris considerandis. Idem Picus Mirandula propter plana camporum docet. Diod. i. 69. etiam Ægyptiis hanc Astrologiæ laudem tribuit. Alii Chaldæis primam siderum cognitionem adsignant. Joseph. contra Apion. lib. i. ab Abrahamo siderum disciplinam Ægyptiis traditam narrat: ab his ad Chaldæos, inde ad Græcos profectam. Pherecydes, Pythagoras, Thales Ægyptiorum et Chaldæorum fuere discipuli. Poëtæ Atlantem conditorem fingunt Astrologiæ, eoque pingunt humeris sustinere cælum. De eodem Plin. vii. 56. 12. qui tamen vi. 26. Belum Jovem sideralis scientiæ inventorem fuisse refert. Servius ad Virg. Ecl. vi. 42. Prometheus laudat repertorem. Joseph. i. 3. Setho primam omnium siderum cognitionem adscribit. Certum est ex cælestium literarum Doctoribus et Josepho, cognitionem siderum ab ipso primum Adamo traditam literis, a Setho et posteris ad Noë, ab hoc etiam ad Abrahamum pervenisse; a quo ad Ægyptios, ab his ad Chaldæos, Phœnicas, et Græcos. Videatur Clavius ad i. J. de Sacrobosco. Habes ergo causam, quid sit quamobrem Alexander Ægyptios potissimum sacerdotes et Vates ad interpretandas siderum naturas adhibuerit, quod illis in ea, utpote inventoribus et magistris Astrologiæ, maxime fides adjungeretur. *Roderus*. Id autem Alexandrum credo fecisse, non quod ipse veræ ejus causæ ignarus esset, ut postulat Vir doctissimus iii.

9. de Legation. qui enim posset, Aristotelis discipulus, ejusque disciplinis plures per annos imbutus? sed ut militi eo magis eximeretur metus, quanto a pluribus, et peritioribus, ut ipse quidem opinari poterat, res ea non ominosa judicaretur. *Freinsh.*

§ 5 *Qui satis scirent*] Qui germanas et certas defectionum Solis et Lunæ causas ex Mathematicorum disciplina discere et pernosse desiderat, Joh. Sacrobosc. evolvat, Lucret. lib. v. Lucan. lib. i. Ciceronem de Nat. Deor. *Roderus*. Adde ex Veteribus Justin. xxii. 6. Senec. de Benef. 5. Plutarch. de Superst. c. 13. Augustin. Ep. 19. Dion. c. 60. Marcellinum xx. 3. Berneg. Orat. 7. Acad. Non prætereundum, quod Arrian. iii. 2. traditum Loccenius ex hac causa fuisse recte notat: Alexandrum Lunæ, Soli, et Terræ fecisse, ut nimirum omnes placaret, qui istius deliqui auctores fuisse viderentur. *Freinsh.*

Lunam deficere] In oppositione. Hinc Alexander Lunæ, Soli, et Terræ fecit, ut omnes placaret. Arrianus. Ἐθευ τῇ τε Σελήνῃ, καὶ τῷ ἥλιῳ, καὶ τῇ γῇ. *Loccenius*.

Sole] Astronomiæ ignoratam rationem, quam demonstrare occupaverat Tellieris, inclementius exagitat Clericus Judicii de Curtio c. 2. §. 2. *Snak*.

§ 6 *Solem Græcorum*] Xerxes quoque, cum e Sardibus castra moveret, et sol defecisset, defectu ejus territus magos consuluit, quid ostentum illud portenderet: Οἱ δὲ, ut Herodotus vii. 37. narrat, ἔφασαν ὡς Ἑλλησι προσδεικνύει ὁ θεὸς ἐκλείψιν τῶν πόλιων, λέγοντες Ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, Σελήνην δὲ σφέων. *Porphy.* *Solem Græcorum*. Ex Herodoto vii. 37. apud quem hebescente sole Xerxi vates responderunt, defectionem Græcarum urbium significari, quod Sol esset præses Græcorum, luna Persarum. Quod autem solis defi-

cientis labores Græcis et iūm por-
tenderint, Lunæ Persis et barbaris,
non semper usuvenit, perinā enim
sub defectionibus lunæ Græcos esse
adfectos ac barbaros intelligo: ut
hoc vatum Ægyptiorum commentum
videri possit ab Alexandro fortasse
dictatum, ut antea Hammonis sacer-
dotes monuerat, quid sibi vellet scis-
citantī responderi. *Raderus*. Ut sunt
vana et temporaria ominantium ludi-
bria, dum semper in rem suam 'fatis
contraria fata rependunt:' nam sic
Curtius hoc loco, et alii plures, 'solem
Græcorum,' et sic Macedonum,
'lunam Persarum,' hostium illorum
interpretantur: at contra apud Jus-
tin. xxxiii. 1. 'Pridie quam Æmi-
lius Paulus cum Perseo Macedonum
rege prælium consereret Luna nocte
defecit; triste id ostentum Perseo
cunctis præsagientibus, finemque Ma-
cedonici regni portendi vaticinanti-
bus.' *Snak*.

Lunam esse Persarum] Nescio an
probe ex hoc loco conjiciat Vir doc-
tus de Coron. ix. 16. Persicum dia-
dema lunatum fuisse. Quod enim hic
dicitur, *lunam esse Persarum*, non sic
accipiendum est, ut intelligatur sym-
bolum, aut insigne, aut omen. *Freinsh.*

§ 7 *Nulla res efficax*] Superstitio
est religio vana atque falsa, cui plus
vulgus tribuit, quam rationibus et ar-
gumentis. *Cellar*.

§ 8 *Impetu animorum utendum*] Hoc
ipso libro i. 29. 'Ille utendum ani-
mis, dum spe calerent, ratus.' *Cellar*.

Dextra Tigrim] Cum trajiceret Ti-
grim Alexander, et progressus est
ulterius, Tigrimque a tergo relique-
rit, quomodo potuit a dextra habere
Tigrim? idem tamen narrat Arria-
nus: flexit ergo iter secundum Ti-
grim, quasi alveum secutus. *Rader*.

Quos Gordæos vocant] Codex ve-
tustus *Cordeos*. Junii *Gordæos*, et
Gordeos, dictos Stephano *Gordiazos*.
Freinsh.

§ 10 *Exploratores*] Membranæ mo-

ratores, quod nisi a moro aliquo est,
plane quid sibi velit nescio, nisi forte
moratores sunt, qui velitando hostem
morantur, ejusque primos impetus
frangunt, sed de hac re nihil memini
legere alibi: nugæ igitur. *Modius*.
Exploratores] Mss. *Modii*, et unus
Gruteri, *moratores*; quod verissimum
putat amicorum nostrorum unus: ex-
plicatque, qui legitimū exercitum
præcaderent, et primum impetum
hostis tardarent atque hebetarent.
Idque confirmatum ita locis Cæsaris
de Bello Gall. ii. 19. et iv. 11. item
de Bello Civ. ii. 26. et nescio quo
Hirtii: 'Equites præmittit, sic pa-
ratos, ut confligerent, atque omne
agmen morarentur.' Quibus locis le-
gimus præmissos equites, qui hosti-
lem impetum morarentur. At hoc
loco sic accipi non posse manifestum
est ex eo, quod tum temporis non-
dum adveniebat Darius, nec illi mil-
le de ejus exercitu erant, sed ex Ma-
zæanis; qui ad urendam regionem
dimissi erant. Præterea hoc cuius
potest esse perspectissimum, Darium,
qui et copiis abundaret, et quam cum
strenuo res esset, non ignoraret, uti-
que mille admodum equites non fuis-
se præmissurum, ad ejus hostis impe-
tum inhibendum: sed et manifestum
est ex antecedentibus et sequentibus,
hos homines ne animo quidem pug-
nandi ibi fuisse. Itaque credam ex
istorum Mss. auctoritate legendum
esse *moratores*, sed longe alio sensu,
eo nimirum quo vocem eam ponit
Livius xxi. 47. 3. 'Prius Placentiam
pervenire, quam satis sciret Annibal
ab Ticino profectos: tamen aliquot
moratorum in citeriore ripa segniter
ratem solventes cepit.' Et xxi. 48.
5. 'Quum jam transgressos Trebiam
Romanos, metantesque castra con-
spexissent, paucos moratorum occi-
derunt circa flumen interceptos.'
Quibus certe locis, si recte exami-
nas, *moratores* sunt qui moram nec-
tunt, non qui ad morandum hostem

relicti sunt, ut forte nonnemo velit intelligi. Possit tamen videri *moratorum* in Livio esse a Nominativo *moratus*. Thuanus tamen etiam usurpat *moratores* nostro sensu. Sic et hoc Curtii loco, quod ex ipsa re claret. Mazæus trans Tigrim erat supra IV. 9. 14. relictus, ut totam eam regionem vastaret, per quam iter futurum erat Alexandro. Ergo a ripa Tigridis ad usque interiora, omnia vastabant, et ut quæque corruperant, recedebant. Alexander contra summo-pere contendebat, ut quarta maxima celeritate posset, superveniret hostibus, priusquam omnia corrumpere. ita accidit, ut reliquis cedentibus, mille isti tardi deprehenderentur ab Alexandro. *Freinsh.* Quidam libri Mss. *moratores*, hoc est, qui ceteris tardius recedunt: quo sensu videtur Livius usus XXI. 47. nisi Livius a *moratus* casum hunc formavit, sive (ut Gronovius observ. II. 8. non sperneudam illam codicum scripturam interpretatur,) qui legitimum exercitum præcedebant, præsidebantque in locis, ad insidias aptis, ut primum impetum hostis tardarent, atque hebetarent. Atque ita verbo morari usus est Cæsar Bell. Civ. II. 26. et Hirtius de B. G. VIII. 28. *Cellarius.* Lege, *Persarum metatores*: VII. 5. 10. 'Ex iis qui præcesserant ad capiendum locum castris.' *Heinsius.*

Falsa per metum augurantur] Coloniensis. et Sigebergensis. scripti, *falsa per metum augentur*: non male etiam, si tantum *falso* pro *falsa* legas; sed nihil demuto tamen. Quid ni etiam liceat uti Curtio verbo *augurantur*, quum alii omnes pro lubricine ejusdem naturæ aliis ita delectentur, ut prope interdum etiam abutantur. *Modius.* *Per metum augurantur*] *Modius* ex Ms. docet scriptum, *falsa per metum augentur*. Codex Augustanus S. Udalrici: *Quippe ubi vera explorare non possunt, falsa per metum augurantur.* Certe *augurantur* παθητικός ego

non merui legere; quamvis enim 'augur' apud Ciceronem et alios reperatur, non perinde tamen patiens figura 'auguror' dici deprehendatur. *Raderus.* Activum, 'auguro,' est apud Virg. VII. 273. ubi Servius: 'Anguro' dicimus secundum Plinium, cum præsagio mentis futura colligimus: 'auguror' vero tunc, cum futurum veris captamus auguriis.' Sed vides ex locis, quæ monstrat Index, hoc discrimen a Curtio non attendi. Mihi prope compertum est, fuisse: *falsa per metum figurantur*. Sic infra VII. 1. 36. 'Utinam non inanes quoque species anxio animo figuraret.' Sic apud Cæsarem de Bell. Gall. I. 22. legimus: 'Considium timore perterritum, quod non vidisset, pro viso sibi renuntiasse.' Ea enim natura metus: unde Tacit. II. 24. 6. 'Miracula narrabant, vim turbinum, et inauditas volucres, &c. vera, sive ex metu credita.' Adde VII. 7. 24. *Freinsh. Augurantur*] Passive positum videtur hoc; sed quia tali sensu alibi non invenitur, ideo *Freinshemius* sibi prope ait compertum fuisse quondam, *falsa per metum figurantur*: non male; quia tamen paullo longius hoc recedit a scriptura veteri, præterea τὸ *augurantur* est in libris omnibus, ideo sic mallem totum locum emendare: *Sed Persarum exploratores erant mille ferme. Qui speciem agminis magni fecerant, quippe ubi explorare vera non possunt, falsa per metum augurantur*, illi nempe speculatores: *explorare* etiam occurrit in libris vetustis. *Scheffer.* Quamvis 'auguro' active inveniamus, vix tamen 'augurari' invenias passive usurpatum, quæ causa est, ut *Modius* ex Ms. quodam *augentur* commendet; *Freinshemius figurantur* ex conjectura, quemadmodum VII. 1. 36. 'Non inanes species anxio animo figuraret.' *Cellar. Augurantur*] *Freinshemius* substituit *figurantur*. Utrumque perperam. Nam utique germana est, quam ex Ms.

quodam codice commendant Modius et P. Danielis, lectio, *augentur*. Hoc *augentur* etiam liquido exstabat in codice Ms. Theocreniano. *Falsa augentur*, hoc est, iis multa adduntur, ex natura famæ, quam describit Poëta *Æneid.* iv. 174. Quo autem illa Curtii lectio satis stabiliatur, alia expromam loca duplicis generis. In alteris enim occurrit ipsa vox 'augendi' eodem sensu: in alteris apparebunt phrases idem aliis verbis significantes. En loca, in quibus ipsum augendi verbum sic usurpatur. Curtius iv. 7. 30. 'Jovis filium se non solum appellari passus est, sed etiam jussit; rerum gestarum famam dum angere vult tali appellatione, corrumpit.' Plin. Ep. iv. 20. 'Nec defuerunt, qui fictis mentitisque terroribus vera pericula augerent.' Cæsar de B. Civ. iii. 80. 'Sed eo fama jam præcurrerat de prælio Dyrrachino, quod multis auxerat (nempe fama) partibus.' Cicero post Red. ad Quir. 2. 'Neminem umquam tanta eloquentia fuisse, qui magnitudinem beneficiorum non modo augere, sed enumerare aut consequi possit.' Idem de Offic. ii. 20. 'Neque vero verbis auget snm munus, si quo forte fungitur; sed etiam extennat.' Livius ix. 38. 'Ob hoc etiam aucta fama.' Duo adjungam loca, quæ eundem cum Curtianis superioribus verbis sensum habent, iisdemque propemodum verbis consignata sunt. Alter Livii est iii. 3. 'Agrestes omnia vano augentes timore.' Alter Virgil. *Æneid.* viii. 556. 'Vota metu duplicant et major Martis imago Apparet.' Concludam alio loco Taciti, qui simul hinc lucem accipiet. Nempe in Agricola 25. 2. inquit: 'Sæpe iisdem castis pedes equesque, et nauticus miles mixti copiis, et lætitia, sua quisque facta, suos casus attollebant: ac modo silvarum et montium profunda, modo tempestatum ac fluctuum adversa, hinc terra et hostis, hinc auc-

tus Oceanus militari jactantia comparabantur.' 'Auctus,' (sic enim omnes codices Mss. editique veteres legunt Bosio teste,) id est, a militibus nauticis pericula laboresque maris, et res in eo gestæ majores prædicabantur rebus terra gestis. Ita militari jactantia de Oceano magnificentiora prædicabantur, quam pro vero, et omnia in majus celebrabantur. Eravit proinde laudatus J. A. Bosius, qui aliam adfert explicationem in præfatione illi præmissa: 'Auctus,' inquit, 'Oceanus dicitur, quod ad eum, prout antea cognitus erat, Romanisque parebat, magna tum accessio facta.' Nec audiendi sunt Lipsius et Berneggerus, qui pro 'auctus' legere malunt 'victus.' Nam idem Tacitus Ann. ii. 82. 'Romæ postquam Germanici valetudo increbuit, cunctaque ut ex longinquo aucta in deterius adferebantur.' Sed hæc hæc. Redibo ad propositum, alias ejusdem generis, ejusdemque sententiæ dictiones producturus in medium. Curtius semet simili loquendi genere elucidans ix. 2. 14. 'Numquam,' inquit, 'ad liquidum fama perducitur, omnia illa tradente majora sunt vero,' id est *augentur*. iv. 7. 8. 'Hæc vero majora jactabant.' Pari modo Ovid. Trist. v. 7. 42. 'Crede mihi, vero est nostra querela minor.' Idem Trist. i. 4. 49. 'Multaque credibili tulimus majora.' Seneca in Troad. vs. 165. 'Majora veris monstra vix capiunt fidem.' Rursus Ovid. Trist. iv. 3. 58. 'Addebat veris multa faventis amor.' Tullius ad Fam. iv. 9. 'Cum idem illud auribus percipias, quod etiam majus videri solet, minus laborare,' subaudi, ἀπὸ κοινοῦ, 'solet.' Idem in Cat. iii. 11. 'Memoria vestra nostræ res alentur, sermonibus crescent.' Tacitus de Mor. Germ. 42. 'Sonum insuper emergentis (solis) audiri persuasio adjecit.' Idem Agric. 15. 'Britanni conferre injurias, et interpretando accendere.' Ovid.

Heroid. Ep. i. 11. 'Quando ego non timui graviora pericula veris?' Hinc scitissime Cæcina ad Cicéronem scribens Fam. vi. 7. 'calumniam timori' tribuit, quod is falsa sapius fingit pericula, interdum vero gravius, quam pro re proponit. Iterum Tacitus Agric. 25. 'Paratu magno, majore fama, uti mos est de ignotis.' Idem Ann. iii. 'Cuncta, ut mos famæ, in majus credita.' Livius iv. 34. 'Aliquarum navium concursus in majus (ut fit) celebrantes, navalis victoriæ vanum titulum appetivere.' Justin. ii. 13. 1. 'Fama in majus omnia extollens,' et xiv. 1. 1. 'Ne fama rem in majus extolleret.' Verendum mihi est, ne lectoris patientia sim abusus; sed Curtii locus uberioribus vindictis mihi dignus visus. *Heumann. Parerg. Crit. p. 101.*

§ 11 *Simul speculatum; simul*] Prius simul a nonnullis exemplaribus abest, ut monnit Junius. *Raderus.* Eleganter id quidem. Vide ad iii. 11. 4. Sed eam vocem non meminit hoc modo ante omnia positam videre Hottmann. ad Cæs. B. G. iv. 13. sic tamen Curtius vi. 7. 15. 'Simul gratias agit, simul gratulatur.'

§ 13 *Plurimum frumenti repertum est: copia aliarum quoque rerum abundare caperunt*] Cave interpoles, quo libri fortasse quidam te inducant: *pl. f. receptum est: copiam aliarum quoque rerum abunde repperunt.* Acidalius.

Festinandum] Polyænus Strateg. iv. 3. 18. 'Alexander Tigrim trajiciens, Persis terram igni populantibus, misit qui omni vi et contentione eos persequerentur, ut suæ saluti consulentes, regionem intactam relinquerent.' *Freinsh.*

Præriperet] Iterum *præriperet* vulgo, qua de re jam ex animi sententia dixi. *Modius.* Qui hujus vocis elegantiam in hac significatione non adsecuti sunt, legendum existimarunt *præriperet*, non male quidem, sed illud

nitidius. Junii tamen editio retinuit *præriperet*: quæ alia hujus vocis significata sint, contra Lambinum alibi disputabimus, si locus admonebit. *Raderus.*

§ 16 *Recitaret*] Callidum est Eumenis illud apud Justin. xiv. 1. 10. qui, conjectis in ejus castra hujusmodi libellis, 'vocatis ad concionem militibus persuasit, confictas has a se epistolas ad experiundos suorum animos esse. Hoc facto et in futurum providit, ut si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce tentari arbitrarentur.' *Freinsh.*

§ 17 *Terruit, non esse*] Et hic quoque mihi cum nebulonibus istis res fuit, qui interpolaverunt, ut etiam hodie vulgo legitur: *sed Parmenio deterruit esse talibus promissis imbucendas aures militum: affirmans patere vel unius insidiis regem: malam rem. Modius.*

Vel unius] Tacit. H. ii. 75. 'Fluxam militum fidem, et periculum ex singulis. Quid enim profuturas cohortes alasque, si unus alterque præsentis facinore, paratum ex diverso præmium petat? Facilius universos impelli, quam singulos vitari.' Eumenis apud Justin. xiv. 1. 12. 'Salutem suam in omnium potestate esse.' *Freinsh.*

Avaritiæ] Adeo splendens hoc aurum præstringit oculos. Varro Fragm. et alte impressum omnibus *μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακόν*, nihil esse cum lucro malum. Sophoc. apud Athen. lib. xii. Lipsius Polit. iv. 11. Vide Reusneri Symbola in Symb. Justiniani ii. 'Multi nimium, nemo satis.' *Freinsh.*

Nihil nefus avaritiæ] Cicero pro Quinctio c. 6. 'Nullum est officium tam sanctum atque sollemne, quod non avaritia conminuere atque violare soleat.' Sallust. B. Catil. c. 10. 'Avaritia fidem, probitatem, ceterasque artes bonas subvertit.' *Cellur.*

§ 18 *Spado*] Liqueat his verbis eunuchos quoque circa reginas fuisse, et infra iv. 10. 25. Idem probatur

Esther 4. 5. 'Accitoque Athach eunucho, quem rex ministrum ei dederat.' Eoque respexisse videtur Terentius Eunucho 1. 2. 97. cum ait: 'Eunuclum dixi velle te: quia solæ utuntur his Reginae.' Hos etiam pellicibus et concubinis regis custodes adhibitos, supra ostendimus. Brisson. lib. 1. pag. 139. Adde supra ad III. 12. 17. Et Augustin. contra Faustum xxx. 3. qui huc alludit his verbis: 'Significans virgines et pueros, qui nubendi ipsa a cordibus suis execta cupiditate, spadonum vice in ejus ecclesiase semper, tanquam in domo regia, conversentur.' Pertinet eodem Philostrat. in Apollon. 1. 23. *Freinsh.*

§ 19 *Itineris*] Plutarch. cap. 52. et Justin. xi. 12. 6. scribunt, ex partu obiisse. Et potest, ut animi ægritudo doloribus partus addita malum duplicarit. *Loccenius.*

§ 20 *Haud secus quam si parentis mors nuntiata esset, &c.*] Audi iterum Cl. Clericum culpantem auctorem nostrum, Jud. viii. 5. quod declamatoribus nihil modicum placeat: 'Nemo non videt,' inquit, 'hæc nimia esse, quod si Alexander usque adeo humanus erat, debuisset ad virum uxorem remittere, ad patrem filias, ad filium matrem, quod tamen non fecit. Certe mulieres Darii non adjuvisent, ad bellum reparandum: nimis durus hac in re fuit Alexander, in lacrimis vero nimis humanus.' Per-spicax acumen! an, quod Alexander egit, Curtius invertere potuit? namque id testantur omnes auctores qui de eo memoriæ prodidere. An, quod ne humanitatem quidem hanc vitio vertat Alexandro? id nemo fecisset, nisi qui morosam crisin exerceat ita, ut humaniorum hac in parte persuadeat nemini.

§ 21 *Priorum quoque admonita*] Lege, quemadmodum et emendaram, si operæ suum officium fecissent, et nunc etiam emendo: *hic vero renovatus est mæror, ut prostratam humi vidit, recenti*

mulo priorum quoque admonitam. Receperat in gremium, &c. vulgo male: *hic vero renovatus est mæror, ut prostratam humi vidit: recenti mulo priorum quoque admonita receperat in gremium adultas virgines. Modius.*

Ipsa deberet esse solatio] Nihil habere videtur hic locus, cur suspectari debeat; nescio tamen quomodo mihi non satisfacio: maxime cum in scriptis sit, *sed quibus ipse esse solatio.* Considerent alii. *Modius.*

§ 23 *Inter suas necessitudines*] Inter cognatos et consanguineos suos. Justin. xi. 15. 9. 'Tanta illi magnitudo animi fuit, ut quum Herculem filium, quum Aridæum fratrem, quum Roxanem uxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet hæredem.' Sueton. Tiber. cap. 50. 'Odium adversus necessitudines in Druso primum fratre detexit.' *Cellar.*

Tantum] Bong. conjiciebat *tantæ*, me consentiente. De re simili est locus Diodor. xvii. 38. 'Itaque Alexander, etsi hanc vitæ nostræ tempestatem multis ætatibus præcessit; justam tamen etiam a posteris, dignamque suis virtutibus prædicationem nanciscatur.' Et sane cum Tacito III. 65. 1. 'Præcipuum munus historiæ reor, ne virtutes sileantur, utque pravis dictis factisque ex posteritate et infamia metus sit.' *Freinsh.*

§ 24 *Semel omnino*] Meminere hujus historiæ A. Gellius vi. 8. et Athenæus xiii. 8. Ceteras autem captivas ut vidit Alexander, specie et statura eximias, dixit joco: *Ὡς εἶσιν μεγάλαι ἀλγῆδόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες.* *Quam magni oculorum dolores sunt Persides. Popma ex Plutarch. Alex. cap. 36.*

Sed ut videret] Male alii *viderat*, ut olim vidi, et postea consensu unius atque alterius impressi confirmatus sum. Sic enim et ipse Alexander conciliabitur Curtio, cujus verba Plutarch. cap. 37. refert in hunc sen-

sum: 'Ego enim non solum non vidisse inveniri Darii uxorem, aut videre cogitasse, verum nec verba facientes de ejus decore, sustinuisse audire.' Concilia, inquam, visam esse semel, non data opera, sed obiter, quia aderat matri Darii, ad quam visendam Alexander venerat. Quomodo etiam explicanda videntur illa Plutarchi de Curiositate c. 21. 'Alexander Darii uxorem, quia formosissima dicebatur, noluit in suum venire conspectum: sed ad matrem ejus anum accedens, videre juvenem et pulchram non sustinuit.' Sic Julianus 'ex virginibus quæ speciosæ sunt captæ, ut in Perside, ubi feminarum pulchritudo excellit, nec contrectare illas voluit, nec videre; Alexandrum imitatus et Africanum.' Marcellin. xxiv. 16. et ex eo Fulgosus iv. 3. *Freinsh.*

Invitamentum] Ita membranæ, quod probo: alii omnes *incitamentum*, minus recte. Cicero Hortensio: 'Voluptates nulla ad res necessarias invitamenta adferunt senibus.' Idem de Finibus v. 'Invitamenta naturæ prima.' Livius lib. ii. 'Patres satis superque gratuiti favoris in multitudine credentes esse, largitionis temeritatique invitamenta horrebant.' *Modius.* Ita etiam legit et corrigit Nobiliss. Heinsius ad Vell. Paterc. ii. 67. *Snak.*

§ 25 *E spadonibus*] Stephanus de urbibus a Spado vico Persico Spadones dici tradit, in quo primum homines castrari ceperunt. Unde Donatus in Eunuch. i. 2. 'Eunuchos,' inquit, 'a Persis institutos putant ex captivis: a Babyloniis enim Hellanicus auctor est id habuisse.' Quod et Joseph. Ant. x. 16. testatur, cum ait Nabuchodonosorem Babyloniæ regem ex Judaica gente quosdam, nec non et ex aliis gentibus bello captos, in ipso ætatis flore castrari curasse. Semiramidem vero omnium primam mares castrasse Ammian. Marcell.

lib. xiv. refert his verbis: 'Postremo multitudo spadonum a senibus in pueros desinens, coloris obluridi, distortaque lineamentorum compage deformis: ut quaquā incesserit quisquam, cernens mutilorum hominum agmina, detestetur memoriam Semiramidis, reginæ illius veteris quæ teneros mares castravit omnium prima, velut vim injectans naturæ.' Causam castrandi Medis et Persis fuisse aiunt, ut forma et levitas vultus in longius tempus proferretur, formosioresque diutius permanerent, atque, ut Petronius arbiter Satyrico: 'Ut fuga mobilis ævi Circumscripta mora properantes differat annos.' Et Claudianus: 'Nasci lanuginis umbram Servatoque diu puerili flore,' &c. Et 'Arte retardatam Veneri servare juventam.' Barthius ad Claudianum, et Georgius Erhardus in Symbolis ad Petronium. *Popma.*

Tyriotes] Variat paullisper Suidas in 'Ἀλέξανδρος. Plutarch. cap. 52. 'Tireon' appellat, quem Curtius 'Tyrioten.' *Freinsh.*

Veste lacerata] Vide III. 11. 25. notata. *Cellar.*

§ 26 *Didici esse infelix*] Ovid. Trist. v. 11. 4. 'Jam pridem didici fortiter esse miser.' *Raderus.*

Nosse sortem] Scripti, non nosse, quod etiam verum est, sed illud vult dicere Curtius. *Modius.*

§ 27 *Num quod*] Panno aliter editi, sed minus eleganter: *numquid quod maxime suspicor, et loqui timeo, ludibria meorum nuntiaturus es mihi, et (ut credo) ipsis quoque omni graviora supplicio.* *Modius.* Propertius ii. 18. 50. 'Quem, quæ scire timet, dicere plura jubet.'

Ludibria meorum] Uxoris aut filiarum dedecora, Terent. Hecyra i. 2. 74. 'eam Indibrio haberi;' ubi Donatus: 'Honesto,' inquit, 'verbo et pudoris pleno usus est, et nove pro vitari.' Adde Nostri iii. 12. 22. 'Ne quis captivo corpori inluderet.' Sed

hæc de contumeliosa vitiatione, non quæ per amorem fit, plerumque intelliguntur. *Cellar.*

Mihi] Alium longe horum esse sensum quam vulgata distinctio pariat, ostendit mihi amantissimus Socer, si sic distinguas: *nuntiaturus es; mihi, et, ut credo ipsis quoque, omni graviora supplicio.* Ut istud mihi, non pertineat ad præcedentia *nuntiaturus es*, sed ad hæc *graviora omni supplicio.* Confirmatur hæc distinctio verbis Diodori XIX. 8. Δεινότερα γὰρ θανάτου τοὺς μὲν ἄνδρας καὶ πατέρας εἰκὸς ἦν πείσσεσθαι, γυναικῶν ὕβρει, καὶ παρθένων αἰσχύναι ἀναλογοζομένους. Ipsa enim morte acerbiora passuros viros et patres, si uxorum et virginum stupra per contumeliam illata considerarent. *Freinsh.*

§ 28 *Uxor tua]* Hæc Statira dicta est, ut Plutarchus ait: Οὐτε γὰρ ζῶσῃ τῇ δεσποίνῃ Στατείρᾳ, καὶ μητρὶ σῇ, καὶ τέκνοις, ἐν ἔδει τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν καὶ καλῶν, ἢ τὸ σὺν ὄρᾳ φῶς. Quæ cum soror Darii esset, eandem tamen et uxorem sibi conjunxit. Plutarchus in Alexandro: Φεῦ τοῦ Περσῶν Δαίμονος, εἰ τὴν βασιλέως γυναικᾶ, καὶ ἀδελφὸν, οὐ μόνον αἰχμαλωτὸν ἔδει γενέσθαι ζῶσαν, ἀλλὰ καὶ τελευτήσασαν ἄμοιρον κείσθαι ταφῆς βασιλικῆς. Bardanes Syrus legem fuisse Persis refert, qua sorores, filias, et matres quoque in connubii jura admittere non diceretur impium ominosumque. Sic Atossa Cyri filia Cambysi fratri nupsit, ut Herodotus lib. III. at qui et unde sororem in uxorem ducere, in usum venerit, eodem libro narrat. Atheniensibus etiam licebat eodem patre natas uxores ducere. Nepos in Cimone cap. 1. 'Habebat autem in matrimonio sororem germanam suam, nomine Elpinicen, non magis amore, quam more ductam. Nam Atheniensibus licet eodem patre natas ducere.' De incestu Cimonis cum sorore Cyrillus lib. VI. contra Julianum: 'Cimon,' inquit, 'Elpinicen, eodem semine et sanguine ortam, pro uxore habuit, et

Persas, immo et ipsum summum Jovem imitatus eodem cum sorore toro usus est.' Vide Rutgers. Var. Lect. I. 9. Ab Assyriis vero ad Persas hunc nefandum morem transisse Constant. Manasses in Annalibus, et Lucianus περὶ θουσιῶν de Jove tradunt. *Popma.*

§ 29 *Totis castris]* Hoc ego vix concoquam: quomodo statim ejulatus totis castris? dum ejus causa in tabernaculo regis, et, ut credibile est, tantum non soli regi, adhuc exponitur; sequitur tamen mox n. 32. 'submotis arbitris,' qui forte ejulatum concitaverunt. *Freinsh.*

Contumeliam pati] Jam in 'Iudibrio' exposuimus. gravior autem est 'contumelia,' quam 'injuria.' Pacuvius in Peribæa apud Nonium: 'Patiior facile injuriæ, si est vacua a contumelia.' *Cellar.*

Agere] Malim gerere: sic mox IV. 11. 17. 'Bellum cum captivis et feminis gerere non soleo.' *Freinshem.* Frustra hic malunt gerere. Mela I. 16. 'Genus (sic enim, non gens) usque adeo quondam armorum pugnaeque amans, ut aliena etiam bella mercede agerent.' Gronovius. Observ. II. 3. Forte, cum feminis ergo sic agere. Heinsius.

§ 31 *Ob hæc ipsa]* Sic feci, ex quibusdam editis, conjecturam adjuvantibus Berneggerianam, manifesto melius quam alii, qui legunt, *Ob hæc ipse amantis animus.* *Freinsh.*

In sollicitudinem] Sic Tacit. H. II. 21. 4. 'Dum atrociora metunt, in levi cetera habentur.' *Idem.*

§ 32 *Submotis arbitris]* Excedere jussis, qui arbitrari, et audire arcana possint: infra V. 11. 4. 'Remotis arbitris loqui velle cum eo.' *Cellar.*

Tormenta] Persas quæstionem de reis per tormenta habuisse, testis est et Epiphanius I. II. contra Hæreses, cap. de Manichæis. *Popma.*

Si quid tibi] Ratio loquendi postulare videtur, Si qua tibi tui regis re-

verentia est. Quomodo apud Senec. de Brevit. Vitæ, 'Si quis inferis sensus est,' et similia. Deleam etiam duo verba, *in te.* Freinsliemius.

Num quod] Scripti, *nunc dic,* quod glossam sapit, aut si quid glossis inepitius. *Modius.*

Et dominus et juvenis] Qui potestatem ex victoria, incitamentum libidinis ex juventute habebat. Castissimi autem sermonis exemplum his verbis Curtius reliquit, præter alias imprimis hac virtute commendandus. *Cellar.*

§ 33 *Quæstioni]* Id est, examini toritoris. Cicero pro Mil. cap. 21. extr. 'Facti in equleio quæstio est, juris in judicio.' *Idem.*

§ 34 *Capite velata]* Velabant et operiebant se veteres parte vestis, vel propter sacra, vel ob desperatam aliquam rem, aut malum. Plaut. Amphitryone v. 1. 41. 'Invocat Deos immortales, ut sibi auxilium ferant, Manibus puris, capite operto.' Seneca Herc. Furente vs. 355. 'Namque ipsa tristis, vestis obducta caput Velata, juxta præsides adstat Deos.' *Popma.*

Ad cælum] Veteres orasse manibus ad cælum sublatis, Apuleius in libro de Mundo tradit: 'Nam habitus,' inquit, 'orantium hic est, ut manibus extensis ad cælum precemur.' Unde Virg. Æn. 1. 97. 'Ingemit, et duplices tendens ad sidera palmas, Talia voce refert.' Et Æn. 11. 688. 'cælo palmas cum voce tendit.' *Idem* 111. 264. 'passis de litore palmis Numina magna vocat.' *Popma.*

Dii patrii] De his vide Brisson. lib. 11. de Regn. Pers. a principio.

Justus hostis] Non qui jure gerit bellum, sed pro miti et clementi, ut eleganter apud Latinos hæc vox sumitur. Terent. And. 1. 1. 9. 'quam tibi justa et clemens fuerit servitus.' Nepoti Miltiad. cap. 8. 'Tyrannus Justus' dicitur qui 'summam potestatem bonitate erat consecutus.' Sic

apud Ovid. Met. iv. 671. 'injustus jusserrat Ammon,' i. e. severus et immitis.

CAP. XI. § 1 *Puce bis petita]* Primum post pugnam Issicam iv. 4. iterum capta Tyro iv. 5. *Raderus.*

Consilio adlocuto] Consiliariis, ut etiam iv. 13. 3. 'Consilium adhibet, quid optimum factu esset exquirens.' *Idem.*

§ 2 *Jam hoc tertio]* Non adverbium est *tertio*, sed subauditur nomen sexti casus, 'loco,' 'tempore,' aut 'numero.' *Gronovius. Obs.* 11. 8.

§ 3 *Non sensimus]* Vulgo, *non sensit*; ut ad Darium referatur: et quid ni ita legatur? *Modius.*

Agens] Acidalius malebat, *agis*; ut omnia sint eodem flexu. *Freins.*

§ 4 *Vultum tuum video, qualis Darii]* Luctum adhuc præ se ferebat, qui tanquam inter necessitudines suas flevrat cap. 10. n. 23. *Cellar.*

Luges] At Diodorus xvii. 54. uxorem Darii vult extinctam post hanc legationem, vel certe inter eam: eoque nullo verbo ejus meminit, dum exponit mandata legatorum. *Freins.*

§ 5 *Obfert. Tibi tradit]* Ita correxi hæc ex membranarum. Vulgo: *offert, quam tibi tradit. Ochum filium, &c.* ineptissime; sed nec illud mihi placet. *Modius. In dotem filiae obfert. Tibi tradit Ochum filium, quem habes, pucis et fidei obsidem retine. Matrem, &c.]* Placuit Modio sic edere: cui vulgatum visum ineptissimum. Mihi contra tolerabile, quod in aliis: nihil hoc ineptius, quod substituit. Etenim quid est, *Tibi tradit, quem habes?* Si habet jam alter, quid alter tradat? Exemplaria reliqua vulgo: *in dotem filiae offert, quam tibi tradit. Ochum filium quem habes, &c.* Amplector: filiam in matrimonium nempe tradit. Si quid omnino mutandum tamen, aliud quidvis potius admittam præ Modiano. Vel scribe: *in dotem filiae offert. Tibi credit Ochum filium, quem habes: pucis et fidei obsidem retine:*

matrem, &c. Vel: *in dotem filiae offert, tibi cedit. Ochum filium, &c.* quod firmari videatur Alexandri responso: *Hinc me depellite, ut sciam vestrum esse, quod ceditis.* Me tamen in vulgari juvet conquiescere. *Acidalius.* Quam intellige filiam: frustra hæc mutatum ivit Modius. *Freinshemius.*

§ 6 *Pro tribus corporibus*] Pro tribus hominibus, sive, ut nostrates non satis Latine dicunt, *personis*, Synecdoche. Seneca quoque Epist. 90. pro integro animali usus. 'Mutis,' inquit, 'gregibus, aut maxima corpora præstant, aut vehementissima. non præcedit armenta degener taurus,' &c. *Cellar.*

Triginta millia talentum] Diodorus xvii. 54. tria millia; Plutarch. vero cap. 51. 10,000. talentum oblata fuisse auctor est, non adjecto, auri vel argenti. Unde Budæus de Asse, lib. iv. corruptum esse hunc locum putat, aut certe *argenti* legendum; non *auri*, quod nullæ opes eam summam æquare possint. Verum, cum varia genera talentum sint, non ejusdem pretii; et immensæ fuerint Persarum opes, longa jam ætate cumulata, vulgata lectionem veterum codicum auctoritate confirmatam servavimus. *Popma.* Leg. *tria millia*, ut Diodorus habet, quod et probat Glareanus; nam 30,000. nimis amplius numerus, licet defendat Popma. Sed et amplior in Val. Max. vi. 4. extr. 'decies centum millia.' Puto *τὸ centum* abundare. 'Decem millia' quoque habet Arrianus iii. 5. Scriptores autem hæc referunt ad secundam Darii legationem ad Alexandrum, cum tertia sit: prima iv. 1. secunda iv. 5. hæc est tertia, unde et legatus Darii ad Alexandrum: 'Darium, ut pacem a te jam hoc tertio peteret, nulla vis subegit.' *Loccenius.*

§ 7 *Non dicerem*] Vir doctissimus mihi que longe amicissimus expunctum ibat negativam: ego puto necessariam. Idque evidens est ex iis

quæ sequuntur: si enim legas *dicerem*, certe intelligeres eum non fuisse tam operose dicturum, ut vero facit, per omnem reliquam orationem. Sensum esse credo: Nisi scirem moderationem tuam, nollem verba tecum hac de re facere, quippe constaret, apud animum ambitione et cupidine præcipitem nihil me profecturum: at cum ita moderatus sis, spes est, si monearis et docearis fortunam non amplius esse tentandam, locum te daturum esse meis adhortationibus. Ideoque loquar apud te, ut hominem moderatum, quod apud alium, qui ita comparatus non esset, non facerem. Retinenda igitur hic est particula *non*, quam contra obiter inducendam esse moneo apud Hirtium de Bell. Alexandr. cap. 70. in his: 'Neque provinciarum publicas injurias condonare iis posse, qui non fuissent in se officiosi.' Vult enim dicere quod apud Justinum xxxi. 7. 5. Scipio: 'privata beneficia a publicis secreta esse.' *Freinsh.*

§ 8 *Periculosum est prægrave imperium: difficile est continere, quod capere non possis*] Nescio an frustra malim *prægrave*. Caussam quidem habeo verba, quæ subjiciuntur, *capere et continere*: quibus magnitudo potius respicitur quam pondus. Etiam ipsa probare comparatio videtur: *rides ne ut navigia quæ modum excedunt, regi nequeant?* quæ tamen ambigue trahi pariter ad gravitatem potest. *Acidalius.* *Periculosum est, &c.*] Sic Apuleius Apolog. 'Immodicæ divitiæ, velut ingentia et enormia gubernacula facilius mergunt quam regunt.' Tum 'omnibus ad vitæ munia utendis, quicquid aptam moderationem supergraditur, oneri potius quam usui exuberat.' quod Curtius mox ita exprimit: 'Nimie opes magnæ jacturæ locum faciunt.' Et Phædrus fab. 28. 'Magnæ periculo sunt opes obnoxie.' *Loccenius.* Cicero pro Deiot. c. 13. 'Antiochus Magnus ille rex Asiæ,

cum posteaquam a Scipione devictus, Tandro tenuis regnare jussus esset, omnemque hanc Asiam, quæ est nunc nostra provincia, amisisset, dicere est solitus, benigne sibi a populo Romano esse factum, quod nimis magna procuratione liberatus, modicis regni terminis uteretur.'

§ 9 *Facilius est quædam vincere*] Illud *quædam* mihi admodum suspectum est. Quænam illa *quædam*? et si certa aliqua, cur non adjicit? intererat enim sententiæ integritatis, ut sciretur, ne si alterius essent generis, de quibus hic agitur, sententia illa evaderet frustranea: sed et vulgo alii, cum similia proferunt, nullam adhibent distinctionem, quod ex Floro, Ovidio, aliis, Freinshemio laudatis patet. Itaque eo inducor, ut existimem scripsisse Curtium, *facilius est quidem vincere*: ita enim eleganter usurpat alibi quoque illud *quidem*, ut paullo ante, 'Odisti me non quidem provocatus.' Scheffer. Livius xxxvii. 35. 'Parari singula acquirendo facilius potuisse, quam universa teneri posse.' Cellur.

Tueri] Lipsius Polit. iv. 9. hunc locum citans scribit *tenere*, ex memoriæ, ut opinor, lapsu. Sed ad sententiam eandem pertinent, quam et Florus firmat ii. 17. 8. 'Plus est provinciam retinere, quam facere.' ubi nota nostra: caussam ejus aliquam ostendunt illa Ovidii de Arte ii. 21. 'Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri: Casus inest illic; hic erit artis opus.' Ælianus Hist. Var. iv. 14. elegantem similitudinem excogitavit de pecuniæ acquisitione et custodia, quæ pari ratione ad regnum transferri potest: 'Quemadmodum,' inquit, 'echinum, sic etiam nummos capere facilius est, retinere vero difficile.' Freinsh.

§ 11 *Ante suasissim]* Evidens est, quamquam non omnibus, recte censuisse Budæum de Asse pag. 165. orationem hanc oblique referri a

Curtio, ut ostendit indubitabili argumento n. 13. hoc capite, et vero hic ipse, in voce *potuisse*: legique debere, *Ante suasisse*, et convenienter in seqq. *redderet*: *censere*: *permutet*. Non accedo Acidalio qui legit, *Et ante*. Vide etiam Varias Lect. quæ nonnihil hic juvant. Freinsh. Recte Budæus et Freinshemius censent, *suasisse*: item in sequentibus, *redderet*, et sic deinceps scribendum, *Macedoniam quoque respiceret*. Puto autem totum locum ita esse formatum olim: *Tandem Parmenio ante suasisse se ait, captivos apud Damascum redimentibus redderet*; nam libri veteres quidam illud *ut* non agnoscunt, sed pro eo habent *aut*, quod ex *ait* deformatum. Scheffer.

Occuparent] Editi *occupaverant*: verum si dicendum est hercule, nec illud *multi vincti* satis probum mihi videtur; quid dicam tamen aliud nescio. Modius. Modio non probum satis illud *multi vincti*, nec quod dicat tamen habet. Ego etiam dubito, an non scribendum potius, *qui simul vincti*, expedito magis et claro sensu illo: qui nunc vineti occuparent, et quasi vincirent simul illorum manus, qui in custodiis dediti nihil adjuvare ulla opera possent ipsum bellum. Ita vinctos illos aliud esse nihil, nisi vincula suorum custodum, certe impedimenta, per quæ non liceret alibi melius uti strenua virorum fortium manu: fit tamen hæc sententia ipsa et ex recepta lectione: quam parum nunc abest, quin esse veriore, et retinendam censeam. Latet fortasse vis ejus in oppositione, qua *multi* illi non invenuste opponantur *uni* isti *anui* et *duabus puellis*, de quibus mox subinfertur: atque hoc sane placet, quod ipsum ut placeat, clareatque magis, addendam initio copulam *ait*, quæ totam comprehensionem in hunc modum nectat. *Tandem Parmenio, et ante suasissim ait*, &c. huic enim respondet deinceps, *et nunc magnopere*

censuram. Aptandæ igitur et distinctiunculæ: quod per se quilibet jam poterit, ne longa nos otiosaque verborum serie chartam occupemus. *Acidalius*. Qui *multi vincti*] Non immerito hic offendunt viri docti; mirum enim, si Curtius ita scripsit. Acidalius aliquando volebat, *simul vincti*; ego faciebam, *qui inulti*, ita transpositis vocibus, *qui vincti viror. fort. manus inulti occup*. Loccenius. Dubius locus Modio et Acidalio; ille nescit quid emendat; hic pro *multi vincti* reponit *simul vincti*, caute tamen, quod Curtius multos opponat tribus: itaque idem omnibus exemplaribus loquentibus servo, *multi vincti*, suadetque Acidalius retinenda. Sed quid tamen aptius conjici potest: duo illa *multi vincti* expungenda puta, cum videantur tantum ex ora libri ab aliquo explicationis causa notata in Curtium irrepsisse. *Raderus*. Raderus putat duo verba *multi vincti* ex ora libri ab aliquo explicationis causa notata, in Curtium irrepsisse. Idem tamen cum Acidalio dubitat retineri posse vulgatum; quod ibi *multi* videantur opponi *tribus corporibus*; de quibus nunc agitur. Ego suspicor librariorum pro *vincti*, quod fortasse non bene expressum erat, putasse scriptum fuisse *multi*, idque deinceps peperisse variam lectionem, quæ postea a describentibus addita sit veræ. Sensus tamen videre facile est, idque sufficit. *Freinsh.* Qui *multi vincti*] Viri fortes, quorum usus poterat esse in bello, custodiendis captivis distinebantur. Sic sensus facilis et expeditus est, non autem verba Curtii, quem ita scripsisse, *qui multi vincti*, &c. nemo crediderit, nisi cui elegans illius stilus ignotus est. Freinshemius bene suspicatur *multi* additiciu[m] esse, et demta illa voce salva et sana sunt omnia. *Cellar.* Forte *inutiles*. Heinsius. Addimus et aliud forte, *ut ut vincti*, quam conjunctionem etsi nusquam geminet

Noster, eadem tamen vi significationis imbuat VII. 8. 21. 'Nam ut major fortiorque sis quam quisquam, tamen alienigenum dominum pati nemo vult.'

§ 13 *Desertas*] Non injuria suspecta mihi vox *desertas*: nec scio tamen satis, quam reponam; cogito *dissitas*, item *disseptas*, itemque *discretas*; una harum non dubie vera. Quam mallet quisque sibi legat; vel aliam ipse inveniat magis commodam, si potest. *Acidalius*. Locus merito suspectus Acidalio, et mihi fuit prius quam Acidalium inspicerem: conjectat ille vel *dissitas* vel *disseptas*, vel *discretas*, quod ultimum proximum ductui literarum arripui et ipse conjeci. *Raderus*.

Macedoniam quoque respiceret potius] Sic membranæ. Excusi libri: *Macedoniam quoque respiceret potius, quam Bactra et Indos intueretur*. Male: ut et præcedentia evincunt, et Gualterius satis ostendit. *Modius*.

§ 14 *Si Parmenio essem*] Hoc inter apophthegmata Alexandri, maximi regnum, dictum plane regum a Plutarcho cap. 51. et Apophth. cap. 38. Arriano II. 5. 2. Diod. XVII. 54. relatum. Val. Max. VI. 4. 3. ext. vocat 'vocem, nobiliter editam:' item 'vocem duabus victoriis respondentem, dignamque cui tertia, sicut evenit, tribueretur.' Injuriam Plutarcho facit Patricius de Regno VIII. 20. ubi de fide agit: Dum quasi ex eo, scribit Alexandrum hoc respondisse Parmenioni 'suadenti quippiam quod præter fidem esset:' et subjungit plura in hanc sententiam. Melius Amiratus Dissert. Polit. v. 10. qui hoc refert inter exempla, quibus adstruit, 'non eadem omnibus decora esse.' Imitatus autem videri possit Alexander Callicratidem Lacedæmonium, cui cum ex consiliariis Cleander quidam diceret: 'Ego hoc facerem, si tu essem: et ego, inquit, si tu.' Plutarch. Apophth. Lacon. cap.

70. Simile Demosthenis dictum Laccianus in Encomio illius refert : ‘ Ego persuaderi mihi paterer, si Archias essem : sed quia sum Demosthenes, ignosce mihi, o infelix, ad ignaviam non nato.’ *Freinsh.*

Nunc Alexander] Hæc appendix enervat præcedentis dicti venustatem. *Idem.*

§ 15 *Honestius dono dabimus*] Pari magnanimitate Pyrrhus apud Ennium lib. vi. de captivis redimendis : ‘ Nec mi aurum posco, nec mi pretium derideris, Nec canponentes bellum, sed belligerantes, Ferro, non auro, veitam cernamus utrique, &c. Dono ducite, doque volentibus cum magneis Dis.’ Et Æneæ suo applicat Virg. *Æn.* x. 827. ‘ Arma, quibus lætatus, habe tua : teque parentum Manibus et cineri, si qua est ea cura, remitto.’ Loquitur de Lauso, cujus cadaver gratis remittit : honestius certe, quam Achilles Homericus. *Freinsh.*

§ 16 *Nuntiate Dario*] Siccine interdum obrepere in probos scriptores glossas, ut nisi manu scriptorum librorum indicio prodantur, convinci falsi, et furtive invasæ possessionis ægre possint? vel hæc enim quis non haecenus credidit sana omnia, cum hoc modo legerentur? *Nuntiate Dario, gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse, et me quæ fecerim clementer et liberaliter, non amicitia ejus tribuisse, sed naturæ meæ: nec adversus calamitates, sed adversus hostium vires contendere. Bellum, &c.* Cui, inquam, heic vitii aliquid subesse, umquam vel suspicari incidit? et tamen primum illa, *gratiarum actionem apud hostem supervacaneam esse, mox hæc, nec adversus calamitatem, sed adversus hostium vires contendere* ex Justino hic sunt intrusa : apte quidem fateor, sed tamen fide pessima. *Modius.* *Gratiarum actionem apud, &c.*] Toto hoc capite irrepserunt Justinii verba a Glaucano et Junio aliisque compluribus

pro legitimis admista. In Ms. Constantiensi non apparent, et a Modio quoque ut spuria rejecta sunt : vere ; nisi Justinus (nam posterior fuit) ex Curtio est ad verbum mutuatus, quod vero simile non est, cum sua ex Trogo acceperit. Nec Gualterus, qui Curtium in carmen (sæpius ipsis quoque Curtii verbis in numerum coactis) transtulit, hæc pro Curtianis agnovit. *Raderus.* Ea igitur insiticia quo dignosci possint a genuinis et legitimis, uncis includi curamus. *Freinsh.*

§ 17 *Calamitates*] Quid de hoc loco senserim notatum est ad Justin. xi. 12. 13. Non vult Alexander durus esse in hostem, qua calamitosus est, sed qua superbus et viribus minax. Denique paratus est, ut Virg. *Æn.* vi. 858. ‘ Parcere subjectis, et debellare superbos.’ Quem sensum amplectitur, qui olim *caritates* legebat : suffragantibus mihi, præter eam rationem, quod *caritatum* nomine venirent utique et adulti liberi, quibus arma in se ferentibus hand equidem pepercerit Alexander : præterque omnium codicum consensum, etiam Liv. xlii. 8. ‘ Claram victoriam vincendo oppugnantes ; non sæviendo in adfectos, fieri.’ Istud *calamitates* accipiendum non absolute, sed cum voce sequente *hostium*. Se contendere, non adversus calamitates hostium, sed adversus eorumdem vires. Justinianus plane loquendi modus : nec enim usquam Curtio similis. *Freinsh.*

Et feminis] Vide Grotium de Jure Belli iii. 11. 9. Gentil. ii. 21. et Clapmar. Arcan. v. 7. *Freinsh.*

Armatus sit oportet] Livius v. 27. ‘ Arma habemus non adversus eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur ; sed adversus armatos.’ Item xxviii. 23. ‘ Jure belli in armatos repugnantesque cædes edebatur.’ Tacit. i. 59. ‘ Non enim se proditione, neque adversus feminas gravidas ; sed palam adversus armatos bellum tractare.’ *Freinsh.*

§ 18 *Amicos*] Philippum medicum videtur intelligere, ac Sisenem. 111. 6. et 7. *Cellar*.

Percussor veneficus] Inserenda copula, ut *percussor, et venef.* [idem ego conjeceram] nisi iterandum potius ipsum ut. Nam diversi veneficus et percussor, et utrumque increpat Darium diversa caussa: percussorem, quia milites; veneficum, quia medicos sollicitaret. Ac vide ne pro *amicos* hic plane scribendum etiam *medicos*: de quo non pugnabo tamen: ad Philippum certe medicum, sed eundem et amicum, respicitur, quem pecunia ingenti a Dario corruptum Parmenio lib. 111. regi nuntiabat: quod ad milites, hii et alias alii, et nunc paullo ante Græci literis tentati, non ut proderent modo, sed etiam vel interficerent. *Acidalius*. Et inseruit Acidalius sensu postulante; nam *Percussor* ad milites sollicitatos pertinet, *Veneficus* ad Philippum medicum. *Cellar*.

§ 19 *Liberaliter donat*] Hæc ironice dicta accipe: idemque eorum sensus est cum eo quem expressit Justinus XI. 12. 4. 'sua sibi dari.' Athenienses apud Thucyd. IV. 20. 11. negant Bæotiorum esse agrum, quem ipsi armis obtinerent Atticis. Sic Archiepiscopus Nicææ Nicolans τὴν ἀνάγκην ἐς τὸ φιλότιμον διατίθῃσι, quæ defendi non poterat urbe Andronico ultro dedita. Nicetas in Andronico. *Freinsh*.

Ubi igitur me adfamini? nempe ultra] Etsi nihil aliud toto hoc libro emendassem, tamen operæ pretium fecisse mihi viderer: adeo corrupte hæc vulgo ita legebantur: *ubi igitur me adfamini? nempe oblitus istis; nam ultra Euphratem sum*. O! sed moderabo me verbis, et quod in veteri libro erat perscriptum, apponam, sic igitur ille: *ubi igitur me affaris? nempe oblitus estis; nempe ultra Euphratem sum*: pessime quidem, sed tamen unde satis apparet, illud *oblitus estis a*

Delpn, et Var. Clas,

glossa manare. *Modius*. *Nempe ultra Euphratem sum*] Hæc oratio non respondet reliquo vigori. Veteres quidam habent ita: *ubi igitur me adfamini? nempe oblitus estis, nam ultra Euphratem sum*. Item u. i. m. *adfamini? nempe oblitus estis; nempe ultra E. s. ex quibus conjicio scripturam veram ita habuisse: Ubi ergo me adfamini? nempe oblitus estis. summum ergo dotis, &c. illud sum post Euphratem in vulgatis natum ex initialibus literis sequentis vocis summum*. Verba autem *nempe ultra Euphratem* sunt ex glossa, qua quis sensum interrogationis: *ubi igitur me adfamini explicaverat*. *Scheffer*. Lego: *ubi igitur me adfamini, nempe, quod oblitus estis, ultra Euphratem*. *Heinsius*.

§ 20 *Eadem libertate dat mihi filiam suam: nempe quam scio alicui servorum ejus nupturam*] Typographicum puto saltem mendum *libertate pro liberalitate*. Nam sic libri alii habent, recte. Præcessit: *Quæ post Euphratem sunt, liberaliter donat*. Utrumque εἰρωνικῶς. Idem etiam libri melius *scit*, ubi *Modiani scio*: quod nec opinor operarum σφάλμα. Tu corrige, qui vides vel a proximis verbis id flagitari: 'Multum vero mihi præstat, si me Mazæo generum præponit.' *Acidalius*.

Scio alicui servorum ejus] Impressi, *quam scit alicui servorum suorum nupturam*; facessant solita, dum meliora. *Modius*. *Scit*, quod etiam *Tellierius* tenet, elegantius est, quam vulgare *scio*; ceterum in barbaris regnis principes quoque et satrapæ servi sunt, et a domini arbitrio pendent. *Cellar*.

Servorum] Sic appellat Persicos procures a re ipsa, quam licet et alias certam, ex lepidâ narratione colliges, quæ est apud Victor. de Cæsar. cap. 5. 'Legatus Parthorum ad Neronem, forte inter epulas, aulicis, uti mos est, canentibus, cum sibi citharistam poposcisset; responso dato, liberum esse, adjecerat: sumeret ipse quem

Q. Curt.

3 S

vellet e suis, ostentans qui convivio aderant, quod liber sub imperio nullus haberetur.' Idque notum est et hodie de Imperiis ad Orientem: quorum reges subditis utuntur in modum mancipiorum. Quod aliter apud Romanos se habuissent, ostendit Piso apud Tacit. II. 57. 6. et H. I. 16. 7. memorabilibus his verbis Galba: 'Neque enim hic, ut in ceteris gentibus quæ regnantur, certa dominorum domus, et ceteri servi: sed imperaturus es hominibus, qui nec totam servitutem pati possunt; nec totam libertatem.' Freinsh.

§ 21 *Hoc regente, utriusque terminos*] Leviter interpunctum peccat in Modianis, quod tolle, ut jungantur, *hoc regente utriusque terminos*. Qui de regno certant, eorum fines belli fortuna regit. Acidalius. *Hoc regente*] *Hoc*, id est bello, *regente*, id est determinante, definiente terminos. Solet quippe illud 'regere' sic sollemniter de finibus usurpari. quod ex titulo 'de finibus regundis' apertum est. Scheffer. *Hoc regente utriusque terminos regni*] Quam longe a Curtiana venustate abest illud, *bellum regit utriusque terminos regni*! igitur intrepide lego *urgente*, quam vocem sæpe Noster eodem sensu adhibuit. En II. 5. 10. 'Animum regis ægritudo corporis urgebat.' III. 7. 13. 'Cum tot curis apparatuque belli regem videret urgeri.' VI. 1. 11. 'Laconum acies pedem referre cœpit, urgente hoste, ac apertius fugere.' Addantur VIII. 4. 15. IX. 5. 16. IX. 9. 9. et 16. III. 8. 27. III. 11. 6. et 13. Sic V. 3. 11. 'Anceps oppidanos malum urgebat.' Et V. 9. 4. 'Pertinax fortuna Persas urgere non destitit.' Pariter IX. 10. 7. 'Ceteros ipse rex, et ab alia parte Leonnatus urgebant.' Ita enim omnino ibi legendum pro *urebant*, ut IX. 5. 16. qui locus est παράλληλος. Non desunt gemina aliorum auctorum exempla, maxime Virgilio, quæ omnem mihi dubitationem exi-

munt. Verum cumulare talia nolo: nisi forte solus audiendus est Cicero Fam. IX. 1. 'Tot,' inquit, 'tantisque rebus urgemur, ut nullam allevationem quisquam sperare debeat.' Idem de Offic. II. 14. 'Qui potentis alicujus opibus circumveniri urgerique videatur.' Ciceronis mentio me alius mendæ admonet, quam in ejus Orat. pro Ligario c. 7. feliciter sustulit Freigius. 'Scio igitur,' inquit, 'Tiberonem domi manere voluisse. Sed ita quidam urgebant,' &c. Male vulgo legitur *agebant*. Henmann. Parerg. Crit. p. 105.

§ 22 *Et me, &c.*] Hæc inclusa peregrina sunt, et omnia de verbo ad verbum Justini XI. 12. Et non vobis, nebulones, præpostere munificos istos articulos prætruncari continuo jubetis? *Modius*.

Ut ab aliis acciperem] Seneca Epist. LIII. 10. 'Cuidam civitati partem agrorum, et dimidium rerum omnium, promittenti;' respondisse refert Alexandrum: 'Eo proposito veni in Asiam, non ut id acciperem quod dedissetis: sed ut id haberetis, quod reliquisset.' Pertinet huc Cæsar de Bel. Civ. III. 10. negans 'esse usum conditionibus pacis eum, qui superior videretur: neque fore æqua parte contentum, qui se omnia habiturum confideret.' Idem apud Hirt. de Bel. Hisp. cap. 13. Cordubensibus 'respondit, se condiciones dare, non accipere, consuevisse.' Atque eodem modo Helvetii, de quibus Cæsar Bel. Gal. I. 14. Freinsh. Scribit Freinshemius ad VI. 5. 6. se putare his verbis unum excidisse, et ita hunc locum legendum, *ut ab aliis leges acciperem*. Quod N. Heinsius ad marginem hoc loco etiam adnotaverat. Snuk.

§ 24 *Facere eum simpliciter*] Ingegne, sine dolo. Phædrus III. 8. 7. 'canis simpliciter.' Cellar. Immo quod paullo ante n. 18. dixit 'bona fide; si bona fide pacem peteret.' Sic VII. 2. 10. 'Erit hoc simpliciter

etiam mihi reconciliati animi tui pignus.' *Snak.*

CAP. XII. § 2 *Graviore comitatu*] Non gratis additur, *graviorem comitatum relictum, impedimenta leviora secuta*, ut sequitur. *Raderus.* Graviorem comitatum interpretor, qui valde moraturus erat agmen, quo numero sunt pecuniæ, et quidquid multis jumentis opus habet: item captivorum multitudo. eos enim in quibus plurimum erat momenti, ut matrem, liberosque Darii secum duxisse ex sequentibus patet. *Freinsh.*

§ 3 *Duo cornua diviserat peditum*] Correxì locum ex membranìs, ut emendandum ipse quoque judicabis. Vulgo erat: *duo cornua divisa erant peditum, in utrumque latus equite circumdato*; sed quis malum ita loquitur? *Modius.* Correxìsse e membranìs ait *Modius*, si credemus adeo correxisse; nam ego priora si adhuc corrigenda puto, in *duo cornua diviserat peditum*; posteriora nego fuisse corrigenda, in *utrumque latus equite circumdato*; aut certe aio non necessario fuisse. Nisi enim venusta sic etiam, certe non invenusta, quantumvis idem clamet, quem (malum) ita loqui. *Acidulius.* Secutus sum *Acidaliu* correctionem. *Freinsh.* In *utrumque latus*] Pulcherrime alter *Ms.* *utrimque latera equite circumdato*, Græcismo usitato. Ita scripsisse *Curtium* pntem. Nam illud vulgatum: in *utrumque latus*, nec in *Modianis*, nec in alterutro nostrum reperitur. *Gronovius.* Dubitabam tamen leviter, legendumne esset, *utrimque alario equite circumdato*. *Bongarsius* sic voluit, *utrimque equite circumdato*: bene, si libri patiantur. *Blankard.* *Gronovius* ita ex *Ms.* restituit *Observ.* II. 8. et *utrimque latera circumdato*; id est, circa latera constituto equite. *Cellar.*

§ 4 *Præmissum*] Sic conjunxi quæ male hactenus dividebantur. Vox enim *præmissum* rectius respondet sequenti *Menidam*, quam præcedenti *ag-*

men. *Freinsh.*

Cum Scythis] Sic emendo ex eo quod libri habent *concitis*, et *Musis* gratia, cum bene ita emendo. *Modius.* *Concitis*] Omnia, ante *Modianum*, exemplaria præferunt hanc scripturam: *Modius* reponit, *cum Scythis*: 'sic emendo,' inquit, 'ex eo quod libri habent *concitis*, et *Musis* gratia, cum bene ita emendo.' *Modiana* emendationi favet *Ms.* *Constantiensis* et editio *Antverpiensis* anno 1546. ante *Modium* vulgata, quæ ad oram habet *cum Scythis*. Quid si legas *concitis equis*? ut alibi *Curtius* loquitur. Quid enim hic *Scythæ* equites, cum nullos in exercitu suo *Scythas* habuerit *Alexander*? Lego ergo hoc loco, *Menidas cum equitibus*, erat enim præfectus equitum: vel, *concitis equis*. *Raderus.* Posset tamen defendi lectio *Modiana*, nec enim opus est, ut *Scytharum* nomine intelligantur inde oriundi, sed et qui eo armati utuntur. Sicut reperimus equites *Tarentinos*, sic *Astrologis Chaldæi*, rectoribus elephantorum *Indi* nomen dedere. Alia quoque exempla similia reperies infra ad v. 1. 22. voce '*Chaldæi*.' De *Scythis* expresse *Ælianus* *Tact.* II. 13. Οἱ δὲ τῶν ἰππέων τῶν χρώμενοι, ἵπποτοξόται λέγονται· ὅπ' ἐνίων δὲ Σκύθαι. Equites qui arcu utuntur, equites sagittarii dicuntur; a nonnullis *Scythæ*. Inter quos tamen fuisse *Curtium* vix mihi persuadeo, potius, scripsisse, *cum citis equitibus*. Sic *Plant.* *Amphit.* I. 1. 90. 'Equites parent citi;' quamquam paullo diverso sensu: propiore *Livius* XXVI. 15. 9. 'eques citus ab Roma venit.' *Ovid.* *Fast.* II. 372. 'Inde cito passu petitur *Lucretia*.' Sic *Tacit.* XIV. 26. 1. *Freinsh.* Bene illi, qui *concitis equis* restituerunt. *Heinsius.* Sic VII. 4. 36. 'equo calcaribus concito.' *Snak.*

§ 5 *Nuncius*] Hoc malui, quam illud *nunciatus*, quod membranæ laudabant tamen. *Modius.*

Decernere] Dimicare, prælium com-

mittere. Vide supra III. 2. 1. *Cellar.*

Acitemque disponit] Descriptionem aciei post pugnam repertam, ex Aristobulo refert Arrianus III. 2. 20. ubi vide. *Freinsh.*

§ 6 *Suanique*] Valde vereor, ut satis proba sit hæc lectio, etsi a scriptis libris est. Lugdunensem sane scripturam, quæ erat et *Arachosii Susiique*, confirmat Arrianus. *Modius.* *Susiique*] Secutus Modium in prima Curtii editione, scripsi, *Suanique*. Sed dum volvo scriptores Strabonem, Ptolemæum, Æthicum, Melam, Plinium, Arrianum, Solinum, et alios, nullos usquam lego Suanos. [apud Plin. tamen VI. 11. et Ptolem. V. 9. sunt *Suani*.] Antverpianns Curtius anno 1546. invulgatus, *Susios* in contextu scripsit: in ora: *Suavi, Suani, Suzii*. Beatus Rhenanus ante annos quinque supra centum Argentorati *Suevos* expressit. Quid Suevis cum Indis, Bactrianis, &c.? Coloniensis tamen codex vetus etiam *Suevos*, edidit; novus, *Suavos*; novissimus, *Susiisque*. Ms. Constantiensis, *Vanique*, æque vanum. Ego ex Suanis facio, *Susianos*, ut ab regione Susia 'Susiani' dicantur, quemadmodum cum Plinio VI. 27. Mela I. 2. appellat: ita syllaba haud dubie interjecta operarum negligentia extrita est. Hos infra V. 3. 16. Curtius ipse *Susianos* appellat. Ex vitiosa illa Argentina editione Aventinus, Bojaricæ mirus conditor historiæ, occasionem sumpsit fingendi Suevos Germanos fuisse in exercitu: et ulterius progressus Boios et Noricos Alexandro M. bellum indixisse. 'Alexander,' inquit lib. I. 'popularibus nostris etiam imperitis notior est, quam sui reges et imperatores: quorum ne nomina quidem norunt. Saxones et Suevi tum se stipendia fecisse prædicant. Noricos Boiosque eidem bellum indixisse antiquis canitur carminibus.' Et supra: 'Ea tempestate Germanos in Asia militasse præter famam vulga-

tissimam antiqua carmina, domestica videlicet testimonia, auctorem habeo Q. Curtium, qui inter auxilia Darii Regis Persarum, Suevos commemorat.' *Raderus*. Idem Aventinus, eodem mox loco meros Germanos facit eos, qui Macedoniæ Regem profligaverunt. Ridicule sane omnium prope nationum historici trahunt ad suam quique gentem, si qua antiquitatis gloriam conciliare posse videantur; aut notam habere virtutis. Ita hæc una prope superest æmulatio decoris, ut quam nobis haud audemus tribuere laudem, vel per mendacium maioribus nostris vindicemus. *Freinsh.* *Bactriani Dahæ, Arachosii*. Hi ex ultimis finibus regni Persici ad orientem, *Susii* autem Persis ab occasu adjacent, sive inter Tigrim et Persidem. *Cellar.*

Item Bactrianis] Optime ita: impressi antea, cum octo millibus equitum *Bactrianis*. Pessime. *Modius*.

§ 7 *Non immixtos*] Iterum impressi, *non mixtas*, ineptissime. *Modius*. Damnat iterum *Modius* impressos, qui habeant, *mixtas*, ineptissime; quomodo tandem hoc vel inepte? inepte membranæ potius, nisi scribas etiam, *immixtas*, verba enim qui aliter strues, nisi copias junxeris mixtas, sive immixtas? *Acidalius*. Ego scripturam hanc in variis exemplaribus deprehendo. In editis omnibus antiquioribus: *Pedites his plurium gentium non mixtas, sed suæ quisque nationis junxerant copias*, vel *non immixtas*. *Modius* ex Ms. *non immixtos* damnata impressorum lectione emendavit editos. *Modio* etiam suffragatur Constantiensis codex Ms. jam *Acidalius* damnat Mss. mihi, ut fatear, quod sentio, videtur *Modius* mulgere hircum, *Acidalius* supponere cribrum, utraque enim scriptura justa est, et eruditum, et Mss. codicum: sententia quippe eadem est auctoris, sive legas, *non mixtas*, sive *non immixtas*, sive *non immixtos*, at-

tendendum est ad duo nomina *pedites* et *copias* per appositionem accipienda. *Raderus*. *Pedites*] Accipe hoc primo casu: ordo est: *Pedites* plurium gentium his (prædictis) junxerant *copias*, non *mixtas*, sed quisque suæ nationis, sc. *copias*. Vides non perinde esse *non mixtas* quis legat, sive *non inmixtos*, quod postremum *Modius* volebat, merito repugnante *Acidali*o. *Raderus* qui utramque lectionem idem velle putat, vocem *pedites* quarto casu accepisse videtur. *Freinsh.*

Persas cum Mardis] Nescio quid in mentem fuerit *Modio*, quod hic *Marsos* ex Italia et Appulia accersierit, quodque *Acidali* calamus eosdem non in suum locum remiserit. Quid enim hic *Marsi*? *Mardi* haud dubie reponendi hoc loco: *Mardæ* *Arriano*, Latini *Mardos* dicunt. Fuere *Mardi* circa *Hyrceanum* mare populi, qui per juga *Caucasi* montis sparsi ad *Bactros* usque protenduntur, gens fera et sui juris. *Plin.* vi. 16. *Raderus*.

Orobates] Hic *Arriano* iii. 2. 8. est *Κορδοβάτης* sicut *Orsines* *Ὁρσίνης*, vitiose: nam apud eundem vi. 5. 19. scribitur *Ὁρσίνης*. *Freinsh.*

§ 8 *Illi partibus copiarum*] Adhuc impressi, *illi partibus copiarum summæ Orsines præerat*. Quæ hæc monstra, aut unde? *Modius*. Etiam nunc vulgatos libros acerbo iudicio, si iudicio tamen, damnat *Modius*, unde, ait, aut quæ hæc monstra? *illi partibus copiarum summæ Orsines præerat*. Nescio equidem unde: sed obsecro monstra tu andes ista? Tua magis, quæ produxisti e membranis: quæ si tibi pro *Apolline Delphico* semper, age vaticinare indidem, quibus *copiarum* partibus præfuerit *Orsines*. Scribunt *illis*. quibus? inquam ego: nempe quæ proxime nominatæ, *Persis*, *Mardis*, *Sogdianis*. Abi cum isto oraculo. Non vides datos jam iis ipsis duces *Ariobarzanem* et *Oriobatem*? Si id non videras, ipsa te hæc verba mo-

nere poterant insulsissimæ sententiæ. Cur enim partibus, et indefinite illis, non uni alicui certæ dicatur præfuisse? Vnum quid diutius et meo et lectoris otio abutar? Isto meridie clarius est, veram lectionem vulgatorum: qui partibus earum *copiarum Ariobarzanem* et *Oriobatem*, summæ earundem diserte præficiunt *Orsinem*: aut si non hanc usquequaque veram, certe falsissimam membranarum, quæ nec ipsæ suis verbis sententiam bonam explicant, et optimam præcedentium implicant, tunc universam turbant prorsus et corumpunt. *Acidalius*. *Illi partibus*] Merito vapulat ab *Acidali*o *Modius*, qui fæde corrumpit hunc locum, deceptus a nescio quibus manuscr. legit enim, *Illis partibus copiarum Orsines præerat*; ut verbo dicam, pessime. Sic apud *Procop.* i. *Pers.* Ἀρχοντες δὲ ἄλλοι τε ἦσαν, κ. τ. λ. στρατηγὸς δὲ εἰς ἅπανιν ἐφεστήκει. *Freinsh.*

A septem Persis] *Cyrus* ademptum *Medis* et *Lydis* imperium primus in *Persidem* intulit, cujus successor *Cambyzes* filius a *Magis*, qui dolo *Persarum* regnum occupaverant, sublatu est. Septem vero *Persæ*, qui *Magos* interemerunt, ex primatibus *Persarum* hi erant. *Otanes*, *Jutaphernes*, *Gobrias*, *Megabyzus*, *Aspathines*, *Hydernes*, et *Darius Hystaspis* filius, qui postea *Cæbaris* equisonis commento *Persarum* imperium adeptus est, ut fuse in *Thalia* refert *Herodotus*. *Strabo* etiam lib. ix. sic meminit: Ὁ μὲν οὖν εἰς τὴν ἡγεμονίαν καταστήσας αὐτοὺς Κύρος ἦν. Διαδεξάμενος δὲ τοῦτον Καμβύσης υἱὸς ὑπὸ τῶν Μάγων κατελύθη. Τούτους δὲ ἀνελόντες οἱ ἑπτὰ Πέρσαι Δαρεῖφ τῷ Ὑστάσπου παρέδοσαν τὴν ἀρχήν. Ad hunc *Cyrum Persarum* regem, et septem *Persas Orsines* genus suum referebat, ut et lib. x. *Curtius* tradit. *Popma*. *A septem Persis*] *A septem regni Satrapis* per stirpem longa serie ductam ortus, quoad *Cyrum* ipsum *Persarum*

regem primum attingeret: sed qui illi septem Persæ fuerint, quod sciam, prodidit nemo. Ipse Pasargadarum Persicæ gentis Dynasta per longas temporum successiones accisam provinciam obtinuerat. Arriano Orsines dicitur; Latini molliorunt vocem, dixeruntque Orsines; in crucem demum actus est. *Raderus*. *A septem Persis*] Errat scriptor Explanationum, et nescio quos sibi 'septem regni Satrapas' fingit, per quorum 'stirpem longa serie ductam ortus Orsines, quoad Cyrum ipsum Persarum primum attingeret.' Qua re merito negat, qui illi septem Persæ fuerint, quemquam prodidisse. Nec enim de talibus Satrapis sentit Curtius, sed de septem Persis nobilissimo Magicidii facinore decantatissimis. Ab horum aliquo (potest et a pluribus: quid enim vetat cognatione et affinitate fuisse junctos? et vero fuisse, partim scimus) hunc Orsinem vult originem habuisse; sed et Cyrum inter majores suos numerasse: cujus forte filiarum aut neptium aliqua cuidam ex Orsinis majoribus deunxerit. Atque ut video, idem de hoc loco sensit Popma. De ratione autem ista loquendi vide nostrum Indicem, in 'Numerus integer pro imminuto positus.' Ab iisdem VII. Persis deducebant etiam genus Cappadociæ Reges, Diodor. XXXI. 3. et Pontici, Florus III. 5. 1. et Armenii, Strabo lib. XI. f. *Freinsh.*

Originem sui] Vide Daviesium ad Cæsarem de B. Gall. I. 4. 2.

§ 9 *Post quas L. quadrigas Phradates*] Valde dubito scripsisse Curtium, nec seorsum memorasse istas quadrigas, sicut fecit alibi. Ut supra, *hos quinquaginta falcatis currus sequebantur*; et paullo post, *clauderat hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta*. Mallem igitur sic legere hoc loco: *post quas quinquaginta quadrigæ*. *Eas Phradates*. Et potest fieri, ut ex male conjunctis duobus vocabulis, *quadri-*

gæ cas, postea sit ortum illud *quadrigas*. Scheff.

Phradates] Sic legendum. *Bradates* legitur in quibusdam vulgatis, in aliis *Cradates*, sed perperam. Orsinis enim et Phradatis, quos hic Curtius refert partibus copiarum præesse, x. 1. 35. sic meminit. 'Quem Orsines intuens, audieram,' inquit, 'in Asia olim regnasse feminas, hoc vero novum, regnare castratum. Hic fuit exitus nobilissimi Persarum, nec insontis modo, sed eximie quoque benignitatis in regem. Eodem tempore Phradates regnum adfectasse suspectus fuit.' *Popma*.

Caspianorum agmine] Maris Caspii accolæ. Mela III. 5. 'Intus sunt ad Caspium sinum Caspii, et Amazones, quas Sauromatidas appellant.' *Cellar*.

Nomina verius] Illud *verius* cum in membranis non sit, etiam hic non esset, si operæ mihi paruissem. *Modius*. Videsis Lips. Polit. I. v. D. 8. *Snak*.

§ 10 *Falcatis curribus*] In excusis est, *aliis falcatis curribus quinquaginta*, qui numerus cum in veteribus libris nullus sit, rectius meo iudicio aberit; nihil refert tamen. *Modius*.

Hunc Armenii, quos minores vocant Armenios, Babylonii, utrosque Belitæ, et qui montes Cossæorum incolebant, sequebantur] Distinctioncula et hic in vulgatis integra, apud Modium vitiosa. Res ita poscit: *Hunc Armenii, quos minores vocant; Armenios Babylonii; utrosque Belitæ*. In iisdem forsitan etiam rectius incolunt, quam apud hunc incolebant. *Acidalius*.

Utrosque Belitæ] Belitarum nomen ignotum Geographis, incertum etiam, an *Belus* Syriæ fluvius hoc nomen fecerit accolentibus. *Cellar*.

Montes Cossæorum] Cossæi Persis et Uxiis a Septentrione finitimi, montana inhabitantes, Ptolemæo. *Idem*.

§ 11 *Post hos ibant*] Vox *ibant* in editis non erat: at erat in non editis

codicibus. *Modius.*

Gentes Euboicæ] Non videtur hic Curtius de Eubœa Græca insula quidquam cogitasse, sed de Indica regione, circa quam tam feraces vites aiunt esse, ut quotidie uvas proferant. Quia tamen Curtius Euboicos hosce cum Phrygibus conjungit in exercitu, rem mihi dubiam facit, Græcine sint Euboici origine, an Arabes et Indi; quomodo enim degeneres, nisi ab Græcis et politis gentibus descissent, et Medorum linguam, vitam, barbariem secuti essent? Certe Græcos hic intelligo jam bilingues, ut Branchidæ et barbarizantes. *Raderus.* *Gentes Euboicæ]* Malim *gentis*: Quæ unde sequuta sit Medos, nescio quam causam dubitandi habuerit auctor Explanationum. Apparet enim sermonem esse de Eubœa Græca insula. *Freinsh.* Græci genere, ex insula Eubœa, Darium quondam aut Xerxem Græcis bellum inferentem sequuti: jam vero post diuturnam barbarorum consuetudinem Græcos mores obliti. Alii in India hanc Eubœam quærunt. Ceterum *gentis*, quam vulgare *gentes* mavult lectum Freinshemius. *Cellar.*

Degeneres] Vide quæ notavi ad ista Flori II. 11. 4. 'Frugum semina mutato loco degenerant.' *Freinsh.*

Phrygas et Cataonas] Forte: *Phrygas, et Sitacinos*, vel *Sitacenos*, ut Ptolemæus habet. *Loccenius.* *Cataonas]* De his Strabo lib. XII. sub ipsum initium: non accedo viro docto, qui malit hoc loco *Sitacinos*, vel *Sitacenos*, quando nihil ita mutare jubet. *Freinshem.* *Phrygas et Cataonas]* Phryges noti: Cataonia est Cappadociæ regio inter Taurum et Antitaurum finitima Ciliciæ. *Cellar.*

Parthienorum] Et hoc quoque loco verius fortasse est legere, ut in excusis est, *Parthorum*, quam ut in membranis, *Parthienorum*, præsertim si Arriano credis, ad quem te remitto. *Modius.* Parthienorum regionem describet Curtius VI. 3. Pleri-

que codices habent pro *Parthienorum*, *Parthorum*, utraque scriptura non est loco inidonea. *Raderus.* *Parthorum]* Non satis expedit me ex hoc loco, præsertim illud turbat, quod subjicit: *terras, quas nunc Parthi, Scythia profecti tenent*; quæ vix est ut aliter accipi possint, quam Parthos qui nunc ibi sunt, post tempora Darii eo venisse. Sed id non patiuntur præcedentia, in quibus et eam gentem quæ tunc ista loca tenebat, diserte vocat *Parthorum gentem*, et infra VI. 2. 12. eandem proponit sententiam. Quin et certum est: 'etiam inter antiquos barbaros genus eorum fuisse: nam nomen Parthorum etiam sub Persico regno gesserant:' quæ fere verba sunt Dionis lib. XL. nec quisquam aliorum, quod meminerim, dissentit. Quare videndum, si ita possit constitui sensus verior: *terras, quas nunc Scythia profecti tenent.* Verum quidem est, Parthos etiam ex Scythia deduci auctoribus. Justin. XII. 1. vide. Sed cum illi sedes jam fixissent, et a conditoribus suis locis, nomine, et inimiciis dissiderent, orta inter eos fuisse bella, quorum et Justinus XII. 1. 9. obiter meminit, per quæ bella hand dubie 'Scythiæ regionem campestram ac fertilem occupaverunt, graves adhuc, ætate Curtii, adcolæ.' Si verum est quod ille scribit VI. 2. 13. quisquis es, 'si quid novisti rectius istis, Candidus imperti.' *Freinsh.* Haud dubie animo Curtii, quum hæc scriberet, observabatur magna illa differentia, quæ erat inter Parthos, tempore Darii, et suo seculo, 'Penes quos,' ut ait Justin XII. 1. 'velut divisione orbis cum Romanis facta Orientis imperium erat.' At tempore Darii 'inter Orientis populos obscurissimi,' quorum campi 'Assyriorum et Medorum temporibus a Scythiis exsulibus' occupati Parthorum nomen ab iis accepere. 'Nam Scythico sermone Parten exsules dicuntur.' Adeo ut, si vocem

nunc ad Darii tempora referam, intelligere locum videar: *incolentium nempe terras, quas nunc Parthi Scythia profecti tenent*, id est, contractam Parthienam 'campestram illam regionem' vi. 2. 15. non illorum Parthorum, quos tam potentes et late diffusos noverant posteriores.

§ 12 *Cadusiique*] Mediæ Atropatenæ populus juxta Caspium mare. *Cellar.*

§ 13 *Summa totius exercitus equites xlv. millia*] Quid igitur illud fuit, quod ipse Curtius, ut de Diodoro, Plutarcho, Arriano sit silentium, ante dixit? 'Ceterum quum dimidio ferme major esset exercitus, quam in Cilicia fuerat.' Quid inquam? nam in Cilicia ad centum millia equitum, trecenta millia peditum habuisse in exercitu Darium, ipse quoque auctor est. Omnino igitur legero: *equites centum quadraginta quinque millia, pedestris acies sexcenta millia expleverat.* Verum ego, quod prius dixi, malo; etsi enim posterius hoc notæ ut dixi suadent recipiendum, ipseque Arrianus plane confirmet. Tamen semper memores esse debemus, et in notis facilem esse errorem, et verecundius semper mentiri Curtium, quam Græculos, historiarum, sive fabulæ suæ, scriptores. *Modius. Summa*] Demirari satis non possum, quo pacto error in omnia antiquiora exemplaria et edita et inedita irrepserit, fieri enim non potest, ut numerus iste exercitus Darii, vel ipso Curtio teste, sit justus. 245000. hic censa sunt. In Cilicia 311200. numerati. Ad Arbela seu Gaugamela dimidio fere major exercitus erat, ut Curt. iv. 9. 3. recensuerat, et iv. 9. 11. majores prioribus copias fuisse ostendit. Itaque editio Colon. Allobrogum, equitum numerat 145000. peditum 600000. nullo tamen alio codice Curtiano suffragante. Justinus xi. 12. 5. narrat Darium postremum occurrisse cum 100000. equitum, 400000. peditum.

Oros. iii. 17. 404000. peditum, 100000. equitum recenset. Diodor. xvii. 39. et 53. 200000. equitum, 800000. peditum. Arrian. iii. 2. 8. equitum 40000. peditum 1000000. sub signis habuisse Darium affirmat. Plutarch. Alex. cap. 54. universim indistincte 1000000. ponit. Cum ergo in 1000000. consentiant, non absque ratione apud Curtium numerum emendes, et tres nobilissimos scriptores sequaris. Vulcanius in equitibus vehementer aberravit a numero Arriani; nam *τετρακισμυριοις* non valet 400000. ut ille transtulit, sed 40000. ut recte vertit ante Vulcanium Barth. Facius. Is vero numerus verusne an falsus sit, penes Arrianum esto; quando scriptores inter se variant. *Raderus.*

§ 14 *Alexandri exercitum pavor, &c.*] Miles Alexandri licet intrepidus adversus hostem; tamen hic Panicum terrore percellitur. Hoc est, quod Tacitus xv. Annal. dixit: 'Etiam fortes viri subitis terrentur.' *Loccenius.* Panllo aliter Polyænus iv. 3. hanc historiam enarrat: 'Alexander ad fluvium Tigrim prævertere Darium festinabat: Panicum ab extrema acie pervasit universum exercitum. Rex mandavit tubicini, ut securitatis signum promulgaret, et antesignanis militibus, ut ante pedes arma projicerent, atque idem sequentibus se dicerent. Sic omnes ex ordine hoc facientes, causam terroris cognoverunt. Cum Panicum cessasset, milites sublati armis processerunt.' Ex quo loco discis, pavorem illum subitum Græcis *Πανικόν* appellari, cujus causam idem Polyænus i. 2. aperit: 'Pan Bacchico exercitui noctu signum dedit, ut maximum et inconditum clamorem tolleret. His vero clamantibus petra sonum exceptum referebant, et cavitates saltus longe majorum copiarum fremitum hostibus reddebat. Quare metu perterriti, se in fugam conjecerunt. Cum

igitur Pan hoc stratageima usurparit, Echo Pani gratam et amicam esse fingimus : atque vanos nocturnosque terrores exercituum Panicos appellamus.' *Raderus.*

Lymphati] Subito furore correpti, quod evenire illis credebant, qui speciem Nymphæ in aqua conspexissent. *Cellar.*

Tempore æstivo] In quibusdam legitur *tepore æstivo*, quod mihi quidem vehementer placet præ altero, quia tepor ille solet esse caussa illius fulgoris, ut est notum. *Scheffer.*

Latis tenderent] Manifestaria res est, locum esse corruptum : nec, quamquam pro meis copiis operam sedulo dederim, qui ei medicinam facerem, satis mihi adhuc ipse in ejus emendatione placeo. Vulgo erat : *Flammasque ex Darii castris splendere, velut illatas temere præsidii credebant* : pessime, et sine sensu. Membranæ habebant : *velut illatis temere prædiis credebant*, unde fortasse suspicetur aliquis legendum : *flammasque ex Darii castris splendere, velut illatas temere prædiis credebant*. Alius inquam hoc forte putet ; sed mihi quod ex scripturæ vestigiis in Dias luminis oras edidi magis impendio placet. *Modius.* Hic vero quæ vulgo corruptissima, fecit Modius ut essent multo meliora ; nam optima necdum ego puto, nec ipse fuit ausus affirmare : fluctuat imo me ipso magis, et nescio quid alterius scripturæ confingit etiam e membranis : hanc ipsius caussa vellem omisisset, nec erat periculum, ne præter eum alius de illa suspicaretur : nos autem, quid habemus ? Olim argutati sumus, atque ita conabamur : *flammasque ex Darii castris splendere, velut illatas temere prædiis credebant*. Id adeo ex iisdem Modii membranis, quæ habent *velut illatis temere prædiis* : ac nostræ lectionis sensus erat iste : Credebant e Darii castris flammas scintillantes exsplendere, cum radios fulgoris cælestis inter

se temerario concursu quasi velarentur. Ita enim videtur hoc fulgorum genus : quod ad illa referebam Aristotelica in libello de Mundo, si is Aristotelis est, tamen satis certo, τῶν δὲ σελᾶων ἢ μὲν ἀκόντιζεται, ἢ δὲ στηρίζεται ὁ μὲν οὖν ἐξακοντισμός ἐστι πυρὸς γένεσις ἐκ παρατρίψεως ἐν ἀέρι φερομένου ταχέως καὶ φαντασίαν μήκους ἐμφαίνοντος διὰ τὸ τάχος. Quæ sic Apuleius noster vertit : *Horum pleraque jaculuri credas, alia labi, stare alia* : *Jaculatio igitur tunc fieri putatur, cum meatu aëris impulsus generatus ignis celeritatem suam cursumque rapidam festinationis ostendit*. De his quidem arduis indubitatim locus interpretandus : at de *velutatis*, sive *jaculatis*, quod etiam ipsum exinde conjiciebam, valde nunc hæremus. Displicet argutiola in verbis tota, quæ magis jam sobrie tractamus, et vestigia propius legimus vulgatæ lectionis. Sic tamen duplex quoque scriptura nata nobis : harum prior non contemnenda : *veluti laxis tenderet præsidiiis. Tenderet* enim de Dario capi volo, non de castris *tenderent*. *Laxis* etiam in hac remelius : atque ita lib. III. in re simili : 'Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniaque velut continente incendio ardere visa, cum incondita multitudo maxime propter jumenta laxius tentoria poneret.' Jam *veluti* non ob aliam causam, nisi ne insuperhaberetur syllaba prior in *illatis*, quæ scilicet orta ex isto *z*, loco suo moto. Sed altera magis mihi probata, quæ quamvis licentior, est tamen aptior, *veluti luxius tenderent præsidia*. Ac præsidia capies hic de ipso toto exercitu, novo more, sed apud Curtium non plane novo. Sic enim etiam superius hoc ipso libro : *Multis tamen salutis fuere Sidonii, qui intra Macedonum præsidia erant* : id est, qui erant in exercitu, sive pars exercitus Alexandri. Alias præsidia strictioris intellectus, qui vulgo adhuc solus notus. Hunc et hinc note-

mus, et porro alibi inquiramus. *Acidalius*. Varia hic variorum codicum est scriptura, quæ librariorum vitio irrepsit. Ms. Constantiensis habet, *velut in latis temere præsidiiis*. Aliæ membranæ, *velut illatis temere prædiis*, ubi Modius *illatas* putat scribendum. Editus, *velut illatas temere præsidiiis*. Alius, *velut latis tenderent præsidiiis*, quæ lectio Modio arrisit, itaque edit, nec displicuit Acidalio, qui primum argutatus putavit legendum: *velitatis temere radiis*, sed non immerito hanc ipse argutationem mox reprehendit, et locum aliter emendavit, ut legeret: *velut laxius tenderent præsidia*. Germana lectio videtur, *veluti latis tenderent præsidiiis*. Raderus. *Inlati temere præsidiiis*] Præ hac lectione valide sperno aliorum commenta: hæret enim proxime membranis, et sensum habet commodissimum: Fulgore eo conspecto Macedones crediderunt Darii castra in propinquo esse, seque in præsidia hostium temere et nec opinantes incidisse; quidquid alii hoc loco comminiscuntur. Hanc meam conjecturam validissime confirmari postea vidi, Doctissimi Gronovii literis ad Amant. Socerum scriptis, ubi sic reperi: 'Memini me tentasse apud te locum Curtii lib. iv. sed postea devenerunt in manus nostras excerpta aliquot Mss. Cod. ex quibus ita legendum est: *Cæli fulgor æ. t. i. i. p. s. flammæque splendore ex Darii castris velut inlati temere præsidiiis credebant*. Eam lectionem multis firmant miscella nostra: instar omnium sit locus ex Epist. ad Attic. viii. 15. 'Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armorum manus incidissent, sed eos nihilo minus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent.' Ego nunc etiam video plane sic esse in editione Aldina. Adde ejusdem Observation. ii. 8. ubi pluribus hæc expenduntur. Freinsh. *Veluti illati temere præsidiiis*]

Illapsi castris et præsidiiis Persarum. Adeo fulgor internitens propinqua illa repræsentabat. Nam Ciceroni etiam castra *præsidia* sunt: pro Roscio Am. c. 43. 'Eorum bona venerant, qui in adversariorum præsidiiis occisi sunt (hactenus Cornelie legis verba; subdit orator) dum præsidia ulla fuerunt, in Syllæ præsidiiis (Roscius) fuit.' De ipsa lectione, quæ a multis editis non nihil discrepat, Gronovium consulas Observ. ii. 8. qui tam ex Mss. quam Aldina defendit. *Cellar*. Fuit etiam, quum et nos secuti ductum literarum, legeremus, si liceret: *veluti tacti præstigiis temere credebant*; sed nunc remittimus. *Snak*.

§ 15 *Nunc dum ille*] Sæpe etiam parva res magnas turbas dat; et corumpendis libris est: veluti hic quoque, ubi antea erat: *ingens clades accipi potuit*. *Ille segnis in eo, quem occupaverat, tumulto sedit, contentus non lacessi*. *Alexander, &c.* inficete, atque adeo inepte. *Modius*.

Contentus, &c.] Et alibi *contentus* cum modo infinito componitur. Plin. Epist. vi. 31. 'Quasi contentus æmulum removisse.' *Cellar*.

§ 16 *Ante ipsos arma deponere*] In vulgatis *ante* non est, et abesse sane potest: in membranis autem si fuit, inde fortasse debuit emendari. *Acidalius*. *Ipsos arma deponere*] Ex chartis assumpsi vocem: *ante ipsos*, quæ in editis deest. Acidalius pro *ante* legendum putat *inde*, sed retinco scripturam ex scripto, et Polyæno suffragante, qui hanc historiam iv. 3. 26. attingit et scribit: *Θέσθαι τὰ ὄπλα πρὸ τῶν ποδῶν, ante pedes arma ponere*. Raderus. Ista lectio leviter me movebat, ut dubitarem fuisse: *antesignatos arma deponere*, cum idem ille Polyænus hoc quoque nominatim tradat. *Freinsh*.

Levare corpore] Ipsa armorum depositione levarunt corpora. Quia tamen adhuc mihi displicebat ea verborum structio, divinabam *levari*

torpore. Metu enim *torpere* dicuntur, qui *peritimuere*. *Idem.*

§ 18 *In edito colle, &c.*] Ad hæc iterum notat censor Cl. Clericus. 'Hæc contraria sunt, nam collis et montes impediunt prospectum.' *Judicii de Curtio c. 4. § 5.* Egregie vero! Videtur autem respicere superiora: 'liberque prospectus oculorum etiam in ea, quæ procul recessere, permittitur.' Quasi scilicet vasta non possit esse planities, nec permittere liberum prospectum oculorum etiam in remota procul loca, nisi eadem planities sit infinita, et nullis usquam collibus aut montibus terminetur. At vero considerat jam Darius in illius extrema parte; ad alteram accedebat Alexander, sed superare debebat prius montes vel colles, quibus illa claudabatur. Quum in iis esset collibus, interjecta fuit inter ipsum et Darium ista planities, adeo late patens, ut caperet aciem tam immensi exercitus, quem ducebat Darius, supra aciem centenorum millium, immo aciem et concursum duorum exercituum. Ista ergo an non satis ampla fuit, nec satis liberum habere potuit prospectum, nisi removeantur etiam illi colles, per quos transendum erat Alexandro, ut in istam planitiem descenderet? Hæccine ergo 'contraria sunt; vastam esse planitiem, quæ liberum permittat prospectum etiam in ea, quæ procul recessere,' eamque tamen terminari tandem *collibus* quibusdam? *Perizonius, Curtius Vindic. p. 189.*

Sive quia] Magis per pleonasmum quam Ellipsin vox *sive* adhibetur, nec tamen alteram comparationis partem desiderat. Sic Horat. 1. Od. 32. 7. 'Qui ferox bello, tamen inter arma, Sive jactatam religaret udo Littore navem.' Propert. 11. 20. 28. 'Seu mare per longum mea cogitet ire puella, Hanc sequar, et fidos una aget aura duos.'

Speculari modo] *Modo* in hoc significatu paullo rarius et inusitatus est, cum pro 'tantum,' 'duntaxat,' 'tantummodo,' 'solum' ponitur. *Raderus.*

§ 20 *Effuderant*] *Lego, offuderant.* Heinsius.

§ 21 *Fluctuare*] Vulgo minus bene *fluctuabatur*, et innox *æstimatione*, pro *existimatione*. Modius. Omnia exemplaria ante Modium edita, et nobis cognita hanc scripturam ostendunt, non *fluctuare*, ut Modius, non *fluctuabatur*, ut idem. Sed *fluctuari animo rex*: manu quoque exaratus, *fluctuari* habet. Ita veterem scriptionem retineo, neque melius Modius scripsit *fluctuare*; sunt enim nonnulla verba, Fabio teste, quæ utroque modo efferruntur. 'Quod mirum minus est,' inquit Quintil. Inst. 1x. 3. 'quod in natura verborum est, et quæ facimus patiendi modo sæpe dicere, ut arbitrator, suspicor, et contra faciendi, quæ patimur, ut vapulo. Ideoque frequens permutatio est, et pleraque utroque modo efferuntur: luxuriatur, luxuriat, fluctuatur, fluctuat, assentior, assentio.' *Raderus. Fluctuare*] Sic Modius, qui vulgo ait lectum *fluctuabatur*: suppositum utrumque pro vera lectione, quæ in Aldina, et omnibus, quas appellavi membranis, *fluctuari animo rex*, ut Livius lib. xxiii. 'Incertis adhuc viribus fluctuatus animo fuerat.' Lib. xxxii. 'Ibi stativis rex aliquot dies habitis fluctuatus est animo, utrum protinus in regnum se reciperet, an reverti in Thessaliam præstaret.' Seneca, alii. *Gronovius. Observ. 11. 8.*

Existimatione] Sic recte Modius, hoc est, consideratione, judicio: eleganter enim verbum 'existimo' pro judicio, sentio, ut ex Cicerone discas: plerique tamen Codices *æstimatione* habent, nec hujus significatus est alienus a Curtio, dummodo non accipiat pro liti *æstimatione*. *Raderus. Sera æstimatione*] Etiam hic libri qui-

dam Mss. habent *existimatione* sicut supra III. 6. ubi vide quæ notavi. Scheffer.

§ 22 *Movebat*, &c. itaque dissimulato] Editiones omnes hæc interpolant, quæ quidem qualia qualia, si officium nostrum faciamus, et quod iustitiæ proprium est, suum cuique tribuamus, Justino reddentur, unde sumpta hinc ab aliquo, non nimis docto, sed male sedulo inculcata sunt: quod mirum videri potest, quum sæpius acciderit, a Glareano, ipsiusque adeo Glareani præceptore Erasmo non esse animadversum. *Modius*. *Movebat*] Hanc periodum usque ad vocem *dissimulato*, ex Justino XI. 9. 2. huc fuisse transcriptam inter omnes constat: etiam Mss. falsum prodentibus: itaque inclusi uncis, ut prius alia. *Freinsh.*

Dissimulato eo] Pronomen *eo* non habet, unde sustineatur, editi nonnulli substituunt *dissim.* *pavore*; si *dissim.* metu legas eodem retento sensu, propius aberis a vestigiis antiquæ lectionis. *Freinsh.*

Ex Pæonia] Pro *Pæonia* alii codices habent *Pæones*, alii *Pænas*: vitiose. *Raderus*. *Arrian.* III. 2. 27. 'Ante Agrianos positi erant equites antecursores et Pæones, quos Aretes atque Aristo ducebant. Universis autem præstituti erant equites mercenarii, Menida duce.' *Freinsh.* Quæ Macedonia regio mediterranea erat, in septentriones vergens, nec tum forsitan sub Macedonum imperio, aut non tota: unde *mercenarii* dicuntur Pæones. *Cellar.*

§ 24 *Melius adhuc ratus*] Oratio hiulca, nec cohærens præcedentibus, quippe in quibus agebatur non de Alexandro, verum Macedonibus. Desunt ergo aliqua. Nam vocem *Alexander*, quam præmittunt quidam, Mss. non agnoscunt. *Scheffer.* Præter Voss. 2. qui clare habet *Alexander melius adhuc ratus*. *Snak.*

Vallum jaci] Aggerem circum castra duci. *Cellar.*

Secessit] Pusillum est, sed moneo tamen vulgo hic legi, *successit*. *Modius*. Plerique omnes libri impressi, *successit*. Constantiensis Ms. *secessit*; quod etiam *Modio* placet. *Raderus*.

CAP. XIII. § 1 *Futuri discriminis*] Prælii, conflictus: supra III. 11. 26. 'Quæ fortuna discriminis fuisset, requirebant.' Et v. 4. 28. 'Integros quoque antea, quam discrimen experirentur, in fugam avertit.' *Cellar.*

Omnia intentiore cura] Mutavi interpunctionem vulgatam, et quæ non necessaria videbantur exegi: erat enim in excusis: *et omnia intentiore cura præparari*. *Apud hostem sollicitudo*, &c. pessime, quia a distinctione, quia a locutione. *Modius*. Quid dicemus? consulto *Modium* hoc quoque, ut alia in eodem isto loco mutasse, an operas errasse? nam *intentiore* et libri reliqui habent, et plane sic legendum: præter autem illud, quod corrigi aliunde poterat, aliud est etiam in hoc loco, quod ex aliis non potest. Scribunt omnes eodem modo, et ferri sane possunt: nec me fallit tamen, sic legendum potius et interducendum: *armis insignibus equi virique splendebant: et omnia intentiore cura præparari sollicitudo Prætorum agmina sua interequitantium ostendebat: ac pleraque inania, sicut fremitus*, &c. melius istud qui negabit, enim vere bonum quid sit nego scire. *Acidalius*.

§ 4 *Furto non prælio*] Variat nonnihil in circumstantiis *Arrian.* III. 2. 16. quem ipse conferes. Porro ejusmodi furta non licita tantum et honesta, sed et laude digna probat *Lipsius Polit.* v. 17. *Freinsh.*

Hostes: discordes] Distinctione vera lucem reddidi sententiæ: minus apte prius cohærebat, *hostes discordes*, &c. *Idem*.

Nocturna trepidatione] *Tacit.* IV. 48. 3. 'Tenebræ insuper delectæ, augen-

dam ad formidinem,' &c. *Idem.*

§ 5 *Intonsas comas*] Plutarch. Crasso cap. 44. 'Cum reliqui Parthi Scythico adhuc more, ad perterrendos hostes comam alerent.' Ita 'Lycurgus Lacedæmonius cives adsuefecit ad alendam comam, inquiens, ea formosos, pulchriores: deformes terribiliores reddi.' Plut. Apophth. 76. *Idem.* *Hirta illis ora*, &c.] Plutarch. in Crasso p. 557. Parthorum aliquas comam Σκυθικῶς, *Scytharum more*, aluisse tradit, ἐπὶ τὸ φοβερόν, ut terribiliores hostibus essent. Cellar.

Eximiam] Vox hæc a sacrificiis desumpta, in quibus pecora eximia dicuntur majora, quæ ad sacrificandum uberius pasti eximuntur. Donatus ad Terent. Hec. i. 1. 9. et sic Virgilium Georg. iv. 538. 'Quatuor eximios præstanti corpore tauros,' explicat Macrobius. Saturn. iii. 3. hinc numquam non de pulchritudine. Cic. in Verr. 'Nice erat eximia facie.' Silius Ital. xvii. 71. 'Virgo erat eximia specie claroque parente.' Et sic passim. At vero hoc loco ea significatione sumi non puto, sed potius de terribili, et formidando; ut proinde hic locus Curtii sit singularis; nam quod Cicero alicubi 'eximiam injuriam' dicit, non respicit corpus aut faciem, sed magnitudinem, quæ hic additur. Explico ergo *eximiam*, quasi 'extimendam' (vel potius extimescendam) 'vastorum corporum magnitudinem:' ut iv. 14. 3. 'Nomina modo vana gentium ne extimescerent.' iv. 16. 30. 'Si multitudinem equitum extimissent.' *Snak.*

§ 6 *Circumfundi*] Inserendum puto non, ut legatur, *circumfundi paucioribus non posse*, secutus non meam conjecturam sed Gualteri lectionem, qui ante cccc. annos, et quod excedit, vixit, ac meliore forte quam nos codice Curtii a se ferme ad verbum in versus transcripti usus est, et sic habet: 'Addit et a paucis hominum tot millia gentis Hoc circumfundi, nec bello posse moveri.' A paucis Ma-

cedonum tot millia militum non posse circumdari. Sed lector eligat sensui convenientius, nihil repugno. *Loccenius.* *Circumfundi*] Livius xxxi. 21. 10. de Gallis: 'Circumvenire a cornibus, et amplecti hostium aciem (quod multitudini adversus paucos facile videbatur) conati sunt.' Ceterum hunc Curtii locum tuitus sum adversus virum doctum, qui legebat *circumfundi paucioribus non posse*; in Indice Floriano, voce 'Circumfundere.' Freinsh.

Et lata planitie dimicandum fore] Mss. plerique habent *dimicarent*, unde suspicor scripsisse nostrum *dimicari* pro *dimicandum fore*, hocque posterius esse natum ex glossa. Scheffer.

§ 8 *Acrius increpitum*] Vid. iv. 11. 14.

Latrunculorum] An ex hoc loco descriptus est Iambus? 'Latrocinio clam vincas, prælio palam.' Et qui sequitur: 'Latrunculorum ac furum votum, fallere est,' ex verbis sequentibus. Apud Maronem Æn. ix. 150. Turnus Latinorum dux contra Æneam et Trojanos, contemptis Græcis, hæc subijcit: 'tenebras, et inertia furta Palladii, cæsis summæ custodiibus arcis, Ne timeant: nec equi cæca condemur in alvo. Luce palam certum est igni circumdare muros.' [Quo loco obiter indicabo, quatuor verba post vocem 'Palladii,' videri spuria.] Potnit Curtius respexisse locum Virgilii Æn. ii. 390. 'dolus an virtus quis in hoste requirat?' inquit Chorcæbus in nocturno prælio. 'Multi victoriam quacumque gloria malunt.' Et occurrunt passim apud nobiles rerum scriptores nocturna prælia: apud Florum iii. 5. 23. Plut. in Pompeio cap. 53. Orosium v. 19. Appian. de Bell. Mithrid. Dionem lib. xxxvi. Eutropium lib. vi. singulare est propter umbram lunæ, quæ Romanis contra Mithridatem peperit victoriam. Adde Vespasianarum et Vitellianarum copiarum prælium nocturnum, apud Tacit. Hist. iii. 23. 6. *Raderus.*

Præitis mihi] Elegans hoc, et Latinum hoc sensu, melius certe quam vulgatum, *præcipitis*, et sunt tamen, qui hoc malunt, sed quid nobis istos curatio est? *Modius*. *Quam præcipitis*] Gruterus dicto loco, et Gebhard. Crepund. i. 11. citant *quam præitis*: approbata etiam a Ms. Bong. altero lectione. Et sane id verbi non raro simili sensu reperitur: ut observavit Brisson. lib. i. de Formulis. Mihi tamen præplacet Pithæani cod. scriptura, *præcipis*: modo enim præcessit, Alexandrum noluisse Parmenionem increpare, igitur intinitum fuisse Polyperchontem: at certe si plurali numero fuit usus, non, ut voluit, pepercisse videatur Parmenioni. *Freinsh.*

§ 9 *Absentiam*] Uti in prælio ad Granicum: 'aut Angustias locorum,' ut altero prælio juxta Ciliciæ fauces. *Cellar.*

Furtum noctis ob stare] Transtulit hæc in suum Panegyricum Claudianus in vi. Honorii consulatum versu 477. 'Ecce virum, taciti nulla qui fraude soporis Ense palam sibi pandit iter, remeatque cruentus, Quantum nox tenebris, manifestaque prælia furtis,' &c. Nec solum inglorium sic vicisse: sed etiam sic cecidisse. Statius Theb. iii. 160. 'Sed nec bellorum in luce patenti Conspicui fatis, æternaque gentibus ausi, Quæsisit miseræ vulnus memorabile matri: Sed mortem obscuram, miserandaque funera passi, Heu quantum furto cruor, et sine laude jacetis!' Gebhard. Crepund. i. 11. Porro quem hic animum Alexandro, Justinus xi. 6. 8. Dario tribuit, eum 'adfirmasse suis, occulta consilia victoriæ furtivæ convenire.' Ubi notam vide. *Freinsh.*

§ 10 *Vigilias agere barbaros, et in armis stare*] Post vocem barbaros mallem collocari punctum minus; cohæret enim illud *in armis stare* cum sequenti *comptum est*, non præcedenti, *illud quoque accedit*. Sunt autem illa distincta, nec alterum ab altero de-

pendet. *Scheffer*. De vigiliis Persarum videsis, quæ observat Brisson. iii. p. 346. *Snak*.

Ne decipi quidem possint] Sequitur vulgo *comptum habeo*, quod quidem ego a glossa esse, tam habeo comperitum, quam me istum calamum tenere. *Modius*. Abesse possint hæc nullo sententiæ damno: sed quando in longe pluribus reperi, reliqui. *Freinsh.*

§ 12 *Solem Mithren*] Hæc est veterum librorum scriptura, et eo nomine Solem, quem pro Deo colebant, appellabant Persæ, qui igitur in editis omnibus *Martem* substituerunt, iis, ut verba maxime conferam ad compendium, pectus non sapit; multo minus cor, quod non habent: in hoc tamen malo illud boni est, quod etiam cum fallunt nos adjuvant, ostenduntque scribendum, ut dixi, aut certe quod perinde est, sed vulgatus, *Mithram*, quod ex transpositione literarum vocis *Martem*, si adspirationis notam, quæ in veteribus libris sæpe omitti solet, inseras, et *e* litteram in *i* mutes, conficitur. Verrum esse autem, quod dixi, *Mithræ* nomine Solem a Persis adorari multi testantur, et in multis Strabo l. xv. his verbis: *Τιμῶσι (Πέρσαι) δὲ καὶ ἥλιον, ὃν καλοῦσι Μίθραν*, atque hinc est, quod ait Claudianus: 'Et vaga testatur volventem sidera Mithram,' et Statius: 'Indignata sequi torquentem cornua Mithram.' Ubi etiam Lutatius Grammaticus: 'Sol,' inquit, 'apud Achæmenios Titan, apud Assyrios Osiris, apud Persas, ubi in antro colitur, Mithra vocatur.' Scriptor Vitæ Alexandri, de quo jam sæpius dixi: 'Persis tamen multa contentio erat, cupientibus regem (Alexandrum) in regno Persico sepelire, proque Deo Mithra religionibus consecrare.' Atque hæc quidem de hoc loco dicta sint, nunc ad alia. *Modius*.

§ 13 *Concipi*] Sic melius habet Ms. quam vulgatum *conspici*. Raderus.

Adhuc] Vide infra iv. 14. 14. *Snak*.

Arma jacentes] Quam hoc cum probro conjunctum sit, docet Gruterus ad ista Livii 1. 27. 'arma fœde jactantes.' Cujus observationi adjici potest exemplum illustre ex Val. Max. III. 2. 24. de Scæva viro fortissimo. *Freinsh.*

Præsides Persarum imperii] Editi, *præsides Persarum imperii Deos*: perinde est. *Modius.*

§ 14 *Expeteret*] Simplex isto loco convenientius, *peteret*, neque composito Curtius hic usus. *Acidalius.* *Quam expeteret*] *Acidalius* præpositionem abjicit, et *peteret*, contra omnium codicum fidem censet: nec male sentit, quod compositum idem paullo ante præcesserit. Sed nihil muto, cum et hoc ferri possit. *Raderus.*

§ 15 *In Candida veste*] Solennis mos Romanis sacra sic peragi. Ovid. Fast. 1. 79. 'Vestibus intactis Tarpeias itur ad arces, Et populus festo concolor ipse suo est.' Etiam spectaculis intererant candidati. Martial. IV. 2. 'Spectabat modo solus inter omnes Nigris munus Horatius lacernis; Cum plebs, et minor ordo, maximusque, Sancto cum duce, candidus sederet.' Apud Græcos quoque plurimus usus albæ vestis. In Panathenæis nefas atra veste spectare. *Raderus.*

Verbenas] 'Sagmina' et 'verbena' eadem herba. Plin. XXII. 2. 'Non aliunde sagmina in remediis publicis fuere, et in sacris, legationibusque verbenæ. Certe utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex arce cum sua terra evulsum: ac semper et legati cum ad hostes, clarigatumque mitterentur, id est, res raptas clare repetitum, unus utique verbenarius vocabatur.' Ad quem Dalecampius: Livio XXX. 44. 6. 'Nevio, Servio, Turnebo verbenæ, non herbæ privatum genus dicuntur, sed rami, virgæ, frondes, omnium sacrarum arborum, ut lauri, olivæ, myrti: quin etiam herbas ex puro loco decerptas, quibus festis diebus aræ coronantur.' Te-

rent. in And. IV. 4. 'Ex ara hinc sume verbenas tibi.' Myrtum apud Menandrum fuisse, ex quo illa Comicus transtulit, constat. Virg. Ecl. VIII. 65. 'Verbenasque adole pingues et mascula tura.' 'Verbenas,' quasi 'herbenas' dictas volunt, illasque facile accendi, et flammam concipere ob pinguedinem. Apud Tranquillum in Vespas. VII. 2. Serapidis templo verbenæ, coronæ, et panificia fuerunt. Guillaud. Græcis *ἑρβεοράνη*, id est, *sacra verbenacæ*, dicitur. *Raderus.*

Capite velato] Et hic ritus erat sacra facientium. Livius II. 39. 'Sacerdotes quoque suis insignibus velatos, isse supplices ad castra hostium traditum est.' *Cellar.*

Præibat preces regi] Ita manu exaratus docet legendum, non ut vulgares habent *regis*, quod vel ex solennibus precum formulis Romanorum constat, quas apud Brissonium legis; et Curtius ad res Græcicas, ut alibi quoque, transtulit lib. VI. 'quorum alia ductu meo,' inquit Alexander, 'alia imperio aspicioque perdomui.' *Raderus.* *Præibat preces regi*] Sic olim conjeci, quomodo postea et *Acidalius* vidi conjecisse, et vero *Raderum* ex Ms. edere: qui vere adstruit ex *Brissonio* de Formulis lib. I. pag. 61. ubi multa hujus phraseos exempla, constare, non aliter legendum esse. *Freinsh.*

Jovem, Minervam, et Victoriam] Liqueo liquet hoc modo hæc esse scribenda: nec recedunt longe a vulgatis, qui habebant: 'Jove Minervaque victoriam propitiant,' quæ quidem *Glareanus* ita et interpungit, et interpolat, ut risum etiam mihi et invito et occupato extorserit: pro *propitiantis* autem, ut hoc etiam addam, quod *Glareanus* tam graviter offendit, habebant membranæ *propitiantes*; verum ego et illum cum suo *propitiantibus*, et has cum suo *propitiantes* nihil moror, *Modius.* Debet hic lo-

cus Modio non modice, qui nec vidit unum tamen, quo viso, næ ille miserum Glarcanum vehementius incesisset, cujus nunc industriam acerbe ridet, et ridiculum nobis omnibus modis facere studet. Sed id, quod reliquum dico, quam erat cuivis facile tollere! nisi si dedignati forsitan alii huc se demittere. Nos Curtii causa et minora velimus, tam hercle, quam majora. Scribimus regi et propitianti. Verba, preces, juramentum alicui præire Latinum: alterum nec ipsum non Latinum, illo tamen eodem sensu vix Latinum. De cetero, Jovem quod hic addit, insolitum. Nam alibi Minervam saltem jungit, et Victoriam infra viii. 2. 32. 'Victimis Minervæ Victoriæque cæsis.' viii. 11. 24. 'Aræ in petra locatæ sunt Minervæ Victoriæque.' An ergo Jupiter ex hoc Dearum collegio excludendus, alii vidento. Acidalius. Propitianti] Ita lego cum Acidalio, non propitiantis. Jovem Acidalius tollit, quod hunc alibi infra Curtius omiserit; sed Mss. habent Jovem, ut summum Deorum, Minervam repertricem belli, Victoriam, cujus causa bellum fit. Raderus. Victoriamque] Hanc ut Deam cultam fuisse, præsertim a Romanis, ex monumentis innumeris patet. Tantummodo Symmachi Epistolam ad Augustos pro restituenda Victoriæ ara, quam Constans diruerat, memoramus, et ex illa hæc solum verba: 'Quis ita familiaris est barbaris, ut aram Victoriæ non requirat?' Cellar.

§ 17 Altior somnus] Justin. xi. 13. 1. Sueton. Aug. 16. 3. 'Sub horam pugnae tam arcto repente somno devinctus, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur.' Freinsh. Altior somnus oppressit] Diodorus xvii. 56. ἐκοιμήθη βαθέως. Cellar.

Luce orta] Indicandum, quænam illa fuerit, qua Persarum opes concidere. Ludovic. Dulc. et Reusnerus in Diario Historico referunt ad vii.

Kal. Septembris sive 26. Aug. anni mundi 3634. cum his consentit in die Zwinger. vol. xxiv. lib. 1. ubi tamen notat alios 25. Septemb. statuere diem hujus pugnae. Buntingus in Chronol. id refert ad diem 2. Octobr. A. M. 3638. Raderus in fine Explanat. ad hunc Curtii librum ponit A. M. 3724. et Kal. Octobres, ex Scalig. de Emend. Temp. lib. v. ubi de initio Olympiad. et imprimis lib. eod. ubi de anno primo Calippi, et initio imperii Asiatici Alexandrei. Vide etiam quæ de Lunæ defectu (unde hæc dies quam proxime et certissime deprehendi potest) adnotata sunt ad iv. 10. 2. Freinsh.

Ad accipienda imperia] Mandata, ut mox n. 21. 'miles exspectat imperium.' Cellar.

§ 18 Alias] De vigilantia Alexandri singulare est, quod narrat Marcellinus xvi. 6. 'Ille namque ænea concha supposita, brachio extra cubile prætento, pilam tenebat argenteam, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset infusus, gestaminis lapsi tinnitus abrumperet somnum.' Hinc Sidonius Carm. v. 262. Majoranum a vigilantia commendaturus sic ait: 'Totus dormitat ad istum Magnus Alexander.' Freinsh.

§ 20 Cibum ut caperent ipsi pronuntiat] Multo melius hic quoque vulgati: cibum ut caperent ipse pronuntiat, ipse ultro jubet, non exspectato amplius Alexandro. Acidalius. Ipse pronuntiat] Multo melius sic vulgati, quam Mod. cibum ut caperent ipsi, pronunt. ipse ultro jubet, non exspectato amplius Alexandro. Raderus.

§ 21 Excitare] Sic vulgatum, sed multo melius, quod edidi, visum exercitare. Modius.

§ 22 Exonerare animum] Idem vi. 8. 22. 'Conscientiam suam exonerare.' Cellar.

§ 23 Et cum in eadem] A me hæc non sunt, ne forte erres, sed a membranis: editi habebant: et cum in

eadem admiratione Parmenio perseveraret, quod securus somnum cepisset; sed nimum quantum meliora sunt illa, nisi quod illud perseveraret retinendum censeo. Modius. Et cum in eadem admiratione Parmenio asseveraret, quod solum se curis somnum cepisse dixisset, Minime, inquit, mirum est. Illud vero maxime mirum est, ex diversitate scripturæ lux in membranceis, et vulgo cuspis libris, qui habent quod securus somnum cepisset, non subvenisse Modio, utrumque glossam esse: ego fidenter esse pronuntio, deberique jam nunc et rescribi jubeo simul perseveraret, quod item melius in vulgatis: et cum in eadem admiratione Parmenio perseveraret, minime, inquit, mirum est. Quæ sit admiratio ista, jam ante satis scimus, ne inculcandum nobis iterum inepti sciolii pntent. Acidalius. Quod securus somnum cepisset] Observa cum Acidali. illa verba per glossemata irrepsisse in contextum. Sed cum in omnibus exemplaribus apparerent, malui illa parenthesi claudere quam omittere, cum incertum sit irrepsisse, quamvis omnino id factum judicem. Raderus. Glossema hæc inclusa Acidalio aliisque videntur. Cellar. Forte: solum securis somnum cepisset. v. 10. 'Mihi securitatem innocentia mea obtulit,' de dormiente Philota. Vel lege, solum curis somnus cepisset. vi. 8. 'Illum sive securitate animi sive fatigatione resolutum somnus oppresserat.' Heinsius. Probabiliorum utramvis lectionem ut admittas, vestigia ejus exhibebit Cod. Voss. 2. quod solum securis somnus excepisset; ut optime divisasse Nob. Heinsius videatur. Suak.

§ 24 *Quid metuum]* Tetigit eleganter hanc historiam Sidonius Carmin. ix. 5. 7. ubi de Dario sic: 'Qui cum maxima bella concitasset, Tota et Persidis undique gregatæ, Una constituisset arma campo; Hoc solum perhibetur assecutus, Dormire ut me-

Delph. et Var. Clas.

lius liberet hosti.' Quod fallor, si hactenus ita intellectum est vulgo. certe præterit Vir Doctiss. cujus solidi exstant in id opus commentarii. Freinsh.

Ad copias quibus quisque præst] Non mutamus, sed mutari si quis velit, facile patimur, præstis. Acidalius. Præstis mallet Acidalius, sed codicum omnium consensus mutare vetat, cum Acidaliana emendatio ad ligatam magis, quam solutam inclinet orationem. Raderus. Cum Acidalio lego, præstis. Heinsius.

§ 25 *Admonitu amicorum]* Delirant hic membranæ, quæ habent: *Raro admodum admonitu egens amicorum, dum metu discriminis adeundum erat, &c. Modius. Neque rectum, neque verum, discrimine imminente, raro amicorum admonitu usum Alexandrum, si modo loqui nobis etiam ita licet; nam quid adeo est hoc ipsum, uti admonitu amicorum? tum illa, quid volunt sibi, Tunc quoque munimento sumto? nimirum egregie nos emendasse, parva traductione, minore unius voculæ mutatione, imo minima syllabulæ unius recisione legimus ad hoc exemplum: tunc, quo raro admodum, admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, munimento corporis sumto processit ad milites: verum id ex multis patet historiæ hujus locis. Unum dabo, qui sit præ omnibus. Supra hoc ipso libro: 'Jamque ad regem præliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor, lorica tamen, quam raro induebat, amicis orantibus' (an et hic hortantibus? quia illic admonitu amicorum: nihil tamen mutem,) 'adsumsit, et ad prima signa pervenit.' De sententia clarum nunc et liquidum: de verborum ordine si quis turbet, haud equidem negarim, leviori traiectione sic defungi posse: *Raro admodum, admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, quo tunc munimento corporis sumto pro-**

Q. Curt.

3 T

cessit ad milites. Denique ne hoc omittam, vox *admodum* non superflua quidem prorsus, et tamen videri possit, ex sequenti, *admonitu*, per repetitionem eandem literarum temere nata. *Acidalius*. *Raro admodum*] Sententia est: *Raro Alexander, cum discrimen etiam ultimum impenderet prælii, induere arma solebat, nisi ab amicis moneretur, quorum admonitu tunc quoque munimento corporis sumto processit ad milites. Acidalius hunc locum ita legendum censet, tunc quo raro, &c.* sensus idem cum nostro, sed magna verborum trajectory contra omnium codicum fidem, necessaria tamen, ut sensus constet, quem confirmat locus similis supra in oppugnatione Tyri: 'Jamque ad regem præliantium clamor pervenerat, cum denuntiati periculi haud sane memor, lorica tamen, quam raro induebat, amicis orantibus, adsumsit.' Nec placet Acidalio vox *admodum*, propter sequentem *admonitu*, sed Curtius sæpe sine cultu cultus est, et has minutias negligit. Alioquin obscura existit oratio: quamvis etiam cum Acidalio leviori trajectory vocum scribas: *Raro admodum admonitu amicorum, cum metus discriminis erat, uti solebat, quo tunc munimento corporis sumto processit ad milites.* Prior Acidalii lectio, quamvis trajectory, clarior et melior, vulgata tam intricata, ut vix ferenda sit. *Raderus*. *Raro admodum*] Hanc lectionem merito suo traducunt Acidal. et Rader. ut intricatam et vix ferendam. Ille vero multa cum violentia, vix tamen verum Curtii sensum deprehendit; quem credo me assequutum esse ex scriptura vet. codd. quam inter varias redeimus, verbis etiam proxime verum constitutis: *Raro admodum, admonitu magis amicorum, quam metu discriminis, quod adendum erat; uti solebat munimento corporis: tum quoque sumpto, processit, &c.* quo loco ablativus sumpto eadem forma ad præcedentia refertur, quomodo 'omissis,' supr. iii. 13. 9. 'At

illi, qui sub oneribus erant, omissis perimetum, capessunt fugam.' *Freinsh.* Freinshemius hunc locum depravatissimum ut vides emendat: in qua emendatione illud saltem monebo, videri *non magis*, quoniam in nullis libris comparet, delendum: scilicet abesse potest salva sententia: sic enim et alii. *Tacit. Ann. iii. 17.* 'Miseratio, quam invidiaangebatur.' Ipseque noster infra 16. 27. 'Rex majore ex parte virtuti, quam fortunæ suæ debuit victoriam.' Deinde pro, *quod adendum erat*, propius ad scripturam veterem mutandum in *si aderat*, denique locum totum minima mutatione ita corrigendum: *raro admodum admonitu amicorum, quam metu discriminis, si aderat, uti solebat: ut tum quoque munimento corporis sumto processit.* Scheff. Lusatam, quæ vulgo legebatur, periodum restituit Freinshemius, in contextum recepit Tellerius, quos duces sequi quam in tenebris errare, satius fuit: *sumto autem absolute positum ad præcedens referendum est, sicut iii. 13. 9. 'omissis.'* *Cellar.*

Vultu ejus] Tersius inserta præpositione, et ex vultu ejus. Acidalius. *Et vultu*] Ita omnes edd. et membranae. Acidalius contendit legendum esse et ex vultu ejus, clarius quidem hic et liquidius. Sed possis ita accipere verba Curtii, ut intelligas, milites, conspecto ejus vultu, victoriam auguratos esse. *Raderus*. Sic apud Hirtium de Bell. Afric. cap. 10. milites Cæsaris nihil 'solatii in præsentia, neque auxilium in suorum consilio animadvertabant, nisi in ipsius Imperatoris vultu, vigore, mirabilique hilaritate.' *Freinsh.*

§ 26 *Prorupto vallo*] Mirum est, quum lectio Bong. Cod. 2. nostrorumque Mss. manifeste legant *prorupto*, in mentem huc usque non venisse viris doctis, qui Curtio consuluerunt, eam optimam et veram esse lectionem, quod observavit, et exemplis adseruit Cl. Drakenborg. ad Silium

Ital. i. 373. Contrarium tamen, *pro-rupto*, in aliis etiam locis ex hoc eodem contra Cl. J. Fr. Gronovium, ad Tacitum ita legentem, defendit Davies. ad Cæsar. de B. C. III. 25. ubi vulgo legebatur *perruptis*. Snak.

Acieque disponit] Proderit his Curtianis conferre Diodor. XVII. 57. et Arrian. III. 2. 23. *Freinsh.*

Agema appellant] Infra 'alam' ipse Curtius lib. v. interpretatur. Livius duo agemata legionem appellat. lib. XLII. 'Delecta deinde et viribus et robore ætatis ex omni cetratorum numero duo erant agemata, hanc ipsi legionem vocabant.' Optime. Suidas in voce ἄγμα, inquit: τὸ προῖν τοῦ βασιλέως τάγμα, ἐλεφάντων, καὶ ἱππέων, καὶ πεζῶν. *Agema est acies, quæ regem præcedit, elephantorum, equitum, et peditum.* Οἱ δὲ τὸ ἄριστον τῆς Μακεδονικῆς συντάξεως κραταὶν ὀπλίσει καὶ σωμάτων εὐεξία. Alii dicunt esse lectissimam Macedonici exercitus partem, cum genere armorum tum robore corporis. Eustathius Odys. A. p. 1399. Ἄγμα τάγμα ἱππέων καὶ πεζῶν ἐπιλέκτων παρὰ Μακεδόσι, διὰ τὸ ἀγῆτον, ὅ ἐστι θαυμαστὸν εἶναι οὕτω λεγόμενον. *Agema est acies equitum et peditum selectorum apud Macedonas, eo quod esset ἀγῆτον, hoc est, admiranda.* Idem: Ἄγμα λέξις τακτικῇ, παρὰ τὸ ἄγω, ἢ παρὰ τὸ ἀγῶ, ἀγῆσω, τὸ θαυμάζω. *Agema est vox militaris ducta ab ἄγω duco, vel potius ab ἀγῶ, ἀγῆσω, admiror.* Accurate hoc observandum, Agema nunc peditum, nunc equitum agmen: hoc loco Curtius equites pro agemate exerte accipit. Infra vero d. serte 'alam peditum' agema appellat. v. 4. 21. 'Ipse vero cum armigeris et ala, quam agema appellabant, ardua semita,' et quæ sequuntur. Ubi equiti in via, necessario pedes tantum intelligendus est. Nec est quod hæreas in voce 'ala:' tam ea vox pro pedito, quam equite usurpatur apud Latinos scriptores, quod multis scriptorum locis testatur Lipsius de Mil. Rom. D. II.

7. Itaque non est, quod mireris, etiam apud Arrianum nunc *agema* pro pedito, nunc pro equite sumi. *Raderus.* Vide Indicem.

§ 27 *Argyraspides*] At hos demum fecit Alexander in Indiam moturus. Vide Notam ad VIII. 5. 4. *Freinsh.*

§ 28 *Orestes Lyncestesque*] Non sunt hæc virorum nomina, sed populorum, qui alias Græca terminatione *Orestæ Lyncestæque* appellantur. Clarum id ex Diodor. XVII. 57. De ipsis populis vide Strab. lib. VII. Stephanum in Δύγκος, qui gentile format *Lyncestæ* per i, Plinium IV. 10. et Ptolemæum. *Freinsh.*

Peregrini militis] Diodor. Polyperchonta Stymphæorum ducem facit. Certe, si qua in alia re, in acierum descriptione non satis fido Curtio, vel ejus librariis. *Freinsh.*

Amyntas princeps] Crudum admodum hoc sit oportet; neque enim concoqui a me ullo modo potest, et qui aut quomodo erat hujus agminis princeps Amyntas, cum prælio huic interfuisse eum diserte neget Arrianus, Philotamque equitum præfectum, ut et Curtius, ibi faciat? nam quod mox sequitur: 'Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexandri,' &c. id vero huc non pertinet, hæc propter, quod ibi etiam Menidas, non Amyntas, ex veteribus libris esse legendum didicimus. *Modius.* Venimus ad locum, qui Modio crudus, mihi crucius, et ipsa crux. Concoquere ille non potest Amyntæ nomen, quem prælio huic certum est non interfuisse. Testis illi Arrianus, sed et Noster mihi, qui supra in Macedoniam eum ablegavit: 'Amyntas cum decem triremibus in Macedoniam ad inquisitionem (forte, *unquisitionem*) novorum militum missus.' Et post reducit demum lib. v. 'Ceterum quo minus damnum sentirent identidem incremento novabantur, namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit,

quingentos præterea ejusdem gentis equites.' Convenit hoc nobis: illud minus, quid reponendum: atque ex illo conjicere vix possis, quid statuerit: ita ambigue sententiam perscripsit. Dubitet, *Philotam*, an *Menidam* substitui velit: ctsi quidem ego de *Menida* sensisse penitus opinor. Quod nisi est, vanum illud et exsensum totum annotamentum. Illa præcipue verba ejus turbant: 'Philotamque equitum præfectum, ut et Curtius ibi facit.' Scimus ex Arriano, nec tamen item ex Curtio, sed certe et ex Diodoro, ducem *Philotam* universi equitatus amicorum: sed quid huc ille? mentis ejus aut manns aberratio fuit, *Philotam* pro *Menida* scribentis. Nam hic præfectus equitum mercenariorum, Arriano aiente, nec Curtio negante. Quamquam hic simpliciter equitum scribit, non addit mercenariorum. Ac ponit eum Arriannus in dextro sane cornu, in quo collocatur et a Curtio, si nomen ejus hic recipimus, quod voluisse plane Modius videtur. Diodorus in aciei tota dispositione verbulo ejus non meminit, ad finem perstringit leviter in enumeratione amicorum, et dicum illustrium hoc prælio vulneratorum. Sed recipiamus sane Modii suasu *Menidam*, ac legamus: *hujus agminis Menidas princeps erat*: age dic modo cujus ille agminis princeps: ejusne qui proxime præcessit? ita debebat, sed ibi dux aperte Polyperchon nominatus. Quid igitur? an deesse quædam hic putabimus, in quibus agmen ipsum, cui ille princeps, sit expressum? An potius, uti Modius hinc Amyntam, sic nos indidem ipsum quoque *Menidam* una cum agmine suo expellemus, ut verborum eorum alibi sedem in sequentibus faciamus? Ita quidem videatur: quoniam aliquot infra loca, ubi agmina quædam memorantur, locis quæque suis in acie disposita, non memorantur una eorum duces. Ubi tamen inserantur commode satis,

haud perspicio: nisi si post illa forte verba: *Sed ne circumiri posset a multitudine, ultimum agmen valida manu cinxerat. Hujus agminis Menidas princeps erat.* Verum neque hoc firmat historia, et vereor magis ne refellat. Diodorus quidem nullum et ipse ducem his assignat: nec adeo validæ manus illius meminit, nisi quod post Thessalos sub Philippo, Cretenses sagittarios et stipendiarios ex Achaia ponit. Jam id contra historiam fortasse, quod in lævum cornu traduximus hoc agmen, quod relinqui melius erat in dextro, et ordine plane suo. Relinquamus, et jam ibi videamus, an quoquo modo verba liceat interpretari. Vult ne igitur illud auctor, inter omnes, quos recensuit, primum et in fronte *Menidam* stetisse? Nam ita certe 'principem' melius accipiamus, quam pro 'duce,' cujus non habet ille vim genuino significatu. Atque hoc de voce bene: de re suadet videtur Arriannus, qui universis ad hoc ipsum cornu præstitutos ait equites mercenarios, quibus hic *Menidas* præfectus. En verba lib. III. *Ἐμπάντων δὲ προτεταγμένοι ἦσαν οἱ μισθοφόροι ἱππεῖς, ὧν Μενίδας ἦρχε.* Sed suadet hic, non etiam persuadet. An ergo emendatiuncula tentanda e Diodoro? hic Polyperchonti, qui ipsi Polysperchon, Stymphæos subjicit, cui Noster ἀνώνυμον, peregrinum militem. Vide ne in Amynta damnato hi Stymphæi latent, qui literis ab illo non penitus abhorrent. Quod si est, concinnare verba possis: *post illos Polyperchon dux peregrini militis, cujus agminis Stymphæi principes erant.* Diodorus: *τῶν δὲ συνεχῇ ταύτης Πολυσπέρχων τεταγμένων, ἐπ' αὐτὸν τῶν ὀνομαζομένων Στυμφαίων.* Dubium hoc quoque tamen æque: nec illud istis certius, an ex Arriano rursus immutandum in hanc faciem: *hujus agminis manns Amyntæ princeps erat*; nam ille ecce: *Ἐπὶ δὲ ἡ Πολυπέρχωντος τοῦ Σιμμίλου ἐπὶ δὲ ἡ Ἀμύντου τοῦ*

Φιλίππου· ταύτης δὲ ἡγεῖτο Σιμμίας, ὅτι Ἀμύντας ἐπὶ Μακεδονίας ἐς ξυλλογὴν στρατιῶς ἐσταλμένος ἦν. Æstuo, æstuo, ac vere 'velut minuta magno Deprensa navis in mari vesaniente vento.' Nec est inter historiæ hujus omnes scriptores, qui nlla ratione tranquillet, aut leniat hunc æstum, quin ultro pro se quisque magis accendit, ac fluctus acriores movet. Ubique in iis video non leves dissensus, nusquam majores, crebrioresque, quam in ista parte, ut sint ipsi prorsus in hac τάξει ἄτακτοι. Pæne mihi conspirasse videntur, ut nemo hic idem cum alio dicat. Neque in ordine solum rei turbant, etiam in nominibus ipsis mirifice. Ut unum atque alterum modo tangam, Orestas et Lyncestas populus facit Diodorus, cum ait: 'Ἐξῆς δὲ τὴν τῶν Ὀρεστῶν καὶ Λυγκεστῶν τάξιν ἔστησε, Περδίκκου τὴν στρατηγίαν ἔχοντας. Hi Curtio sunt duces, Post eum Orestes Lyncestesque. De iisdem Arrianus plane silet. Jam Curtius ait *Phalagrum Balacros* (ita enim ex priscis editionibus legendum Modio assentiamur, non ut idem edidit tamen: *Phaligrum Balacrisæos*) rexisse. Diodorus horum loco nescio quid de Philippo quodam Balacri (qui sane Balacrus inter Alexandri duces apud Curtium non semel nominatus) filio suggerit: Φάλακρος δ' ὁ Βαλάκρου τὴν συνέχῃ ταύτης στρατηγίαν ἐπλήρου, (emendo transiens, ἐκλήρου,) καὶ τῆς μετ' αὐτὴν Κράτερος ἡγεῖτο. Ubi et Craterus in cornu dextro, qui apud Curtium et Arrianum in lævo. Balacros quidem et Arrianus memorat, jaculatores appellans, qui locati fuerint ante amicorum equitatum. Sed piget hæc talia vel diligentius inquirendo, vel enotando prolixius consecrari. Neque fructum id habeat, neque si habeat, est loci hujus aut instituti nostri. *Acidalius*. Hujus agminis] Mirum in modum hic æstuant Acidalius et Modius, incerti quid nominis pro *Amynta* reponant: nam illum plane

ex hoc censu ejiciunt, et in Macedoniam relegant. Acidalius modo *Macedoniam*, modo *Stymphæos*, modo nescio quem vel quos substituit *Amynta*, nullo tamen auctore. Mihi pro *Amynta* placet *Simmius*, quem Amyntæ locum supplere jubeo, usque donec alius sese offerat: et sic jubet Arrian. III. 2. 24. 'Ab hoc Amyntæ Philippi F. (agmen.) Hujus agminis dux erat Simmius, quod Amyntas in Macedoniam ad conscribendum militem missus esset.' Miror quomodo sese adeo torqueant Modius et Acidalius, cum hæc plana sint omnia. Confirmat nostram lectionem, quod Polyperchontem et Amyntam in uno ordine se invicem subsequentes ponit Arrianus, æque ac Curtius. Quamvis hic quoque ferri posset *Amyntas*, si per Modium et Acidalius liceret. Nam cum legatio in Macedoniam ipsi commissa esset, jam dux factus erat sui agminis, ut colligere est ex Arriano. Cum autem in eo esset ut obiret legationem, transtulit agminis sui præfecturam in Simmiam: interim nihilominus forte a veteribus Historicis respectu prioris officii in ducum numerum relatus est. Sed malo abesse *Amyntam* in gratiam Acidalii et Modii. *Loccenius*. Recte vidit Acidalius hæc nullo modo cohærere præcedentibus: deinde illud *princeps* nōvo more accipi pro duce: denique *Amyntam* hic nominari, qui tamen ei prælio non interfuerit. Postremum tamen omnium optime ordinasse videtur Loccenius. Nec alia fere Raderus adfert, quam quæ viderat Loccenius. *Freinsh.*

Phaligrus Balacrisis] Lege, *Phalagus Balacros*, quemadmodum alibi emendamus, et in Lugdun. editionibus erat. *Modius*. Justa hæc scriptura etiam membranarum firmata. Iidem sunt quos Græci Phalacros vocant. Strabo, Stephanus in voce Μόκρον. Arrianus, *Raderus*. Diodorus non *Phalagum* sed *Philippum* vocat, et non

Balacros rexisse, sed *Balacri* filium fuisse. Mira Metamorphosis ex tota gente unum hominem facere. Φίλιππος ὁ Βαλάκρου τὴν συνεχὴ ταύτης στρατηγίαν ἐπλήρου. Acidalius hic emendat ἐκλήρου: sed quid est hic ἐκλήρου? Diodorus dicit supplevisse Philippum exercitum, vel succenturiasse suum agmen agmini Polyperchontis. Arrianus autem Balacros ἀκοντιστὰς, jaculatores recenset, mox tamen, καὶ οἱ ξὺν Βαλάκρῳ ἀκοντισταί, et jaculatores quibus Balacrus præerat: ita sibi ipse non constat. Nisi ubi ἀκοντιστὰς Βαλάκρου legendum sit Βαλάκρου, sed in hoc nomine mira varietas. *Loccenius*. *Philagus Balacros*] Omnia hæc sunt obscurissima, nec mirum si palpamus in his tenebris. At cum idem et alii fecerint, quid vetat, ut et nos tentemus si qua eluctari detur. Nec enim largiar Raderi justam hanc esse scripturam: nec si quædam membranæ sic servent, reliquas consciscere video. Et Raderus nullam gentem, quod hic oportuit, ostendit Balacrorum nomine notam: nec quisquam scriptorum eos prodit, si Arrianum III. 2. 27. excipias, mendosum tamen; nam quod ibi leguntur, οἱ Βαλάκροι ἀκοντισταί, re ipsa sunt οἱ Βαλάκρου ἀκοντισταί, jaculatores quos ducebat Balacrus: ii inquam ipsi, de quibus mox III. 3. 4. idem auctor. οἱ ξὺν Βαλάκρῳ ἀκοντισταί, jaculatores quibus Balacrus præerat. Erat autem iste Balacrus Amyntæ filius, præfectus auxiliariis copiis ἐπὶ τοὺς συμμαχοὺς, hi sunt, quos Noster vocat, in societatem nuper adscitos, ut me docet Arrian. I. 8. 27. eam præfecturam in Phrygia nactus est; ut inde suspicio incesserit, Curtium scripsisse: *Phrygas Balacrus regebat, in soc. nup. adscitos*. Certe hominis hoc nomen esse, non nationis, vel ex ipso Curtio constat, qui eum nominat IV. 5. 13. et VIII. 11. 22. Philam Antipatri filiam in matrimonio ejus fuisse, ex Antonio Diogene apud Photium Cod. CLXVI. didici,

quod alibi vix reperiās, nam de Cratero et Demetrio, quibus postea nupsit, exploratum est. Diodor. XVII. 57. filium ei tribuit Philippum, eumque proximum a Polyperchonte locum obtinuisse scribit. Qui hæc recogitantem admodum animi dubium facit, an non de illo potius accipiendus sit Curtius, præsertim cum Balacrum in Ægypto fuisse relictum, scribat Arrian. III. 1. 20. et accedat lectio quorundam codd. *Philacrus Balacriseos regebat*: ut credas scriptum fuisse *Philacrus Balacri*, sic appellato per Curtium homine, et expresso nomine parentis, ut in reliquis lateat vocabulum gentis in fidem adscitæ, quod non expedit, et ineptiarum piget. *Sabellius* Enn. IV. 5. mire retulit hæc Curtiana: 'Subsidio his esset,' inquit, 'Cenos Orestes, et Lycesta: Peregrinum inde agmen sequi, ejus Amyntas erat princeps. Aderant Philagus et Balatros nuper in societatem asciti, et ipsi quidem moderatores.' Est et alius apud Arrian. II. 3. 2. 'Balacrus Nicauris F. Ciliciæ satrapa.' Alius præterea Nicandri F. Pyrrhi amicus, apud Dionys. sub fin. Excerpt. Valesianor. *Freinsh.* Locus fere insanabilis: certum autem ex Diodoro, lib. I. et Arriano, et Nostro alibi IV. 5. 14. VIII. 11. 22. 'Balacrum' esse viri nomen, et ducis militum, non gentis. *Freinslemius* conjectat scriptum fuisse, *Phrygas Balacrus regebat*. *Tellierius* ex Diodoro, *Philippus Balacri*, (filius Φίλιππος ὁ Βαλάκρου) regebat, amisso gentis nomine, ejus vestigia putat quosdam codices adjectis syllabis *Balacriseos* obscure significare. *Cellar.*

§ 29 *Dextri cornus*] Mox infra: 'frons lævi cornus,' suffragante Ms. Constantiensi, et docent Grammatici cornu ἄκτιον, et cornus, cornus, quarto ordine, quomodo Plinius quoque non semel usurpat, ut tonitrus, tonitru. *Raderus*. Si fides Ms. Constantiensi sit, commoda lectio esset *dex-*

tri cornus acies, ut sæpe hæ voces commiscentur cognatione, et significatione in loco simili: sic III. 3. 26. *Snak*.

Malleon] Scribe *Maleon*, quod erit pro vulgato illo *Maleanensium*. Modius. *Maleon*] Græca terminatione, pro *Maliensium*, hos enim equis tum meruisse constat ex Diodoro XVIII. 11. *Freinsh*. *Malieon*] Μαλιέων. Μαλιέϊς autem Phthiotidis vel pars vel finitimi, ad sinum Maliacum habitantes. Livius XLII. 40. 'Per Thessaliam et Maliensem agrum cum exercitu isti.' *Cellar*.

§ 31 *Cretensibus*] Nam hos sagittarios optimos fuisse videre est ex auctoribus, quos citat Tiraquell. ad Alex. Dies Geniales, VI. 22. *Freinsh*.

Acie orbe munirent] Orbis militare verbum, sonans militum ordinem, quo circulus componatur, ut eos omni ex parte adversos hostis inveniat. Cæsar B. G. IV. 37. 'Quum illi orbe facto sese defenderent.' Sallust. Jugurth. c. 97. 'Orbes facere, atque ita ab omnibus partibus simul tecti.' Livius IV. 39. 'Tumulo quodam occupato in orbem se tutabantur.' *Cellar*.

§ 32 *Versabilem*] Ita membranæ; vulgo, *versatilem*: utrumque recte. Seneca: 'omnem eruditionem scito versabilem esse.' Lucretius: 'magnum et versatile templum mundi.' Modius. *Versatilem*] Hujus verbi vim ipse Curtius exponit, 'versatilis acies,' quæ verti et circumagi potest, ubi ubi usus postulet. Atque ea accedit quidem quam proxime ad ἀμείστομον Arriani, de qua, indice Raderus, copiose Ælianus Tactic. cap. 38. et Sixtus Arcerius ad eundem locum. Frontinus II. 3. 19. de hac ipsa Alexandri acie: 'Alexander ad Arbela, cum hostium multitudinem vereretur, virtuti autem suorum fideret, aciem in omnem partem spectantem ordinavit, ut circumventi, undique pugnare possent.' *Freinsh*. *Versatilem*] Quæ, si opus est, verti

et circumagi potest. Vide III. 2. 14. *Cellar*.

§ 33 *Falcatos currus*] Romani aliam rationem adversus falcatos currus pugnandi habuerunt, ut docet Veget. III. 24. Front. II. 3. 17. 18. Macedonas autem primos usos esse non persuadet Ælianus. *Raderus*. Locum Æliani non reperio. *Freinsh*.

Occurrentium] Tolerari quidem potest hæc vox, nec sine exemplo esset etiam apud Nostrum: sed cum Mss. codd. omnes nostri et Bong. insuper habeant *incurrentium*, cur id loco motum sit non video. IV. 15. 19. 'Ferociter in hostem incurrunt.' VIII. 1. 14. 'Quum leo magnitudinis raræ regem invasurus incurreret.' IX. 2. 19. 'Elephantum in suos vehementius, quam in nos, incurrunt.' *Snak*.

§ 34 *Nec tamen, &c.*] Ita ut singuli militum latius spatium in sua quisque statione occuparent, ne densius et artius comprimerentur et circumvenirentur, e. c. miles, qui prius tres pedes occuparat, sex occupare jussus, manente eodem ordine et numero, in latum et longum, ita fiebat, ut media acies non exhauretur, sed par ubique esset spatium, quamvis laxius starent. *Raderus*.

Ultimam aciem] Editi, *mediam*, et recte sane: sequitur postea: *videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, exhaustam*, ita enim ibi legendum, non *variam*, pro *vanam*, ut quidam. *Modius*. Membras secutus *ultimam* Modius edidit, cum in editis tamen rectum agnoscat *mediam*. Culparem factum, nisi eo ipso occasionem dedisset mihi verioris quærendæ lectionis, et fortasse in inventæ. Credo enim corruptum in membranis *ultimam* fuisse pro *intimam*, quod plane idem est ac *mediam*, et hoc ἐξωγον sit istius fuisse interpretationem, atque inde in vulgatos irrepsisse. De media quidem vel inferiore acie probant, et intelligi hic omnino volunt, quæ Darius paulo

post ad suos: 'Vidētis ordines raros, cornua extēta, mediam aciem vanam et exhaustam.' Idemque ante ista: 'Contemserat paucitatem hostis, vanam aciem esse extētis cornubus ratas.' *Acidalius*.

§ 35 *Haud procul aciem*] Lapsus operarum et iste forsā est. Nam Modium puto *acie* voluisse: cui vulgati addunt, *ab acie*, qua particula nihil opus: non aciem constituit in collem, sed *haud procul acie* impedimenta. Sic enim iungenda verba: non, ut accipias: *impedimenta custodiebantur*. *Acidalius*. *Haud procul acie*] Vulgo *ab acie* legitur; apud Modium, *haud procul aciem*, quod *Acidalius* lapsum operarum censet, et *acie* rescribit. Pro scriptura Modiana exempla ex Livio lib. xxxi. Plinio ix. 53. et Curtio ab recentioribus Grammaticis adferuntur, sed testimonia sunt instabilia: nullus veterum ita locutus, nec Priscianus annotavit, nec ullus priscorum. Dicamus ergo: *procul acie*, non *aciem*. Apud Livium 'procul muros,' rescribendum 'procul muro,' ut emendatiores codices docent, ut et apud Plinium, 'procul Neapoli,' non 'Neapolim.' Grammatici recentiores etiam hunc Curtii locum addunt, et mendum mendo confirmant. *Raderus*. Adde Sanctii Minervam i. 16. *Snak*.

§ 36 *Murices ferreos*] Quæ de muricibus (sive, ut ibi aliquoties scribitur, nescio qua caussa, *rumicibus*) et tribulis sparsis, item sudibus defixis, Lipsius Poliorc. v. 3. et ii. 2. de stylis cæcis: item Rittershus. ad ista Salviani lib. vi. 'Exercitus pugnaturi ea loca, per quæ venturas hostium turmas sciunt, aut foveis interciderē, aut sudibus præfigere, aut tribulis infestare dicuntur:' et Stew. ad Veget. iii. 21. tradunt. Addi possunt illa Herodoti viii. 28. de Phoenicibus, qui 'juxta urbem Hyampolim, depressa ingenti fossa, amphoras illic inanes deposuerunt:' in

quas Thessalorum equi incidentes, crura fregerunt. Cui simile Dio, lib. xi. de Gallis ad Alexiam: 'Conati noctu per munitiones Rom. in urbem pervenire magnum detrimentum passi sunt, in iis enim locis, quæ equitatu accedi poterant, occultas fossas Romani duxerant: defixisque in eas stipitibus, superficie tenus texerant, ut æquales reliquo circumposito solo essent: in eas fossas equi virique imprudentes delapsi peribant.' *Freinsh.* Murices ita parati erant, ut in quam partem inciderint, aliquot aculeos protendant, fere ut 'tribuli,' quos Vegetius iii. 24. describit. *Cellar*.

§ 37 *Expositoque*] Eleganter Noster participium hoc modo absolute ponit: nam iterum v. 12. 7. 'Darius Artabazum acciri jubet, expositisque, quæ Patron detulerat.' Adi J. Fr. Gronovium ad Livium i. 42. et si consideras exempla, G. J. Vossium de Construct. 49. et 50.

CAP. XIV. § 1 *Prætereuntibus raptas*] Recte ita: editiones *præeuntibus*: pessime. Simile est Troadæ Senecæ, in verbis Pyrrhi ad Agamemnonem, sed nec verba succurrunt, nec liber Senecæ ad manum est, alias igitur hoc proferetur. *Modius*. Male, et contra fidem omnium Mss. damnat *Modius præeuntibus*, quod recte dictum est. *Heinsius*.

§ 2 *Reprehensos ex fuga*] Tac. Agric. 34. 'Quosquos tandem invenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt novissime: ideo extremo metu corpora defixere in his vestigiis,' &c. uter ab utro sumpsit? nec enim, opinor, in idem incidit uterque fortuito: præsertim, cum similitudinem Taciti de feris Noster quoque retulerit supra iii. 8. 10. Porro affine est illud Arrian. i. 5. de mercenariis Persarum ad Granicum: 'Quorum agmen eodem loci ubi consistere jussum erat, stupore potius inopinati eventus, quam certa aliqua ratione se continebat.' *Freinsh.* *Reprehensos*] Retrac-

tos, per vim reductos. Plant. Bacch. II. 3. 130. 'Si ergo reprehensus, mac-to illum infortunio,' id est, revocatus a fuga. *Cellur.*

Quod agros suos uerent] Just. XI. 6. Alexander 'hostem petens milites a populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus: nec perdenda ea, quæ possessori venerant.' Adde Arrian. III. 4. Nullo enim certiore indicio se prodit obtinendi quæ occupaveris desperatio, quam exactionibus, rapinis, atque vastationibus, quæ edi tum solent maxime, ut a festinantibus. Sic apud Plutarchum Demetrius cap. 8. cum alteram Babylo-nis arcium, duæ enim erant, occupavisset, et præsidio firmasset: 'Militibus permissio, ut quantum possent ex agris prædam agerent, confirmavit Seleuco regnum, quod tanquam alienum infestans, videbatur ipsi concedere.' Ceterum, Alexander factum illud Persarum callide detorquet in alienam interpretationem: ipse enim satis noverat, et modo IV. 13. Parmenioni confessus erat, hac ratione Persas vastatione paucorum reliqua conservaturos esse. Id ipsis consilium initio belli dederat Memnon, approbante Curtio supra III. 4. Fecerant id ipsum Persæ contra Cyrum minorem, apud Xenoph. *Ἀναβάσις*. I. Et Fabius dictator bello Punico secundo. Liv. XXII. 11. *Freinsh.*

Non corrupissent] In scriptis libris deest non. Modius.

§ 3 *Nomina vana gentium]* Supra lib. III. 'Ignota etiam ipsi gentium nomina ante neglecta, hinc undique excita;' ut paullo ante: 'Hos aliæ gentes ne sociis quidem satis notæ sequebantur.' *Raderus.*

Qui ab his Scythæ, quive Cadusii appellantur] Sic ubique: sed vera lectio, *qui ex his*. Quod sequitur *Scytharum* vocabulum mihi suspectum. Neque enim hi Alexandro vel militibus esse potuerunt adeo de nomine etiam ignoti. Quin aliud potius no-

men latet alterius ignobilioris generis. *Acidalius*. Non immerito Acidalius suspectam habet vocem 'Scythæ;' quomodo enim Macedonibus Scythæ ignoti, gens Græcis auctoribus, iisque antiquissimis celebratissima, Scylaci, Herodoto, aliis, qui ante Alexandrum vixerunt, et scripserunt: nota fuere Scytharum cum Persis prælia contra Cýrum, Darium, et mox contra Zopyrionem Alexandri ducem: non fuerunt ergo ignoti Macedonibus: itaque pro *Scythis*, alia vox, sive *Dacæ*, sive *Dahæ*, sive *Bilthæ*, aliave gens sufficiens est Scythis. *Raderus*. *Scythæ]* Nomen id suspectum Acidalio et Radero, quia Scythæ, inquirunt, satis noti fuerant Macedonibus. Sed idem etiam de Cadusiis possit dici, quorum et ipsorum mentio est apud vetustiores Alexandro scriptores, siquidem hoc ad rem pertineat, et sane dum ait nihil interesse, *qui ab his* (sic rectius, quam Acidalii *ex his*) *Scythæ appellantur*; non vult etiam ipsa nomina esse incognita, sed gentes quibus ea tribuantur: et quam late patnerit appellatio Scytharum neminem fugit. Ideo præcedit, *vana ignotarum gentium nomina*; ut nomina ipsa non sint ignota, sed gentes quibus ea induntur: quæ tamen quocumque vocabulo appellantur nihilo meliores sint futuræ. Ipsæ, inquit, gentes ignotæ sunt, sed appellantur formidolosis nominibus Scytharum atque Cadusiorum. quid hoc ad discrimen belli, quomodo appellantur? num ideo fortiores erunt si his vocentur nominibus, quam si quibusvis aliis? Hæc istorum, ni fallor, mens est. Quod autem hos populos nominat, verissimam ex Arriano III. 4. 11. causam adsigno: quod eo tempore magna de his gentibus fuerit opinio, apud Asiaticos, eorumque robur haud dubie multum extulerint Persæ. legimus enim ibi, fuso jam ad Arbela Dario, rumorem increbuisse: 'Darium Alexandro ob-

viam ire statuisse, denique prælii fortunam experiri velle, Scythas enim et Cadusios ei auxilio venire.' *Freinsh.*

§ 4 *Quod ignoti essent*] Bene sic ratiocinatur Macedo: solent enim viri fortes, Virg. *Æn.* vi. 806. 'virtutem extendere factis.' Et hercle raro 'nobilissimi in ipsis penetralibus siti' sunt, ut de se jactant Britanni in Agric. Taciti 30. 3. sed fere cum nomine dominatum quoque protulerunt. Accidit tamen, in armata quidem virtute perraro, in aliis frequentius, ut alii habeant famam, alii mereantur: et quidam 'noti magis, quam nobiles sunt,' ut loquitur Seneca de Benef. iii. 28. 2. Sic in libris antiquæ sapientiæ legitimæ, Justiniano in §§ 17. constitutionum de Confirm. Dig. attestante: 'multi fuerant et ipsis eruditissimis hominibus incogniti.' *Freinsh.*

§ 5 *Nihil præter nomina*] Supra 12. 9. 'nomina verius quam auxilia.' *Raderus.*

Tules viros] Hinc patet legendum apud Justin. esse lib. xi. quo loco est: 'Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ expetitæ, nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur,' &c. *nec inventos illis toto orbe pares viros glor.* quamquam hoc etiam scripta duo Justinii exemplaria nos monuerunt: nec hoc tantum, sed posterius quoque eodem libro, ubi legitur: 'et quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse, sic virium sibi,' reponendum 'sic virorum sibi.' Atque illud quidem, non quod in illis ita legatur, sed quod, cum pro 'virium,' 'virorum' haberent, facilem nobis hujus loci emendationem fecerunt. *Modius.*

Nihil præter jaculum] Vide Herodotum in Polymnia hæc describentem in exercitu Xerxis. *Raderus.*

Saxa librare] Qua de causa jactus eorum non admodum longe pertingebat, multumque superabant, qui plumbeas glandes jaculabantur. Vide

Brissou. de Regno Pers. lib. iii. pag. 297. *Freinsh.*

Justa arma] Quorum momentum attingimus supra ad iv. 9. 2. *Idem.*

Illinc plures stare] Hoc sic expressit Justinus xi. 13. 10. 'Dario majorem turbam hominum esse; virorum sibi.' Ubi vide. *Idem.*

§ 6 *Nec postulare se, ut fortiter capesserent prælium, ni ipse ceteris fortitudinis fuisset exemplum: se ante prima signa dimicaturum: pro se quot cicatrices, totidem corporis decora*] Darius similiter ad suos de se ante hanc ipsam pugnam: 'Nec recuso, quo minus imitemini me, sive fortitudinis exemplum sive ignaviæ ero.' Sed quid querit hic sibi illud *pro se*. Distinguendumne aliter dicemus? *se ante prima signa dimicaturum pro se: quot cicatrices, &c.* an delendum, ut quod in eadem causa sit cum deleta jam *spondere*? Videantur enim et hoc addidisse, qui alterum: ut Alexandrum fecerint *pro se spondentem*. Neutrum mihi probetur: quin et vocula, et distinctione relicta mutandum aio *prorsus*. *Prorsus, quot cicatrices, totidem corporis decora.* Particulæ ejus elegantem hunc usum elegantes homines sciunt, et nos alibi fortasse magis illustrabimus. *Acidulius.* *Nec postulare se*] Omnibus magnis Imp. *res potius quam verba cordi fuere, ut Scipioni apud Livium xxviii. 27. 1. et apud eundem xxviii. 40. 7. Fabio Maximo. Annibal, Dione teste in Excerpt. Vales. Militibus (οὐχ' ὅπως ἰσοδύνατος, ἀλλὰ καὶ ἰσοκίνδυνος ἐγγίγνεται, πάνθ' ὅσα ἀπὸρττει παρ' αὐτῶν πρῶτος ἐκπονοῦμενος.) similem se præstabat non in victu modo, sed etiam in periculis: primus tolerando, quæ ab ipsis postulare.* Hinc ergo maxime solebant hortari suos: ut et Valerius Cos. apud Liv. vii. 32. 11. 'Facta mea, non dicta vos milites, inquit, sequi volo: nec disciplinam modo, sed etiam exemplum a me petere.' Et Julianus apud Marcellin. xxiii. 14.

‘Adero ubique vobis adjumento numinis sempiterni Imperator, et antesignanus, et contumialis.’ Philippus apud Liv. xxxi. 24. 3. ‘se intuentes pugnarent.’ Andronicus apud Nicetam lib. ii. ‘Me sequimini paratum una vobiscum perpeti, quidquid sors dederit. Neque enim committam, ut quisquam dicat, Andronicum solertem esse ad verba facienda, et acutendos militum animos: sed ducem ignavum, et ulciscendi hostis rudem. Imo et in prima acie stabo, ut decebit; et extremum agmen claudam, ubi oportuerit.’ Qualem quidem hortationem perspicuum est altissime penetrare militares animos. *Freinsh.*

Pro se] Hæc mutat Acidalius in *prorsus*, expuncto *spondere*. Mihi nec lectio satis placet, nec correctio, illam tamen explicem, sibi nihil deponere præter gloriam ex vulneribus, quæ propter illam non sit refugiturus. et juvent sequentia. Idem autem animi statim in pueritia habuisse memoratur; nam ‘patri Philippo hasta femur in Triballis transfixo, cum is evitato mortis periculo claudicationem iniquius ferret, Bono animo es pater mi, inquit, ac palam progredere, ut ad singulos gressus virtutis tuæ recorderis.’ Plutarch. de Fort. Alex. ii. 13. Multa in hunc sensum congegesserunt Savaro ad illa Sidonii Carm. xxiii. 75. ‘in corpore fortium virorum Laus est amplior, amplior cicatrix.’ Et Dempster. in Antiq. Rosini x. 10. Confer mores Tarquinii Prisci descriptos a Dione in Excerptis Vales. pag. 578. *Freinsh.* *Nec postulare pro se, &c.*] Verbum *spondere* sustulit Modius, credo, quia sic visum est, quando nullam Ms. facit in notis mentionem. Tollit et Acidalius, et *pro se* mutat in *prorsus*. Quorum penes nos excerpta sunt, omnes habent. Doctissimus Freinshemius, cui nec lectio placet nec correctio, lectionem tamen sic tentat explicare, sibi nihil poscere

Alexandrum præter gloriam ex vulneribus, quæ propter illam non sit refugiturus. Itaque distinxit: *se ante prima signa dimicaturum. Spondere pro se, quot cicatrices, totidem corporis decora.* Recte hoc quidem: sed longe alia sententia: nempe quas gerat in corpore cicatrices, totidem decora corporis, militibus esse debere testes, vades et obsides regni virtutis. Quod alterum argumentum est, quo confirmat, quod se militibus exemplum fortitudinis proposuerat. Sic Cicero Agraria ii. ‘Nulli pop. Romano pro me majores mei sponponderunt.’ Fam. vii. 5. ‘Casus vero mirificus quidam intervenit vel testis opinionis meæ, vel sponsor humanitatis tuæ.’ Neque aliter ipse Curtius lib. ix. ‘Vestras manus intueor; vestram virtutem rerum, quas gesturus sum, vadem prædemque habeo.’ Eodem pertinent illa apud Ciceronem pro Cluent. ‘At condemnavit: hanc enim damnationem dederat obsidem Balbo, et ceteris, ut destitutus ab Oppianico videretur.’ Catilin. iv. ‘Habemus a Cæsare sententiam, tamquam obsidem perpetuæ in Rempl. voluntatis.’ Pro Cæcl. ‘Habet a M. Cælio respl. duas accusationes vel obsides periculi, vel pignora voluntatis.’ Divinat. extr. in Cæcil. ‘A nobis multos obsides habet populus Rom.’ Thucydides lib. i. Μὴ γὰρ ἄλλο τι νομίσητε τῇν γῆν αὐτῶν ἢ ὄμηρον ἔχειν. Idem lib. iii. Οὐκ οὐν χρὴ οὔτε τοῦ θανάτου τῇ ζημίᾳ ὥς ἐξεγγύφ πιστεύσαντας χεῖρον βουλευσασθαι. Sic etiam cicatrices Alexandri spondent pro virtute ejus apud milites. *Spondere*, inquit, *pro se* vulnerum, quæ cominus præliando acceperit, *cicatrices*, quarum quot vestigia sint, totidem in suo corpore decora et virtutis notas numerari. Ne quis miretur, nos alibi tres Flor. alibi unum advocare, monemus, tres illos tantummodo consultos nobis de locis antehac tentatis: unius vero excerpta perpetua optimi et antiquissimi

contigisse beneficio Ampliss. Nic. Heinsii. Gronovius. Obscrv. II. 8. Lektionem puto haud ineptam, si primum post *dimicaturum* ponatur punctum; deinde pro *totidem corporis* inverse legatur præeuntibus Mss. *quot cicatrices corporis, totidem decora*. Scheffer. Antea *spondere* ad *dimicaturum* adnectebatur, melius inde sejunctum cohæret vocibus *pro se*, ut præclare monstravit Gronovius: sensus autem est, se nihil quam gloriam concupiscere. Cetera relinquere militibus. *Cellar.*

Totidem corporis decora] In adverso nempe corpore; nam cicatrices in averso ignaviæ et fugæ indicia sunt. Ovid. Met. XIII. 'sunt et milii vulnera, cives, Ipso pulchra loco.' *Loccen.*

Usurpare] Forte *usurpari*. Heinsius.

§ 7 *Pervenisse eos*] Editi, *pervenisse eo*. Modius.

Sic duces, sic proximi militum instincti] Vulgo: *sic duces, sic proximi militum instructi sunt*. Modius.

§ 8 *Vanam*] Forte legendum, *raram*. Heinsius. Vides Fl. Leid. Voss. 1. et Bongarsium denotavisse *variam*, quæ lectio etiam nota Modio, qui eam tangit supra cap. 13. 34. sed forte magis satisfaceret, si per Mss. liceret legere cum nob. Heinsio, *rarum aciem*, quod explicatur, 'extentis cornibus.' Virgil. Æn. IV. 'retia rara plagæ,' et mox n. 14. 'videtis ordines raros,' et cap. 15. 20. 'rarior acies erat.' Paulo post tamen iterum *vanam aciem* habet, adeo ut variata tantum videatur esse Curtio 'vana acies,' et 'rara.'

§ 9 *Oceanus*] Indicus, ad quem deum penetravit Alex. infra IX. 9. 1. quemque hodie navigant quotidie Lusitani et Hispani, Batavi, Britanni, multo longius progressi, quam Alex. qui auream Chersonesum, seu Malaccam, Molucas, et Japonas, et Sinas numquam vel vidit, vel auditione per-

ceperit. *Raderus*. Hoc loco pro *domini*, malim *dominis*. Freinsh.

§ 10 *Nulla amplius*] Mutavit hoc vulgo in *nullum* malo exemplo mehercule: nam quid est corrumpere bonos scriptores, nisi hoc est corrumpere. *Modius*. Forte, *nil ulla amplius*; vel, *nullum amplius ulla*. Heinsius.

Minima parte virium] Atqui sexcenta millia Persarum ibi fusa. *Raderus*.

§ 11 *Diutino bello*] Quadriennali, nam Olymp. cxi. anno 3. ad Granicum pugnavit, sequenti ad Issum, tertio Tyrum, Gazam, Palæstinam, Ægyptum occupavit: quarto ad Gaugamela. *Raderus*.

Conjuges et liberi] Xenophon Cyropæd. IV. ubi in pugna cum Cræso tradit fuisse 'intercepta carpenta cum præstantissimis mulieribus,' addit: 'Nam Asiatici cum expeditiones institunt, sic eas hodieque suscipiunt, ut res maximi pretii secum sumant.' Aiunt enim, se pugnandi avidiores esse, quum eæ res 'adsunt, quas sibi carissimas habent.' Forte ex veteri instituto id fecerint, postquam Persarum aciem duce Cyro trepidantem feminarum interventus resituit. Justin. I. 6. 14. Similia de majoribus nostris memorat Tacitus Germ. cap. 7. et 8. Brissonium vide de Regno Pers. lib. III. pag. 312. Maximum Tyr. Dissert. XIV. *Freinsh.*

Pro pignoribus corpora opponimus] 'Pignora' conjuges et liberi sunt: 'corpus opponere,' est tueri ita, ut periculum alterius in nos convertamus. Cicero pro Marcello c. 10. 'Non modo excubias et custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus et corporum pollicemur.' *Cellar.*

§ 12 *Pene immensa*] Lege, *plene immensa hæc*. Heinsius.

Locum] Hoc enim vel præcipue ad curam ducis pertinere expertus erat malo suo Darius. Vere Vegetius III. 13. 'Bonum ducem convenit nosse

magnam partem victoriæ ipsum locum, in quo dimicandum est, possidere.' Et similia præcipit Onosander Strateg. cap. 31. Ergo Civilis apud Tacit. H. v. 17. 3. similiter hortatur suos: 'Quæ provideri astu ducis oportuerit, providisse: campos madentes, et ipsis gnaros, paludes hostibus noxias,' &c. Adde Florum II. 6. 16. n. Sallust. Jug. 49. 3. et Cæsar. de Bell. Gall. III. 23. ibi: 'loca capere.' item VII. 52. 'Exposnit, quid iniquitas loci posset, quid ipse ad Avaricum sensisset,' &c. Bel. Civ. III. 73. in quo mendum tollo, certe indico: 'quod esset acceptum detrimenti, ejus (fortunæ) juri potius, quam suæ culpæ debere tribui: locum se tum ad dimicandum dedisse,' &c. Scribam: 'locum se aptum (aut 'tutum') ad dim. legisse.' Adde Supplementa mea Liv. VIII. 23. ubi de Xanthippo et Regno. *Freinsh.*

§ 13 *Primum impetum*] Quem et Germanis tribuunt Tacit. Germ. IV. 2. Catos tamen excipiens, ibid. XXX. 3. et Seneca de Ira I. 11. cum Floro III. 3. 5. et imprimis Gallis Livius X. 28. 4. et ceteri. Quin et secundum Justinum XLI. 2. 8. 'Parthi intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia esset.' *Freinsh.*

Amissio aculeo] Aristoteles de Hist. Animal. III. 12. testatur, apiculam, si percutiat et infigat aculeum alteri, vel illi evellatur, mori: cni Menander accinit: *Κέντρον γὰρ πληγῇ πέρι κάλλιπεν ἐμπαέουσα*. *Κέντρον δὲ ζῶν τε φέρει θανάτῳ τε μέλῳσσι*. Alii negant mori, sed torpere, et fucus fieri: Plinium XI. 17. consule. *Raderus*. Atque hanc opinionem, præter Curtium, amplecti videtur Livius XXIII. 42. 4. eodem simili utens, et hinc absque dubitatione corrigendus: 'Te ad unum modum ictum figentem, velut jaculo emisso torpere,' pro 'velut jaculo,' inquam, scribe 'veluti aculeo.' *Freinsh.*

§ 14 *Hi vero campi deprehendere*] Non video quis adversativæ conjunctioni hic sit locus, nec si expletive poni dicas, nullam habet elegantiam, consuetudini Latinorum convenientem. Mallet ergo, *hi vere campi deprehendere*. Vere deprehendere, est, aperte, manifeste. *Scheffer*.

Nam ultimi] Oratorium videatur hoc, et imprudenti Curtio excidisse, dum ingenio indulget in oratione fingenda. Sane suspectum ea dubitatio facit, qui Darius scire potnerit de ordinibus aversis. Bonis enim oculis et vix humanis necesse est fuisse, qui totam aciem visu permetiretur, et ad ultimos ordines ita penetraret, ut discrimina etiam agminum et positus eorum pervideret. Nisi si a transfugis accepisse credemus, quod solum excusando Curtio dici possit. Ac in eadem plane causa superius etiam illud est IV. 13. 13. 'adhuc lymphatos ferri agique.' Dubites enim et ibi, unde idem tam cito de formidine hostium cognoverit. Sed esto apud transfugas et exploratores Curtio perfugium. Ita tamen omnia debebant temperari, ut nihil nisi verisimile dicatur: nihil admittatur, quod vel minimam excitare suspicionem queat dubiæ veritatis. *Acidalius*. Vel ex hoc loco pateat, orationes plerasque ducum fictas a Curtio, quamvis subinde dicat summam orationis ejus ab Græcis non traditam, ac proinde non referat, ut aliarum argumenta ab illis accepisse credi possit. Sed reapse hic deprehensus inficiari vix possit ab ipsomet excogitatam hanc fortasse omnem parænesin; nec immerito *Acidalius* idem suspicatur. *Raderus*.

§ 15 *Bello vicerimus, si vincimus prælio*] Livius: 'uno prælio victus Alexander bello victus esset.' *Modius*. *Bello vicerimus*] Hanc sententiam Alexander tribuit *Modius*, ad illa Livii IX. 19. 10. 'Prælio victus Alexander, bello victus esset.' Item alius Vir sane doctus in notis Polit. ad Tacit.

11. 21. tamquam Curtius id hoc libro prodidisset. quod adnotare placuit propter duplex genus hominum: quorum alii leves huiusmodi hallucinationes iugenti fastu atque acerbitate exagitare solent, humanitatis obliti; alii contra ab ejusmodi viris prolata, nulla infirmitatis humanæ memoria, ne examinata quidem, statim arripiunt, deinde vulgant: unde fecundissima fere errorum seges in his arvis. *Freinsh.* En distinctum *prædium a bello*: ita etiam Livius ix. 19. 'Uno prælio victus Alexander bello victus esset.' *Cellarius.*

Hinc Euphrates illinc Tigris] Quasi inter utrumque amnem acies stetisset, quæ vero longe ultra Tigrim erat transmota. *Cellar.*

§ 16 *Implicatos ergo*] Ergo sciendum est, nimiam impedimentorum multitudinem, necessario maxima comitari incommoda. Apud Nostrum infra vi. 6. 15. Alexander impedimentis ignem subdit, quippe futuris moram agminum itinerumque. Noverat enim patrem suum Philippum, cum præda ex Scythiis redeuntem, a Triballis opportuna loca insidentibus pæne cæsum, certe graviter vulneratum fuisse. Noverat quid ipsi accidisset supra iv. 9. 19. quando in transitu Tigris 'dum sua quisque spolia,' amnis impetu provoluta, 'consequi studet, major inter ipsos quam cum amne orta luctatio est.' Noverat, se ipsum contemnuendo sarcinarum damnum summam rerum tenuisse, supra iv. 15. 7. 'Magno consilio,' ut judicat Noster iv. 16. 28. Vide Justin. ix. 3. 2. et Plutarch. de Fort. Alex. i. 13. atque simile aliquid diu post accidit Manlio exercitum ex Gallogrecorum bello reducenti, in iisdem fere locis, in quibus et Philippus periclitatus fuerat: nam in latrunculos Thracas incidens pæne cæsus, fugatus, exutus impedimentis est, Livius xxxviii. 40. 6. juncto xxxviii. 46. 5. Arminius insidiatus

Cæcinæ locis opportunis ante captis 'non statim prorupit, sed ut hæseret cæno fossisque impedimenta, turbati circum milites; incertus signorum ordo: utque tali in tempore sibi quisque properas, et lentæ adversum imperia aures, irrumpere Germanos jubet.' Tacit. i. 65. 4. est enim, ut apud eundem ii. 5. 4. recte existimat Germanicus, 'longum impedimentorum agmen opportunum ad insidias, defensantibus iniquum.' Cæsar Bell. Gall. vii. 66. 'relictis impedimentis suæ salutis consulant.' Annibal Alpes maximo cum periculo transiit, vide Liv. xxi. 33. quamquam impedimentorum magnam partem in Hispania reliquisset: sic enim Livius xxi. 60. 7. 'Omnibus fere caris rebus (ne gravia impedimenta ferentibus essent) circa (scribo *citra*) Pyrenæum relictis.' Eumenes, quem paucissimis ducibus postpono, cum videret snos se ire implicitum impedimentis hostium, quorum diripiendorum consilium ceperant; cum apud ipsos monendo parum proficeret, clam misit ad hostes, ut impedimenta sua tuerentur, hortatus, eoque astu prævenit exitiale suorum lucrum. Polien. iv. 8. 5. Plutarch. Eumen. c. 17. Sed hæc indigitasse sufficiat, cum in omnibus fere antiquis atque recentibus historiis, plures occurrant pugnae ob impedimenta male pugnatæ. Quin et ipsa nominis notio præ se fert, quid ea res habeat incommodi. Sane ad usum quotidianum sobria et frugali sarcinarum copia maxime opus est: præsertim in hostico, aut omnium rerum sterili solo. Inde merito veritus est Annibal, sollers imperator, si quis alius, 'ne exutum impedimentis exercitum nequicquam incolumem traduxisset.' Livius xxi. 33. 9. *Freinshem.*

§ 17 *Non corpora*] Macedones omnes bellis prioribus attritos, præsentem Alexandri militem peregrinum esse, non Macedonicum. *Raderus.*

Multum enim sanguinem] Editi, *sanguinis*; sed ignorant illud eleganter dici, qui hoc ei substituunt. *Modius.*

In paucitate] Enimdem in sensum Dio lib. XL. Galli 'ob abundantiam suorum ne sentiebant quidem, si quos amisissent; contra Romani, quorum et ante numerus non ita magnus fuerat; et tunc subinde idem crescebat, facile obsidione coercerentur.' Idem vult Tacit. Hist. iv. 28. 7. paucis ut solet verbis, 'superante multitudine et facili damno.' Liv. II. 64. 5. 'Romani, quia paucitas damno sentiendo propior erat, gradum retulissent.' Idque eleganti similitudine demonstrat XXII. 8. 3. 'Ut in affecto corpore, quamvis levis causa magis quam valido sentitur, ita quum paucis et invalidis quodcumque adversi incidit, non rerum magnitudine, sed viribus extenuatis, quæ nihil quod aggravaret pati possunt, æstimandum est.' Sic Marcellin. XIV. 11. 'Atque ægrum corpus quassari etiam levibus solet offensis, ita,' &c. *Freinsh.*

§ 18 *Unum animal]* Livius IX. 18. 7. de eodem Alex. 'Quantalibet magnitudo hominis concipiatur animo, minus tamen ea magnitudo hominis erit.' *Animal* per contemptum appellat Darins: sed hircus iste Græcus arietem Persam in terram dicerem 'hircavit,' si fas, Curtius, 'arietavit,' dixit. *Raderus.*

Quam sua virtute] Id inculcare solent callidi Imperatores, ut eo alacrius fortunam denno tentent victi. Quousque enim nostra culpa cladem nobis accidisse credimus, remedium aut cautelam in posterum itidem in nostra potestate sita esse opinamur. Sic apud Tacit. Agric. XXXII. 2. 'Nostris illi dissensionibus ac discordiis clari, vitia hostium in gloriam exercitus sui vertunt.' Sic Hist. II. 76. 7. 'Ne Othonem quidem ducis arte, aut exercitus vi, sed præprope-

ra lapsius desperatione victum.' Ergo Agric. XXVII. 3. 'Britanni non virtute sed occasione, et arte ducis se victos rati, nihil ex arrogantia remittere, quominus juventutem arnarent,' &c. Syphax apud Liv. XXX. 4. 8. 'Scire incendio, non prælio cladem acceptam; eum bello inferiore esse, qui armis vincatur.' Sic Vercingetorix consolatus suos Avarico amisso: 'Ne se admodum animo demitterent, non perturbarentur incommodo, non virtute neque acie vicisse Romanos; sed artificio quodam, et scientia oppugnationis, ejus rei ipsi fuerint imperiti.' Cæsar de Bell. Gall. VII. 29. Contra ubi confessio imbecillitatis semel expressa est hosti, ut nulla adversarii prærogativa victus nesciat infortunii sui culpam in quamvis aliam rem, quam suammet infirmitatem conferre, non cogitabit amplius de resistendo, sed libenter imperata faciet. exemplo pari infra VIII. 14. 42. Carthaginenses tum demum bona fide pacem oraverunt, postquam Annibal 'fassus in curia est, non prælio modo se, sed bello victum.' Liv. XXX. 35. 8. Nobiliter apud enimdem XLII. 47. 9. melior pars senatus: 'Ejus demum animum in perpetuum vinci, cui confessio expressa sit, se neque arte, neque casu, sed colatis cominus viribus justo ac pio bello esse superatum;' quod expressum sentio ex Polybio XIII. 1. qui Achæis suis id tribuit: quibus concinit Claudian. in VI. consulatum Honorii vs. 248. 'nulla est victoria major, Quam quæ confesos animo quoque subjugat hostes.' Atque ideo Parmenionis consilium a rege spreum Arrianus I. III. 2. 13. putat, 'ne victo rursum Dario, clandestina nocturnaque a suis irruptio facta, in causa esset, quo minus Darins confiteretur, se pariter et milites suos Alexandro et Macedonibus bellica virtute inferiores fuisse.' Vide Buchanani Hist. Scot. p. 210. *Freinsh.*

§ 19 *Nihil autem potest esse diuturnum, &c.*] Idem effatum Livii: 'Non semper temeritas est felix: et fraus (f. fors) sibi fidem in parvis præstruit, ut cum operæ pretium sit, eam mercede magna fallat.' Fabius apud eundem lib. xxii. de Minutio magistro equitum temere rem aggrediente: 'Nam celerius, quam timui, deprehendit fortuna temeritatem.' *Loccenius.*

Mutabiles vices rerum] Ergo ut sapienter monet Seneca Thyeste iii. 3. 'Nemo confidat nimium secundis.' Willerm. Tyrius Histor. Hierosol. i. 12. 'Ignorat mortalis infirmitas quid sibi pariat dies.' Laberius apud A. Gell. 'Non possunt primi esse omnes omni tempore. Summum ad gradum quum claritatis veneris, Consistes ægre: et citius, quam ascendas, decides.' Bene Tiberius apud Tacit. i. 72. 2. 'Cuncta mortaliū incerta, quantoque plus adeptus foret, tanto se magis in lubrico.' Exemplum notat idem Tacit. H. ii. 12. 1. *Freinsh.*

§ 20 *Deorum fata*] Vulgo, *Dii fata ordinaverunt*. Modius. *Dii fata*] Pro *Dii* alii habent *Deorum*, et profecto insolens: *Dii ordinare fata, ut imperium concuterent*: quia tamen illud *Dii* agnoscunt plerique, puto Curtium scripsisse *futo*, non *fata*. Schief-fer.

Secundo cursu] Haud dubie, nec enim aliter intra tempus istud tam immensam potentiam comparassent: nihil enim ad rem, si interim regum quidam privatim infelices, vel etiam cum modica imperii clade. *Freinsh.*

CCXXX. Annos] Non tamen ultra ducentos annos regium hoc imperium stetit, Dionys. Halicarn. lib. i. scribit. Curtio consentiens D. Hieron. ad Daniel. cap. 9. (ubi tamen aliorum diversa computatio) continua 14. regum serie regnatum in Perside per 230. annos, notat. At Strabo lib. xv. permixtis Persarum Macedonumque

temporibus, Imperii illius annos paulo longius profert. Clemens vero Alexandrinus Stromat. lib. i. accuratius subdnctis temporum rationibus, summam efficit annorum 235. In quo et variari inter alios quoque video. Nam D. Augustin. de Civit. Dei xii. 10. annos colligit 233. Sulpicius autem Severus Sacræ Histor. lib. ii. 250. Est et inter Constantinum Manassem, et Georg. Cedrenum, non parva dissensio: quorum hic, in suis Annualibus, non nisi 214. annos Persarum imperio adscribit: ille τὴν Περσῶν βασιλείαν ἐφ' ὅλους παρατείναντες ἐτεσι τριακοσίοις, ait. A quibus etiam discedens Agathias lib. ii. annos 218. Persarum Monarchiæ tribuit. Brissonius pr. lib. i. de Regno Persico. *Freinsh.*

§ 21 *Utro bellum inferebamus*] Dario Hystaspis, et Xerxe dncibus. *Cellar.*

Quia mutuo affectamus] Iterum vulgo, *quod mutuo affectamus*. Modius.

Una gens non capit] Capax non est, ut universale orbis imperium, aut majoris partis, sine certamine possideat, ac tueatur. *Cellar.*

§ 22 *Ochum in spem hujus imperii genitum, illos principes, illam sobolem regiae stirpis, duces vestros regum instar vinctos habet*] Concinnius videri possit alio verborum positu: *Ochum in spem hujus imperii genitum, illam sobolem regie stirpis, illos principes, duces vestros regum instar*. Acidalius.

Regum instar] Quippe opulentis provinciis cum amplissima potestate præfectos. Adde infra v. 1. 37. *Freinsh.*

Vinctos habet] Iterum impressi: *vinctos habet, nisi quod in vobis est ipse ego majore parte captivus sum*: insulse. Modius. *Duces vestros regum instar, satrapas amplissimis provinciis et quasi regnis præfectos, vinctos habet, subaudi, hostis: nisi quod in vobis est, si vos excipio, qui quasi pars mei estis, majore parte in matre et liberis*

captivus sum. Cellar. Lege ex Mss. nisi quid in vobis spei est. Heinsius.

Ipsi mori non recusatis] Editi, *ipse mori non recuso*, et vereor ne ita legendum sit. *Modius. Valde metuo*, ne legendum sit cum vulgatis, quod et *Modius subverchatur. Acidalius. Equidem legendum censeam, mori non recuso*, ut *Junianum exemplar habet et Coloniense. Raderus. Mss. recusatis*; forte, *recusarim. Heinsius.*

§ 23 *Omnes]* In Bong. fuit *omnes hos*, quæ res facit ut sic ab auctore concepta credam ista: *restituite mihi pignora, pro q. m. non recuso; parentem, liberos, nam conj. in i. c. amisi. Credite nunc omnes hos, &c. Freinsh. Forte, omnes obtendere. Heinsius.*

Precario victu] Necessitate emendicandi victus a Macedonibus. *Cellar.*

Fastidiunt] *Malim fastidiant. Freinsh. Quorum reges esse fastidiant]* Qui ita oderunt Græcos, ut vel reges ipsorum esse dedignentur, tantum abest ut æquo animo illis serviant. *Cellar.*

§ 24 *Per ego vos Deos]* Vulgo, *precor vos per Deos patrios*: inepte; nam quis ita agit, aut loquitur? *Apuleius certe ait*: 'Per ego te Maternæ caritatis fœdera deprecor:' et iterum: 'Per ego te frugiferam tuam dextram istam deprecor.' *Modius. Male edidit Freinshem. Precor vos per Deos patrios. Sic Noster v. 8. 16. 'per ego vos decora majorum.' Heinsius.*

Æternum ignem] De quo prolixè *Brisson. lib. 11. de Regno Pers. p. 164. et Noster supra 111. 3. 9. Adde eruditissimum opus Cunæi de Republica Hebræorum 11. 13. Freinsh.*

Solis intra fines regni mei orientis] Plebeia loquendi consuetudo, vetustis scriptoribus valde amata. *Vulgus enim terrarum orbem ut discum imaginatur, cujus extremitates cælum contingant. Ad easque sidera tum orientantur, tum ex adverso occidunt. Darius ergo tantum Persarum imperium esse dicit, ut ab Ortu terminos,*

quos vulgus soli orienti constituit, longe excedat, atque ita intra fines regni Persici hoc sidus oriatur. Sic 1v. 8. 3. Memnonis regia 'pene extra terminos solis' fuisse dicitur, id est extra fines, quos vulgus ab Austro credebat terris cæloque statutos esse. Adde quæ in appendice Geographiæ Antiquæ de hac loquendi figura diximus. Cellar.

§ 25 *Spe pleni]* Sic edidit *Freinsh. Mss. omnes spiritus. v. 8. 13. 'idemque erit regni mei, qui et spiritus finis.' Heinsius.*

Quam gloriam] Idem inculcaverat suis *Xerxes apud Herod. vii. 53. 'Viri præstantes existatis, neve res hactenus gestas a Persis magnas præclarasque dedecoretis.' Hoc et in proverbium abiisse discimus ex Polybio xv. 4. Φυλάξαι, κατὰ τὴν παρομιάν, πατέρων εὐ κείμενα ἔργα. Ut ceteri verbo dicitur, majorum exempla tueri. Sic Philippus hortatur suos apud Justin. xxx. 4. 6. et 13. Freinsh.*

In dextris vestris] Sic *Ælian. Hist. Var. xi. 9. Sallust. Cat. 58. 10. 'Memineritis, vos divitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atque patriam in dextris vestris portare.' Simile his est istud ex Liv. xxi. 41. 17. 'Unusquisque se non corpus suum, sed conjugem ac liberos parvos armis protegere putet: nec domesticas solum agitet curas, sed identidem hoc animo reputet, nostras nunc intueri manus Senatui Populumque Romanum,' &c. Idem.*

Quisquis contempserit] *Sallust. Jug. 87. 3. 'Videre fugientes capi, aut occidi; fortissimum quemque tutissimum.' Item Cat. 58. 9. 'Semper in prælio his maximum periculum esse, qui maxime timent.' Livius xxii. 5. 2. 'Quo timoris minus, eo minus ferme periculi esse.' Idem.*

§ 26 *Curru vehor]* Vide supra ad 111. 11. 7. et infra ad v. 12. 16. *Freinsh.*

Fortitudinis exemplum] Nam utraque acie ipse quoque depugnasse le-

gitur, apud Nostrum, ex quo Brisson. III. pag. 340. notat sua ad tempora respexisse Marcellinum XIX. 15. cum sic scriberet: 'Rex enim ipse Persarum, qui numquam adesse certaminibus cogitur, his turbinum infortuniis percitus, novo et nusquam antea cognito more, præliatoris militis ritu, prosiluit in confertos.' *Idem.*

CAP. XV. § 1 *Ut et demonstratum*] Ita scribo; editi: *ut est demonstratum a transfuga, cum insidiarum locum circuiret, et Dario, qui lævum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere jubet*; sed hæc quam recte, ipsi viderint. *Modius. Ut et demonstratum*] Sic edidi locum, adjutus excerptis Bongars. codicum: quæ verissima et aptissima est lectio. Pessime omnes alii, *ut est demonstr. a transf. cum insid.* &c. *Freinsh.*

Insidiarum locum] Quo murices defossi erant. cap. 13. n. 36. *Cellar.*

Lævum cornu] Supra ad III. 9. 4. notavimus, Persarum ex more regem mediam aciem tenuisse. Quod si lævum cornu hic rexit, eo accidit, quod Curtius totam aciem non in tres partes, sed duas tantum dispertitus, reperit eum propiorem fuisse lævæ. Possit etiam extra ordinem in id transgressus videri ea caussa, quod Alexandrum in dextro pugnaturum esse compererat. Sic contra Veientes, tamquam acriores hostes, in dextro cornu collocatos, constitit Tullus in sinistro suo, Metio in dextra parte Fidenatibus opposito. Liv. I. 27. 5. *Freinsh.* At Bessus cum Massagetis steterat in Darii lævo cornu. cap. 12. 6. quomodo ergo ferri potnerat in lævum Alexandri? nisi in *a latere* subsidium conciliationis fortasse quæviseris. *Cellar.*

Agmen obliquum] Polyæn. IV. 3. 17. Ἐπὶ δόρῳ παρήγγειλεν ἀκολουθεῖν. *Obliquato in latus dextram agmine sequi se jussit*: non ut reddit Interpres: *recta jussit sequi.* *Freinsh.*

§ 2 *A latere*] Hæc in editis nulla

erant. *Modius. A latere*] Sic edidit *Modius* adstipulantibus etiam Mss. nec sane supervacua sunt hæc duo vocabula: ideo postliminio reducimus. *Freinsh.* Recte legit *Freinsh. a latere.* *Heinsius.*

§ 3 *Signo dato*] 'Persarum usus invenit, quomodo quod solus dux utile judicasset, per signa totus agnosceret et sequeretur exercitus.' *Brisson.* lib. III. p. 343. ubi signa ista dividit in vocalia, semivocalia, et muta, quorum singula deinceps latius exsequitur. *Freinsh.*

§ 4 *Ultra temonem*] Excusi, supra *temones.* *Modius.*

Lacerare] *Arrian.* III. 3. 4. nullum effectum habuisse currus istos asserit: *Diodor.* XVII. 58. fere cum Nostro consentit, circa prima signa terrorem atque damnum intulisse, a phalange fuisse elusos, quod ait Noster infra IV. 15. 14. crudele porro fati genus, quod intulerint quibus inciderunt, apud eundem *Diodorum* et *Nostrum* hic, et mox IV. 15. 17. describitur. Quo pertinet *Plutarchi* *Artaxerxes* cap. 8. qui 'ante suam phalangem Græcæ aciei opposuit falcatorum curruum robustissimum quemque, ut nimirum priusquam manus conscrederent, vi impetus eorum Græcos ordines dissiparet.' *Freinsh.*

§ 5 *Mille equitibus*] Imo 'tribus millibus,' secundum *Diodor.* XVII. 59. et colligi potest ex Nostro infra IV. 15. 12. majorem aliquanto numerum fuisse. *Idem.*

§ 7 *Abi, nuntia*] Valde laudat hoc consilium *Alexandri* *Curtius* infra IV. 16. 28. apud *Plutarch.* cap. 59. vehementer exagitur *Parmenio*, quod impedimentorum causa turbaretur in conflictu. *Raderus.* Adde *Polyæn.* IV. 3. 6. Sic apud Liv. VIII. 38. 17. in pari caussa *A. Cornelius Arvina*: 'Sine modo, inquit, sese præda præpediant,' &c. et *Plutarchi* *Eumenes* cap. 32. snos *argyraspidas* cordate monet, 'non in impedimentis, sed in

armis esse victoriam.' Pertinent huc quæcumque de præda ante victoriam non persequenda, de præceptis prudentium, et magnis utramque in partem exemplis, passim monent eruditi. Affine dictum est Catonis apud Plutarch. cap. 19. qui, Celtiberis in auxilium vocatis, cum illi ducenta talenta mercedis nomine poscerent; ceterique Romani id aspernarentur: 'Nihil esse mali affirmavit: victoria enim parta, non de suo, sed de hostilibus bonis mercedem iis soluturum: sin secus evenisset, neque qui poscerent superfuturos, neque unde exigent.' *Idem.*

Sed etiam quæ Iterum excusi omnia quæ; et pro *acie*, quod præcedit, legebatur in membranis *aciem*, sed minus recte. *Modius.*

§ 8 *Ut me ut* Adhuc impressi ut me et, venustior est repetitio τοῦ ut. *Idem.*

Philippo patre] Oblitus hic est Curtius Alexandro non amplius Philip-pum fuisse patrem; sed Hammonem. *Freinsh.*

§ 9 *Captivi*] Confer Arrian. lib. III. duobus locis, ubi nimirum Alexandri consultationem ante prælium, et ubi prælium ipsum describit. *Idem.*

§ 10 *Latique circa Sysigambim*] Decurtata formula, qua spadones notantur, sicut a pedibus servi sunt; a latere satellites, domestici. III. 5. 15. integra exstat IV. 11. 25. 'E spadonibus qui circa reginam erant.' *Cellar.* Mss. *lati circa Sysigambim erant*, forte errant. Heinsius.

§ 11 *In eodem*] Sive ad animum, sive ad mærorem referas, dura constructio est. Si nihil excidit, quod magis credo, tentem: *eadem quæ antea fuit, perseveravit.* *Freinsh.*

Verita fortunam irritare] Huic respondet fere illud P. Syri: 'Irritare est calamitatem, cum te felicem vocas.' Et illud Senecæ pressius in Thyeste vs. 935. 'Proprium hoc miseros sequitur vitium, Numquam re-

bus credere lætis, Tamen afflictos gaudere piget.' *Loccenius.* [*Præcoce gaudio fortunam irritare*] Metuens ne fortunam infestam sibi redderet præmature et intempestivo gaudio. *Cellar.*

§ 12 *Menidas*] Hic, ut dixi, in excusis *Amyntas* legitur: sed non bene; quantum judicare valeo. Examina-bimus tamen rem omnem cum otio diligentius. *Modius.* Hic vero Menidam recte *Modius* vicarium fecit *Amyntæ*. Sed unde aut quare et intrusit, quod nulli rei, nec in ullis aliis libris? Spongiam huc, ut deleatur. *Acidalius.* Libri omnes *Amyntam* pro *Menida* habent, qui Vicarius *Amyntæ* fuit. *Raderus.* *Amyntas*] *Modius* *Menidam* substituit, approbante *Acidalie* et *Radero*; et certe *Menidam* eo in prælio vulneratum fuisse discimus mox IV. 16. 32. sed quando *Amyntam* omnes libri præferunt, nihil hic mutandum censuimus: quippe ex multis qui tum eo nomine vocari potuerunt, etiamsi unum alterumve huic pugnae non interfuisse probemus, qui excludemus ceteros? de *Amynta* disputatum etiam supra ad IV. 13. 28. *Freinsh.* Mss. nostri *Menidan* præferunt, et Alexander supra IV. 12. 4. 'Concitis equitibus *Menidan* jubet explorare, ubi *Darius* esset.' *Snak.*

Non sustinuit impetum] Verbum militare 'sustineo,' sonans impetum incurrentium hostium fortiter ferre, non recedere. *Nepos Hann.* II. 4. 'Quorum vim quum rex sustinere non posset.' *Cæsar. B. G.* II. 6. 'Nisi subsidium sibi mittatur, se diutius sustinere non posse.' *Cellar.*

Caucasiorum] Corrige *Cadusiorum*, et vide *Arrianum. Modius.* Horum tamen supra meminit: ubi omnes *Darium* secutæ gentes memorantur, mentio nulla est. Occurrit *Cadusiorum* rescribendum, quod apud *Siculum* diserte dno millia *Cadusiorum*, et totidem *Scytharum* ad diripienda impedimenta a *Mazæo* sunt immissa. *Juniana Curtii editio exerte Cadusio-*

rum præfert, in ora vero *Caucasiorum*. *Raderus*.

Refugit] Sic legendum, ex fide Mss. male edidit *Freinsheimius effugit*. *Heinsius*.

§ 13 *Sarissophoros*] Vulgo, quos *Sarissophoros*: mirum ni antiquum obtinerent. *Modius*. *Livius xxxvii. 42*. 'Impeditus unus prælongarum hastarum: sarissas Macedones vocant.' Adde notata *iii. 3. 5. Cellar*.

§ 15 *Vallo similis*] Vallum, inquit *Isidorus*, est, quod mole terræ erigitur, ut custodia prætendatur, dictum a *vallis*, nam valli fustes sunt, quibus monitur. *Lips. de Milit. Rom. Steuch. ad Veget. iv. 27. Phalanx* ergo *Macedonica* in duas divisa partes falcatis quadrigis spatium medium transcurrendi dedit, utrimque sarissas longas in modum valli composuit, ut si curvus in latus conarentur declinare, in aciem valli et præfixas hastis cuspides et spicula, quæ velut tergum echini efficiebant, et horrebant, incurrerent. *Raderus. Vallo similis acies*] Hastis ita varie junctis, ut rami in vallo solebant. *Cellar*.

§ 16 *Hi terribiles regere*] *Colinæi* editio, quæ facile omnium optima est, *hi terribiles regi non poterant*; alii omnes excusi, *his terribiles regere non pot.* nimirum rectum est, quod expressi. *Modius*.

§ 17 *Amputata virorum membra*] *Appianus Mithridatico p. 182. Δρεπανηφόρα ἄρματα διέκοπτε καὶ διέτεμνε τοὺς μὲν ἀθρόως εἰς δύο, τοὺς δὲ ἐς μέρη πολλά. τό τε γιγνώμενον ἐξέπληττε τὴν στρατιάν, ὅτε ἴδοιεν ἡμιτόμους ἄνδρας ἐν ἐμπνύουσ, ἢ ἐς πολλά διεββμένους, ἢ τῶν δρεπανηφόρων ἀπηρητημένους. Falcati* currus alios in duas, alios in plures partes lacerabant, quod exercitum conterruit, dum vidit dimidiatos viros spirantes adhuc, aut in multa frustra dispersos, aut artus pendentes a curribus. *Cellar*.

Debiles arma tamen] Illud tamen, etsi in vulgatis libris non erat, nescio quomodo tamen recipiendum visum

fuit. *Modius. Arma non omittebant*] Lege ex Mss. *arma quidam non omittebant. Heinsius*.

§ 18 *A Dario*] *Missi a Dario* impressi; non male etiam, nisi membranas sequi verius esset. *Modius. Ego cum Bongars. vocem missi expunxerim. Freinsh.*

§ 19 *Jubet*] Admodum velim exesse hanc vocem. *Freinsh.*

§ 20 *Rarior acies erat in dextro cornu Persarum*: namque inde *Bactriani decesserant ad opprimenda impedimenta*] Siccine nunc demum ad opprimenda? Quin alii jam oppresserant, id est, invaserant. Nam eam vim id verbi habet, ut sit improviso adoriri. Malim igitur hic *obtinenda*. Res ita est. Venerant *Bactriani* subsidio *Scythis*, qui cum impedimenta diriperent, occiso ipsorum duce, jam terrii erant ac pæne profligati. His inquam subsidio venerant illi tantum, ut quæ ab aliis occupata, cum ammittendi periculum esset, obtinerent. Liquet ex præcedentibus his maxime: 'Interim *Aretes, Scytharum*, qui impedimenta diripiebant, duce occiso, gravius territis instabat. Supervenere deinde a *Dario Bactriani*, pugnae vertere fortunam.' *Acidalius*. *Acidalius* pro *opprimendis* scribit *obtinendis*, sed cum omnes membranae et editiones alteram scripturam præferant, religioni fuit *Acidalius* sequi, præsertim cum etiam auctori, veteri quoque scriptura retenta, justa sententia constat. *Aretæ* enim inexpectatus erat *Bactrianorum* adventus, sicut *Scythæ Aretæ*. Ceterum *Bactrianos* non omnes qui cum *Dario* erant, ad impedimenta excurrisse existimo, sed illud mille quod in lævo cornu *Darii* erat, de quo supra: erant in acie *Bactriani* admodum novem equitum millia, octo ducebat *Bessus*, mille separata erant, quæ missa *Scythis* suppetias credo, quando de *Besso* hic nulla mentio, et *Darius* se ipsum nimis nudasset, amissis a se omnibus *Bactria-*

nis. *Raderus.* *Ad opprimenda*] Acidalius legebat, *ad obtinenda*, quod jam alii oppressissent, id est, invasissent: ego mutandi recepta causam hic non video: utique enim hi quoque opprimendis impedimentis abscesserant, cum ii qui prius id egerant, tenendo proposito impares essent: *opprimere* enim non tantum est invadere, sed etiam effectum conatus potiri. *Freinsh.*

§ 21 *Adisset*] *Adesset* vulgo, pessime. *Modius.*

Obverti] Alii *converti*, et paullo ante *offusos* pro *circumfusos*. *Modius.*

§ 22 *Et ab Agrianis equitibus*] Editiones: *ab Agrianis militibus premebantur: et Bactriani, &c.* non æque concinne. *Modius.* *Alexander et a fronte et a tergo hostem habebat; qui averso ei instabant, et ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis hostium direptis reversi ordines suos recuperare non poterant*] A *Modio* sic hæc edita, quæ non paullo melius in vulgatis: atque in his tamen etiam distinctiuncula simul et copula peccat in verum sensum. *Scribe et interstingue: Alexander et a fronte, et a tergo hostem habebat. Qui averso ei instabant, ab Agrianis equitibus premebantur. Bactriani impedimentis direptis, &c.* *Acidalius.* Non male distinxit *Acidalius*, verborum intellectus non est obscurus, *Agriani a tergo Alexandrum defendebant, ipse se ipsum a fronte.* *Raderus.*

§ 24 *Utrumque delicti*] *Quidam, utrumque regem; sed hæc vox melius abest.* *Modius.*

Amisso rege nec volebant, &c.] *Sic Craterus ad Alexandrum ix. 6. 8.* 'Quum tam avide manifestis periculis offeras corpus, oblitus tot civium animas trahere te in casum? quis enim tibi superstes aut optat esse aut potest?' Ita *prisci Germani* animati erant, 'quibus infame in omnem vitam ac probrosum, superstites principi suo ex acie recedere.' *Tacit. Germ. xiv. 2. Loccenius.*

Ante oculos] *Vide iii. 6. 3. et ii. 9. Arrian. lib. iv. Virgil. Æn. ix. 70.* 'Tum vero incumbunt; urguet præsentia Turni.' *Notavit Herodot. viii. 86. in pugna ad Salaminem barbaros* 'exstitisse longe se ipsis præstantiores, Xerxem reformidantes, quod ab eo singuli conspici arbitrabantur.' Item ad *Thermopylas* acriter ab iis pugnatum fuisse scribit *Diodor. xii. 7.* 'Dum virtutis inspectorem et testem habere regem ipsum.' *Monet Imp. Constantius Julianum Cæs. prudentissime, apud Ammian. xv. 21.* ut necessitate exigente intersit præliis, 'turbatos subsidiis fulciens, modeste increpans desides, verissimus testis adfuturus industriis et ignavis.' *Apud Sallust. Jug.* 'Qua in parte rex pugnae adfuit, ibi aliquamdiu certatum: ceteri omnes ejus milites primo congressu pulsati fugatique.' *Livius xxxi. 37.* 'Eo quoque superiores Macedones erant, quod et rex ipse hortator aderat.' *Freinsh.*

Ducebant] Ita v. l. et mox *adibant, tuebantur*, quibus locis erat vulgo *ducebat, adibat, tuebatur.* *Modius.*

§ 25 *Expetebat*] *Forte, expetebant.* *Heinsius.*

§ 26 *Sive ludibrium oculorum*] *Quum Annibal ante agmen suum præmisset boves accensas stipulas capitibus præferentes, iisque terruisset e longinquo Romanos, Livius illud quoque 'ludibrium oculorum' appellat. Quale et illud est, quum incensis funiculis et ex arboribus noctu suspensis hosti species imminentes exercitus terrorque objicitur.* *Loccenius.*

Aquilam] *Eamdem historiam Plutarchus quoque memorat, sed id ait contigisse, antequam Alexander prælium iniret.* *Raderus.* *Seneca Natur. Quæst. ii. 32.* 'Aquilæ hic honos datus est, ut magnarum rerum faceret auspicia.' *Exempla plura collegit Alexander Dier. Genial. v. 13. Sidonius Carm. xi. 127.* 'Multos cinxerunt aquilæ, subitumque per orbem

Lusit venturas famulatrix penna coronas.' Ubi doctissimum Savaronem consule. *Freinsh.*

§ 27 *Alba veste*] De more, ubi vel sacrificandum, vel publice quid agendum erat. *Raderus.*

Monstravit] Sciens gratum id Alexandro fore. nam et ipse, 'cum ab aruspiciibus cognovisset, Deos omnia fausta portendere, circumferri hostias jussit, et militibus ob oculos demonstrare, ut non solum ex auditio-
ne, verum etiam ex adspectu spem bonam de periculo haberent.' Polyæn. iv. 3. 14. *Freinsh.*

§ 28 *Hasta transfusus*] Ab ipso Alexandro, ut auctor est Diodorus xvii. 60. 'Dumque Imperator Imperatorem infesto animo petit, misso in Darium jaculo Alexander, ipsum quidem non contingit, sed aurigam illi adstantem feriens prosternit.' *Raderus.*

Dubitavere] Alii, dubitare, et hoc malo pro dubitabant. Modius.

§ 29 *Turbavere cognati*] Indiligentes hic fuerunt librarii, qui ediderunt: *Lugubri ergo ululatu, et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere. Cognati Darii et armigeri, lævumque tuentes cornu, in fugam effusum destituerant currum, &c.* sed ego quod illi viderant minus ex membranis correxi. *Modius.* Vidit et correxit *Modius*, necdum ille tamen omnia, quædam nec satis recte: dabo prius vulgata lectionem, mox deinde censuram nostram: *Cognati Darii et armigeri lævumque tuentes cornu in fugam effusum destituerant currum. Vocem tuentes ejecit Modius, mallet cornu. Nihil enim hic cornu aciei, quod nec erat ullum jam amplius, illa tam varie turbata: certe non nunc ipsum in fugam effundebatur: ego aliud video, sic sc. emendandum, ut adscribam: Lugubri ergo ululatu, et inc. cl. g. t. f. a. a. æ. M. p. turbaverant cognati Darii: et armigeri lævam tuentes in fu-*

*gam effusi destituerant currum, quem a dextra parte stipati in medium agmen receperunt. Armigeri ad lævum Darii latus positi, occisum eum nunc rati, in fugam se dabant, currum destituto: quem alii ad dexteram stabiles et firmi in agmen suum recipiunt undique circumfusi. Verus iste sensus, qui nec aliter a Curtio expressus. Lævam simpliciter intelliges, vel subintelliges 'partem,' uti mox 'a dextera parte,' quamquam sane et hic vocula illa ipsa abesse potest, et utrobique læva et dextera absolute capi. *Acidalius.* Nec Mss. cum editis, nec editi et Mss. cum Criticorum censura conveniunt, constat vulgatæ qualicumque scripturæ sua tamen sententia. Persæ, (quos priori versu nominarat,) *lugubri ululatu et clamore gemituque totam fere aciem a. æ. M. p. turbavere.* Cognati vero Darii, &c. *in fugam effusi currum destituerant, quem ii qui a dextra parte pugnabant in suam aciem receperunt. Chartæ et membranæ eundem locum his verbis consignant: Lugubri ululatu et incondito clamore gemituque totam fere aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbavere, cognati Darii et armigeri, lævoque cornu in fugam effuso, destituerant currum.* Paullo melius et expeditius hæc scriptura habet. *Acidalius* optime, quamvis nulla auctoritate nixus, sed e re præsentis et ingenio: et sæpe perbene, nisi quod a Curtio longius abeat, cuius ego syllabas retinendas arbitror tolerabili et vero sensu non obitante. Alioqui nemo negat, sæpe sublati aut mutatis oculis nunc his nunc aliis, aut etiam suffectis clariorem sensum effici posse: sed id est explanare Curtium, non illius verba recensere; præsertim quando codex suffragatur. Ceterum sententiam et emendationem *Acidalii* etiam *Siculus* affirmat, cum dicit, 'latus alterum lævum utique fuisse nudatum.' *Raderus.* *Turbavere*] Hunc locum sic interpolat*

Acidalius: Lugubri ergo ululatu et inc. cl. g. t. f. a. a. æ. M. p. turbaverant cognati Darii: et armigeri lævam tuentes in fugam effusi destituerant currum, quem a dextra parte stipati in medium agmen receperunt. Quam emendationem mire commendat Raderus, quamquam fassus nimis a verbis Curtii recedere. Mihi ne probabilis quidem est: cum et illud turbavere frustra mutetur, et lectio vulgata, Mss. etiam auctoritate subnixā, commodissimum habet sensum observata saltem distinctione quam adhibuimus. Freinshem.

Cognati] Hi enim circa ipsum erant in lævo cornu. Diodor. xvii. 59. et Arrian. iii. 2. 21. Ergo horum fuga lævum istud cornu destituit currum regis, quem ideo qui in dextro stabant, in medium sui receperunt: hæc enim pars aciei pugnabat adhuc, ut ex sequentibus clarum est. *Idem.*

§ 30 *Honesta morte]* Justin. xi. 14. 3. ‘Darius cum vinci suos videret, voluit et ipse mori: sed a proximis fugere compulsus est.’ Suetonius Cæs. xxxvi. 2. Cæsarem quoque ultimo prælio in Hispania de consciscenda sibi nece cogitasse refert. Multi alii in extremis sæpe periculis sibi ipsi omnino violentas manus intulerunt, M. Brutus, Otho, alii, ut omittam oppida et civitates; castra tota apud Cæsarem de Bell. Gall. v. 37. Raderus. De honesta morte vide supra ad iii. 8. 21. De oppidis totis ita pereuntibus infra ad ix. 4. 6. *Freinsh.*

Vitaret] Forte ex præcedenti litera evitaret. Heinsius.

§ 31 *Resistentium ora]* *Resistentium adversa ora*, editiones, sed quid, malum, eo opus est? nisi forte ora a tergo fodi solent. *Modius.*

§ 32 *Prospectum nubes pulveris abstulerat]* Pariter v. 13. 12. ‘Sed prospectum ademerat pulveris nubes.’ *Cellar.*

Ferebatur] Mss. *referebatur*; forte *efferebatur*. Heinsius.

Ad sonum notæ vocis] Hæc omnia antea ita legebantur: *ad sonitum notæ vocis, aut signum subinde coeuntes. Exaudiebantur tantum strepitus habenarum, quibus equi currum trahentes, &c.* non recte, si quid judicare valeo. *Modius. Exaudiebantur]* Sic malui cum plerisque editionum veterum; et cum iisdem mox tantum, et trahentes. *Freinsh.*

§ 33 *Currum trahentes]* Cujus currum? Darii sine dubio, et sequitur, *hæc sola fugientis vestigia excepta sunt*, quæ profecto de nullo alio accipienda, jam vero nil de eo proxime præcessit. Locutus Noster est communiter de fugientibus, eos dixit errasse, coivisse. Quomodo nunc potest tam abrupte venire ad Darium seorsim, ne prolato quidem ejus nomine? mihi admodum persuasum, non pauca hoc loco excidisse. *Scheffer.*

CAP. XVI. § 2 *Sisti fugam]* Scriptus codex Coloniensis, et meus, *non posse resisti fugam*, sed si *resisti* placet, illud *fugam* placendum non est. *Modius.*

§ 3 *Præceperat rex]* Impressi omnes *processerat*, adeo unanimi sensu illud *præcipere* hac significatione, non usitatum solum bonis auctoribus, sed etiam elegantibus, e medio tollere conspirarunt: nequicquam tamen, si mihi meo, meo dico, imo membranarum arbitrio Curtio opem facere liceat. *Modius.* Cum Modio faciunt Mss. nostri. *Snak.*

Refrenare equos] Inhibere, a cursu fugientes persequente revocare. Cicero Philipp. xi. 2. ‘Antonio se Brutus objecit, a progressu arcuit, a reditu refrenavit.’ Et pro Cælio c. 31. ‘Magno ingenio adolescentes refrenandi potius a gloria, quam incitandi fuerunt.’ *Cellar.*

Jussi qui rehebantur] Scripti *jussit*. Quod non probo: quomodo enim tota sibi hoc pacto constabit periodus? *Modius. Velebantur]* Leg. *qui invehebantur*. Heinsius.

Quam sequi se] Mallem cum Bon-garsiano, *quam se sequi*, elegantioris

numeri caussa. Scheffer.

§ 4 *Fortuna partium territus*] Ita Brutum scribit Florus iv. 7. 14. 'In Cassio etiam suum animum perdidisse.' Livius i. 11. 3. de Crustume- niis: 'Jam alienis cladibus ceciderant animi.' Idem scribit i. 25. 12. Curiatorum ultimum 'victum fratrum ante se strage fuisse.' Magis autem id accidere necesse est ipso capite jam cæso aut pulso, quod pluribus exemplis exsequitur Gruter. Discursu xi. ad illa Taciti H. iv. 34. 9. 'Credita (an didita?) fama per utrumque exercitum, vulneratum aut interfectum, immane quantum suis pavoris, et hostibus alacritatis indidit.' Freinsh.

Sua sponte] 'Omissa cunctando victoria erat.' Liv. vii. 24. 4. *Idem*.

Ad se vocari] Quid? ad se vocari jubet equitatum? totum, an duces modo? quod si hoc, cur non expressit? immo cur subjicit, unde colligas cum universis esse locutum? At hoc sane quam putidum est. Equites enim in ipso pugnae discrimine constitutos Imperator ad se vocet, hortandi caussa? non certe sisapiat. Si quid video, fuit: *Thessalos equites ad- vectus, Ecquid, inquit, &c.* Tacitus ii. 45. 4. de Arminio: 'Equo collustrans cuncta, ut quosque advectus erat, reciperatam libertatem,' &c. ingerebat. Livius vii. 24. 4. 'Consul, vulnere alligato, revectus ad prima signa, Quid stas, miles? inquit,' &c. Ita scilicet duces militibus in acie stantibus advectos passim legimus: non contra. Sed nimirum ista vox, cum forte legi non posset, imposuit divinatori non optimo, qui cum de vocando aliquid hic esse conjiceret, non gravatus est aliam insuper voculam, jubet, inculcare: quæ et ipsa qua jure, qua injuria multa hujus scriptoris loca obsedit. De ipso autem Parmenionis hoc strategemate vide infra ad iv. 16. 28. Freinsh. Freinshemius vere, opinor, putat, locum hunc esse

depravatum, emendatque: *Thessalos equites advectus, Ecquid, inquit.* Ac de re quidem facile convenirem, verba vero emendationis longius abire videntur. Quare mallem ita legere: *Thessalos equites advolare, ubi, et quid, inquit, videtis?* Verbum *advolare* valde opportunum est hoc loco, quia præcessit strenue usus, usurpatque Noster etiam alibi, quoties festinatio est indicanda. Scriba tamen non est assecutus, itaque fecit *advocare*, unde alius dein, *ad se vocare*, et alius, *vocari jubet*. Scheff. Aut Curtius incogitans scripsit, quod nulli politionum facile persuadeatur, aut locus hic est corruptus: sensum adsequuntur correctiones virorum doctissimorum; ductum literarum attendenti in mentem venit, legi posse: *Thessalos equites id speculari jubet, vel jubens*, id est observare. Cic. Cat. i. 2. 'Multorum te oculi speculabuntur atque custodient.' Sic supra Noster iv. 12. 18. 'Mazeus quia speculari modo jussus erat.' Sic Justin. xxv. 3. 'Antigonus amissi regni speculaturus eventum.' Snak.

§ 5 *Fortuna vincit*] Alii libri *vicit*, quod præfero, propter sequens *strata sunt*. Scheffer.

§ 6 *Vera dicere*] Quæ res acerrimos habet aculeos, Tacit. Hist. iv. 78. 1. 'Vera erant, et a tribunis præfectisque eadem ingerebantur.' Freinshem.

Subditis calcaribus proruere in hostem] Sic plane libri, etiam optimi: sed legendum *prorumpere*, ut apud Maronem. 'Et medius densos prorumpit in hostes.' Gronovius ad Tacit. Ann. i. 68.

§ 7 *Fugæ spatium*] *Pugna*, membrana: sed hoc cum mente auctoris pugnaret. Modius.

§ 8 *Darius paucis fugæ comitibus ad Lycum amnem contenderat, quo trajecto dubitavit an solveret pontem. quippe hostem jam adfore nuntiabatur*] De Lyco amne vere Noster, ut sibi constet,

Hanc enim ponte junctum et trajectum a Dario supra memoravit. At Justino qui in mentem venit de 'Cydno' affirmare? lib. xi. 'Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Cydni fluminis ad iter hostium impediendum intercluderetur: non ita se saluti suæ velle consultum ait, ut tot millia sociorum hosti objiciat: debere et aliis viam patere, quæ patuerit sibi.' Mirum ni emendandus hic e Nostro. Nam quid huc Cydnus, qui Ciliciæ fluvius? In Lycum Arrianus etiam consentit, etsi non Darium quidem eo diserte profugisse narrat, sed Alexandrum, cum hunc insequeretur, transisse. Diodorus neutrius meminit, nec adeo fugæ ullius ad vel ultra pontem. In Justino verbum quoque vix sincerum, 'intercluderetur:' quod duriuscule de ponte, rectius de amne aut itinere ipso dicas. An mutandum, 'intercideretur?' ut Curtius hic mox deinde: 'Sed tot millia suorum, quæ nondum ad amnem pervenerant, ponte reciso prædam hostis fore videbat.' Ad quod ipsum exemplum vide ne et porro in Justino scribendum: 'ut tot millia suorum hosti objiciat.' Acidalius. *Lycum*] Recte meo animo Justinum xi. 14. 4. corrigit ad hunc locum Acidalius, sic legens: 'Suadentibus deinde quibusdam, ut pons Lyci (pro Cydni) fluminis ad iter hostium impediendum intercideretur: (pro *intercluderetur*) non ita se saluti suæ velle consultum ait, ut tot millia suorum (pro *sociorum*) hosti objiciat.' Freinsh.

§ 9 *Solveret pontem*] Sæpe factum ad præcidendum hostibus aditum, ut portæ civitatum clauderentur, magno interim exclusorum sociorum damno. Liv. xxv. 15. 11. 'Thurini conclamant, instare Pænum: permistosque hostes urbem invasuros, ni propere portas claudant. ita exclusos Romanos præbuere hosti ad cædem.' Freinsh.

Fugientibus] Non se, quod in præ-

cedenti *insequentibus* intelligendum, sed *hostes*, qua periphrasi cives denotat. Scheffer.

Arbela pervenit] Hinc apparet, quanto intervallo hoc oppidum a pugnæ loco orientem versus, et ultra Lycum amnem fuerit remotum. Prælium autem inter Tigrin et Lycum commissum erat, unde Mazæus Babylonem petiturus, Tigrin superavit n. 7. Darius ad interiora regni properans Lycum ponte transivit. Ptolemæus, quem alibi secuti sumus, Lycum cis Arbela ponit, Caprum tandem amnem prope illa, nec fere aliter Strabo lib. xvi. ineunte. et Plin. vi. 26. quamquam hic Absidrin vocat, qui aliis Caprus est. *Cellar*.

§ 10 *Quis tot Ludibria, &c.*] Hæc ut declamatorio stylo nimium producta iterum vitio dat auctori nostro Cl. Clericus Judiciæ viii. 3. sed quid non culpatur, qui cuncta culpanda sibi sumsit? *Snak*.

Sæculi res] Tam varios et multiplices intelligit casus, quam alias vix seculis singulis integrisque, per tempora diversissima solent evenire. *Scheffer*.

Diem fortuna] Mss. *pro vel pro fortuna*; forte, *prona fortuna*. Heinsius.

§ 11 *Divisi saltus*] *Diversos saltus*, editi, et legatur sane ita. *Modius*. Scribendum plane cum vulgatis, *diversos saltus*. Acidalius. Certe *diversos* scribendum. *Raderus*. Lege *deversos saltus*; hinc *deverti*, *deversoria*, *deverticula*; nam sic semper Mss. *Heinsius*.

Integris debiles] Integri, pugnae discrimen nondum experti; debiles, vulnerati, aut membro multati. Adde v. 4. 28. *Cellar*.

§ 12 *Misericordia*] Amat hunc sensum Curtius, ideoque sæpius expressit. Fecit et Cæsar de Bel. Gal. vii. 26. 'Plerumque in summo periculo timor misericordiam non recipit.' Freinsh. Cum propter metum im-

minentis periculi cogerentur omittere misericordiam, nec tam aliis esse auxilio, quam ipsi suam curare salutem. *Scheffer.*

Sitis præcipue, &c.] Et hæc hyperbole tædio affectit Cl. Clericum, qui eum ideo notat Iudicii viii. 6. sed, uti solet, inique.

Omnibus rivis] *Vitis* vulgo; sed illud malo. Gualternus, 'omnibus accumbunt rivis.' Modius. *Rivis*] Sic malui cum paucis: ita mox num. 14. et certe si omnibus viis fuisset reperire præterfluentem aquam, forte non ita sitisset. *Freinsh.*

§ 13 *Cum aride*] Adhuc vulgo, *quam cum diu avidi*; nugæ. *Modius.*

§ 14 *Nec ulla adeo avida et sicca lacuna erat*] Inepte, *avida*, vulgo melius, *avia*: cui tamen quomodo *sicca* hæret? Rectius *dissita* jungeretur: et utrumque illa probant superiora: 'Quidam occupatis proximis rivulis, diverterant longius, ut, quidquid occulti humoris usquam manaret, exciperent.' At *sicca* si retines, *arida* pulcre attemperaveris ex *avida*: quæ epitheta sollempnia poetis. *Martial.* 'Siccæ quod redolet palus arenæ.' *Propert.* 'Dicebar sicco vilior esse lacu.' Sed vulgata lectio tota fortasse recta *avia et sicca*, ut utrumque dicat, et sitas longius, et ἀνὸδπος fuisse. *Acidalius.* *Avia et sicca*] Ita Constantiensis codex; *Modianus*, *avida*. *Acidalius* placet *arida*. *Raderus.* *Avia*] *Mod.* *avida*; unde *Acidalius* tentabat *arida*, non inepte; nec tamen ipse vulgatam lectionem damnat; et ego præfero. *Freinsh.*

§ 15 *Darium adhuc regem*] Petebant auxilium a Dario, ejusque implorabant opem contra vim Macedonum, quasi adhuc rex foret, cum is tamen jam in fuga constitutus ipse indigus esset opis alienæ. *Scheffer.*

§ 17 *Non pons modo*] Hic quiddam recepi, quiddam ejeci, quiddam mutavi; impressi enim sic habebant: *Jamque non modo fugientes, sed ne am-*

nis quidem capiebat, agmina sua improvida fugæ subinde cumulantes; in quibus vocem *pons* desiderari, etsi libri calamo exarati nos nulli monuissent, etiam conjectari poterat: ut contra illud *fugæ*, et ineptum hic, et nulli rei, superare; proque *improvidæ*, *improvidæ* esse reponendum. Hæc tamen talia non viderunt boni viri, qui ante annos 34. et quod excurrit, *Curtium* ita ediderunt, ut integer videri posset. *Modius.* Facilius omnino ex vulgatis rescribi *improvida fuga* poterat, quam *fugæ* ipsum penitus deleri; nisi forte, quia *fugientes* jam antecesserat, hoc repeti noluerunt. *Acidalius.* *Improvidæ*] Alii, *improvida fuga*. Alii, *improvidæ fugæ*. Servo Mss. lectionem, *improvidæ subinde cumulantes*. *Raderus.*

Intravit pavor] Nihil enim amplius providit, sed proxima arripit. Vere enim *Ennius* apud *Ciceronem*, 'Pavor sapientiam omnem ex animo expectorat.' *Pavoris* enim et consilii prope nulla est copula. *Raderus.* Haud procul abludit *Livius* xxi. 32. 10. 'Amnis ingens fugientes accepit (neque enim cunctanter, ut quos major metus urgeret, immiserant equos) raptique gurgite, et in obliquum relati.' Nam interdum, teste *Plin.* *Epist.* vi. 16. m. 'timorem timor vincit.' Utque recte notat *Marcellinus* xvi. 26. 'Nihil cavere solet, præter id quod occurrit.' *Freinsh.*

§ 18 *Instantibus suis abeuntem hostem*] Vel hæc quoque præstare illis vulgatis: *Alexander instantibus suis, ne impune abeuntem hostem inde permetteret sequi: hebetia*, &c. qui non videt, enim ego profecto non luscitosum, sed cæcum esse audacter pronuntio. *Modius.* Non tam cæcus ego, ut præstare vulgatis hæc non videam: præstant, sed quantillum? Tu reducta voce *impune* sic mecum potius et initium et reliqua deinceps, totamque periodum rescribe et interpunge:

Alexander, instantibus suis, impune abeuntem hostem permitteret sequi; hebetia tela, et manus fatigatus, tantoque cursu corpora exhausta, et præceps in noctem diei tempus caussatus; revera de lævo cornu, quod adhuc in acie stare credebatur, sollicitus; reverti ad ferendam opem suis statuit. Acidalius. *Abeuntem*] Acidalius ex vulgatis bene rediit voculam, *impune abeuntem*; illud non erat necessarium, expuncto post verbum *caussatus* substantivo, omnia unam intra periodum redigere. *Freinsh.*

Hebetia tela] Livius VIII. 38. 16. 'Jam viris vires, jam ferro sua vis deerat.' Et XXII. 59. 6. 'Nec supersumus pugnae, nisi in quibus trucidandis et ferrum et vires hostem defecerunt.' Florus II. 6. 17. 'Duo maximi exercitus cæsi ad hostium satietatem, donec Annibal diceret militi suo; Parce ferro.' Lucanus VII. 728. 'Cæsar, ut Hesperio vidit satis arva natæ sanguine, parcendum ferro, manibusque suorum Jam ratus.' *Idem.*

§ 19 *De lævo cornu*] Non amice solum, sed et prudenter fecisse hinc judica Quinctium consulem, referente Livio III. 70. 11. qui collegæ nuntiari jussit: 'victorem se jam imminere hostium castris, nolle irrumpere, antequam sciat debellatum et in sinistro cornu esse: si jam fudisset hostes, conferret ad se signa, ut simul omnis exercitus præda potiretur.' Certe ejus rei neglectus præstantissimum ducem Judam et victoria privavit, et vita. Macchab. I. 9. 16. *Freinsh.*

§ 20 *Periculum adiit*] Editi, *periculum fuit*, perperam. *Modius.* *Periculum*] Quale adiit et Masanissa eo prælio quo Annibal profligatus est a Scipione. Nam, ut tradit in Punicis Appianus, vetus ille belli Imperator, 'inter fugiendum conspicatus conglobatos equites Numidas, accurrit, rogavitque ne se desererent: quo

impetrato, in persequentes fecit impetum, sperans se eos in fugam verisurum,' &c. *Freinsh.*

§ 23 *Ob idipsum*] Seneca de Ira I. 11. docet eam nusquam minus utilem, quam adversus hostes, licet vulgo contra videatur: idque multis rationibus et exemplis confirmat, quæ cognitu consideratuque dignissima, diligentia lectoris ex ipso fonte petenda relinquo. *Idem.*

§ 24 *Tumultuariæ manus*] Agmina fortuito et partim sine ordine concurrentia. *Cellar.*

Iniere] Colonienses membranæ, *injecere*, quod non temere rejiciendum arbitror; ita tamen ut nihil mutem. *Modius.* *Injecere* V. C. Colli. forte, *cicere*. Heinsius.

§ 25 *Extraordinario periculo*] In quod extra prælium jam victor inciderat. *Cellar.*

Inire potuerunt] Ita emendavi de conjectura, una litera a principio vocis *finire*, quæ omnes libros possidet, abstracta: neque enim 'finire numerum' Latine recte dixeris. Arbitror et apud Justinum lib. XII. ubi est, 'Jubentes enim solum cum patre suo Ammone finire bellum,' item corrigendum, 'inire bellum,' quomodo ibi in veteri meo manu exarato codice legitur. Arbitror, inquam, sed arbitror tantum, neque enim eadem est utriusque loci ratio, ut videre poterit, qui Justinum videbit. *Modius.* Bongarsius *ἰὼς inire*. Male. Vorsitius ad Val. Max. v. 3. Heinsius.

§ 26 XL. *Millia*] Si quis rescribat *quadringenta M.* haud difficulter adsentiar; sic enim a reliquis scriptoribus, ipsaque rei magnitudine proprius abierimus. *Freinsh.* Diodorus cap. 16. *πλεῖους τῶν ἐννέα μυριάδων*, amplius noningenta millia, Macedonum vero εἰς πεντακοσίους, ad quingentos. *Cellar.*

Macedonum trecenti] Nec in hoc consentiunt auctores, Arrianus equites non plus centum ait desideratos.

Siculus universe ex Macedonibus quingentos cæsos. *Raderus. Trecenti*] Etiam in prælio contra Porum amisisse traditur 'trecentos equites, peditesque ultra septingentos,' quum occidisset hostium xx. m. cepisset ix. m. Diodor. xvii. 89. Sic in victoria Marii de Cimbris apud Forum l. iii. 3. 14. 'Millia inde ad sexaginta ceciderunt; hinc trecenti minus.' Et similia quidem exempla multa passim occurrunt, ubi minimo victoris damno ingentes exercitus conciderunt. *Freinsh.* Ne hoc quidem credibile Cl. Clerico, ideoque et Arrianus, cujus alioquin iudicium miratur passim, hic vapulat: sed quid illi scriberent, qui nihil aliud memoriæ proditum invenerant? certe non debuit adeo incredibile videri viro doctissimo, adeo versato, ut ipse testatur, in notis Cl. Freinshemii, qui hic loci infinitam recentium exemplorum segetem congerasset, quæ non ad scopum nostrum. *Snak.*

§ 27 *Virtuti suæ*] Inseruntur in vulgatis post hæc duæ voces, hoc modo: *major ex parte virtuti suæ, quam fortunæ debuit*, sed quam facile illis carere poteramus. *Modius. Virtuti suæ*] Plutarchus de fortuna Alexandri duobus voluminibus ostendit, Alexandrum semper adversa usum fortuna, quam sola virtute ubique superavit, contra, quam multi, non bene, senserunt. *Ælianus* [inimo Polyænus iv. 3. 5.] stratagemate Alexandri superatum ait Darium. 'Alexander,' inquit, 'cum Dario signa collaturus, præceptum dedit Macedonibus: ubi in Persarum conspectum veneritis, procidentes in genua terram manibus conterite. Ubi vero tuba signum dederit, tum consurgentes strenne et fortiter impetum in hostes facite. Macedones ita fecerunt. Persæ formam adorationis conspicati, incitatum ad bellum impetum remiserunt, animisque facti

sunt molliores. Darius gloriabatur et gaudebat se absque prælio victoriam obtinere. Macedones ad signum tubæ exilientes vehementi impetu in hostes feruntur, et rupta phalange in fugam convertunt.' *Raderus.* In extremis verbis Polyæni pro τὴν φάλαγγα ῥήξαντες, rupta phalange, legerim, τῇ φάλαγγι, phalange rumpentes. Macedonibus enim hand dubie phalangem tribuit, ut ejusdem cap. num. 16. *Freinsh.*

Debuit, animo] Mallem: debuit, et animo: durior enim hic Ellipsis conjunctionis videtur. Et potuit ea intercepta esse per pæne similes literas in fine vocabuli præcedentis. *Scheffer.*

Non ut antea loco] Victoria ad Issum loci naturæ et angustiis imputabatur. Vide iv. 5. 4. *Cellar.*

§ 28 *Summæ rei*] *Summum rei* editiones, quod minus placet. *Modius.*

§ 30 *Victori aut fade*] Melius hoc visum, quam quod in editis legebatur: *Jam si multitudinem equitum occurrentium extinuisset victor, aut fade fugiendum, &c.* *Modius.*

§ 31 *Duces*] *Arrian.* iii. 3. 11. *Diodorus Siculus* xvii. 61. *Freinsh.*

§ 32 *Tanto rege fuisse dignissimos*] Hæc optima libri clausula, proinde non consulto faciunt, qui aliter libros Curtii distribuerunt. *Codex Constant. Q. Curtii Rufi historiarum liber expliciit. Raderus. Et regem*] *Æque rotundum illud Ciceronis ultima Philippica: 'Dignus Imp. legione, digna legio Imperatore.'* *Virdungus ad illa Taciti Agr. xxxiii. 4. 'Neque me militum, neque vos ducis prænituit.'* *Libanius in Epist. ad Marcellin. Καὶ σὲ ζηῶ τοῦ 'Ρώμην ἔχειν, καὶ κεῖνῃ τοῦ σὲ, κ. τ. λ.* quod sic vertit Valesius in Præfat. edit. *Marcellini: Et tibi quod Romæ es gratulator, et Romæ quod te possidet, &c.* *Freinsh.*

LIBER V.

CAP. I. § 1 *Quæ interim*] Narrata Curtio a principio lib. vi. nunc majori ex parte temporis injuria deperdita. *Freinsh.* *Quæ interim ductu imperioque Alexandri, &c.*] Potuit quidem geri bellum in Thracia, Græcia, Illyriis, et ubi gentium voles, Alexandri absentis auspiciis; nam sæpe ductus et auspicia diversorum erant hominum; sed numquam fando auditum est, bellum illud alicujus ductu et imperio gestum, qui ipse 'ad legionem,' ut loquitur Plautus, 'non adesset.' At credo esse errorem veterum exscriptorum; nam pro *Alexandri* legi debet, *Antipatri*. Faber. Omnes libri *Alexandri*, manifesto errore, quem detexit Faber. Epist. 1. 32. quomodo enim Alexander, qui in Asia versabatur, poterat in Illyriis ac Thracia *ductu* suo res gerere? ita enim *ductu et auspiciis* apud bonos scriptores distinguuntur, ut illud semper præsentiam ducis postulet, hoc etiam ad absentem referri possit. *Cellar.* Recte monet Tan. Faber in Epist. Crit. ductu Alexandri ea geri minime potuisse, quippe qui tum constitutus fuerit in Persis. Quod autem loco *Alexandri*, *Antipatri* substituit, hoc vero non persuadet. Nimirum tam diversæ sunt istæ voces, ut una pro alia non facile potuerit etiam ab oscitante scriba collocari. Præterea unde notum est Antipatrum in Illyriis belligerasse? præfectum quidem rebus Græciæ Macedoniæque novimus ab Alexandro. Sed res Macedoniæ, Græciæque nil opinor ad Illyrios, Thracasque, quorum hic fit mentio. Quare malle ego, *quæ interim imperio Alexandri*, deleta voce

ductu: error inde natus videtur. Volebat quis interpretari vocem *imperio*, inepteque adiciebat *ductu*, id postea receptum in textum cum non cohæreret ceteris, alius conjunctionem *que* voci imperio adjecit. Porro *imperio Alexandri* est mandato, auctoritateque ejus. Sic x. 2. 'Exules recipi jussit, et Græci laud ausi imperium aspernari.' *Scheff.* Qui granditatem styli nimium captant, ii ut plurimum frequenter in *ἄκυρα* incidunt, qualia in Curtio plura animadvertimus, ut hoc loco: nam qui Latine sciunt, ii norunt ea dici geri *ductu imperioque* ducis, quæ ipse præsens gerit, 'auspiciis' vero per legatos; quam vocem hic adhibitam oportuit, cum sermo sit de rebus ab Antipatro gestis, dum Alexander in ultima Asia esset. Ipse Curtius se damnabit prolato loco e libro vi. 3. 2. ubi de his ipsis rebus ita loquitur: 'Ut omittam Illyrios, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponnesum, quorum alia ductu meo (præsens nimirum) alia imperio, auspicioque perdomui.' Sed et hic malle omisam esse vocem *imperio*, quæ vix differt a *ductu*. Vide de discrimine 'ductus' et 'auspiciorum' Lips. de Mil. Rom. Dial. 11. 2. *Clericus. Judicii* viii. 9. *Quæ interim ductu imperioque Alexandri vel in Græcia, vel in Illyriis ac Thracia gesta sunt*] Certissimum est, dum Alexander res in media Asia gerebat, nihil *ipsius ductu* potuisse geri in Europa. 'Ductus' enim Latinis non adhibetur, nisi de duce exercitum ducente, ut vel ex ipso patet Curtio vi. 3. 'Quorum alia ductu meo, alia imperio auspicioque perdomui.' Adeo

ille non ignoravit, quod nec ignorare poterat, 'ductum' ab 'imperio' et 'auspicio' esse diversum quid. Viderunt ergo in prioribus verbis manifestum satis vitium Tan. Faber, Tellerius, Cellarius, Pitiscus, qui omnes non Curtio id imputarunt, ut facit Vir Cl. sed librariis, legendumque censuerunt *ductu imperioque Antipatri*, quem in Europa reliquit Alexander rebus suis præfectum. Ex conjectura, fateor, sed quæ probabilis plane est, quum alterum ferri nequeat, et in nominibus propriis, quæ non semper omnibus perscribentur literis, facilis fuit error. Si tamen alicui nimia videatur hæc forsitan mutatio, legat ille, *jussu imperioque Alexandri*. Nam quod Vir Cl. etiam *imperio* accusat utroque in loco Curtii, quasi neque illud, nisi de præsentē duce possit dici, in eo ipse errat. Notat enim illa vox proprie ipsam potestatem, et jns summi ducis, sive ille præsens sit, sive absens. Hinc 'cum imperio esse' dicebantur, quibus 'nominatim a populo datum erat imperium,' teste Festo. Sed disertius quod est in hanc rem jungitur 'imperium auspicio,' et opponitur 'ductui,' non tantum apud Curtium sed et apud Val. Max. II. 8. 2. Ubi lis exponitur de Triumpho inter consulem, qui jacuerat ægrotus, quum pugnaretur contra Pœnos, et Prætorem, ejus ductu victoria erat parta: sed Triumphus adsignatur Consuli, quia ejus in isthoc bello 'imperium' erat et 'auspiciū,' fatente Prætore. Sed et ita plane ut hic 'ductus' et 'imperium,' ita 'Dux' et 'Imperator' opponuntur apud Cic. de Offic. III. 27. ubi Regulum ex insidiis captum ait, 'Duce Xanthippo, Imperatore Hamilcarē.' Quod quid est aliud, quam ductu Xanthippi, ad imperio Hamilcaris rem gestam? Denique sub Cæsaribus ideo, victoriis ductu quorumcumque Ducum partis, non illi Duces, sed ipsi Cæsares, a militibus

appellabantur 'Imperatores,' quia eorum imperio et auspicio, licet absentium, bellum gerebatur. Tacit. Ann. II. 18. 'Miles in loco prælii Tiberium Imperatorem salutavit,' quum Germanici ductu victi essent hostes, et Tiberius Romæ ageret. Adde Ann. XIII. 41. Verum etiam si non ea esset in re militari significatio vocis 'Imperii,' vel sic nullus in iis verbis Curtium accusandi locus, siquidem sæpissime eadem vocabula modo laxiore et populari sensu accipiuntur, modo peculiari, et certæ arti proprio. Ita et hic 'Imperium' non illo militiæ proprio, sed vulgari sensu pro mandato et jussu exposuerim. ut apud Corn. Nep. in Datame cap. 4. 'Imperio Regis non parebat.' Tacit. Hist. II. 11. 'Motis ad imperium ejus (absentis) e Dalmatia Pannoniaque exercitibus.' et alibi passim. *Perizonius Curt. Vind.*

§ 2 *Cohærent ita*] Editiones, *cohærent tempore, ita, &c.* recte: sequitur 'ita opere ipso conjungi.' *Modius.*

Haud paullo aptius] Tacit. XII. 40. 'Hæc, quanquam a duobus prætoribus plures per annos gesta, conjunxi, ne divisa haud perinde ad memoriam sui valeret.' Item XIII. 9. 'Quæ in alios consules egressa conjunxi.' Sic et Vellei. I. 14. agnoscit: 'Quod facilius cujusque rei in unum contracta species, quam divisa temporibus, oculis animisque inhæreat.' Itaque Euseb. in Histor. Ecclesiast. Proœmio merito sperat, gratum fore, quod aliis *σπορδῶν, sparsim* memorata, unum in corpus redegerit. Vide et notam nostram ad ista Flor. II. 19. 'Quæ etsi juncta inter se sunt omnia atque confusa: tamen quo melius appareant, separatim proferentur,' ubi Sisennæ locum aliter accepi quam oportuit. *Freinsh.*

Igitur ante exordiar dicere] Noster itaque historiæ ordini convenientius, quam Diodorus, qui hic interserit bellum in Græcia ab Antipatro cum La-

cedæmoniis gestum post prælium ad Arbela. *Loccen.*

§ 3 *Media fere nocte*] Ingens certe spatium intra paucas horas emensus, milliaria German. 18. cum triente: 600. quippe stadiis Arbela distant a Gaugamelis, ubi prælium est factum, ut supra docuimus. *Raderus.*

§ 5 *Inde bello vires haud ægre reparaturum*] Eleganter, et quis mutare sustinuerit? est tamen unde conjicere sic quoque liceat: *inde belli vires haud ægre repetiturum*; non minus id eleganter, nisi petendi verbum jam jam præcessisset. Ita quidem frequenter Auctor, ut infra hoc libro: 'Itaque non illum modo, sed etiam Alexandrum spernebant, inde vires imperii repetituri, si regionis potiri contigisset.' Monere tanti fuit: ut et mutem, non omnem mihi Persarum meream Gazam. *Acidalius. Bello, &c. reparaturum*] *Acidal.* malebat; *belli vires, &c. repetiturum*, fretus simili Curtii loco, quem considerabimus, infra v. 10. 4. *Freinsh.*

§ 6 *Quibus rebus*] *Rebus* abesse poterat, etsi in membranis est. *Modius.*

§ 7 *Dedi, jam Susa*] Expressi typis, *dedi cernentibus*, scripti, *dedi certantibus*, utrumque a Glossa est. *Modius. Cernentibus*] Mss. etiam *Modii certantibus*, i. e. contendentibus. Ennius; 'Certabant urbem Romamne Remamne vocarent;' vel forte leg. *disceptantibus*. Heinsius.

Jam Susa] Ut Babylon caput Chaldææ, ita Susa fuere prima et præcipua urbs Persiæ, et ante Persepolim regia. *Cellar.*

Causamque belli] Obscurissima verba, pro quibus mavult Tanaquil. *Gazamque Beli*, aut aliquid simile, Epist. 1. 51. Qui vulgatam scripturam retinent, ita interpretantur, ut ornamenta regni, et opulentas urbes causam et incitamentum fuisse dicant, saltem ex Persarum opinione, cum Macedones hoc bellum susceperint,

Cellar. Causamque belli] Nervosior mihi videretur sensus, et id unum superesse, si deleteretur illud *que*; nec enim refert, utrum ad plura antecedentia respiciat, quum id Latinis sit usitatissimum. Sic Virgil. *Æn.* III. 305. 'Et geminas causam lacrimis sacraverat aras.' *Snak.*

§ 8 *Non speciosa dictu*] Livius XXII. 3. 3. ubi narrat punitam Flamini temeritatem atque superbiam, ferox consilium sequenti, licet 'ceteris omnibus in consilio salutaria magis, quam speciosa suadentibus.' Apud eundem XXIII. 14. 2. M. Junius dictator, 'ad ultimum prope desperatæ Reip. auxilium, quum honesta utilibus cedunt, descendit.' Sic enim lego: male, quisquis adtexnit vocem *equo*. Velleio quoque II. 113. 3. laudatur Tiberius 'utilia speciosis præferens.' Quod plerumque fecerunt qui alios vincere volebant, non qui se. *Freinsh.*

Urbium tectis] Oblique alludit probatam Themistoclis sententiam: 'Patriam municipes esse, non mœnia; civitatemque non in ædificiis, sed in civibus positam.' Justin. II. 12. 14. ubi socer meus, et Gruterus ad ista Livii I. 1. 8. 6. 'Ne vana vobis magnitudo esset.' Quibus junge Appianum de Bell. Civ. I. 1. in oratione Pompeii urbem deserentis. Atque in oratione Augusti, Dio lib. LVI. ut sic intelligas verum esse, quod apud Aristidem tom. III. Orat. 2. legimus: 'Themistoclem comprobasse dictum, quod cum Alcæus protulisset olim, multi postea usurparunt: non lapides, non ligna, nec fabrorum artem civitatem efficere, sed ubi viri sint, qui se ipsos servare norint, ibidem et urbes esse, et mœnia.' *Freinsh.*

Omnia sequi armatos] Sequi nos rem dicimus ad nos pertinentem, quæ nullo labore aut molestia nostra sese nostræ voluntati sit accommodatura. Phædr. I. 5. 'Tum quia plus valeo me sequetur tertia.' Videtur autem

translatum hoc genus loquendi a materia qualibet facili tractatu; non lenta aut morosa. Plinius Cæcilius de cera: 'Ut laus est ceræ, mollis facilisque sequatur Si doctos digitos, jussaque fiat opus.' Lucanus lib. ix. 'calido non ocios Austro Nix resoluta cadet, nec solem cera sequetur.' Barth. *Advers.* lxi. 16.

In principio rerum] Cyrum conditorem gentis ab Scythiis cum exercitu deletum, ut ne nuntius quidem superesset: Cambysen prope cum toto exercitu arenis obrutum: Darium Hystaspis turpiter a Scythiis fugatum: Xerxem e Græcia ægre fuga elapsum. Herodotus, Diodorus, Justinus legantur. Raderus. Non bene, qui putat hic esse sermonem de exitio Cyri: item de cladibus Cambyssis, Darii, Xerxis; hæ enim nec in principio rei Persicæ acciderunt: illud quem tetigit, pristinam fortunam haudquaquam reparavit. Plane adspicit initia Persarum, cum post victoriam de Medis, Harpagi transitione partam, ab Astyage fusi, mulierum contumelia pudefacti, resumpserunt certamen. Vide Justin. ii. 6. 10. Sic et Romanos in omnibus magnis bellis victos vicisse Livius alicubi adfirmat. Idem xxi. 1. 3. adserit secundo bello Punico Martem adeo anticipem fuisse, 'ut propius periculo fuerint, qui vicere.' Sed et primo bello Punico plus damni sustinuisse Romanos probat Polybius lib. i. *Freinsh.* Vel quum ab Astyage victi matrum occursum in prælium compulsi sunt: Justin. ii. 6. vel cum post cladem a Tomyri acceptam res suas brevi restituerunt. *Cellar.*

Reparasse fortunam] *Recuperasse* vulgo, quod ferri poterat, nisi illo modo scripsisse Curtium ex his Gualteri verbis liqueret: 'Novimus afflictos sortis discrimine patres, Indultis aliquot hostique sibi que diebus Fortunam reparasse suam.' *Modius.*

§ 9 *Imperium magis*] Consilium se-

jungitur ab imperio. Livius i. 29. 5. 'Nec imperium illud meum, sed consilium et imperii simulatio fuit.' Et lib. vi. 'Sed imperium quam consilium segnius fuit.' Et lib. xxii. 'Non imperio modo, sed consilio etiam ac prope precibus agens.' *Clapmar.* Arcan. i. 10. *Freinsh.*

§ 10 *Ditique gaze*] Ita solus Sigeburgensis; V. C. reliqui omnes *Darii que gaze*, quod tamen minus placet. *Modius.*

Pretiosæ vestes] Vir Eruditus *Adversar.* lxi. 16. malebat, *pretiosæ vis vestis*. Cui adsentior apud auctores sæpius reperiri singulari numero *vestem*, sed si id sequamur in Curtio, suffecerat legi, *pretiosa vestis*; ut apud Cic. Philipp. ii. 27. 'Maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti, pretiosa vestis, multa et lauta suppellex,' &c. Item in *Verrem* i. 10. 'Argenti, vestisque stragulae quod fuerit, curasse auferendum.' *Freinsh.* Minus generose dictum Barthio *Adversar.* lxi. 16. videtur; qui cum Grammaticis singulari numero mavult, *pretiosa vestis*. Aut potius *pretiosa vis vestis*: infra v. 9. 2. 'Nos vere pretiosissimam vestem induti.' *Freinshemio* non displicet singularis, sed sine vocis *vis* interpositione. *Cellar.* Forte, *vis vestis*. Sic v. 6. 'vestis ingens modus.' *Heinsius.*

Supra] Nisi me memoria fallit, fellit Curtium, si tamen ab ipso hæc parenthesis. Nihil enim tale supra, quod sciam. Immo contra 'majorem sarcinarum commeatumque partem' apud Arbela relictam supra iv. 9. 9. scripsit. Forte tamen capias de alio loco iv. 9. 2. ubi legis omnes Darii copias Babylonem fuisse contractas, ut ex ipsa re conjicias, quod expresse non est additum, ibi potissimum relictæ fuisse impedimenta. *Freinsh.*

§ 11 *Euntibus aperit se læva*] Vitiorum antea plenior hic locus erat,

quam magno vento plenum est undarum mare, nec temere tamen id a quovis adverti potuisset, nisi libri scripti ejus rei indicium fecissent: nam impressi sic habebant: *Euntibus a parte læva Arabia, odorum fertilitate nobilis regio campestre iter est. Inter Tigrim et Euphratem jacentia tam uberis et pingui solo sunt, ut a pastu, &c.* At vero membr. sic: *Euntibus a parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem jacens tam uberis et pinguis soli, &c.* corrupte procul dubio, sed unde non omnium difficillimum fuit locum constituere. Nisi forte quis asinali verecundia ductus, existimet valde me peccasse, qui ex a parte, aperit se facere sustinuerim, et illo jacens hinc exterminato, quæ sequuntur ita emendare, ut veteres codices bene suadent, ausus fuerim, sed hunc ego talem, si quis fuerit, si quis, ut profanum ab his sacris arceo. *Modius.* Modius, quem sine ambiosis laudibus nomine semper appello, sine honore merito numquam nominatum volo; Modius hæc restituit in hunc modum: bene, si quid aliud. In vulgatis sædæ maculæ: quibus elotis, si cui tamen uber iter minus ridet, ei legere per nos liceat: *Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem, et uber tam pinguis soli, ut a pastu.* Traductio levis sit, atque uber soli, quod poëta 'Uber agri.' *Acidalius.* Modius ita legendum et distinguendum putat: *C. i. inter T. e. Euphr. tam uberis et pinguis soli, ejectionis voculis jacentia sunt, et hanc lectionem probat Acidalius;* sed ego restituo Curtio τὸ jacentia andacter et ita lego: *C. i. inter T. et Euphratem. Jacentia tam u. et p. soli sunt. jacentia καθήμενα sunt pasce sive fundi. Servius ad illud Æn. i. 'Despiciens mare velivolnm camposque jacentes.' 'Jacentes,' inquit, 'aut in longum expositas, aut proprium epitheton est terrarum, nam cum cetera ele-*

menta mobilia sint, sola terra stabilis est.' Sic Propert. iv. 5. 'Stantia currenti diluerentur aqua.' 'Stantia,' id est campi qui non moventur: ejusdem notiois est vox sedere. Silius Ital. lib. vi. 'Et sedet ingentem pascens Mevania taurum.' Ubi vide Cl. Heinsium. *Loccenius.* Hujus loci primum germana lectio constituenda est, deinde res ipsa explananda: in utroque variant libri, et critici scriptores. Vetus editorum scriptura est: *Euntibus a parte læva, Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est: inter Tigrim et Euphratem jacentia tam uberis et pingui solo sunt, ut a pastu, &c.* ita impressi ante Modianam castigationem, omnes quos vidi. Membranæ, quas Modius laudat, ita habent: *Euntibus a parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio. Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem jacens, tam uberis et pinguis soli, &c.* sed quos ego vidi Mss. cum vulgatis antiquioribus consentiunt. Modius ergo et vulgatos et manu exaratos hunc in modum emendat: *Euntibus aperit se læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter inter Tigrim et Euphratem, tam uber et pinguis soli, ut a pastu, &c.* Arrisit hæc Modii emendatio, nec male tamen illa traducit: *Campestre iter est inter Tigrim et Euphratem, et uber tam pinguis soli.* Glareanus vero omnia relinquit, ut in editis leguntur, nisi quod vox *Arabia* illum vehementer offendat: pro qua *Aturia* rescribendum putat. 'Mirabilis est,' inquit, 'huius profectionis descriptio. Ego quantum conjectura consequi possum, Alexandri exercitum a Gaugamelis nequitiam motum credo, cum Alexander Arhela ad regis thesaurum piscandum isset, quod ex cadaverum odore satis clare ostenditur. Euntibus autem a Gangamelis Babylonem, quomodo a læva parte Arabia sit (ut hic author scribit) vix credo a quoquam Geographiæ perito intel-

ligi: etiamsi non sum nescius Arabes, Syris, Chaldæis ac Babyloniis permixtos dici ab auctoribus. In eo tamen tractu non temere Arabes reperias. Lector etiam atque etiam consideret, num pro Arabia legendum Aturia, nomen celeberrimum apud Strabonem libro sexto, initio.⁷ Laudat pro sua castigatione Henricus libri sexti initium apud Strabonem, atqui Geographus libro sexto toto de variis Italiæ regionibus tractat, de Aturia nullam syllabam: repono in Glareano libr. xvi. ubi de Aturia Strabo. Conjectura Glareani speciem veritatis habet, aut certe probabilitatis. Nam in Aturiæ campis prælium est commissum, Strabonem audi lib. xvi. initio, ita narrantem: 'Aturia similis est iis locis, quæ circa Arbela sunt, et Lycum flumen intermedium habet. Arbela enim ad Babyloniæ pertinent, et juxta eam sunt. Trans Lycum vero Aturiæ campi nimium circumjacent, in Aturia quoque pagus est Gangamela, apud quem Darius superatus amisit imperium, quare hic locus insignis est.'⁷ Dissimularunt hanc Glareani dubitationem et emendationem Modius et Acidalius, et retinuerunt omnium codicum, editorum ineditorum, fidem et scripturam: et, bona venia, Glareani retineri potest; nam euntibus a Cilicia Babylonem per Mesopotamiam læva Septentrionem et montes Armeniæ spectat. Continet autem Mesopotamia Armenios, Syros, et Arabes, ut docet Strabo lib. 1. 'Nam Armeniorum, Syriorum, et Arabum multum cognationis præ se ferunt nationes, sermone, vita, corporum forma, maxime ubi degunt in vicinia, idque ostendit Mesopotamia, ex tribus his conflata populis: maxima enim in his similitudo est illustris, quod si qua est varietas, pro eo atque aliæ partes aliis magis ad Septentrionem aut Meridiem vergunt, aut in medio sunt sitæ: nihilominus

tamen communis affectio obtinet.'⁷ Arabes ergo in Mesopotamia. Quod si Alexandrum a Gangamelis et Arbelsi Babylonem deducas, a læva quoque Arabiam felicem habebit, sed extra Mesopotamiam. Arabibus porro Alexander statuerat bellum facere, quod nullos ad se legatos misissent, uti Strabo est auctor, sed Curtius de Arabiæ parte quæ in Mesopotamia est, disseruit (non satis plane dirimens Arabiam odoriferam ab Arabia quæ est in Mesopotamia,) Mesopotamiæ fertilitatem et soli ubertatem describit, cujus caussam reddit, quod tellus illis duobus fluminibus Tigri et Euphrate inundetur. Raderus. *Euntibus a parte læva*] Sequenti sumus pristinam scripturam, qualis nimirum fuit, prinsquam interpolaretur a Modio. Est enim locus hic a librariis et criticis varie agitata. Horum primo Glareanum ablego, qui pro *Arabia*, substituerat *Aturiam*. Sed enim in ipsa Aturia prælium id commissum fuisse, ipse, quem Glareanus citat, Strabo a princ. lib. xvi. tradidit. Deinde apponit, certissima Arabiæ nota, *odorum fertilitate nobilis regio*. Nec placet, quod alii sejungunt ab invicem hunc sensum, *Euntibus campestre iter est*. Item quod simpliciter dicto *Euntibus*, nec designato loco quo, vel qua eant, statui non possit quid lævum dextrumve sit. Taceo jam, quod de *itinere* novo dicatur *uber esse*. Quæ ratio movit Barthium Advers. XLII. 16. ut rescribendum crederet: *Eunt. a parte læva Arabiam (odorum f. n. r.) campestre iter est. Inter, &c.* quam equidem lectionem (nisi mancus sit hic locus) proximam esse vero putem; unum obstat, quod repugnat locorum situs. In quo tamen quid prohibet errasse Curtium? nonne erravit et in aliis locorum descriptionibus? Et certe errori ansam præbere potuerit, quod auctores in ipsa Mesopotamia collocant Arabum gentem. Virum Doctum, qui

sic faciebat, *Campestre iter est int. Tig. et Euphr. Jacentia tam uberis, &c.* ut *Jacentia* Curtio sint καθήμενα, pascuæ sive fundi, merito non admittit Sebisius. *Freinsh.* Aliter Modius, aliter Barthius, cujus emendationem proximam vero putat Freinshemius, nisi locus sit manens. Sed nec manens est, et Barthii lectio non ob aliud vero proxima, quam quod minus ab ita vulgata, quæ vera est. Obscuritatem parit ἀσύνδετον, et interjecta laus Arabiæ: ceterum simplex sensus: *Euntibus*, quatenus duxit Alexander, a parte læva, Arabia, et iter campestre est. Verbum substantivum pro bis posito accipiendum. Distinctio forte nonnihil juvet: *Euntibus a parte læva, Arabia, odorum fertilitate nobilis regio; iter campestre est.* Gron. Obs. II. 12. *Euntibus a parte læva Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campestre iter est*] Ita habent omnes veteres, non video quid desiderari queat in hac lectione. Ordo: *Euntibus* (ab Arabia, ubi castra habebat Alexander) Arabia est a parte læva, et iter campestre, idem, ac habent iter, facere debent per meros campos. Porro qui sint illi campi declaratur in sequentibus, ejus nempe regionis quæ inter Tigrim et Enphratem est sita. Puto plana esse omnia. *Scheffer.* Vexatus locus: sunt qui *Aturia* ex Strab. lib. XVI. pro *Arabia* malint. Barthius *Arabiam* facit, et quæ de odorum fertilitate sequuntur, parenthesis includit. Gronovius et interponit, vel subaudit: fac vero scripturam sine nævo esse, non tamen sine errore est Curtius, qui Arabiam odoriferam viæ Arbelis Babylonem ducenti tam propinquam constituit, a qua satis longo intervallo amota erat. *Cellar.* Et jam tandem satis verborum est, ut nihil novi proinde dixerit Cl. Clericus Judicii II. 11. quem, si tanti est, videre poterit lector, nobis indicasse locum satis est. *Snak.*

§ 12 *Jacentia*] Sic plerique Mss.

forte, *jacentis agri.* Heinsius.

A pastu repelli] Pomponius Mela de Hybernia simile quiddam scripsit: 'Est adeo luxuriosa herbis non lætis modo, sed etiam dulcibus, ut se exigua parte diei pecora impleant: et nisi pabulo prohibeantur, diutius pasta dissiliant.' *Glarean.* Adde Justin. XLIV. 4. 14. de parte, nescio qua, Hispaniæ: 'In hac tanta pabuli lætitia est, ut nisi abstinencia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur.' In nota ad eum Justini locum dicitur Curtius idem scripsisse de Arabia: nempe decepti Virum Optimum corruptum, seu magis correctum a Modio exemplar. Nec enim dubium esse potest, quin id dixerit Curtius de terra interanna, fluminibus Tigri et Enphrate intercepta, quod Arabiæ certe non congruit. *Freinsh.*

Propter venas] Alii, per venas. Modius. *Propter venas*] Si hæc communi significato accipias, aptior certe est lectio Aldinorum et aliorum vet. codd. approbante etiam C. Barthio LII. 16. *Adversar. per venas.* Sed nempe aliud latet. *propter* hic significat idem quod juxta, sive prope; quomodo apud Tacitum in Indice plura loca notavimus. Sic igitur distinguendum, legendumque, *toto solo propter, venis aquarum resudante*; nam et postponi solere particulam istam, itidem ex uno itemque altero Taciti exemplo cognosces. Apul. Met. lib. X. 'Servuli cubiculum propter adstantes.' *Freinsh.* Putat Freinshemius scribendum: *toto fere solo propter, venis aquarum resudante*: verum haud persuadet. Nec enim illud tantum solum totum, quod est propter fluvios, id est in proximo, aut vicinia eorum situm, sed in universum omne, quantumcumque jacet inter ista duo flumina, humore abundat, quod ex eo constat, quoniam de eo omni dicitur quod sit pingue. Ergo lectionem vulgatam retineo, cum in ea nulla sit difficultas. *Causa fertilitatis est hu-*

mor, qui manat ex utroque amne; inquit: sequitur quomodo possit manare, *toto solo resudante*, sc. humorem cum, idque propter venas per quas manat, sc. ex utroque amne. *Scheffer*. Aldini alique veteres codices, *per venas*; quod Barthius c. l. probat. Freinslemio propter idem est quod *prope*, *juxta*, idque absolute positum sine casu cum hac distinctione: *t. f. s. p. v. a. resudante*: potest tum subaudiri, propter sive juxta illos amnes. *Cellar*. Bene cepit Freinslemius *propter*, sed *venas* non est mutandum in *venis*. Heinsius.

§ 13 *Divortio*] Eodem enim fonte scatuentes postea divortium faciunt, quod nemo potest, nisi qui antea una fuerunt. Divortium est interval- lum amnium profluentium. ‘Sallustius,’ inquit Servius ad *Æn.* III. ‘certissimus auctor asserit Tigrim et Euphratem uno fonte manare in Armenia, qui per diversa euntes longius dividantur: spatio medio relicto multorum millium, quæ tamen terra, quæ ab ipsis alluitur, Mesopotamia dicitur.’ *Raderus*. Hoc non exstat in Servio, sed *Sen. Nat. Quæst.* VII. 8. Fefellit *Raderus*, quod in editione Sallustiana Gruteri hinc fragmento statim subicit nomen Servii ad *Æn.* III. Sed nimirum illud lemma ad sequens fragmentum, quod ibi ex Servio recitatur, pertinet. Diversis tamen fontibus nasci plerique alii tradidere. *Solinus* cap. 40. *Eustath.* ad *Dionys.* vers. 985. ‘Fontes autem horum duorum fluminum aiunt inter se distare 1500 stadiis.’ *Freins.*

Duo M. et D. stadia mensi sunt] Sic restitui, cum vulgo *emensi sunt* legeretur. *Modius*. Efficiunt nostratia milliaria octo et septuaginta cum besse: magnopere vereor, ne hic quoque labes sit, et numerus per notarios et operas altero millesimo creverit; *Diodor.* enim MD. stadiis ab se divertere dicit, hoc est, miliaribus Germanicis XLVII. minus besse. Plu-

ra *Strabo* lib. II. Diversis tamen fontibus nasci plerique alii tradidere. *Solinus* c. 40. de *Enphrate*. *Eustath.* ad *Dionys.* *Perieg.* ‘Fontes autem duorum horum fluminum aiunt inter se distare MD. stadiis.’ En et *Eustathius* MD. stadiorum intervallum ponit, ut hand dubie apud nostrum *Curtium* pro *duo millia*, mille sit legendum. *Raderus*. *Duo millia*] Ex modo relato *Eustathii* loco, emendari *Curtianum* hunc volebat *Raderus*, ut pro 2500. stadiis 1500. rescriberentur. Sed videntur conciliari posse scriptores hi: cum *Eustathius* loquatur de distantia fontium, *Curtius* de divortio ipsorum fluminum, qua longissime invicem discedunt. *Freins.* Forte, *emensi*, onisso *sunt*. Heinsius.

§ 14 *Mediæ*] *Tigris* et *Euphrates* *Mediam* nusquam attingunt, tantum abest ut secent. Ergo pro *Mediæ* legam *Armenia*, et pro *Gordianorum*, *Gordiaorum*. Neque id temere, siquidem præcipuos in Geographicis viros audire voluerimus. In hoc sane auctore multa temere corrupta videntur, maxime vero in Geographicis. Sero nimis, docti ei adhibuere manus. *Glareanus*. Sic equidem credebam animo, recte sentire *Glareanum*, et ipse jam vocem *Mediæ* mutaram in *medias terras*, nempe *Gordiaorum*; sed cum locum diligentius inspicerem, et revolverem auctores, dispiceremque, falli *Glareanum* deprehendi, qui nusquam ab *Enphrate* et *Tigri* *Mediam* attingi putat. *Diodorum* audiat scriptorem antiquissimum et doctissimum, qui II. 11. ita tradit: ‘Post Nilum et *Gangem*, totius prope *Asiæ* nobilissimi amnes sunt *Enphrates* et *Tigris*, ac fontes suos habent ex *Armenia* montibus: distantque a se invicem stadia 1500. Ac per *Mediam* *Paratacenamque* delati, *Mesopotamiam* ingrediuntur.’ *Raderus*.

Cordiacorum] Ita membranæ; impressi *Gordianorum*, *Glareanus* legit

Gordiacorum; ex quibus omnibus, quid verius sit, libenter ignorare me fateor; sed nec scire laboro, præsertim cum ipsum Strabonem et Plinium videam, de his et similibus anxie anquirere, hominis si non stulti, certe valde otiosi esse, judicare. *Modius*. Falsum; neque enim Tigris, neque Euphrates Mediam aut Gordienem, sive Corduenam, quæ ultima Armeniæ ad Mediam regio est, contingunt. Deceptus autem Noster a Diodoro fuit, qui it. 11. ex Armeniæ quidem montibus hos amnes, sed per Parætacenam mediam deducit. *Cellar*. Hæc si paullo amplificata videre quis desiderat, adjungat XII. 2. Judicii de Curtio Cl. Clerici. *Snak*.

§ 15 *Vicina maxime*] *Vicini* impressi: sed ego membranas sequor, in quibus illud erat, cum interpretatione ad marginem s. *loca*. habebant etiam iidem impressi *vocant* pro *appellunt*, et *concludunt* pro *cludunt*. *Modius*. Quod in vulgatis est, hic verum est, *vicini*: cui a Modio illud immerito prælatum, etsi in membranis, et cum appicta quantivis pretii glossa. *Loca* scilicet intelligenda: pulere: quis intelligi debere non videt *amnes*? Etiam paullo post scribendum: *Iidem* per *Babyloniorum fines in rubrum mare irrumpunt*; non *eadem*; nam hic quis glossæ locus? *loca* videlicet irrumpent in mare. Quin et supra sic: *Iidem* cum *Mediæ et Codiæcorum terras secare cæperunt, paulatim in artius cœunt*. Pendent omnia ab istis: *Ipsiamnes ex Armeniæ montibus profluunt*. Eodem igitur genere oratio continuanda. *Acidalius*. *Vicini*] Ita lege, scribe, doce, non, ut *Modius*, *vicina*; nam de amnibus agitur, et perpetuatur oratio, ut vere notavit *Acidalius*. *Raderus*. Sed et quod sequitur *campis* perperam mutarunt quidam in *campi*: sensus est, amnes hos, postquam diu in diversum ierint, sensim deinceps jungi, sed in Mesopotamiæ campis (sextus

enim casus est) maxime sibi vicinos esse: *Tandem* (sic putem mox legendum, non *Iidem*, ut putabant *Acidalius* et *Rad.* minus etiamnum *Eadem*, ut ceteri) *per Babyl. fines in rubrum mare prorumpere*. *Freinsh.*

Quos incolæ Mesopotamiam] Falsum est incolæ eam regionem *Mesopotamiam* Græca voce appellare, qui barbari sint, semperque adeo fuerint. Arabes videlicet et Armenii. *Philostr.* lib. 1. de Vita Apollon. cap. 14. 'Hanc vero regionem, (quæ propterea Mesopotamia dicitur, quod media inter duo flumina posita est,) Tigris atque Euphrates ex Armenia et Tauri radicibus defluentes cingunt. Sunt autem in ea regione civitates aliquot, maxima autem ex parte pagis ac vicis incolitur; populi vero partim Armenii, partim Arabes nuncupantur, quorum magna pars sedibus incertis vagatur, tamquam in insula sese clausos arbitantes.' Vides et Græcorum nomen, et barbaras gentes. Quare non satis considerate *Curtius*; in quo mendum esse arbitrarer, nisi pariter apud *Arrian.* legerem lib. VII. τῶν γὰρ δὴ ποταμῶν τοῦ τε Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγρητος, οἱ τὴν μέσην σφῶν Ἀσσυρίαν ἀπερροῦσιν, (ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα Μεσσοποταμία πρὸς τῶν ἐπιχωρίων κληῖσται,) ὁ μὲν Τίγρης πολὺ τι ταπεινότερος. Uterque tamen ita defendi poterit, quod nominis barbari vim Græco usitatore nomine exprimere voluerit, potius quam ignotum lectori vocabulum ponere. *Barthius*. *Advers.* LII. 16. *Incolæ Mesopotamiam vocant*] At barbari incolæ, Syri, Arabes: nomen pure Græcum, quod ante Macedonum tempora vix his locis auditum fuit. Idem erravit *Arrian.* lib. VII. p. 453. nomen hoc pariter πρὸς τῶν ἐπιχωρίων tamquam ab incolis positum interpretans. *Cellar*.

Mediam] *Mediam* hic adjectivum est, non substantivum: ut intelligatur, terra hisce inclusa fluminibus. *Glareanus*. Porro eamdem nominis

hujus rationem tradiderunt Strabo lib. xvi. Diodor. ii. 11. et xviii. 6. Philostr. de Vita Apollon. i. 14. Dio lib. xxxv. Arrian. vii. 2. 2. Tacit. vi. 37. 5. Est autem *Mesopotamia* Græcum nomen, quo illi appellarunt istam regionem, sive ab ipsis incolis vocabulo idem significante vocatam; sive alio quocumque. Alexander Imp. Latina voce reddidit, apud Lamprid. cap. 56. *Terras Interamnias*. Fuit et Interamna civitas Italiæ, simili de causa sic nominata. *Freinsh.*

In Rubrum mare] In sinum Persicum, qui ex Erythræo potius quam rubro mari (quale nullum est) effunditur. Vide infra vii. 9. 14. *Cellar.*

§ 16 *Mennin*] Alii, *Memnium*, Modii editio *Memnin*: leg. *Memnonis urbem*, vel *Memniam* [forte *Memnoniam*] urbem; ut Strabo lib. xvii. *Loccenius*. Alii hic legunt *Memnium*, alii *Memnonium*, Mss. *Mennin*. Assyriæ civitas est, ubi sunt fontes bituminis. *Raderus*. Strabo tamen non in hac orbis parte collocat, ubi tum Alexander egit. Quæ causa est cur nec Ortelio adsentiar legenti, *Memnonium*. Putes autem *cavernam*, quam urbi illi tribuit Curtius, adscribere Plutarchum cap. 64. *Ecbatanis*. Nisi forte ibi legendum *Batanis*: hoc enim nomine locum juxta Euphratem agnoscit Stephanus: quamquam et duplicia *Ecbatana* prodat, altera Syriæ, altera Mediæ, quorum hæc quidem huc non pertinere constat. De illis etiam merito non creditur, cum in Syria collocet. Vide ipsum in *ʿAyBārana*. Interim sciendum est, non de eadem utrumque caverna loqui. Plutarchus enim de caverna narrat, ubi naphtha nascatur: Curtius, ubi bitumen: non idem autem utrumque, præterquam quod expresse tradit Plutarch. 'naphtham similem esse bitumini,' ex eo potest intelligi, quod bitumen id adhibitum fuerit solidandis Babyloniorum mœnibus; ad quod naphtha, cujus natura est, ut facillime flammam ra-

piat, ineptissima fuisset. Bitumen autem illud non uno certo loco, sed 'illis locis passim exæstuarè' Justin. i. 2. 7. tradit. *Freinshem*. Ignota urbs Geographis. Ortelius vult *Memnonium*: sed hæc in Perside, Acropolis Susorum, Strabo lib. xv. non *Babylonia* fuit. *Cellar.*

Urbem] Deditam Alexandro fuisse Babylonem consentiunt consciscuntque Plutarch. Alex. cap. 64. Arrian. iii. 3. 16. et Diodor. xvii. 64. Contra quorum concentum parum mihi fidus est Frontinus iii. 7. 4. quem, ut opinor, fugit memoria, cum scriberet, averso flumine, Alexandrum per exsiccatum alveum introivisse. Vitio, inquam, memoriæ tribuit Alexandro, quod de Cyro legerat apud Herod. i. 191. et Xenoph. Cyropæd. lib. vii. ubi notabis obiter, quod apud Euseb. Berosus lib. iii. scribit, Nabuchodonosorum prospicientem id accidere posse, magnis operibus præcavere voluisse. Sed et Patricius de Repub. viii. 4. sollemne peccat arbitratus quod Aristot. Polit. iii. 3. scripsit: capta Babylone, nonnullos cives id post tertium demum diem rescivisse, ad Alexandri tempora pertinere: cum id jam olim sub Cyro evererit, ut ex Herod. i. 191. colligo. *Freinsh.*

§ 18 *Exemplo*] Livius xxi. 22. 21. 'Abelox vir prudens haud frustra videbatur socios mutasse: itaque ingenti consensu ad defectionem omnes spectare,' &c. Simillima sunt, quæ de Q. Metello Sullæ partes optante scripsit Dio in Excerpt. Vales. *Freinsh.*

§ 19 *Cum liberis*] Vetustiores, *cum liberis ejus*. id *ejus*, nuper ejecerunt; quod nollet factum scriptor Adversar. lxi. 16. qui corruptam eam vocem autumat potius, quam spuriam. Sicque tentat, *cum lib. geminis*: sed, pace Viri doctissimi, nimis abit hæc lectio a vestigiis scripturæ, sed et ipsa phrasis est horridula. Ego potius nihil mutem, aut leviter, *cum liberis suis*. Id.

Quadrato agmine] Sic fieri solet ubi metus periculi. Curtius, &c. Verum de hoc quadrato agmine nos plura exempla ad Livium, ad Tacitum. Sic contra apud Cæsarem de Bel. Gal. v. 31. 'Prima luce sic ex castris profisciscuntur, ut quibus esset persuasum, non ab hoste, sed ab homine amicissimo Ambiorige consilium datum, longissimo agmine, maximisque impedimentis,' &c. Gruterus ad ista Ammiani xxiv. 1. 'Metuens ne per locorum insolentiam, insidiis caperetur occultis, agminibus incedere quadratis exorsus est.' Marii quoque circumspectam diligentiam in itinere faciendo commendat Sallust. Jugurth. cap. 45. et Marcelli Livius xxiv. 35. 7. 'Agmine ad omnes casus composito ibat.' Idem xxi. 34. 4. de Hannibale; 'Obsidibus quos dabant acceptis, et commeatu, quem in viam ipsi detulerant, usus: nequaquam, ut inter pacatos incomposito agmine duces eorum sequitur.' Ammian. xxxi. 47. de Gothis: 'Formas quadratorum agminum insidiarum metu servantes, ire ocyns festinabant.' *Freinshem.*

Velut in aciem irent] Quid hoc est? an ire in prælium? At *aciem* pro *prælio* et *pugna* nescio an temere occurrat: num est, *ire in acie*? cur ergo addit *velut*? *quadratum* certe illud *agmen* non erat, velut *acies*, sed revera ipsa. Libri Mss. habent, *acie migrant, atque migrans*: puto igitur fuisse: *Ceterum quadrato agmine, quod ipse ducebat, velut in acie migrans, ingredi suos jubet.* Sensus: Jubet suos ingredi agmine quadrato. Id porro quadratum agmen ducebat ipse, illo plane modo pergens iterque faciens, sicut solebat in acie. *Scheffer.*

In muris] Qui totam etiam civitatem capiebant, tam lati erant, ut infra mox demonstrabimus. *Raderus.* Ejusmodi spectandi studium exprimitur in illis Martialis x. 6. 'Quando erit illa dies, quo campus, et arbor,

et omnis Lucebit Latia culta fenestranum?' *Freinsh.*

§ 20 *Pecunia custos*] Vide Brissonium de Regno Pers. lib. i. p. 120. Cui adde Strab. lib. xv. *Freinsh.*

Ne studio a Mazæo vinceretur] Tacitus Hist. iii. 'Devicti in novo obsequio ad cuncta munia acres:' ut animos fidemque probent victori, aut probare videantur; et mite imperium experiantur. Sallust. Bel. Jug. 'Commeatus spe amplior: quia Numidæ, sicut plerique in nova deditione, officia intenderant.' *Loccenius.*

Totum iter floribus coronisque constraverat] Persis mos erat vias, quibus rex incedebat, floribus et odoribus sternere. Herodot. de ponte quo Xerxes Hellespontum continenti junxit, lib. vii. *Θυμῆματά τε παντοῖα, αἶτ, ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν.* *Omnifarios odores in pontibus congerentes, ac myrto iter consternentes.* Itaque Bagophanes arcis Babylonis custos obviam Alexandro egressus totum iter floribus et coronis constraverat, argenteis altariibus ab utroque latere dispositis, quæ non thure modo, sed omnibus odoribus cumulaverat. Et lib. x. Curtius tradit, vicos, per quos iter erat, floribus et coronis sterni jussisse Alexandrum. Ob lætitiā quoque publicam coronis et floribus vias stratas fuisse Herod. lib. viii. refert; nam cum Susis nuntius allatus esset, Xerxem Athenas in suam potestatem redegissem, tanto inde gaudio Persas exiliisse, ut vias omnes myrto sternerent, odoresque vicatim incenderent. *Popma ex Brissou.* lib. ii. pag. 271. Eundem morem aliis quoque gentibus fuisse apparet ex citatis Casaubono in Sueton. Calig. 13. 2. Cic. in Verrem iv. 35. et Ammian. xxi. 17. quibus Bultinger. de Imperat. Rom. iii. 8. adjicit Tacit. H. ii. 70. 3. Sueton. Neron. 25. 3. Joseph. viii. 11. Xiphilini. in Severo, Athenæum ex Herodoto, Dionem in Nerone trium-

phante, et Tiridati diadema imponente, Gregor. Nazianzen. Stelitent. 2. contra Julian. Eumen. in Paneg. Constantin. pro Flaviensib. cap. 8. Nicetam lib. III. de Manuele Antiochiam ingresso. Raderus hinc quoque deducit morem, quo in festo, quod corporis Christi vocant, viæ omnes, qua pompa incedit, flore virentique herba consperguntur. Idem observavit locum Ovidii Trist. IV. 2. 49. 'Quaque ibis manibus circum plaudere tuorum, Undique jactato flore tegente vias.' Et de Ponto I. 2. 'Quaque ierit felix adjectum plausibus omen, Saxaque jactatis erubuisse rosis.' Quamquam hæc potius ad jactos flores, quibus adspergebantur bene meriti, aut quibus is honos habebatur, pertinere videantur. Quo de more multa reperies apud Casaub. et Bulenger. locis citatis, sed et ad Florum II. 7. 17. olim exempla nonnulla collegimus: quibus addi potest Arrianns VI. 2. 28. et apud eundem Indic. VI. 15. et VII. 12. legitur 'Nearchus, sertis ac floribus ab omni exercitu petitus.' Sed hic scilicet honor, licet ingens, minor tamen erat eo, quo publico jussu viæ, qua honorandus venturus esset, consternebatur: nam hic singulorum magis affectus spectabatur. Porro apud Bulengerum reperies etiam viam nonnumquam 'croco;' ut in fragm. Sallustii II. 2. 2. alias 'aurosa arena,' quin et ab Heliogabalo 'scrobe auri atque argenti' fuisse stratam. *Freinsh.* Ritus a Diis ad homines translatus adulationis causa. Sacrum exemplum habes apud Ciceron. Verr. IV. 35. de Diana Siculorum; hominibus idem honos habitus, et quidem Metello ab Hispanis, Val. M. IX. 1. 5. Caligulae a Campanis, Suet. cap. 13. Vitellio a Cremonensibus, Tacit. Hist. II. 70. Caracallae ab Alexandrinis, Herodian. IV. 8. adde notata Lipsio in Tacitum c. I. et Casaubono in Suetonium. *Cel-*

Altaribus] Fædæ sed veteris adulationis morem primus, quod sciam, Lipsius adnotavit ad Tacit. H. II. 70. 3. ex Justino XXIV. 3. 4. Val. Max. IX. 1. 5. Cæsare de Bel. Gal. VIII. 51. Sueton. Calig. 13. 2. et Galb. 18. 2. Plinio panegyr. c. 23. Item alio paneg. ad Maximianum cap. 6. Quibus addit Casaubonus ad Sueton. locum in Calig. et in Athenæum VI. 15. Ciceron. in Verrem IV. 35. ex quo probe colligit, honorem eum Diis suis primitus habuisse homines, cum imagines eorum transferrentur: postea translatum ad principes ostendit ex Plutarcho in Dion. c. 37. Itemque Suetonio Aug. 98. 2. Appian. de Bel. Civ. lib. V. Philostrate. V. 9. Iterum superioribus adjicit Bulengerus Herodian. IV. 15. et Sueton. Neron. 25. 3. Adde Sallust. Fragm. II. 2. 2. Iisdem in auctoribus reperies et quod de odoribus subjungit Curtius. Animadverti etiam hic et superiore libe altaria ea fuisse 'argentea:' quod non puto temere factum; nam si pretium metalli spectarent, ex auro facerent: forte igitur color hic placuit; ut in equis sacris, atque vestibus. *Freinsh.*

Ture] Ture enim Persas diis suis sacrificasse ex Sidonii Carm. II. 88. 'Fudit turicremis carchesia cernuus aris.' Et hoc Curtii loco clarum est, quod tamen Brisson. se legisse non meminit de Reg. Persarum lib. II. Savaro in recitatum Sidonii versum. *Idem.*

§ 21 *Dona*] Vide Brissonium de Regno Pers. lib. I. p. 26. eodem spectat Marcellin. XVII. 12. *Freinshem.*

Leones] Inter regia munera hæc quoque censa. Adnotavit Marcellin. Chron. in anno Chr. 496. 'India Anastasio Principi Elephantem, quem Plautus poëta noster Lucam bovem nomine dicit, duosque Camelopardalos pro munere misit.' Feras enim et olim et hodie nimis adamarunt magnates. Philostrate. in Apollon. I.

23. narrat, Regem Babylonium in hortis aluisse leones, ursos, pantherasque ad venationem: idque moris etiam veteribus Medis fuisse discimus ex Xenoph. Cyropæd. lib. 1. Addit Philostratus, Babylonios Reges possedisse duos Syriæ vicos, quos majoribus eorum dederint Antiochus Seleucusque, 'pro educandis feris, quæ a Babyloniis captæ per Euphratem ad eos perveniant.' *Freinshem.*

Caveis præferebantur] Si præferebantur, ergo non sequebantur enim, tamen supra dixerat. Mallem itaque *proferebantur*. Scheffer.

§ 22 *Carmen canentes*] Editiones, suo more patrium carmen canentes; verum τὸ patrium abesse mavelim. *Modius.* *Canentes*] Ut supra III. 3. 9. Unde colligas sollemne hoc ipsis fuisse in omni insigniore pompa. Carmen autem eorum ad Deorum laudes pertinuisse arbitror, et, quia inter eos jam haberi volebat Alexander, per metum et adulationem ad ipsum quoque transtulerunt. *Freinsh.* Non temere damnam 'patrium carmen,' si in scriptis inveniat. *Heinsius.*

Chaldæi] Strabo lib. XVI. notat, duplicem intellectum esse hujus nominis: nam et Populum esse Babyloniam, sic appellatum; et Sectam. Quod certum est evenisse ex eo, quod cum essent illi populi deditissimi Astrologiæ, in eorum quasi nomen adoptarentur, qui eadem studia tractarent. Idem accidit in aliis, ut Judæi, Hellenes, sive Græci, Nazaræi, Samaritani, Turcæ, Picardi, Wallenses, &c. vocentur, qui institutum cuiusque eorum approbant. 'Magi,' qui Magorum disciplinam exercent. 'Mauri,' qui fusco colore sunt. 'Ægyptii,' qui variis præstigiis victum expedites passim circulantur: iidem a Gallis etiam 'Bohemi,' 'Scythæ:' et 'Peusinii' apud Athen. pro licitoribus, ut notat Salmasius in Solin. cap. 40. pag. 827. ut apud Roman. 'Bruttii,' 'Helotæ,' pro servis, apud

Lacedæm. apud Latin. 'Syri,' 'Getæ,' 'Sardi:' 'Samnites,' gladiatorum genus: 'Tarentini' et 'Scythæ,' equitum: 'Atellani,' comædorum. Sic est et in animalibus, arborumque fœtibus, atque mercimoniis, ut appellantur ab ea regione, unde prima cuiusque origo in alias transiit. 'Indos' pro rectoribus elephantorum accipi, fortassis haud cuivis notum est. At facient fidem optima Vegetii exemplaria, in quibus teste Stewechio III. 24. legitur: 'Indos, per quos regabantur elephantii,' non, ut editur. 'Illos.' Quam lectionem firmat imprimis Diod. XVIII. 34. τὸν δ' ἐπικαθήμενον Ἰνδὸν τραυματίαν ἐποίησε. *Indum* elephanto insidentem vulneravit. Vide Indicem v. 'India.' Sic igitur in Curtio Chaldæorum nomine non venit peculiaris aliqua natio, sed sectæ ejusdem consortium, de qua amplius dicendi campus erit ad Tacitum. *Freinsh.*

Laudes ii Regum canere] In Aldino codice vocula II. duabus grandibus literis velut numeralibus edita est. Ut hic quoque aliquid latere suspicari possis, siquidem constat, ex pluribus calamo scriptis libris eam editionem esse compositam. Et fortasse de Nino marito Semiramidis mentio hic facta est, rege longe clarissimo et fortunatissimo. Galterus videtur de mimis aliquid hic legisse, cum ait: 'Occurrunt Lyricis modulantes cantibus odas Cum Cytbaris mimi.' *Barthius Advers.* LII. 16.

Statas temporum vices] Tempora, quæ mutuo et per vices sibi succedunt, Pacatus Theodosio cap. 9. 'Amœna litora et dispositi ad temporum vices secessus.' Eumenius Constantio cap. 4. 'Elementa quatuor, et totidem anni vices.' Arnobius lib. II. post princ. 'vices temporarias' vocat. *Cellar.*

§ 23 *Cum curru*] 'More triumphantis' supra IV. 1. 1. et videtur sane hoc sæpius factitasse in ingressu ce-

lebrium urbium. Nam et in introitu Hierosolymorum 'curru descendente' facit Ensebins. Et hinc est forte, quod Philostratus fine lib. II. narrat, si verum est, loco, quo Porum vicerit Alexander, ipsius effigiem 'conspici quadrijugo currui superstantem:' nam sic pugnasse, non persuadeor. *Freinsh.* Cum curru] Præpositionis insolentior usus videtur pompæ et apparatus comitatum significare. *Cellar.*

Postero die] Justinus II. 14. 8. 'xxxiv. continuis diebus prædam recognoscit:' totidem Oros. III. 17. ponit; alii XL. Curtius mox v. 1. 39. 'xxxiv. dies' in urbe moratum scribit. *Freinsh.*

§ 24 *Ipsius urbis]* Scriptorum, qui Babylonem calamo suo elegantius depinxere, primus omnium et antiquissimus est Moses Gen. 10. et 11. Secutus Mosen post multa sæculorum intervalla Herodotus I. 178. Herodotum Ctesias, Ctesiam Berosus [apud Joseph. x. 13. et Eusebium] vernus ille, non qui hodie spurius extat Annii Viterbiensis, Diodorus Siculus II. 7. Strabo lib. XVI. Dionysius Periegetes versu 1005. cum suo interprete Eustathio din post nato, Josephus lib. I. cont. Apion. Plinius VI. 26. Philostratus Apollon. I. 18. Justinus I. 2. 7. Orosius II. 6. Tzetzes Chiliad. IX. 275. et ante haud multos annos noster Pererius ad II. Gen. copiosissime. Prætereo alios: ad Curtii descriptionem venio. 'Pulchritudinem urbis' cum Curtio ex scriptoribus antiquis laudat D. Hieronymus ad Isa. cap. 14. describit ibi templa marmorea, aureas statuas, plateas lapidibus auroque refulgentes, et multa alia, quæ pæne incredibilia videntur. Sed longe planius Philostratus Apollon. I. 18. 'Regiæ etiam ære adopertæ fulgent; thalami vero et conclavia virorum, porticus atque atria cum argenteis, tum etiam aureis texturis, atque ipso auro tam-

quam picturis nitent,' &c. Herodotus I. 178. tribus verbis: 'Εκδόμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Ornata est, ut nulla alia urbs, quam nos noverimus. Sed de his infra mox plura. *Raderus.*

Semiramis] Tres Babylonis conditores nominant tam sacræ, quam profanæ literæ. De Nimrodo testatur Moses Gen. x. 10. quod initium regni ejus fuerit Babylon, quam idem a confusione linguarum denominat cap. 11. Semiramidem conditricem Babylonis jactitant Herod. I. 184. Diod. II. 7. Strab. lib. XVI. Mela I. 11. Justin. I. 2. 7. Hieron. in cap. 2. Oseæ. [Plut. de Fort. Alex. II. 8. Solin. cap. 56. L. Ampelius] Daniel vero, cap. 4. introducit Nabuchodonosorem gloriantem: 'Nonne hæc est Babylon magna, quam ædificavi.' Ceterum Berosus Annianus Semiramidi non adscribit nisi ampliationem urbis: de qua Ovid. Met. IV. 57. 'ubi dicitur altam Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.' Et Pererius Nabuchodonosori restitutionem lib. XV. in Genes. Disp. 4. lib. v. in Dan. pag. 351. Plerumque enim nomen Auctoris non soli primo fundatori, sed et restauratori et innovatori attribuitur. Quemadmodum Nehemias auctor murorum Hierosolym. dicitur Ecclesiastici cap. 49. quos tantum refecisse legitur cap. 1. et 2. et 4. Nehem. Quin etiam verba Nabuchodonosoris vesanam jactantiam redolent, et plus auctori arrogant, quam competeat. Tribuit quidem Curtius Babylonis ædificationem Belo: sed enim a Nimrodo non distinguunt Euseb. in pr. Chron. Hieron. in cap. 2. Oseæ. August. de Civ. Dei XVI. 17. Primus igitur Babylonis conditor esto Nimrodus, quem perperam Gerh. Mercator in Chronol. ex lib. IV. recogn. Clement. confundit cum Nino, [Idem facit et Lipsius in Monit. Polit. II. 1. 1.] quia Ninus non condidit Babylonem, sed Niniven, et cum Babylo-

niis, jam a Nimrodo constitutis, pugnatum venit. Oros. II. 6. Euseb. IX. Præpar. Evang. cap. ult. Hæc Arnisæus de Republ. II. 1. 7. Verum Herennius Philo a Babylone Beli filio conditam scribit, qui fuit 1800. annis antiquior Semiramide, teste Stephano de Urbib. in *Βαβυλῶν*. Sed Herod. I. 181. inique a Stephano reprehensus, rectissime tradit Babyloniam a multis Assyriorum regibus conditam fuisse paullatim. Unde Ammian. XXIII. 20. 'Mœnia quidem urbis a Semiramide constructa fuisse' ait: 'arcem autem ab antiquissimo rege Belo.' Et Oros. II. 6. 'Babyloniam a Nemrod gigante fundatam: a Nino vel Semiramide reparatam.' Ac Nemrodum quidem primum conditorem faciunt et Josephus ant. Jnd. I. 6. [Augustin. de Civ. Dei xv. 2. f.] Zonaras tom. I. et Cedrenus in Hist. compendio. Hæc Berneggerus in Justin. I. 2. 7. Inter eos qui Semiramidi opus hoc adscribunt, numerat etiam Hyginum fabula CCLXXV. *Popma*. Sed Babylonem diluvio antiquiorem faciunt Apollodorus et Alexander ex Berosi primo Babylonicorum apud Eusebium: eamque ab iis, qui post diluvium arca egressi sunt, instauratam fuisse scripsit idem lib. II. Proxime ad veritatem accedit excerptum ex Assyriacis Abydini, relatum ab Eusebio: 'Gigantes ædificasse immensam turrin, ubi nunc est Babylon,' &c. et Ibidem Histæus Milesius, qui etiam terram *Sennuar* nominat. Apud eundem Eusebium est et Cephalæonis fragmentum, qui asserit, Semiramidem muro circumdedisse Babylonem, sequutus auctores Ctesiam, Zenonem, et Herodotum. Nabuchodonosori autem instaurationem ampliationemque et ornatum magna ex parte urbis ejus tribuit Berosus lib. III. apud Eusebium et Josephum. Nova opinio est, quam nescio unde refert Suidas in *Σεμίραμις*: 'Prima quoque Niniven mœni-

bis cinxit, quam mutato nomine vocavit Babylonem;' duabus nobilissimis civitatibus perabsurde in unam confusis. *Freinsh.*

Vel ut plerique] Scripti codices, *non ut plerique*, sed verum illud esse evincunt sequentia. *Modius*.

Belus] Verius amplificator, quam conditor, nondum enim, quod vulgo creditur, probatum est, Belum eundem ac Nimrodum fuisse, vel Nimrodo non longe posteriorem. Vide Hist. Ant. p. 3. *Cellar*.

Regia] Duæ regiæ erant, de quibus Philostratus I. 18. quem supra adduximus. Sed longe citius Diodorus II. 8. 'Regias etiam duas ex utraque pontis regione ad fluvium ædificavit,' &c. *Raderus*. Adde eundem Diodorum XVIII. Plutarchum in vita Demetrii capite 8. De templo quoque Beli, quod Plin. VI. 26. suo tempore 'adhuc durasse' scribit, passim legimus. Nam a Nabuchodonosoro conditum auctor est Berosus lib. III. a Xerxe dirutum Alexander instaurari jussit. Strabo pr. lib. VI. et Arrian. III. 3. 17. et VII. 3. 31. De eodem Daniel cap. 4. et fuse Herod. I. 181. Camerar. subcisiv. II. 51. ab Arriano 'commisum' credit 'errorem' (quod destructionem istius templi referat ad Xerxem, cum ante eum dirutum id fuisse ex Daniele constet) 'in nomine, cum Xerxis vel Artoxerxis (quod significat Bellatorem, vel magnum Bellatorem, secundum Herod. VI. 98.) commune nomen Regum Persarum fuerit, sicut Pharaonum, Regum Ægyptiorum.' Strabo lib. XVI. et Ælian. Hist. Var. XIII. 3. etiam sepulcrum ejus ibi collocant: ex quo firmatur quod gentilibus objiciebant nostri, Deorum istorum templa non fuisse nisi sepulcra. Vide Arnob. lib. VI. *Freinsh.*

§ 25 *Murus laterculo*] Editi, *murus instructus laterculo*. *Modius*. *Murus*] Hunc inter firmissimos omnis ævi primo loco nominat Seneca de con-

stant. Sap. vi. 6. Nam et inter septem mundi *θαλάσσα* secundum obtinebant gradum, apud Nicetam. Sed enim Epigr. Græca i. 54. 1. statim primo nominant. Cassiodor. Variar. vii. 15. sextum. Plinius vi. 26. Strabo pr. lib. xvi. Hyginus fab. cccxiii. nullo certo ordine collocant. 'Latereulo coctili et bitumine' fuisse constructum cum Nostro tradunt Herod. i. 178. Diod. i. 7. Justin. i. 2. 7. Plin. xiii. 15. m. Propert. iii. 10. Juvenal. Sat. 10. 170. et ejus Interpres, Lucan. vi. 49. Tzetzes Chiliad. ix. 275. Marcellin. xxiii. 20. Oros. ii. 6. Vitruvius i. 5. Nicetas, et Gallus Confessor c. 3. Hyginus fab. cccxiii. 'latere cocto et sulfure vinctum' fuisse scripsit; fortasse quia teste Plinio xxxv. 15. 16. 'Sulphuris et bituminis vicina est natura.' Eustathius ad Dionys. vs. 1005. novam ex aliorum opinione sententiam profert, interprete Raderus: 'Babylon sacra urbs muro aheneo circumdata, ut quorundam est sententia, et flumine circumfusa. Hanc, inquit Dionys. irruptis muris coronavit Semiramis. Unde quidam, uti dictum, murum urbi aheneum circumdatum scripserunt.' Ast ego, addit Raderus, facilius induear ut credam, quod in Menæis Macario Romano narratur a cælitio, Paradisi hortum duplici muro cinctum a Deo fuisse, 'ferreo et aheneo,' quam Babylonis mœnia fuisse ærea. Ceterum quod ad Babylonem attinet, cum urbs centum habuerit portas, et fores aheneæ essent omnes, quales Virgilius de Carthaginensis ædis, quam Dido moliebatur, cardinibus cecinit *Æneid.* i. 450. ita reor a parte mœnium, portarum, inquam, nonnulli tota mœnia ærea dixere. Idem Eustathius ad Periegesin Dionysii vs. 1006. ex aliorum sententia scribit, mœnia non tantum ex coctili laterculo, sed ingentibus saxis, cæsis etiam et politis, tricubitalibus, qua latitudinem, tanto altero longis, exædificata

et surrecta. Hactenus Raderus. Qui, si omnes Babylonis portas 'Belides' appellatas fuisse putat, fallitur: certum enim est unam tantum fuisse, ut conjicio, quæ ad Beli templum deduceret: error autem hinc est, quod portam Græci libentius plurali voce *πόλεις* dictitant. Eorum sententia, quæ ænea credidit Babylonis mœnia, forte exinde nata est, quod cum ænea monumenta haberentur pro perennibus, atque aliqua ære exstructa essent, ut templi fores apud Joseph. de Bel. Jud. vi. 6. firmissimi quique muri ænei sunt appellati. Hinc est illud Horatii i. Epist. 1. 60. 'hic murus aheneus esto, Nil conscire sibi.' Et alibi: 'Inclusam Danaën turris ahenea,' &c. De quadrigis præter ceteros, et Propert. iii. 9. 23. Tzetzes Chil. ix. 275. Epigr. Græc. i. 54. 1. *Καὶ κρατὰς Βαβυλῶνος ἐπὶ δρομὸν ἄρμασι τεῖχος.* Et robustæ Babylonis murus, curruum decursibus aptus. Freinsh.

Latitudinem amplectitur] Forte, in lat. *amplect.* Ut hic sit ordo verborum: Murus amplectitur spatium 32. pedum in lat. Quomodo fere Livius xxxvii. 31. 7. de Phocæa: 'In sinu maris intimo posita hæc urbs est, oblonga forma: duum millium et quingentorum passuum spatium murus amplectitur.' Freinsh. Non consentit Doctissimo Freinshemio Cl. Daviesius ad Cæsarem B. G. i. 50. Sed putat, *latitudinem* significare, 'quoad latitudinem,' ut apud Gratum Cyneg. v. 31. 'Et bis vicinos spatium protendere passus.' Snak.

§ 26 *C. cubitorum*] Alii habebant *L. cubit.* in quam altitudinem cum omnes consentire dicit Raderus, refellitur statim ab omnium præcipuo Herod. i. 178. qui eis altitudinem 'cc. cubitorum regionum' tribuit. Ctesias apud Diod. ii. 7. '*L. orgyias.*' Hyginus fab. cccxiii. '*Pedes xl.*' Plinius vi. 26. et Solin. c. 30. Herodotum sequuntur, etiam

ratione cubitorum regionum ad Romanos exposita. Sed et Oros. II. 6. 'cc. cubitos' numerat. 'L.' tamen 'cubitos' Strabo a pr. lib. XVI. et Diod. I. 7. ex Clitarcho et iis qui cum Alexandro fuerant, determinaverunt. *Freinsh.*

Pedibus] *Cubitis* legebat Brisson. lib. I. pag. 59. ubi describit hanc Urbem, ex auctoritate Strabonis: atque idem etiam tentat apud Plinium VI. 26. CCCLXVIII. *stadia*] Eundem Brisson. etiam de ambitu ejus Urbis disceptantem, adi: adde Tzetzem ab Radero citatum ex Chil. IX. 275. *Idem.*

Totius operis ambitus 368. *stadia complectitur*] Pausanias in Arcadicis refert, Babylonem urbem fuisse πόλεων, ἃς τότε ἥελιος εἶδε, μεγίστην' cujus ambitus, ut Strabo ait, 375. *stadia* complectitur, id est, Germanica milliaria duodecim: ut non immerito Aristoteles provinciam appellet. At jam nihil de ea superest, οὕτω τὰ ἀνθρώπων πρόσκαιρα, καὶ οὐδαμῶς ἐστὶν ἰσχυρά. De amplitudine ejus Herodot. lib. I. Diodor. lib. II. Strab. lib. XVI. Plin. VI. 26. Solin. et Curtius eadem fere tradunt. At de murorum et turrium altitudine et ambitu spatio inter eos non omnino convenit. *Popma.* Recte Brissonius de Regno Persarum lib. I. legendum vidit: T. o. a. CCCLXV. *stadia complectitur*; nam statim addit Curtius: 'singulorum stadiorum structuram singulis diebus perfectam esse.' *Loccenius.* *Singulis diebus*] Non adsentior Brissonio 'hæc verba indicare, numerum stadiorum, dierum quibus annus constat, numerum æquasse;' quasi necessario hæc verba vertentem annum arguant, et plures paucioresve anno dies cum ratione 'singuli' diei non possint? Certe non hoc aspectu adjecit hæc verba Curtius, sed ut doceret, quanto studio atque ardore operi tum institerint, quicumque tandem eos muros edaxerunt. Sic apud Ammianum

XXI. 41. 'Septem diebus totidem stadia molibus jactis in mare solo propinquantī terræ sunt vindicata.' Ita Berossus lib. III. apud Euseb. indicat, opera Nabuchodonosori, quamquam magna et excellentia, intra 15. dies fuisse perfecta. et Livius XXVIII. 45. 19. Scipionem naves fabricantem 'ita instituisse operi, ut die 45. quam ex silvis detracta materia erat, naves instructæ armatæque in aquam deductæ sint,' Scribit tamen Clitarchus apud Diodor. II. 7. ambitum urbis continuisse 'CCCLXV. stadia, quod anni dies stadiorum numero æquare studuisset' Semiramis. Sed Curtium eo collimasse non possem. A quo valde diversum tradit Tzetzes, non uno die singula stadia fuisse perfecta, sed omnia uno anno: 'Ut celerius opus consummaretur, cuilibet ex amicis stadium, cum impensis ad id necessariis, attribuit, et anni spatio negotium peragere jussit.' *Freinsh.*

Unius jugeris] Diodor. II. 7. 'Inter domicilia et mœnia via relictæ erat duorum jugerum.' *Raderus.*

§ 27 *Per æc. stadia habitatur*] Vulgo, et hic melius, *habitabatur*. Acidalius. *Habitatur*] Melius ita quam secundum alios, *habitabatur*; quamquam id antehabere Acidalius. Sic et mox in præsentī loqui pergit, 'Cetera serunt coluntque.' *Freinsh.*

Continua sunt] Rursum editi, *contigua*. Modius.

Tutius] Propter incendia. Tacitus Germ. 16. 2. de Majoribus nostris: 'Vicos locant, non in nostrum morem, connexis et coherentibus ædificiis: suam quisque domum spatio circumdat, sive adversus casus ignis remedium, sive incertitia ædificandi.' *Freinsh.*

Serunt] Id ab initio sic institutum vult Curtius: postea ampliavit occasio. Diod. II. 9. 'Babylonis exigua quædam portio nunc habitatur, maximaque intra muros pars agrorum cultui est exposita.' Accidit id post

Selenciam conditam, a qua valde exhaustam esse Babylonem, hominibus illuc commigrantibus, tradit Plinius VI. 26. et Strabo lib. XVI. *Idem*.

Obsessis alimenta ex ipsius urbis, &c.] Quum Cyrus obsidione cingens Babylonem fame debellare tentasset, quam armis desperabat, incolæ ejus obsidionem ludibrio habebant: quod comméatus major quam in viginti annos suppeteret; ut scribunt Herodotus I. I. et lib. III. 150. et Xenophon, Inst. Cyri lib. VII. *Loccenius*.

Subministrent] Subministrentur membranæ. Modius.

§ 28 *Omnium] Forte omnem. Heinsius.*

In altitudinem] Profunditatem, diximus ad IV. 2. Cellar.

*Ubi adpositæ crepidinis fastigium excessit] Crepidines illæ latitudine mœnibus pares erant, c. stadiorum longitudine, ab utraque fluminis ripa ductæ, ne videlicet ejus exundatio damnum urbi dare posset. Vide Diodor. lib. II. unicum his rebus historicum, qui pontem ipsum quinque stadiorum longitudine fuisse auctor est: et ex cujus luculenta descriptione non difficile sit pingere situm ipsum et monumenta Babylonis: et fecere id non adeo nuper ingeniosissimi mortalium Belgæ. *Barthius Adv. LII. 16. Adde IV. 5. 21.**

§ 29 *Inter mirabilia] Cassiodorus Variarum lib. VII. Orbis septem miracula recensens non pontem lapideum Enphrati impositum, ut Noster, inter mirabilia Orientis opera numerat, sed Babylonix muros, quos Semiramis latere cocto ferroque construxit: 'Ferunt prisce seculi narratores, fabricarum tantum septem terris attributa miracula. Ephesi Dianæ templum; Regis Mausoli pulcherrimum monumentum, a quo et mausolea dicta sunt; Rhodi solis æneum signum, quod Colossus vocatur; Jovis Olympici simulacrum, quod Phidias primus artificum, summa elegantia*

*ebore et auro formavit; Cyri Medorum regis domus, quam Memnon arte prodiga illigatis auro lapidibus fabricavit; Babylonix muri, quos Semiramis latere cocto, sulphure ferroque construxit; Pyramides in Ægypto, quarum in suo statu se umbra consumens ultra constructionis spatia nulla parte respicitur.' Strabo etiam lib. XVI. Geogr. Plinius N. H. V. 26. Hyginus fab. 223. Babylonix muros inter septem orbis miracula referunt. *Popma*. Qui de his plura desiderat adeat Doctissimum Raderum ad Martialem I. I. *Snak*.*

*Fulciendo] Sufficiendo excusi. Modius. Sufficiendo] Al. fulciendo, ex utrisque conjiciebat Bongars. Suffulciendo non male: nec tamen præferam vulgato. Freinsh. Pro sufficiendo alii habent fulciendo, unde Bongarsius conjiciebat suffulciendo. Id quod mihi quidem melius videtur: nam quod in indice Freinshemius sufficiendo operi solum exponit, 'solum in quo possit suffici,' h. e. 'substrui opus,' nescio an loco huic conveniat: differunt profecto 'substruere' et 'superstruere.' Opus superstruendum fuit solo firmo, non substruendum. Præterea sufficere non tam est substruere, quam in locum rei alterius reponere. Quare magis inclino eo, ut credam, scripsisse Curtium, *vix sufficiunt operi firmum solum*; sensus: Illi limo penitus egesto vix substituunt e durabili materia solum ejusmodi, quod possit esse firmum sustinendo operi. Error in scriptura natus ex eo videtur, quod pro *sufficiunt* interpretatio per verbum *reperiunt* esset adjecta, deinde verbo *sufficiunt* ex sequenti voce *operi* prima litera adhæserit, factumque sit, *sufficiunto*, unde post a correctore factum id *sufficiendo*, quod in textu hodie occurrit. *Scheffer. Suffulciendo* mavult Bongarsius, sed nec *sufficiendo* inelegans est: significat enim fundamentorum substructionem. *Cellar*. Recte Bon-*

gars. *suffulciendo*. Heinsius.

Reperiunt] Scribendum *repererunt*; non enim de suis temporibus, aut Alexandri loquitur Curtius, sed de Semiramidis. Libet vero commendare prudentiam Philippi Galteri, qui descriptionem hanc celeberrimæ urbis cum adsequi versu desperaret, cante admodum transiit. Homo pro eo ævo et ingeniosus, eruditus et eloquens, modo argutias scholasticas cavisset, et non misceret omnia absque iudicio, sed id vitium temporum fuit, quo nihil dissimulare poterant, quod scirent, quin quovis loco infercirent ad ostentationem polymathiæ scilicet. *Barth. Adv. Lit. 16. Reperiunt]* Non recte vir doctus *repererunt*, ut restringat eam rem ad tempus eorum, qui pontem extruxerunt. Sed videlicet naturam fluminis ostendit Curtius, ut inde angeat admirationem operis. Cum Euphratis ea conditio sit, ut altissimum limum vehens, ubicumque aliquid inædificare velis, vix firmum præbeat solum: tamen immensi operis pontem ibi fecerunt. Hoc inquam, miratur, isnanam ædificii molem in solo non satis fido. Ostendit eam fluminis naturam Strabo lib. xvi. Ad fossas juxta Euphratem faciendas 'opera multa opus est. Nam cum terra profunda sit, et mollis, ac facile cedat: nullo negotio ab aquis abripitur, et campos nudat, ac limus fossas implet, eorumque ora obstruit,' &c. *Freinsh.*

§ 30 *Amnem, &c.*] Forte sic legendus hic locus: *Arenæ autem subinde cumulatae, et saxis quis pons sustinetur adnexæ, morantur, amnem, qui retentus acrius quam si libero cursu mearet, inlidi.* Heinsius.

Acrius] Ex hoc Curtii loco Gebhardus Crepund. i. 16. firmat lectionem Pal. membranarum optimarum, in illis Ovid. Met. iii. 568. 'Sic ego torrentem, qua nil obstabat eunti, Lenius et modico strepitu decurrere vidi; At quacumque trabes, obstruc-

taque saxa jacebant, Spumens et fervens, et ab obijce sævior ibat.' Legit ergo Gebhardus: 'Obtrusaque saxa tenebant.' Contraria de hac re sententia est Quintilianii ix. 4. 'Quanto vehementior fluminum cursus est prono alveo ac nullas moras objiciente, quam inter obstantia saxa fractis aquis ac reluctantibus: tanto quæ connexa est, et totis viribus fluit, fragosa atque interrupta melior oratio.' *Freinsh.*

§ 31 *Arcem quoque]* Cum tam accurate Curtius Babyloniciæ urbis et arcis amplitudinem tam murorum, turrium, ædificiorum, cavernarum ingentium, et pontis lapidei magnificentiam describit, miror eum turris Babyloniciæ, de qua toties sacræ literæ meminerunt, nullam fecisse mentionem. Strabo lib. vi. Pyramidem quadratam vocat, ex latere coctili structam, quæ erat stadii amplitudine, et cujus quodque latus stadium obtinebat: quam Alexander instaurare voluit: sed cum magni laboris et multi temporis res esset (nam ad expurgandam terram decem millibus hominum duorum mensium opus erat) quod inceperat, perficere non potuit: nam ilico morbus et mors eum oppressit. *Popma.*

Ambitu] Membranæ ambitus, et mox impressi habent pro habet. Modius.

Triginta pedes] Quamobrem tam alta, cum fastigium totius fabricæ non superaret octoginta pedes? Quia 'Euphrates altum limum vehebat, quo penitus ad fundamenta jacienda egesto,' inquit Curtius, 'vix fulcien- do operi firmum reperiebant solum.' *Ruder.*

§ 32 *Vulgatum fabulis]* Non fabulosa sunt pensiles illi horti, a tot scriptoribus laudati, sed poëtæ, ut solent, fabularum modo extollentes, quod per se magnum erat, ut incredibile, et majus humanis viribus prædicaverunt. Græce κήπος κρεμαστός. Dio-

dor. l. ii. 10. *κρεμαστὸς παράδεισος*, Joseph. i. contra Apion. *Cellar*.

Pensiles horti] De quibus Josephus x. 11. Diodor. ii. 10. Eustath. ad Periegetem Dionys. versu 1010. Plutarch. de fortuna Alex. Orat. 2. Dio Chrysost. Orat. 79. in fine, qui Susis hos per errorem collocat. Strabo lib. xvi. quamquam et Thebis in Ægypto Plinio xxxvi. 14. et in Italia, eodem xxvi. 3. auctore fuerint alii. *Raderus* ex Brisson. lib. i. p. 55. ubi etiam citatur Lactantius iii. 14. qui hortos illos in miraculis septem numeret. Adde Philostratum i. 18. et Suidam in Nabuchodonosoro. *Balneas* etiam *pensiles* habuit Romæ Sergius Orata. Macrob. Saturnal. ii. 11. *Freinsh.*

§ 33 *Saxeæ pilæ*] Adhuc impressi, *saxo pilæ*. Modius. Vide indicem, et Salmasium Plin. Exercit. p. 520.

Quo rigant] Editiones, *quo rigant terras*, ut libet sane, etsi melius abest illud *terras*, dum non etiam cum iisdem editionibus mox *arbores* pro *arborum* legas: hoc enim pacto tota vitaretur sententia, quæ esse debet, saxeas pilas ejus fuisse firmitatis, ut etiam gravissimas moles arborum sustineant, et vetustate ipsa, quæ omnia consumit, non exedantur. *Modius*.

Arbores] Sic tenni cum veteribus, construe, *Moles sustinent validas arbores*; si pro *sustineat* malis *sustinet*, me non invito feceris. *Freinsh.*

Frugiferæ æque sint ac] *Æque* ex scriptis libris addidi, mutato illuc ut vulgato in *ac*. *Modius*.

§ 34 *Vetustas*] Seneca Cons. ad Polyb. pr. 'Nihil immortale manus mortales fecerunt: nihil perpetuum; pauca diuturna sunt: quidquid cepit et desinet, et nihil, quo stat loco, stabit, omnia sternet abducentque secum *Vetustas*.' Idem Epist. xci. 15. 'Omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt, et inter peritura vivimus.' Proinde Horatio iii. Od. 30. et Ovidio Met. fine, non immerito

'tempus edax' dicitur. Bene Rutilius Itinerar. vs. 412. 'Non indigne-mur mortalia corpora solvi, Cernimus exemplis oppida posse mori.' *Ἀπο-θνήσκουσι γὰρ καὶ πόλεις, ὥσπερ ἄνθρωποι*, ut ait Mercurius in Charonte Luciani. Seneca Epist. xci. 19. 'Nihil privatim, nihil publice stabile est, tam hominum, quam urbium fata voluuntur.' Adde Florum lib. i. 12. *Freinsh.* Adde Nostrum iii. 4. 10. 'Multa in ea regione monumenta, vulgata carminibus, vetustas exederat.' Sic Cicero pro Marcello: 'Nihil est aut opere aut manu factum, quod non aliquando conficiat atque consumat vetustas.'

§ 35 *Syriæ regem*] Josephus x. 11. et Suidas Nabuchodonosorum hortorum pensilium faciunt auctorem. Plin. xix. 5. Cyrum, vel Semiramidem, cui et Enstathius in Semiramide subscribit. *Raderus*. Syrum etiam regem, nomine non edito, hortorum istorum exstructorem refert Diodorus ii. 10. quem cum Curtio et Josepho de Nabuchodonosore sentire, credit Rualdus Animadvers. cap. 17. in vitas Plutarchi. Post Brisson. de Reg. Pers. lib. i. pag. 56. Quibus auctoribus ingens accedit momentum ex consensu Berosi lib. iii. loco, quem Ensebius recitat, et Joseph. x. 11. Ceterum non abs re miratur Popma, in tam diligenti mirandorum Babylonicorum descriptione, prætermisam a Curtio turrin, sacris literis memoratam, cum et apud Strabon. lib. xvi. extat ejus mentio; et magis adhuc in excerpto ex Assyriacis Abydini apud Eusebium. *Freinsh.* *Syriæ*] Assyriæ voluit dicere, quas gentes sæpe confundunt veteres novique scriptores. Joseph. Ant. Jud. x. 11. et contra Apion. lib. i. ex Beroso antiquissimo scriptore, Nebucadnezari indicat, quidquid magnifice de conditore mænium hortorumque Babylonis prædicatur. *Cellar*.

Amore conjugis] Pallacæ dictæ,

Diodor. Loccenius. Conjugis] Concubinam facit Diodorus II. 10. εἰς χάριν γυναικὸς παλλακῆς, in gratiam mulieris concubinæ. Deceptus enim est vir doctus, qui nomen mulieri fuisse Pallaca credidit. At vox γυναικὸς hic per appositionem vim habet adjectivi. Sic enim et γαμετὴν γυναῖκα dicit Herodianus I. 16. de Martia Comodi, ἣν εἶχε τῶν παλλακίδων τιμιωτάτην, ἣ οὐδέν τι ἀπέχετο γαμετῆς γυναικὸς: ubi 'mulier nupta' dicitur ad differentiam 'concubinæ', ut etiam notavit in quodam Lysiæ loco Budæus apud Stephanum in Lexico voce Γαμετή. Eadem igitur forma 'mulierem concubinam' dixit Diodor. ad differentiam 'legitimæ.' quomodo 'mulierem meretricem' Plaut. Mercat. IV. I. 19. Sallust. Jug. XII. 5. 'mulierem ancillam.' Freinsh.

Desiderio nemorum] Joseph. lib. I. pag. 1045. Διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρέας διαθέσεως, τετραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις. Quod uxor ejus montanam positionem desideraret, in Medorum regione educata. Cellar.

Naturæ genium] Optime, nisi forte verum est, quod Cobares ille Besso dicebat, unumquemque quod ipse reperit optimum ducere: optime, inquam, hæc a nobis sunt emendata: legebatur antea, compulit amœnitatem naturæ genere hujus operis imitari: tramæ putidæ. Modius. Amœnitatem naturæ] Alii, naturæ genium amœnitate hujus operis imitari. Venustus sane: sed in illam lectionem tot exemplaria conspirant, ut non possum, quin genuinam esse arbitrer. Freinsh.

§ 36 Ullus locus] Membranæ, alio loco. Modius.

Discipline militari] Nihil inuicius enim illi, quam voluptates: notum illud proverbii vice jactatum apud Florum lib. II. cap. 6. § 21. 'Capuam Hannibali Cannas fuisse.' Vide Gruterum Discursu 26, et 38.

Delph. et Var. Clas.

ad Tacit. IV. 64. 7. II. 44. 1. Quibus adde Livium XXIX. 34. 8. et XXXVI. 11. 2. Sallust. Catilin. II. 4. Freinsh.

Nihil ad irritandas] Melius ita, quam ut vulgo legitur, nec ad irritandas illiciendasque voluptates instructus. Modius.

§ 37 Cum hospitibus] De Babyliorum turpitudine lege Herodot. I. 196. Tangit Scholiastes Juvenal. Sat. I. 104. 'Mesopotameni,' inquit, 'homines effrenatæ libidinis sunt in utroque sexu, ut Sallustius meminit.' Et Cedrenus ex Cæsario Gregorii Magni fratre: 'Chaldæorum et Babyliorum leges plenæ sunt impuditiæ atque turpitudinis.' Quo pertinet et domesticum Berosi testimonium, qui eo ipso tempore vixit, quo urbem eam occupavit Alexander: ζῆν αὐτοὺς ἀτάκτως, ὥσπερ τὰ θηρία. Alexander Polyhistor apud Eusebium, eum Berosi locum recitat: ubi et de Belo multa fabulatur. Haud procul ab hoc more abfuerunt Lacedæmonii, quibus Lycurgus, 'si quis feminæ conjugium aversaretur, ac nihilominus præstantium liberorum cupidus esset, lege permisit, ut quæcumque fecundam et indolis generosæ conspexisset, ejus marito persuasione suam in sententiam adducto, ita deinde prolem ex ea procrearet.' Xenoph. in Laced. Repub. Tertullianus autem in Apolog. cap. 39. commune hoc facit gentium crimen. Ubi constat eruditissimum scriptorem majori Catoni tribuere, quod Lucanus II. 331. et alii, minori. Sed et 'Hercules Megaram uxorem suam nuptum dedit' Iolao. Plutarch. Erot. cap. 12. qui et cap. 23. narrat uxores prostituentium exempla. Freinsh.

Convivales ludij] Vide Brisson. lib. I. pag. 67. et deinceps. Curtium VI. 2. 5. Nicobule scripsit, Athenæo XII. 9. referente, de Alexandro: "Οτι παρὰ τὸ δεῖπνον πάντες οἱ ἀγωνισταὶ ἐσπούδαζον τέρεπειν τὸν βασιλέα. In cæna

Q. Curt.

3 Y

musicos ac ludiones concertatores Regem oblectare studuisse. Freinsh.

Regibus] Malebat Sebis. *regulis.* Sed illud antepono. Movit illum, credo, quod putaret unum tantum fuisse Persis regem, non plures simul. Hoc tamen nihil obstat, quo minus de pluribus sibi subinde succedentibus Curtius accipiatur. Quin et nihil absurditatis habuerit interpretari hæc de ævo Curtii, ut complura alia hoc capite. Ejus igitur ævo, quamquam unus cum suprema auctoritate esset, quem ideo 'regem regum' vocatum fuisse apparet, multi tota Perside fuerunt reges: latius sumpto Persidis vocabulo, ut fecit Eusebius, qui omnes circumvicinas provincias hac appellatione complectitur. In ea igitur numerata sunt 'regna duodeviginti,' tempore Plinii, apud ipsum vi. 25. Et sane sub ipso Dario, quantum aberat ut præfecti ejus reges dicerentur? Ipse supra iv. 14. 22. 'Duces vestros regum instar.' De potentia Bessi et Nabarzanis mox v. 10. 3. mira narrantur. *Freinshem.* Reges sunt duces regum instar, ut iv. 14. 22. vocaverat, aut de multis, sed sibi succedentibus regibus intelligendus Curtius. *Cellar.*

§ 38 *Quæque amicula exuunt]* Forte, *cuique amicula exuuntur.* Heinsius.

Pudorem profanant] Contra morem hunc detestandum multa graviter et erudite dixit Philippus Camerarius subcisiv. i. 34.

Honos auribus sit] Omnes editi, *honos auribus habitus sit,* sed sibi habeant suum *habitus*, inutilia illa terræ pondera. *Modius.*

Matronarum virorumque] Turpissimum mendum in his verbis nemini animadversum, cum Modius et Acidalius minima quæque excussisse gloriantur. Adeo blenni fuerunt correctores, ut non viderint de feminis solis loqui hoc loco Auctorem, neque vero viris convenire vulgatorum corporum vilitatem. Quin extra contro-

versiam scripsisse Curtium, *matronarum virginumque.* Præcipue cum modo de matronis et puellis idem dixerit. *Barthius Adv. l. ii. 16. Virginumque]* Nihil video obstare in re manifesta, quin recipiam emendationem indubitatam Cl. Barthii, quam proposuit *Adversar. l. ii. 16.* cum antea legeretur, *virorumque, apud quos, &c.* Et ne quem moveat, *virginum* eum morem esse non posse, quin statim indignæ sint hac appellatione; notandum est, id verbi non semper integritatem adspicere, sed notare tantum 'ætatem et sexum,' ut observat Servius ad Virg. *Æn. i. 497.* puellas innuptas, ut nostras *Jungfrauen,* et Gallorum *filles:* adeo ut Justinus i. 3. 2. appellet 'virgines,' quas modo 'scorta' vocaverat. Quin apud Virgil. *Eclog. vi. 47.* 'Virgo' appellatur Pasiphaë, quamvis nupta esset, et jam liberos enixa: quomodo et 'puellæ' vocem non raro reperiri, alio loco notavimus. *Freinsh. Virginumque]* Sic recte emendavit Barthius *Advers. l. ii. 16.* quum antea *virorumque* legeretur. Virgines autem hic innuptæ sunt, quamvis non integræ, quomodo etiam Justinus i. 3. 2. promiscue 'virgines' et 'scorta' dixit, inter quas Sardanapalus vitam agebat. *Cellar. Barthius, Virginumque;* forte, *uxorumque.* Heinsius.

Comitas habetur vulgati corporis vilitas] Quædam editiones habent *utilitas;* male. Lactantius i. 20. forte ad imitationem Curtii. 'Fuit enim Faustuli uxor, et propter vulgati corporis vilitatem lupa inter pastores, id est, meretrix nuncupata.' Videtur et huc respexisse Minutius Felix Octavio, ubi sic inter alia: 'Ita enim impudicitia eorum forsitan sacra sint, apud quos sexus omnis membris omnibus prostat, apud quos tota impudicitia vocatur urbanitas.' *Loccenius.*

§ 39 *XXXIV. dies]* Emenda partim ex hoc loco, partim ex V. C. meo

Justinum lib. xi. ubi ait: 'Donatis refectisque militibus, xxxiii. continuis diebus prædam cognoscit:' et scribe, XXXIV. *continuis diebus*. Modius.

Debilior futurus] Ut Hannibalis exercitus Campaniæ fomentis enervatus fuit: lege Senecæ Epist. 51. *Cellar*.

Sentiret] Lugdunenses, et reliqui excusi: *Ceterum quo minus damnum sentirent, identidem incremento novabantur*. Alia inepte, quiddam etiam barbare. *Modius*.

§ 40 *Nanque Amyntas Andromenis ab Antipatro, &c.*] Et Mss. Dan. ac Pal. et veteres quædam editiones volunt, *Andromeni*. Vidi antiquissimam editionem, sine temporis, loci, aut typographi designatione, sine supplementis vulgaribus, in qua erat *Andromoni*. Ipsum nomen est 'Andromenes,' ut 'Enmenes,' 'Anaximenes.' A talibus ejusmodi genitivos formasse veteres notissimum est. Neque ex Terentio 'Chremi,' 'Archonidi,' ex Virgilio 'Achilli,' 'Ulyssi,' 'Oranti,' tantopere memorabo, quam ex ipso Cicerone, 'Themistocli,' 'Socrati,' 'Aristoteli,' 'Theophani,' 'Ariobarzani,' ex Sallustio et Tacito 'Persi,' omnia eodem gignendi casu. Sic Justinus i. 7. 'nullus fortunæ Candaui comparandus,' pro 'Candaulis;' quod non adsecutus est vir doctus, qui corrigit, *fortuna*. Gronovius.

D.] Infra vii. 1. 40. leges dc. præterimus hujus loci scripturam propter auctoritatem Diodori xvii. 65. *Freinsh*.

Ejusdem generis] Videtur illud dicere, gentilium et cognatorum turmas etiam in exercitu Macedonico Alexandri fuisse. Nisi verius et simplicius *ejusdem generis* dici existimemus, ejusdem generis Macedonici equites, ut frustra de illius loci sententia aliter senserit vir doctus apud Vegetium ii. 2. Hæc Colerus ad Taciti Germ. vii.

3. Recte. Genus enim hic non familiam, aut cognationem sonat, sed totam gentem complectitur. Sic apud Sallust. Cat. xxxix. 4. 'Lentulus sollicitabat, &c. neque solum cives, sed cujusque modi genus hominum, quod modo bello usui foret.' Quo exemplo firmissime stabilitur mea conjectura in Hirt. de Bel. Afr. cap. 19. pro his verbis: 'Legiones conscriptæ ex cujusque modi generis amplius xii. millibus;' legendum, 'leg. conscr. ex cujusque modi generis militibus, amplius xii.' Video tamen non hunc Curtii locum in animo fuisse Stewechio, quem Colerus arguit: sed alium infra v. 2. 6. *Freinsh*.

§ 42 *Custodiam corporis*] Haud tamen hi miscendi cum aliis Somatophylacibus, Ptolemæo, Leonnato, &c. Hi enim jam pridem ex illo puerorum censu exempti, post magnarum rerum experimenta, in virtutis præmium inter majorum gentium Somatophylacas, sive corporis custodes, ut Curtius vocat, cooptati sunt. Clarissimum id, nam alia sciens prætereo; ex Aristobulo apud Arrian. vi. 5. 9. ubi tradit: Alexandrum 'Peucestam in corporis sui custodem adscripsisse, quem quidem jam Persidis satrapam constituere decreverat, sed antequam illi satrapatum deferret, ne hoc quidem honore fideique testimonio carere eum voluit, ob eximiam ejus operam apud Mallos præstitam. Fuisse autem illi tum temporis septem corporis custodes, Leonnatum Antei, Hephestionem Amyntoris, Lysimachum Agathoclis, Aristonum Pisæi filium: hos Pellæos. Perdiccam Orontis ex Orestide, Ptolemæum Lagi, et Pythionem Crateæ F. Eordenses. Octavum vero iis accessisse Peucestam, qui Alexandrum scuto suo protegebat.' Ubi vides in hac classe neminem fuisse præter summos amicorum. Illa autem numerosior corporis custodia, ut functionis plus habebat, ita longissime infra hanc dignitatem erat,

immo hujus aliarumque similium 'seminarium,' ut vocatur hic, et infra VII. 6. 2. *Freinsh.*

Hi regis ministri] Forte, *hi regi ministri.* Heinsius.

§ 43 *Præsidere]* Ex variantibus Mss. lege, *præsidio esse.* Idem.

Pratores] Στρατηγούς, ut vocat Diod. XVII. 64. qui nimirum præessent militibus: ut Mazæus Satrapa provincialibus. Sic postea sub Imp. Rom. quædam provinciæ simul præsidem, atque ducem habuere. Aliud igitur est hoc loco 'Prætor,' aliud 'Satrapa.' Aliud etiam Φρούραρχος, quem male cum Στρατηγῷ confundit Interpres Arriani III. 3. 20. Ubi refert similiter ordinatas Susis res: 'Abulite homine Persa Satrapa Susianis relicto, Mazaroque uno ex sociis præfecto præsidii arcis et Arche-lao Theodori F. constituto:' debuerat, 'Maz. uno ex soc. præf. præsidii arcis et Arch. Th. F. prætore constituto.' Isti præsidiorum præfecti a prætoribus haud aliter differabant, quam in Galliis hodie arcium atque oppidorum a Rege constituti præfecti, a ducibus totius provinciæ præpositi. *Freinsh.* Ex Diod. XVII. 64. desumta sunt, qui hos στρατηγούς vocat, *militiæ præfectos*, et imperium regionis tribuit μέχρι Κιλικίας, usque ad Ciliciam. Satrapiam autem a militari imperio sejunctam donavit rex Mazæo transfugæ, ut mox traditur. n. 44. *Cellar.*

Et civitati] Membranæ omnes, ac Ciliciæ, verum nihil audio, neque enim Ciliciæ præesse jussi sunt, quos nominavit Curtius, sed regioni Babylonis usque ad Ciliciam, teste Diodoro, cujus sunt quæ sequuntur de Alexandro. Ἀπολλόδωρον δὲ τὸν Ἀμφιπολίτην καὶ Μένητα τὸν Πελλαῖον ἀπέδειξε στρατηγούς τῆς τοῦ Βαβυλωνίων καὶ τῶν σατραπειῶν μέχρι Κιλικίας. *Modius.* *Et civitati]* Nihil absoni habet hæc lectio, sed nescio quomodo præplacet alia: et Ciliciæ, sive, ut ex Diod.

XVII. 64. Bongarsius emendabat, *ad Ciliciam.* Quid si sic legas? *qui regionibus a Babylonia ad Ciliciam præessent.* Ex qua abbreviatione usitatisima perfacile nasci potuit illud, *regioni Babyloniæ.* Sic enim sane Diod. 'Apollodoro Amphipolitæ, et Meneti Pellæo Babylonis et Satrapiarum ad Ciliciam usque administrationem (evidentius, *tutelam*) commisit.' Nec leve argumentum est, quod, tradente Arriano III. 4. 13. Alexander Thessalis equitibus donum remisit, 'Meneti per literas mandat, ut cum mare pervenerint, navi-bus in Eubæam transvelicendos cunctet.' Quæ quidem res proprie ad Ciliciam spectat, ad Babyloniæ neminem. Legimus quidem supra IV. 5. 9. 'Ciliciam Socrati traditam:' et apud Arrian. II. 3. 2. 'Balacrum Nicanoris F. Ciliciæ Satrapam:' sed interim multa potuerunt mutari. Potuit et ille Satrapa Ciliciæ manere, sicut alias quoque regiones proprios habuisse Satrapas consentaneum est; illi autem duo majus adhuc quoquo adissent, in illo tractu imperium habuisse: ut Germanicus apud Tacit. II. 43. 2. Sed omnem omnino dubitationem præcidit Arrian. III. 3. 20. ubi disertis verbis ὑπαρχον sive *prætorem Syriæ, Phœniciæ, et Ciliciæ* vocat Menetem. Atque hanc dispositionem etiam successores ejus servasse apparet. Nam Maccab. II. 8. 8. legitur 'Ptolemæus dux Cœlesyriæ, et Phœnicis.' et II. 3. 5. 'Apollonius,' qui locus in Epitome temporum, sub-juncta Eusebio, sic citatur: Καὶ ἐλθὼν πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Κιλικίας στρατηγὸν, ὑπέσχευται χρήματα· καὶ τὰ λοιπὰ. *Freinsh.*

Menetam et Apollodorum reliquit] Quasi *Meneta* nomen fuerit, quod fuit 'Menes:' scribe igitur *Meneta*, vel *Menetem* Latino flexu: non advertit hoc Modius ex illo ipso Diodori loco, quem adducit ad hunc locum. *Acidalius.* *Menetem]* Sic scribo cum

Acidalia a recto 'Menes.' Clarum id ex Græcis, qui de hoc homine scripserunt. Porro tunc accidisse videri potest, quod narrat Plinius ix. 8. 10. de puero in Iasso delphino veli solito, quem postea 'Alex. Magnus Babylone Neptuni sacerdotio præfecit, amorem illum numinis propitii fuisse interpretatus.' Quo tempore inter sacerdotes Beli fuit Berosus historicus, ut ex ipsius fragmento constat, quod apud Eusebium legitur. *Freinsh.*

§ 44 *Armenia Mithreni*] Non scriptum est, quando Armenia subjugata fuerit: deditionem puto in ditionem Macedonum venisse post prælium ad Issum. *Cellar.*

§ 45 *Ex pecunia deinde*] Sic lege hæc: *Ex pecunia deinde Babylonæ tradita, Macedonum equitibus sexcenti denarii tributi, peregrinus eques quingenos accepit: ducenti pedestrium stipendium mensum:* sic, inquam, hæc lege, non quia mihi ita placet sane, sed quia membranæ jubent, a quibus recedere sine justa causa non licet, ac ne libere quidem debet. *Modius.*

Stipendium] Non autem stipendium id fuit, sed donum, ut ratio, et Diodor. xvii. 64. docent. Accepit igitur hoc loco stipendium Curtius pro voluntaria largitione? an errore et inadvertentia quadam stipendium fecit, quod liberalitas erat? *Freinsh.*

CAP. II. § 1 *Satrapene vocatur*] Lugdunensis, *Attrapene*; Glareanus *Sitacene*, legunt; mihi, quid horum verum sit, non liquet, nec vacat inquire, nisi quod Glareani conjecturam Diodorus confirmat. *Modius.* *Satrapene*] Hanc etsi nec apud Marcianum, &c. nec quemquam alium legam: et Glareanus omnino *Sitacene* (quam regionem plerique omnes laudant, et hic Diodor. xvii. 65. pro Satrapene ponit) rescribendum putet: 'Satrapenem' tamen apud Polybium et Plutarchum in vita Luculli legi putant, quos 'Satrapenes' appellat Plu-

tarchus, cuius locum quem Ortelius laudat, nondum reperi. Polybius lib. v. 'Satrapeios' a Satrapene haud dubie. Et Mediæ regio, cuius cultores pro Tigrane contra Lucullum propugnaverunt. Eadem regio 'Sitacene,' recentioribus dicitur 'Apolloniatis,' ut docet Strabo: de Satrapene nihil: nisi dicas legendum *Sagapene*, de qua Strabo lib. xvi. et est in illa vicinia. Certe quæ de copia rerum et abundantia comætu affirmantur a Curtio in Satrapene, eadem de Sitacene Siculus narrat. Interpret Polybii vocem *Satrapelous* vertit *Atropazios*, quorum regio est Atropatene etiam Plinio vi. 13. 17. Sed hi proximi sunt populis, qui ad Pontum Euxinum colunt, pars Medorum, nihilque huc faciunt. Vel ergo iidem fuere Satrapeni et Sitaceni, vel Curtiana vertenda. *Raderus.* Ego puto Diodori auctoritatem hac in re merito magni fieri a Glareano. Apud Plut. Lucullo cap. 66. pro *Σατραπηνοῖς* legend. *Ἀτραπηνοῖς* ostendo in Commentario Critico ad Supplem. Livii. *Freinsh.* Ignota regio, ideoque scriptura suspecta. Diodor. xvii. 65. postquam Babylone movit regem venisse ait *εἰς τὴν Σιτακηνὴν ἐπαρχίαν*, in *Sitacene* provinciam, quam procul dubio etiam Curtius hoc loco scripserat. Nam quod Strabo tradit lib. xvi. *τοῖς ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Σοῦσα βαδίζουσι διὰ τῆς Σιτακηνῆς ἢ ὁδοῦ ἅπασα*, e Babylone *Susa* euntibus, totum iter per *Sitacene* est, sunt, qui leniori mutatione, *Sagapene* substituunt, cuius Strabo quoque c. l. mentionem facit. Verum, quia obscura est, et ut idem dixit *δυναστεία μικρά*, parva præfectura, malo Diodorum sequi, qui eadem de Sitacene prædicat, quæ Curtius de fertilitate hujus regionis, et copia rerum tradidit. *Cellar.*

§ 2 *Demitterent*] Sive potius *remitterent*. Acidalius. *Demitterent*] *Demitteret* Freinshemius, melius Acidalius *remitterent*. Heinsius. Putabam

typothetarum vitio contigisse, ut Freinshemii editionibus irrepsisset *dimitteret*, sed ex Indice didici non plane inconsulto esse factum, nam *dimitteret* ad Alexandrum refert, et explicat 'pateretur,' 'sineret:' et quamvis etiam Cellarius servet, et præcedens Blancardi editio, nos tamen *demitterent* reposuimus, ut ante fuerat, quum et illud probet idem in Indice Freinshemius. *Snak.*

Præmiaque proposuit] Multa Agesilai videtur instituta æmulatus hic Alexander. Inter quæ et istud. Nam et illum Xenophon in Oratione de laudibus ipsius post initium tradit, 'proposuisse turmis equestribus præmia, quæcumque ex iis equitandi artem optime teneret: itidemque pedestribus quæcumque corporibus esset egregie exercitatis.' Idem auctor de utroque Cyro tradit, eos præmiis propositis suis excitasse. Xenophonti consentit etiam Corn. Nepos in Ages. III. 2. *Freinsh.* *Præmia proposuit*] Exemplum egregium habet Livius lib. xxxvi. extr. de Scipione. Sueton. in Ner. cap. 7. Galba cap. 6. Plin. Panegy. cap. 13. Capitolin. in Maximin. cap. 6. *Cellar.*

§ 3 *Novem*] Sic retinui cum veteribus, et nota lacunæ, quam expressit Aldus mox num. 5. Nihil vidi quod persuaderet rectius facere, qui octo hic reposuerunt. *Freinsh.*

Quingenariæ cohortes] *Quinquagenariæ cohortes* vulgo, sed hoc falsissimum. *Modius.* *Quingenariæ*] Alii male *quinquagenariæ*. Nimia enim et insolens fuisset hæc mutatio a quinquagenis ad millenos, et numerus ille cohortis nomine vix dignus: reponendum igitur olim videbam, *quingenariæ*, hoc est, 500. aut circiter militum, quales et Romanis fuerunt, teste Vegetio II. 6. Et nunc quia aliquas editiones sic habere, huncque locum a Lipsio, aliisque Viris doctis, citari videam, merito recepi. *Freinsh.*

Fortitudinis præmia gesserant] Ver-

bum jure mihi suspectum. Quid enim? an cohortibus ipsis præmia dabantur? et si dabantur forte, quænam? non hæc certe de quibus hic sermo: non ipsæ Chiliarchæ constituebantur (quod quid cogites absurdius?) sed ipsis. Ita præmia non illis, sed illæ præmia dabantur suis præfectis. Ipsæ, inquam, præmia erant: et, qui eis præficiiebantur, viri fortes ac strenui, in virtutis suæ mercedem accipiebant hanc præfecturam: hanc sententiam una minima literula impedit, quæ similes sæpe alibi turbas dedit: scribe *cesserant*, et rem factam habes *g* in *c* mutato: quarum literarum alterna vicissitudine nihil in omnibus libris frequentius. Jam recte, et id perfacile capies, cohortes præfectis suis, tamquam præmia fortitudinis cesserisse. Teneo hoc, et verum scio: tamen aliquis conjectare etiam possit, *præfecti* vocem desiderari, ut in eundem sensum ita rescribatur, *neq. præfecti fortitudinis præmia gesserant*. Quod ego non admitto: prius, ut dixi, teneo, multis caussis, quæ intelligenti lectori per se obviæ. *Acidalius.* *Præmia gesserant*] Lego, *cesserant*; quoniam adsignificat, Chiliarchias istas dari ex virtute cæptas, antea non factum. Lipsius de Mil. Rom. II. 9. Quam emendationem et Acidalius sibi vindicat. *Freinsh.* Lipsius Mil. Rom. II. 9. primus scripsit *cesserant*, et Tellicrius *præmio* tertio casu, pro *præmia*: sententia enim hæc subest: Chiliarchis istas dari ex virtute cæptas, antea non factum, interprete Lipsio. *Cellar.*

§ 5 *Adarchias*] Hunc Curtius VIII. I. 36. *Athariam* vocat: quare vide an hic etiam ita legendum sit. *Popma.* De pugna a senioribus instaurata vide Diodor. XVII. 27. Puto hominis hujus mentionem etiam haberi infra VII. 1. 5. ubi *Apharias* legitur. Vide Var. Lect. Denique eundem esse, quem Plutarch. de fort. Alex. 'Tarriam' appellat; et Diodor. XIX.

36. 'Atharriam.' Freinsh.

Apud Halicarnason] Diodor. xvii. 27. cetera nomen Adarchiæ corruptum. viii. 1. 36. Atharias dicitur, forsan Acharias est vii. 1. 5. Cellar.

Philotas Anghæus] Scribe rursus: Philotas Augæus, quomodo veteres libri habent. Modius.

Antigonis] Scribe Antigones, et Glareani nugæ mitte. Idem.

Ultimum obtinuit] Deficit octavus, propterea n. 3. octo pro novem legunt Bruno, Tellierius, alii, ut biatum suppleant. Contra Aldus et Erasmus novem, quos sequitur Freinshemius, qui etiam cum Aldo * notula lacunam n. 5. signavit. Cellar.

§ 6 Sumta utiliter] Membranæ, summa utilitate; nihil periculi est hoc, an illud sequere. Modius.

Equites] De equitibus disertius Arrianus iii. 3. 21. Κατέστησε δὲ καὶ λόχους δύο ἐν ἐκάστῃ ἑλῃ, οὐ πρόσθεν ὄντας λόχους ἱππικούς. Instituit autem in singulis turmis decurias duas, cum ante nullæ essent decuriæ. Hæc ita ut verba Arriani sonant interpretatus sum, ut mirer quamobrem Facius et Vulcanius vocem λόχους alter decuriones, alter tribunos verterit, cum λόχος nec decurionem, nec tribunum significet, sed vere et proprie decuriam, ut Ælianus in Tacticis cap. 4. diserte docet. Alter eorundem error, quod confundunt λόχους καὶ ἑλῃας, cum λόχος proprie tantum decuriam, ἑλῃ, turmam sonet. Proprie loquendum erat hic, cum Arrianus dicat ab Alexandro singulas ἑλῃας, seu turmas, εἰς δύο λόχους, in duas decurias divisas esse. Sequitur in Arriano: Καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησε τοὺς κατ' ἀρετὴν προκρινέντας ἐκ τῶν ἑταίρων. Vulcanius interpretatus: Ad hoc munus ex sociis eos, qui virtute bellica præstitissent, elegit: non proprie; melius Facius: Quorum ductores delegit ex amicorum numero lectis, qui maxime virtute præstarent. Verius tamen transulisset etiam Facius, si λοχαγοὺς, decuriones proprie dixisset;

quamvis λοχαγοὶ ductores sint, nomen Ductoris generale est, et vocem λοχαγὸς non exprimit, qui sunt proprie decuriones, sicut λόχος est decuria. Raderus. Raderum verborum nimium tenacem in ipsa re offendisse deprehendo. Dum enim λόχους et λοχαγοὺς præcise decurias, et decuriones vult reddi, non animadvertit se turmas, seu potius alam, quod est ἑλῃ, viginti hominum constituere, quam scimus longe fuisse plurium: nec certe valde honorasset amicos Alexander, si quemque eorum decem equitibus præposuisset. Scio quidem aliquando λόχον denotare decuriam, ubi nimirum res coincidit: sed non semper. Frustra sumus, si Græcis nominibus æquipollentia apud Romanos quærimus: cum ipsæ res variaverint. Sufficit, ut quam potest proxime accedentes, ἑλῃν, alam vertamus, λόχους, turmas: Instituit in singulis alis turmas duas, cum ante nullæ essent turmæ. Freinsh.

Delectos] Electos vulgo; malo quod expressi. Modius. Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur, seorsum a ceteris exempto nationum discrimine, præfectos non utique suarum gentium, sed delectos attribuit] Pugnam in sententia distinctiuncula facit, quam alio remove, ut illam tollas: Nam cum ante equites in suam quisque gentem describerentur seorsum a ceteris; exempto nationum discrimine, præfectos, &c. Etiam hoc, ut video, in vulgatis libris diligentius observatum. Acidalius. Delectis] Sic feci, cum bene huc inclinarent alii codd. et præsertim Mss. qui iidem paullo supra præfectis maluerunt. Freinsh.

§ 7 Perticam] De signis pugnæ Lipsius de Mil. R. iv. 12. ubi hunc Curtii locum adducit. 'Nec,' inquit, 'huic rei aliud legi, nisi si forte in Curtio de Alexandro, qui cum tubæ sonus haud pariter ab omnibus exaudiretur, cum castra movenda essent, Perticam, quæ undique conspici pos-

set, supra prætorium statuit, ex qua signum eminebat pariter omnibus conspicuum.' 'Sed id quale fuerit,' inquit Lipsius, 'non dicit.' Imo dicit, et statim sequenti versu: 'Observabatur ignis noctu, fumus interdiu.' Hoc erat ergo signum profectionis: quemadmodum Israëlitis castra moventibus per diem nubes, per noctem ignis præcedebat, signa a Deo adsignata, et numquam a castris recedentia. 'Igitur die qua erectum est tabernaculum, operuit illud nubes; a vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane.' Num. x. 15. De signis aliorum gentium, et Romanorum, Lipsius ubertim. *Raderus*. Hæc igitur pertica eum in modum comparata fuerit, quo in plerisque civitatibus passim prominent, quibus in extremitatibus adnexæ sunt lucernæ, suscipiendis funibus pice et sulphure in alimentum clarioris flammæ subactis: ut, in incendio vel tumultu nocturno vicatim succensi, lucem præbeant ultro citroque discurrentibus. Hodie tormenta displosa in quocumque fremitu satis exaudiantur. *Freinsh.*

Observabatur] Libenter omiserim hoc verbum, ut reliqua aptius cohæreant præcedentibus. *Freinsh.*

Ignis noctu] Tunc enim latissime conspicitur. Igitur ob evidentem usum consensu receptum hoc signum. *Vegetius* III. 5. 'Si divisæ sint copiæ, per noctem flammis, per diem fumo significant sociis, quod aliter non potest nuntiari.' Exemplum in *Appiano* Bell. Civ. lib. 1. de *Bovianis* a *Sylla* superatis: 'Ille nonnullis præmissis, quam primam ex omnibus arcem ascendere possent, jubet occupare: deinde ex fumo rem notam sibi facere. Prodeunte igitur fumo,' &c. Idem de Bell. Hisp. 'Interdiu rubro panno hastæ prælongæ infixo, noctu vero igne signum datum.' *Livius* XXI. 27. 7. 'Postero die profecti ex loco, prodito fumo significant se

transisse, et hand procul abesse.' Idem XXXII. 12. 1. 'Quum verticem, quem petierant, Romani cepisse, ac tenere se fumo significarent.' Vide *Signonum* ad *Livium* p. 54. *Cæsar* de Bell. Gall. II. 33. 'Celeriter, ut ante *Cæsar* imperaverat, ignibus significatione facta, ex proximis castellis eo concursus est.' Idem ibid. v. 48. 'Fumi incendiorum procul videbantur, quæ res omnem dubitationem adventus exercitus expulit.' *Thucyd.* II. 20. 5. 'Ab his, qui expugnabantur, levati sunt ignes Athenas versus, adventum hostium significantes.' Et III. 4. 13. 'Faces, hostilis adventus indices, Thebas versus sublatae sunt.' Et *Polyb.* II. 26. 'Cognito Consulis adventu, id enim per nocturnos ignes intelligebatur.' *Frontin.* II. 5. 16. elegans ex hoc more stratagema refert: 'Arabes, cum esset nota consuetudo eorum, qua de adventu hostium interdiu fumo, noctu igne significare instituerant, ut sine intermissione ea fierent, præceperunt: adventantibus autem adversariis intermitterent; qui, cum cessantibus luminibus existimarent ignorari adventum suum, avidius ingressi oppressique sunt.' Eum etiam morem igneorum signorum ad *Siciliam* suam venuste transtulit elegantissimus *Barclaius Argen.* lib. 1. *Freinsh.*

§ 8 *Abulites*] Hæc omnia ex *Diodoro* XVII. 65. non solum expressa; sed propemodum etiam translata: ubi *Abuletes* vocatur: et apud *Arrian.* III. 4. 11. Hunc tamen postea *Alex.* cum ex *Indis* reverteretur, et inopia pabuli laboraret, quod non cum comineatu necessario occurrisset, in vincula compegit, uti *Plutarchus* cap. 118. testatur. *Arrianus* VII. 1. 14. una cum filio occisum tradit, quod res *Snsianorum* male administrassent. *Raderus*. Eo loco et III. 3. 20. apud *Arrian.* etiam scribitur *Abulites*. Interpreti *Zonaræ* male, *Abulitus*. *Freinsh.*

Filium] *Oxoathrem*, ut ex Arriano III. 3. 11. constat. Hunc Alexander, Plutarcho cap. 118. teste, postea hacta trajecit. Plutarcho *Oxyartes* dicitur. Arriano VII. 1. 14. *Oxathres*. Raderus.

§ 9 *Choaspen*] Glareanus recte emendat *Choaspen* pro *Hydaspen*: firmat enim emendationem, quod addit Curtius, 'delicatam vehentem aquam.' Choaspes enim delicatam habebat aquam, adeo ut ob miram suavitatem Persarum reges illam biberent: indeque Tibullus regiam lympham vocat lib. IV. ad Messall. 'Nec qua vel Nilus vel regia lympa Choaspis Profluit.' Loccenius. *Hydaspen*? amnem Indiae? quid hic in Suside Hydaspes, mille parasangis ab hac provincia situs? scribe sine omni dubitatione *Chouspen*, quod Curtii sequentia verba docent, 'delicatam, ut fama est, vehentem aquam.' Quis hoc umquam de Hydaspe? de Choaspe vero Herodot. Clio cap. 188. Eustath. ad Periegetam p. 132. Strab. lib. xv. Dices, si Choaspes ex Indo aquas vehit, ergo in India natus, Mediam et Susa transiit: quod et de Hydaspe dici potest. Certe Ortelius dubitat, idemne sit Hydaspes, et Choaspes, sed frustra est et Ortelius; et auctor Lexici Geographici, et Poëtici, qui Hydaspen per Susa et Mediam fluere scripserunt. Nam Hydaspes in India existit, cum Acesine miscetur, et uterque Indo, cum quo in Oceanum evolvuntur: ut infra lib. VIII. liquebit. Raderus. *Choaspen*] Alii male, *Hydaspen*. Ut et Ortelius notavit: quem non intellexit Raderus, cum scriberet, eum 'dubitare idemne sit Hydaspes et Choaspes: sed frustra esse.' numquam enim id Ortelio in mentem venit: sed hoc, corrigendum esse Curtii locum. Idem vitium advertit correxique in libris Solini cap. 37. Salmasius ille, in Exercit. Plinian. *Freinsh. Choaspen*] Qui Susa præterfluit, et cujus sola

aqua Persarum reges, etiam peregre profecti, utebantur. Herodot. I. 188. *Cellar*.

Delicatam] Bongarsius conjiciebat *regibus dedicatam*, quo sensu retento propius scripturam esset *regi dedicatam*. Scimus enim ex Herodoto I. 188. Strabone lib. xv. Plinio XXXI. 3. Solino cap. 33. et Eustathio ad Dionysii versum 1073. ex eo solo reges Persarum bibere consuevisse. Ea tamen ipsa res argumento sit, non male scribi *delicatam*, nec enim aliter eam aquam delecturos fuisse credibile est. Non prætereundum videtur quod Plutarch. de Exsilio cap. 8. de eo Persarum more dubitabundus loquitur. *Freinsh. Delicatam*] Ideo in deliciis regum habitam, ut ex Herodoto jam notavimus. *Cellar*.

§ 10 *Dromades Cameli*] Isidorus Orig. XII. 1. 'Dromeda genus est Camelorum, minoris quidem staturæ, sed velocioris, unde nomen habet: nam δρόμος Græce cursus velocitas appellatur. Centum et amplius miliaria uno die pergere solet.' Meminere illorum et Livius lib. XXXVII. et Diodor. III. 45. uterque forma eadem, qua Curtius, in es pluraliter exeunte, non quam Isidorus ex sui consuetudine sæculi expressit. *Cellar*.

Ad victorem] Editi, *ad victoriam*; non bene: sed pusilla hæc. *Modius*.

§ 11 *L. millia*] Totidem Arrianns III. 3. 18. At Justin. XI. 14. 9. Diodor. XVII. 66. et Plutarch. cap. 66. *XL. millia* habent. Bernegg. in Justinum. *L. millia* talentum efficiunt tricies millies centena millia Philippæorum (immo tricies millies mille Philippæos) hoc est, ut vulgo loquuntur, triginta miliones. Raderus.

§ 13 *Consedit in sella regia*] Philostr. lib. II. Imag. refert in aurea sella sedisse Persarum reges: ac Xerxem ἐν χρυσῷ θρόνῳ καθήμενον navalem pugnam spectasse. Jo. Tzetzes Hist. Chil. I. c. 33. et aureo solio Alexandrum usum, Athenæus lib. XII. Deip.

nos. Reges vero Persarum regiam sellam, et *θρόνον βασιλέας* Susis habuisse ex cap. 1. Hist. Estheræ constat: eamque urbem ingressus Alexander in regia sella consedit: quod Demaratus Corinthius conspiciens præ gaudio lacrimans dixit, maxima voluptate et lætitia Græcos caruisse, qui morte prærepti Alexandrum Darii sellæ insidentem non vidissent. Plut. lib. 1. de Fortuna Alex. *Popma. Regia sella*] De hoc Curtii loco et sella regia copiosissime disputat Brissonius de Regno Pers. lib. 1. pag. 60. quem consules. *Raderus*. Adde Bülenger. de Imp. Rom. II. 29. Consedit autem ea in sella Alexander ut opere ipso ostenderet, opes Persarum imperiumque se tenere. Notatum aliquid simile in Hist. Misc. XVI. 7. de Belisario: 'Carthaginem introivit, et adscendens palatium, in Gelimis solio sedit:' ostentui nimirum, Vandalis nunc imperitare Romanos, et horum principem Justinianum. *Freinsh.*

Regiis pueris] Cave de servis accipias, qui plerumque pueri dicuntur, et qui locum haberent, si de Persis ageretur; nunc illi sunt, quos supra v. 1. 42. dixit, 'principum Macedoniae liberos adultos, ad custodiam corporis,' et qui iterum describuntur VIII. 6. 2. *Snak.*

§ 15 *Subiit ergo regem verecundia*] Veteribus jus hospitalitatis sanctum erat, eoque violare grande nefas. Inde hospitalitatis commercia 'sacra mensæ' Val. Max. IV. 2. 3. Senecæ de Ira I. 2. dicta. Juvenali 'reverentia mensæ.' Cotys a Rhescupore incantus in convivio catenis oneratus, præter alia, 'hospitales mensas' obtestatur, apud Tacit. Annal. II. *Loccenius.*

Hospitales Deos] Mensæ enim (quæ Persis aureæ et argentæ) Diis sacra, quibus statuæ Deorum inferebantur, veluti tutelæ mensarum et convivorum. Martialis de sigillo Her-

culis in mensa Alexandri Epigramm. IX. 44. 'Hoc habuit numen Pellæi mensa tyranni, Qui cito perdomito victor in orbe jacet.' Et Statius IV. 6. 32. de eodem: 'Castæ genius tutelaque mensæ.' Et IV. 6. 59. 'Pellæus habebat Regnator lætis numen venerabile mensis.' *Hospitales deos* vocat, quod velut convivæ et hospites ad mensam invitarentur, et in ipsa mensa eorum statuæ collocarentur. *Raderus*. Pertinent eo extremi versus citati ab Radero epigrammatis: 'Utque fuit quondam placidi conviva Molorchii, Sic voluit docti Vindicis esse Deus.' *Freinsh. Deos hospitales*] Genios mensarum præsides. Arnob. II. p. 91. 'Sacras facitis mensas salinorum oppositu, et simulacris Deorum.' Hinc de Hercule Epitrapezio Statius IV. Silv. 6. 32. 'Castæ genius tutelaque mensæ.' Et vs. 60. ejusdem Silvæ: 'Regnator lætis numen venerabile mensis.' *Cellar.*

Omen accipe] Formula sollemnis interpretantium prodigia, vel auspicia captantium. Sic apud Livium I. 7. ad Carmentam Evandri matrem 'Hercules data dextra accipere se omen, impleturumque fata, ara condita atque dicata.' *Snak.*

Libavit] Epulas Diis libasse Persas, et velut cœnæ primitias iis dedisse, docet Xenophon pr. lib. VII. *Cyropæd.* 'Cyrus ita uti constiterat, delibatis cibis prandebat; et semper ei, qui maxime indigeret, impertiebatur; quumque post libationem precatus esset, tum ipse bibit, tum ceteri, qui aderant, similiter fecerunt.' [non enim interpreti negligenda erant verba οὖτος ἐπολοι, quæ libationem etiam comprehendunt.] Brissonius de Regno Pers. lib. I. p. 177. *Freinsh. Libavit hostis epulas*] Forte, *libavit hostis Dis epulas*. Heinsius.

§ 16 *Susa urbem Archclao*] Urbs hæc Persidis illustris, quod a Memnone constructa, Μενώνεια ab Herodoto et Eliano dicta. Strabo regiam Memno-

niam appellavit. Nam in ea regum erant hyberna, propter æmœnissimum cœli situm. Volentes autem hujus pulchritudinem exprimere nomen illi a lilio fecerunt; nam lilia a Phœnicibus *Susa* appellari magno Etymologico scriptum: τὰ λείρια ὑπὸ τῶν Φοινίκων Σοῦσα λέγεται. Stephanns de Urbibus nomen habuisse tradit ἀπὸ τῶν κρίνων, & πολλὰ, ἐν τῇ χάρα πεφύκει ἐκείνη. additque, Σοῦσαν τε αὐτὸ καλοῦσι οἱ Βάρβαροι. Et Athenæus l. xii. Σοῦσον γὰρ εἶναι τῇ Ἑλλήνων φωνῇ κρίνον. *Poppa*.

Xenophilo] Hujus et Callicratis nulla nec apud Arrianum iii. 3. 20. nec Siculum xvii. 65. mentio: decerpit enim sua Curtius ex pluribus. Sed ex Arriano et Plutarcho ævo posterioribus non potuit. *Raderus*.

Mille Macedonum] Excusi, *Macedonum* ætate graves præsidere arcis custodiæ jussit, omnia, ut verbo dicam, pessime. *Modius*. *Macedonum*] Sic malui cum melioribus libris, quam ut exprimerem certum numerum, quem suspicor ab aliis ingeniose magis, quam vere, ex prima vocis istius litera desumptum. legimus infra quoque vii. 3. 23. hos in coloniis relinqui solitos. In ceteris etiam hujus periodi magis vett. codd. et meum judicium sequutus sum. *Freinsh.*

§ 18 *His, quæ*] Sic optime Pal. 1. Feminas enim fuisse consentaneum est: idque mox patebit ex notatis ad v. 2. 20. *Freinsh.*

Jussit] Hand dubium quin hoc verbum non iteraverit Curtius: scripsisse credam: *tradi Sysigambi jussit* (omni namque honore eam, et filii quoque pietate prosequeretur) admonerique, &c. *Freinsh.*

§ 19 *In contumeliam*] Servile enim id munus. Inde quæ in servitutum incidebant, inter cetera vilia ministeria, hoc quoque memorabant, ut Hector ad Andromachen. Homer. II. H. 454. 'quando aliquis Achivorum loricatorum lacrimantem abduxerit,

liberum diem eripiens: et Argis agens ad alterius telam texeris.' Briseis Ovidiana in Epist. ad Achillem vs. 69. 'Victorem captiva sequar, non nupta maritum: Est mihi, quæ lanas molliat, apta manus. Inter Achæiades longe pulcherrima matres In thalamos conjux ibit, eatque, tuos, &c. Nos humiles, famulæque tuæ data pensa trahemus: Et minuent plenas stamina nostra colos.' Apud eundem in Epist. Heroid. Deianira id exprobrat Herculi, apud Omphalen famulæ more colo manum admoventi, vs. 77. 'Crassaque robusto deducis pollice fila, Æquaque formosæ pensa rependis heræ.' Val. Flacc. iii. 139. 'famulasque fatigat Velleribus.' Polyxena in Euripidis Hecuba vs. 360. 'quicumque argento me emet, Adigens me ad panificium in ædibus, Verrereque domum, et radiis textoriis insistere, Tristem agentem diem, me coget.' *Freinsh.* Hoc luxui et pessimis moribus tribuendum est, quia otium et voluptas in hac gente dominabantur, labore et negotiis ad servos et infimos homines relegatis. *Cellar.*

§ 20 *Solatio*] Vulgati, *consolatione*. *Modius*.

Pervenit] Malui *perrexit*. *Freinsh.*

Etiā opus] Pheretima, mater Arcesilai regis Cyrenæorum, multis beneficiis affecta ab Euclithone principe Salaminis, ad quem exulatum profugerat, tandem etiam exercitum pro reducendo filio rogavit, qua importuna rogatione turbatus Euclithon, fustum aureum misit et colum penso circumdatum, talia deberi munera muliebri arrogantiae rescribens, non exercitus. Herod. iv. 162. Cyrus ad ignaviam redacturus Lydos, non tantum habitum, sed et opera muliebria iis imperavit, texere et psallere. Herod. i. 155. Polyæn. vii. 6. 4. Justin. i. 7. 12. Salomon Proverb. cap. ult. dum describit operas probæ mulieris: 'Cum lana,' inquit,

‘et lino occupatur, vestem et stragula ipsa sibi texit. Manum suam extendit,’ ut legit vulgata, ‘ad fortia, et digiti ejus apprehenderunt fusum.’ Nec dissimilia officia eidem ascribit Virgil. *Æneid.* vii. 247. ‘*Iliadumque labor vestis.*’ Et viii. 410. ‘*femina primum, Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerva Impositum.*’ Græcorum Regum filias et uxores non abhorruisse telas operosæ Minervæ, ex Homeri testimoniis et Penelopes penso notum est. De Romanorum moribus testatur Arnob. lib. ii. ‘*Matresfamilias vestræ in atriis operantur domorum, industrias testificantes suas.*’ Nam Lucretiam omnes prædicabant, quod cum ex improvise supervenissent, haudquaquam, ut regias nurus, quas in convivio luxuque viderant tempus terentes, sed sera nocte deditam lanæ inter lucubrantes aucillas in medio ædium sedentem invenerint. Livius i. 57. 8. Tattius, cum pacisceretur cum Romulo de raptis Sabinis, etiamsi eas ab omni opere immunes haberi velit, lanificium tamen iis injungi concessit. Plin. in *Problem.* [vel potius in *Romulo* cap. 35.] in cujus rei argumentum Iberorum uxores olim colum et fusum cum stamine ad maritum deferebant. Alex. ab Alex. iv. 8. Augustus ad hanc faciem filiam et neptes instituit, ut lanificio adsuefaceret. Suet. in August. lxi. 4. cui soli omnes feminas olim studuisse auctor est Plutarch. de clar. Mulier. nec veste temere alia quam domestica usus est Augustus, ab uxore et sorore et filia neptibusque confecta. Sueton. Aug. xxxvii. 2. unde colligit Accurs. in l. ‘*si paterno*’ c. de negot. gest. suere et texere esse proprium mulierum, cui subscribit Homer. *Iliad.* z. 490. sub persona Hectoris increpantis uxorem: ‘*In domum vadens tua ipsius opera cura, Telamque columque, et ancillis jube Opus accedere: bellum autem viris curæ erit.*’ Imitatus

est Ovid. *Met.* xii. 474. ‘*Columque, I, cape cum calathis, et stamina pollice torque, Bella relinque viris.*’ Et Naumachus Poëta apud Stob. *Serm.* 71. ‘*Externa negotia, quæ conficere potest (vir,) ipsi relinques. Tibi vero cura rei familiaris sit, et custodia domus.*’ Hæc ex Arnob. de Republic. ii. 12. 82. et deinceps. De Lucretia est etiam elegans Ovidii locus *Fast.* ii. 741. ‘*Inde cito passu petitur Lucretia: cujus Ante torum calathi lanaque mollis erat. Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahabant, Inter quas tenui sic ait illa sono,*’ &c. Quibus paria, quamquam de impari femina, Propertius iii. 5. 15. ‘*Tristis erat domus, et tristes sua pensa ministræ Carpebant, medio nebat et ipsa loco.*’ Assyriorum feminis id laud indecorum visum ex Justino i. 3. 2. patet: ubi Arbactus ‘*invenit Sardanapalum inter scortorum greges purpuram colo nentem, et pensa inter virgines partientem.*’ Quod in gynæceis factum, ostendit Claudianus in *Entropium* i. 273. ‘*Tu potes alterius studiis hære Minervæ, Tu telas, non tela pati, tu stamina nesse; Tu segnes operum sollers urgere puellas, Et niveam dominæ pensis involvere lanam.*’ Ex eo more profecta contumelia Theodoræ Augustæ in Narsestem, Paul. Diac. de gestis Longobard. ii. 5. ‘*cui illa inter cetera, quia eunuchus erat, hæc fertur mandasse, ut cum puellis in gynæceo lanarum faceret pensa dividere.*’ Porro, Homer. *Il.* z. 289. Sidonias mulieres commendat a texendi peritia. et Xenoph. *Cyropæd.* lib. vi. innuit inter alia quæ Panthea donavit viro, nec ipsa potuit fabricare, confectam ab ipsa fuisse purpuream tunicam. Idem Xenoph. *Memorab.* lib. v. qui est de Admin. Domest. feminarum opus esse vult ‘*vestis ex lanis elaborationem.*’ Et in pr. de Laced. Rep. scribit, Græcos, exceptis Spartanis, ‘*puellas ab omni motu liberas lanificium exercere*

voluisse.' Augustum vestibus a Livia sua confectis usum, ex Suetonio meminimus. Eodem traho somnium Germanico visum apud Tacit. II. 14. 1. 'Sanguine sacro respersa prætexta, pulchriorem aliam manibus aviæ Augustæ accepisse:' ut scil. illa prætexta aviæ 'non modo donum, sed etiam opus' fuerit. Ut Pantheam Xenophon, sic Argiam viro suo vestem nevisse fecit Statius Thebaid. XI. 400. 'opus ipsa novarat Mæoniis Argia modis, et pollice docto Staminæ purpureæ sociaverat anrea telæ.' Et Parthenopæo matrem, IX. 691. 'hoc neverat unum Mater opus.' Simile de matre Euryali Virg. Æn. IX. 488. Idem de Horatia commemorat Livius I. 26. 2. de paludamento quod sponso suo neverat. Sed et Helenam, quamvis Spartana esset, 'ita domi fuisse institutam et assuefactam,' adductis aliquot Homeri locis ostendit Athenæus V. 4. Unde patet, eum morem, cum primus obtineret Lacedæmone, Lycurgum immutasse, ut ante ex Xenophonte didicimus. Qui idem lib. histor. Græc. Leontiadem polemarchum Thebanum interemptum narrat, 'adsidente uxore, quæ lanificium exercebat.' Apud Romanos id exercitium matronarum omni tempore fuisse, cum adductis exemplis, patet ex Symmachii Ep. VI. 67. 'Interea, Domina filia, honoratum me opimo lanificii tui monumento satis gaudeo. Una quippe et amor in parentem tuum et industria matronalis inclarnit. Sic priscæ feminæ vitam coluisse traduntur,' &c. Idem Epist. 40. ejusdem libri de eadem: 'Quæ de contexendis in apparatu ludorum vestibus religiose a nobis voluit commoneri.' Sozomenus Hist. Eccles. IX. 3. narrat Pulcheriam et sorores 'pro honestarum mulierum consuetudine, texturis et hujusmodi operibus vacavisse.' Europe apud Horat. Od. III. 27. 'nisi herile mavis Carpere pensum.' Qui plura desi-

derat, adeat Tiraquellum in Leg. Connub. 10. num. 38. et deinceps. Freinsh.

§ 22 *Considerare*] Talis quoque apud Gallos reverentia liberorum erga parentes. Cæsar B. G. lib. VI. 'Suos liberos, nisi cum adoleverint, ut munus militiæ sustinere possint, palam ad se adire non patiuntur, filiumque in puerili ætate in publico in conspectu patris assistere turpe putant.' Apud Persas alias patris potestas in filium tyrannica, Aristotel. Ethicor. VII. 10. *Loccenius*. *Considerare*] Similem apud Romanos fuisse morem indicant illa Capitolini Gordiani. c. 6. 'Socero suo Annio Severo tantum detulit, ut in familiam ejus quasi filium migrasse se crederet, ut numquam cum eo lavarit, numquam illo præsentem sederit ante præturam.' Et Tertull. de Orat. cap. 12. 'Irreverens esse adsidere sub conspectu, contraque conspectum ejus, quem maxime reverearis, ac venereris.' Quare non frustra monet Curtius VIII. 6. 5. 'Honorem habitum principum liberis, quod licebat sedentibus vesci cum Rege.' Pertinet huc, quod eruditissimus Cuiæus de Republ. Hebr. I. 14. probat, 'sedendi jus in atrio sacerdotum soli regi datum, non ipsis sacerdotibus, nec aliis.' Freinsh.

CAP. III. § 1 *Phasim Tigrim*] Emen-da *Pasitigrim*, ut est in editionibus quibusdam. *Mod. Pasitigrim*] Ne fallare, non est Tigris ille supra descriptus, qui cum Euphrate Mesopotamiam efficit, &c. *Raderus*. Vide omnino Salmasium in Solini c. 37. Ubi tamen quod p. 702. c. eundem fluvium *Choaspen* veteribus, recentioribus 'Eulæum' vocari tradit; contra quis putare possit, ex Daniele 8. 2. unde constat Susa urbem sitam fuisse ad flumen עֻלַּי, *Ulai*, quod mire congruit cum 'Eulæo,' seu 'Enlæio' Græcorum: ut monet Schickardus in suo Tarich. Affert et aliam dubitandi causam Fern. de Cordova in

cap. 31. Didascal. multiplicis, quem vide. *Freinsh.* Post Enlænn, sive Choaspen, hic fluvius, et ultra Susianam civitatem, adeoque alius a Tigri Mesopotamiæ, quem Plinius etiam, vere an secus jam non disputamus, circa ostia Pasitigrim vocari tradit: hic Susianam ab occasu alluit, noster ab ortu pervadit, videturque Salmasio exercit. in Sol. p. 494. non alius quam Oroates, quamquam Strabo ab Oroate distinguat. Arrianns etiam *Pasitigrim* vocat lib. III. at Diodor. XVII. 67. simpliciter *Tigrin*, sine dubio mendose, quia Curtius in his Diodorum de verbo expressit. *Cellar.* *Pasitigrim*] Magno tædio legendi hanc descriptionem afficitur Cl. Clericus, quia nihil intererat hoc flumen hic describi, nam Alexander nihil hic egit, nisi quod illud trajecit. Tam delicati fastidii esse, vel tantam carpendi pruriginem logices magistro, nihil non ratiocinio suo metienti, largiamur. *Snak.*

M. Stadia] Editi 'L.' sed pessime, ut ex Diodoro docebo. *Modius.* *L. Stadia*] *Χίλους* habet Diodorus; sed ex Curtio emendandum et conciliandum putat Salmas. ad Solin. p. 494. edit. Ultraj. *Snak.*

§ 2 *Navium patiens*] *Πλωτὸς*, familiaris Plinio Epist. v. 6. Tacito, Livio, aliis, formula. Eadem notione Curtius hoc libro, 'solum patiens terræ' lib. x. 'Ungula patiens succi.' *Loccenius.*

§ 3 *Arianis Satrianisque*] Satriani, qui sint, an sint, ingenue ignorare me fateor: verorque, ut hoc loco membranæ satis sinceræ sient, in Lugdunensibus certe editionibus horum Satrianorum nec vola, nec vestigium apparet: de cetero, male in iisdem et aliis omnibus est: *Græcorum mercenariis, tribus millibus additis Thracum*; cum sit legendum, *Græcorum mercenariorum tribus millibus additis M. Thracum*. *Modius.* Vocem Satriani *Modius* textu ejecit, et quinam

sunt Satriani? forte *Agrianis sagittariisque* leg. nam ita Arrianus: *Τοὺς πεζοὺς τοὺς Μακεδόνας ἀναλαβὼν καὶ τοὺς Ἀγριάνους καὶ τοὺς τοξότας. Pedites Macedonas recipiens et Agrianos et sagittarios.* Et ita conjungit hosce Curtius lib. VIII. 'Cum rex sagittarios et Agrianos jubet per ardua niti.' *Loccenius.* *Agrianis*] Hæc satis corrupta sunt in Codicibus. Alii *Satrianos* addunt, quos, ut Agrianorum istorum illegitimum partum, exesse ju-beo: reliqua sic constituam: *atque Græc. mercenariis militibus, tribus additis millibus Thracum.* *Freinsh.*

In regionem Uxiorum] Hanc Strabo l. xv. describit inter Susa et Persidem jacere, montanam (*ὄρεινῃν*) asperam, et *στενὰ ἔχουσαν δυσπάροδα*, angustias habere difficulter superabiles, et incolas Latrones. *Cellar.*

§ 4 *Madates*] Hinc corrigi potest Diodor. XVII. 67. in cujus exemplaribus legitur *ὑπὸ Μέρον* in aliis, *ὑπὸ Μαδέον* scribe *ὑπὸ Μαδάρον*. Facit hanc correctionem certior Xenophon, ex cujus Cyropæd. lib. v. con-jicere liceat, hoc nomen esse Persicum. Quid autem in aliis auctoribus addatur dematurve huic narrationi-culæ, quilibet harnm rerum studiosus, ex ipsa collatione perfacile depre-hendere poterit. Tangit et Strab. lib. xv. 'Sunt et aliæ complures angustiae Uxios transeunti juxta Persiam, quas Alexander vi permeavit.' *Freinsh.*

Temporum homo] Vulgo, *temporum multorum homo*, sed ego illud *multorum*, cum in membranis non inveniretur, rectius abesse judicavi. *Modius.* *Madates, &c. temporum homo*] Curtius hominemi *temporum* dixit, qui totus ad temporum varietatem se compo-nit ac mutat. *Gronovius.*

Haud sane temporum multorum homo, &c.] *Modius* auctoribus Mss. sustulerat *τὸ multorum*; neque ullam varietatem a Modiano contextu hic exhibent codices Gruteri. Et elegantissimum

esse illud *homo temporum*, pro eo, qui ex fortuna et tempore pendet, et cum eo mutatur, dictumque ut apud Apuleium, *homo morum*; Tertullianum, *homo jocosum*; apud Aristeam, ἄνθρωποι βρωτῶν καὶ ποτῶν in Sacris libris, ἄνθρωπος τῆς ἀμαρτίας, satis docuimus Observ. I. 24. Quod miror, diligenti Freinshemio, nisi oblitus est, fastidio fuisse. Vulgatum olim, quod ille post Modium explosum reduxit, sensu caret. Gronovius. *Temporum multorum homo*] Id est qualis reperiri possit multis temporibus, sed qui rarissime exstat. Scheffer. Haud temporariæ fidei, sive ex fortuna et tempore pendens. Vulgo legunt *temporum multorum*, sed superfluum vocem (cum Modio) amputavit Gronovius. *Cellar. Temporum homo*] ut supra 'temporaria Græcorum ingenia' IV. 5. 11. 'omnium horarum amico' Tacito. Sic infr. cap. 9. 'regem temporis gratia statuamus.' Et VII. 1. 22. 'Malles ea temporis nostro imputare, quam animo.' Heins.

§ 5 *Super capita hostium*] Quod optimum in tali rerum statu, vel etiam unicum est consilium. Ita visum viro et duci sapientissimo Xenophonti lib. IV. Ἀναβάδο. 'Multo potius fuerit, aliquam deserti montis partem clam ipsis furtim nos occupare,' &c. Fecitque Alexander cum hic, tum alibi apud Curtium. Ita liberatos exercitus Romanos a Decio primum, mox a Calpurnio meminimus ad Florum II. 2. 13. et a Germanis Cæsar de Bell. Gall. VII. 67. Idque observari præcepit Onosander Strateg. cap. 7. Freinsh.

§ 7 *Pluteis*] De his vide Lipsii Poliorcet. I. 7. Idem.

§ 8 *Saxis et cotibus*] Editi voce auctius: *prærupta erant omnia saxis et cotibus impedita*, non valde repugno. Modius.

§ 9 *Inter primos*] Interritus scripti. Quod ut non placet, ita recte ex his-

dem, quæ sequuntur, emendavi, cum ea vulgo hoc modo male legerentur: *interrogans tot urbium victores, an erubescerent hære in obsidione castelli exigui et ignobilis. Simul admonens, jam inter hæc eminens petebatur, cum testudine objecta milites, quem ut inde discederet percellere nequiverant, tuebantur.* Primum enim hic post *an*, non necessarium plane loco adjeci, et inde vocem *admonens*, non solum non necessariam, sed ita etiam turbantem totam periodum, ut facile eam scioli alicujus commentum esse appareat, abjeci, denique et quæ paullo ante præcedunt paulloque post sequuntur, constitui. Modius. *Simul jam inter hæc eminens petebatur, cum testudine objecta milites, quem ut inde cederet propellere nequiverant, tuebantur*] Quæ præcedunt hæc, bene a Modio restituta: hæc ipsa non sane optime. Ejecit vocem *admonens*, non necessariam, ut ait, ac totam periodum turbantem. Bona verba vero: et clementer, ne qua injuria miseræ fiat. Eam scioli commentum esse, mihi non fit verisimile. Glossam potius ista arbitrer, *inter hæc*. Nam *simul admonens jam*, valet, interea dum admonet etiam, dum milites adhuc instigat. Is particulæ *jam* usus apud Curtium etiam I. IX. 'Ille, ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur, clypeo se allevare conatus est:' pro dum etiam dimicaret, inter ipsum dimicandum. Apuleius fere consimiliter lib. VI. 'Et simul dicens libellum ei porrigit.' Porro hic autem *percellere* melius deinceps sit, etsi nec alterum malum: sed non quod ferri quoquo modo, verum quod probari maxime potest, nobis amplectendum. Acidalius. Optime hoc ultimum Acidalius *percellere*, quid enim hic *propellere* sit? an ad hostem? contra mentem Curtii est, an *repellere*? ἀκόπως vero *percellere*, cum enim eum milites hortando, ut retrocederet, dum eminens impete-

retur, percellere non possent, testudine objecta tuebantur. *Raderus*. *Simul jam*] Alii, *simul admoveus jam*; ex quo conjecerat Bong. *Simul admonens*. Eam vocem omnino sustulerat Modius, sed intercedit Acidalius, glossam potius ista arbitratus, *inter hæc*. Nam, inquit, *simul admonens jam* valet interea dum admonet etiam, dum milites adhuc instigat. Is particulæ *jam* usus etiam infra ix. 5. 11. 'Ut, antequam ultimus spiritus deficeret, dimicans jam extingueretur:' pro, dum etiam dimicaret, inter ipsum dimicandum. Apuleius fere consimiliter lib. vi. 'Et simul dicens libellum ei porrigit.' Ego tamen potius cum Modio voculam *admonens* extirpabam, quæ in his libris, cum sui similibus, sæpe locum alienum insederunt; dum cetera sic ordinentur: *castelli exigui et ignobilis simul? Jam inter hæc eminens petebatur*. Freinsh. Mallet Freinshemius: *castelli exigui et ignobilis simul? Jam inter hæc eminens petebatur*, exturbato illo *admonens*: quod conjecerat Bongarsius, ex vocabulo *admoveus*, quod hic habent quidam libri post voculam *simul*. Ego puto minime contemnendum, locumque ita legendum: *Rex inter primos constiterat, interrogans, &c. simul jam* (vel *simul etiam*) *admoveus*. *Inter hæc eminens petebatur*. Sententia: Rex interrogabat eos, et simul adducebat ipse quoque propius ad castellum, cum eum vident appropinquantem, obsessi petunt eum telis. Verbum 'admoveus' tali sensu sæpissime apud Nostrum occurrit. Simillimus est locus ix. 4. 'Jam admovebat rex, quum vates admonere eum cepit ne committeret.' *Schefferus*. De testudine adi Lips. Poliore. i. 5. *Snak*.

Qui ut] Sebisius legebat *quem ut*, &c. Freinshem.

§ 11 *Oratoribus*] Legatis, quos optimi scriptores oratores appellant. Virg. *Æn.* xi. 100. 'Jamque oratores

aderant ex gente Latina,' &c. sæpius tamen legati quam oratores audiunt: Curtius utrumque nomen usurpat, sæpius legatorum. *Raderus*.

§ 13 *Pro illis convenire*] Qui editionibus præfuerunt: *abnuens, deprecationem pro illis non convenire*. Elephantino corio contexti homines. *Modius*.

Cogitare captivam se esse] Ita Tacitus Ann. xii. de Mithridate: 'Cultu vultuque ad præsentem fortunam accommodato.' Si vero non salva dignitatis, tamen virtutis fama cordatis animis erit; qua vel superent, vel ferant quamcumque sortem. Ea se erexit Tullius ad Attic. iii. 5. 'Inimici mei mea mihi, non meipsum ademerunt.' *Loccenius*.

§ 14 *Ut ipsam*] Qui vim verbi 'excusaret' non perceperunt, sic mutare: sed recte se habet vetustior lectio *ut ipsum*: melius etiam si facias *id ipsum*. Indicem adi. Freinsh. Vulgati libri, *ut ipsam*: veteres, *ut ipsum*, atque ita etiam Erasmus. Freinshemius mavult *id ipsum*, hoc est, eam rem excusaret, quod ausa sit deprecari. *Cellar*. Recte *id ipsum* Freinshemius. *Heinsius*.

Petere se ut illis quoque, si minus, sibi ignosceret, pro necessario ac propinquo suo jam non hoste, sed supplice tantum precari] Interpunctionem hanc si retines, ad finem legas potius *precanti*: ne hoc mutes, potes illam: *petere se, ut illis quoque; si minus, sibi ignosceret: pro necessario precari*. Acidalius.

§ 15 *Sine tributo*] Contra Arrianus iii. 3. 26. narrat 'tributum annuum impositum, equos centum, jumenta quingenta, pecudum xxxm. quod pecunia signata carerent.' *Raderus*.

§ 16 *Susianorum Satrapæ dedit*] Ab uno Satrapæ interdum plures provinciæ regebantur: sic Stasanor δ' *Ἀπείων καὶ δ' Ζαγάρων* Satrapes. Phrathaphernes Παρθαίων καὶ Ὑρκανίων, ut Arrian. lib. vi. narrat. Satrapæ autem provinciis præerant, quorum muneri et

officio incumbere provincialibus imperare, eorumque utilitatibus prospicere, tributa cogere, custodibus stipendia exsolvere. Hi regem de toto provinciarum statu certiores faciebant, et literis et per nuntios, ut se res haberent, significabant: et in consilium quoque a Persarum regibus adhibebantur. *Popma.*

Contribuit] Ab uno Satrape interdum plures provinciæ regebantur. Sic Lydia Ioniæque totiusque Phrygiæ eundem Satrapam, Æmilium Prob. in Datame, et Arrian. I. 5. 18. commemorant. Herod. quoque III. 127. Οἱ αὐτοὶ τοὺν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικὸν obtinuisse refert. Apud Arrian. VI. 5. 3. Stasanor, ὁ Ἀρείων καὶ ὁ Σαργάρων Satrapes. Ibidem Phirataphernes Παρθυαίων καὶ Ἑλληνικῶν Satrapes. Sed et Xerxe regnante unum eundemque τῆς Συρίας, καὶ Φοινίκης, καὶ Σαμαρείας ἑπαρχὸν fuisse ex Josepho XI. 8. et Esdra 3. 6. patet: quibus in locis ἑπαρχος appellatur, qui alias *Satrapes*. Brisson. de Regno Pers. lib. I. pag. 113. et ex eo, hoc loco *Popma.* Adde supra ad V. 1. 43. *Freinsh.* *Contribuit*, attribuit, adjecit, adiunxit, adposuit, quæ verba ad hunc sensum exprimendum frequentius a Nostro sunt repetita, VIII. 1. 2. 'Quibus eorum, qui in defectione perseveraverant, urbes agrosque jussit adtribui.' IV. 1. 28. 'Regionem quoque urbi adpositam ditioni ejus adjecit.' X. 10. 3. 'Phrygiam minorem Hellesponto adjunctam.' Ibid. 'Adpositas Thraciæ Ponticas gentes obtinere jussi.' Sed et hoc verbum 'contribuere,' ut singularem vim, sic elegantiam rei propriam habet, non ignoratam aut neglectam aliis etiam optimis scriptoribus. Sueton. Aug. cap. 48. 'Regna aut iisdem quibus ademerat reddidit, aut alienigenis contribuit.' Cæsar. Bell. Civ. I. 60. 'Caligurrutani qui erant cum Oscensibus contributi:' I. c. conjuncti: nam sic et Livius XXXI.

Delph. et Var. Clas.

30. 'Ne in unam urbem contributi quidem majores sui deserti reliquerint.' Plinius III. 3. 'Præter civitates contributas aliis.' Justin. XII. 5. 8. 'In unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contri-
buit.' *Snak.*

Perpetuum dorsum] Longior tractus montium, ejusque partes superiores: supra III. 4. 12. 'Dorsum montis imminebat viæ.' Sueton. Cæs. cap. 44. 'Apennini dorsum.' *Cellar.*

§ 17 *Persidem*] At quomodo Persidem prius intrare potuit, quam Susidas pylas? Certe latet hic ingens vitium aut scriptoris, aut voluminis. Ego magnopere velim exsecris duabus vocibus legere: 'Omni hac regione vastata, die quinto (die quinti diceret Agellius) angustias, &c. intravit.' *Freinsh.* Recte corruptum locum censeat Freinshemius, cum Persidem ante Susidas pylas intrare nequiverit. Mihi non est dubium, quin illud *Persidem* ex versu superiore perperam hic sit repetitum. Puto autem sic scripsisse Curtium: *omni hac regione vastata ferro, die quinto angustias, ex ferro male aspecto fecit oscitans librarius terro, mox alius, quia sequebatur die, tertio, et quia statim legitur quinto, ideo ex superiori versu Persidem hic inseruit. Scheff.*

Pylas] An et sic legendum in Diodoro XVII. 68. τὰς Σουσιᾶδας καλουμένας πύλας pro πέτρας? *Freinsh.* Arriano lib. III. p. 201. *Persides Pytlæ* eadem, quæ Curtio *Susides*. Diodoro Σουσιᾶδες πέτραι. XVII. 68. angustus transitus inter Susa et Persepolim, a citeriori loco, et ulteriori ex æquo denominatus. *Cellar.*

XX milibus] XV editiones: et mirarer, si semel in numeris inter libros conveniret. *Modius. Quindécim*] Ex Diodoro, quem hic maxime sequitur, legend. XXV. quamquam Arrian. III. 4. 2. quatuor tantum milia tribuat Ariobarzani. *Freinsh.*

De industria] Simulationis hujus

Q. Curt.

3 Z

multa passim exempla. Livius xxix. 34. 12. 'Masanissa ex composito, nunc terrentis, nunc timentis modo, aut ipsis obequitabat portis, aut cedendo cum timoris simulati specie audaciam hosti faceret, ad insequendum temere eliciebat.' Proprium id esse Parthorum notavi ad Flor. iv. 10. 3. g. Freinsh.

§ 18 *Per montium prona*] Per declives partes montium. Græcismus. Sic 'inferiora vallis' Livius xxi. 37. 'intima finium' xxxiv. 47. 'sæva hiemis' Mela ii. 1. 'portuosa litorum' Solin. cap. 2. de Italia. Cellar.

§ 19 *Inulti ferarum*] In editionibus erat: *sed quod inulti quidem, ferarum ritu, &c.* tu lege: *sed quod inulti, quod ferarum ritu.* Modius. Hæc imitatio Sallustii, ut videtur, apud quem Catilina sic milites suos hortatur: 'Quod si virtuti vestræ fortuna inviderit, cavete inulti animam amittatis: non capti potius sicuti pecora trucidemini, quam virorum more pugnantes, cruentam atque luctuosam victoriam hostibus relinquantis.' Illud honestæ mortis solatium est, non inultum in bello occumbere. Loccenius. *Inulti ferarum ritu*] Explicavi hæc ad Florum iii. 3. 17. m. Locis ibi citatis adde Ovid. Met. ix. 131. 'neque enim moriemur inulti.' Habent autem hic quidam libri vocem abundantem: *quod inulti quidem ferarum ritu*, quod non incommode mutari possit ex Bong. *quod inulti, quod fer. ritu.* Freinsh.

§ 20 *Alius alium levantes*] Cæsar de Bel. Gal. vii. 47. 'L. Fabius, &c. tres suos nactus manipulares, atque ab iis sublevatus, murum ascendit: eos ipse rursus singulos exceptans, in murum extulit.' Xenoph. Ἀραβάς. 'Cherisophi copię quum tubam audiissent, mox sursum via manifesta tendebant, prætoribus ceteris per tramites non tritos, qua quisque forte fortuna pervenerat, pro viribus sursum pergentibus, hastisque se mutuo

sublevantibus.' Adjiciemus Livii locum de arce Illiturgitana capta, xxviii. 20. 'Levium corporum homines, et multa exercitatione perniciousum, clavos secum ferreos portantes, qua per inæqualiter eminentia rupis poterant, scandunt. Sicubi nimis arduum et leve (sic scribeb.) saxum occurrebat, clavos per modica intervalla figentes, quum velut gradus fecissent: primi insequentes extrahentes manu, postremi sublevantes eos qui præ se irent, in summum evadunt.' Quem locum compara cum Curtiano infra vii. 11. Freinsh.

Manibus convulsa] Impressi omnes, correpta et convulsa, recte quidem; sed movit me membranarum consensus, ut ita locum ederem, quemadmodum excusus est. Modius.

§ 21 *Tantæ molis*] Vide Lips. Poliorc. v. 4. Freinsh.

Pudor] Qui hercle non minus urit animos generosos, ut aliquando vel mortem præoptent: sic apud Flor. ii. 6. 17. 'Paulum puduit.' Et iv. 2. 34. 'Curioni pudor suavit, ut amisum sua temeritate exercitum morte sequeretur.' Freinsh.

Conjecti exercitus augebat] Agebat, vulgo; pessime: porro pro *conjecti* erat in scriptis aut *conlecti* aut *ejecti*. Modius.

§ 22 *Ad cam*] Ex Pal. i. est, quod prætulî vulgato: *ante eam diem.* Freinsh.

Mari novum iter in Pamphyliam] Per Climaca, Pamphylio mari imminentem montem, qui angustam viam propter litus, et inundationi obnoxiam hiberna tempestate relinquit. Vide Suppl. ii. 9. Cellar.

§ 23 *Ordinibus*] Editi, *agminibus*; quod non damno; etsi illud malo. Modius.

XXX. *ferè stadia remensi sunt*] Nec aliter Polyæmus. Diodorus vero σταδίου τριακορίου, forte et ibi τριάκοντα reponendum. Loccenius. Triginta] Quid est, quod Siculus xvii. 68. unde

totus hic locus expressus, *trecenta stadia regressum* dicat? longa locorum intercapedo est trecentorum stadiorum. Trecenta stadia efficiunt novem milliaria Germanica cum sesquiquadrante; triginta autem non plenum milliarium. Nullum tamen reor mendum intercedere, eo quod Curtius tantum de angustiis loquatur, per quas ad unum prope milliare est Alexander ingressus; Siculus vero de toto itinere et loco castris in campo delectis. *Raderus*.

CAP. IV. § 1 *A superstitione*] *Ex* vel *præ*: superest. *Cellar*. Forte, *innata superstitione*. Heinsius.

§ 2 *Prædicere poterat*] In Serenissimæ Reginæ Christianæ Bibliotheca Ms. fuit, in quo desiderabatur *τὸ poterat*; quod si recipimus, leg. est *prædiceret*. Freinsh.

§ 3 *Medium iter*] Per campos, et regiam popularemque viam, Græcis *λεωφόρον*. 'Medio tutissimus ibis,' inquit Phæbus apud Nasonem. *Raderus*. Per *Medium*] Extremæ dementiæ damnant Alexandrum, qui *medium iter*, sic enim vulgo legitur, interpretantur 'regiam popularemque viam per campos,' Græcis *λεωφόρον*: si enim tale iter ea parte patuisset, Alexander cum aperto discrimine, nulla urgente necessitate, nullo temeritatis præmio, impeditos illos arduosque calles cligeret? Quanto æquiorum iudicem habuit Virum præstantissimum Bongarsium, qui et veram lectionem divinavit, adjutus Mss. suis, in quibus erat, *per medium iter*. quam lect. et alii Mss. fovant. Et sane apertior Persis, qua Medos adspicit: situm locorum, atque descriptionem, quæ mox num. 5. subjicitur, introspecte. Hinc apud Diodor. xvii. 68. periti locorum negant 'alibi patere iter,' ea scilicet parte, qua ingredi conatus erat Alexander; ubi igitur ista via regia? 'multorum tamen dierum circuitu intrari posse.' Curtius etiam addidit, qua intrari possit, *per*

Mediam scilicet. Freinsh. Per *Mediam*] Quo a Septentrione intraret Persidem: sed hoc incommodum visum Alexandro, quia insepulta occisorum corpora relinquenda fuissent. *Cellar*.

Deserere] Plus dicit hoc, quam vulgatum *dimittere*. Modius.

Insepultos] Vide supra ad iii. 12. 13. et citatos a Raderi Homer. II. Ψ. 110. &c. et Ω. 554. Alex. dies Genial. iii. 3. Plutarch. Demosth. cap. 29. Virgil. Æn. xi. 102. Freinsh. Dignum Nicia exemplum, quod adjiciatur. Hic dux Atheniensium, quum forte rescivit, duos ex suis ad Corinthum prælio insepultos relictos esse, quamvis victor, inhibuit exercitus cursum, maluitque victoriæ laudem profundere, petendo a victis ad sepulturam corpora, quam duos cives inhumatos relinquere. Plutarch. in vita ejus. *Cellar*.

§ 4 *Quidam*] An Pharnuches Arriani iv. 1. 16? Freinsh.

§ 5 *Persis*] Persidem Strabo quoque lib. xv. descripsit, et post hunc Plinius vi. 27. Solinus cap. 54. Ammianus Marcellin. xxi. 18. Sed parum inter se et cum Curtio consentiunt. Quidquid est terrarum et montium inter mare Caspium a septentrione, et sinum Persicum, seu mare rubrum a meridie, Persidi adsignatur. Hodie tractus ille, qui est inter Tigrim, sinum Persicum, mare Indicum, seu rubrum, Indum et Jaxartem et Caspium mare, a Sophis Persiæ regibus possidetur, quam terrarum portionem Agrippa apud Plin. vi. 27. Medis, Parthis, et Persis attribuit. *Raderus*.

Clauditur, quod] Rursum editiones: *perpetuis montium jugis clauditur, quod in longitudinem MDC. stadia, in latitudinem CLX. percurrit*: longe meliora nostra sunt. Modius.

M. DC. stadia] Longitudo ex Eratosthenis apud Strabon. lib. xv. sententia ad Caspias portas viiim. sta-

diorum est, milliaria nostratia ccl. Reliqua non est supra iiii. stadiorum, nostratia lxxii. et semis. Longitudo in mediterranea a Ssis Persepolim stadiorum iymccc. milliaria nostratia centum et unum supra triginta. Hinc usque ad Carmaniae fines mdc. stadia, milliaria nostratia l. et hanc postremam dimensionem accepit Curtius tantum, qua regio porrigitur in longum. *Raderus.*

§ 6 *Hoc dorsum*] Ab Occidente ergo ad Orientem per juga et dorsa montium tendamus, Ssis ascendamus, per Persidem transeamus, Carmaniam superemus, Drangianam percurramus, ac tandem in Paropanisum altissimum et asperimum montem entitamus; qui Ptolemæo Caucasus est, totius Asiae eminentissimus, glacialis et calvus, de quo infra copiosius. Ad hunc Larnacem Noachi applicitam ait Goropius in Indo-Scythicis pag. 473. Hanc montium catenam intelligit hic, quam dorsum appellat Curtius, per quod post terrarum inundationem reliquæ humani generis in larnace servatæ paullatim ex Oriente et Paropaniso seu Caucaso ad Babylonem sunt profectæ, seseque tandem in campos demisere, et Babylonem condidere. Est enim Caucasus mons Goropio ex antiquis id docenti tam longe extensus, ut Taurum etiam, qui a Pamphylia surgit, ab eodem derivari dicant, et alios quamplurimos montes ingentes, qui pro diversitate gentium diversas sortiuntur appellationes, quos Plinius v. 26. minus Tauri nomine complexus est. Idem Plinius brevius de Persarum regnis: 'Namque Persarum regna, quæ nunc Parthorum intelligimus, inter duo maria Persicum et Hircanum Caucasii jugis attolluntur.' Strabo pr. lib. xi. clarissime: 'Taurus eam continentem (Asiam) mediam fere cinguli in morem dividit ab occasu ad ortum porrectus, unamque ejus partem versus meridiem

relinquens. Latus est Taurus sæpe etiam iiii. stadiorum, longitudine (quanta etiam Asiae est) 45,600. a continente, quæ Rhodo opposita est, usque ad extremitates Indiae et Scythiae Orientales.' *Raderus.*

§ 7 *Araxes*] De hoc vide Plutarch. de Fluminib. cap. 23. Strab. lib. xv. Observandum ab Herodoto i. 202. Araxen nunc Istro majorem, nunc etiam minorem dici. Nam Ister Araxe haud dubie major est circa ostia, minor circa fontes. Mela iii. 5. graphice nobis fontes, cursum, et ostia Araxis proponit. Solin. cap. 15. cum Plinio vi. 9. fontes Araxis ex Heniochorum montibus, brevibus ab Euphrate intervallis derivat, atque in Caspium mare exonerat. *Idem.*

In Medum] Rara Medi fluminis apud alios scriptores et geographos mentio. Strabo tamen lib. xv. non præterit, quem Araxe excipi affirmat, non Araxen Medo, ut Curtius tradit. Ferri a mari, ait Curtius, ad Meridiem, a Septentrione ergo et Caspio mari. *Minor amnis, inquit, eo quem accipit.* Araxes enim major. Sed cum a mari in Meridiem fluat, quomodo rursus in Septentrionem versus in Caspium exoneratur? cum enim Araxen excipiat, et Araxes in Caspium delabatur, ubi hæret Medus? Strabonem sequamur, qui Medum in Araxen decidere docet, per quem rursus ad Septentrionem in Caspium devehitur. Quæ sequuntur apud Curtium de Medo, apto ad herbas gignendas, &c. omnia rectius Araxi adscribuntur. *Idem.*

Araxes, Medus] Amnes Persidis, et ille quidem diversus ab Araxe Armeniae. Strabo lib. xv. p. 501. *Πρὸς αὐτῇ δὲ Περσεπόλει τὴν Ἀράξην διέβη.* Juxta Persepolim Alexander Araxem trajecit, et hunc Araxem ex Paratacene, sicut Medum ex Media deducit. Confluentes autem sic describit, ut Medus in Araxem, utpote majorem, non hic in illum infundatur:

Συμβάλλει δ' εἰς αὐτὸν ὁ Μῆδος. *In illum Araxem Medus influit.* Cellar.

Medus a mare] Celebre est apud me membranarum imperium, eas itaque sum secutus; vulgo erat: *Inde Medus ad mare, et ad Meridiem versus, minor annis eo, quem recipit, &c.* Modius. *A Mari*] Alii *a mare*, quomodo potuisse dicere Curtium, ostendit Ovidii in *Ibin* vers. 109. 'Et summum Lybico de mare carpat aquam.' Atacini: 'Cingitur Oceano, Lybico mare, flumine Nilo.' Et Plauti: 'Dicant in mare Communi captos.' Ipse tamen malim legere, ex Mss. Constantiensis et priscis editt. *ad mare meridiem versus*, quod Medus in montibus Septentrionalibus ortus ad mare Persicum, quod e regione Caspii est, versus, iterumque flexus in Caspium demum delabitur. *Raderus*. Habent et Impr. quidam, *ad mare et ad Merid. versus*: mihi tamen vulgata longe videtur potior. *Freinsh.* *Medus ad mare meridiem versus*] Tellierius hanc ex variis optimam lectionem censet. Vulgo: *a mari* (Caspio) *et ad meridiem versus*. Erasmus: *ad mare et ad meridiem versus*. Cellar. *Araxes et Medus a mari, &c.*] Non quæram, quid sibi velit *a mari versus*, ubi sermo est de fluvio; mendosum enim quidpiam hic esse posset, et viri docti suspicantur. Luxuriantem tantum Rhetoris stylum, et fluviorum inutilibus descriptionibus nimis gaudentis, lectori expendendum offero. *Clericus Judic.* v. 4.

Floribus vestiens] Sic Justin. xii. 7. 'Mons vite hederaque vestitus.' Noster vi. 5. 15. 'Trunci multa fronde vestiti.' Cellar.

§ 8 *Continuata*] Iterum vulgo, *continua*. Modius.

Dilabitur alveo] Membranæ, presso in solum anne dilabitur. Modius. *Dilabitur*] Ex Horatii loco iii. Od. 29. 34. 'nunc medio alveo Cum pace delabentis,' corrigendum hunc locum censet Bentleius in *delabitur*, adjun-

gens locum ex Ovid. Amor. ii. 13. 'Quaque celer Nilus late delapsus in alveo Per septem portas in maris exit aquas.' *Snak*.

Colles frondibus læti] Sic 'lætæ segetes' Virgilius dixit Georg. i. et 'pabuli lætitiæ' Justin. xiv. 4. 'oleas lætiores' Columella xi. 2. *Id*.

Salubrior temperat] Hæc ita legunt et distinguunt editi: *regio non alia tota Asia salubrior habetur: temperatum cælum*, non placet. *Modius*.

§ 9 *Modico tepore terras fovet*] Non quod calorem inducat, ut videtur primo respectu sensus præ se ferre: sed quod amœno flamine vaporem æstus minuat. Eodem sensu posuisse videtur Noster iv. 7. 22. 'Sub lucis ortum tepida manat: medio die frigida eadem fluit.' Et post paullo, 'ad lucem multum ex nocturno calore decrescit, donec sub ipsum diei ortum adueto tepore languescat.' Contrarium vero infra vi. 4. 22. 'Nisi solis ortum incolæ occupaverint; vel modico tepore succus exstinguitur,' et sic promiscuo usu adhibent Latini. Nam nihil huc facit, quod habet Cicero de Nat. Deor. ii. 10. 'Atque etiam maria agitata ventis ita tepescunt, ut intelligi facile possit, in tantis humoribus esse inclusum calorem.' *Snak*.

§ 10 *Interrogatur*] Vulgo, *interrogatus*, quod æque convenit. *Modius*.

§ 11 *Oraculo editæ sortis*] Vide iii. 1. 16. Cellar.

Lycium civem] Polyæni interpres J. Vulteius hunc Lycium vocatum putat: male. Verba Polyæni, καὶ δημολογῶν ὅτι Λύκιος ἦν, sic vertit: *Et inquit sibi Lycio nomen esse: non fuit nomine, sed natione Lycius. Loccenius.* *Lycium civem fore*] Civem ergo non cognomento Lycium, ut peperam putavit vir doctus. Similem historiam, ut fere solent variis accommodari miracula, de Cyro Justin. i. 6. 'Somnio monitus, ut quem pri-

nium postera die obvium habuisset, socium cœptis assumeret.' Freinsh.

§ 12 *Honoratum*] *Oneratum* excusi: quod quidem etsi aliis non placet, mihi tamen displicere non potest. *Modius*. Non convenit prorsus *honoratum*; *oneratum* edendum fuit. Quod cum displicere neque Modio potuerit, non debuit etiam ipso neglectus præjudicio damnari. *Acidalius*.

Monstraret] Rectius legas, *monstrare*. Freinsh.

Nisi forte crederet, &c.] Sic Appius Clandius apud Livium lib. v. ad populum: 'Obsecro vos: venandi studium ac voluptas homines per nives ac pruinas in montes silvasque rapit: belli necessitatibus eam patientiam non adhibebimus, quam vel lusus vel voluptas elicere solet.' sed Alexandri 'Ardua per præceps gloria vadit iter.' Ita Noster de illo lib. ix. 'Avaritia gloriæ, et insatiabilis cupido famæ nihil invium, nihil remotum videri sinebat.' *Loccenius*.

§ 13 *Neminem meorum*] *Impressi, neminem eorum*. *Modius*. Impense placet *meorum*, si absint et illa, qui sequuntur. Freinsh.

§ 14 *Sagittariis equitibus*] *Inseritur alicubi, et sagittariis (ducentis) et equitibus*. Male. Non noverant illi genus hoc equitum, non temere quidem alias Curtio etiam nominatum. Apud Arrianum frequentius est, qui ἰππακοντιστὰς vocat; ut lib. iii. Ἀναλαβὼν δὲ τοὺς τε ἑταίρους ἰππέας, καὶ τοὺς ἰππακοντιστὰς, καὶ τοὺς τοξότας. Ubi per viam moneo corrigendum [male: sic enim et iii. 4. 1. et 4.] leviter ἑτέροους. Nec vertendum fuit de sociis equitibus, aut capiendum de amicorum ala: sed hoc dicitur, et alios equites et hos sagittarios sive jaculatores cum pedibus etiam sagittariis assumptos. *Acidalius*. Id genus equitum alii vocant ἰπποτοξότας ut Hirtius de Bel. Afric. cap. 19. 'Sagittariis ac funditoribus, hippotoxotisque quampluri-

mis.' Et ipse Cæsar, de Bell. Civ. iii. 4. 'CC. ex Syria a Comageno Antiocho missi erant, in his plerique hippotoxotæ.' Freinsh.

Plures ignes] Hoc consilium Frontinus contulit in Stratagem. ii. 15. 5. quod est de insidiis. Hujus generis stratagemata plura apud Livium et Romanis in historiis leges, ut de Crasso contra fugitivos pugnante, ex ipso Livio Frontinus quoque eodem cap. ostendit. *Raderus*. Imitatus id est Eumenes apud Plutarch. c. 28. apud Livium xxi. 32. 12. et xxi. 42. 8. Hannibal. et xxxvi. 10. 11. 'Ap. Claudius castra metatus latius quam pro copiis, et plures, quam quot satis in usum erant, ignes quum accendisset, speciem quam quæsierat, hosti fecit: omnem ibi Romanum exercitum cum rege Philippo esse.' Freinsh.

§ 15 *Per callium anfractus intrare*] Editiones veteres, p. c. a. eum intrare. Mss. eum expungunt; sed oratio plena non est. Ceterum si forte Ariobarzanes cognovisset per callium anfractus intrare? quem? inquires. Alexandrum utique; sed Alexander ipse hic loquitur. Et quamvis se ipsum intellexerit, non est ita locutus. Nec dixit se Curtius, quod esset ambigua oratio; vox enim se de Ariobarzane et Alexandro accipi poterat. Nec eum convenit, si, inquit Alexander, Ariobarzanes eum, hoc est, se, Alexandrum inquani, intrare: quis ita loquatur, eum pro se? Itaque recte sublatum judico, quod de Alexandro satis intelligi ex præcedentibus cernis, et mox subjectis, et ad occupandum iter suum, et quæ sequuntur. *Raderus*. *Eum*] bene habet hæc particula; sic modo, ipsum regem. Freinsh.

Craterus eum] Iterum impressi: *Craterus in eum illato terrore, retineret ad propius periculum conversum agmen*. plane inepte. *Modius*.

§ 16 *Persequi id ipsum iter*] Impressi et scriptus liber Coloniensis: *eum trepidantium barbarorum tumultum*

exaudisset, persequentium regem id ipsum iter quo pridie pulsi fuerant ne dubitaret ingredi. Sigebergensis codex: *cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset, persequi regem, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret; sed nihil mihi divini aut humani quisquam quidquam posthac crednat, nisi illud persequentium regem inepti alicujus nebulonis glossema est: nive adeo scribendum est ut emendavi, aut certe hoc modo: cum trepidantium barbarorum tumultum exaudisset, id ipsum iter, quo pridie pulsi fuerant, ne dubitaret ingredi.* Modius. *Persequentium regem]* Fallor, aut hæc verba non sunt a Curtio. *Freinsh.* Glossema sapiunt. *Cellar.* Lego: *Persequi iterum relegendo id ipsum iter.* *Heinsius.*

Ne dubitaret ingredi] Variis glossematis hic locus ante conspurcatus, neque dum opinione mea purus putus. Lectionum diversitatem apud Modium vide. Nos ex iis hoc exsculimus, quando pertinaciter libri scripti vocem *regem* habent, ab ea fontem omnis variationis. Hæc corrupta scholiis et additamentis occasionem dedit. Emendanda autem iterum *relegere*. Quod ex animi sententia dico, ac serio, spretis reliquis, ita scribo: *cum trepidantium b. t. exaudisset, relegere id ipsum iter, q. p. p. f. ne dubitaret.* Non proprie, non venuste magis potuit: et inficeta præ illo, non *persequi* tantum vel *ingredi*, sed quidquid aliud excogitare ingeniosi glossographi potuissent. *Acidalius.* Placet illud *relegere* Acidalii, sed nec Modianum *persequi*, nec vulgare *ingredi*, rejiciendum, cum non constet, quod posuerit Curtius. *Raderus.*

§ 17 *Ne tuba quidem]* *Ne tubæ quidem* vulgo. *Modius.*

Tridui alimenta] Vide, si talia desideras, *Stewech.* ad *Veget.* 1. 19. et *Lipsium* de *Mil. Rom.* v. 2. *Snak.*

§ 18 *Nix]* *Livius* xxi. 35. 6. de copiis *Hannibalis*, in *Alpium* transitu:

‘Fessis tædio tot malorum, nivis etiam casus, occidente jam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adiecit,’ &c. *Freinsh.*

Allevarentur] Melius hoc, quam, ut alii, *levarentur.* *Modius.*

§ 19 *Si custodes]* Ut istos typographicos operas magnus perdat *Jupiter*, qui tam negligentes sunt in exprimendis ad enim modum libris, qui ipsis præitur. Eccere hoc modo correxeram hunc locum: *Nisi custodes fefellissent, quasi feras bestias ipsos posse deprehendi: hic illi mihi, si Dis placet, pro nisi, si excuderunt, contraria plane sententia ab eo, quod dicere vult Curtius, et res postulat.* *Modius.* *Custodes fefellissent]* *Ariobarzanis* excubias in saltu et aditu positas. *Raderus.* *Si custodes fefellisset]* Recte sic legendum vidit *Sebisius*: nam profecto de duce itineris hic sermo est. Duces itineris, suspecti præsertim, et ignoti, asservabantur, quod satis constat, additis sc. custodibus. Quamobrem duo hæc verba conjungi amant, ut apud *Cicer.* ad *Attic.* x. 20. ‘custodiæ, quibus asservor.’ *Liv.* xxiv. 45. 10. ‘Eum interdiu solutum custodes sequebantur, nocte clausum asservabant.’ Id etiam morum *Alexandri* fuisse satis constat ex *Curtio* infra ix. 9. 1. ‘Duces secordius asservati profugerant.’ Hinc est quod *Xenophon* ‘*Ἀναβάτωρ* iv. *Cherisophum* erroris gravissimi notat, qui ducem quem verberibus affecisset negligenter asservaverit, cum facile conjicere potuisset illum fugitum esse, quod et accidit. Eamdem ob causam *Carthaginenses* suspectos habuere *Romani*, ‘quod quem *Romam* mitti placuisset, &c. non custodissent,’ *Liv.* xxxiv. 61. 6. Errorem autem ducis sui quomodo ultus sit *Annibal*, apud *Livium* xxii. 13. 9. reperies. *Freinsh.*

Vel anima] *Animo* legitur vulgo; sed male: hoc enim intelligi debet, ex unius aut fide pendere, aut vita, omnium salutem. *Modius.* Recte sic,

non animo; sensus: Seu fides ducem nostrum, seu vita deserat; perimus. *Freinsh.* Si dux fraudulenter vellet

agere, aut casu in itinere interiret; et regem et se in extremis periculis fore. *Cellar.*

§ 20 *Reliquit*] *Præmisit* editiones, pessime: ut et mox, quum habent et quam pinguissimum, pro qua pinguissimum. *Arrianus* l. III. Ἀμύνταν δὲ καὶ Φιλόταν καὶ Κοῖνον τὴν ἑλλην στρατίαν ὡς ἐπὶ τὸ πεδίον ἄγειν· αὐτοὺς δὲ ᾗ δδδν χαλεπὴν καὶ τραχείαν, καὶ ταύτην δρόμον τὸ πολὺ ᾗγε. *Modius.*

Eques] Vix hic capio, cum pedites ægerrime ex his locorum tesquis et rupibus eniterentur, quomodo equites fuerint secuti. Videtur *Curtius* non sine auxesi invium iter prorsus inexplicabile reddidisse præsertim equiti. *Raderus.* Pro *Curtio* responderi possit, habuisse equos locis asperis innutritos, quales describuntur *Numidæ* apud auctores, item *Hispani*, (*Strabonem* vide lib. III.) quorum certe multa millia per *Alpes* traduxit *Hannibal*, et ne hoc mireris, etiam elephantos; ut noveris, verum dicere *Tacitum* xv. 59. 3. 'Multa experiundo confieri, quæ segnis ardua videantur.' Certe in *Romanis* equitibus necessitas et timor id docuit, apud *Livium* xxii. 15. 9. 'Qui prope inviis callibus ad dictatorem perflugerunt.' Vide *Indicem* v. 'Ala.' *Freinsh.*

Duces erant itineris] Malim abesse hoc erant, quod profecto nec *Curtius* adjecit. *Acidalius.* Vocem erant velut redundantem inductam vellet *Acidalius*; sed non videtur otiosa, et libri omnes editi inediti servant. *Raderus.* Vulgo male *duces erant*, quod ab inepta glossa intrusum corrumpit sententiam; et video jam hoc notasse *Acidalium.* *Freinsh.*

§ 23 *Præterit, ceterum*] Male hæc antea et legebantur, et interpungebantur hoc modo: Et cetera quidem haud ægre præterit: ceterum qua se

jugum montium paulatim ad planiora demittit, &c. *Modius.*

§ 24 *Cohærentes*] *Cœcantes*, vulgo: recte. *Idem.*

§ 25 *Obscuritus terrori erat*] *Livius* lib. x. 'Tarbida lux metum circa insidiarum faciebat.' *Loccenius.*

Continenti fronde] *Continna.* *Vellei.* II. 109. 'Excisis continentibus *Herciniæ* silvis.' *Cellar.*

Quæ concurrentibus] *Aurea* nostra præ impressis illis, qui concutientibus ramis majorem quam pro flatu sonum reddebat: fateor tamen etiam hæc ferri posse. *Modius.*

§ 26 *Eluvies*] Quam modo voraginem dixerat, torrentium concursu cavatam. *Cellar.*

§ 27 *Exadunt ergo*] Ibi *Alexander* cippum, seu arcum, seu absidem erexit, in qua viatorem secuturum admonuit de lævo viæ latere sequendo; dextro velut invio vitando. Extat inscriptio in *Vita S. Macarii Romani* apud *Rosweid.* lib. I. *Vitæ Patrum* p. 226. 'Absidam istam fecit *Alexander Philippi* [*Freinshemius* tamen dubitat, an eo tempore hujus nomen adscripturus fuerit *Alex.* idque jam supra ad IV. 15. 8. notavit] *Macedo Imperator* quando persecutus est *Darium Regem Persarum.* Qui terram hanc ingredi voluerit, ad manum sinistram vadat. Ad dexteram enim terra invia et rupibus et angustiis est plena.' Hanc e *Græco* translata nemo dubitabit, qui auctores vitæ; non interpretes legerit. *Raderus.*

§ 28 *Integros quoque*] Ipse *Noster* interpret sui est, 'antequam discrimen,' id est, 'pugnam experirentur.' Nec aliter supra IV. 16. 11. 'Integris debiles implicabantur.' Et VIII. 11. 23. 'Aliqua membrorum parte multati ab integris deserti sunt.' *Cæsar* *Bell. Gall.* III. 26. 'Integræ ab labore cohortes.' *Cellar.*

§ 29 *Præsidebat*] Hoc landant membræ: vulgo est, præerat. *Modius.*

§ 31 *Necessitas*] *Statius* x. 487. 'Est

ubi dat vires nimius timor.' Silius i. 557. 'clausos acuunt extrema pericli, Et fractis rebus violentior ultima virtus.' Tacitus H. III. 60. 4. 'Esse adhuc Vitellio vires, acres si desperassent.' Et Ann. XII. 31. 5. 'Illi obseptis effugiis, multa et clara facinora fecere.' Sallust. Cat. 58. 10. 'Necessitudo etiam timidos fortes facit.' Vide Lipsium Polit. v. 18. Veget. III. 21. 'Ex desperatione crescit audacia.' Hannibal hinc stimulat suos apud Liv. XXI. 44. 10. 'Vobis necesse est fortibus viris esse, et omnibus inter victoriam mortemve certa desperatione abruptis; aut vincere, aut, si fortuna dubitabit, in praelio potius, quam in fuga, mortem oppetere.' Seneca de Clem. I. 12. 'Acerrima virtus est, quam ultima necessitas extundit.' Pulchre Xenophon Hist. Græc. lib. VII. quo loco narrat Thebanos, qui post profligatum Spartanorum exercitum, ipsam urbem invaserant, vix centum a viris esse repulsos, præmittit: Ἐξεστὶ μὲν τὸ θεῖον αἰτιάσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὥς τοῖς ἀπονεομημένοις οὐδὲς ἂν ὑποσταίη. Id partim numini potest adscribi, partim dici, desperatis neminem posse resistere. Prudenter ergo a Scipione Numantiam obsidente, 'non est permissa pugna morituris,' apud Florum II. 18. 13. ubi notam nostram inspicere. Freinsh. Exemplum cape in Locrensibus apud Justin. XX. 3. Cellar.

§ 34 Agmine acto] Ducto. 'Agi' dicuntur pecora, et iumenta, quum propelluntur: infra v. 13. 19. 'reliquum agmen more pecudum agebatur.' Adde quæ ad III. 13. 10. notavimus. Cellar.

CAP. V. § 1 Locorum fraude] Hoc μεταφορικῶς: fraus enim non cadit, nisi in hominem, et humani generis hostes Stygios genios: nam cælestes non fallunt. Poterant tamen et loca esse suspecta ab hostibus ad perniciem aliorum comparata et instincta, cum sæpe in pontibus, silvis, campis,

montibus fiunt, quando scrobes fodiuntur, murices et stimuli, tribulique et pali defodiuntur. Raderus. Frandem locis tribuit Curtius ob fossas præaltas, sive eas ad impedienda itinera hostes effecissent, sive ipsius naturæ impetus, ut supra v. 4. 23. Simili figura dici solent 'infida loca,' ut apud Flor. III. 4. 5. 'infidum glacie flumen.' In Tacito I. 61. 2. 'fallaces campi,' &c. Freinsh. Fraus locorum, pro difficultate locorum ponitur, ut apud Virg. Æn. IX. 396. 'videt Euryalum, quem jam manus omnis Fraude loci, et noctis subito turbante tumultu Oppressum rapit.' Vel pro periculo, idem Virg. Æn. X. 72. 'Quis Deus in fraudem, quæ dura potentia nostra Egit?' id est in periculum, ita enim in jure lectum est: 'Fraudi erit illa res.' Id est periculo, ut ibidem annotat Servius: iterum VII. 8. 34. 'locorum fraude deceptis,' Snak.

§ 2 Properaret occupare] Excensi libri, properaret occupare thesauros dimissos: ab iis nempe sunt, qui thesaurum mendorum ingentem Curtio liberaliter donatum, nobis ex ejus monumentis eruendum reliquerunt. Modius. Occupare] Insertæ vulgo binæ voces: thesauros dimissos; quas plane insititias non Modius, non alius mihi persuadebit. Emendo ego: properaret occupare thesauros ditissimos, expeditum iter esse. Invitabat et incitabat eum, quod cum iter facile, tum præda esset maxima. Acidalius. Libri veteres plerique post thesauros habent vocem dimissos, unde Acidalius facit ditissimos: mihi nescio quomodo convenientius videatur, si legatur thesauros sibi commissos. Vitium videtur ortum ex literis primo male connexis, hoc modo, thesauros sibi commissos, post per emendationem mutatis deletisque, quæ displicebant, ut fieret dimissos. Scheffer. Placet Acidalii ditissimos. Heinsius.

Quamquam] Valde dubito de scriptura hujus loci; nec enim ita in levi habendum puto hunc fluvium, ut di-

ceretur *expeditum iter esse, quamquam interfluat amnis*, quem propter copiam aquarum nec nando superare possis, nec vado. Id autem sic fuisse, clarum ex sequentibus; nam Alexander ibi pontem struere necesse habuit. Scripsit omnino Curtius: *expeditum iter esse, quam qua Ar. amnis interfluat*. Hoc est, si inire rationem possit trahendi fluminis, ceterum iter in expedito fore. Et sane apparet Alexandrum non temere ad fluvium procurrentem, ibi substitisse liantem et circumspicientem, quomodo transiret, sed ante capto consilio, a peritis locorum edoctum, eo animo processisse, ut ad pontem fabricandum vicorum istorum, de quibus Curtius, materia uteretur. Unde facile intelligitur fabros etiam aut præmississe, aut secum deduxisse: denique omnia ex præparato fuisse gesta. *Freinsh.* Freinshemio legendum videtur, *quam qua*, hoc est, *præterquam qua*, quia fluvius sine ponte impeditum iter faciat. Nec tamen vulgaris scriptura nobis displicet, quod Tirdates non ignoravit, nihil facilius esse tanto exercitui, quam pontem tumultuarium flumini imponere, aut vadum, quo trajiciat, invenire. De hoc Araxe diximus modo ad cap. iv. 7. addo eundem esse Ptolemæi *Rhogomanem*, et forsân Arriani etiam *Arosin*. Indic. Rer. p. 585. *Cellar.*

§ 3 *Nullam virtutem regis istius, quam*] Eleganter dictum: vulgo, *nullam virtutem regis istius magis quam*: inepte, si cum nostris conferantur. *Modius.* Illud magis ut imperiti glossemia a Modio merito est inductum. *Raderus.* *Quam celeritatem*] In Cæsare maxime apparuit, de quo Cicero ad Att. viii. 9. ‘Hoc *τέρας* horribili vigilantia, celeritate, diligentia est,’ nam, quod Veget. iv. 31. observat, ‘in rebus bellicis celeritas amplius solet prodesse, quam virtus.’ *Cellar.*

§ 4 *Dirutis*] Iterum vulgo, *quibus direptis ac dirutis*; et fortasse ita est

legendum. *Modius.* Male Freinshemius renuentibus omnibus Mss. retinuit vulgatum, *direptis ac dirutis*. Heinsius.

Pontem] Hic ad Augusti fere ævum permansit, nisi quod fluminis inementa valde ruperunt: postea Augustus firmiorem subjecit. Servius in Virgil. *Æn.* viii. 728. *Loccenius.* Dubitat tamen Sebisius, an eousque durare potnerit, tumultuario tantum opere constructus. Ego plane alium pontem fuisse credo, de quo Virgilius: imo et alium fluvium. Nam de Armenio Araxe Virgilio sermo est; Curtio de Persico: quos non pro uno fluvio habendos, etiam Salmasio ad Solinum pag. 846. placuit, et multis rationibus ostendi potest. *Freinsh.*

§ 5 *Haud procul urbe*] Persepoli. *Cellar.*

§ 6 *Quatuor millia*] Justinus auctor est, octingentos Græcos Alexandro occurrisset, qui pœnam captivitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes, ut, sicuti Græciam, se quoque ab hostis crudelitate vindicaret. Et Suidas eandem historiam referens, octingentos fuisse ait, qui olim in Græcia capti a Persis, et præcisibus manibus auribusque mutilati erant: quos benigne Alexander excepit, et magnis muneribus consolatus est. *Popma.* *Quatuor millia*] Diodorus xvii. 69. et Justinus xi. 14. 11. non nisi ‘octingentos’ recensent. Apud Plutarchum et Arrianum nulla horum mentio. *Raderus.* ‘Octingentos’ numerat et Suidas in *Ἀλέξανδρος*. *Freinsh.*

Pedibus, manibus, auribusque] Barbara crudelitas: simile exemplum in eadem gente notavit Seneca de Ira iii. 20. ‘Rex Persarum totius populi nares recidit in Syria, inde Rhinocolora loci nomen est.’ *Loccenius.* Quamquam Æthiopum regi id Strabo attribuat lib. xvi. locus vero est in Ægypti Syriæque, sive Palæstinæ confinio. *Cellar.* Ingentem exemplorum

acervum iis, qui tam crudelia desiderant, hic exhibebit Cl. Freinshemius, si cum inspicere seorsim voluerint, quæ huc congerere visum non fuit, quia locus non capiebat. Adde tantummodo Brissonium de Regno Pers. lib. II. p. 267. *Snak*.

Inustusque] Mos notandi frontes et inurendi non Persis tantum et barbaris usurpatus, sed Græcis etiam et Romanis usitatus. Multa nos passim de stigmatis ad Martialem. Lipsius Electorum II. 15. plurima de eodem argumento. *Raderus*. Vide et Observationes Cujacii VII. 13. *Freinsh.* Juvenali hinc servi sunt Sat. XIV. v. 24. 'inscripta ergastula.' Metonymice: et Apuleio lib. IX. 'frontes literati, pedes annulati.' Plutarch. in Nicia de Syracusanorum in captivos Athenienses sævitia: 'Ὡς οἰκέτας ἐπώλουν, στίζοντες ἵππον εἰς τὸ μέτωπον. Ut servos vendiderunt, equo in fronte compunctos. Cellar.

§7 *Quippe in tam multiplici, &c.*] Levia fuerint adhuc, quæ notavimus in hoc libro: gravius hoc erit, et quod a se dabit illis aliquod etiam pondus. Turbatus est locus, et confusus, quem digero, et dirigo traductione, distinctione. Sic mutandus enim ordo: *Quippe in tam multiplici varique fortuna singulorum intuentibus similes quidem, sed tamen dispares pœnas, quis maxime miserabilis esset, liquere non poterat: omnes pari supplicio adfecti sibi videbantur. Ut vero Jovem illi tandem Græciæ ultorem aperuisse oculos conclamavere, rex abstersis, quas profuderat, lacrimis, bonum habere animum jubet.* In quo si fallor, aut fallo, nihil ipse dehinc credam, nihil unquam mihi credi volo. *Acidalius*.

Similes quidem] Propter Acidalii conjecturam, etiam *Raderus* probatam, explanandum hic est necessario quid simile distet a pari. 'Par' enim esse dicitur, quod tantumdem habet aut virium aut magnitudinis, quamquam alia sit forma aut specie: ut

contra 'simile' quod eandem figuram habet, magnitudine dispari puta: duobus angulis rectis pares sunt qui triangulum constituunt; quamquam dissimiles: quadrato quadratum simile; quamquam possit esse dispar: sic intelligenda sunt et alia exempla, ut præclarum illud apud Quintilian. X. 1. T. Livius 'immortalem illum Sallustii velocitatem diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur Servilius Novianus, pares eos magis quam similes.' Contra Liv. XLV. 43. 2. de triumphis Pauli et Anicii: 'Similia omnia magis visa hominibus, quam paria: minor ipse imperator, et nobilitate Anicius cum Æmilio, et jure imperii prætor cum consule collatus: non Gentius Perseo, non Illyrii Macedonibus, non spolia spoliis, non pecunia pecuniæ, non dona donis comparari poterant.' Hinc intelligas legendum in Apuleio de Habitu. Doct. Plat. 'Nec solum æqualitas, verum etiam similitudo cum virtutis ingenio conjungitur.' Vitiosum enim est, quod editur ibi, 'qualitas.' Sic itaque in hac miserrum turba, similis erat omnium pœna, quippe mutilatio: sed tamen dispar, levius enim afflicti erant, qui aures puta, quam qui manus, pedesve, aut oculos perdiderant: et quamquam revera erat calamitatis diversitas, tamen tristi hoc spectaculo subito offuso, non liquere poterat intuentibus, quis maxime esset miserabilis in tanta turba miserrum: his igitur sic, ut debent, acceptis, inepte subjiceretur: omnes pari supplicio adfecti sibi videbantur; quod tamen Acidali. ea adseveratione volebat, ut si hic falleret, aut falleretur, nec credere ultra quidquam, nec credi velle pacisceretur: ego vero potius omnia alia credam: quis enim ferret ita loquentem in disparibus pœnis pari calamitate adfecti sibi videbantur? deinde, si sic volebat, cur retinuit illud sibi? quo expuncto, illud videbantur rectius retu-

lisset ad præcedens intuentibus. Sed fefellit Virum eruditum et acutum tum mens Curtii, tum ipsa vis verborum. Utraque hoc volunt: agmen hoc miserorum ipso conspectu movisse lacrimas procul visentibus. dein postquam propius suggestum, etiam clamorem cum sustulisset, mixtum commemoratione malorum suorum, et congratulatione vindictæ, sic tetigisse animos audientium, ut non secus adficerentur, ac si ipsi idem supplicium in suis corporibus pertulissent. Freinsh.

§ 8 *Jovem illi*] Scilicet Græci captivi: conclamaverunt autem ‘aperuisse oculos,’ id est, respexisse ad calamitatem et miseriam suam post diuturnam dissimulationem, quasi non videret. Scheffer. Inscriptiones JOVI VINDICI apud Gruter. et Reines. prostant: hunc putant jam vindictam sumere de damnis Græciæ a Persico exercitu illatis. Cellar.

§ 9 *Excesserant vallo*] Vallo castrorum, in quibus rex eos alloquio dignatus erat. Cellar.

Euctemon ita] Totum locum, quem admodum in excusis legitur, adscribam, ut emendationis ejus rationes facilius perspicui a quovis possint: sic igitur editiones: *Euctemon Gymnus ita locutus ad eos fertur; hi qui modo ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, ut nunc simplicitas nostra est, supplicia quorum nos pudeat magis an pæniteat incertum est, &c.* quæ compara ad nostra, et intelliges, quot ex una periodo maculas elueris. Modius. *Nos qui modo etiam ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, ut nunc est, supplicia nostra, quorum nos pudeat magis, an pæniteat incertum est, ostendere Græciæ velut latum spectaculum cupimus*] In elegantem mehercule splendorem hæc Modius e tam fædo squallore dedit. Unum nos monemus etiam, per interrogationem, si forte, efferenda. Nec ignoro enim alias, hæc talia qua figu-

ra soleant dici, quæ pronuntiandi sola ratio moderatur. *Acidalius*. *Cymæus*] Gentile nomen, *Cyme*, vel *Cumæ*, urbs Æoliæ. Cellar.

§ 10 *Ut nunc est*] Hæc quid sibi velint, non excogito. Puto plane Curtium scripsisse: *Hi, qui modo ad opem petendam ex tenebris et carcere procedere erubuimus, nunc et supplicia, &c. ostentare Græciæ velut latum spectaculum cupimus.* τὸ δὲ ἰὶ agnoscunt libri Mss. quique pro eo habent *nos*, id ex glossa acceperunt. Est autem elegans, et emphaticum, sæpeque ita usurpatum optimis scriptoribus. Vocula *ut* est nata ex postrema syllaba verbi *erubuimus*, postremo et conversum in *est*, quo vitio non aliud frequentius. Scheffer. *Ut nunc est, supplicia*] Ecquæ, rogo, elegantia, aut vis inest in illo: *ut nunc est?* Non me præterit, per illam loquendi rationem eleganter describi alias præsentem rerum statum. Cicero ad Fam. iv. 9. ‘Non habet, ut nunc quidem est, id vitii res.’ Ubi vide commentarium P. Manutii, qui plura hujusmodi loca congessit. Verum a Curtii loco ea dictio prorsus aliena est. Ceterum vel mediocri mentis intentione opus est, ut tibi mecum persuadeas, ita legendum esse, nec aliter Curtium scripsisse: *Hi, nos scilicet, qui modo ex tenebris et carcere procedere erubuimus, itane supplicia (nostra) ostentare Græciæ velut latum spectaculum cupimus?* Est enim irrisiois quædam formula, quasi dicat incongruens esse, eos, quos puduerit vel e carcere progredi in conspectum hominum, quippe manibus, auribus, pedibus mutilos, tantopere nunc gestire in Græciam reverti, futuros popularibus suis spectaculo; læto scilicet. ‘Itane,’ ‘Itane vero,’ urgentis sunt, aut etiam stomachantis, inquit Tursellinus cap. 8. de Particulis, et exempla subjungit. Ceterum meam sententiam firmanonnulli codices a Freinshemio laudati, in quibus non *ut nunc est*,

sed ut nunc legitur, et post *cupimus* adjecta est nota interrogationis. *Heumann. Parerg. Critic. p. 98.* Mediocri me mente præditum agnosco libenter, ac proinde non motum, ut perspiciam hunc locum corruptum, quod duo doctissimi viri Cl. Schefferus et Henmannus acriter contendunt; etiamsi videri possint et alii hæsitasse, qui ideo sic interpolantur: *nunc simplicitas nostra est.* At vero hanc loquendi formulam, ut elegantem, et iterum corruptam ix. 6. 6. librariis imputabit, et Curtio vindicabit Acidalius. Nam si non possit significare præsentem rerum statum; vel, ut nunc sunt tempora; hoc patriæ statu; hodie, vel simile quid; idem dubium de aliis locis moveri possit. Asinius Pollio ad Cic. Fam. x. 31. 'Constitui, ut nunc est, cum exercitu proficisci.' Cic. ad Att. xii. 28. 'Quæ si manebunt, quærenda erit excusatio ad Brutum, sed, ut nunc est, mansuræ videntur.' Simile est, quod dixit ad Att. viii. 23. 'Certe transeunt, vel, quomodo nunc est, transierunt.' Quinctilian. Decl. cclxxviii. 'Cum honoraretur filius, ut nunc est, tuus.' Adde præstantissimum Gronovium ad Planti Mil. Gl. act. 3. sc. 1. vs. 216. Bene vero consulisset Vir Doctissimus, si nobis indicasset, unde hauserit illas nonnullorum codicum Freinslemianorum lectiones, in quibus est omissum fuit, et addita interrogandi nota. Nam ad Curtium adjecta nos non offendimus, quod monendum duximus, ne quis a nobis quid negligentia omissum suspicetur. *Snak.*

§ 11 *Atqui optime*] *At ii* vulgo: minus bene. *Modius.*

Qui abscondunt] Eodem recidit illud Pindari Pythionic. iii. 146. τὰ μὲν οὖν Οὐ δύνανται νῆπιον κόσμῳ φέρειν, ἄλλ' ἀγαθὸν, τὰ καλὰ τρέψαντες ἔξω. *Res adversas*, inquit, *nesciunt moderate ferre stulti: at sciunt sapientes, quæ pulchra sunt foras et in publicum verten-*

tes; abstrusis scilicet tristioribus: quo ingenio proponit nobis in politica prudentia Tacit. i. 24. 1. 'Abstrusum, et tristissima quæque maxime occultantem Tiberium.' Et iii. 18. 3. 'Domestica mala tristitia operientem.' Ita enim plane faciendum est in desperatis, aut cum nos credimus sufficere remedio. Alias enim gravissime peccatur cum Vitellio, apud eundem Histor. iii. 54. 1. qui 'stulta dissimulatione, remedia potius malorum, quam mala differebat.' *Freinsch.*

In suorum] Adhuc vulgo in aliorum, et pro ponunt erat in Ms. Colonicensi codice *confidunt*, non recte, me judice. *Modius.*

§ 12 *Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat: nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissemus esse fastidio*] Hæc cum iis, quæ et præcedunt et sequuntur, in hunc modum distinguenda, magis in expedito ut sit sententia: *Nemo fideliter diligit, quem fastidit: nam et calamitas querula est, et superba felicitas. Ita suam quisque fortunam in consilio habet, cum de aliena deliberat. Nisi mutuo miseri essemus, olim alius alii potuissemus esse fastidio: quid mirum est, fortunatos semper parem quærere?* Ubi tamen pro semper libentius sibi met reponam. Et geminam plane mendam in Manilio alicubi scio, de quo ad ipsum fortasse, cum erit commodum. *Acidalius.* *Fortunam in consilio habet*] *Snæ* quisque fortunæ rationem habet; suam fortunam considerat, et secundum illam adversus alios se gerit. *Cellar.* Supra iii. 5. 12. 'Darius ergo fortunam meam in consilio habuit.' *Snak.*

Nisi mutuo] Excusi minus concinne, et nisi mutuo miseri essemus. *Modius.*

§ 13 *Quid mirum est fortunatos*] Puto et hic scribendum, *quid mirum et fortunatos?* Longe profecto elegantius hoc est; et ex oppositione præcedentium ostendit, factum non ha-

bendum pro iniquo. *Scheffer.*

Olim vita defuncti] Et nunc pro mortuis habiti, de sepulcro potius quam de patria cogitemus. *Cellar.*

Obruamus] Sequitur in expressis, *ubi horribiles cicatrices celet exilium:* quæ unde sint, divinare non possum; nam a Curtio non esse ut credam, et si non male hinc loco conveniunt, trium manu exaratorum codicum consensus facit. *Modius.*

Grati] Reduximus veram lectionem ex Mss. nonnullis. Per ironiam autem hæc dicta aculeum habent: quod qui non receperunt ingratis mutaverunt, *ingrati.* *Freinsh.*

Et fratres] Hic copulam et non habent membranæ, et omnino aliquod latens ulcus subesse videtur. *Modius.* *Ingrati prorsus conjugibus, quas juvenes duximus, revertemur. Liberi in flore et ætatis et rerum et fratres agnoscent ergastuli detrimenta]* Postremam copulam in membranæ non esse *Modius* notat: et videri sibi aliud omnino latens ulcus subesse. Recte suspicatus ille: nobis ipsum ulcus magis notum, quod et sanamus levi manu; scribimus: *liberi in flore et ætatis et rerum patres agnoscent ergastuli detrimenta?* quod si copulam obteri non pateris, nūta ut: *ut patres non agn. quomodo Vellei. lib. 11. 'At nunc si quis tanti habitet vix ut senator agnoscatur.'* Ceterum *ergastuli detrimenta* eleganter *Curtius* pro ipsis captivis, et *ergastulis*, ut *Apuleius* noster *Asini lib. 1. 'fortunæ decermina,'* pro mendicis, quasi fortunæ recrementa. Sic enim *Magnus Lipsius* isthic legit, e cujus emendatione locum integrum apponam: 'Ecce Socratem contubernalem meum aspicio: humi sedebat scissili palliastro semiamictus, pœnali lurore ac misera macie deformatus: qualia solent fortunæ decermina stipes in triviis erogare:' in quo ipso ut de aliis cum eo mihi non convenit, quæ suo loco reservamus, ita neque de hac voce: de

qua nonnihil nunc occasione oblata, non quæsitæ, breviter agemus. Ac 'decermina' scribi *Apuleio* potuisse non sum ejus oris, ut negem, frontis ejus multo minus, ut improbam vocem aiam. quamquam *Festus* a 'decerpo,' ut videtur velle, quomodo formet, equidem non video, miliantem jam olim de alia libuit suspicari, ita parum diversa, ita imo simili, ut sit eadem literula excepta una modo. Cum enim in procæsis exstet omnibus, 'deterima,' 'determina' inde fieri non minus ad sensum commode, ad literas vero aliquanto etiam posse commodius arbitrabar. A 'tero' 'terui' 'termen,' et hinc 'termentum' in *Plauto* eruditi norunt: a composito quid item in 'determen' id cum 'detrimento' *Curtiano* mire convenerit: etsi nec dissimulabo, quid de utriusque loco etiam aliud alias in mentem venerit opinari. Verebar ne *Apuleius* 'decremina' scripsisset, *Curtius* 'decrementa,' simili ac gemina item forma. Quæ voces a 'decreresco,' sic forsân usurpata, ut in contrariam mentem, 'incrementum,' a *Virgilio*, *Apuleio*, aliis. *Virgil. Bucol. 'Magnum Jovis incrementum.'* *Apul. lib. v. Venus de Cupidine suo, 'Nimirum illud incrementum lenam me putavit, cujus monstratu puellam illam cognosceret.'* Et *Nazarius Panegy. Constantini, Constantium juniorem* vocat 'incrementum maximum publici boni.' Sed hæc olim ad *Apuleium* pueri allucinabamur: in quem certiora aliquando, magis ætate et uberiore lectione confirmati, dabimus, etsi daturi quando simus, ut res adhuc sunt meæ, nescio. Ut properarem illud hortari poterat, quod observationum nostrarum quotidie numerus decrescit, dum alii, me morante, præveniunt interim ac præcipiunt, unde periculum forte, ne frustra denique laboraverimus: ut tardem etiam, multæ causæ sunt in publicum nulla causa vel proferendæ vel tacendæ. Nec est vero

unus ille, cui operam nostram mancipaverimus: et in alios distingimur jam diu, ut ad hunc respicere non vacet. Fidem tamen promissi ante triennium jam facti cum fide liberabimus, ut primum licebit, ac majore cum fœnore solvemus, quod longius debemus. Non et mala nomina sunt, quæcumque lenta: de Curtii loco hæc scribenti hoc nunc incidit: 'retrimenta' legi posse faciliore sensu, quo et l. vi. 'Purgamenta servorum' Philotæ servos vocat: et lib. viii. homines nescio quos viles 'purgamenta urbium suarum,' quam sentinam civitatis Cicero dicebat: item lib. x. 'purgamenta exsili' colluvies exsulum: sic hoc loco 'retrimenta' sive purgamenta vulgus ergastulorum et captivorum. 'Retrimenta' autem vox non protrita quidem, sed nec inusitata: Varro sesqui-Ulysse. 'Retrimenta cibi:' quem etiam locum ex ἐπιπολῆς emendo: 'Retrimenta cibi, qua exirent, per posticum canalem feci.' *Acidalius*.

§ 14 *Multati*] Semel monebo, ubi cumque vulgo in Curtio legitur, 'mutilare,' et 'mutilatus,' ibi in membranis semper 'multare,' et 'multatus.' *Modius*.

§ 15 *Sors et necessitas*] Non fors, pro condicione: sic viii. 3. 6. 'Patereturque sortem quamcumque iis fortuna fecisset.' *Snak*.

§ 16 *Relinquemus ergo*] Excusi, *relinquemus ergo ex templo*: inepte. *Modius*.

Præsentia] Male interpreteris, (si cum vulgatis *præsentium* retineas) *præsentium* conjugum; frustra, *præsentium* nostrum. Omnino *præsentia* scribendum. Voce *pignorum* conjuges hic simul et liberi veniunt: alibi nec hi tantum, sed necessarii quicumque. *Acidalius*. Mss. omnes ut vulgo, *præsentium*. Lego, *pertæsi præsentium*. *Heinsius*.

§ 17 *Natura*] Vulgo, *naturæ*. *Modius*.

Fortuita] Iterum vulgo, *fortunæ*. *Mo-*

dus. Avorum memoria excusi *erubesceret fortunæ*, inde nostrates Grammatici regulam fixerunt: male; *fortuita* enim castigatiores libri omnes. *Cellar*.

Tristem eum] Adhuc vulgo: *tristem enim de mortalitate ferre sententiam et desperare misericordiam, qua ipse alteri denegaturus sit*: male. *Modius*. *Tristem enim*] Malebam sic, quam *tristem eum*, ut esset confirmatio proxime præcedentium: et quoniam sic deinde in libris haberi comperi, libens rescripsi. *Freinsh*.

§ 18 *Quod ipsi numquam ausi optare forent, obferre patriam*] Illud *forent* prorsus ineptum est hoc loco: scripsisset saltem Curtius *ausi forent optare*, cum trajectio non modo non sit elegans, sed plane absurda. In Pal. i. legitur pro eo *fortem*. Puto igitur scripsisse: *quod ipsi numquam ausi optare, fore* (vel forte jam) *obferre, patriam*, &c. sic sane elegans est oppositio inter id quod per expectationem magnam obvenit optanti, et quod subito per fortunam ne opinanti quidem. Quale quid his Græcis evenit. *Scheffer*.

§ 19 *Lucis adspectum*] Pessime hic locus ita antea interpungebatur: *alium domi esse cæli haustum, alium lucis adspectum*: mores, sacra, linguæ commercium etiam a barbaris expeti. Quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte, non ob aliud tam calamitosi, &c. *Modius*. *Alium domi esse cæli haustum, alium lucis adspectum*: mores, sacra, linguæ commercium: etiam a barbaris expeti, quæ ingentia ipsi omissuri sint sua sponte: non ob aliud tam calamitosi, quam quod illis carere coacti essent. Pessime antehac dispunctum fuisse locum *Modius* ait, qui sic restituit. Ego distinctionem veterem ita bonam habeo, ut præ ea novitiam omnem spernam. Illam reduco: *Quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi esse cæli haustum, alium lucis adspectum. Mores, sacra, linguæ commercium etiam a barba-*

ris expeti, quæ ingentia omissuri ipsi sint sua sponte, non ob aliud, &c. In quibus *ingentia* illud ingenium esse nunquam putem. Occultata sub eo vox alia, qua Græci hi barbaris se opponant et præponant. Quæcumque est, non elicio: nisi si *ingeniati*: qua tamen Apuleii et Planti propria vix uti sustinnerit Noster. Cultos quidem et ingenio elegantiori dicere voluisse videtur, aut quid simile, quo a barbarie gentium aliarum Græcos politiores distinxerit, quod aliis quærendum linquo. Porro quod initio est, *illi*, venuste sic usurpatum, ejus gratiam et vim interiore non quilibet persentiscat. Ita lib. III. 'Si id consilium damnaret, at ille divideret saltem copias innumerabiles,' *παρέλκειν* videtur, et nescio quid tamen *ἐνεργείας* inspirat orationi. *Acidalius*.

A barbaris expeti] Græciam, inquam, Perside meliorem, quod an verum sit haud scias. Ovid. 'Quid melius Roma, Scythico quid frigore pejus? Huc tamen ex illa barbarus urbe fugit.' Perlege Ep. I. ex Ponto 4. 'Cuique dulcis sua patria.' *Raderus*. Hoc non intellexit *Raderus*, ut nuper ex vastis ejus commentariis didici. Egrege explicat *Nicias* apud *Thucydidem* VII. 11. 18. 'Quotquot antea pro Atheniensibus, quamvis non essetis, habebamini, et cum ob sermonis peritiam, tum ob institutorum imitationem, toti Græciæ summo in pretio eratis.' Et *Aristides Rhetor* in *Panathenæico*: 'Tota vestram sapientiam et consuetudinem terra affectat, vestrumque sermonem toti hominum generi communem judicant. Ita factum est ut per vos orbis totus in unum sermonem consenserit,' &c. *Gronovius*.

Ingenita] Sic legendum videram, soceroque nunc meo ante hoc novennium, *Vormatia* scripseram his verbis: '*Ingenita* hic legendum, non *ingentiu*, ut cuivis liquere potest.' Postea et *Acidalium* in voce *ingentia*,

quæ substituta fuerat germanæ, hæc sisse deprehendi: et vero nuper *Gronovius* in eruditis ad socerum meum literis, indicato *Ignatium Hannielem* voluisse, *quæ in Græcia nati*, vel *qui ipsi in Græcia nati*; subjecit: 'Quis dubitabit hic *Curtium* scripsisse: *quæ ingentiu ipsi omissuri*?' Quo minus veritus sum suum *Curtio* tribuere. Notissima hæc phrasis, et usn trita. *Apuleii* lib. IX. 'Ingenita mihi curiositate recreabar.' *Rutilius Itiner.* I. 7. 'Qui Romanorum procerum generosa propago *Ingenitum* cumulant urbis honore decens.' *Arnobius* lib. I. 'Quisquamne est hominum, &c. cui non sit ingenitum, non affixum, imo ipsis pene in genitalibus matris non impressum, non insitum, esse regem ac dominum, cunctorum quæcumque sunt moderatorem?' sic 'vetera et ingenita odia,' *Seneca* de *Benef.* V. 16. 2. *Iustinian.* Nov. 26. pr. de *Thracum* pugnacitate, et virtute: 'Sunt enim ista ingenita et quasi patrio quodam jure huic regioni attributa.' Hoc ergo loco suadet *Theætetus*, non esse deserenda patria et ingenita bona, cum etiam barbari, quibus nativa non sunt, ea summo-pere appetant. Ita *Noster* supra III. 6. 17. 'Ingenitam *Macedonibus* erga reges suos venerationem' dixit. Est autem similis oppositio, qualis apud *Sallust.* Jug. 31. 8. 'Servi, ære parati, injusta imperia dominorum non perferunt: vos, *Quirites*, imperio nati, æquo animo servitutem toleratis.' Multo enim flagitiosius est deesse bonis, velut ipso successionis jure ad nos devolutis, quam alienis et aliunde petendis. Hinc *Tertullian.* *Apolog.* cap. 6. graviter pulsat Romanos: 'Nunc religiosissimi legum et patrum institutorum protectores et cultores respondeant velim, de sua fide et honore et obsequio erga majorem consulta,' &c. Hinc in omnibus fere adhortationibus promptissimus locus est, a majorem virtutibus quos-

que excitandi. Vide supra ad iv. 14. 25. *Freinsh.* Recte Freinshemius, *ingenitu ipsi*. Noster vi. 10. 23. 'Jam pridem nativus ille sermo commercio aliarum gentium exolevit.' *Heinsius.*

§ 20 *Contubernii*] Servilis conjugii, inter servos enim proprie non conjugium erat, sed contubernium. *Cellar.*

Detineret] Vulgati quidam auctiores uno verbo: amor *detineret*, haberent, *relinquerent*. Unde fortassis emendandum: si q. c. l. q. s. c. a. amor *detineret*, manerent: reliqui *irent*, quibus nil patria carius est, vel esset. Sed fortassis inquam: nec enim certo scio. *Acidalius.* Ego potius nihil mutem: si quos, &c. amor *detineret*, haberent; *relinquerent*, quibus patria, &c. si qui amarent tantopere conjuges, liberos, haberent sibi, fruerentur: alii, qui patriam præponerent, *relinquerent* serviles istas necessitudines; aut si *relinquendi* verbum pro dimittere accipis, quædam divortii species fecit, ut *habendi* verbo usus, sollemne illud tangeret, 'res tuas tibi habe.' *Freinsh.* Sententia mutila. Itaque hic addunt post *detinerent*, *haberent*; sed quia libri veteres non agnoscunt, ideo existimo sic esse scribendum totum locum: si quis *contubernii liberorumque*, quos servitus cœgisset agnoscere, amor, *retineret*; *relinqueret*, quibus nil patria carius est. Depravavit locum particula *quis*, quam non intellexere prisco more pro *quæis* positam, id est, *quibus*: sententia: Si quibus amor, si aliquibus est amor *contubernii liberorumque*, si qui amant *contuberna*les suos liberosque, *retinerent* illi eos. sensus optimus. *Scheffer.*

Reinquerent] Lego, at reliqui *redirent*, vel *abirent*. *Heinsius.*

§ 22 *Lecti*] Alii *electi*, quidam *adlecti*, eadem variatione, qua sæpe alias. *Modius.*

Mille] Mss. nostri *milia*: et sic foret ex sententia summi Gronovii ad *Livium* xxix. 15. sed sic Noster viii.

Delph. et Var. Clus.

4. 13. 'Mille militum atque lixarum, calorumque:' ubi vide. *Snak.*

Dari jussi. Cum] Hæc aliter distincta, et perscripta ita in membranis leguntur: et singulis vestrum milia denarium dari *jussi cum redieritis in Græciam. et præstabo*, &c. perperam omnia. *Modius.*

§ 23 *Terram intuchantur*] Ut solent, quos fortunæ suæ pœnitet pudetve. Sic apud *Livium* xlv. 8. 2. 'Persens terram intuens, diu tacitus flevit.' *Freinsh.*

§ 24 *Pœnitentiæ*] Crediderat enim eos, cum antea reditum in patriam mallent, nunc accratiori sortis suæ contemplatione sententiam mutavisse. *Freinsh.*

Terna millia] Singulis 300. Philippæos: summa 1200000. Philippæorum, sive 1600000. florenorum. *Raderus.* De denis vestibus, si quis dubitet, adeat *Diodor.* xvii. 69. *Freinsh.*

CAP. VI. § 1 *Postero die*] De hac urbe ejusque divitiis et excidio consule *Brisson.* de Regn. Pers. lib. i. p. 47. adde *Polyæn.* iv. 3. 32. *Freinsh.*

Regiam veterum Persidis regum] *Persepolim*. Plures quidem regiæ, Babylon, Susa, Pasergadam, Gabæ, *Strabo* lib. xv. p. 501. sed *Persepolis* præstantissima, et præcipui nominis. *Cellar.*

Parentandum] Sic et *Strabo* lib. xv. Speciosum hoc dictu, re inane, imo perniciosum fuisse, postmodum agnovit ipse Alexander mox v. 7. 11. et apud *Plut.* cap. 69. 'Ceterum neque mihi hoc prudenter ab Alexandro factum videri potest, neque ulla de veteribus Persis hac ratione ultio sumpta fuisse,' *Arrian.* iii. 4. 8. Neque enim jam Persarum urbem excidebat, sed suam: ut prudenter de Sardibus captis *Cyro* respondisse *Cræsum* refert *Herodot.* i. 88. *Freinsh.* 'Parentare' est genitoribus aliisve majoribus aut cognatis inferias facere; ut Alexander 'in Ilío ad tumulos heroum parentavit.'

Q. Curt.

4 A

Justin. xi. 5. qui si interempti fuerant, ultione cædis hoc peragebatur, hinc 'sanguine manibus interfectorum parentare,' Justin. xiiii. 3. quo Curtii etiam verba, quæ explicamus, pertinent. Tandem simpliciter est uleisci: infra ix. 5. 20. 'Interneccione hostium justæ iræ parentatum est.' Petron. 'Noxio sanguine injuriæ meæ parentabo.' Cellar.

§ 2 *Qua quemque*] Sic fere Livins xxviii. 13. 7. 'Qua cuique proximum fuit, in fugam effunduntur.' Cicero Verr. i. 26. f. 'Iste, &c. cupere aliqua evolare, si posset.' Vide supra ad iii. 11. 12. Freinsh.

§ 3 *In hanc totius Persidis opes con-gesserant*] Diodorus lib. xvii. totius orbis ditissimam Persepolim fuisse his verbis testatur. Πλουσιωτάτης δ' οὐσσης τῶν ἐπὶ τὸν ἥλιον, καὶ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκῶν πεπληρωμένων ἐκ πολλῶν χρύ- των παντοίας εὐδαιμονίας. *Urbs hæc omnium sub sole ditissima erat, privatis quoque domibus per multas atutes omni felicitatis genere refertis.* Raderus.

Non ad usum] Alii, *non ad usum modo.* Modius. *Ad usum*] Ita Florus i. 16. 7. Scribit fuisse Samnitium 'gentem aureis et argenteis armis, discolori veste, usque ad ambitum armatam.' Et iii. 12. 4. Romanos 'Armenios et Britannos, ut non in usum, ita ad imperii speciem magna nomina acquisiisse.' Freinsh.

Ad ostentationem luxus] Hoc *luxus* mihi suspectum est. Puto ab initio voci *ostentationem* adscriptam glossam *luxum*, eam post receptam in textum, dein mutatam in *luxus*, ac propterea delendam. Scheffer.

§ 4 *Jam res*] Ita rectius, quam ut vulgo, *nam res.* Freinsh.

Non occupabantur] Quod alias fieri solet in ejusmodi direptionibus, ut proxima quæque invadantur, metu ne cunctando amittatur opportunitas rapiendi, dum ceteri impigre quæ possunt sibi vindicant. At in tanta rerum copia, cum viderent plus esse

prædæ, quam ut omnis asportari posset, elegerunt pretiosiora, despexeruntque, ne frustra se vilibus sarcinis onerarent. Ita supra l. iii. 13. 11. factum. Freinsh.

§ 5 *Arellerat*] Membranæ arellet, placet prius. Modius.

§ 6 *Vilia captivorum*] Tacitus Hist. iii. 33. 'Viles ad prædam, in ludibrium trahebant.' Freinsh.

Pretium sui] Nec enim aliam ob causam miserabantur eorum victores, quam ut ex distractione corporum istorum rem facerent. *Idem.*

§ 7 *Manu voluntariam*] Hæc de conjectura sic emendavi, cum supra etiam Curtium scribere meminissem: *alii furibus ædium obseratis occupant liberum mortis arbitrium*; constanter tamen in omnibus libris erat, *multi ergo hostium munus voluntaria morte occupaverunt.* Quæ lectio si cui placebit, eatenus placeat, ut non obliviscatur, quam verecunda et parum violens sit emendatio nostra. Modius. Venia mihi tandem unius liberioris vocis sit. Imperite nimis atque inscite veterem lectionem multis locis mutavit editionis optimæ alias auctor, nusquam magis, quam in hoc: ubi, si Diis placet, ita correxit atque edidit ille, uti nos exhibuimus, cum antiqua lectione nihil melius, nihil nova possit inveniri pejus. Emenda iterum, *multi ergo hostium manus voluntaria morte occupaverunt*: id est, prævenierunt, etsi idem fere verbi sensus etiam in altera scriptura. Sed an recte prævenisse dici possunt mortem voluntariam? et ut interpretemur, invaserunt, adierunt; an hoc tandem hostium manu? imo sua, imo nec sua adeo, qui præcipitio se perdiderunt. Vulgata nihil clarius: anteverterunt vim hostis illata sibi sponte vi a semetipsis. Atque hic morem nota priscorum ornandi se in mortem, suprema necessitate, quo maximo cultu possent. Exempla quædam jam nota Romanorum patrum capta a Gallis

urbe apud Liv. lib. v. Quinctilii Vari apud Vellei. II. 72. Cleopatrar apud Florum IV. 11. et Dionem. Olympiadis Alexandri matris apud Justin. lib. XIV. aliorum plurimorum apud alios multos. Unum noviter observamus, etiam militares viros, cum in aciem ad extremum discrimen exirent, ritum eundem observasse. Nec ad alios te ducam: in Nostro vide, et hoc ipso libro, neque longe ab hoc loco: 'Nos vero,' inquit Artabazus, 'pretiosissimas vestes induti, armisque quanto maximo cultu possumus adornati, regem in aciem sequemur, ea quidem mente, ut victoriam speremus, mortem non recusemus.' *Acidalius*.

Pretiosissima vestium] Quidam, *pretiosissimis vestibus*. Modius.

§ 8 *Tandem suis rex corporibus et cultu feminarum abstinere jussit*] Rectius hic scribes *suos*: quod etsi tenne, tamen observet mihi diligens lector, ac sciat, accusandi casu plerumque cum 'jubere' verbo Latinos usos, si infinitivum, ut loquuntur, aliquem adderent, ad quem et ipsum magis casum eum referebant: sin hunc omitterent, simpliciter isto dandi. *Acidalius*. *Suis*] *Acidalius* malebat *suos*: quod accusandi casu plerumque cum 'jubere' verbo Latini usi sint, si infinitivum, ut loquuntur, aliquem adderent. Sed defendit receptam lectionem Gronovius similibus exemplis Curtii VII. 1. 18. 'armigero lanceam ei dare jussit' (qui tamen locus adhuc dubius est) et § 1. Inst. de fideic. hered. 'Jussit consulis auctoritatem suam interponere.' *Freinsh.* Græca Syntaxis: nec tamen Latinis erubescenda. Tacit. Ann. XIII. 15. 'Jussit Britannico,' et cap. 40. 'quibus jusserat.' Sensus autem est, Rex milites suos corporibus et cultu feminarum abstinere jussit. Plura de iis in curis Posterioribus vide. *Cellar.* Vide Cl. Gronovium ad Livium XXVII. 24. et J. Perizon. ad Sanctii Minerv.

II. 4. 6. Nobiliss. Heinsius tamen *suos* legi malebat, non quod hanc verbi constructionem ignoraret, sed quod sic omnis ambiguitas tolleretur, ideoque hoc loco convenientior esset vulgatus verbi usus. *Snak*.

§ 9 *Ceterum aut de aliis quoque dubitabimus, aut credimus in hujus urbis gaza fuisse C. et XX. millia talenta*] Scribe, *credemus*: et ad finem, *talentum*, quod aliter βαρβαρίζει. *Acidalius*.

C. et XX. talenta] Eundem prorsus numerum Diodorus XVII. 71. expressit, quæ sortem efficiunt septuagies bis millies centena millia (imo septuagies bis millena millia 72000000.) quibus si addas quinquaginta millia talenta Susis exhausta, prodibunt centies bis millies centena millia (imo his et centies millena millia 102000000.) hoc est, ut hodie vulgus loquitur, duo supra centum milliones: ut taceam prædam Babylone et Damasci captam. Addas licet et 6000. (talenta) ex Pasargadis, (quæ efficiunt Philippæorum 3600000. summam.) supra ex variis prædis posuimus centum et octo milliones. Sed hoc parum est ad prædam Cyri, quam devicta Asia reportavit, ut auctor est Plinius XXXVI. 3. nam argenti talentum 500000 exhaustit, quæ trecenties millies millena reddunt, hoc est, trecentos milliones. *Raderus*. Diodorus XVI. 57. scribit, 'non deesse auctores, qui non minus sacrilegio' Phocensium ex templo Delphico 'abreptum fuisse tradant, quam Alexander in Persarum thesanris postea acquisivit.' Non adsentior eruditissimo Viro, qui lib. IV. de Asse, non *centum et viginti millia talenta* legit, refragante loquendi consuetudine dictorum, sed *centum millia et viginti talenta*. Id quidem haud difficulter largiar, *talenta* sic non recte dici: quomodo et *Acidalius* hic adnotat; et ipse Budæus sub fin. lib. I. legendum monet *talentum*. Sed nimirum id potius reformandum

erat, quam numerus iste tantopere minuendus, ut viginti talenta superent de viginti millibus. hic enim per millena talenta computare videmus Curtium, ut in immensa opulentia; ad quam indicandam præfatione opus sibi putavit. non itaque hic enumerasset singularia talenta, nec certe adjecisset viginti talenta centum millibus, nec plura quidem, ut arbitror. *Freinsh. Centum et viginti millia talenta* facere nostrorum aureorum, seu scutorum, seu coronatorum, seu Philippæum (nam hæc vocabula promiscue hac in re usurpantur) *septuagies bis millies centena millia*, censet Raderus. Immo Freinshemius, *septuagies bis millena millia*, 72000000. Quibus si addas quinquaginta millia talentum, Snsis excepta, fore *centies bis millies centena millia*, rursum Raderus. Iterumque Freinshemius, immo *bis et centies millena millia*, 102000000. Denique sex millibus talentum, quæ efficiunt 3600000. et rapta sunt a Pasargadis, insuper adjectis, conficiunt summam positam 'centum et octo millionum,' seu 'centies octies millennum millium Philippæum,' ut alibi reddit Freinshemius. Sic illi. Sed et error calculi est, et summæ parum Latine pronunciantur. Primam dicerent Romani, 'septingenties vices centena millia:' alteram, 'millies et vices centena millia.' Quibus junctis si insuper addas tricies sexies centena millia, conficiunt Latine enuntiata 'millies quinquagies sexies centena millia,' 105600000. vulgo, 'centum et quinque milliones cum sexcentis millibus aureorum.' Sic et quingenta millia talentum, quæ Cyrum devicta Asia reportasse testatur Plinius, aureorum nostrorum non 'trecenties millena millia,' sed 'ter millies centena millia' numerarent Romani; sive 'centies vices millies sestertium.' *J. Fr. Gronovius.*

§ 10 *Parsagidis*] Lege, *Pasargadis*,

et vide de illis Strabonem, Ptolemæum, Arrianum. *Modius. Persagadis*] Sic omnino tenni cum multis et bonis libris; quamquam alii præferant *Pasargadis*: quomodo nomen hoc scribi solitum a Græcis, indubitabili testimonio est Dionysius Alex. vs. 1069. sicque reperitur apud Herod. i. 125. Arrian. iii. 4. 7. et vi. 5. 13. Strabon. lib. xv. Maxim. Tyr. Dissert. xiv. f. et Ptolemæum: quamquam Stephano Πασσαργάδαι sint geminato σ. quomodo et Solini cap. 55. in quem vide Salmasium pag. 1202. D. 2. Agatharchides i. 1. apud Photium Cod. ccl. Plin. vi. 26. 'Passagardas' appellat, proxime a vera lectione Appian. in Mithridat. 'Parsargadas.' Verum enim urbis nomen esse 'Parsagada' facile credent, qui Hebraicam linguam a primo saltem limine salutarunt: viam prælucente etymo, nam 'Persarum castra' significare, Diotimus ex Anaximene apud Stephanum, et Eustath. ad Dionys. vs. 1069. scribunt: adsignata etiam causa, quod bello Cyri contra Astyagem ibi Persarum castra fuissent: quod et Strabo lib. xv. confirmat. Ita 'castrorum' nomen multis civitatibus fuisse, supra ad iv. 7. 2. dictum. 'Persagada' igitur, vel 'Parsagada' levi, nec Hebræis etiam inusitata, literarum transpositione, in 'Pasargada' transiit: quomodo Ciliciæ urbs, quæ Marcellino xiv. 25. ab auctoris nomine 'Anazarbus' est, in 'Anavarzam' mutatur cum alibi, tum in Hist. Hierosol. Willermi Tyrensis iii. 18. *Freinsh.* Varie scribitur, 'Pasargadæ' Straboni l. xv. 'Passagardæ' Plin. vi. 26. 'Parsagadæ' Arriano. Alii 'Persagadæ' malunt, ut sint quasi Persarum castra, ex vocē Ebræis notissima, quæ turmas et militum globos significat: promiscue etiam in um et æ terminatur, ut vel ex solo Nostro constat. Plinio castellum est: malo urbem dicere cum castello mu-

nitissimo, thesaurorum receptaculo. Straboni enim τὰ βασίλεια ἐν ταῖς Παρσαγάδαις dicuntur, sive regiam habuisse, quod maiorem capacitatem quam castelli arguit. *Cellar.*

Gobaris] Legendum *Chobaris*, ut lib. VII. *Rutgers.*

§ 11 *Arcem*] Quam describit Diodorus XVII. 71. *Freinsh.*

Nicarthidem] Scribe *Nicarchidem*, ex Arriano Indic. III. 11. deductum a Nicarcho nomen, sicut Agatharcho Agatharchides. Similis formæ sunt ‘Anaxandrides,’ ‘Clandrides,’ pro quo apud Strabon. lib. v. male ‘Clandrias.’ *Idem.*

§ 12 *Intriorem regionem*] Septentrionalem, et a mari longius recedentem. *Cellar.*

Vergiliarum sidus petiit] Curtius ætate Alexandrum interiorem Persidis regionem petiisse per Vergiliarum sidus describit: nam Vergiliarum semestre tempus, quarum ortu ætas incipit, occasu hiems, ut Plin. XVIII. 19. auctor est. *Idem* II. 47. ‘Datus est autem huic exortus Vergiliarum in totidem partibus Tauri, sex diebus ante Maias Idus. Post id, æquinotium diebus fere quadraginta. Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III. Idus Novembris incidere consuevit.’ *Popma.* *Vergiliarum*] Curtius hic de occasu Pleiadum seu Vergiliarum intelligendus: nam quando Sol cum Scorpione adscendit, Taurus cum Pleiadibus suis et Sucleis descendit, et hiemem inchoat: est enim Taurus Scorpioni oppositus. Plinius II. 47. ‘Vergiliarum occasus hiemem inchoat, quod tempus in III. Idus Novembris incidere consuevit.’ Et cum Curtio mire facit hæc explanatio Vergiliarum occidentium. Quæ enim hic ab Alexandro gesta narrantur, per hiemem facta sequentia mox verba testantur, *multisque imbris, &c.* *Raderus.* Sic intelligendus geminus Livii locus XXI. 35. 6. ‘Fessis tædio

tot malorum, nivis etiam casus, occidente jam sidere Vergiliarum, ingentem terrorem adjecit. Per omnia nive oppleta,’ &c. *Freinsh.* Sub Pleiadum occasum Cosmicum, qui in Novembrem incidebat XL. diebus post æquinotium. Columella IX. 14. aut paullo post illum occasum, maturiore hieme, quia jam tum cumolata nix erat, quum Persidem rex ingrederetur. Curt. v. 4. 18. Pleiadum autem ortu et occasu non poetæ modo, sed historici etiam tempora designabant. Liv. XXI. 35. ‘Nivis casus occidente jam sidere Vergiliarum ingentem terrorem adjecit.’ *Cellar.*

§ 13 *Iter obsitum nivibus*] Num. 15. ‘montes obsitos nivibus.’ Seneca Troad. v. 20. ‘nube densa obsitus dies,’ id est, tectus et contextus. *Cellar.*

Humanarum rerum terminos] Extremitatem orbis habitabilis. *Idem.*

Antequam lux et cælum deficerent] Falso verebantur, ne hoc in Boream instituto itinere, in Cimmerias tenebras, et frigidæ Zonæ propinqua loca inciderent. *Idem.*

§ 14 *Erubuerunt*] Vide pulcherrimum cap. 15. discursum Gruteri in Taciti verba XIV. 24. 1. ‘Sola ducis patientia mitigabantur, eodem plura, quam gregario milite tolerante.’ *Freinsh.*

§ 15 *Sparsis tuguriis*] Eleganter hoc, se junctis inter se, non in morem urbis aut oppidi, aut vici, unum in locum intra mœnia et muros collectis et clausis; sed per agros et silvas, et solitudines passim sparsis. *Raderus.*

Comitari] Vulgo *sequi*, et mox pro *nivibus*, erat in membranarum nubibus. Modius. Alii *sequi*, quod istius interpretamentum esse cognovi. *Freinsh.*

§ 17 *In Mardorum gentem*] Non ineptam hic dubitationem ponit Glareanus, habetque suspectam hanc Alexandri excursionem, cum nulla ejus nec apud Diodorum, nec Arrianum

mentio sit; sed enim Curtius sua non tantum ex Diodoro hausit, sed multis aliis Græcis, qui hodie desiderantur. De Mardis sane hic etiam ad dubito, cum infra vi. 5. Mardorum gentem Hyrcaniæ confinem ponat, et Mardos hic domitos scribat, ibi illam solam gentem nullos misisse legatos, qui Alexandrum salutarent, seseque illi dederent, doceat, regemque indignatum, 'si una gens posset efficere, ne invictus esset.' Quid dicemus? an gentem hanc illi cognominem fuisse? ubi auctoritas testium? an hanc gentem eo usque pertinuisse? sed ibi tamquam de gente diversa Hyrcanis vicina, valde ab hac, quæ in Perside fuit, remota, narrat. 'Non hæc arbitrio sunt dirimenda meo.' Nec placet conjectura Glareani, qui aliter ibi censet legendum *Margi*, cum Margiana fuerit longe diversa a Mardorum terra: illa ferax, hæc sterilis; illa vitibus consita, et ad miraculum felix, hæc unus et quidem perpetuus saltus, in quo incolæ ritu ferarum degebant. Suidas: Μάρδοι, ἔθνος τὸ πᾶν λησταί, κ. τ. λ. subjicit deinde rursus, quasi alios Mardos, qui valde conveniunt cum primis his Curtianis, adeo, ut revera, quod conjeci, fuerint cognomines voce, sed terris longe inter se diremti. Μάρδοι, ἔθνος πολυάνθρωπον τραχεῖαν γῆν ἐποικοῦντες, καὶ μόλις ἀφ' ὧν γεωργοῦσι τρεφόμενοι, ἐνιπποι καὶ πένητες, ὡς καὶ τὴν πρώτην ἀπιστεῖσθαι τύχην. Duo ergo Mardorum genera, Persicum alterum, de quo hic Curtius, alterum Hyrcanum, de quo infra vi. 5. itaque expedita ratio et dubitatio Glareani est contra Glareanum. Modius et Acidalius hujusmodi scopulos taciti transiliunt. *Raderus. Mardorum*] Recte viderunt viri eruditi pugnam inter hunc locum et alium infra vi. 5. 11. ubi tradit, Alexandrum tum primum invasisse Mardos, eaque in re assertorem habet Arrianum iii. 5. 8. et Diodor. xvii. 77. præsentis autem ex-

peditionis neminem, quod sciam, habet testem. Nec placet cum Radero conjectura Glareani, qui alter ibi censet legendum *Margi*, cum Margiana longe diversa fuerit a Mardorum terra, situ cultuque, et incolarum moribus. Neque tamen accedo Radero, qui conciliandis his locis ait videri sibi duplices fuisse Mardos, cognomines voce, sed terris longe inter se diremptos: quod nimirum Suidas, ubi de Mardis agit, duabus sectionibus, utrique nomen præmittit: 'Mardi Gens tota latrociniiis dedita,' &c. et iterum: 'Mardi Gens hominum multitudine abundans,' &c. Sed hoc videlicet indicio est, a diversis auctoribus, sed de una eademque gente, hæc hausisse Suidam: quod vel sexcentis aliis ipsius exemplis certissime affirmare promptum esset: sic statim sequente pagina, ubi de Marino, idem facit: quo loco quidnos Marinos vellet comminisci valde falleretur. Nondum ergo defensus est Curtius: nec ego sane reperio quod pro hoc loco adferam: nisi forte per incuriam uno tempore gesta divisit, diversos auctores sequutus. *Freinsh.* Mardi videntur omnes latrones, et fugitivi montium incolæ appellati, quod Ebræis quoque hæc vox rebelles et refractarios significat. Heic enim et ab Arriano Exped. Indic. p. 586. Persis, post a Nostro vi. 5. 11. Hyrcanis; a Ptolemæo Armeniis adjunguntur. Plinio vi. 16. a Caucaso ad Bactros usque protensi sunt. Mirum ergo haud sit, quod vi. 5. aliud bellum Mardicum a Nostro describitur. Consuli potest interpres Melæ Is. Voss. p. 242. *Cellar.*

Specus in montibus] Tacit. Ann. xiv. 'Mardi Latrociniiis exerciti, contraque irrupentem (Corbulonem) montibus defensi.' vide et Suidam in Μάρδοι. *Loccen.*

Pecorum aut ferarum carne rescuntur] Intellige, tantum: non cum pane, ut aratores populi: sic majores nostros

victitasse retulit Cæsar de Bell. Gall. vi. 22. Sic Polyb. ii. 17. Gallis tribuit τὸ κρεωφαγεῖν, *carnibus vesci*, tamquam proprium morem: quamquam etiam agriculturæ non expertes ibi faciat, quod mitioribus populis adeo barbarum visum, ut propemodum fame se premi putarent, in quantalibet carniū copia, si deesset panis. Xenophon *Ἀναβάσ.* lib. i. 'Jam frumentum milites defecerat, &c. quamobrem se carnibus milites sustentabant.' Tacit. xiv. 24. 'Ipse exercitusque, ut nullis ex prælio damnis, ita per inopiam et labores fatiscebant, carne pecudum propulsare famem adacti,' &c. *Freinsh.*

§ 18 *Funda*] Strabo lib. iii. de Balearibus: 'Tres fundas circum caput habent: unam longioribus habenis, ad longiores jactus; alteram brevibus, ad breviores; tertiam mediis, ad medios.' De discrimine et causa, bene et vere: ambigo an de positu: et an non melius Diod. v. 18. qui disponit 'unam circa caput, alteram circa ventrem, tertiam in ipsa manu?' Commodius hoc videatur, aptiusque. Et de capite, non novum: cum etiam Mardis, genti Persicæ, simile Curtius scribat factitatum. *Funda vinciunt frontem.* Sed funda, non fundis: et vidi imaginem in columna veteri Antonini, in qua Balearis capite, et ventre, et humeris eam gestat. Lipsius Poliorcet. iv. 2. Adde Dansqueium in Silium p. 220. et seq. *Freinsh.*

CAP. VII. § 1 *Ceterum ingentia animi bona, &c.*] Præter veteres notosque scriptores, qui facinus hoc Alexandri narrant et vituperant, vide Cæli. Rhodig. Var. Lect. xiv. 15. *Freinsh.*

In deditos fidem] Excusi, *in deditis fidem, in captivis clementiam*; membranæ, *in dictis fidem in captivos clementiam*: quod etsi mire placebat, vici tamen animum, ut ita Curtium scripsisse, quemadmodum est excusum, ipse mihi persuadeam. *Modius.*

§ 2 *Tum cum maxime bellum; nuper subactis novum*] Enim vero nequeo quidem risu hercle me admoderari, cum scriptionis hujus loci, quæ hactenus fuit, in mentem venit, nec satis umquam vel Glareani, vel qui ipso prior huic auctori manus admovisse putatur, Erasmi, ut levissime dicam, incuriam admirari potui. Quis enim, et non dico jam Erasmus aut Glareanus, sed omnino infimi subsellii literator, cum hæc ita scripta legeret ubique: *Hoste et æmulo regni reparante tum maxime bellum, nuper subactis quos vicerat novumque imperium aspernantibus?* Quis, inquam, hæc legens, non e vestigio illa, quos vicerat, ut de reliquis sit silentium, advertat glossa esse vocis *subactis*? sed ad alia, ne videamur studio magis illos tales, quibus alioqui literæ debent, carpendi, quam quod Curtio volumus, longius esse provecti. *Modius.* *Tum, quum maxime*] a libris olim excusis, quum abest, recentes vero et ex Mss. castigati id habent, et Freinshemius in Flori Curtiique indicibus ut singularem elegantiam defendit, et hunc formulæ sensum docet: si umquam reparando bello incubuit, tum præcipue id egit. Exemplo addit Liv. xl. 32. 'Vulgatum est castra amissa esse, et tum cum maxime ardere.' Frontini ii. 9. 5. 'Consilium, quod tum cum maxime habebant barbari.' Et iii. 11. 4. 'Sacrificio tum cum maxime occupatos oppressit.' *Cellar.*

De die] *De die convivii*, sunt tempestiva: quæ nimirum, ut longius luxui atque voluptatibus otinum esset, temporius inibantur. De his prolixè Lipsius ad Annal. xiv. Taciti Exkursu A. Cui adde Cicer. in Verr. i. 26. 'Mature veniunt: discumbitur.' Item de Offic. iii. 14. 'Ad cœnam temporis (sic enim rectius quam *tempore*) venit Canius.' Hirt. de Bel. Hisp. cap. 33. de Scapula: 'Ipse de tempore cœnavit.' Plant. Captiv. i. 2. 80. 'Sed si venturus, temporis,' et mox:

‘venias tempori. PAR. memorem mones.’ Græcis id quoque in usu fuisse, ut cœnarent *ἐν ᾧρα*, docet Casaub. ad Athenæum Animadvers. iv. 9. Pertinet huc etiam Quinctilian. Declam. 260. m. ubi de adolescente corrupto, ‘Cum sodalibus iniit paullo tempestiviora convivia.’ Sic intelligo Horatium de Arte versu 209. ‘vinoque diurno Placari Genins festis impune diebus.’ Ceterum, ut de tempestivis conviviis protinus adsentior magno magistro; sic est, quod de intempestivis dubitem: sunt enim quæ suadent, non opponi tempestivis, ut quomodo illa de die fuerint inita, sic hæc noctu: sed intempestiva capiamus, quæ temporibus, hoc est, rerum publicarum privatarumque statui non conveniunt. Atque hoc malint ipsa duo exempla ex tribus, quæ adducit Lipsius. Caligula apud Sueton. cap. 45. ‘Senatum populumque objurgavit edicto, quod Cæsare præliante intempestiva convivia, &c. celebrarent.’ quid enim? non objurgasset, si tempestiva celebravissent? Audis quo sensu intempestiva vocet, nimium tempori non congruentia, ‘Cæsare præliante:’ ergo et ceteras voluptates jungit: ‘circum et theatra, et amœnos secessus.’ Sic et Curtius vi. 2. 2. ‘intempestiva convivia’ objicit Alexandro, quia rebus gerendis, quæ tunc urgebant, impedimento futura. Eodem certe loco statim repetit hanc vocem, additis aliis, quæ Lipsianam interpretationem minime omnium patiuntur: ait enim ‘quum intempestivis conviviis dies pariter noctesque consumeret.’ Vides ergo intempestiva convivia tam diei tribui, quæ alia significatione proprie ‘tempestiva’ dicuntur, quam etiam nocti. *Freinsh.* De die est interdiu, per diem, etiam a matutino. Suet. Domit. c. 21. ‘lavabat de die:’ contra ‘de nocte’ est per noctem. Horat. i. Ep. 2. 32. Hæc veteres tempestiva convivia appellabant, ante horam so-

litam, et justam, ut longius spatium luxuriæ esset, iniri solita. *Cellar.*

Femina] Quod turpe Græcis habitum ex Æmilii Probi exordio disce: ‘Quem enim,’ ait, ‘Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? &c. quod multo fit aliter in Græcia: nam neque in convivium adhibetur, nisi propinquorum,’ &c. Sic Lampsaci in convivio apud Philodamum, cum Rubrius filiam ejus intro vocari juberet; ille ‘negavit moris esse Græcorum, ut in convivio virorum accumberent mulieres.’ Cic. in Verr. i. 26. Certe apud Babylonios id in usu fuisse, supra vidimus. Quos imitari cum voluissent Persæ ad Macedonum regem Amyntam missi, debitum petulantia suæ præmiū retulerunt, astu Alexandri interfecti. Vide Justin. vii. 3. 3. Nec enim, ut illi fingebant, Persicum enim fuisse morem, ostendit eo loco Amantiss. Socer. Adde Muret. Var. Lect. vii. 2. Paschal. de Coron. ii. 7. In eadem illa historia Herod. v. 18. etiam Amyntam sic introducit loquentem: ‘Nobis, Persæ, ista consuetudo non est, sed viros a feminis semovendi.’ Verum Curtius innuit, Alexandrum Babylonica convivia jam celebrare incepisse. Id Verri patrique ejus objicit Cic. Verr. iii. 68. ‘Qui in patris luxurie sic vixerit, ut nullum unquam pudicum, neque sobrium convivium viderit.’ Hujusmodi convivia etiam Augusto cordi fuisse ex ejus vita apud Sueton. cap. 69. constat. Quod autem subjicitur: ‘Licentius quam decebat cum armato vivere,’ in iis τὸ ‘quam’ non apparet in Ms. Christiniano: forsitan et τὸ ‘decebat’ *παρέλκει*. sufficit enim: ‘Licentius cum armato vivere.’ *Freinsh.*

Violare] Membranæ *violari*. Modius.

§ 3 *Thais]* Hæc ex Attica oriunda Alexandri fuit amica, ut apud Athenæum Clitarchus refert; quæ post Alexandri mortem et Ptolemæo sup-

sit, qui primus regnavit in Ægypto, filiumque Leontiscum ei peperit, et Lagum; filiam etiam Irenem, quam Solon rex Cypri duxit uxorem. Vide Plutarch. in Alexandr. et Athenæum lib. xiii. Deipn. cap. 13. Diodor. xvii. 72. *Popma*.

§ 4 *Referenti*] Vulgo *ferente*, et mox *assentiunt* pro *assentuntur*. Ego scriptis, nisi quod *ferenti*, quam *referenti*, scribi malim, assentior. *Modius*.

Rex quoque avidior] Vulgo *fuit avidior*, sed verbum cum Blancardo induximus tamquam inepte superfluum. *Cellar*. Imo non cum Blancardo, qui nihil proprio Marte boni fecit, sed cum Cl. J. Fr. Gronovio *Observ. ii. 12.* in quibus intellectum voluit per artem omissum *inquit*, quo nihil in narrando frequentius. *Snak*.

Subdimus] Veram lectionem arbitror Pal. 1. *subicimus*, pro *subicimus*: quomodo in Curtianis codd. perpetuo scribi monuerunt, qui eos inspexerunt. *Freinsh*. Palat. Ms. *subicimus*, id est *subicimus*, quod Freinshemio videtur genuinum. Tamen et 'subdere facem' alibi apud Nostrum invenies vi. 6. 15. *Cellar*. Cur hoc iterum Cl. J. Fr. Gronovio surripiatur non video, qui hoc ex Florentino optimo codice reponit. *Observ. ii. 12. Snak*.

§ 5 *Pepercerant*] Sic est: nec te moveat quod supra v. 6. 1. legis: 'Excidio illius parentandum esse maioribus.' Non enim tum statim illud sequutum vult intelligi Curtius. Cuius hæc verba esse potius arbitror, quam Alexandri: qui forte nihil in eum sensum dixit; aut, si dixit, fuit id accendendis militum animis, ad contemnenda pericula, quæ in oppugnatione nobilissimæ urbis haud immerito suspicari poterant esse subeunda. Sed neque supra v. 6. 7. ubi dicit Persas ipsos ædibus suis ignem subiecisse; statim intelligendum est totam urbem periisse. *Freinsh*.

Multa Cedro ædificata erat] *Membranæ* quædam: *multa cedro ædificata erant, regiamque celeriter, &c.* minus bene. *Modius*. *Cedro*] Quæ non sentit cariem nec vetustatem, Plinio xvi. 40. teste: proinde [immo 'inopia abietis,' ait Plinius.] classes quoque e cedro in Ægypto et Syria ædificatæ. 'Memorable,' inquit Plin. 'et Uticæ templum Apollinis, ubi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita ut positæ fuere prima urbis ejus origine, annis mille centum octoginta octo.' Ingens est arbor, Dioscoride etiam teste: 'Maxima (Plinii verba sunt) ea in Cypro traditur ad undecimem Demetrii succisa, centum triginta pedum, crassitudinis vero ad trium hominum complexum.' Salomon etiam, ut est in iii. 5. 6. Regum, multam cedrum ad templi molitionem et laquearia, domumque regiam adhibuit, ita ut vix nobilior cedro materia fuisse videatur. *Raderus*. Sic in regia Ecbatanis 'universa materia erat e cedro, aut cupresso.' Polyb. x. 24. *Freinsh*.

§ 7 *Aqua, aridam*] Excusi: *omissa igitur, quam portaverant, aqua, igni aridam materiam, &c.* quomodo si legas, *materiam igni* accipiendum erit fere, ut *aquam manibus*, cujus prioris exemplum, cum alibi legere non meminerim, nemini temere id scribendi auctor sim. *Modius*.

§ 8 *M. navium*] Adhuc excusi *decem milium*, sed nihilne pudere vanitatis, cum etiam, qui mendacissimi inter Græcos sunt, numquam eo impudentiæ processerint, ut mille ducentis navibus rostratis classem Xerxis ampliorem fuisse dixerint? Verum ita cogitant, quid faciant, qui in typographiis præsident, homines mehercule pistrino digni, ut qui etiam apud Justin. lib. ii. quasi parum esset in Curtio negligentes fuisse, ausi sunt scribere. 'Naves quoque decies centum millia:' credo, quia exercitus Xerxis decies centena hominum

milia explebat, voluisse etiam singulis hominibus suam navem esse: sed hæc præpostera liberalitas mihi nequaquam placet, quare et hic reponendum censeo, 'Naves quoque mille numero habuisse dicitur:' facilis fuit ad errorem via, quod millenarius numerus, cujus nota hæc est in libris veteribus CIO. interdum X. littera, quæ et notæ quam simillima est, designari solet. *Modius.*

Contabulato mari] Sueton. Calig. XIX. 5. de Baiano sinu ponte juncto: 'Scio plerosque existimasse, talem a Caio pontem excogitatum æmulatione Xerxis, qui non sine admiratione aliquanto angustiores Hellespontum contabulaverit.' Pete eam historiam ab Herodoto VII. 33. *Freinsh.* Ex historia Xerxis notissima sunt: navigiis autem hunc pontem junctum fuisse, ut magnis fluminibus nunc imponuntur, docet Arrian. lib. V. *Cellar.*

Perfossisque montibus] Xerxes Atho Thraciæ montem perfodit, non tam commodioris navigationis ergo, quam jactantiæ gratia, ut conjicit Herodotus VII. 24. Quo ex facto ingens postea campus declationum. Himerius apud Photium Cod. CCXLIII. Τότε ἐκεῖνος παρανομεῖν οὐκ ἀπὸ ρημάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς φύσεως ἤρχετο· ἐπετίθει γὰρ θαλάττῃ μὲν ἡπειρον, δι' ὧν δὲ μέσων ἐναντίλλετο· θαλάττῃ μὲν ὅσα γῆ, γῇ δὲ ὅσα θαλάττῃ χρώμενος, quod fragmentum evidenter ad Xerxem spectat: quem dicit non ἀπὸ ρημάτων (quod corruptum esse arbitror) sed ab ipsa natura incepisse ostentare insolentiam suam mari terram imponentem, per medios autem montes navigantem, ut ita mari tamquam terra, terra tamquam mari uteretur. Vide Senecam Suasoria secunda. Tangit eam historiam et Marcianus Geographicus: Τὸν Ἄθω δὲ παραπλεύσαντι παράλιος πόλις Ἀκανθὸς ἐστίν, Ἀνδρίων ἀποικία. Παρ' ἣν διώρυξ δέικνται τετμημένη Ἑπτὰ σταδίοις, Ξέρξην δὲ λέγεται

αὐτὴν τεμεῖν. *Atho montem prælegenti maritima civitas occurrit, Acanthus, Andriorum colonia. Juxta quam ostenditur fossa septem stadiorum, ubi Xerxes montem secuisse dicitur. Eum montem cum Dinocrates (sic enim potius, quam Stasicrates) in Alexandri imaginem redigere vellet, ita regem ei respondisse fingit Plutarch. de Fort. Alex. II. 6. 'Tu tamen, Atho montem intactum relinque. Satis est eum esse monumentum petulantiae, quam unus in eum rex (Xerxes videlicet) exercuerit.'* *Freinsh.*

Fretum] Id alludit Senecio in Suasor. 2. Senecæ, de Xercæ: 'Ille qui classibus suis maria surripuit, qui terras circumscripsit, dilatavit profundum, novam rerum naturæ faciem imperavit.' *Freinsh.* Plinius etiam IV. 10. 'fretum' vocat, 'quo montem Athon Xerxes continenti abscondit.' Mela II. 2. 'navigabile fretum.' Catullus Coma Beren. vs. 45. 'novum mare.' Peninsula enim Athos erat, quam in insulam redegit Xerxes: fossa autem illa oblimata postmodum fuit, nec ejus vestigium superest. Adi Vossium ad Melam II. 2. *Cellar.*

§ 9 *Longa ætate*] Quadringentorum circiter annorum ad Curtium. *Raderus.* Quam longa? hoc vero non exprimitur, ut facile appareat abesse quidpiam. Ideo libri alii, *Ac ne tam longa quidem*; sed hoc puto emendatorum esse, non Curtii: ipse sic videtur scripsisse: *Ac ne tam longa hac quidem ætate.* Vitium ex eo natum, quia duæ voces *longa hac*, junctim et sine adspiratione *longuac*, dein *longæ* scriptæ. *Scheffer.*

Resurrexerunt] At non urbem, sed regium in ea palatium incendio hoc absumtum fuisse scriptores tradunt, et Diodorus etiam post Alexandri mortem XIX. Persepolim ut temporum illorum civitatem memorat etiam auctor Machab. II. 9. 2. quæ auctori I. 6. 1. ubi eadem referuntur, *Ely-*

mais est, ut probabile sit, hoc patrium nomen fuisse, sicut *Elam* Persiam sonat; alterum a Græcis impositum. 'Resurgere' autem de instauratis urbibus etiam alii dixerunt. Patere. I. 7. 'Vix crediderim tam mature tantam urbem crevisse, floruisse, concidisse, resurrexisse.' Propert. IV. I. 71. 'Troica Roma resurges.' (hæc contraxit in pauca, quæ diffuse habent Raderus et Freinshemius.) *Cellar.*

Macedonum] Divinabam, *Medorum*: ut scilicet simul intelligantur et Persæ. Sic mox de Ecbatanis capite Mediæ: 'Urbem hanc nunc tenent Parthi.' Et sane jure quæras, cur hoc loco, ubi de Persepoli sermo est, mentionem faciat urbium, quas Macedones tenuerint. Si tamen *Macedonum* retineas; intelliges de successoribus Alexandri, non qui Macedoniam, sed qui has terras tenuerunt, usque ad Arsacis tempora: hoc est, de Nicatore Seleno, Antiocho Seleuci, Seleuco Antiochi, a quo defecere Parthi. *Freins.* Hoc vero *Macedonum* ex glossa est inepti interpretis, qui, cum reges hic videret nominatos, de Macedonum regibus accepit. Præterea et alio vitio hic locus laborat. Vult enim dicere, alias urbes superesse, Persepoleos ne vestigium quidem adparere. At hoc non faciunt verba, ut nunc leguntur. Itaque sic censeo legenda: *Alias urbes, quas habuere reges, nunc habent Parthi.* Sensus clarissimus: habent eas Parthi, ergo supersunt. Debent autem hic intelligi urbes illæ, in quibus itidem versari reges Persarum consueverunt. habuerunt autem certas aliquas, quas inhabitabant æstate, et alias, quas hieme, qua de re Brissonius est consulendus. *Scheff.*

Vestigium] Sic de Veis Florus I. 12. 11. 'Hoc tunc Veientes fnere: nunc fuisse quis meminit? quæ reliquæ? quodve vestigium? Laborat annalium fides, ut Veios fuisse creda-

mus.' Sic Carthaginis solo aratrum inductum esse a Modestino in lib. XXI. quib. mod. ususfr. amitt. didicimus. Josephus de Bel. Jud. VII. 1. 'Ambitum civitatis (Hierosol.) ita complaoavere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitatum aliquando esse vix crederent.' *Freins.*

Araxes] Verbo saltem admonere debuerant Curtius, Siculus, et qui vitam Alexandri conscripsere, alium hunc Araxem esse a nominatissimo Armeniæ flumine. Id unus fecit Strabo: hinc certum videtur eundem fuisse, quem alii *Ῥώγαν* appellant, quum Ptolemæus ipse statuit Persepolim sitam ad fluvium *Ῥωγαμάντιν* atque hinc a Græcatoribus, eadem fere etymologia, hunc Araxin esse *Ῥώγαν* deducit doctissime Salmas. Plin. Exercit. p. 846. *Snak.*

§ 10 *Fuisse delendam*] Ex necessitate fatali. Hanc enim in caussa fuisse, ut factum tam fœdum committeretur. *Scheffer.*

§ 11 *Gravatam ebrietate*] Membranæ, ipsum ut primum ad gravatam ebrietate mentem quies rediit, &c. non recte. *Medius.*

Conspicere] Vulgo *respicere*, sed male, aliud enim hoc est. *Idem.*

CAP. VIII. § 1 *Caput Mediæ*] Locum hunc arbitrario jure constituisse me profiteor, sed tantum arbitrario, in impressis ita circumferebatur: *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ. Urbem hanc nunc tenent Parthi: eaque æstiva agentibus sedes est.* Colonien-ses membranæ hoc modo habebant: *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ urbs: hæc nunc tenent Parthi eaque æstiva agentibus sedes est.* Siebergenses vero isto: *Ille jam Ecbatana pervenerat caput Mediæ urbis: hæc nunc tenent Parthi eaque æstiva agentibus.* Hinc videre potes et emendationem nostram, et emendationis rationem; adscripserat ad vocem *tenent* aliquis *urbem hanc s.* inde porro hoc in contextum pervenit. Alius ad voces ex-

put *Mediæ*, urbs hæc. Postremo in illis *æstiva agentibus* adhæserat litera ultima vocis præcedentis, ad principium sequentis, atque ex eo, ab iis, quibus oratio parum plena videbatur, adjectum est in quibusdam codicibus *sedes est*: in quo quidem etiam hac caussa proclivior fuit ad lapsum via inductis, quod illud *gentibus* apud bonos auctores pro ignotis pene et longe dissitis accipi nesciebant. *Modius*. Ille jam *Ecbatana* pervenerat, caput *Mediæ*. Nunc tenent Parthi: *æque æstiva gentibus*] Vellem sobrie magis hæc circumcidisset Modius. Mihi diligentius omnem scripturæ varietatem pensanti sic videtur: Ille jam *Ecbatana* pervenerat, caput *Mediæ*. Urbem hanc nunc tenent Parthi: *æque æstiva genti sedes*. Nam gentem ipsos Parthios accipies, qui per ætatem illuc concesserint, non ignotos alios et dissitos nescio quos populos, de quibus obscure injicit ille. *Acidalius*. Ille jam *Ecbatana* pervenerat caput *Mediæ* urbem] Sic expedirem distinctiōne: Ille jam *Ecbatana* pervenerat. Caput *Mediæ* urbs hæc: nunc tenent Parthi. Gronov. Observ. II. 12.

Ecbatana] Herodot. I. 98. 'Deioces igitur imperio potitus, Medos compulsi unum oppidum condere: ut hoc uno communito exornatoque, aliorum non ita magnam curam haberent. Obsequentibus quoque hac in re Medis, mœnia constituit ampla simul et valida, quæ nunc *Ecbatana* appellantur,' &c. Plin. VI. 14. contra: 'Ecbatana caput *Mediæ* Seleucus condidit.' Ego interpretor prius diruta, postea a Seleuco instaurata: neque dubitandum. Alii Dario Hystaspis F. attribuant. Est et aliud oppidum in Syria huic amplissimæ civitati cognomine. Herod. III. 62. Ἐγβάταρα τῆς Συρίας. Est autem nomen compositum: prius membrum monosyllabum est, nomen fortasse proprium. Nam id asserere meum non est. Alterum constanter asseri-

mus Chaldaicum esse, et 'palatium,' sive 'regiam' significare, בֵּיתָה *Bethan*, aut *Baithan*. Unde et illa urbs sine priore membro dicitur *Baθάρα*, vel *Baráveia*, auctore Stephano. *Bátava* bis legitur apud Isidorum Characenum. Demetrius apud Stephan. 'Agbatana duplicia sunt: alia quidem *Mediæ*, aliæ vero *Syriæ*.' Diversitas prioris membri *AT-Bátava*, et *ET-Bátava*, satis ostendit, vocem esse compositam. Scaliger ad Num. Euseb. MCCCIX. ubi 'Deioces Ecbatanam condidit.' Diodor. II. 13. antiquiorem eam urbem facit Semiramide, et propertea multo magis Deioces. Historia Judith. cap. 1. quemdam *Arpaxad* ejus conditorem tradit. Ceterum, pro *Ecbatana* in Curtianis codd. aliquot locis scriptum est *Butana* et *Batava*; ut non immerito dubites sic scripsisse Curtium: quando et in aliis auctoribus ita reperiri ex Scaligeri verbis didicimus, eoque modo apud Nonium in 'Cercurus' ex Lucillio scriptum fuisse tradit Bapt. Pius, Annotat. poster. sylloge III. 130. 'Bathanam et Babylonem ibo;' quamquam ibi rescribendum omnibus etiam Curtianis locis putaverit *Ecbatana*, vel *Ecbatanam*. Freinsh.

Urbem hanc] Plures Mss. *Urbs hæc*: manifesto indicio, nihil horum esse a Curtio. Freinsh.

Æstiva agentibus] Strabo XI. p. 514. dicit, *Ecbatana* Hibernam esse sedem Parthis; postea XVI. 743. *Æstivam* sedem esse. Puto supra *μημονικὸν ἀμείριμα* esse Strabonis, vel vitium librarii. Loccenius. *Æstiva agentibus*] Legerem hic *regibus*, pro *gentibus*: editio nupera *Allobrogica* pro *gentibus* reposuit *agentibus*: non placet, nisi intelligas *regibus*: alii aliter edidere. *Acidalius*, *æque æstiva genti sedes*. *Acidalius*. *Æstiva agentibus*] Alii, *gentibus*; omissis quæ sequuntur, *sedes est*: pro quo Raderus mallet *regibus*; *Acidal. genti*: sed rectum est *agentibus*, ut intelligantur Parthi, non

quilibet, sed reges. Adde Brisson. de Regno Persarum lib. 1. p. 46. *Freinsh.* Parthici reges Ecbatanis æstiva, quemadmodum Ctesiphonte hiberna agebant, quod ibi, in boreali parte regni moderatior æstus: heic ad anstrum vergente regione, hiems tolerabilior esset. *Cellar.*

§ 2 *Stadia M. D.*] Quadraginta septem (stadiis minus quatuor) milliaria Germanica, Italica centum et octoginta septem eoque amplius. *Freinsh.*

Adversus celeritatem] Repete dicta cap. v. 3. *Cellar.*

§ 3 *Triginta millia*] Mihi fide hic dignior Arrian. III. 4. 12. Darium ab Ecbatanis fugisse, 'cum exercitu equitum trium millium, peditum sex millium.' *Freinsh.*

Fide] Forte, *fidei*. Heinsius.

§ 4 *Funditorum*] Peculiaris ista manus, non comprehensa numero 30000. superiorum; levis nimirum hæc armatura. Adde infra ad v. 12. 4. *Freinsh.*

Bactrianæ regionis] Impressi codices, *Bactrianæ urbis regionisque præfectus*, quod etiam, si verum amamus, verius est; sic supra dixit 'qui regioni Babylonæ ac civitati præessent.' *Modius. Urbis*] Expungunt hoc alii: ego necessarium putem. tam enim urbi quam regioni vult fuisse præpositum: quod ita non semper solere notavi supra ad v. 1. 4. et vero nulla suspicio est hæc verba ab alio, quam Auctore, hic fuisse inserta. *Freinsh.*

§ 5 *Declinavit via militari*] Via regia, frequenti, et ita lata, ut ordines militares capiat: infra cap. XIII. 23. 'Jumenta decesserant via militari.' Usus hoc nomine etiam Sueton. Ang. cap. 49. et Hyginus de Coloniis in Dalmatia. At Siculus Flaccus p. 9. vocat 'vias regales.' *Cellar.*

Impedimentorum] Alii *impedimentorumque*: quod scilicet lixis ea nolent committi: sed nihil mutandum puto. Hi enim jumentorum, curruum, &c. custodes, rectoresque e-

rant; nec tamen obstabant, quin, ubi res posceret, extra ordinem militare præsidium adderetur. *Freinsh.*

§ 6 *Consilio*] Netefallat Vir Doctus in Hist. Fori Rom. III. 13. qui putat fuisse hic 'gregarios simul cum illustribus convocatos.' Certe enim non fuerunt: non hoc ex sua majestate duxisset Darius: et ut hoc parum validum arbitreris, ipsam historiam inspicere, nullam de cujusquam gregarii admixtione suspicionem ibi reperies: nisi id nunc quod sequitur, 'ex multis millibus,' &c. sed ea oratio etiam sibi constat, si ad duces præsentibus, quamquam absentibus eorum copiis, referatur. Sane fraudi fuit Erudito Viro lectio alia et deterior quorundam codicum: *Concilio*, quod, ut ibidem ille ostendit, 'ad plebeculæ temere coactæ turbam fere referatur.' Scio tamen sæpe confundi, seu quod promiscue usurpari solita essent; sive proclivis unius literæ error multis in locis observatum ab auctore discrimen sustulit. *Freinsh. Consilio*] Amicis et consiliariis advocatis. *Cellar.*

Sime cum ignavis] Coloniensis scriptus, *si cum ignavis inquit irem, et pluris, &c.* sed hoc quidem irem in malam crucem hinc ire æquissimum est. *Modius.*

§ 7 *Etiam conviti*] Vide ne legendum sit *id jam conviti*. Acidalius.

§ 8 *Quia tanto honore*] Vulgo, *qui tanto honore*. *Modius.*

§ 11 *In regno*] Eadem fortuna Mithridatis fuit: eadem Jugurthæ: quem Florus III. 1. 12. 'Finium suorum regnique fugitivum' venuste appellat, quomodo fere Cyprianus lib. IV. de Idol. Vanit. Judæos 'soli et cæli sui profugos.' Quo loco male distinguitur: 'Dispersi et vagabundi vagantur soli. Et cæli sui profugi per hospitia aliena jactantur.' Sic Curt. v. 12. 2. 'Terrarum orbis exsul.' *Freinsh.*

§ 12 *Mazæi et Mithrenis*] Mazæum

transfugam Satrapia Babylonix Alexandri donaverat: Mithrenem Sardinum proditorem præfecerat Armeniæ. Curt. v. 1. 44. *Cellar.*

§ 13 *Nec Dii siverint*] Rursum editi: *nec Dii siverint, ut si hoc decus mei capitis, aut demere mihi quisquam, aut condonare possit: nec hoc imperium vivus, &c.* pessime, quia a locutione, quia ab interpunctione. *Modius.* Rectius hæc scribere, et distinguere se putat Modius, quam vulgus. Assentio, sed ita, ut sentiam, nec ipsum rectissime. facio: *Nec Dii siverint (an siverint) ut hoc decus mei capitis aut demere mihi quisquam, aut condonare possit. Nec hoc imperium vivus amittam, idemque crit regni mei et spiritus finis.* Confer hæc cum Modianis et vulgatis: videbis, quid ab utrisque, et quare sim mutuatus. *Acidalius.*

Hoc decus] Diadema, ornamentum et insigne regium. Cydarim supra Curtius lib. iii. vocarat. *Raderus.*

Imperium unius amittam] Idem dixit Sueton. in Ner. cap. 42. 'Qui suum imperium unius amitteret.' *Popma.* *Virus*] Sic apud Sueton. cap. 42. Nero querebatur se 'inaudit et incognita pati, qui imperium suum vivus amitteret.' Id enim nondum acciderat Romæ: qui enim id tenuerant, non nisi cum spiritu posuerunt, excepto Sylla, qui sponte abdicavit: reliquis cordi fuit, quam apud Liv. xxiv. 22. 8. marito Demarata sæpe ingerit, Dionysii tyranni vox: 'qua pedibus tractum, non insidentem equo relinquere tyrannidem dixerit debere.' quod quidem aliter alii referunt. Cicero ad Attic. iii. 10. de sua dignitate et opibus: 'Hic utrum tandem sum accusandus, quod doleo; an quod commisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset, nisi intra parietes meos de mea pernicie consilia inirentur) aut certe vivus amitterem?' Quare typographicum potius sphalma arbitror, quod in Popmæ notis hic Curtii locus; item iste

Suetonii sic referuntur, ut pro *virus* utrobique sit expressum *unius*: quamquam sic quoque legi aiunt in Palatino primo. *Freinsh.*

§ 15 *Quam versabilis*] Sic edidit Freinshemius: ego autem credo Curtium scripsisse *versatilis*; nam alterum nescio an occurrat alibi. *Scheffer.* Etiam alii hoc loco *versatilis* et legerunt, et ediderunt. Verum perquam similis huic loco est sententia Senecæ de Tranq. An. cap. 11. 'Seito ergo omnem conditionem versabilem esse.' *Snak.*

Mitiores vices ejus] Forte, *mitioris vices ejus.* Heinsius.

Dii avversantur] In Aldino codice legitur *adversantur*, quod puto esse rectum, aliud est *aversantur*; *aversantur* enim ea, quæ nobis displicent, et nos ab iis quasi avertimus: non sic *aversantur* bella Darii, sed plane *adversantur* Dii: hoc est, adversarios se faciebant eorum; vertebant se contra bella illa; et a parte Alexandri stabant contra Darium. Itaque mox capite sequenti Nabarzanes: 'Dii adversis bellum inimus.' *Scheffer.*

§ 16 *Stipendium Macedonia tulit*] Herodotus de Persis sub Dario Hytaspis filio Hellespontum trajicientibus vi. 44. Τῷ περὶ Μακεδόνας πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι δούλους προσεκτέσται. *Peditatu* Macedonas ultra eos, qui jam serviebant, in servitutem redelegerunt; nam ante paullo, quum idem rex ex Scythia rediret, per præfectum Macedoniam tentaverat. Herod. v. 1. et 98. Justinus vii. 3. *Cellar.*

Gentisque] Cujus autem gentis nobilitatem laudat Darius? An Persarum? atqui illos notaverat voce *restra*: an Macedonum? at quid de horum nobilitate et fortitudinem sentiat, cum in aliis orationibus, tum in præcedentibus verbis satis docuit. Lego indubitato, *nobilitate vestra gestisque.* Isocrates ad Philippum: Μεγάλην τὴν δόξαν καὶ πρέπουσαν καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις καὶ τοῖς ὑφ' ἡμῶν πεπραγμένοις.

Magnam gloriam decentem et te et majores tuos, resque a vobis gestas. Gronovius. Ita supra III. 7. 12. Sisinem Nabarzanes stimulat, 'ut dignum aliquid nobilitate ac moribus suis ederet.' Ceterum si quis malit retinere gentisque habet quo defendat, nobilitate vestra, gentisque, hoc est, qua privatim quisque ob genus aut facta pollet, quaque gens universa ob imperii magnitudinem atque diuturnitatem celebris est. Hac forma legimus aliquoties in hoc auctore, 'se urbemque dedere,' cum tamen incolis deditis, urbs utique dedita intelligeretur: item 'se gentemque;' ut non solum princeps gentis suo nomine se dedisse putetur, sed et se, et simul totam gentem in fidem victoris tradere. Præsertim autem in illa exhortatione magnam vim habet utriusque argumenti conjunctio, ut non a privata tantum virtute, sed et gentis gloria quisque stimuletur. Sic apud Senec. Suasor. 2. 'Trecenti sumus: sed viri; sed armati; sed Lacones.' Ita Livius conjungit 'viros et Romanos.' Freinsh. Recte Gronovius *gentisque*. Heinsius.

CAP. IX. § 1 *Sæpe diximus*] Ait sæpe dixisse: nec vel semel invenio in hoc et superioribus libris, quos habemus: in amissis primo et secundo an usquam meminerit quis scire potest? Credere tamen id liceat: at sæpe ibi fecisse, non hoc etiam licet. Igitur, si cui ita videatur, in locum τοῦ sæpe, reponam *supra*, quod respiciat ad priores duos, aut alterum eorum, et magis secundum, in quo conjicere possumus locum fuisse potius ei mentioni. Si minus aliis hoc videtur, at illos delere penitus jubebo. Infra VI. 5. 2. scio idem dici. *Acidalius*. Non tamen impossibile est, duobus istis libris crebram hujus hominis factam fuisse mentionem: erat enim occasio narraudi, quo tempore, quave caussa patria pulsus Philippum adiverit, quæque interim dum ibi esset ege-

rit, quomodo deinde redierit. Consentaneum enim est Curtium utique primo libro de prædecessoribus Darii, deque Alexandri patre Philippo, nonnulla, et utique extrema tradidisse, ut ad sequentis historiæ planiorum intellectum necessariæ narrationes præstruerentur. Freinsh. Acidalius vult *supra*; forte, *nempe*. Heinsius.

Pretiosissima vestium] Ita melius quam *pretiosissimam vestem*, alio quoque Curtii loco v. 6. 7. adstipulante. De re ipsa vide Kirchmannum de Funer. Rom. I. 1. 10. et Magium Miscell. II. 21. Quibus adde Xenophontem Ἀναβάτωρ. lib. III. qui locus huic valde est similis: postquam enim recitasset ultima verba ex oratione Cleonoris: 'Ubi fortissimis animis dimicaverimus, quidquid Diis visum fuerit, feramus.' Subjicit: 'Hinc Xenophon surgit, quam elegantissime potuit, ad pugnam ornatus. Existimabat enim, si Diî victoriam largirentur, pulcherrimum ornatum victoriæ convenire: sin moriendum esset, elegantissimo se dignum cultu judicabat, quo ornatus diem in terris extremum clauderet.' Sic et M. Curtium 'equo quam poterat maxime exornato insidentem armatum se in speciem immisisse,' Livius VII. 6. 5. tradit. De Cleopatra ad Flor. IV. 11. 11. diximus. Freinsh. Repete notata ad v. 6. 7. *Cellar*.

Quanto maximo] Sic supra IV. 13. 36. 'quanto maximo cursu posset.' Adde Daviesium ad Cæsarem Bell. Gall. v. 28. *Snak*.

Mortem] Scripti libri *hostem*, minus bene. *Modius*.

§ 2 *Inauditi antea facinoris*] ἤτορ κώτερον hoc, et ὑπερβολικώτερον, graviora et hoc atrociora facinora meminimus, quando filii parentes reges et fratres se mutuo interficiunt regnandi causa. *Inauditi* ergo *facinoris* exponere rari, crudelis, atrocis, immanis. Raderus. *Inauditi antea facinoris*] Ni-

hil hic rhetoricum et hyperbolicum, si Curtii mentem percipis: qui non cum quovis facinore hoc comparat, nec in mentem ei venit id omnibus aliis, quæ umquam accidissent, gravius prædicare, sed simpliciter indicat, istam perfidiam ante ea tempora nunquam in Persis fuisse auditam, apud quos semper 'regum eximia majestas,' ut infra v. 10. 2. dicit, fuerat. *Freinsh.*

§ 3 *Scio me*] Hujus orationis apud Caesium in Parallel. eloquentiæ æconomia est cap. 13. p. 563. *Raderus*. Fædam adulationem libertatis specie incrustat: hoc est quod Tacitus Hist. i. 1. ait, 'Malignitati falsa species libertatis inest.' *Loccenius*.

Gubernator] Utitur hac similitudine Cyrillus, in cap. 16. c. 1. Quæst. 7. 'Sicut ii qui mare navigant, tempestate urgente, navique periclitante anxii quædam exonerant, ut cetera salva permaneant: ita et nos cum non habemus salvandorum omnium negotiorum penitus certitudinem, despiciamus ex eis quædam, ne junctorum patiamur dispendia.' Τὸ δὲ μέγας ἀνάγκη κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου, ait Max. Tyrius Dissert. xxv. *Necessum est, ut pars patiat pro salute totius*. Ex hac caussa orta est Lex Rhodia de Jactu, cujus adhuc in Digestis nonnulla superant vestigia, eruditissime excussa a summo Viro Jacobo Gothofredo in libro singulari ad leg. 9. eo tit. *Freinshem*.

§ 4 *Dūs adversis*] Forte, *aversis*. Heinsius. Lusus est frequens in his vocibus *aversus*, *adversus*, tam scriptorum quam interpretum, ex cognata significatione, et hinc facillimo et obvio errore. Sic supra hujus libri cap. viii. 15. 'Dii aversantur' Cl. Schefferus prætulit 'adversantur,' quod cum accusativo rarius præterquam apud Tacitum legas, *Snak*.

Et omnibus] Accidit hoc loco Cnrtio, quod multis item aliis bonis scriptoribus, ut vox hæc in eo perperam

scriberetur, et pro ea in omnibus fere libris *hominibus* legeretur, non bono mehercule exemplo, recte enim et ordine facere Curtium palam est, cum initiis omina conjungit; verum quia de hac re multi multa, et nos alio properamus, locum notasse contenti, reliqua aliunde petendum relinquimus. *Modius*. *Omnibus*] Sic omnino legendum adspiratione recisa, quæ sæpius addita perperam, aut etiam omissa vitium facit auctoribus. Exemplo sit Plinius ix. 35. 24. 'Conchyliæ et purpuras omnis hora attexit:' pro quo male legitur 'ora.' Nam de tempore ei sermo est, opponitque ista unionibus, quos dicit 'æternæ prope possessionis' esse. De aspiciis istis summæ fortunæ obiter diximus supra ad iii. 2. 1. quam materiem prolixè tractaverunt Gruterus ibi citatus, et Dempsterus ad antiq. Rosini ii. 16. Tangit id Victor de Cæs. cap. ult. quem adscribo ut persanem, olim etiam ad Florum tentatum: 'quæ quamquam in ejus fortuna, principis tamen consilio accidere.' Scribe: 'quæ quamquam vi ejus, fortuna principis tamen et consilio accidere.' Vim pro *efficaci*, hoc est ἀντὶ δεινότητος, quomodo isto vocabulo Marcellin. xiv. 26. utitur, posuit: ut Tacitus Varrum 'vi Arminii cecidisse' ait, i. 55. 3. Est ergo idem fere illorum verborum sensus, qui Tiberianorum istorum apud Tacit. iii. 47. 1. 'Fide ac virtute legatos, se consiliis superfuisse.' *Freinsh.*

§ 5 *Indi et Sacæ*] Fæderati potius quam subjecti imperio Persarum, Sacæ autem gens Scythica Indis finitima, post Paropamisum montem: nec forsan una gens, quia 'fere omnes Scythæ etiam in unum Sacæ appellati.' Mela iii. 5. vulgo legunt *Sagæ*; sed nusquam occurrit gens Sagarum. Sacæ autem notissimi etiam infra vii. 9. commemorandi. *Cellar*.

Renovandas vires] Ne Dii siverint,

ut hæc ita operarum negligentia legantur, nisi Curtium sexcentas prægnantes plagas placet ab Orbilio expectare; sed emenda, ut excudendum dederam: *tot populos, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad renovandas vires paratas habes, ut major, &c.* ita inquam lege, aut certe, ut jam dicam: *tot populi, tot exercitus, tot equitum peditumque milia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut major, &c.* prior scriptura a membranis est, posterior a Lugdunensibus editionibus. *Modius.* Ad renovandum bellum vires paratas habent] Libri alii ad renovandas vires et parata habent, quæ lectio videtur melior, cum non satis concinne vocabulum *belli* (ad renovandum bellum, ut major belli) repetatur. *Scheffer.* Forte legendum, *tot populos . . . ad renovandas vires paratos habent.* Heinsius.

§ 6 *Fortium rirorum*] Vide Mureti Var. Lect. iv. 2. adde Berneggerum in Tacitum Quæst. 30. *Freinsh.*

§ 7 *Vilitatem sui*] Ita legendum, cum in editis libris esset, *utilitatem*, vidit et admonuit etiam nos doctissimus Faber. et hanc ejus emendationem confirmant uno ore omnes membranæ. *Modius.* P. Faber. Semestr. i. 10. primus emendavit, ‘ad vilitatem sui,’ id est, ad vitæ contemptum, et mortem oppetendam: et ita Galtherus, ‘ut vitam ducere vile Hi reputent.’ *Loccenius.*

Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire satis est] Non apte, meo quidem animo, infertur *Itaque*. Non enim gnomas hasce claudit. Aptius credam *Utique*. Sane sciamus, inquit; post mortem nihil esse nostri amplius: ad eam igitur non cursu et sponte properandum, satis si non lento et invito gradu eatur. Ipsæ sententiæ multorum ore celebratæ: quarum aliquot e plusculis scriptoribus affert ad Tacitum Hist. ii. divinus Lipsius: et addi cum similes aliunde plures, tum hæc non absimilis ex Cæ-

Delph, et Var. Clas.

dipo tragædi cujuscunque potest, ‘Haud est virile terga fortunæ dare.’ *Acidalius.* *Itaque*] *Acidalius* aptius credit, *Utique*. Ego illud malim, optime cohærens præcedentibus, *Virtus nihil inexpertum omittit, itaque ultimum omnium mors est*, non ergo præcipienda, aut priori loco tentanda quam ea, quæ ordine præcedunt: quæ si omnia exhausta sint, tum demum tempus est *non pigre eo ire.* *Freinsh.*

Pigre ire] Scripti libri *pigire ire.* *Modius.* Forte, *pigre iri satius est.* *Heinsius.*

§ 8 *Fiduciarium imperium*] *Fiduciarium*, quod sub fide restitutionis concessum est. Cæsar. B. C. ii. 17. ‘Officium legati, qui fiduciarium operam obtineret.’ Livius xxxii. 38. ‘Nabidi eam urbem velut fiduciarium dare, ut victori sibi restitueret.’ etiam regnum fiduciarium dicitur Hirtio B. Alex. cap. 23. quod Arsinoë, dum controversia inter Cleopatram et fratrem componeretur, administrabat. *Cellar.*

§ 10 *Bactrianique tristium*] *Adbuc* scripti, *ni propere Bessus Bactrianique deprecarentur tristium specie, &c.* miramur adhuc, sæpe præter rem in scriptoribus quædam inculcata inveniri? *Modius.* Locus procul dubio mendosus; quod etiam annotavit Nob. Heinsius. Sed constantissime Mss. interponunt vocem, *deprecarentur*, quæ cum sensum turbet a Modio est eliminata, nec obtinere locum nisi mutata potest. An non potuit scripsisse Curtius? *ni propere Bessus Bactrianique deprecantium pristina specie;* ut mox cap. 10. 2. ‘pristinæ veneratio fortunæ;’ et plura in Indice.

§ 12 *Suorum tamen*] Hoc tamen omittunt quidam impressi, et mox alieno loco inferciunt, ‘instare tamen Alexandrum.’ *Freinsh.*

Persecuti fugam ipsius] Non Alexandri, licet proxime de eo præcesserit, nec enim ejus fuga aliqua, sed

Q. Curt.

4 B

Darii, hoc est, qui cum fugientem essent secuti: ita supra cap. 8. 'Bis me victum, bis fugientem secuti es-tis.' Scheffer. *Persecuti fugam*] Adhuc comites fugientis regis. *Cellar.*

§ 13 *Ea re paruit Artabazo*] Hæsi-tationem librarii subodoror, qui cum legere divulsam ac laceram forte ve-ram vocem nequiret in plures eam pro capto suo tribuit, et scripsit, a rege ea re, cum deberet simpliciter agere. Nam sic omnino me auctore corrigendum: quid futurum, si per-secuti fugam ipsius alienentur? *Ægre paruit Artabazo*, &c. nihil certius de re, de verbis. *Ægre* ac vix pare-bat Darius, quod notare voluit Cur-tius ac debuit: ea re laxum nimis, et non magnopere hic faciens ad struc-turam exactam. *A rege* quid opus erat addi? maxime quum ad regem ipsum loqueretur; atque etiam quia dixerat jam fugam ipsius, cui potius ab eo subjunxisset. Qui aliter sen-tiet, eum nihil sentire sentiam: quam-quam de origine mendi sic potius ha-bendum, si quid refert, ut nunc in mentem venit. Exolescentem ac fu-gientem forte vocem satis assequi li-brarii nequivere, quorum alius inde a rege, alius ea re legit ac scripsit, quæ post utraque simul in contex-tum, ut solet, ab aliis relata. *Acida-lius. A rege. ea re*] Haud dubito quin verissime emendaverit Acida-lius: alienentur. *Ægre paruit*, &c. Sic etiam sub fin. hujus cap. *ægre a Dario impetravit*, &c. Freinshem. Lec-tionem vulgatam, ea re, defendit ta-men Gudius ad Phædr. 1. 2. ubi ex hoc loco eundem Phædrum restitue-ndum putat. *Snak.*

§ 16 *Regionis opulenta*] *Opulentiam* vulgo. *Modius.* Modii lectionem pro-bat et confirmat J. Fr. Gronovius ad Livium VII. 21.

Simulque quæ] Quis hoc ferat? scripsit Curtius simul quæ. Freinsh.

Nefas esse deserere regem] Digna lau-de vox fuisset, si, ut dixerunt, ita fe-

cissent; sed mox rege in fugam ver-so sese moverunt ad motum fortunæ, et inelinarunt in Bessi partes, adeo-que regem in totum deseruerunt. Ut vere dixerit de illis Virg. Georg. IV. 'Rege incolumi mens omnibus una est, Amisso rupere fidem.' *Loccenius.*

Monere nunc singulos, nunc universos, non ante destitit, quam satis constaret] Bona lectio, nec pejor: *monere nunc singulos, nunc universos: nec ante de-stitit, quam satis constaret.* Ultra melior non satis mihi constat. *Acidalus.* *Non ante*] *Malim, nec ante.* Vide In-dicem infinitivus. *Freinsh.*

§ 17 *Animumque regis*] Hæc ita esse scribenda monuit me Palmerius meus, cum alioquin in omnibus libris esset: ut cibum caperet, animumque rebus ad-verteret. Supra habuisti: 'Cape regis animum et in eam fortunam, qua dignus es, istam continentiam perfer.' *Modius.* Leg. *animumque curis regni adverteret.* *Heinsius.*

CAP. X. § 2 *Illis gentibus*] Vide su-pra ad III. 6. 17. *Cellar.*

Pristina veneratio fortunæ] Non mi-nus reges suos in adversa, quam in prospera fortuna venerantur. *Cellar.*

§ 3 *Regio, cui præerant*] Bactrianæ finitimæ. *Idem.*

Tertiam partem Asiæ] Licet latissi-me extendas Bactrianam, et finitimas quoque ei regiones accenseas, ut Sog-dianam et alias; tamen hoc procul a vero abest. propriæ autem Bactrianæ non amplissimi termini erant, ab oc-casu Margiana, a septentrione Oxus, Sogdianam dirimens, ab ortu pars Indiæ, a meridie Aria, et mons Pa-rapamisus. *Cellar.* Ut proinde non sit mirum etiã hæc sugillare Cl. Clericum Ind. II. 13.

§ 4 *Vires imperii*] Totius Asiæ, Per-sidis, Babylonæ, Mediæ, et quidquid Dario parvisset recuperaturi, si Bac-trianam regionem occupassent, sibi-que parere coëgissent. Vel: Inde vires bello accisas instauraturi. *Ra-derus.* Forte legend. *vices imp. repe-*

tituri, hoc est, vicissim repetituri imperium orbis terrarum, quod jam Alexander occupaverat: hoc enim eorum consilium fuisse, supra quoque v. 9. 2. ostendit, cogitabant enim idem, quod sic expressit Lucan. 11. 13. 'fors incerta vagatur, Fertque refertque vices.' Dubito etiam an non pro *regionis potiri*, leg. *regis potiri*. h. e. regem in potestatem redigere. *Freinshem.* Recte *Freinshemius*, *regis potiri*. Heinsius.

§ 9 *Sollicitarent*] Ad tumultum et rebellionem concitarent. Nepos Pausania cap. 3. 'Helotes spe libertatis sollicitare existimabatur.' Sallust. Catil. 24. 'servitia urbana sollicitare,' id est, servos. Adde Nostrum, 111. 5. 15. *Cellar.*

Ruinæ rerum] Cum nihil esset facilius hujus loci emendatione, fuerunt tamen ecce qui *ruinæ*, pro *ruinæ*, supponendo, et totam periodum aliter interpungendo, nescio quod monstrum lectionis, se quidem dignissimum, sed Curtio parum dignum, nobis peperere, stultividi homines. *Modius.*

Donis] Imo vero *bonis*. *Freinsh.* Recte *Freinshemius*, *bonis*. Heinsius.

§ 10 *Patere apud regem*] Quis scit, an non et hic ultimæ voces *apud regem* addititiæ? nihil iis quidem video opus, et timide tamen alienas affirmarim. *Acidalius.*

§ 12 *Titulum officii præferens*] Hæ sunt detestandæ artes perfidorum et insidiatorum, ut sollemne officium occulto scelere prætexant ficto obsequio, ficta fronte, crocodyli lacrimis eum, cui insidias tendunt, nihil tale expectantem perdant. Sic Abner a Joab occisus est simulatione blandæ salutationis. Spitamenes ab uxore simulato captus est obsequio apud Nostrum lib. viii. Dion circumventus et interfectus est a Callicrate simulatione officii. Treveris fuit simulatum obsequium erga Voculam, quo incautiores apud Tacit.

iv. Hist. verissimum de his Ciceronis effatum lib. 1. in Verrem: 'Nullæ sunt occultiores insidiæ, quam quæ latent in simulatione officii, aut in aliqua necessitudinis nomine. Nam eum qui palam est adversarius facile cavendo vitare possis: hoc vero occultum, intestinum, domesticum malum non modo non existit, verum etiam opprimit, antequam perspicere, atque explorare poteris.' *Loccenius.* *Officii*] Simile de Cæsaris nece Sueton. cap. 82. 'Assidentem conspirati specie officii circumsteterunt.' *Freinsh.* *Titulum sollemnis officii*] Sub specie obeundi consueti officii nefarium scelus occulte tegebat. Sic etiam Justin. de Olympiade xi. 7. 10. 'Cum titulo officii ad exsequias cucurrisset.' Idem 1. 10. 16. 'transfugæ titulo Babylonem profisciscitur.' In his 'titulus' prætextum sonat, et externam speciem. *Cellar.*

Aderat præferens] Ita vulgo quidem, sed legendum *aderant*, et *præferentes*, nam sic habent Dan. Bong. et antiquissimæ membranæ Florentinæ, quarum excerptamecum communicavit eruditissimus Nicol. Heinsius. *Gronovius ad Senec. Controvers. 13.*

§ 15 *Qualem et virum*] Cicero apud Dionem xlv. 5. 'Tanto (Antonius) majore odio dignus est, quod vos homines tanta bonitate injuriis lædere non desinit.' *Freinsh.* Regem mitem et generosum, offensarum obliviscentem, virum bonum, et natura simplicem, simulatæ pœnitentiæ sincero affectu credentem. *Cellar.*

CAP. XI. § 1 *Patron*] Fallit Virum doctum (Raderum) memoria, cum negat apud alios scriptores hujus mentionem esse, quapropter opus est eum etiam in adsignanda ejus rei causa falli. Meminit enim Arrianus 111. 3. 15. quamquam *Paronem* pro *Patrone* vocet; Phocensem patria fuisse, ex eodem auctore discimus. *Freinsh.*

In sarcinis] Tamquam omnibus ad iter potius, fugamque, quam ad prœlium paratis. Nec enim fere expediebantur, hoc est, ex sarcinis atque tegminibus proferebantur, aptabanturque arma, quam ubi prœlium speraretur. De quo more Lipsium in *Analect. ad Milit. Roman. Dial. 2.* vide. Sic ergo et alia hujus auctoris loca capienda; ut supra *III. 8. 25.* 'Itineri quam prœlio aptiores erant, raptimque arma capiebant.' Et de Alexandri militibus in transitu Tigris supra *IV. 9. 19.* 'Cumulis sarcinarum passim fluitantibus rex monet, ut satis haberent arma retinere,' tamquam quæ et ipsa inter ceteras sarcinas erant. Idque magis etiam intelligitur ex Xenophontis loco *lib. IV. 'Ἀναβάσας*, ubi similiter de fluvii transitu: 'In hoc conatu quum aqua mamillas superasset, ac flumen propter ingentia saxa, eaque lubrica, esset asperum; armaque in aqua gestari non possent, quod flumen eos abriperet; ac si quis in capite gestare vellet, nudos incedere adversus sagittas et tela reliqua oporteret; retrocesserunt.' Atque hinc ex contrario cognoscitur quid sit 'itineri simul et prœlio paratum esse:' nempe armis non in sarcinas colligatis, sed aptatis corpori, et ad congressum paratis iter facere. *Idem.*

§ 3 *Revocato, inter*] Ita scripsi, de certissima conjectura, cum in libris esset *revocatus*, quod præter mentem Curtii esset: neque enim hoc vult dicere, fuisse retentum sermonibus aliorum Patrona: sed illud potius, serendo subinde alium atque alium sermonem, captasse occasionem secreto cum Dario colloquendi. *Modius.* *Revocato*] Sic olim legendum conjecteram, et postea expressum vidi in uno Elzeviriano posteriore: nescio quid sibi velint alii: *sermone revocatus*; at *revocato sermone* est, cum sæpe dicturus toties se repressisset, vocemque jam prodire volentem quasi

reprehendisset. *Freinsh.*

§ 4 *Bubacem*] An e Bubacene natum? multi enim peregrini a patria nomen traxerunt. Est autem Bubacene Asiæ haud procul ab Indis a Polyperconte subacta, ut infra *VIII. 5. 2.* Curtius docet. *Raderus.*

Ipsæ] *Pal. 1. ipsi*: probe. *Freinsh.*

Patron se vero, sed remotis arbitris loqui velle cum eo respondit] Quia dubitare semel cœpi et ad Pyrrhonios transii, non credo et isti loco ex sectæ lege. Gemina illa et ab auctore esse, *loqui velle cum eo*, non queo mihi persuadere: tu quid statuas, ejicienda an retinenda putes, vide. Quorum autem retineas, quæ cum odio et tædio adsint, cum venustate et suavitate absint? *Acidalius.* *Loqui velle cum eo.* *Acidalius* de his quoque verbis dubitat; sed cum sensum habebant, inque omnibus libris reperiantur, et vero si iste mos admittatur, nihil unquam suspicione vacuum sit futurum; merito ferimus. *Freinsh.*

§ 5 *Quinquaginta*] Persarum 'copiis 30000. Græcorum, mercede conductæ, adjectæ sunt,' ut supra *III. 9. 2.* refert Curtius: posset igitur non injuria cuiquam rem attentius consideranti oboriri suspicio, ut pro *quinquaginta, triginta* legendum crederet. *Popma.* Si tamen omnes ad Granicum, ad Issum, ad Gaugamela colligas, facile quinquaginta millia conficias. *Raderus.* Imo multo plura: quando Leosthenes 'Græcos conductitios, qui Persis stipendia fecerant, ad quinquaginta prope militum millia in naves impositos, invito etiam Alexandro, in Græciam incolumes reportavit.' *Pausanias I. VIII. Freinsh.*

Terras] Vulgo, *sedes*. *Modius.*

§ 6 *Omisimus Græciam*] Iterum vulgo *amisimus*. *Modius.*

Nulla Bactra sunt nobis] Quorum sc. fiducia ineamus adversus te consilium sceleste, jungamusque nos Besso. Pertinent enim hæc ad significationem, verum occultam et fi-

guratam, facinoris, quod Bessus agitabat. *Scheffer.*

Et ceteris] Adhuc vulgo, *utinam et in ceteris*, pessime. *Modius.* *In ceteris]* *Melins, ceteris.* Utinam et ceteris non alibi nisi in te spes essent sitæ: inuuit eos, qui rebus novis cum Besso animum adjecerant. Fero tamen et vulgatum, *in ceteris*: quamquam, si quid iudico, multo languidior inde sensus exit. *Freinsh.* Si, ut pessimam, a Cl. Modio condemnatam illam præpositionem *in* observasset Cl. Clericus, non adeo sollicite forsitan de emendatione, ut nova, laborasset, quemadmodum facit *Judicii* cap. 10. 6. Dissentit tamen doctissimus *Heumannus*, qui sic in *Emendationibus* ad Clerici *Artem Criticam* p. 178. Clericus perperam particulam *in* ejectam vult ex loco *Curtii* v. 11. 6. 'Spes omnis in te, *utinam et in ceteris* esset.' Liquida enim est sententia: Omnem spem nos in te habemus: *utinam et in ceteris* (Besso, Nabarzane, et militibus tuis, Persis pariter et Bactrianis, qui defectionem et parricidium moliuntur) parem spem habere possemus! Quod scilicet antequam reparare conatur sint, quæ amissa, aut honesta morte defuncturi, quod *Darii* eo rerum suarum statu erat consilium v. 8. 11. Accedit quod Clerici lectioni ipsa *Latinæ linguæ* indoles obstet. Dicendum enim fuisset *Curtio*: 'Spes omnis nobis in te (scilicet, est), *utinam et in ceteris* esset.' *Heumann.*

§ 7 *Et interpretis Græci]* Atqui sermo, qui referebatur, non fuit interpretis, sed Patronis, isque relatus est opera interpretis Besso. Cogitandum itaque, an non *Curtius* scripserit *et interprete*, vel *ab interprete*. Ac potuit vox *Græci* effecisse, ut glossator, qui nesciebat per eam designari Patrona, conjungeret cum præcedenti *interprete*, ac idcirco corrigeret hanc, faceretque *interpretis*. Nam quod *T. Faber* in *Epistolis Criticis* sequentia

potius *relato sermone* putat emendanda, et mutanda in *remotione*, id vero plane alienum est ab hoc loco. Scilicet si *remotione* interpretis suspicio præberi Besso debuit delationis alicujus a Patrone factæ, removendus fuit ante, quam Patron deferret. nam post delationem, et cum jam omnia interpretes accepisset, frustra removebatur. Nullus itaque hic remotus interpretis. Hoc vult *Curtius*: cum Patron Græce loqueretur cum *Dario*, Bessum licet imperitum sermonis Græci, ipsa dictitante conscientia, suspicatum id, quod erat factum; postea suspicionem confirmatam per aliquem ex Persis, peritum sermonis Græci, qui referebat Besso omnem Patronis sermonem: neque enim interpretis hic intelligendus is, qui sic specialiori notione vocatur, sed quicumque linguæ utriusque peritus, quales adfuisse plures non est vero dissentaneum, cum Patron allocutus sit *Darium*, non seorsum et remotis arbitris, sed præsentibus pluribus, quod apparet, quia Bessus quoque et *Bnbaces* adfuere. *Scheffer.* *Interpretis Græci relato sermone]* At vero remotis arbitris et sine interprete collocutus cum rege fuerat: unde ergo interpretis Græcus? hæc ita perplexum habent *T. Fabrum*, ut substituat: *interpretis Græci remotione*. Nulla enim, inquit, vehementior Besso causa esse poterat suspicandi Patronem aliquid adversus se detulisse, quam quod interprete uti noluerat *Darius*. Vide *Epist.* 1. 51. sæpius citatam. *Cellar.*

§ 8 *Conspici poterat]* Quemadmodum ante monui lib. III. legendum: 'ut unde nexus inciperet, quove se conderet, nec ratione percipi posset,' non *perspici posset*, quod ibi in scriptis erat; ita, vice versa, hoc loco non *concipi*, quod vulgo hæsit, sed *conspici* omnino est scribendum, vel meo periculo censeo. *Modius.* Suo periculo censet *Modius* *conspici* re-

scribendum, ego pene contra meo, *concipi* retinendum. Valet, intelligi, conjectari. Atque eadem permutatio lib. vi. nam et illic quidam: 'Is, quod ex vultu quoque percipi poterat, similis attonito,' ubi plerique tamen, et Modiani, *perspici*. Acidalius.

Quod adferret] Qui editionibus præfuerunt, legunt: *causum consilii quod adferret cepit*, adeo ne nunc quidem sapere occipiunt. *Modius*.

In ultimo discrimine et fortunæ et vitæ] Unius literulæ mutatione feceris elegantiora, *in ultimo discrimine es fortunæ et vitæ tuæ*. Acidalius. *Et fortunæ*] Non audio Acidalinum, qui *es pro et velit*: nec in anterioribus potius *concipi* quam *conspici* legendum arbitror: cum enim utrumque recte dicatur, unus, puto, librorum consensus est, qui monstrare possit, utrum utri præferri debeat. *Freinsh.* Atqui omnium fere hic consensus est in voce *concipi*; nam sic Mss. nostri. D. Pal. 1. Ald. Frob. Amst. Col. Mer. Elz. Bas. quin et ipse in textum recepit Cl. Freinshemius, ut hæc in notis transposita potius videantur, ideoque nos suo loco reliquimus.

§ 9 *Tulerat*] Hoc est, latus fuerat, si scilicet paruisset Darius. Hujus formulæ aliquam multa in priscis scriptoribus occurrunt exempla. Ammianus xxi. 25. 'Si permeato flumine nullum qui resisteret invenisset, absque difficultate penetrarat Enphratem.' Et xix. 13. 'Ni obstitisset violentior casus, in ipsis tentoriis obtruncarant.' Et xxvi. 15. 'Cuncta confuderat, ni gladio perisset ultore.' Cicero Epist. Famil. ii. 4. 'Qui se intenderant adversarios in ejus Tribunatu.' Livius xxxiv. 29. 8. 'Difficilior, facta oppugnatione erat, ni T. Quintius, &c. supervenisset.' Florus iv. 2. 19. 'Peractum erat bellum sine sanguine, si Pompeium Brundisii opprimere potuisset: et ceperat; sed,' &c. Et iv. 3. 2. 'et redierat, nisi,' &c. Virg. Æn. iv. 603. 'anceps belli

fuerat fortuna.' Tacit. i. 63. 3. 'Trudebanturque in paludem, &c. ni Cæsar proditæ legiones instruxisset.' Senec. Consol. ad Marc. i. 6. 'Detrimentum resp. ceperat, si illum non eruisses.' Plin. Paneg. viii. 5. 'Temere fecerat Nerva, si adoptasset alium.' Zonaras tom. ii. pag. 115. 30. Εἶλον ἂν τὸν Μαγκίνον οἱ Χαρρηδόνιοι, ἣ καὶ διέφθειραν, εἰ μὴ, κ. τ. λ. Sic Augustin. tom. ii. pag. 752. a. Præterita subjunctivi sic poni, nihil attinuit notari ab Acidalio: nam id nimis frequens est, nec a ratione loquendi omnino alienum. *Freinsh.*

Forte temere] Impressi forte ac temere; et mox pro et multo ante, erat in membranis ex multo ante. *Modius*.

§ 10 *Eludant*] Sic plane Livius vi. 41. 'Eludant nunc licet religiones, quid enim est,' &c. Simili formula Cicero Paradox. i. 'Quamobrem licet irrideat, si quis velit,' &c. Adde Liv. xxvi. 22. *Freinsh.*

Nexu caussarum latentium] Quæ Curtii de fato sententia fuerit, ex aliis etiam locis constat iv. 6. 17. 'inevitabile est fatum;' et x. 1. 30. 'fati inevitabilis sors est.' Hæc Stoicæ disciplinæ debuit, quibus gemina habet Seneca, et ipse huic disciplinæ addictissimus. Epist. 19. 'Qualem dicimus esse seriem caussarum, ex quibus nequitur fatum.' Epist. 77. 'Rata et fixa fata sunt, atque æterna necessitate ducuntur.' Et mox: 'Series invicta, et nulla mutabilis ope illigat atque trahit cuncta.' Epist. 101. 'Stat terminus nobis, ubi illum inexorabilis fatorum necessitas fixit.' Pari modo Curtius credidit, quamvis proditæ fuerint insidiæ Dario, non tamen illas declinare potuisse. *Cellar.*
Eludant licet, quibus forte temere humana negotia volvi agique persuasum est. Equidem æterna constitutione crediderim nexuque caussarum latentium et multo ante destinaturum suum quemque ordinem immutabili lege percurrere]

Aurea verba, non auro comparanda sententia; sed scribe, *suum quæque ordinem*; quod typographicum hic saltem opinarer, nī in libris reliquis et idem vulgatum mendum. At rectius illud alii, *forte ac temere*, copula inserta. Vereor autem, ne particula etiam una desit, qua cum prioribus verbis locus hic nectatur, ut comprehensio ejusmodi existat: *et Patron quidem egregiam conservati regis gloriā tulerat: sed eludant licet, quibus forte ac temere h. n. v. a. p. e. e. æ. c. c. n. c. l. e. m. a. d. suum quæque ordinem i. l. percurrere. Darius ergo respondit,* &c. Ubi ergo scripsimus pro certe, quod item sequens nexa sic et apta melius ex se oratio; tamen id non pertendo: prioribus et sensu et structura verborum simile quodam modo illud lib. iv. 'Denuntiatio in illum diem periculo, ut arbitrabatur ipse, defunctus: sed, ut opinor, inevitabile est fatum.' In his quoque legitur, *conservati regis gloriā tulerat*: explicandum Verbum, laturus erat, ac subintelligendum, si per fata nimirum licuisset; ita enim apte subjecerit opinione de fatali necessitate suam: ac præteritæ significationis verba pro futuris accipi frequens. Ita mox a paucis lineis: 'Quidquid sors tulisset, inter suos perpeti malle,' valet, laturus esset. In eadem caussa alia plura. lib. iv. 'Si saniora consilia tandem pati potuisset, contentus patrio, cederet alieni imperii finibus.' Ibidem: 'Quocumque ille fugere potuisset, ipsum sequi posse.' Lib. iii. 'Persas recentes subinde successuros, si laxius stare potuissent.' Lib. vii. 'Admonnit, qui literas in Macedoniam ad suos scripsisset, iis quos ipse mittebat, perlaturis cum fide, traderet.' Sueton. Tiber. cap. 67. 'Similem se semper sui futurum, nec umquam mutaturum mores suos, quamdiu mentis sanæ fuisset.' Sallust. Jugurtha: 'Respondit, ubi primum per

negocia publica potuisset, facturum sese quæ peteret.' Val. Max. ix. 3. 'Juraret, se cum primum per ætatem potuisset, acerrimum hostem pop. Roman. futurum.' Idem v. 3. 'Nonne ingeniosum et garrulum populum mutum atque elinguem hac postulatione reddidisset?' Sed hæc ubique, si quis advertat, obvia quid hoc loco cumulemus? *Acidalius*.

Quemque] Merulæ editio, *quæque*; quam lectionem præfert Acidalius, nimirum quia omnia fato regantur: ego communem veram puto, ut ad homines, quorum præcipua in hoc theatro scena est, tantum respexerit Curtius. *Freinsh.* Alii *suum quæque*, sed etiam *quemque*, puta hominem, bonum et aptum est. *Cellar*.

Immutabili lege] De Fato vide Lipsium Polit. i. 4. satis prolixè et accurate disserentem. Auctoribus ibi relatis compara Marcellin. xxiii. 11. 'Posthabito tamen suasore cantissimo (non secus atque Darius Curtianus) fidentius ultra tendebat: quoniam nulla vis humana vel virtus mernisse nunquam potuit, ut quod præscripsit fatalis ordo, non fiat.' Aurel. Victor. in Numeriano: 'Arduum fatalia devertere: eoque futuri notio superflua.' Senecam Suasor. iii. 'Hoc Cestius diligenter divisit: dixit enim, Deos rebus humanis non interponere arbitrium suum: si interponant, voluntatem eorum ab homine non intelligi: ut intelligatur, non posse fata revocari. Si non sint fata, sacra profutura: si sint, non posse mutari.' ex Homer. Od. Γ. 147. *Ὅν γὰρ τ' αἴψα θεῶν τρέφεται νόος αἰὲν ἐδντων.* *Non etenim Divum mens vertitur æternorum.* Herod. iii. 43. 'Intellexit non posse præstare hominem, ut alterum hominem fato impendenti eripiât.' Val. Max. i. 6. 10. 'Octavius consul diu omen quemadmodum timuit, ita vitare non potuit.' Plutarch. Camillo cap. 17. 'Considerato, fatum inevitabile esse.' Apulei. pr. lib. ix. 'Ni-

hil fortuna renuente licet homini nato dexterum provenire: nec consilio prudenti, vel remedio sagaci divinæ providentiæ fatalis dispositio subverti vel reformari potest.' Adde eundem lib. de Mundo, pag. 75. *Freinsh.*

§ 11 *A popularibus*] Neque id sine ratione: nam eo facto maximopere eos offendisset: et, ut seq. cap. loquitur, 'parricidio excusationem obtulisset.' Nam quanta cum invidia res ista conjuncta fuerit, satis apparet ex eo, quod infra vi. 4. 9. Nabarzanes non aliud magis prætexit facinori. Sic et Macedones infra x. 4. 5. nihil molestius tulerunt, quam regem custodes corporis ex Persis delegisse. Sertorium multi, qui cum eo fugerant, Romani postea deseruerunt, 'hac præcipue caussa, quod is custodes a Celtiberis undique acciverat, et Romanis a corpore amotis, eorum loco exteris se crediderat. Non enim milites æquo animo perferre poterant, se infidelitatis ab eo argui.' Appian. Civil. l. i. *Freinsh.*

Sero se perire] Similiter Scipio apud Livium xxviii. 27. 9. 'Equidem si totum exercitum meum mortem mihi optare crederem, heic statim ante oculos vestros morerer,' &c. ad quem locum nos ex Isocrate, Cicerone, Seneca, Plutarcho, Cassio, aliisque pluribus. Gruterus ad ista Sueton. Calig. lvi. 2. 'Sponte se perituro, si et illis morte dignus videretur.' Tiberius, qui inter initia imperii, 'quoties casus ita tulisset, precari solitus est tantum sibi vitæ et imperii tempus, quantum reip. conduceret,' postea quoque accusato Lentulo, quasi vitæ principis insidias strueret, 'vita se jam dignum amplius negavit, ubi Lentulus quoque ipsi infensus esset.' Dio lib. lvii. Idem apud Tacit. vi. 2. 5. 'Neque sibi vitam tanti, si armis tegenda foret.' Gelou comperta conjuratione armatus in concionem ascendit, mox exutis armis, dedere se

vitamque suam universis dixit, occiderent, si ita videretur. *Ælian. Hist. Var. xiiii. 37.* Sic Enmenes apud Justin. xiv. 1. 12. 'Salutem suam in omnium potestate esse.' *Freinsh.*

Si saluum esse milites sui nollent] Certo hic vox *milites* inculcata. Non debuit addi perperam glossa: quæ recte exulat alibi. Paullo ante: 'Quidquid fors tulisset, inter suos perpeti malle, quam transfugam fieri.' Nec multo post: 'Sed eo rerum ventum erat, ut tam periculosum esset non credere suis, quam decipi.' *Acidalius. Milites*] Posset quidem abesse hæc vocula, sed cum in omnibus libris compareat, nec lædat sententiam, aut structuram verborum, quis spuriam cum Acidalio pronuntiet? *Freinsh.*

CAP. XII. § 1 *Impetum ceperat*] Adhuc impressi *conceperat*. Modius. An *ceperat*? quomodo et alibi non semel legitur. *Freinsh.*

Agere gratias incipit] Et hic perfidæ simulationis exemplum in Besso occurrit, 'suum flagitium aliis obiectare,' ut loquitur Tacitus, ii. Hist. de quo plura exempla notavit Muretus, Var. Leet. i. 12. et sic, 'Quum magna malæ superest audacia causæ, Creditur a multis fiducia,' ut loquitur Juvenalis Sat. xiiii. *Loccen.* Scelus, quod ipse conceperat, in Patronem deferret, quasi propter peregrinitatem suspectum. *Cellar.*

§ 3 *Purganti deinde se*] Membranæ, *arguenti deinde se*; quod unde sit nihil scio, nisi nescio. *Modius.*

Assentiebatur] *Assentiebat* vulgo, et mox etiam, ubi itidem est *videbat offerri*, habebant membranæ *videbatur*, quomodo si legas, non *offerri*, sed *offerre* scribe. *Modius.*

§ 4 *Triginta millia*] Totus igitur exercitus erat, ne Græcis quidem exclusis v. 8. 3. Quid si rescribamus *tria millia*, ut de Bactrianis intelligatur; nam ceteros innocentes fuisse n. 6. et 7. probant. *Sebisius.* Huic ne adsentiar, facit quod tota ista argu-

mentatio concideret, qua Darium Curtius ostendit noluisse paucorum societatem amplecti, multo pluribus neglectis offensisque. Quod autem triginta potius millia, quam triginta tria et trecentos nominavit (ad eum enim numerum superiori loco relata ratio consurgit) more consueto auctorum fecit, qui rotundo numero uti gaudent. Græcis autem exceptis tamen adhuc triginta millia barbarorum fuisse, et supra ad v. 8. 4. ostendimus, et hoc etiam loco adjuti evidenter confirmare possumus. *Freinsh.*

§ 6 *More solito*] Nec Parthis patrium, aut consuetum fuisse noctu pugnare, Plutarch. in Crasso cap. 57. tradit. Cujus locum huic nostro comparat Brisson. de Regno Pers. l. III. *Freinsh.*

§ 8 *Perfusisque mutuis lacrymis*] Ita scribo, ex Coloniensis libri auctoritate. Sigebergensis habebat *perfusique*, editiones *perfusisque*; omnes tolerabiliter. *Modius*. Levior hæc emendatio, ut *perfusisque* legatur, aut *profusisque*, sed illud magis, quod et habent editiones. *Acidalius*. Rutgerius *profusisque* legendum censet Var. Lect. III. 4.

Capite velato . . . velut a rogo intueretur] Et vero miserabiliter scriptum, lector, et lacrimas mecum non tenes scio: sed cum humanæ miseræ indolueris satis, et Darii vicem tuo etiam gemitu sublevaveris, absterge oculos atque attolle, ut videas ac dispicias, sincerane verba ista, *digredientem velut a rogo*: quæ ego apta non negem plane, neque eo minus a nasutulo aliquo interpolata constanter assim affirmare. De rogo sit aliquid, atque ipse scio, quid dici, quid interpretari, qui defendi possit: verum enim vero Curtius aliter scripsit: ac vera lectio, non diu quæsita, feliciter inventa nobis. Nam vel quovis sacramento contenderim, ita rescribendum: *Capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem vel a tergo intue-*

retur, in humum prorum corpus abjecit. Hæc Curtii mens, hic Darii adfectus, qui abentem amicum nec a tergo sustinebat intueri. Quod qui non assentietur mihi, sensu carentem humanitatis, et adfectus omnis expertem, non hominem profecto, sed stupidum stipitem appellabo. Non parvi emendatio hæc momenti, in qua merito placeam mihi, si *φιλανθρῶς* haberi velim. *Acidalius*. Certe placet emendatus Acidalii calamus: *velut a tergo*. Raderus. Fatnum illud, *velut a rege*; nec magis profecto falsum, *vel a tergo*, quo juveniliter se effert Acidalius. Unica et vera lectio est a libris Modii, *velut a rogo*; quam ille frustra traducit: et miror, potuisse in partes Raderum trahere. De Artabazo loquitur digrediente ab Dario: quomodo? non tamquam a rege, ne quidem ut a vivo, sed velut a funere aut rogo vel busto, inter gemitus et lacrimas. Ex ritu antiquis usitato. Tibullus: 'Et fleat effusus ante sepolchra comis.' Petronius, cum 'lacrimarum ubertim manantium' et aniculæ 'fletu confusæ' mentionem fecisset: 'Quid vos in cellam meam tamquam ante recens bustum venistis? utique die feriarum, quo etiam Ingentes rident.' Hoc non est aliquid quod dici, qui interpretari, qui defendi possit; sed hic est solus et verus Curtii sensus. Nam Darius velavit caput, more etiam inter antiquos usitato, de rebus suis desperantium et quasi fortunæ se dedentium, ne intueretur amicum discedentem inter gemitus et lacrimas, sive ominis et religionis causa, sive quod turpe judicaret cum Tito, quemquam, nedum tam fidum ac probatum, a sermone principis tristem discedere. *J. F. Gronovius. Observ. II. 12.* *Vel a tergo*] Simplex et planus sensus, doctis sic emendantibus. Vulgo *velut a rege*, aut *velut a rogo*, quasi a se tamquam a funere et busto cum gemitu et lacrimis discedentem non sustinnerit Darius intueri. Ve-

rum et hoc durinseculum est, et a Curtii nativa simplicitate alienum. *Cellar.*

§ 9 *Armatis*] Alii auctiores, *tum*; vel, *cum armatis*: forte non frustrabo inserta vocula, et potest fuisse *tot armatis*. Freinsh. *Cum armatis*] Illud, *cum*, pretii est nullius. Alii habent, *tum*: ex quo Freinshemius coniebat, *tot*. Ego mallem credere literas numerales hic latere, et fortassis xvm. scribendum esse, ut *quindecim millia* significantur. equidem triginta millia dicuntur supra fuisse, qui in scelus conjuraverant. Sed is numerus variat in libris: sunt qui habent tantum xxv. millia: possunt et illa quindecim millia de solius Bessi manu accipi. quamquam si de illis solis locus accipi deberet, forte rectius scriberetur iiii. ac fortassis lectio hæc verissima, confirmata etiam ex eo, quod in libris quibusdam scriptum reperiretur *trecenti*; nam tria i. a tribus c. in manuscript. parum differunt. Noster supra cap. 8. 'tria millia et trecenti equites erant maxime Bactrianorum: Bessus præerat.' Habes ecce tria millia Bactrianorum cum duce Besso, nam trecenti illi hic in rationes non veniunt. Quidquid sit, illud *cum* non aliunde, quam ex literis numeralibus male intellectis, natum, ego quidem firmiter persuasum habeo. Scheffer. *Tot armatis pares*] Vulgo, *cum armatis*: alii, *tum*: quidam abjiciunt particulam. *tot* est ex conjectura Freinshemii, et videtur numerus periodi syllabam postulare, quæ aptior vix esse potest, quam *tot*. *Cellar.*

Non habebant] Quippe viles apud alios, et contempti, quæ inter ceteras causa Cyrum movit, ut ejusmodi homines sibi fidissimos futuros crederet, si Xenophonti in Cyropæd. lib. vii. fides habenda. Freinsh.

Perosus] Simile illud Taciti Ann. ii. 31. in extrema anxietate Libonis: 'ipsis, quas in novissimam volupta-

tem adhibuerat, epulis excruciatas.' Freinsh.

§ 11 *Quod vitam*] Forte, *quid*. Heinsius.

Alieno scelere malo, quam meo] Non temere damnem, etsi suspectum, neque enim sane scelus illis *adroxepia*: et sic uti poterat, ne sic scelesti moreretur, aliena manu, vel hujus ipsius Bubacis; quod sollemne quidem priscis. Atque, ut Florus ait: 'Viri fortes et sapientes in ultimis non suis manibus usi, ne violarent manus, sed in abolitione sanctissimarum pietissimarumque animarum judicio suo, alieno scelere uterentur.' At quid tamen hæsito, quin aut sentiam libere, aut proferam, quod sentio liberius? Cordato lectori non diffidam, cui soli probabo vocem excidisse, quam reponimus audacter: *Alieno scelere, quam metu meo mori malo*. Id unde? qua auctoritate? Exemplo Curtii ipsius, aut Alexandri, qui lib. iii. sic quoque, cum de medici fide et periculo suo anxius deliberaret: 'Damnemne medici fidem? in tabernaculo me opprimi patiar? Atqui satius est, alieno me mori scelere, quam metu meo.' Is viri fortis animus, nec Darii nunc minus quam Alexandri. Illius hæc etiam excusatio ad mollem spadonem. Denique Curtium qui novit, imitationem in eo sui ipsius alibi sollemnem et hic agnoscat: lubenter quidem et cum magna voluptate. *Acidalius*. Sic Florus iv. 7. de Bruto et Cassio illos 'alieno scelere' usos scribit. Senec. Epist. 70. 'Stultitia est timore-mortis mori. Venit, qui occidat. Exspecta: quid occupas? quare suscipis alienæ crudelitatis procurationem?' Ita Scribonia, gravis femina, ad Drusum Libonem, secum agitantem, an ipse sibi conscisceret mortem, an expectaret ab aliena manu. 'Quid te delectat alienum negotium agere?' *Loccenius. Quam meo*] Non audio Acidaliū, qui inserta vocula malit, *quam metu meo*,

Sane potuisset ita scribere Curtius, sed voluisse, quis monstret? et tamen sic concepta sententia Dario non indigna, ipsa autem structura verborum etiam elegantior. At supra III. 6. 6. de Alexandro sic locutus est: 'Satius est alieno me mori scelere, quam metu meo.' scilicet pro subjectæ materiæ ratione aliter ibi loqui non poterat: quæ hic longe diversa aliam quoque sententiam postulavit. Sic Carthaginenses apud Florum II. 15. 9. 'Patriam suam malebant hostium manibus, quam suis everti.' *Freinsh.*

§ 16 *Deorum*] Post hanc vocem intrudunt libri, *auspiciis*; quod videtur ex inepta glossa marginali, volentis explicare quid sint Deorum honores, in textum irrupisse. *Freinsh.*

Externa ope] De hujus quoque loci integritate multum dubito: nec abest multum, quin mutilum pronuntiem, &c. Et tamen integer etiam videri locus, si recte capias, possit. *Non admota externa ope*, cujus jam scilicet egebat, a suis plane destitutus. Infra VI. 3. 13. 'Regem suum etiam externæ opis egentem.' *Acidalius*. Melius tamen illud, *nulla externa ope*, cum Berneggero retuleris ad *captivum*. Darius fuit a servis propriis captus, nulla externa ope admotâ, h. e. ut servi non juvarentur juberenturve ab hostibus. *Freinsh.* Jure dubitat de hujus loci integritate *Acidalius*; nec potest explicari, prorsusquam emendetur: scribe, *nulla externa vi admota*; ut VI. 7. 'Quum ab externa vi non tutus modo rex, sed invictus, intestino facinore petebatur.' Qui ab externa vi non modo jam nihil metuendum haberet, sed etiam quoties metuendum habuisset, virtute superasset. Sic *Modiani*, sic *Dan.* sic *Florentinus*. nisi quod præpositionem adjecimus. *Justinus* lib. X. 'Adeone vile paternum nomen apud tot numero filios fuisse, ut quorum præsidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumven-

tus, tutior ab hostibus, quam a filiis fuerit?' Quamquam et omissa præpositione possis accipere hoc posterius: quem exteri non solum fideliter custodiebant, sed etiam invictum præstabant. Sed illud magis placet. *Gronovius Observ.* II. 12.

Contectum] *Contectus* vulgo; nec multum refert, hoc, an illud sequaris, nisi quod mox sequitur: 'Sordidis pellibus vehiculum intexerant.' *Modius*. *Pellibus undique contectum*] Hæc verba puto ex sequentibus intrusa inepte, ac ejicienda. Certe si hic posuisset Curtius, non debebat paullo post tamquam rem novam memorare, quod 'sordidis pellibus vehiculum intexerint.' Legitur quidem in quibusdam 'contectus' in superioribus, ut referri possit ad Darium. Sed et illud a sciolo factum. Nam si Darius ita fuit contectus, quid ita hic metunt, ne forte cultu regis agnoscat, et vehiculum quoque contegunt? *Schefferus*.

§ 20 *Aureis compedibus*] *Dio Chrysostomus* oratione ultima, et *Justinus* V. 11. 4. narrant, hujusmodi vinculis oneratos etiam, a *Cyro Astyagen*, ab *Artaxerxe* *Cyrum* fratrem, *Antonius* quoque regem *Armeniæ* 'Artavasden fraude deceptum, catenis, sed ne quid honori deesset, aureis vinxit,' ut *Velleius* II. 82. 7. refert. *Popma*. Vide etiam *Schegkii* notam ad citatum *Velleii* locum, et de eodem *Armeniæ* rege *Dionem* lib. XLIX. Sic apud *Marcellin.* XXVII. 26. Sapor *Arsacem* 'vinctum catenis argenteis, quod apud eos honoratis vanum suppliciorum æstimatur esse solatium, exterminavit,' &c. *Tertullian.* de Cultu Feminarum I. 6. respiciens ad *Æthiopas* *Macrobius* *Herodoti* III. 23. 'Apud barbaros quosdam, quia vernaculum est aurum et copiosum, auro vinctos in ergastulis habent, et divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores.' Quem locum illustrat alius ex *Heliodori*

Æthiop. lib. ix. ubi de Theagene, et Plutarch. Erotico cap. 9. De Dario et Justinus xi. 15. 1. Sic in Appiani Mithridat. rex ille filium cognominem 'vocaturn ad se vinxit aureis compedibus, nec multo post necavit.' Adde Dempsterum ad Rosin. Ant. x. 29. Voss. ad Vellei. Freinsh. Adde Silium xvii. 625. de Syphace in triumpho Scipionis ducto: 'auratæ servabant colla catenæ.' Cellar.

CAP. XIII. § 1 *Movisse*] Sic simpliciter et absolute, ut viii. 9. 1. 'In Indiam movit.' Sic Silius Italicus vii. 131. 'Irritus incepti movet inde, atque Appula tardo Arva Libys passu legit.' Snak.

Quod patebat in Mediam] Monuerat ante nos Glareanus, vulgatam lectionem, quæ talis erat, *Alexander audito Dariurn movisse Ecbatanis omisso itinere quod petebat, in Mediam fugientem insequi pergit strenue*, ferri non posse. Neque enim ut ex Arrian. lib. iii. constat, ab Ecbatanis in Mediam porro fugit Darius, sed ex Media potius, ut ad Bactrianos se conferret: emendat itaque ille idem Glareanus: *Alexander audito Dariurn movisse ab Ecbatanis omisso itinere quo petebat Mediam fugientem, &c.* non plane pessime, fateor, sed tamen paullo deterius, nisi sciens fallor, quam ut ego, ex Palmerii mei conjectura, scripsi. Deterius inquam panllo, et a scriptura vulgata remotius, cum nostrum hoc, si unum *e* in *a* mutes, cetera cum illa plane conveniens sit. *Modius*. Arrianus contra, Alexandrum etiam Ecbatana venisse, scribit: ἐλθὼν δὲ ὡς Ἐκβάτανα Ἀλέξανδρος possis tamen interpretari Ecbatana non civitatem ipsam, sed regionem quæ etiam Ecbatana appellabatur. *Raderus*. Alii, *petebat*; forsan legendum, *parabat*. Freinsh. Alii habent *petebat*, ex quo Freinshemius facit *parabat*; sed *petebat* rectum est: in omissa, post *petebat*, distinctione caussa est difficultatis. Nam voces *in Mediam* non re-

ferri debent ad *petebat*, sed ad antecedens *omisso itinere*. Locus sic scribendus: *Omisso itinere, quo petebat, in Mediam*. Schefferus. Obscurior videtur locus ex correctione Cl. Schefferi, quem etiam sic vix assequor, et sane melior, clarior certe, sic foret Glareani, de qua Modius: Freinshemii aptior, quam etiam adprobat Nob. Heinsius. *Snak*.

§ 2 *Tabas*] Justinus lib. xi. 'Tharam, vicum Parthorum,' vocat. *Loecen*. *Tabas oppidum est*] Quæ malum! hæc Tabæ hic in Media, vel Parætacene? nullæ Tabæ in his oris. Tabas ego ternas lego apud Stephan. unæ sunt Lydiæ, aliæ Cariæ, tertiæ Persæ in Syria, nullæ in Media. Proinde vere Glareanus *Ragas*, non *Tabas*, suffragante etiam Arriano, legit. *Ragas* etiam Stephanus laudat: Πόλις ἐν Μηδίᾳ ἐκτισμένη ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικατορος ἐκαλεῖτο δὲ Εὐρωπὸς, μετωνομάσθη δὲ καὶ Ἀρσάκη ἀπὸ Ἀρσάκου βασιλέως Περσῶν. *Civilis est Media, condita* (vel potius instaurata) *a Seleuco Nicatore: appellabatur et Europus, et Arsace, ab Arsace Persarum* (imo Parthorum) *rege*. Polybius tamen *Tagas* in Hyrcania ponit; est et *Ragarum* mentio in historia Tobiae cap. 3. 'Soror filia Raguellis in Rages civitate Medorum.' Strabo lib. ii. 'Est et Apamea et Heraclea urbes apud *Ragas*.' Deinde nomenclaturam subjicit vocis: Τοῦνομα δὲ ταῖς Ῥάγαις ἀπὸ τῶν γενομένων σεισμῶν γενέσθαι φασίν, ὅφ' ὧν πόλεις τε συχναὶ καὶ κῶμαι δισχίλαι, ὥς φησι Ποσειδώνιος, ἐτράπησαν. *Ragas Alexander undecimis castris*, hoc est xi. diebus, pervenit, uti Arrianus tradit, et Plutarchus exposuit, undecim inquit diebus tria millia trecenta stadia confecit, hoc est millia nostratia tria supra centum. Singulis diebus redduntur undecim miliaria cum stadiis quaternis. *Raderus*. *Tabas*] Non ausim adfirmanti *Radero* credere, vere emendare Glareanum: *Ragas*; præterquam enim quod ea

Mediæ urbs non *Ragus* nominatur recto casu, sed *Rhagæ*; etiam supra veri fidem non est, aliam ibi fuisse, *Tabas*; nec sane multum ad rem facit, quod Stephanus tres hoc nomine urbes alibi, nullam in Parætacene nominet. Scribit quidem Arrianus III. 4. 16. Alexandrum Rhagas pervenisse, sed in tota ista narratione sæpius a Curtio dissidet, ut hunc ex illo corrigere non satis tutum sit, aut integrum. Mox pro *præcipitem*, ponerem *præcipite*. Freinsh. Glareanus *Ragus* substituit, invitis qui a libris non temere discedunt. Stephano tres sunt Tabæ, in Lydia, in Caria, καὶ τρίτη τῆς Περαίας : sequor Holstenium, qui Παραιτακηνῆς reponit, ut eadem urbs sit, quam Polybius Excerpt. XXXI. vocat Τάβας τῆς Περσίδος. Cellar.

Parætacene] Membranæ, *Parte Lacenæ*; pessime, uti post in reliquis vulgati libri, cum legunt: *Tabas oppidum est in Parætacene ultima: quo ubi pervenit, ibi transfugæ*, &c. quis enim, per Deos, non continuo videat illa, quo ubi pervenit, glossema imperiti alicujus Sycophantæ esse? *Modius*. Παράτακα, inquit Stephanus, πόλις Μηδική, τὸ ἐθνικὸν Παραιτακηνὸς, *Parætace urbs Mediæ, gentile Parætacenus*: sicut et regio Parætacene. Ejusdem regionis mentio apud Strabonem lib. II. qui Παραιτακηνὴν appellat. Ineptissimæ quædam chartæ, pro *Parætacene*, præferunt *Portæ Lacenæ*. Morboniam petant hi calami. Arrianus *Paritacas* vocat ab Alexandro primo impetu captas. *Raderus*.

§ 3 *Megistane Babyloniz*] Scribe, ex *Bagistane Babylonio*; et vide quæ de eodem scribit Arrian. lib. III. extr. *Modius*. Varia hujus nominis scriptura est. Nam alii atque alii codices habent, *Bagisthene*, *Bagistone*, *Bagisthane Babylonio*; Modii, *Megistane Babyloniz*, quam ipse scripturam emendat, et *Bagistane Babylonio* rescribendum monet. Atqui Ar-

rianus '*Bisthanem*' appellat: Ὡς δὲ ἀπεῖχεν Ἐκβατάνων ὕσον τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν, ἐνθαῦτα ἀπήντα αὐτῷ Βισθάνης ὁ Ὀχου παῖς, τοῦ πρὸ Δαρείου βασιλεύοντος Περσῶν. *Bisthanes* ergo dictus est, non *Bagisthanes*, vel *Bagostenes*, vel *Bagisthenes*, vel *Megisthanes*. *Raderus*. *Bagysthene*] Rectum videatur hic cum *Radero* sequi Arrian. III. 4. 12. qui *Bisthanem* hunc appellat, *Ochi*, qui ante *Darium* regnaverat, filium. Sed sunt quæ dissuadent, tum, quod modo dixi, perpetuus fere horum auctorum in ista narratione dissensus, tum etiam quod hic additur *Babylonio*, quod cur illi *Bisthani* tribui debeat, docendum erat: *Raderus* *Megisthane* edidit: atque ita *Modii* codices habuisse affirmat. Certe *Brisson*. de Reg. Pers. lib. pag. 134. *Megistanem Babylonium* hic reperit, atque sic Persarum Parthorumque procures purpuratosque interdum appellari, non paucis Græcorum Latinorumque scriptorum locis ostendit. Supra etiam v. I. 20. habuimus '*Bagophanem Babylonium*,' quo et ipso loco dubitabam, an *Megistanem* legi rectius foret, cum aliæ edd. *Bagistanem* habeant. Est et *Megistanum* mentio in Syrac. XXIII. 19. Ἀνὰ μέσον γὰρ Μεγιστάνων συνεδρεύσεις, nam inter purpuratos considebis. Item in adjunctis Eusebianis: Μετὰ δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν διαιροῦντες τὴν βασιλείαν οἱ Μεγιστᾶνες αὐτοῦ. Post *Alexandri* vero finem dividentes imperium procures ejus. Et aliquanto post: Καὶ εἰσῆλθον οἱ Μεγιστᾶνες Ναβουχοδονόσορ εἰς τὴν πόλιν. Et ingressi sunt *Megistanes Nabuchodonosoris urbem Hierosolyma*. Inter Latinos est et *Frontinus Strategem*. II. 9. 5. 'In quemdam ex *Megistanis* (Armeniis) quos ceperat, animadvertit.' *Freinsh*.

Non equidem] Ita est omnino legendum: membranæ tamen illud non habent. Arrianus præterea diserte nuntiasset hoc Alexandro *Bagistanem* refert, vinctum a Besso *Darium* ser-

vari. Verum, ut monui antea, quidquid dicant, legendum est, ut excussum vides: et alioquin non est novum, dissentire ab Arriano Curtium: de cetero in vulgatis libris erat: *non equidem vinctum regem, sed in periculo esse aut mortis aut vinculorum affirmabat*. Sed hoc affirmabat ex glossa irrepsisse non cunctanter affirmo. *Modius*. Contendunt nonnulli particulam *equidem*, non nisi cum prima persona jungi. Curtius hic aliud docet, et accipitur pro affirmatione: *non equidem*, non sane vinctum esse Darium adhuc, sed in periculo esse, ne vinciat, aut occidatur: hic autem Bisthanes nuntiavit Alexandro, cum a Dario nondum victo digressus est. *Raderus*. Exempla ex Cicerone dabunt Gifanii observationes. Sic *equidem* non ponitur pro *ego quidem*, sed pro *et quidem*. Vide Tursell. de Part. LL. a Cl. Zwarzio edit. p. 122. *Snak*.

§ 4 *Superest*] Hæc ita edidimus volentibus bonis codd. et egregio sensu. Ipsum quippe Darium vocat maximum opus, et brevissimum laborem, eadem figura qua infra VII. 5. 36. 'Spitamenes eum (Bessum) tenebat, collo inserta catena, tam barbaris, quam Macedonibus gratum spectaculum.' Hic loquendi modus, paullo ignotior, corrumpit hunc locum, quem præ manibus habemus: itidem ut alium Livii, quem ad Flor. IV. 2. 81. emaculavimus. *Freinsh.*

Aut oppressus] Adhuc impressi: aut vinctus, aut oppressus. Sed illud dicit, qui hoc dicit. *Modius*.

§ 5 *Nec labori*] Forte fuit: *ne labori, ne periculo parceret*. *Freinsh.*

§ 6 *In vicum*] Nomen non exprimit. Justin. XI. 15. 'in vico Parthorum Thara' vinctum fuisse scribit, non etiam ibi interfectum. *Freinsh.* Darius enim ex Media jam per Caspiae portas ad Parthienem progressus erat, quum caperetur a conjuratis. Arrian. lib. III. *Cellar.*

§ 7 *Interpres*] Reges, Persici sermonis ignaros, Græcos per interpretem audiebant: atque ita Sylosontis Samii verba a Dario exaudita Herodotus III. 140. refert. Themistoclem quoque, ubi primum in Artaxerxis conspectum colloquiumque venit, per interpretem locutum, Plutarch. in Them. cap. 47. scribit. Sic etiam cum peregrinis egisse reges indicat Herod. lib. III. sermones a Dario, coram Græcis, habitos cum Indis narrans. Brisson. lib. I. pag. 137. *Freinsh.*

§ 8 *Dimachas*] Ita emendavit etiam ante nos Vulcanius, et ante Vulcanium Glareanus, cum vulgo *Dimichas* legeretur. Qui sint autem *Dimachæ*, et cur ita dicti, ipse Curtius postea ostendit. *Modius*. *Dimachæ* ἑμίπροι a Græcis dicti, qui utrumque pro rei et loci opportunitate peditis et equitis munere fungebantur: quibus non dissimiles sunt, quos nostro idiomate Dragontas appellant, qui etiam equis veluntur, et cum res locusque postulat pedestris acies est. *Dimachas* autem legendum, non *Dimornitas*, aut *Diormitas*, ut quidam putant. *Popma*. *Dimachas* Alexander maximus Imperatorum invenit, ut apud Sixtum Arcerium p. 156. not. ad Ælian. Julius Pollux testatur, cujus hæc verba sunt: 'Erat et aliud equitum genus, *Dimachæ* dicti, ex inventione Alexandri, armorum apparatu instructi leviores, quam qui est peditum gravis armaturæ, graviore vero, quam qui est equitum; exercitati in utramque, et pedestrem et equestrem, pugnam: ut et in locis equitatu aptis equis utantur; et ut ne, si in loca devenirent iniqua, et minus apta, omnino ad pugnandum inepti essent, idemque experirentur, quod Lydis quandoque accidit. Equum autem apprehendebat, ac custodiebat famulus aliquis, qui in solum eum usum una sequebatur: iste qui ex equo descenderat, confestim inter pedites armatos pug-

nabat.' Annotavit etiam Arcerius ex Hesychio eosdem dictos ἀμύππους. 'Dimachæ sunt, qui Hamippi dicti, qui quidem interdum pedites, interdum equites pugnant.' Hamippi autem, quasi dicas, 'pedes simul et eques.' Non absimiles ab isto genere sunt equites, qui hodie in militia nostra *Dragons* nuncupantur, bombardas gestantes oblongas ex humeris dependentes. *Raderus*. Dimachas istos eo demum tempore instituisse Alexandrum ex Arriano III. 4. 23. colligas: 'Quum intelligeret non posse pedites se festinanter equitantes sequi, equites circiter quingentos equis desilire jubet, et duces peditum aliosque præstantissimos quosque, ita ut pedites armati erant, equos conscendere.' Quam rem licet alia de causa imitatus Cæsar de Bel. Gall. I. 42. 'commodissimum esse statuit, omnibus equis Gallis equitibus detractis, legionarios eo milites legionis decimæ, cui quam maxime confidebat, imponere.' Hamippos autem istos tam ex equis pugnasse, ex Isæo, quam inter pedites, ex Thucydide et Xenophonte, Harpocratonis Lexicon notat: additque a Philochoro eosdem προδρομους, sive antecursores, vocari. Vide etiam Tollii notas in Palæphatum, Valesium in Excerpta Polybii, pag. 36. pr. et Alex. ab Alex. pag. 980. m. Valde falsus est Vir doctus in Miscellaneis, qui apud Curtium pro *Dimichas*, ut falso edebatur, dubitavit legere *Dimoiritas*, aut *Diocinitas*, cum hæc ipsa posterior vocula in Marcellino XXVII. 20. et Capitolini M. Antonino cap. 21. corrupta sit, legendumque pro ea, *Diogmitæ*, ut ostendit Cl. Salmasius ad dictum Capitolini locum. *Freinsh.*

§ 10 *Ipse quadrato*] Vereor ut hæc bene sana sint. Dixit eum cum expeditis equitibus iter ingressum, phalangem sequi jussisse, quantum posset: nunc statim subjungit ipsum quadrato agmine incessisse. Quid

si fuerit? sequi jussa quadrato agmine. *Incedens*, &c. Phalangem nimirum quadrato agmine sequi jussit, ut Arrianus monstrat III. 4. 23. τοὺς δὲ ἄλλους πεζοὺς, phalangem nimirum, ἐν τάξει ἐπεσθαι: ubi illud ἐν τάξει reddidit Doctiss. interpres quadrato agmine, ex ipsa mente auctoris. *Freinsh.*

Primi conjungi ultimis] Ita ut non turmatim per intervalla incederent, sed continuo agmine, sine ulla locorum intercapedine. *Raderus*.

§ 11 *Brocubelus*] Alii *Proculus*, quod Romanum nomen est: at illud et barbaricum, et propius accedens ad id quod ei homini imponit Arrian. III. 4. 11. 'Antibelum' appellans. *Freinsh.*

§ 12 *Pulveris nubes*] Vid. IV. 15. 32. *Cellar*.

§ 14 *Nomen Alexandri*] Claudians B. Gildon. vs. 384. 'plus nominis horror Quam tuus ensis aget.' *Freinsh.* Idem fere est quod antea III. 8. 7. dicebatur 'fama bella stare.' *Cellar*.

§ 16 *Deos ultores*] Nihil huc facit aut 'Arimanes' Persarum, aut 'malus genius,' ex Agathia et Plutarchi Alex. cap. 52. Nam in hoc loco δ Δαίμων Περσῶν nihil aliud est, quam pertinax illa fortuna, quæ Curtii verbis, 'Persas urgere non desinebat,' eademque vi est exclamatio illa Darii, quæ Annibalis, apud Liv. XXVII. 53. 12. 'agnosco fortunam Carthaginis.' 'Arimanem' autem quamvis pro principio mali haberent Persæ, forte post Manichæorum insaniam, quæ in illis partibus plurimum polluerat, non tamen sequitur eum potius vindicem malorum statuisse, quam bonum aliquem deum. Vindicta enim scelerum cum ex justitia oriatur ad finem bonum, et mortalitati salutarem, non certe adscriptam fuisse ab hominibus ratione non omnino destitutis, credibile est, malo genio: quem et si non per justitiam tamquam delicta ulcisceretur, sed quod calamitatibus humanis delectaretur, ma-

la immittere credebant, ut Vejovem suum Romani, et modo Indi suos Aynanos, quos ideo venerantur, ne noceant. At bonis geniis ultionem tribuerunt omnes gentiles, adeoque istud in ore vulgi erat, Deus, scilicet ille verus et unus, (hoc enim est illud testimonium animæ, de quo Tertullianus librum composuit,) ultor erit. Ergo et ex suis Diis, quos pro bonis habebant, Jovi, 'Vindicis' cognomen Romani inderunt, 'Ultoris,' Marti, Flor. iii. 11. 5. 'Dii fœderum ultores.' Vide Plutarch. de Cleomene c. 73. Apophth. Lacon. *Freinsh.*

Testatur] Quantulumcumque est, malim *testatus*. Acidalius. *Testatus* cum Acidalio lego, non, ut vulgo, *testatur*. Raderus.

Tela injiciunt] Perditissimorum hominum perfidiam magis etiam aggravat canis exemplum, qui parricidis istis longe melior, prosperiorem quam illi meretur memoriam. Nam 'Dario, cum a Besso multis vulneribus confossus esset, et jaceret stratus, omnibus mortuum relinquentibus, canis ab eo educatus solus permansit fidelis, cumque, tametsi non amplius ab eo nutriretur, eodem affectu observavit, ac si adhuc viveret.' Ælian. Hist. Anim. vi. 25. 4. *Freinsh.*

§ 18 *Qua quemque*] Vide supra iii. 11. Flor. iii. 11. 10. 'Reliquiæ infelicis exercitus, quo quemque rapuit fuga, distracta.' *Freinsh.*

Incerti adhuc resistere melius esset, an fugere] Distingues ita, ne *adhuc* jungas cum *incerti*, sed cum *resistere*, vel cum ipso *melius*, quod nescio, an hic omnino melius; ex Curtii quidem more plane scio, lib. iv. 'melius adhuc ratus Alexander in eodem tumulto castra munire, vallum jaci jubet.' Alii sic quoque sæpius. Plinius Panegyri. 'Quorum utroque ita frueris, ut quum ipse ardentissime diligas, adhuc tamen ardentius diligaris.' Acidalius. *Incerti adhuc*] Sic

bene conjungitur *adhuc*. Nam Acidalius jungebat voci *resistere*, vel etiam *melius*: utrumque sensus penitus introspectus rennit. *Freinsh.*

§ 19 *Reliquum agmen more pecudum intactum*] Malim *trajecta* vocula: *reliquum agmen intactum more pecudum*, &c. Acidalius. Et sic Mss. *Snak.*

§ 20 *Singuli*] Malim: *singulos*, ut *quemque* *prehenderant*; illud *quæque* pro *quemque* etiam supra v. 11. 10. invito auctore nonnullos in codices irrepserat: et hoc etiam loco multi bonique præferunt *quemque*. An retinenda prior lectio, et de vehiculis exponenda, ut scrutati fuerint vehicula, ut *quæque* in manus venerant? Magis est, ut captivos singulos perscrutati fuerint; ex iisque quæverint, ubi Darius esset; atque hoc præcedentia velint. *Freinsh.*

Ut quæque] Vulgo, ut *quemque*. Modius.

§ 23 *Decesserant militari via*] Viarum, ut Sic. Flaccus in lib. de Condition. Agror. ait, non omnino una eademque est conditio; nam quædam publicæ sunt, quædam privatæ. Publicæ, quæ in solo publico sunt, per quas iter populo patet vel ad mare, vel ad oppida: quæ publice mununtur, curatores accipiunt, et auctorum nomina obtinent, quæ et βασιλικαὶ dicuntur, et consulares, et militares. Isidor. lib. xiv. c. nlt. militares viæ exitum ad mare, aut in urbes, aut in flumina publica, aut ad aliam viam militarem habent, lib. ii. §. Viarum D. ne quid in loco pub. de itineribus publicis. de via militari Livius Dec. iv. lib. iv. 'Perseus,' inquit, 'ad Pieriam silvam via militari frequentiori agmine equitum, et regio comitatu fugit: simul in silvam ventum est, ubi plures diversæ semitæ erant, et nox appropinquabat, cum per paucis maxime fidis via divertit.' De consulari Hygin. in lib. de Limitibus Const. quibusdam colonis D. M. ita constituerunt, 'ut viam con-

sularem transeuntem per coloniam contineret.' *Popma*.

Æstu simul, &c.] Turbaverant hæc in editis. *Modius*.

§ 24 *Polystratus Macedo*] Cum in curru vulneribus confossus Darius morti vicinus jaceret, potum petivit refectiois ergo, quem et accepit a Polystrato, sed valde turbidum et lutulentum, ut illius loci aqua ferebat: unde Cicero Tuscul. v. facite: 'Darius in fuga, quum aquam turbidam et cadaveribus inquinatam bibisset, negavit umquam se bibisse jucundius, numquam videlicet sitiens biberat.' Adeo sitiendi vel aqua multum est, ut ait Varro. *Loccenius*.

Galea haustam] Ritu militari, quia nihil ad eam rem accommodatius ad manum erat. Vide Senec. de Benef. v. 24. 3. Tibull. ii. 7. 8. Frontin. i. 7. 7. Lutat. Placid. ad Statium Theb. iii. 663. Pedon. Albinov. de Obitu Mæcenatis in pr. Lucan. ix. 502. aliosque, quos citat Vir multijugæ lectionis et accurati judicii, Dempsters, ad antiquit. Rosini x. 12. *Freinsh.*

§ 25 *Semiviri*] Hæc ultima hujus libri vox in membranis fuit, nisi quod quæ deesse videbantur, a nescio quo, ex Justino velut supplementum adjecta erant, sed hæc talia satius erit, apud ipsos auctores legere, quam

Curtio temere aliena, ut pannum purpuræ assuere. *Modius*. Idem finis est in Constantiensi Codice. *Raderus*. Nos igitur non vulgare tantum Supplementum, sed etiam nostrum, auctoris verbis subjecimus: ne lectorem interrupta historiæ series moraretur; et tamen alio caractere expressimus, addita etiam monitiuncula, ne quis amplius existimaret habenda pro Curtianis, quod video retro doctissimis viris accidisse non quin statim videre potuerint aliena esse, si disquirendum putassent, sed quoniam iisdem typis statim textui subnexa erant, festinantes facile fefellerunt. *Freinsh.* Hæc scripti, etiam olim excusi libri deficient. Itaque difficilis connexio Supplementi est conjecturis in incerto errantibus. Vocem *hominis* vel scriptam fuisse proxime, vel subauditam extra dubium est: *Corpus*, quod repertum fuerit, an *gemitus*, qui auditus, an aliud exceperit, quis divinabit? Alterum vulgaris Supplementi est, alterum Freinshemiani. Nihil autem deesse videtur quam quæ mortem Darii et sepulturæ curam describunt, quæ quantum fieri potest, Justinum et Plutarchum secuti (Diodorus enim et Arrianus vix hanc attingunt causam) et nos breviter hic designamus. *Cellarius*.

Veteres scripti cusique hic deficiunt: quæ in recentioribus adtexuntur subjecimus.

* * * hominis corpus, cum propius accessisset, in sordido vehiculo pellibus contexto situm reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confossum, adhuc tamen spirantem, esse cognovit. 26. Qui applicito captivo, cum civem ex voce cognovisset, 'id saltem præsentis fortunæ solatium se habere' dixit, 'quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emisurus. 27. Hæcque Alexandro perferri' jubet: 'Se nullis in eum meritorum officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis in matrem, conju-

gem liberosque suos impensis: iis enim vitam, et pristini status reverentiam dignitatemque concessam: 28. sibi autem a cognatis atque amicis, quibus et regna et vitam dederit, illa omnia erepta esse: precari se, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Ultionem sceleris erga se perpetrati, non solum sua, sed exempli, omniumque regum causa, non negligere, illi cum decorum, tum utile futurum.' 29. Jamque deficiens aquam poposcit: quam allatam postquam bibit, Polystrato, qui eam tulerat: 'Quisquis es mortalium,' inquit, 'hoc mihi extremum universæ calamitatis genus accidit, ut pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam; at referat Alexander: Alexandro vero Dii, pro ejus summa in meos humanitate ac clementia. 30. Cui hoc fidei regiæ unicum dextræ pignus pro me dabis.' Hæc dicentem, accepta Polystrati manu, vita destituit. 31. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perveniens, tam indignam illo fastigio mortem lacrymis prosecutus est: demtaque sibi chlamyde, corpus illius contextit: atque regio ornatum cultu, ad matrem Sygambin, patrio regioque more sepeliendum, atque regiis majorum suorum tumulis inferendum misit.

§ 26 *Apud intellecturum*] Hinc quoque deprehendas, hæc non esse a Curtio, apud quem paulo supra v. 11. 5. legitur, 'haud rudis Græcæ linguæ Darinus.' *Freinsh.*

§ 28 *Exempli*] Vide notam amantissimi soceri ad Justinum xi. 15. 10. unde hæc desumta. *Freinsh.*

§ 31 *Lacrimis*] Notatum id in aliis quoque, eos illacrimasse victis hostibus. Vide supra ad iii. 12. 6. Sic Eumenes 'cæde Crateri nuntiata advectus ad eum, atque ubi spirantem et mentis compotem vidit, equo delapsus illacrimavit, dextramque ei iniecit.' Plutarch. Eumen. c. 13. Nec alienum est, quod de M. Marcello refert Val. Max. v. 1. 4. eum captis a se Syracusis 'fletum cohibere non potuisse, quem si quis ignarus vir (forte veri) adspexisset, alterius victoriam esse credidisset.' Atque idem

etiam de Scipione in excidio Carthaginis proditur. *Freinsh.*

Chlamyde] Idem in Marcello fecit Annibal apud Plutarch. Marc. cap. 53. et Val. Max. v. 1. 6. ext. 'Punicoque (id est 'puniceo') sagulo, et corona donatum laurea rogo imposuit.' Ubi obiter rescribe 'aurea,' sic enim Plutarchum in libris Valerii, nam ipsum inspexit, legisse, et Græcis verbis ambiguum esse non potest, καὶ χρυσοῦν ἐμβαλὼν στέφανον. Sed de chlamyde: pridem Annibal Æmiliū funerans apud Silium x. 569. 'fulgentia pingui Murice suspirans inicit velamina, et auro Intexam chlamydem.' Sic Antonius Brutum honoravit. Plutarch. Ant. cap. 28. et Bruto cap. 78. Alexandri tumultum Caracallus apud Herodianum iv. 15. *Freinsh.*

LIBER VI.

CAP. I. § 1 *Hoc pugnae*] Et hæ quoque principes voces sunt hujus sexti libri; reliqua, quæ desunt, a Diodoro, Plutarcho, Arriano, Justino petenda. *Modius*. Atqui nec Plutarchus, nec Arrianus ullum de hoc Antipatri et Lacedæmoniorum prælio verbum faciunt, nisi quod apud Plutarchum in Agesilao Alexander sibi nuntiatam pugnam inter Agidem et Antipatrum per contemptum pugnam murium appellavit. Non pauca videntur deesse: nihil enim de loco pugnae, nihil de ordinata utrimque acie, ducibus belli, numero copiarum, initio pugnae traditur. Ex Plutarcho pugnae locum deprehendo ad prælium Macedonibus iniquum, ex quo non sine cæde suorum Antipater in planum evasit, ubi mox plenam victoriam adeptus est. Itaque illa verba, *Hoc pugnae discrimen immisit*, refero ad Antipatrum, qui quamvis sub initium pugnae videretur superior fuisse, tamen ad angustias locorum redactus videtur laborasse, adeoque circumventus periclitari cœpisse, donec fuga simulata, in æquum campum descenderet, ubi redintegrato prælio Lacedæmonios cecidit. Sic ergo Antipater, quamvis antea prope victor, hærens tamen iniquo in loco, se in periculum hoc immisit, ut per medios hostes se reciperet, quod fieri non potuit, nisi promptius rex Lacedæmonius resistentes obtruncaret, et magnam hostium partem ad loca sibi æquiora propelleret. Itaque fugam etiam simulavit, pedemque retulit, donec in patentem campum evaderet. Hæc potest esse hujus loci sententia. Occurrit etiam contrarius huic sensus et intellectus, ut prima verba de Agide accipias

hoste Antipatri, qui cum videret suos laborantes et prope jam victos, immisit se ipse in medium pugnae discrimen, hostem propulit, atque in fugam conjecit, resistentesque sibi acrius occidit, quam tamen fugam Antipater pro se lubens arripuit, ut in plano cum Lacedæmoniis depugnaret. Interim observa non totam Græciam defecisse, quod aliqui tradunt, sed Lacedæmonios et Peloponnesenses, ut ex Curtio lib. vii. constat. *Raderus*. *Pugnae*] Hanc quoque lacunam explere tentamus. Interim consulatur Diodor. xvii. 48. et xvii. 63. Ceterum adsentior Radero capiendi hæc de Agide, qui cum videret suos laborantes et prope jam victos, 'immiserit se in medium pugnae discrimen,' quæ fere verba supra quoque iii. 11. 2. leguntur, 'ceteros in medium belli discrimen strenue transfert.' *Freinsh.*

§ 2 *Cæperant fugere victores*] Macedones, qui primum cedere cœgerant Spartanos, jam ab his vicissim pellebantur. *Cellar.*

In planum deduxere] Prælium enim loco iniquo et angusto committebatur: mox num. 10. *Cellar.*

Inulti cadebant] Videor bene hæc mihi emendasse, sed videor solum, re enim incerta nihil affirmare audeo. Illud sane planum est, quod vulgo fertur, ferri omnino non debere: tale enim est: *Cæperant fugere victores, donec aridius sequentes in planum deduxere. Multi cadebant, sed ut, &c.* *Modius*. *Inulti cadebant*] Nec sane pauci; nam quamvis Antipater victoria potitus sit, mille tamen e suis amisit. *Raderus.*

§ 4 *Corpore alia vitabat*] Corporis declinatione: vide supra iv. 6. *Cellar.*

Sic Cicero Catil. 1. 'Parva quadam declinatione, et ut aiunt corpore effugi.' *Snak.*

§ 5 *Clypeo exceptum*] Mos militaris vulneratos vel occisos clypeo impositos in castra referre. Virgil. *Æn.* x. 506. 'Impositum scuto referunt Palanta frequentes.' *Cellar.*

§ 6 *Densatis ordinibus effusi, fluentem in se aciem excepere*] Monstrum in sententia. Utine densarint se simul et effuderint? verbulum corrige *effuse*: id extrito commate refer ad sequens *fluentem*, laxam et fluxam aciem densati stipatique excipiebant. *Acidalius.* Locum hunc cum *Acidalia* lego, et interpunctum emendo. *Raderus.* *Effuse fluentem*] Sic scribendum esse olim ipsa res mihi indicavit, deinde *Acidalii* lectio, quam *Raderus* approbat. *Freinsh.* Illud *fluentem* non parum mihi suspectum est. Mss. veteres non pauci literis quadratis sunt formati. At in illis *E.* et *F.* parum differunt: licet ergo credere, vocabulo posteriori *F.* accrevisse ex litera finali vocis antecedentis. Reliquum fuerit, ex puncto illò *F. luentem*, quod satis clare monstrat, legendum esse *ruentem*, qua voce nihil usitatius in hoc genere. *Scheffer.* Gratis hoc *Cl. Schefferus* enuntiat; probandum erat sibi visos codices Mss. literis uncialibus, quum nemo de iis, ex quibus *Curtius* fuerat expressus, quod sciam, mentionem fecerit: *ruentem* tamen malebat etiam *Nob. Heinsius*, quod editiones quædam exhibent. Utrumque sensui non adversatur, nec *Curtio* indignum. *Snak.*

§ 8 *Vetera*] Nam in veteri quoque fama multum esse roboris, exquisitis auctorum locis prolixè ostendit *Gruter.* toto discursu 7. in *Tacitum*, quem et alibi jam citavimus. Simillimus autem huic locus est in *Justino* xxx. 4. 15. ubi jam et *Macedonum* gloria consenuerat; *Romana* vigente: 'utrimque concitati milites prælio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occi-

dentis imperio gloriantes; ferentesque in bellum, alii majorum suorum antiquam et obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem.' *Freinsh.*

Libertate] *Tacitus* II. 46. 4. 'His vocibus instinctos exercitus propriæ quoque causæ stimulant, cum a *Cheruscis*, *Longobardisque*, pro antiquo decore, aut recenti libertate, et contra, augendæ dominationi certaretur.' Sed libertas fortiores stimulos habere debet. *Philippus* apud *Justin.* xxx. 4. 7. 'Tanto fortius hoc bellum quam illa sustinendum, quanto sit libertas imperio carior.' *Freinsh.*

§ 10 *Congredi*] Mss. nostri omnes et alii *ingredi*, nec video causam, cur hic exhiberi non possit, cum possit tam ad locum angustum, quam ad pugnam referri, et hoc verbo sic delectatus sit auctor *Noster.* v. 1. 19. 'Quadrato agmine, velut in aciem irent, ingredi snos jubet.' vi. 5. 5. 'Ne ipso ingrediente pedibus, senex equo veli erubesceret.' *Snak.*

Plures inierant] Fuit cum mallem *inirent*; neque nunc pœnitet, si invenio, cui probem. Si nemini persuadeo, promptus etiam ego vulgato iterum adhærere. *Acidalius.* Cum vulgatis ego, non ut *Acidalius* *inirent*; si quid mutandum, dicerem *inibant*, ut dicas, plures spectabant, quam pugnabant, non *pugnarent*; communis scriptura aptior. *Raderus.*

§ 11 *Pedem deinde referre*] Arbitrio meo hæc quoque a me constituta sunt: cum in vulgatis codicibus exstaret *pedem deinde referre capit*, ut *urgente hoste apertius fugeret*, invenuste, et si dicendum est, plane inepte. Prævit mihi ad emendationem *Sigeburgensis* liber scriptus, in quo erat *pedem deinde referre ac urgente hoste apertius fugeret*. *Modius.* *Capit*] Malim abesse. Nam infinitivus pro imperfecto indicativi ponitur. Vide *Iudicem* in 'Infinitiv.' *Freinsh.*

§ 12 *Emensus omne*] Editiones, *emensus cursu omne spatium*, et scribatur sane ita, cum nihil refert. *Modius*.

§ 13 *Deponi se jussit*] Milites, a quibus portabatur, abire jussit, et meliori se usui patriæ servare, ipse extremam pugnam experturus. Diodor. *Cellar*.

§ 14 *Deficere se*] Imo vero non *se*, sed *membra*, quæ experiebatur, ut constat ex superioribus. Delenda igitur vocula *se*, quam peperit syllaba prima vocabuli subsequenti *sensit*, et sunt ex libris antiquis, qui non agnoscunt. *Scheffer*.

§ 15 *Sustineret cominus*] Anderet propius cum eo pugnare. *Cellar*.

§ 16 *Et CCC.*] Impressi *CCC.* et *LX.* sed illos sexaginta ad numerum apposuerunt Macedonum virtuti nimis impense faventes librarii, qui mox etiam, ubi ego *mille* reposui, *CCC.* legebant, cum, si verum fateri volumus, et Diodoro credimus, priora a me recte emendata sunt, et posterior ille locus, ubi *mille* pro *CCC.* reposui, etiam aliis duobus millibus adjectis restituendus videatur hoc modo: *ex Macedonibus haud amplius tria millia*, in quo ne quid contra membranas tentare præsumar, scire licet, numerum trium milium in illis, fere his notis designari *III.* quam rem non capientes librarii, quod proximum erat, cum plures tribus cecidisse facile sibi persuaderent, *CCC.* pro illis reposuerunt. Verum insignis nugator ego, qui quod facturum me non esse disertis verbis supra dixi, ita plane facio, quasi id ipsum instituti nostri pars potissima sit. quin ad alia potius. *Modius*. Mira numerorum varietas in editionibus et Mss. Codex Constantiensis Lacedæmoniorum recenset *quinque millia trecentos*. Macedonum tantum *decem*. Coloniensis editio vetus, Lacedæmoniorum *quinque millia trecentos sexaginta*, Macedonum *trecentos*. Coloniensis Allobro-

gum ex Lacedæmoniis *quinque millia trecentos quinquaginta*, ex Macedonibus, *tria millia*. Diodorus Siculus Lacedæmoniorum *quinque millia trecentos*, Macedonum *tria millia quingentos*. Curtius videtur pauciores ex Macedonibus cæsos affirmare, cum dicat Macedonum *haud amplius*. Si tria millia cecidissent, satis ampla fuisset Macedonum cædes, et cruenta victoria. Argentinensis antiqua, Lacedæmoniorum *quinque millia trecentos sexaginta*; Macedonum *trecentos*. Eundem numerum præfert Lugdunensis vetus. Ego cum in quinque millibus trecentis plerique conveniant, et Siculus suffragetur, non admodum mendosam eam scripturam existimo. Macedonum nec mille, multo minus tria millia, minime omnium tres, sed trecentos scribi oportere censeo, cum dicat Curtius *Macedonum non amplius*; si mille, aut millia tria cecidissent, non dixisset *haud amplius*, cum amplius numerus fuisset seu mille, seu tria millia, et cruenta victoria. Si tamen cum numero Lacedæmoniorum comparentur, tolerabilis scriptura videri potest *haud amplius mille*. Raderus. Prævatus haud dubie locus, Diodorus enim cap. 63. *τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους*, unde Tellierius, expunctis *CCC.* in contextum recipit *tria millia*. Sic vero pro *amplius* erit *minus* scribendum, quod ille posthabuit. *Cellar*. Vides locum valdequam controversum, et tamen hinc etiam vapulat Curtius a suo iniquo Critico c. 3. § 5. Judicii de Curt. sed præterquam quod in fuga effusa plurimi obtinentur; si id non placet, Modii correctio adcommodatissima videtur. Certe reprehendere anctorem, antequam de vera lectione constet, quis æquum esse judicet? *Snak*.

§ 17 *Non fallebat Antipatrum*] Locus hic lacunosus et hinc est. Quomodo enim vultus ab animis gratulantium dissentiebant? et quorum? cum de nulla legatione vel populorum vel

civitatum Græciæ prius mentio facta sit. Desiderantur ergo vel hæc, vel his potius similia verba: Reliqui Græciæ populi et civitates (præter Spartanos et fœderatos) eventum belli expectabant; missis legatis, Antipatro victoriam, quamvis ipsum vinci maluissent, gratulati sunt. Nec fallebat Antipatrum, &c. norat enim quod vulgo dicitur, 'sæpe dissident ab animis vultus gratulantium.' *Raderus. Nec fallebat*] Nihil hic deest, ne fallere. Sed Curtius hæc ita stricte proposuit, ut tamen non deessent verba pleno sensui, si cum iudicio legantur. Ita sapissime optimi quique scriptores volunt quædam intelligi ex consequentia verborum, quæ ipsi non aperte dixerunt. Sic apud Tacit. II. 46. 7. 'Missus Drusus, ut retulimus, pacis firmator,' cum id nullo expresso verbo retulisset, sed ita indicasset, ut lectori rerum simul orationisque non imperito facile intelligi potuerit. Sic apud Liv. XXXVI. 13. 4. 'Ad recipienda oppida, &c. ierunt. Erant autem hæc Æginium, Ericinium, Gomphi, Silana, Tricca, &c. Inde Pellinæum,' &c. Ubi supra nominata oppida non expresse quidem scripsit esse recepta, sed tamen ex dictis, et præsertim vocula 'Inde,' intelligi voluit. Hic itaque pari modo cum de 'gratulantium vultu' loquatur, ipse intelligere per te potes, eos et coram ipso stetisse, et ut ipsum convenirent, profectos esse, idque ex eorum civitatibus et ædibus adeo: sed ista omnia commemorare putidum et puerile foret. Sic in fine hujus capitis non exserte tradit Lacedæmoniorum Megalopolitanorumque legatos ad Alexandrum profectos fuisse (quæ etiam canssa fuit, cur Vir quidam Eruditus putaret ibi quoque aliquid deesse) sed ex omnibus circumstantiis ab attento lectore facile colligi posse, sufficere putavit. Brevitati narrationis inservit, 'si exitus rerum ita exponimus, ut ante

quoque quæ facta sint, sciri possint, tametsi nos retinuerimus. Quod genus, si dicam me ex provincia rediisse, profectum quoque in provinciam intelligatur.' Rhetor. ad Herenn. I. 9. *Freinsh.*

Majoris res] Tò res non erat in membris, et sane, cum præcesserit rerum, posset abesse. *Modius.* Ideo forte legendum majores (sc. res) gesserat. Heinsius. Sic hujus libri II. 16. 'Contentum rebus, quas gessisset, in Macedoniam protinus redire.' *Snak.*

§ 18 *Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem indignabatur*] Non satis liquet hoc, quod levi mutatione sic clarabis: *Antipatrum vicisse, nec tacitus quidem, indignabatur.* Multo expressius ita, nec in eam mentem aliter Latinus. Ut vulgo est, eo traxeris, quasi non sit indignatus, ne tacitus quidem, et infra se, qui maxime et palam indignabatur, Alexander. *Acidalius.* Verba ambigua, si non vere interpungas. Quasi diceret, Alexandrum non indignatum fuisse, quod vicisset Antipater, nec ullum etiam signum indignationis prodidisse. Alienus hic a mente Curtii et Alexandri sensus. Ergo ita distingue et expone: *Alexander hostes vinci voluerat, Antipatrum vicisse, ne tacitus quidem, indignabatur; hoc est, ne dissimulare quidem potuit invidiam, sed palam etiam in voces erupit, quod ex eo apparuit, quum non sine scommate per contemptum, ut est in Plutarchi Agesilao, *Μνομαχίαν* appellavit. *Raderus.* Non occulte, sed aperte indignabatur, et pugnam hæc Antipatri contemptum *μνομαχίαν, murium pugnam* appellabat. Plutarch. Ages. p. 664. *Cellar.**

Sua demptum gloria] Forte, *sua ademptum gloria.* Heinsius.

§ 20 *Non gravate*] Bene quod in re præsentis non adsum, cum ita largiter ab operis peccatur, si enim assim, vix videor illis posse abstinere manum,

ita quasi de industria, quæ emendam, corrumpunt. Scripseram ego: *a quo Lacedæmonii nihil aliud, quam ut oratores mittere ad regem liceret precati, non gravate veniam, &c.* exciderunt: *a quo Lacedæmonii nihil aliud quam ut oratores mittere ad regem liceret precari. Non gravitate veniam, &c.* De cetero illud *non gravate*, quod reposui, de conjectura est, cum vulgo esset: *quam ut oratores ad regem mittere liceret precati, veniam*: in membranis pro *precati, geatæ*, vel *grate*. Modius. Sequitur hic eorum exemplum Modius, quos tam sæpe damnat, ac præpostera liberalitate de suo ista donat Auctori *non gravate*. Inbeamus illum quoque res suas sibi vicissim habere. Nam quæ ratio, quia in membranis pro *precati, geate*, vel *grate*, novas inde voces potius exsculpere, quam eam ipsam, cujus locum occupabant, elicere? Scilicet compendiose virgula $\tau\phi$ *p*, quod ambigue tamen etiam *g* superimposita scriptum *precati* fuit: hoc leviter deinde in eam faciem, quam membranæ exhibent, corruptum, e qua tamen facile quivis, tanto facilius Modius, germanum *precati* agnosceret. Reddimus ei suum *non gravate*, quod *gravate* sane Curtius accepit. *Acidalius. Veniam*] Omisi duo verba *non gravate*, quæ inculcaverat Modius, volente cum libris veteribus Acidalio. Deinde sequentia constitui ex oratione Æschini contra Ctesiphontem: 'Elei et Achæi omnes, &c. deficiebant, et tota Arcadia, præter Megalopolim, cujus, cum obsideretur, excidium in dies expectabatur.' Huic igitur Alexander damna, quæ ob fidem in ipsum pertulerat, hand dubie ab auctoribus sarcini voluit. Vide Supplem. vi. 1. 14. *Freinsh.* Interponunt quidam cum Modio *haud gravate*. *Tellierns gratis*; (imo vero Gronovius;) *Erasmus grate*, quæ *Freinshemius* libros veteres secutus expunxit. *Cellar.* vulgo *grate*, vel *non gravate*. Mss.

ut et *Modii* quidam *geatæ*; lege *Ægeatæ*, populus nempe Peloponnesi. *Heinsius.* Procul dubio latet in his literis *gele, geatæ*, vox populi: etiamsi eas, et quod alii inde formaverunt *grate*, aut *gravate*, ex sua editione ejecerit Doctissimus *Freinshemius*, quia huic loco minime convenire videbantur. Quippe de iis tam cito statuisse Alexandrum certe *Curtio* non apparuit; nam vi. 5. 'Lacedæmoniorum legatos ad Darium missos in custodiam tradi jussit: ipsi in Bactrianis agenti nuntiantur tantum ex Græcia Peloponnesium Laconumque defectio, nondum enim victi erant, cum proficiscerentur tumultus ejus principia nuntiaturi.' vii. 4. 30. et ibidem n. 39. 'Rex his lætus, de Spartanis hand quaquam securus, magno tamen animo defectionem illorum tolit, dicens; non ante ausos consilia nudare, quam ipsum ad fines Indiæ pervenisse cognovissent.' Quod optime vidit *Nob. N. Heinsius*, qui ideo ita hunc locum constituit: *A quo Lacedæmonii nihil aliud, quam ut Oratores mittere ad regem liceret, precati Ægeatæ veniam defectionis præter auctores impetraverunt. Snak.*

Urbs obsessa erat] Lege et interpunge totum locum hoc modo: *a quo Lacedæmonii nihil aliud, quam ut oratores ad regem mittere liceret precati, non gravate veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt. Megalopolitanis, quorum urbs obsessa erat a defectione, Achæis, et Æleis CXX. talenta dare jussit.* Intricata sunt omnia, fateor, præsertim si vulgatos consideres libros, in quibus est: *a quo Lacedæmonii nihil aliud quam ut oratores mittere ad regem liceret precati, veniam defectionis præter auctores impetraverunt. Megalopolitani quorum urbs erat obsessa ad defectionis ejus mulctam Achæis et Ætolis viginti talenta dare jussi sunt.* Intricatissima, et quibus profecto *Hercules* aliquis *Ἀλεξίκακος* opus est, feci tamen et ipse quod potui: cum-

que in codicibus antiquis posteriora ita scripta invenissem: *Megalopolitani, quorum urbs erat obsessa a defectione ejus mulctam Achas et Elis centum viginti talenta dare jussis*. primum, ad finem primæ dictionis s littera adjecta, dein voce *mulctam* abjecta, quam facile ipsæ membranæ ostendunt, glossema esse ejus, qui voluit significare mulctæ nomine pecuniam hanc Megalopolitanis indictam: postremo, facto ex illo *Achas et Elis, Achæis et Ælais*, totam periodum constitui. Erunt fortasse etiam, qui illud *a defectione*, quoque suspectum habebunt, propterea quia statim præcessit: *veniam defectionis*, et habeant sane per me, vel ejiciant etiam hinc, dum reliqua probent, aut certe ita scribant: *Megalopolitanis quorum urbs obsessa erat in mulctam Achæis et Ælais* (sive mavis *Ætolis*) *centum viginti talenta dare jussis*; etsi priora magis probo. *Modius*. Tota hæc periodus confusa, mendosa, impedita, et inexplicita, in qua miror nihil acres Acidalii nares olfecisse. Multa Modius est conatus, sed non eluctatus. Nam ex illius editione dubites, an Achæi, et Ælai Megalopolitanis, an Megalopolitani Achæis et Ælais jussu sint pendere centum viginti talenta. Constantiensis et Argentinensis vetus codex adhuc absurdiores sunt, et monstra verborum repræsentant. Sequor Glareani libros et clarissimam et certissimam scripturam, quæ ita habet: *Megalopolitani, quorum urbs obsessa erat, ad defectionis mulctam Achæis et Ætolis centum viginti talenta dare jussi sunt*. Nunc et sensum verborum accipe. Megalopolitani ab Achæis et Ætolis et Macedonibus defecerant, et cum Agide senserant, Achæi et Ætoli illorum urbem *a defectione*, hoc est, postquam defecerant, obsederunt: confecto bello et victis cum Agide Lacedæmoniis, pacem ab Antipatro petierunt: quibus in pœnam et mulctam a communi Græcorum,

sive concilio, Corinthi imperatum est, ut Achæis et Ætolis, qui in obsidione urbis Megalopoleos impensas fecerant, vicissim ad damnum resarciendum centum viginti talenta penderentur. Interim verba *ad defectionis mulctam*, puto glossema fuisse, in contextum a librariis præter mentem Curtii insertum. *Raderus*. Intricissima hæc, quibus aliquis Hercules Ἀλεξίκακος opus sit, ait Modius. Itaque forte melius his abstineremus manum: non placet tamen solos Megalopolitanos Lacedæmoniorum socios fuisse, quum Græciam fere omnem faciat Justinus: non placet Ætolos sub signis Alexandri poni, qui gloriantur apud Eundem, se Philip-pum non timuisse, Alexandri edicta sprevisse. *Florentin. precati gratæ veniam*. Dan. *gratæ*. Pal. *grate*; unde fecerunt *haud gravate*. Dein Pal. *Megalepolitani*. Dan. *Megalepolitaniis*. Denique Flor. *quorum urbs erat obsessa defectionis ejus Achas et Eli, &c. dare jussis*; unde scribendum existimo: *precati, gratis veniam defectionis, præter auctores, impetraverunt. Megalepolitaniis, quorum urbs erat obsessa, defectionis rei Achæi et Elei CXX. talenta dare jussi*. Achæi nempe et Elei conjuncti Lacedæmonii fuerunt, et Megalepolitanos desciscere nolentes obsederunt, agro hand dubie vastato et direpto: pro quibus detrimentis illa exacta est pecunia. Lacedæmonios *gratis* ait impetrasse veniam dicturus contrarium de ceteris. *Megalepolitani* etiam in Livii scriptis notavimus. *Gronov. Obs. 11. 12. A defectione*] Forte, *pro defectione*, hoc est, ut alii legunt, *ad defectionis mulctam*. Si tamen *a defectione* retineas, recte cum præcedenti *obsessa* junges: capiesque urbem *a defectione*, id est, post defectionem, obsessam fuisse. *Freinsh. A defectione*]. Post defectionem Peloponnesiorum a fide Macedonibus promissa: quidam malunt *pro defectione*, aliterque incidunt, ut cum sequenti-

bus colāreat. *Cellar.* Quorum urbs obsessa erat a defectione] Mss. omnes addunt vocem ejus; forte, quorum urbs diu possessa a defectionis reis, Achæi et Elii; vel forte, Quorum urbs obsessa erat a die defectionis ejus, vel, quod malo, Quorum urbs obses erat data defectionis ejus. De Achæis copiose Justin. lib. xxxiv. Heinsius. Utut hæc capienda sunt, rerum historia, quam ex Supplementis colliges, tamen desiderat, ut Megalopolitanis Achæi et Ælei dare cxx. talenta jussi sint: quod omnium pulcherrime hic, ut solet semper, expeditit perspicacissimus Gronovius. *Snak.*

CAP. II. § 2 *Intempestiva convivia*] Eum singulis diebus in cœnam, ad quam vocavit sexagenos, aut summum septuagenos convivas, expendisse centenas minas Ephippus Olynthius tradidit, ut est apud Athenæum lib. iv. Hæ vero efficiunt aureos Ungaricos 848. semuncialem unum, duodenarios quinque, duplos duos, simplum unum. *Agricola de pretio veterum monetarum lib. III.* Quæ de tempestivis intempestivisque conviviis contra Turnebum Adversar. vi. 16. et Manutium de Quæsitis per Epist. i. 6. disputat Lipsius, supra ad v. 7. 2. monuimus: quo pertinet et iste locus Apuleii ex Apolog. prima: 'Nuptiæ illæ fuerunt, an aliud celebratum officium, an tempestivum convivium?' *Freinsh.* Nulla in veterum libris *intempestiva convivia* exstare, nisi vitio librariorum, et ubique *tempestiva* legendum esse, Salmasius in Vopisci Florian. extr. argumentis probat, suffragantibus non minori auctoritate viris Gronovio ad Quinctil. Declam. ccl.x. Grævio ad Sueton. Calig. cap. 45. *tempestiva* enim, hoc est, de medio die inita, in vitis posita erant, ut opus non sit *intempestiva* illis opponi. Adde Lips. in Tacit. A. xiv. Qui vero *intempestiva* admittit, sed nocturna, 'tempestivis,' tamquam diurnis opposita: cui Noster obstat n. 5.

conviviis sive tempestivis legas, sive intempestivis dies noctesque consummatas tradens. Freinsheimio sunt *intempestiva*, quæ temporibus non conveniunt, instituta quando aliud agendum erat, sed et hoc invitis puto, quos laudavi, Triumviris. *Cellar.*

Lapsa sunt] Alii omittunt *sunt*; propius, opinor, a verò. Ego etiam altius metuo, et ita potius olim hæc concepta fuisse suspicor: *quem arma Persarum non fregerant, vicerunt intempestica convivia et p. p. i. d. l. e. g. p. o. in externum lapsa morem, &c.* *Freinsh.* Verbum sunt libri meliores non agnoscunt; et plane abesse debet; nam respiciunt omnia præcedens *vicerunt*. Scheffer.

§ 5 *Non contentus artificum*] Tota emendatio hujus loci, si verbum *interpolabat*, pro quo illæ *interpellabat* scribendum suadent, eximium habetas, tota plane a membranæ est: in vulgatis legebatur: *non contentus musica artificum, quos e Græcia excitaverat, turba*: quippe *captivæ* fœminarum *jubebantur, &c.* quibus verbis, quod venenum præsentius existimas, qui homines urbanioris notæ intoxices? *Modius.* *Non contentus musica artificum, quos e Græcia excitaverat, turba*] Ita Modius corrigit, ego malim, *n. c. musica, quam e G. e. t. in universum fuerunt duodecim, ut Athenæus lib. xii. recenset. Loccen.* *Contentus artificum*] Gifaninus in Observ. in Ling. Lat. 'Contentus alicujus rei: pro, re aliqua. Claud. JC. l. xxxvii. Cum quis decedens, § Nuptiæ. in fine de leg. 3. Quoniam in his expressit, ut contentus esset partis dimidiæ dotis. Sic Curtius *Contentus artificum*; ubi vulgo tamen contra vet. lib. addunt, *opera.*' Hactenus Gifaninus, qui si ita in Mss. reperit, mirum a nullo alio unquam hactenus animadversum fuisse. Sane in omnibus quos vidi, aut de quibus relatum mihi est, vel *turbæ* adjectum est, vel *turbæ*, nullibi, quod sciam, omisa ista voce. Ego quidem

in his talibus memini diffidere. Sæpissime enim adverti monstrosos inep-
tissimorum librariorum partus, blan-
diente novitate, a multis pro certissi-
mo Latinitatis genuinæ pignore ex-
cipi foverique. Ejusdem generis esse
arbitror quod infra ix. 4. 11. volunt
scripsisse Curtium 'majora omnium :'
'In oculis duo majora omnium navigia
submersa sunt.' Qui tersissimum
auctorem tam horridi sermonis reum
faciunt, næ illis aut iudicium deest,
aut voluntas vero de antiquorum ge-
niis sentiendi. Sed de eo loco infra
pluribus. *Freinsh.* Vide notas ad
Vellei. Patere. ii. 88. *Heinsius.* Gi-
fanus, et reliqui, qui hoc loco de voce
contentus cum genitivo constructa co-
gitant, secuti sunt lectiones Mss.
quæ nobis præstant *turbæ*, et vocem
feminarum omittunt, et distinguunt
turbæ quippe *captivæ* jubebantur suo
ritu canere. Snak.

E Græcia] Livius xlv. 32. 1. de
Pauli Æmilii ludis: 'Nam et artifi-
cum omnis generis, qui ludicram ar-
tem faciebant, ex toto orbe terrarum
multitudo, et athletarum, et nobilium
equorum convenit; et legationes cum
victimis: et quidquid aliud Deorum
hominumque causa fieri magnis lu-
dis in Græcia solet.' Ibi enim ejus-
modi hominum maxima erat copia,
quia 'ibi ludicras quoque artes exer-
cere honestum erat.' Auctor de
Causs. corruptæ Eloqu. x. 7. *Freinsh.*
E Græcia excitaverat] Alii *excite-
rat*; quod præfero, nam excitantur,
qui per otium, ignaviam, aut similes
causas manent in occulto, ac proferre
se nolunt, quod hic non attenditur,
sed id solum, quod ad se evocaverit
et tam longinquis terris: id autem est
'excire.' *Scheffer.*

Feminarum] Libenter cum lib.
Bong. exesse jubeam hanc vocem:
nam video inde receptam fuisse, quod
in aliquibus scripserant *turbæ* pro *tur-
ba*, quam vocem proinde non ad arti-
fices referendam putarunt, sed ad *cap-*

tivas, et cum a turbis captivis non
admodum suave carmen expectarent
delicati homines, restrinxerunt eum
chorum, adjectione vocalæ, ad femi-
nas. *Freinsh.* *Captivæ faminarum*]
captivæ *feminae*, Græcismus. *Cel-
lar.*

§ 6 *Producentibus eam*] Editiones,
producentibus eas. Modius.

Verecunde reluctantem] Sic de As-
pasia 'ad cœnam Cyri inter alias mu-
lieres introducta,' Plutarch. Artaxer-
se cap. 42. 'parantibus adducere
ipsam cubiculariis: Væ ei, inquit,
mihi qui admoverit manus.' Addit-
que Cyrum inde etiam indolem mu-
lieris perspexisse atque æstimasse.
Videatur Fr. Junius de Pictura vete-
rum pag. 261. f. *Freinsh.*

Conviviales ludos] Ita scripti codi-
ces, sed vulgatum illud *convivales* usi-
tatum videtur bonis auctoribus. Sic
Tacitus dixit, 'convivales fabulas.'
Modius.

§ 8 *Nomen reveritus*] Quid non re-
cipiunt in contextum nostri magistel-
li? quum ad vocem *nomen*, 'sc. nep-
tem Ochi,' aliquis annotasset, indignis-
simum facinus futurum judicarent,
si non e vestigio ea pro Curtii verbis
haberentur, et ex animi sententia non
deberent hujusmodi homines, cum
oculos domi non habeant, foris nten-
dos rogare? enimvero deberent. *Mo-
dius.*

§ 9 *M. hi fuerunt*] Vulgo *X.* im-
ponit illis, quod, ut dixi etiam antea,
millenarius numerus simili ferme cum
denario nota a librariis designatur.
Modius. *M. hi fuerunt*, &c.] Prolixius
erit adscribendus locus, ut ratio lec-
tori facilius constet emendationis:
hanc puto certam me habere, nec le-
vem; quippe in ordine turbato, et
ἀνακόλουθία manifesta. Quis non vi-
det, male cohærere ista? *Oxidates*
erat nobilis Perses, a *Dario capitali*
supplicio destinatus, *cohibebatur in vin-
culis*. Jam quis credat captivorum
recensioni interservisse Curtium de

præda inde in militum congiarium absunta partim, partim custodum fraude subtracta? ἀποσδιόνυσον hoc, et indecorum. Nec est per auctorem aliter, neque potest ex ipsa re, quin illa cohæserint de Darii fratre, et nobili altero Oxidate. At nunc quomodo divulsa? transposita liquet, et fas nobis sit restituere, pristina serie verborum ex ingenio retexta. Scribe totum locum de integro: *M. hi fuerunt; inter quos repertus est Oxathres Darii frater, non illius fortuna, quam indole animi sui clarior. Oxidates etiam nobilis Perses, a Dario capitali supplicio destinatus, cohibebatur in vinculis, huic liberato...honore servato. XXVI. millia talentum...fraude subtracta est: hinc in Parth.* Quæ insititia ante, ut nunc traduximus, haud dubie in natalem reduximus locum. De quo si quis tamen hæret, illud quidem consentit statim, captivorum sic recte continuatam enumerationem. Omnino enim Oxathres et Oxidates isto conjungendi modo. *Acidal. XXVI.]* Acidalius hunc et sequentem numerum transpositos fuisse iudicat, et omnino cohærere vult de Oxathris et Oxydatis fortuna narrationem, quem plane secutus Raderus. Aldus totum eum versum aut non reperit in libris suis; aut si reperit, pro spurio habuit: omisit enim. Hoc quidem patet, etiam ita ut illi volunt transpositum, non admodum concinnum esse aut congruum antecedentibus et sequentibus verbis. Sane de Oxydatis fortuna diu ante tradidit Arrian. III. 4. 17. cum adhuc viveret Darius. Et si hæc non resecemus ad vivum, tamen vitiosus adhuc esse videtur locus: apparet enim totam eam pecuniæ vim, ex Curtii sententia, tum fuisse alienatam atque exhaustam: ea ratio ut constet, aut pro XXVI. legendum est XXIV. aut XIII. pro XII. Freinsh.

§ 10 *XII. millia*] Necessario hic emendandus in *XIII. millia*, nam ad-

dit ‘par huic pecuniæ summa custodum fraude subducta est.’ Si autem summam XII. millium addas, et parem facias summæ distributæ in militem, non erunt XXVI. millia, sed XXIV. itaque vel hic lege XIII. M. vel supra XXIV. millia. Loecenius.

Congiarium militum] Quamquam distinguunt Latini sæpe numero, ut ‘donativum’ militi, *congiarium* plebi addatur (vide Tac. Ann. XII. 41. Plin. Paneg. c. 13.) tamen etiam laxiore usu vocis, quæ militi donantur, congiaria sunt. Quinctil. VI. 3. etiam dona, quæ Augustus amicis misit, ‘congiaria’ vocat, additque ‘congiarium esse commune liberalitatis, atque mensuræ.’ *Cellar.*

§ 11 *In vinculis*] De carceribus Persarum non omisit exactissimus Brissonius de Regn. Pers. II. p. 258. Freinsh.

Vetustæ claritatis] *Vetustate caritatis*, in membranis, qui scripsit, aliud, opinor, egit. *Modius.*

§ 12 *Hinc in Parthienem*] Sive Parthiam, angustam illo tempore regionem, post usque ad Caspias Pylas ampliatam. Strabo lib. XI. Hinc Curtius Justino, et Arriano conciliatur. Illi enim quum Pylas prætergressum Darium in Parthiæ vico captum vinctumque tradunt, Parthiam sui ævi, hoc est, auctam ampliatamque intelligunt; Curtius autem Parthienem, ut Alexandri temporibus angustis finibus circumscripta fuit. *Cellar.*

Caput omnium] Justinus XII. 1. 1. ‘Velut divisione orbis cum Romanis facta, imperium Orientis’ iis asserit. Tacitus II. 60. 5. Parthis ‘vim,’ Romanis ‘potentiam’ tribuit. Ut mirari Livii IX. 18. 5. stomachum libeat, ‘reptos ex Græcis, qui Parthorum contra nomen Romanum gloriæ faverint.’ Nec ambigam, hos Græcos Strabonem imitatum lib. II. ubi Parthos ‘tantum possidere terrarum, tot gentibus dominari’ affirmat, ‘ut ob imperii magnitudinem, Romano-

rum potentia quodammodo pares sint.' Reineccius de Regno Parthico. *Freinsh.*

§ 13 *Graves adhuc adcolæ*] Non satis fido istis verbis, suspicor leviter, *gnavi adhuc agricolæ*; ut commendet eos a peritia agriculturæ, quæ excellant suo etiam tempore. Certe studium illis et vita in illa maxime, qui propterea campestrum fertilemque, ut hic ait, regionem occuparint, et ut lib. vii. inter bona sua præcipue jugum bonum numerent et aratrum. *Acidalius.* Romanis provinciis vicini Crassum victum occiderunt Parthi, etiam ævo Neronis et sequentibus annis Romanis infesti. *Raderus.* *Graves adhuc adcolæ*] De Scythiis intellige, qui accolæ tum Parthorum, nec imperio eorum subjecti, et sæpius hostes. Justinum lib. xli. et xlii. et Tacit. vi. 36. 5. vi. 44. 1. &c. inspicere. Proinde iocabatur Acidalius, cum emendandum suspicaretur, *gnavi adhuc agricolæ*. Nec serio rem dispexit Raderus, qui accolæ Romanis fuisse tradit Parthos: cum Curtio de Scythiis Parthorum accolis sit sermo. *Freinsh.* Divide Scythas: qui occupare regionem, jam non erant accolæ, sed incolæ, cæterorum demum pars accolebat. *Cellar.*

Bosporum] Editi, *Bosporum mare*. Modius.

Boristhenen] Tricosi sunt qui negant Boristhenem esse, qui hodie Neper, aut, Nieper vocatur. Nam de Borysthene ita scribit Periegetes Dionysius vs. 3. 11. 'Ubi Borysthenis fluvii extensa aqua Miscetur Euxino, arietis ante frontem' (promontorio nomen est) Hodie in toto illo tractu nullus magnus fluvius in Euxinum exoneratur e regione τοῦ κριοῦ μετώπου (*frontis arietis*) in fine Tauricæ Peninsula, præter Neper. Ergo Neper est Borysthenes, et Bog, qui in illum illabitur, is est Hypanis: quod et doctis quoque placere video. Scalig. in Euseb. num. mcccclxii. *Freinsh.*

§ 14 *Medius*] Inde 'terminus gentium,' hoc est, Europæarum atque Thraciarum, appellatur Floro iii. 4. 6. *Idem.*

Parthos condidere] Persas etiam a Scythiis conditos Marcellinus xxxi. 6. tradit. Quod non quidem est impossibile: tamen magis Parthos ab eo, vel auctore certe, quem ibi sequitur, intelligi, credibile est. Et vulgo notum, circum ea tempora Persarum Parthorumque nomina promiscue a Græcis Latinisque fuisse usurpata, sicut etiam aliquanto prius Persarum et Medorum, ex eadem causa. Vide eruditissimas Cl. Salmasii notas in Tertullian. de Pallio cap. 2. ubi 'Scythæ exuberant Persas.' Et ipse Marcellin. præced. cap. dixerat Persas vicinos populos 'in gentilitatem nominis sui traxisse.' *Idem.*

Ex regione Europæ] Cur vero non ex Asiæ Scythia, quæ multo propinquior erat? ut vero supra vidimus, familiaris error Curtio, ut quæ ad Tanaim et Euxinum Pontum sunt, regionibus tribuat, quæ circa Caspium mare existunt. Alioquin non negamus longiores migrationes Europæarum, quam vel a Tanai, vel a Scythia, trans Bosporum in Europa sita, in Parthienem. Quem vero Curtius *Bosporum* opponit, Asiatica regio est, terra Cimmeriorum. *Cellar.*

§ 15 *Hecatompylos*] Vox ipsa Græca est, et e Græcia profectos conditores ostendit: urbem significat, quæ centum habeat portas. Sed Polybius x. 25. aliam etymi causam adfert: 'In media Parthia hæc urbs sita est: cum autem diverticula viarum ad omnes regiones ibidem cōeant, ex eventu ipso centum portarum nomen locus invenit.' Strabo lib. xvii. a Caspiis portis ad Hecatompylon regiam Parthorum (ita appellat) 1260. stadia auctore Apollodoro numerat, hoc est, 12. stadia supra 39. milliaria Germanica. Diodorus xvii. 75. Hyrcaniæ quidem assignat, sed Parthiam

quoque Hyrcaniæ nomine complectitur. A quibus autem Græcis condita sit, nondum legi. Urbis Stephanus quoque mentionem habet, sed simplicem, ut et Ptolemæus. *Raderus*. Quod Strabo regiam eam Parthorum vocat, id confirmat lectionem Mss. apud Athen. xii. 2. *Parthorum reges, &c. hyemant Babylone*, ubi vulgo lacuna est, *χειμάζουσι δ' ἐν Βαβυλῶνι* (... τὸ λοιπὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ) quam optime explent γρ. *διάγουσι δ' ἐν Ἑκατομπύλῳ τὸ λοιπὸν, ἢν Hecatompylo autem reliquum anni exigunt*. Fuit et Thebarnum Ægyptiarum cognomen *Hecatompylos*, a centum portis quas habebant: quod cum hac urbe Parthica non est confundendum. Ceterum non credo *Raderus* Diodorum Hyrcaniæ assignare *Hecatompylon*, minus etiam, Parthiam quoque Hyrcaniæ nomine complecti. Hoc enim vix pro sano fecerit. Sed certe non fecit: tantum dixit Alexandrum in itinere cum Hyrcanos peteret, venisse *Hecatompylon*: nimirum priusquam Hyrcaniam intraret, per Parthiam ducens, ut ita ex amussim Curtio adsentiat. Dubito autem an hanc urbem intellexerit Vincent. Belvacens, in Speculo Hist. xxx. 89. ita scribens: 'Tartari Persidem invaserunt: civitatem in ea centum portarum, quæ vocatur Saphan, acceperunt.' *Freinsh.*

Condita a Græcis] Sed quibus? nomen a Macedonibus impositum, largior: urbem jam tunc Alexandri temporibus claram a Græcis conditam fuisse, unde probabitur? *Cellar.*

Viritim] Sigebergensis Codex Ms. *ociosi militis vitium*, quod quidem, nisi forte dormiens hæc scribo, ferri non incommode posset: simile habes alibi. *Modius*. Offendi jam olim vehementer ad vocem *viritim*, cujus insolens hic usus, nec qui ferri posset, ut ego sentiebam. Itaque varie mutabam, nec inepte quidquam: omnia tamen frustra, quando alia tandem scripta lectio reperta in Modii Sigebergensi

bono sane libro. Is pro ea *vitium* habet; sane bene. Nec enim ferri modo potest, quod *Modius* ait, sed ferri una, et præferri omnibus debet ipsissima Curtii scriptura. *Rumor otiosi militis vitium*, vere. Sic viii. 9. idem: 'Otium serendis rumoribus natum' ait. Et huc trahas illud e Taciti Annal. xiv. ambiguae adhuc lectionis: 'Hæc more famæ, credentium otio augebantur:' quod eo modo noster hic ipse *Modius* in Novantiquis censuit emendandum, cum vulgo scribatur: 'Hæc in ore famæ credentium otio augebantur.' Sed de illo expecta nos ad ipsum Tacitum suo proprie loco. Curtii quidem etiam nostri istud ex lib. viii. huc accommodaveris, cap. 1. 'Prudens otii vitia negotio discuti, edicit ut omnes in vestibulo regiae præsto sint.' *Acidalius*. Non *viritim* ut vulgo. Constantiensis codex, *vitium*. quam scripturam, supra quam dici potest recte commendat *Acidalius*. *Raderus*. *Vitium*] Haud dubie vera hæc est scriptura, quam in Cod. Sigebergensi Modio repertam merito vulgatæ præfert *Acidal.* *Raderus* etiam ex Constantiensis codice firmat. Sic apud Tacit. xiv. 58. 4. 'Hæc more famæ, credentium otio augebantur.' *Freinshemius*.

§ 16 *Lymphatis*] Vide iv. 12. 14. *Cellar.*

Signum datum] Editiones *signo dato*; sed ita plena non erit oratio. *Modius*.

§ 17 *Sena millia*] Diodorus xvii. 74. 'Ἐδωρήσατο δὲ τῶν μὲν ἰππέων ἑκάστῳ τέλαντον, τῶν δὲ πεζῶν μῦς δέκα. Equitibus singulis talentum dono dedit, peditibus denas minas. Adde Plut. Pompeio cap. 56. Talentum igitur, et sena millia denariorum eandem sortem efficiunt. De peditibus autem tacuisse Curtium, cum equites nominasset, mirum mihi fit; et libenter hominum aut temporum injuriam incusem. *Freinsh.*

§ 18 *Quam par erat*] Scripti *parebat*; quod rectum esse pareret, nisi lib. III. dixisset Curtius: 'At Darius audita Memnonis morte, haud secus quam par erat motus.' *Modius*.

§ 19 *Deum invidiam*] Membranae non omnes Deos accusant, sed eos tantum, qui a Macedonibus non starent: legunt enim *eorum Deum*. *Modius*. Impie et irreverenter, non autem præter morem gentilium hominum, quibus solenne erat de Diis suis ita sentire, atque dicere: supra v. 8. 15. 'Si justa ac pia bella Di aversantur.' Et VII. 7. 7. 'Deos quoque incusans querebatur.' x. 5. 10. 'Invidia Deum ereptum esse rebus humanis.' Florus I. 13. 8. de Gallorum Senonum incursione: 'Sive invidia Deum, sive fato.' Rufus Festus cap. 24. 'Cari victoriam ad invidiam cælestis indignationis pertinuisse credendum est.' *Cellar*.

§ 21 *Infractos*] Eleganter hoc, ut omnia Curtius, non vulgari intellectu, quo pro fortibus, et nequaquam fractis accipitur. Contrario hic sensu accipe, ut sequens etiam vox *abjectos* declarat. Ita alii melioris ævi scriptores locuti, Cicero, Livius, Virgil. *Æn.* XII. 1. 'Turnus ut infractos adverso Marte Latinos Defecisse videt.' Nec enim subscribo Servio, qui 'infractos' explicat non fractos, certe illud 'defecisse' ostendit fractos. *Raderus*. *Infractos et abjectos*] Infractos, valde fractos, timidos, desperantes, ut in augeat, non minuat vim simplicis. Vide Virgil. *Æn.* IX. 499. Vell. Pat. II. 37. et 39. *Cellar*.

Modo aures] Excusi illi *modo vulgi aures*: recte, etsi abesse poterat illud *vulgi*. *Modius*. Recte *vulgi aures*; nam sic alibi sæpe Noster de militibus. Supra n. 9. 'Secrevit a vulgo, quorum eminebat genus.' x. 5. 3. 'Dimissoque vulgo velut omni vitæ debito liberatus.' Ovid. *Met.* XIII. 123. 'vulgique secutum Ultima murmur erat.' *Heinsius*. Ovid. *Met.* XIII.

I. 'Vulgi stante corona.' Virg. *Æn.* II. 99. 'Spargere voces In vulgum ambiguas, et quærere conscius arma.' Et mox vs. 119. 'Vulgi quæ vox ut venit ad aures.' *Snak*.

CAP. III. § 2 *Alia ductu*] Sueton. in Augusto 21. 1. 'Domuit autem partim ductu, partim auspiciis suis,' &c. Apud Plin. III. 20. exstat de eodem Augusto vetus inscriptio: 'Quod ejus ductu auspiciisque gentes Alpinae omnes, quæ a mari supero ad inferum pertinebant, sub imperium pop. Rom. sunt redactæ.' Ductu, id est, per se ipsum; auspiciis, quando per legatos bellum agitur, ut notum est. Tamen apud Plantum confunduntur. Sosia enim de hero Amphitruone loquens, *Amphitr.* I. 1. 41. qui contra Theleboas militaverat, ait: 'Ut gesserit reimp. ductu, imperio, auspicio suo.' Et ipse *Amphitr.* II. 2. 25. 'Eos auspicio meo atque ductu, primo cætu vicimus.' Nam vere Creontis Thebani regis auspiciis bellum patratum fuerat. Pichena ad illa Taciti II. 41. 1. 'Ductu Germanici, auspiciis Tiberii.' Lipsius ostendit Curtium hoc loquendi genus ad res Græcicas transtulisse a more Romano, quem ipse diligenter explicat in opere de Militia Rom. II. 12. *Freinsk.* *Ductu*, quibus ipse rex præfuerat bellis: *imperio et auspicio*, quæ per duces suos gesserat. Adde principium lib. v. et ejusdem lib. cap. 9. 4. inscriptio apud Plinium N. H. III. 20. 'Quod ejus ductu auspiciisque gentes Alpinae omnes sub imperium P. R. sunt redactæ.' *Cellar*.

§ 3 *Ab Hellesponto*] An non rectius ita, quam ut alii *ad Hellespontum*? *Modius*.

§ 4 *Quædam ipsarum rerum*] Vulgo, et nescio an enumeranti mihi quasdam ipsarum multitudinem subduxerit. Nos scriptos libros sequimur, quia scripti sunt. *Modius*. *Quædam*] Malim, *quasdam*, nisi intelligas loca vel reg-

na. Lycaoniam certe prætermisit, nisi sub Cappadocia comprehendas. prætermisit et Lyciam, cujus mentio supra III. 3. 1. *Raderus*. quasdam etiam hic edidit olim Frobenius. *Freinsh.*

§ 5 *Retinentibus*] Adhuc vulgo *retinentibus*, sed plus est *retinere*, quam *reniti*. *Modius*.

§ 6 *In novo*] Ergo illi populi videntur Alexandro 'jam domiti, ut pareant; non victi, ut serviant,' quod de Britannis recens subactis Tacit. Agric. 13. 2. Adde nos ad Flor. IV. 12. 2. *Freinsh.*

Precario imperio] Quamquam enim Persarum rex magnis aliquot præliis victus erat; multas tamen nationes habebat id imperium, quarum unaquæque suis viribus bellum gerere contra Macedones potuisset: itaque recte dicit *precario* potius *imperio* eas teneri, quam vi, si verum fateri oporteat. Quamquam enim postea 'de armis suis' subijciat, intelligit tamen in illis ad obtinendum tantum imperium plus terroris esse, quam virium. *Freinsh.* *Precario imperio*] Nullæ preces adhibitæ in subigendis barbaris: tanta tamen earum gentium multitudo erat, tantaque potentia, ut fama potius et terrore, quam vi armorum, numeroque Macedonum subjectæ ac domitæ essent. *Cellar.*

§ 7 *Melior consuetudo*] *Mollior*, legunt alii omnes, verum mihi placuit insane, quod excusum est. opinor etiam tibi, lector, præsertim si habes in memoria, quomodo veteres Latini voce *melior* usi sint, cum dixerunt, 'melior Deus,' 'melior natura,' et quæ infinita bonos auctores tractant se offerunt. *Modius*.

Statuto] Numquid melius *stato*? ut alibi in his libris. Vide Fr. Junium de Pictura Veterum pag. 58. pr. *Freinsh.*

§ 8 *Et qui præsentēs*] *Sed qui vulgo*: male. Notavi simile quid in præmio Justinī, monique: quo lo-

co est in editis: 'Cognitione quæque digna excerpſi, sed omissis his:' legendum, 'et omissis his.' *Modius*.

In absentia] Clarius et venustius fuerit, *in absentis*, sive *absentes*, atque ita credimus omnino Curtium scripsisse. *Acidalius*.

Cum feris bestiis] Cum efferatis hominibus. Infra VIII. 1. Clitus, 'Mittor ad feras bestias præcipitia ingenia sortitas.' Sogdianos intelligens. Ignatius Epist. ad Romanos: 'Ἀπὸ Συρίας μέχρι Ρώμης θηριομαχῶ . . ἐνδεδεμένους δέκα λεοπαρδαῖς, ὃ ἐστὶ στρατιωτικὸν τᾶγμα' quod ne novum glossema putes, interpretationis causa adjectum, Hieronymi versionem ex lib. de Scriptura Eccles. adjungo: 'Ligatus cum decem leopardis, hoc est, militibus.' *Cellar.*

§ 10 *Simul terga nostra*] Et hic quidem, quamquam in re tenni, velim dari quemvis arbitrum, qui arbitretur, melius hoc sit, an quod dicam jam: *omnes hi simul, si terga nostra viderint, sequentur*: illud procul dubio præferet, et merito. Hoc enim a vulgo est, illud ab antiquis monimentis. *Modius*. *Simul terga*] Hunc quoque locum occupaverat nullo jure si particula: ut supra ad III. 12. 19. notavimus; et hic a Raderō, item Amst. et Lugd. edd. prætermisſam video: aliæ habebant, *simul si terga*, &c. *Freinsh.*

Sequentur] Mss. optimi si (vel sin) sequentur, lego insequentur. Heinsius.

Suis quisque autem placidius] Excusi, *suis autem quique parent placidius*. *Modius*.

Timeri] Sensus: Etiam asperum et immitem principem, dum indigena sit, tolerari præ externo et alieno, quantumcumque humano et leni. *Freinsh.*

§ 11 *Medici*] Ex Hippoc. Epidem. 6. 2. *Idem*.

Parva scintilla] Est dictum vulgi sermone tritum. Horat. Epist. 'Et

neglecta solent incendia sumere vires.' Ovid. Met. vii. 'Parva sub inducta latuit scintilla favilla.' *Popma*. Add. Cic. Philipp. v. 11. Flor. iii. 5. 14. *Freinsh.*

Nihil tuto] Securitas fugienda. ut docet Lips. Polit. v. 16. Livius xxi. 43. 'Sæpe contemptus hostis cruentum certamen edidit.' Vellei. ii. 118. 'Neminem,' ait, 'celerius opprimi, quam qui nihil timet; et frequentissimum initium esse calamitatis securitatem.' *Cellar.*

§ 12 *Ne Darius quidem hereditarium imperium*] Darius in sedem Cyri beneficio Bagoæ castrati hominis admissus, Ἀσπάρδης fuit: qui exuto vestitu tabellarii, regiam arrectamque Cidarim sumpsit, ut supra lib. iv. diximus. Plut. de Fort. Alex. lib. ii. Darium Bagoæ eunuchi beneficio ad regni culmen evectum narrans: Καὶ στολὴν, inquit, ἐκδυσάμενος Ἀσπάρδου περιέθετο τὴν βασιλικήν, καὶ ὀρθοστάδην κίδαριν. Et Strab. lib. xv. *Ὁν ἀποκτείνας Βαγῶος ὁ εὐνοῦχος κατέστησε Δαρεῖον οὐκ ὄντα τοῦ γένους τῶν βασιλέων. *Popma*.

Sedem Cyri] Quod Curtius hic *sedem Cyri* dixit, Plutarch. lib. ii. de Fortuna Alexandri Κύρου θρόνον vocat. Horat. ii. Od. 2. 'Cyri solium.' *Popma*. Vide Brisson. de Regn. Pers. lib. i. p. 51. *Snak.*

Bagoæ castrati hominis] Artaxerxem Ochum Persarum regem Bagoas eunuchus et Chiliarchus veneno sustulit, et ceteris filiis interfectis minimum natu Arsen in solio collocavit. Hoc quoque post triennium dejecto, Darium Codomannum in fastigium regni evexit. Diod. Sic. xvii. 1. *Cellar.*

§ 13 *Ultimum ausus scelus*] Quo gravius admitti non potest: parricidium nempe: quod infra viii. 8. 2. 'ultimum facinus' vocatur. Senec. de Clem. i. 23. 'Multo minus andebant liberi nefas ultimum admittere, quamdiu sine lege crimen fuit.' De parri-

cidio ibidem disserit. *Cellar.*

Externæ opis] Forte, *externæ opis*. Heinsius.

Ad ultimum] Denique, tandem, ut iii. 1. 7. vi. 5. 7. *Cellar.*

§ 14 *Cruci adfixum*] Elegantius hoc, quam *crucifixum* illud, quod in editis est, eadem ratio in iis, quæ sequuntur: *omnibus regibus gentibusque, et Fidei* (sic enim capitali litera scribendum, non quomodo operarum negligentia legitur *fidei*) *quam violavit meritis pœnas solventem*. Nam hæc quoque meliora sunt vulgatis: *omnibus regibus gentibusque fidei, quam violavit*. Modius.

§ 16 *Mare quod exæstuans iter*] Mare Pamphylium, cujus fluctibus angustum iter ad Elimacem montem tegebatur, quum Macedones transirent. Supplem. ii. 9. *Cellar.*

§ 17 *Prima gloriæ*] *Premia gloriæ*, editi: sed nemo mihi eripiet, quin illud *prima* præ omnibus præmiis hic primum esse debeat. *Modius*. Alii *præmia*, non istud quidem male, sed tamen illi non prætulerim. *Freinsh.*

Darii quoque hostis] *Membranæ, Darium quoque hostem*, &c. Quæ lectio si vera esset, copula aliqua desideraretur, quæ committeret orationem; sed neque desideratur copula, neque vera est ista lectio. *Modius*. *Darii*] Multi et meliores libri *Darium quoque hostem*; et sane oritur dubitatio sic fuisse, omissa voce *parvicidas*, quæ mox sequitur. *Freinsh.* Recte *Freinshemius*. *Heinsius*.

§ 18 *Non nomini suo*] Persico nomini, et nationi, ut non opus sit ad Bessum referre, et per *ejus* exponere: ad *Persas* potius reducatur pronomen, ut vim nativam reciprocandi retineat. *Cellar.* Nec opus est, ut *suo* per *ejus* exponatur, si fides habeatur Cod. Vossiano secundo, sic exhibenti; sed recte et melius ad *Persas* refertur, nec ulla est sensus ambiguitas. *Snak.*

CAP. IV. § 1 *Jubentium*] *Membra-*

næ iterum *subeuntium*. Modius. *Jubentium*] Mss. *subeuntium*; recte. Claudian. Consulatu Manlii vs. 173. 'subit ille loquentem Talibus.' *Heinsius*. *Subeuntium*] Ita Gronovius Obs. II. 4. trium codicum Mss. auctoritate: vulgo *jubentium* legunt. *Cellar.* J. F. Gronovius, trium Mss. codicum auctoritatem jactans, pro *jubentium*, scribi jubet *subeuntium*. Addere possum quartum. Nam et Theocrenianus codex habebat *subeuntium*. Nihilominus rejiciendam arbitror hanc lectionem, quam temere Gronovio dicto audiens recepit Cellarius, priore, eademque vera, ejecta. Repugnat enim Gronoviana lectio indoli Romani sermonis, certe Curtii nostri, apud quem eandem dictionem reperias IX. 4. 23. Idque simili in argumento: 'Non alias tam alacer clamor ab exercitu est auditus, jubentium, duceret Diis secundis, et æquaret gloria, quos æmularetur.' Supra quoque dixerat IV. 1. 29. 'Igitur conclamant, duceret, quo videretur.' Item V. 13. 5. 'Omnes pariter conclamant, paratos ipsos sequi: nec labori nec periculo parceret.' Ubi 'jubendi' verbum sub 'clamandi' vocabulo latitare, satis est perspicuum: sicut idem sub voce respondendi latet, cum C. Nepos in Themist. cap. 11. 6. 'Deliberantibus,' inquit, 'Pythia respondit, mœnibus ligneis se munirent;' id est, edito responso jussit, se munirent. Rursus Curtius V. 4. 12. 'Jubet, monstraret iter.' Sic et Tacit. Ann. XIII. 15. 'Nero Britannico jussit, exurgeret, progressusque in medium cantum aliquem exciperet.' Nimirum particula 'ut' elegantiae causa est prætermissa, quam alias quoque post 'jubendi' verbum recte omitti, docet ipse Curtius VIII. 1. 38. ubi Alexandrum refert 'jussisse, ut Clitus convivio excederet.' Alia auctorum loca, qui 'jubendi' vocem cum particula 'ut' conjungunt, produxit in Anti-barbaro p. 238. et Cris posterior. p.

Delph. et Var. Clus.

180. ipsemet Cellarius. Concludam Ovidii loco, ubi post 'jubeo' pariter vocula 'ut' subintelligitur. Met. VI. 508. 'Absentes pro se memori jubet ore saluent.' *Heumann. de Art. Crit.* p. 20. Forte cuquam Cl. Heumannus 'Minerva et Musis refragantibus' in hoc loco explicando versatus esse videatur, qui 'notat depravandi peccatum' in summo Gronovio, quem ut columen summè unice amarunt et expoliverunt castiores Musæ et Minerva, quum hic solos secutus sit codd. Mss. quod eo magis virum doctissimum debuisset movere, Theocreniano suo suffragante; nam profecto si iidem codd. *jubentium* præ se ferrent, laud mutasset Gronovius; sed cur a rariori usu vocabuli, præeuntibus Mss. recederet causa etiam non fuit. Nam sibi fraudi est Cl. Heumannus, si credit, eo contigisse, quod vir hic summus constructionem verbi 'jubendi' cum particula 'ut' ignoraret, aut id, quod ipse docuerat, latuisse Cl. Cellarium. Movit profecto viros præstantissimos constans Codd. Mss. lectio, in quibus non tam facile vox usitatissima, *jubentium*, potuit mutari in vocem hanc *subeuntium*, tam insolenti significatione; et huic subscribere videtur Basil. edit. quæ habet *subclamantium*, quod procul dubio glossema est alicujus, explicantis sensum hujus vocis *subeuntium*. Sic 'subire orationem' pro excipere Cic. de Divinat. I. 'sermonem subit' Idem Fam. XI. 6. Claudiani locum pro 'respondere' ex IV. Cons. Hon. 'dicturum plura parentem Voce subit,' itidem alium Cons. Manlii vs. 173. qui omnem eximunt dubitationem, jam adduxit accuratissimus Latinitatis instaurator Gronovius, et annotatis suis comprobavit Nobilissimus Heinsius. Sic 'subire' pro impellere Virg. Æn. II. 575. 'Subit ira cadentem Uleisci patriam.' Ut proinde hæc depravandi nota non fuerit benemerito subeunda, etiamsi ad sensum viri docti non ha-

Q. Curt.

4 D

beret. *Snak.*

§ 2 *Ea manu*] Non dubito sic scribendum supra v. 4. 14. 'Cratero relicto cum peditibus, quis adsueverat, et eis copiis, quas Meleager ducebat.' Et de hac ipsa re Arrian. iii. 5. 2. *Κράτερον δὲ τὴν τε αὐτοῦ τάξιν ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀμόντου, κ. τ. λ.* Craterum cum suo et Amyntæ agmine, cumque equitibus, &c. et vero absurdus vulgatorum sensus ex manu, qui vellet sexcentos, sen, ut alii codd. habent, sex ista milia equitum, &c. fuisse ex manu, quam Amyntas ducebat, quod ita non fuisse constat. *Freinsh.*

Sexcentis equitibus] Editiones, *sex millibus equitibus*, adeo etiam Curtium *βαρβαρίζειν* placuit istis beluis, qui in typographiis præsidet. *Modius. Sexcentis*] Ita melius quam aliorum *sex millibus*. Arrianum vide lib. iii. 5. *Freinsh.*

§ 3 *Erygium*] Hic a Sabellico Ennead. iv. 5. vitiatos codices sequuto, perperam appellatur *Phrygius*. De aliis Edd. vide in variis. Sed et Indicem consule. *Idem.*

Imminentibus] *Eminentibus*, editiones Lugdunenses. Verum quid ad nos, 'imminuerint,' an 'eminuerint' petrae, de quibus sermo est? *Modius. Eminentibus*] Melius *imminentibus*; ita supra iii. 4. 12. 'Dorsum montis imminebat viæ, crebris oberrantibus rivis, qui ex radicibus montium manant.' Sane Gebhardus in Crepund. iii. 23. citans hunc locum ait, 'Sic eleganter Curtius, *imminentes petras*, dixit.' *Freinsh.*

§ 4 *Zioberis amnis*] *Στιβορίην* vocat Diodorus, Arrianus *μεγάλην θάλασσαν*, non expresso ejus nomine. *Loccen. Zioberis*] Diodoro xvii. 75. est *Stibætis*, *Στιβορίης*. Cujus quidem vocis ductus etiam in Curtiano nomine apparent, quod facilius corrumpi potuit, quam illud Græcum. Certe non longe ablitit *Zibetes*, quomodo Boccatium legisse pro Zioberi Raderus ait. Item *Ziobctis* et *Obetis* manu-

scriptorum. *Freinsh.* Longam hic fluviorum, quibus eadem natura est, descriptionem Cl. Freinsheimii omisimus, et mirum, si illa non affecerit tædio Cl. Clericum, si perlegerit, qui, offensus Curtiana *περιφράσει*, vellet liberaliter et hanc condonare in cap. v. *Judicii de Curt.* § 5. cui satis fuerat dicere hunc fluvium, postquam terram subiit, iterum existere; reliqua sunt ipsi visa inutilia, et captanda Rhetori, non Historico: mallem dixisset, *Logices Critico*, nihil vennis-tatis aut elegantiae gratia admittenti. *Snak.*

Alveolum interpolat] Ubique fere turbæ et confusio in verbis *interpolat* et *interpellat*: suppositis invicem sibi, nec locum suum tuentibus præ injuria alterna. Hic quidem *interpellat* esse verius putem, quod præferunt quidam e vulgatis. Atque idem recte lib. iv. repositum a Modio. 'Nec saxa cotesque, quæ interpellent specus, obsistant.' ubi vulgo 'interpolent.' Illud etiam inferius legitur hoc libro, 'Otium interpellandum erat bello:' quo loco non constituo, an melius 'interpolandum:' bonum et elegans utrumque; at alibi non nisi alternum legendum: lib. iv. 'Silentium gemitu interpolabo.' lib. vi. 'Satietalem epularum ludis interpolabat.' In Manilio dubitavi quoque jam olim, l. iii. 'Interpellatum variantum forte dierum,' dubitavi an non rectius 'interpolatum.' Maxime ob præcedens verbum 'mutatur,' sed hoc suo quoque, cum Dii volent, loco dispiciemus. *Acidalius. Interpellat*] Constantiensis manu exaratus exerte habet *interpellat*, quomodo etiam *Acidalius* legendum putat. *Raderus*. Sic et in Var. nostris legebatur: itaque malimus præ illo *interpolat*. *Freinsh.*

§ 5 *Conceptus editur*] Colon. et meus scripti *conceptus edit*. *Sigeberg. conceptus edit*. *Modius.*

§ 6 *Rhidago*] Nec hoc nomen apud alios memini legere. Nam quod non-

nulli Rhindacum ex Rhidagone (videtur igitur illud *Rhidago* pro primo casu accipere, quod ego cum Sabellico Enn. iv. 5. pro tertio habebam) faciunt, procul a vero abeunt. Rhindacus enim Stephano est civitas inter Hellespontum et Phrygiam, unde Rhindaceni populi seu cives. Plinio idem nomen est fluvius inter eundem Hellespontum et Phrygiam; sed hic noster mille prope parasangis abest ab Hellesponto et Phrygia. Glareanus Syderin a Plinio dictum putat, conjectura dubia et incerta. *Raderus*. Neque hujus apud alios occurrit mentio, nec apud Diodorum, qui tamen *Zioberis*, vel, ut ipse vocat, *Stibætæ* mirandam naturam scripsit. *Cellar*.

§ 7 *Quæcumque dimissa*] Longe aliter impressi, hoc modo: *incolæ affirmabant, quicumque dimissi essent in cavernam, quæ propior est fonti, rursus per aliud os annis in apertum existere: omnia insulse plane, inepte, perperam. Modius. Quæcumque dimissa*] Sic malui sensu, et nonnullis editt. volentibus, longe melius, quam ut habebant alii, *quicumque dimissi*. Id autem de plerisque eorum fluviorum, quos sub terra condi modo diximus, asseverari, facile reperiet, qui citatos ibi scriptores volet evolvere. *Freinsh.*

Rursus erumpit] *Ad erumpit* amnem potes intelligere: tamen quia aquas terram subeuntes præmisit, concinnius *erumpunt* legas: nisi vel hoc ipsum ideo de industria vitatum: ne in sensu pareret ambiguitatem, et temere de corporibus taurorum, non de aquis caperetur. *Acidalius*. Si ad proximum referas, *erumpunt* erat dicendum. Curtius amnem respexit, ut putat *Acidalius*. *Raderus*.

§ 9 *Ducentos et triginta annos*] 'Hoc Q. Curtius justissimo, et ne minimum fallenti calculo tradidit. cui etiam adsentitur B. Hieronym. ad c. 9. *Damels*.' Atlas major Mercatoris in Reg-

no Persico. Vide supra iv. 14. 20. *Freinsh.*

Præstitissent Persæ] Vox *Persæ* a me ex membranis assumta est in contextum. *Modius*.

§ 10 *Repetisse*] Longe hoc malo, quam *reperisse*, quod laudant editi. *Modius. Repetisse*] Prorsus (cum *Modio*) et ipse malo *repetisse*, præ vulgatorum, *reperisse*; quod tamen neque ipsum inelegans præpositione mutata: *consilium e præsentī necessitate reperisse*; id est, quæsisse, et invenisse consilium e re nata, atque ut præsens necessitas subjiciebat. *Acidalius*. *Acidalius* et, *e necessitate reperisse*, et, *a necessitate repetisse*, laudat, cum utrumque in eundem sensum cadat. Nam *reperisse* refertur ad *necessitatem*, quæ, ut præsens tempus ferebat, consilium etiam ingerebat: *repetisse* etiam a necessitate, quid illa suggeret tali tempore; nempe ut *Darium* insidiatorem vitæ meæ interficerem, sicut ille *Bagoas* sibi insidiantem interfecerat. *Raderus*. Excusat autem se a necessitate, quæ summum quibusvis factis præstare creditur patrocinium. Sic apud *Thucyd.* i. 12. 18. Athenienses: 'Nec invidiosum est, aliquem, qui in summum periculum deducatur, consulere utilitatibus suis.' *Poplicola* apud *Dionys.* v. 64. f. 'Necessitati impares sunt humani ingenii vires: omnesque tum demum de decore despiciunt, cum jam versantur in tuto.' *Freinsh.*

Quum occidisset Bagoas] Ne quis hæreat post paullo legens *Bagoas* a *Nabarzane*, mortuo jam ante *Dario* ad *Alexandrum* adductum, duo fuere *Bagoæ* cognomines, uterque *Eunuchus*, ille a *Dario* occisus senior, hic pæne puer *Alexandro* a *Nabarzane* donatus: ut ex ratione temporum apud *Siculum* constat. *Raderus*. *Bagoas*, qui *Dario* regnum dederat, quum et hunc veneno sublatus esset, coactus ab eodem est poculum.

ipsum, quod miscuerat, ebibere, et vim suæ vitæ inferre. Diod. xvii. 5. *Cellar.*

§ 11 *Amore ejus*] Darii, an vitæ? Darii hic accipio. affirmat Nabarzanes se studio servandi Darii ad ultimum periculum adductum, sed tandem necessitati magis, quam voto paruisse. *Raderus.* *Amore ejus*] Nimirum spiritus atque vitæ suæ, non sane Darii, quod persuadere nobis vult *Raderus.* *Freinsh.*

§ 13 *Patriam*] Ovid. *Fast.* i. 493. 'Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor.' *Πατρίς γὰρ ἐστὶ πᾶσι* 'ὅν ἂν πατρίῃ τις εἶδ'. Iterum gnome communis, de qua multa passim gnomologi. *Raderus.* Tencteri apud Tacit. iv. 64. 6. 'Quomodo lucem diemque omnibus hominibus, ita omnes terras fortibus viris natura apernit.' *Freinsh.*

Sedem sibi legerit] Iterum editi, *sedem elegerit.* Elige de duobus utrum melius videbitur. *Modius.*

§ 14 *Nec dubitavit*] Miror Sabellium Enn. iv. 5. cum Nabarzanis literarum verbis Curtianis recitasset, contra manifestam auctoris mentem subijcere: 'Adhæc nihil Macedo respondit:' cum Curtii verba eundem plane sensum habeant, quem illa Virgil. *Æn.* iii. 610. 'Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus, Dat juveni atque animum præsentis pignore firmat.' *Freinsh.*

Quo Persæ modo accipiebant] Hæc verba in libris scriptis non erant; dubitari tamen vix debet, quin Curtii sint. *Modius.* Observa hic vocem compositam dividi, et dictionem *Persæ* interponi, id quod frequens apud historicos et poëtas. Sic Terent. *Enn.* 'Thais maximo me orabat opere.' Livius 'Ignaros omnium se venum a principibus datos;' qua de re fusius Anson. *Popma*, frater meus, i. 16. de *Usu Antiquæ Locutionis.* *Popma.* Reliqua sunt ex *Brissonio* lib. i. p. 107.

Snak. *Quo Persæ modo*] Sic *Cornel.* *Nepos* in *Datame* x. 1. Scilicet ut dextram rex daret, aut præsentī, aut per internuntium. Vide *Brisson.* lib. i. p. 107. Qui ibi citatus ex *Diodoro* locus, non est in lib. xviii. ut ex *Brisson.* *Popma* et *Raderus* edidere, sed in cap. 31. lib. xvi. Præter auctores quorum *Brissonius* meminit, huc pertinent excerpta ex *Ctesia Persicis* cap. 8. 'Illos et mutuo et cum Amorge dexteris in amicitia testimonium jungere voluit.' Et *Xenophon* lib. i. 'Ἀναβάσας.' 'Adeoque dextram ipsi et dedi, et accepi.' *Cyrus* de *Oronte* loquitur et in *Hist. Græc.* lib. iv. paullo post pr. 'datis (*Spirithridati* nimirum) acceptisque dextris, *Cotys* dimissus fuit.' *Polyb.* v. 54. de *Antiocho Magno*: 'Rebellem exercitum duris verbis increpitum in fidem data dextra recipit: dextram *Pharnabazo* porrigente, suam vicissim ei porrigit *Agesilaus.*' Idem et aliis gentibus observatum. *Anchisæ* suo tribuit *Virg. Æn.* iii. 610. loco præcedenti nota recitato. Item *Æneæ Æn.* i. 412. 'cui dextræ jungere dextram Non datur?' Et iii. 83. 'Jungimus hospitio dextras.' *Admetus* ita fidem *Themistocli* dedit. *Corn.* *Nepos* *Themist.* viii. 4. In *Appiani* *Punicis* *Lentulus*, pacem cum *Carthaginensibus* dissuadens: 'At fides firma est, ac dextera.' *Chalcocondylas* lib. iii. de *Temire*: 'Dubitabat autem quo pacto eum mori cogeret, qui oīi regi, privato adhuc, dextram societatis dedisset, ne pactis contravenire videretur.' *Hist. Miscella* xxii. 10. de *Hizid.* 'Obtinnit *Damaseum* et dextras accepit ut principaretur.' *S. Paulus* ad *Galat.* ii. 9. 'Dextras dederunt mihi et *Barnabæ* societatis,' de *Petro* et *Jacobo Apostolis* agit. *Liv.* xxx. 12. 11. de *Sophonisba* et *Masanissa*: 'Quum modo dextram amplectens, in id, ne cui Romano traderetur, fidem exposce-

ret.' Et mox, 'Data dextera in id quod petebatur obligandæ fidei.' Idem xxx. 13. 5. de Scipione et Syphace: 'Recordatio hospitii, dextræque datæ, et fæderis publice ac privatim juncti.' Probus Themistocle: 'Inde non prius egressus est, quam rex (Molosius) eum data dextra in fidem reciperet.' Cicero ad Cæsarem pro Deiotaro cap. 3. 'Per dexteram te istam rogo, quam regi Deiotaro hospes hospiti porrexisti: istam, inquam, dexteram, non tam (hoc tam omittendum putem) in bellis, et in præliis, quam in promissis, et fide firmiorem.' Idem in Verrem v. 40. 'Ubi fides? ubi execrationes? ubi dextræ, complexusque?' Idem Philippi. xi. 2. 'Dextræ, quæ fidei testes esse solebant, perfidia sunt et scelere violatæ.' Id. ad Attic. Epist. vii. 1. 'Ubi illæ sunt densæ dextræ?' Euseb. de Vita Constantini ii. 15. φίλικὰς αἰδὸς σπείσασθαι δεξιὰς. Hesychius in Δεξιὰς συνθήκας. 'Dextræ dicuntur, conjunctio manuum dextrarum in fæderibus, in signum, firma fore quæ convenerunt.' Apud Homer. II. 2. Achilles: 'Sic fatus Priami dextram, ne forte timeret, Prendit, et hoc dubiam firmavit pignore mentem.' Ubi notat Eustathius, non in vola manus, sed in junctura, fuisse fidei sedem. Plinius xi. 45. indistincte, 'dextra in fide porrigitur.' Freinsh.

Quadrato agmine] Livius xxxv. 3. 2. 'Inde quadrato agmine ad Pisas duxit.' Contra ibid. xxxv. 1. 4. 'Superior aliis: nam et acie frequenti armatis adversus longum et impeditum turba pecorum agmen, et recenti milite adversus fessos longo itinere concurrerat.' Quæ addenda notatis supra ad v. 1. 19. Freinsh.

§ 15 Levis armatura ducebat agmen] Hoc est præcedebat justam militum aciem; nam 'agmen quadratum,' est acies justorum militum, seu justè armatorum, in itinere constituta; 'du-

cere' autem hic est, 'anteire,' 'antecedere.' Scheffer.

Et gens bellicosa] Nihil hac corruptius periodo, ut vulgo legitur, nam et male distincta est, et ipsa verba male ita concepta sunt: *et gens bellicosa, et naturæ situs difficilis aditu curam regi intenderat.* Modius.

§ 16 Lunæ] Strabo lib. xi. An de hoc situ locutus? 'Sequitur Hyrcania: exinde mare altum jam fit, donec Medicos et Armenios attingat montes. Horum montium radices in lunæ formam curvantur, quæ ad mare desinentes, intimum maris sinum efficiunt.' Raderus. Sic et Plin. vi. 13. 8. 'Ubi cœpit in latitudinem pandi, lunatis obliquatur cornibus.' Freinsh.

Mosyni] Ammianus Marcellinus et Strabo *Mosynæcos* vocant. Loccen. Mosyni] Sic potius quam *Mossini* scribendum, certum est, quantum quidem ad priorem syllabam attinet, ex Tibullo iv. 1. 147. 'Quaque Hebrus, Tanaisque Getas rigat atque Mosynos.' A Græcis fere *Mosynæci* dicti sunt, quod in turribus habitarent, quæ gentili lingua *Mosyni* dicerentur. De iis latissime simul optimeque tradit Reineccius in regno Sarmatico: qui hoc loco sit instar omnium. Freinsh. Grandi errore mare Caspium cum Ponto Euxino confunditur. Omnes enim hæ gentes ad Pontum fuere, non ad mare Caspium, et Leucosyri pars Cappadocum erant. Amazonii campi ibidem ad Thermoponta fluvium. Cellar.

§ 17 Qua vergit ad] Editi: *et illos qua vergunt ad Septentrionem; hos ad occasum conversa prospectant:* perinde est, utcumque legatur. Modius.

§ 18 Piscium in eo] Mendosissime sic locus hic antea legebatur: *pisces longe diversi ab aliis coloris; quidam Caspium quidam Hyrcanum appellant.* Quare auro contra expendenda sit nostra emendatio. Si cui Achilles det aurum, Hector qui expensus fuit.

Recte enim, si de me mihi credis, cum in membranis esset: *piscium in eo longe diversi ab aliis colore: quidam Hyrcanum appellant*: recte, inquam, et illud *quidam Caspium*, ex glossa esse vidi, et reliqua integritati suæ restitui. *Modius. Pisces*] Valde hic turbant libri: planum est fuisse: *serpentes alit, et pisces longe diversi ab aliis coloris*. Freinsh.

Quidam Caspium] Hæc verba omituntur in quibusdam editt. quæ res movit Sebisium, ut reliqua quoque delenda opinaretur: præsertim cum crederet Caspium et Hyrcanum mare non pro uno eodemque usurpare auctorem, infra VII. 3. 21. ubi certe manifestam antithesin instituit inter Caspium et Hyrcanum. Sed possit dici, cum ex diversis auctoribus ea hausisse, et cum alii Caspio, alii Hyrcano mari eandem rem adscriberent, etiam re, ut nomine, separatos istos sinus, cum ista scriberet, credidisse, præsentis loci immemorem. sic supra etiam nobis in Mardos duplicem Alexandri expeditionem ex una fecerat. Vel potius cum Mela III. 5. dicemus, Caspium mare interdum generaliter sumi, ut et Caspius sinus proprie ita dictus, et Hyrcanus, et vero Scythicus eo nomine comprehendatur: interdum primum horum sinuum, *proprie et totius nomine Caspium appellari*. Et hoc verum est. Utrumque autem ea se habeant, illud utique constat, idem mare ab aliis Caspium vocatum, ab aliis Hyrcanum. 'Ita multis ante Alexandri expeditionem annis scripserunt, in quatuor sinibus, qui ex Oceano subeunt continentem, hunc maxime ad Boream vergere. Hyrcanum pelagus et Caspium pariter nuncupant.' Plut. Alex. cap. 78. Sic Arrian. VII. 3. 25. 'Cupiebat enim etiam illud mare, quod Caspium simul et Hyrcanum appellatur,' (sic enim vertendum fuerat,) 'cui mari committatur cognoscere: utrum ponto Euxino, utrum ab orientali mari

Indos versus circumductus Oceanus in sinum Hyrcanum refundatur, quemadmodum etiam Persicum, Rubrum mare alii vocant, sinum Oceani esse compererat. Neque enim adhuc inventa erant Caspii maris initia.' Corrigendus leviter idem Arr. v. 4. 6. 'Indicum sinum cum Persico confluere, Hyrcaniam cum Persico sinu conjungi:' lege: τὸν δ' Ἑρκάνιον τῷ Ἰνδικῷ. *Hyrcanum* (nempe sinum) *cum Indico*. Adde Strabon. lib. XI. Qui Hyrcanium mare pro Pontico accipiunt, non mihi magis, quam Raderio ad III. 1. 12. et Sebisio persuadent. Cum aliis etiam facit Dionys. versu 49. 'Caspio profundum fluentem intromittit mari: Quod etiam Hyrcanum alii nuncuparunt.' Plin. VI. 13. 5. 'Mare id pluribus nominibus accolarum appellatum: celeberrimis duobus, Caspio et Hyrcano.' Diodor. XVII. 75. 'Hyrcaniam ingressus, oppida illius cuncta usque ad mare Caspium, quod et Hyrcanum appellant, subegit.' Zonaras in Alcx. 'Barbari quidam circa pelagus Hyrcanum, quod et Caspium dicitur.' Sic et hodie multis nominibus vocari, ab accolis gentibus inditis, apud Ortelium, et in Atlante Mercatoris leges. Freinsh.

Mæotim] Hanc credo fuisse rationem, propter quam nonnulli Caspium mare cum Pontico confuderint, quod viderent Curtium illi tribnere Mæotidis influxum, quem constat ad Ponticum spectare: deinde etiam dulcius ceteris facere, quod itidem Ponto convenit. Sed enim id ex aliorum opinione se scribere testatur Curtius. Eos autem Macedonas fuisse, cum Alexandro militantes, prodit Strabo lib. II. qui multa finxerint, quo latius orbem domuisse viderentur; Jaxarti Tanais nomen, Caucasi Parapaniso indiderint. Idem et Plutarchus arguit, in Alex. cap. 78. 'Descendit in Hyrcaniam. Sinum illic maris Ponto (ut apparebat) invenit non minorem,

sed cetero mari dulciorem. Verum certi nihil habuit de eo discere. Omnino coniecit Mæotin lacum illuc restagnare. Atqui non præterit phisicos veritas,' &c. De argumento autem, quo illi apud Curtium contendunt Mæotin illabi Caspio mari, dulcedine nimirum aquarum, vide prolixè disserentem Stuckium in Periplum Ponti Euxini ab Arriano scriptum, ubi de sapore Pontici maris. *Freinsh. Mæotin*] Ms. *Mæotiam*: vide quæ dixi ad Claudianum iv. Consul. Honorii vs. 180. *Heinsius*.

Quo dulcior] *Quæ dulcior*, vulgo. *Modius*. Legam, *quod dulcior sit*, vel certe *quia*; nam vulgati *quæ* repræsentant. Vidi et alibi *argumento*, quod valeat, in argumentum, pro argumento. *Acidalius*. Si dulcior est, quod alii dubitant, magis id fluminibus, quæ in illud mare exonerantur, imputandum erit: sunt autem Rha, Wolga, Cyrus Araxes, Oxus, Jaxartes, et alia. *Cellar. Et argumentum adferunt aquam, quo dulcior sit quam cetera maria, infuso paludis humore mitescere*] Ita edidit distinxitque Freinshemius. Sed est locus hic sine dubio depravatus. Ecquid enim sibi volunt ista, *aquam mitescere, quo sit dulcior*? An mitescere alio fine aquæ possunt, vel an omnino finis hic, ut mitescant? Putem ego unum idemque esse in aquis si mitescunt, et si fiunt dulces: itaque sic verba hæc distinguo, atque lego: *et argumentum adferunt aquam, quod dulcior sit, quam cetera maria. Infuso paludis humore mitescere*. Sententia, pro argumento suo adferunt ipsam Caspii maris aquam, propterea quoniam est dulcior, quam aqua marium aliorum. Id porro dicunt fieri non aliam ob causam posse, quam quia in id Mæotis palus infunditur: illud *quod* agnoscit etiam codex Bongarsii. *Scheff*. Videtur hic Acidalii correctionem non vidisse. *Snak*.

§ 19 *Ad Septentrionem*] *A Septentri-*

one editiones *Lugdunenses. Modius*. Non constituo, hoc quod scripti libri, an a *Septentrione*, quod impressi habent, melius: illud plane et facile statuo, vocolam deinceps transponendam: *recipit se in fretum*, quod cum sententia manifeste velit, mirum est, non alios antehac vidisse. *Acidal.* Recte *Acidalius*, *mare late stagnans recipit se in fretum*, non ut vulgo, *recipit in se fretum*; nec enim æstus recipit in se fretum, sed fretum recipit in se reciprocantem æstum. *Raderus. Recipit se in fretum*] In quale? iterum videtur Pontum et quæ adjacent Bosporana freta cum Caspio mari confundere. *Cellar*.

Non Caspium] Ea dubitatio orta ex eo, quod longinqua ea loca sint, et insuper feris gentibus, cum quibus nullum fere nostro orbi commercium est, habitata. Quæ eadem caussa confudit veram de *portis* etiam *Caspiis* narrationem: quæ quoniam et ipsæ ad res Alexandri pertinent, hoc loco non incommode tractari potest. Nam, ut *Æn. Silvius* cap. 33. de Asia fateatur, 'de portis Caspiis multa memoria est. Nemo tamen satis explicat, ubi terrarum existant.' Et sane fallitur *Raderus*, quod in *Prolegom.* cap. 8. dum 'perpetuam vallem,' cujus hoc in Curtii capite ter recurrit mentio, pro Caspiis pylis accipit. Primo igitur in *Ptolemæi* tabulis inter *Mediam* et *Parthicam* collocantur. *Ibidem* ponit eas et *Strabo* lib. xi. et *Arrian.* iii. 4. 16. ubi *Darium*, in fuga sua, et *Alexandrum*, in persequendo, per eas *Parthien* ingressos narrat. cui consentiunt *Diognetus* et *Beton* itinerum *Alex.* mensores apud *Plin.* vi. 17. circa fin. et *Eratosthenes* apud *Strab.* lib. xi. Item *Plinius* vi. 14. qui sic describit: 'Causa portarum nominis eadem quæ supra,' (scilicet *Caucasearum* vi. 11.) 'interruptis angusto transitu jugis, ita ut vix singula meent plaustra, longitudine viii. m. pass. toto opere manu facto. Dextera lævaque ambustis simi-

les impendent scopuli, sitiente tractu per xxxviii. m. pass. Angustias impedit corrivatus salis' (vide eundem xxxi. 7.) 'e cantibus liquor, atque eadem emissus. Præterea serpentium multitudo, nisi hieme, transitum non sinit.' Plinium, ut solet, sequitur Solin. cap. 47. Duris apud Strabon. lib. i. Rhagades Mediæ sic dictas ait, 'quod terræ motibus rupta fuerit terra apud Caspias portas.' De iis Dionysius versu 1034. 'usque ad portas Caspias, quæ sunt profundis sub rupibus Claustra terræ Asiæ; qua via extensa est et in Boream et in Austrum euntibus, illa quidem ad Hyrcanos, hæc vero ad montes Persicæ terræ.' Ubi Eustath. 'Adeo autem angustus est iste locus, ut et portæ ibidem opponantur, ad prohibendum Borealium ad objectas gentes transitum.' Hi ergo omnes Caspias portas eo quem diximus loco, inter Mediam atque Parthiam, constituunt: ubi cum nulli habitent Caspii, cassam nominis non reperio: nisi forte cum Silvo dicas, ideo sic vocatas videri, quod per eas nonnullis gentibus transitus sit ad mare Caspium. Quod ipsum etsi veteribus scriptoribus traditum sciam, tamen quomodo accipiam, non dispicio. Babylonii enim et Persis, nam ii nominantur, via alia longe propior et commodior eo est, nisi tabulæ Geographicæ fallunt. Cum autem longe hinc Caspii montes absint, quo loco mare istud maxime ad Occidentem vergit, ibi quoque alias angustias Caspiarum portarum nomine indigitatas reperio. De quibus libenter acceperim, quod Eustathium ad Dionys. Periegesin adnotasse memoravi. Is enim locus ad prohibendum septentrionalium gentium transitum idoneus est, eoque portis oclusus ab Alexandro traditur. At in prioribus Caspiis pylis, quæ nec ad Septentriones vergunt, si idem tentasset, etiam insanire videretur, qui

Parthos Medosque, utrosque ipsius in imperio sitos, inexpugnabili munitione secluderet. Quæ ratio, conjuncta aliis, efficit, ut non dubitem, omnes eos, qui Alexandri Claustra in Caspiis pylis nominant, de eo loco accipiendos esse. Nec minus Ammianum xxiii. 18. de regno Persico: 'Ab Aretoo cardine, adusque Caspias portas. Cadusiis conterminat, et Scytharum gentibus multis, et Arimaspiis,' &c. quod falsum est, si de aliis portis, quam his, intelligis. Quod igitur iis claustris ab imperio Persico semoverentur homines immani barbarie efferri, fabula orta est, Alexandrum ibi reclusisse Gog et Magog, vel, ut alii, Japeti de gente nepotes, vel denique Judæos de decem tribubus, olim in Mediam et finitimas regiones abductis: quam ex pseudo-Methodio, Josepho Gorionis Fil. et Petro Comestore refert, et refutat Raderus cap. 8. Prolusionum. Quibus similia Theodor. a Niem de Schismate ii. 30. etiam Augustinum citans: quem ego longe diversum de Gog et Magog sentire, in opere de Civ. Dei xx. 11. reperio. Videatur et Orosius, qui ab Ocho reclusos ibi Judæos scribit, ex Euseb. nrm. mdcxviii. Vide et notas in Itiner. Benjaminii, quas edidit l'Empereur, ad pag. 96. Sed illa, licet fabulis perfusa sint, tamen ex vero situm locorum designant, et castellum ab Alexandro ibi potissimum exædificatum fuisse, ratio et auctores probant. Quapropter et Bonfinius Rer. Ungar. ii. 8. p. 'his adstipulari fortasse non absurdum' putavit. Vincentium tamen Belvacensem immerito culpât Raderus, nam ille cap. 89. lib. xxx. aperte fabulam illam respuit. 'Fratres nostri,' inquit, 's. ordinis prædicatorum in Georgia civitate Tripheles, (lego *Georgiæ civ. Tiphlis*,) quæ prope montes Caspios est, per septem annos commorati sunt: diligenter a Georgianis et a Persis, et etiam

a Judæis, de inclusionē illa inquisierunt, et dicunt omnes etiam ipsi Judæi, quod nihil penitus iude sciunt. nec unquam istud in suis historiis invenerunt. Hoc autem scriptum habent tantummodo, quod Alexander ille quosdam homines immundos et horribiles prope montes Caspios habitantes, qui alios homines et etiam se invicem comedebant, intra montes illos habitare coëgit, et etiam ibi portas extrui fecit: quæ videlicet adhuc Portæ Alexandri dictæ sunt. Unamque illarum Tartari confregērunt. Intelligit civitatem fortem, de qua paullo ante locutus; 'Drubaldi' eam vocavit, pro 'Derbenthi.' 'Emporium Derbentum' vocat ex Jovio Surinus in Comment. ad Ann. MD. De qua audiamus Schickardum, in præmio Tarich regum Persicorum, ubi videmus, eam traditionem etiam ad Muhammedem impostorem pervenisse: refert enim Alexandrum 'homines offendisse montanos, et ignoti sermonis, quibus bellum inferre cogitarit; sed a Deo prohibitum fuisse, ne quidquam illis noceret: ideo saltem eos a snarum regionum termino seclusisse, ferramentis inter vicina saxa velut obicibus interjectis, et cupro interfuso munitis, quod claustrum isti transmontani perfringere nulla vi queant.' Ubi subiungit Schickardus: 'Nil dubito quin Caspias pylas, juxta mare Hyrcanum sitas, intelligat, quæ vulgo *Derbenth*, id est angustiae, et a Turcis *Demircapi*, hoc est ferrea porta, nominantur: quam Geographorum aliqui prave *Amirali* nuncupant. post eas Alexander Judæos reclusisse creditur; quamvis id neget Fr. Vincentius Belvacensis, in Spec. Hist. xxx. 89. Est is unicus (unus ex tribus) e Tataria transitus in Persiam, ut annotavit Haytho c. 47. locus ipsa natura munitissimus, et vere mirabilis, qualem orbe toto alium non credo reperiri, quem pulchre de-

scripsit il magnifico messer Josaphat Barbaro, Reip. Venetæ legatus ad Persas, in suo *Viaggio*, fol. mihi 50. Profecturo ex Persia, (sic enim reddimus Italica a Schickardo relata,) Turcia, Syria, et superioribus regionibus in Scythiam, una istius loci porta intrandum, et per aliam itidem exeundum est. Quæ res ignaro loci mira, et pene impossibilis videatur. Hoc autem eo accidit, quod a mari de Bachu (sic enim Caspium hodie vocant) ad mare magnum via recta, puta si per aërem transiri possit, quingenta computantur millia, omni, quod interjacet, spatio montibus atque vallibus consito.' Et post pauca: 'Ubi occurrit mons quidam altissimus, ita ut adscensus ejus descensusque bidui iter efficiat.' Item fol. 51. b. 'Unum de Derbenthico dico, quod mirum videtur: ab una portarum istarum sub ipsos usque muros euntibus, uvæ pomaque omnis generis, et præsertim amygdali reperiuntur. Ab altera vero nihil pomorum neque arborum cernas, præter cotonea silvestria: eaque loci facies ab isto latere per decem, vel quindecim, usque ad viginti millia continuatur. Atque post hunc P. Jovius Hist. lib. xiv. fin. 'Abruptæ Caspii montis rupes, usque adeo ad mare coarctant iter, ut exesi fluctibus, devoratique in profundum ejus litoris margines, vix duorum stadiorum aditum transeuntibus relinquant. Ea enim forma Derbenthum in edita montium crepidine situm est, ut duobus ex quadrato lapide muris, ad mare deductis, inferiora ædificia, et navigiorum stationem, tamquam duobus brachiis, complectatur, non majore quam trecentorum passuum intervallo: quod spatium singulis utrimque ferreis portis, superstantibusque propugnaculis, ita munitur, ut perpetuis custodiis, nisi clara luce et explorato litore viatores, nec admittantur, nec recepti intra por-

tam, altera prius emittantur, quam portorium persolvant.' Hactenus Schickardus. Quantum ad portas ferreas, addendus locus Josephi pag. 985. A. Hunc esse locum quem 'Caspian viam' appellat Tacitus, firmiter mihi persuadeo. Hiberi, ait vi. 33. 4. 'Locorum potentes Caspia via Sarmatam in Armeniam raptim effundunt.' Deque eodem iterum loqui credo H. i. 6. 4. 'Numeri, quos idem Nero electos præmissosque ad claustra Caspiarum (scil. portarum) et bellum quod in Albanos parabat,' &c. cum Suetonio loquens in Nerone 19. 4. atque iis 'qui in Armenia cum Corbulone res gessere;' ut constat ex Plinio vi. 13. 14. quamquam hic contendat, non 'Caspas' cas portas, sed 'Caucaseas' dici debuisse. At præter quod illis viris, qui in ipsis iis locis non oscitanter versati sunt, sed ut ipse fatetur, *res ibi gessere*, merito amplior fides debetur; etiam locorum situs contra Plinium testimonium perhibet. Nero enim Albanos petebat, quos haud obscurum est eo tempore omnia post Caspias pylas, atque adeo ipsas tenuisse: at inter has et Caucasaeas portas tota Albania, vel, si alio itinere tenderet, Iberia interjacet: quomodo igitur penetrasset ad Caucasaeas pylas, nondum subactis potentissimis gentibus, cum quibus maxime bellatum ibat? Sane turbavit Plinium, quod sciret alias illas Caspias portas, quæ a plurimis veterum ita vocarentur, longe ab iis regionibus distare; Albaniam autem Caucasos connecti noverat. De Caucasæis igitur pylis interpretor τὰ καλούμενα κλείθρα Σκυθῶν in Appiani Mithridatico. Et sane ab eo demum tempore angustias montis Caspii Caspias portas vocari cœpisse, videre videor: cum il, qui res ibi gererent, nomen aliud aptius non invenirent, quam ut a Caspio monte Caspias dicerent, sicut ab Amiano Ama-

nicas. Nisi tamen et Clitarchus apud Strab. lib. xi. de iis sensit, Thalestrim inde venisse scribens; quamquam enim longe distarent a Thermodonte, tamen inde proficiscenti per has iter fuisse potuit. Magis tamen est, ut de aliis illis pylis ad Parthiam loquatur, quando per eas transire potuit, Alexandrum quærens, qui tum ibi forte res gerebat. Per eas igitur et Sarmatæ apud Tacitum in Armeniam effusi sunt, quomodo diu postea 'Hunni, qui dicuntur Saber, transeuntes Caspias portas (has ipsas nimirum) Armeniam et Cappadociam, Galatiam et Pontum depopulati sunt.' Hist. Miscell. xv. 14. et xxii. 33. 'Anno vicesimo tertio imperii Constantini (quarti) egressi sunt Turci a Caspiis portis, et occiderunt in Armenia multos.' Vide Gregoram pag. 26. f. Has 'a Lazorum gente pro munitione Romana' sub Justiniano custoditas fuisse, Jornandes de Reb. Get. docet, ubi tradit ipsum Alexandrum eo loco portis constitutis, Pylas Caspias nominasse, ipse tamen etiam cum Caucasos confundit. Porro ea munitio anno Christi 1583. in Turcæ potestatem pervenit, quod sic narrat Leunclav. in Suppl. Annal. Turc. 'Osman bassa nocte quadam cum paucis snorum versus Temircapim, hoc est, portam ferream, sive Derbentum, aufugit. Id situm est ad mare Caspium, quod ipsorum lingua Belherculzum, sive Culzum denizi dicitur.' Et mox: 'Osman vero bassa, quum Temircapim venisset, astute sibi Schemhalin Chanem, hoc est regulum sive principem Derbenti, amicum reddidit, natione Tatarum: cujus et filiam duxit uxorem, quæ post instinctu mariti patrem veneno sustulit.' Sed et prius Turcarum in potestate fuit, nam 'eam gentem, regnante apud Francos Pipino, a Caspiis portis egressam,' Otho Frising. apud Æneam Silvium cap. 4. de Europa,

et cap. 100. de Asia, scribit : quamquam Silvius, Plinium, ut videtur, secutus, potius 'a Caucaseis' mallet. Cum Othone prope consentit Soiter. lib. 1. de B. Pannon. in pr. et Blondus in pr. libri de Gestis Venetorum : 'Fueruntque ipsi Turci Scythæ ex his, quos Alexandrum Macedonem inter Hyperboreos montes ferreis clausisse repagulis, cum alii tradunt scriptores, tum beatus Hieronymus affirmat.' Nisi quod ex ea, quæ Plinium decepit, ratione, videtur potius Hyperboreos montes, quos recentiorum industria fabulosos deprehendit, quam Caspias portas nominare. Hieronymus Epitaphio Fabiolæ paullo cautius : 'Ab ultima Mæotide inter glaciale Tanain, et Massagetarum immanes populos, nbi Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra colibente ruperunt.' Quæ respiciens hand dubie Isidorus ix. 2. 'Ugnos, &c. qui prius in ultima Mæotide inter glaciale Tanain et Massagetarum immanes populos habitaverunt. Deinde pernicious equis Caucasi rupibus feras gentes Alexandri claustra colibente ruperunt.' At claustra, si quæ iis in locis fuerunt Alexandri, opus est fuisse citra Caucasum, siquidem credimus probatissimis scriptoribus, qui negant Alexandrum ad Caucasum penetrasse. Fuerunt igitur sane in Caspii montis pylis. Idem iudicium est de istis Marini Sanuti in Secret. Fidel. Cruc. iii. 13. 5. De duce Tartaro sub Octota, quam Haytho 'Hocotam' vocat : 'Pervenit ad magnum montem Caucasum, ubi Alexandretam (an Alexandreiam) Alexander ædificavit, quæ postea porta ferrea dicta est. Hæc transitum prohibet de profunda Asia ad majorem.' De eadem Tartarorum expeditione loquitur, de qua Vincentius loco supra citato. At ibi videmus portas istas ferreas non ad Caucasum montem, sed in Caspio fuisse. Ex dictis apparet large errare Marium Nigrum

Geogr. lib. v. 'Heraclea civitas Græca Arsacia a Parthis vocitata, Rhages prius, quoniam ibi terræ motu fracta sit tellus, quo et urbes plurimæ, et vici duo millia, ut scribit Posidonius (apud Strabon. lib. 1.) subversi sunt. Flumina quoque cursus mutare. Cui rupturæ Alexander Macedo portas apposuit, interioribus gentibus iter intercludens.' Non enim ad alium locum decantatæ istæ portæ spectant, quam ad Derbenthum. Quo traho et ista ex Procop. lib. 1. de bello Persico : 'Ascendenti quoque Iberorum montes semitæ quædam in angustia multa stadiis supra quinquaginta producit, ea siquidem via in abrupto quodam ac penitus invio desinit loco : exitus autem nusquam apparet, præterquam porta quadam a natura inventa, quæ Caspia antiquitus dicitur, &c. Quod Alexander Macedo animadvertens, muniminis ac brevitatis gratia dicitur eas ædificasse, præsidio ibidem relicto, quod postea quum alii plures, tum Aribazutes habuere : is genere Hunnus,' &c. Nam etiam infra eodem libro Cabadem dicentem facit se tenere easdem portas Caspias ad prohibendum incursum Massagetarum, hoc est, juxta Alhanorum, sive, ut postea vocati sunt, Alanorum gentem, quam eum tractum late incoluisse, ex Marcellino xxxi. 5. et 6. constat : immo eosdem et Alanos et Massagetas fuisse vocatos, idem, ni fallor, Marcellinus ; certe ex Dione Xiphilinus in Adriano, Zonaras tom. 2. et Gregoras vi. 17. tradunt. Oportet igitur portas istas medias fuisse Persicum inter imperium et Alanos : de quibus etiam Benjaminus Itinerarium : 'Alanæ regio montibus cingitur, nec ullum exitum habet præter portas ferreas, quas Alexander fixit.' Hodie Georgianos eum tractum habitare constat inter auctores. His igitur tribuit claustra Alexandri M. Paulus Venetus in Chorographia Tar-

tariæ 1. 14. Et specialius adhuc regno Abcæ, (ut in versione Germanica legitur, quæ sola nunc ad manus est,) hoc est parti Georgiæ, Haytho cap. 5. et 47. Quamquam ibi difficultatem movet, quod videtur confundere aditus ex Sarmatia et Hiberia in Asiam majorem. Scribit enim tres eos esse, primum a Turquestania per Persiam; alterum vocari Ledorbent, (forte fuit 'Loderbent,' ubi nomen Derbenthi agnoscis, cum articulo Italico, qua lingua primitus iste liber conscriptus fuit,) propter mare, ubi Alexander ædificavit urbem Portas ferreas, ut legatur in historiis regni Cumania; tertium transire per mare magnum et regnum Abcas. Et mox subjicit, per Derbentum potuisse transiri per hiemem, nisi Abcas fossis et munitionibus iter præstruxisset. Ut ita rursus videatur confundere duo ista claustra, quæ modo distinxerat. In quibus non simplex est difficultas: nec auxilio sunt recentiorum tabulæ, quando limites regnorum ab Haythone longe aliter constituentur, quam illæ repræsentent. Totum autem illud Cumania regnum, quod cap. 5. describit Haytho, nec ibi, nec apud Vencium reperio: Sanutus autem collocavit juxta Tanaim. Sed Haytho dicit, quosdam populos regno Cumania subjectos usque ad Caucasum pertinere. Unde videatur illud regnum circa eum montem esse collocandum, et fortasse appellationem habuisse a Cumania castello, de quo Plin. vi. 11. 'Portæ Caspiæ, magno errore a multis Caspiæ dictæ, ingens naturæ opus, montibus interruptis repente, ubi fores obditæ ferratis trabibus, subter medias amne Dyriodori fluente, citraque in rupe castello, quod vocatur Cumania, communito, ad arcendas transitu gentes innumeras.' Atque ita hæc tertiæ essent angustia, quæ Caspiarum portarum nomine innotuerunt. Sed vercor, ne erret Plinius, et ii, quos erroris arguit, non de

eo loco, quem ipse describit, sed de Caspii montis angustiiis sentiant: de qua controversia supra dictum est. Sunt igitur Caspiæ pylæ, quæ, si Plinio credimus, ab aliquibus appellatæ sunt Caspiæ. Sunt et eæ, quas inter Mediam et Parthienem sitas Geographi sic vocarunt: sunt denique in ipso monte Caspio, loco qui *Derbent* nunc dicitur, quo vocabulo Turcis angustia signantur. Sic 'ad superandum Hæmum in Thraciam et Macedoniam euntibus, unus aditus a Trajano plerisque putatur factus, ubi adhuc quadrato lapide porta maxima spectatur.' Et mox: 'locum hunc Turci comites nostri nominabant *Capi Derbent*, hoc est, portam faucium vel angustiarum.' Ait Leunclav. in Pandect. Turc. Eclogæ Msa., ex Hodoëporico Constantinopolitano Stephani Gerlachii Theologi: '*Der Persice* 'porta,' *bent* 'ligamen,' quasi 'porta ligata ac serata.' Essent plura, quæ de tam illustri loco dicerem, nisi nimis arctis cohiberer terminis, quos tamen sentio me non mediocriter nunc excessisse. *Freinsh.*

[*Ex India*] Hoc putabat et Arrian. v. 4. 6. quamquam vii. 3. 25. dubie sentiens. Varias veterum ea de re sententias necessario omittimus: et jam relatæ sunt aliquæ supra ad vi. 4. 18. Antiquissimam autem Herodoti 1. 203. 'Hoc mare per sese est, nec cum ullo alio commiscetur:' recentiores approbant, Paulus Venetus 1. 14. Haytho cap. 5. et ex iis Sanutus et Mercator. *Freinsh.* Quod periplum hujus maris nullum fecerant Macedones, sed diversis tantum ex terris accesserant, factum, ut quidam in plura illud maria dividerint, quod ab oriente est, ex Indico Oceano, aliud ex boreali derivantes. Sed unum lacum majorem esse undique terris cinctum hodie notissimum certissimumque est. *Cellar.*

§ 20 *Ad ulteriora*] *Ad cultiora*. Sic vii. 3. 17. apud Liv. xxviii. 11. in

locu culta bene habent Mss. vulgo in *loca tuta*. Sic igitur etiam hic malui, quam ad *ulteriora*. Freinsh.

§ 21 *Quorum tum copia*] De veritate scripturæ hujus non dubitem, etsi concutiunt quidam omissione *τοῦ* *tum*, ut scribendum forte: *quorum copia regio abundabat*. Ego nolim, non verborum equidem, sed sententiæ caussa. *Acidulins*.

§ 22 *Quercus*] Idem Diodor. xvii. 75. forte eo respexit Virg. Ecl. 4. 30. 'Et duræ quercus sudabunt roscida mella.' In Lydia copiosum mel ex arboribus colligi scribit Auctor Mirabil. Auscultat. cap. 18. *Freinsh*.

§ 23 *Oppidum Aras*] Et hoc Geographis ignotum est: Arrianus 'Zadracarta' vocat urbem, juxta quam Craterus regi occurrerit. *Cellar*.

§ 24 *Taurorum*] Et hoc loco, et infra aliquam multis, ita ex membranis, cum vulgo *Tapyrorum* legeretur, scripsi, sed male, ut postea deprehendi: reponere igitur ubique *Tapyros* denuo in suum locum, et vide Arrian. lib. iii. *Modius. Tapur*.] Hyrcaniæ finitimæ, ut ex hac expeditione apud Nostrium et Arrianum patet. Ptolemæus autem Margianæ conjungit. *Cellar*.

§ 25 *Satrapem*] Forte *Satrapium*. Heinsius.

Menapim] Arrianus iii. 4. 26. 'Post hæc Ammynapem Parthum, qui sibi una cum Mazæo (scribe Μαζάκον, Mazace) Ægyptum tradiderat, Parthorum et Hyrcanorum satrapem constituit.' 'Ammynapes' Arriano, qui *Menupis* Curtio, adjectione literæ *A*, quæ in ejusmodi nominibus est frequentissima. Sic 'Axuerses' et 'Amnistis' alibi vocantur; qui frequentius 'Xerxes' et 'Esther,' quod me docuit Scaliger in Ensebium. Apud Stephanum in 'Αμαζόνιον 'Mazæum' pro 'Amazæo:' apud Strab. et Plin. vi. 13. 6. 'Amardi' et 'Mardi.' apud Plin. vi. 7. 'Riphæi,' 'Arimphæi.' Sic 'Derceto' aliis 'Atergatis' est. Ut propemodum suspicer illud *A*, ubi

præter rationem additum est, nihil aliud esse quam articulum, qui Hebræis fere est *א*, et in illas quoque gentes pervenisse videtur, si non eadem scriptura, certe vicino sono. Hujus corruptionis exemplum tetigimus in voce *Derbent*, quæ apud Haythone, utpote Italice conceptum, est *lo Derbent*, et deinde etiam in versionibus in unam vocem coaluit *Loderbent*. Ejusmodi vitia in Cedreno, et aliis ejusdem commatis Græcis scriptoribus non paucæ corrigi Leunclav. in Pandect. Turcic. quæ res opinionem meam haud mediocriter firmat. Contra accidit, ut qui in uno aut altero ejusmodi vocabulo falsi fuerint, si moneantur id eo accidisse, quod articulum voci junxerint, deinceps omnia ejusdem soni vocabula suspecta habent, et interdum etiam radicales literas detrahunt: quod accidisse credo in iis, quibus *A*, quod habebant, violenter ademptum est. *Freinsh*.

CAP. V. § 2 *Hospes Philippi*] Historiam habes apud Diodor. xvi. 53. *Freinsh*.

Fides vincebat] Hoc explicandum, ne etiam pervertatur. Ista enim vera mens: Alexandro duplici nomine carus et gratus Artabazus: et ob hospitii cum patre jus, et magis ob fidem quam ad ultimum regi suo constantem exhibuisset. Hospitii pignore commendatum validius egregia sua virtus commendabat, et fides tam certa unius in regem suum, quantumvis hostem Alexandri. Alia scriptura alienam sententiam gignit: *fides conservata vicerat*. Acidalins. *Fides vincebat*] Hoc est, præpollebat apud Alexandrum, ut ob hospitii memoriam eum amaret; et magis etiam propter fidem in regem suum. Eo magis, quod etiam apud Græcos id usu receptum esset. Unde Agesilaus ad Pharnabazum, referente Xenoph. lib. iv. 'Ελλην. 'Non ignorare te arbitror etiam Græcis in urbibus

hospitiorum necessitudines inter homines contrahi. Nihilominus ubi bellum inter urbes ipsas geri cœptum est, una cum patria quilibet hospitibus bellum facit. Quin etiam si res ita ferat, nonnumquam mutuo se hospites occidunt.' Caussam reddit Badius apud Livium xxv. 18. 9. 'Publicis fœderibus ruptis dirempta simul et privata jura esse:' ubi itidem pugna hospitis cum hospite narratur. *Freinsh.*

§ 3 *Deos quæso*] Absunt hæc ab editis, sed desunt quoque. *Modius.*

§ 4 *Omnes eadem*] Iterum vocem omnes ex membranis inserui. *Idem.*

Eadem matre] 'Artabazo e Mento-
ris et Memnonis sorore undecim filii,
et decem filiae prognati fuerant.'
Diodor. xvi. 53. *Freinsh.*

§ 6 *Lacedæmoniis quoque*] Membranæ, *Lacedæmoniis quoque et Sinopensibus*; optime. Arrian. τοῖς Σινωπέων δὲ ἀφῆκεν ὅτι Σινωπεῖς οὐτε τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων μετεῖχον. *Modius.* *Lacedæmoniis*] Vera haud dubie lectio est, quam exhibet optimus cod. Dan. nisi *fid.* *Laced.* est *inopensibus* daretur: si leviter emendes, et *Sinopensibus*, de quibus Arrianus iii. 5. 10. si tamen id recipimus, eliminanda est ex seq. vers. vox *Lacedæmoniorum*. *Freinsh.*

Deliberaturos] At sic, 'qui deliberant desciverunt,' inquit Tacitus Hist. ii. 77. 6. *Freinsh.*

§ 8 *Quam ipse dedisset*] Supra iv. 11. 21. ubi ait, 'se in Asiam non venisse, ut ab aliis acciperet, sed ut aliis daret,' quibus in verbis excidisse unum puto 'ut ab aliis leges acciperet.' *Freinsh.*

§ 9 *Democrates*] An Demochares frater Demosthenis? de quo Plutarchus in Demosthenis Vita. Nam de Democrate nihil memini legere. *Raderus.* At ille Democrates neque frater fuit Demosthenis, sed sororis filius, ut ex Cicer. de Orat. ii. 23. et Bruto cap. 83. Ὁ τοῦ Δημοσθένους ἀδελφιδούς est Æliano Hist. Var. iii.

7. ex quo capite liquet eundem esse quem Parrhesiasten vocatum affirmat Seneca de Ira iii. 23. Sed et ipse Plutarch. in Vita Demosth. cap. 9. in libello de Decem Oratoribus, expresse tradit, sorore ejus genitum fuisse, ubi etiam ait Antipatro oratori, ab Atheniensibus petenti, restitisse. Superfuit igitur Alexandro; nam id post mortem regis accidit, ut ex ejusdem libri cap. 7. constat. Immo ex cap. 10. diu postea vixisse. Ergo non potest substitui huic Democrati. *Freinsh.*

§ 10 *M. D. milites*] Vulgo, *decem milia et quingenti milites erant*: pessime; antea enim dictum est 4000. Græcorum Darii fugam fuisse prosecutos. Neque hi omnes Artabazum postea comitati sunt, sed pro parte tantum. Vide Arrian. lib. iii. *Modius.* *Mille D.*] Sic legendum, licet reclament vulgati codices fere omnes. Nam Curtius paullo ante vi. 5. 1. refert Artabazum 'cum modica Græcorum militum manu' Alexandro occurrisset; et Arrianus iii. 5. 7. Græcos mercenarios, qui cum Artabazo erant, circiter 1500. fuisse ait, qui se ipsos Alexandro permiserint. *Popma.* Consentit et Diodor. xvii. 76. *Freinsh.*

Ceteri] Pertinet hæc vox ad legatos, quos domum remisit, exceptis Lacedæmoniis. Arrian. ubi modo vide. *Freinsh.*

§ 11 *Invicta*] Repetita videtur hæc vox ex superiore linea: sane aliud hic fuit, quod jam non divino, nisi cui placeat *reliqua manu*, quod equidem sensus videtur requirere. *Freinsh.* *Lego incita manu*, ut supra iv. 12. 4. legendum est: 'conciitis equitibus, incitato gradu accurrere.' Senec. in Troad. 'inciti et alacres Delphini.' *Heinsius.* Merito hæc vox *Freinsheimio* suspecta est, nimis tamen recedit *reliqua*, quam substituit. Mallem *indicta*, ut significetur imperata, *justa*, certorum nempe ad hæc electe-

rum. *Scheffer. Expedita manu*] Adhuc omnes legerunt, *invicta manu*. Spuria vox *invicta*, sine dubio ex præcedente, *ne invictus*, redundans; locus tamen quod supplendus est, Freinshemius *reliqua* supponit, scitius T. Faber Epist. i. 51. *expedita*. Relinquuntur enim impedimenta, relinquitur præsidium: quid superest nisi manus *expedita*? Cellar.

Tumultus] Forte, *cum tumultus*. Heinsius.

§ 13 *Adiri sine*] Iterum vulgo, *interiora regionis ejus haud sane adire sine m. v. e. p.* non æque bene. *Modius*.

§ 14 *Latiores trunci*] Supra v. 4. 'colles frondibus læti.' Cellar.

§ 15 *Quasi nexu conscrunt*] Forte, *quasi nexu mutuo conscrunt*. Heinsius.

Occulti ramorum] Sic dictum, ut 'clansa domorum' et similia; pro his tamen habent libri editi: *itaque occultus nexus ramorum, velut laquei, perpetua sepe iter claudit*. Modius.

§ 16 *Duraverant*] Vulgo, *nodaverant*. Sed et hoc et illud aliorum, *nudaverant*, pariter ineptum. Quis nodos nodare dicat? quid autem ad rem si nodi stipites nudarunt? quos tamen illi quomodo nudarunt? Emen-do, *duraverant*. Acidalius. *Nodi nudaverant*] Delendum est *ῥὸδὸν*, quod librarius ob sequentis vocis similitudinem importune iteraverat. Totum igitur locum lego hoc modo: *Crebri namque nodaverant stipites, et in se implicati arborum rami, &c.* Rutgers. Var. L. III. 4. Acidalii conjecturam optimis libris confirmari videns recepi. *Freinsh.*

§ 18 *Bucephalam*] Aliæ editiones *Bucephalum* habent. Græcis vel Βουκεφάλῃος vel Βουκεφάλας, ita Latinis utrumque expressum. De hoc Bucephalo plura in Prolusionibus cap. 8. Hic de aliis hoc genus equis eruditiss, variasque artes doctis traderem, nisi jam pridem Lipsius Epistolarum volumine ad Belgas tertio, Epistola 56.

ad contubernales, bene longa, laborem meum occupasset, memorandaque e variis scriptoribus prodidisset, quo lectorem etiam curiosissimum remittimus, ubi de hoc ipso Bucephalo narrat. Sed miror ab ipso hunc Curtii locum non animadversum. *Raderus*. Vide citatos a Raderi Plutarch. Alex. cap. 9. Plin. VIII. 42. A. Gell. v. 2. Strab. lib. xv. Solin. cap. 47. Græcum Aristophanis Scholiasten in Nubib. p. 123. Italum auctorem de Re Equestri p. 12. M. Fuggerum de Cura Equorum p. 17. et Tzetz. Chil. i. 28. Quibus utiliter addas Majolum dier. Caniculi. v. 1. Camerar. Subcis. i. 21. Salmuthi notas in Pancirolli Res Deperditas, cap. de equis, Patricium de Regno III. 2. Oppian. Cyneget. i. 229. ubi ait 'Bucephalam adversus arma dimicasse,' quod interpretare ex Herod. v. 111. ubi similia de equo Artybii, Plutarch. de Solert. Animal. cap. 34. Festum, Etymologicum Græcum, ubi nominis ratio redditur, Arrian. v. 3. 1. &c. ubi inter alia, non a Mardis, ut Curtius, sed ab Uxiis exceptum fuisse scribit, Diodor. XVII. 76. Piccartum apud Beeman. in Origin. Latinæ linguæ, ubi et fabula de Megapolitanorum ducum insignibus, Pierii Hieroglyph. lib. IV. quos, si vacat, inspicere poteris. Ego enim sentio cum Æliano Hist. An. VI. 44. 'Quod longe lateque pervagatum est, qualis in Alexandrum Bucephalus fuerit, propterea nihil mihi jucunditatis ad narrandum habere videtur.' Illud notatu dignum, Romæ collem Quirinalem, hodie 'montem Caballum' dici: quæ appellatio sub Imp. cæperit, 'a duabus statuis marmoreis Alexandri Magni regis Macedonum, equum Bucephalum domantis, quas Alexandria Constantinus Imp. Romam transtulerit, atque in medio thermarum a se in Quirinali extructarum collocaverit,' ut ex Onuphrio, et Georg. Fabricio in sua Roma, ad-

notat Rosinus Antiquitat. 1. 6. *Memoræ Cosmogr.* in sexta regione urbis habet aliquid de Alexandri statuis. Imaginem earum formis æreis expressit Ant. Lafrerus Sequanus. Eum etiam in nummis suis exprimi curasse Alexandrum, colligo ex Zamosii *Analect.* Antiquit. Daciæ cap. 11. ubi dicit: 'equum habet Alexandri moneta.' Sed et Lazijs *Rer. Græcar.* lib. 1. nummi talis effigiem exhibet. *Freinsh.*

Ascendere] *Membranæ descendere*, unde scribi fortasse posset antique *escendere*. Modius.

Sentire] Ita de elephante Martialis *Spectac.* xvii. 'Quod plus et supplex elephas te, Cæsar, adorat, Hic modo qui tauro tam metuendus erat, Non facit hoc jussus, nulloque docente magistro; Crede mihi, numen sentit et ipse tuum.' Nec illud ejusdem est abs re de spectaculo etiam aliarum ferarum, *Epigr.* 1. 105. 'Hæc clementia non paratur arte: Sed norunt cui servant leones.' De elephanto Pori regis mira narrat Curtius ipse viii. 14. 39. *Raderus.* Plurima ejusmodi observarunt *Ælianus* in *Hist. Animal.* *Plutarch.* de *Soleria Animal.* et alii complures, veteres novique. *Freinsh.*

§ 21 *Aliquantulum*] Addenda præpositio, in *aliquantulum*: sup. iv. 2. 19. 'in altitudinem montis opus excreverat.' *Acidalius.* In *aliquantum*] *Tellierius*, procul dubio *Freinshemii* sequutus consilium, edidit: vulgo negligitur in. *Cellar.*

Desperato regionem] Editiones: *desperati regionem, quam occupaverant, posse retineri.* Malo prius; sic legit apud Tacitum recte, flos *Belgiæ* nostræ, vir summa mihi familiaritate, dum fata deusque sinebant, conjunctus, J. Lipsius: 'Mox comperto publicam pecuniam avertisse.' pro quo vulgo 'compertum' scribitur. *Modius.* Hunc loquendi modum apud alios etiam animadvertes. *Horat.* 1. *Epist.*

10. 'excepto quod non simul esset.' *Livius*: 'Nondum comperto quam regionem hostes petissent.' *Tacit.* *Ann.* 11. 'audito castellum... obsideri.' *Raderus.* Absolute ut *Justin.* 'cognito quod illatum *Cræso* bellum esset;' id est, postquam cognitum fuit. Sic Nostrum interpretamur, postquam desperatum fuit. *Erasmus* legit *desperati*, et active, 'qui desperant,' interpretatur: dure. *Cellar.*

Tradere] Immo *tradi* potius, si consuetum loquendi morem attendas. Sed ne id quidem huic loco accommodum, quem enim id jusserit, et cur non potius ipse præsens traderet? mirum, ni scripserit *Curt.* 'Phradati parere eos jussit.' De re vide *Arrian.* iii. 5. 9. cui hic satrapa, eo loco, et paullo supra est 'Anthophradates.' *Freinsh.*

§ 22 *Geminato honore*] *Geminis* provinciiis præfecit. *Raderus.* Quæ explicatio nullo certo fundamento nixa, mihi non satisfacit; et tamen non habeo melius dicere. *Freinsh.* Multipliciter aucto, ut 'tergemini honores' sunt maximi et summi *Horatio* 1. *Od.* 1. Adde *Barth.* *Advers.* xxi. 12. *Cellar.*

Quem Darius] Iterum editiones: *geminato honore quam Darius habuerat ei.* *Modius.*

Urbem Hyrcaniæ] Modus loquendi qualis apud *Virgilium* *Æn.* iii. 293. 'Buthroti ascendimus urbem:' vulgo, 'Buthrotum.' *Hyrcania* enim non est gentis et provinciæ, ut supra, sed civitatis nomen. Multæ enim regiones communia habent nomina cum suis urbibus primariis (ut *Babylonia*, *Bactra*, &c.) Proinde *Hyrcaniam* hanc *Ptolemæus* metropolim appellat in *Hyrcania*. *Arrian.* vero iii. 4. 5. eandem suo proprio nomine dictam ait 'Zadracarta,' et 'Zendracarta:' 'Motis inde castris in *Hyrcaniam* progressus *Zadracarta* urbem petit:' et infra iii. 4. 12. disertius:

‘His rebus peractis, ad Zendracarta maximam Hyrcaniæ urbem, ubi regia erat, exercitum duxit.’ Eadem ergo urbs et ‘Zadracarta,’ et ‘Zendracarta’ (nisi codices fallunt) et ‘Hyrcania’ dicta. *Raderus*. Hujus urbis iterata mentio est apud Justin. xxxviii. 9. 3. et 7. de ea igitur capiendus Appian. fine Syrac. de Demetrio: ‘captus vixit in Phraatæ regia.’ A Scythiis *Carizath* dici, Thevetus apud Ortelium tradit. *Freinsh.* Cui nomen erat ‘Zendracarta,’ sive ‘Zadracarta,’ Arrian. Ut non opus sit cum Radero hoc loco Hyrcaniam nomen urbis facere, et poetæ figura *Æn.* iii. 293. explicare, quamquam Ptolemæus urbem hujus nominis memoravit. *Cellar.*

§ 23 *Darius fuerat et mox*] Adhuc editiones, cui et *Darius fuerat assuetus*, et *mox Alexander assuevit*. Modius. Non potest abesse, quamquam defuit in membranis; quod abest, non superest in vulgatis, *fuerat assuetus*. *Acidalins.*

Adsuevit] Frustra ergo Plutarch. cap. 37. eum a nefario hoc flagitio vindicat. *Freinsh.*

§ 24 *Finitima*] Error insignis, natus ut puto ex eo, quod Curtius legerat a quibusdam Amazonas haud procul mari Caspio collocari: id autem cum et Hyrcanum dicatur, persuasit sibi, quæ Hyrcano mari finitimæ essent, easdem et juxta Hyrcaniam colere debere. *Freinsh.* Solenne Curtio, ut quæ vicina Ponto sint, ad mare Hyrcanum transferat. Thermodon enim amnis Cappadociæ et Ponti Polemoniæ est. etiam Themiscyra Amazonum campus circa illum fluvium. Strabo lib. ii. et xi. An vero umquam fuerint Amazones, non disputamus, nec tot auctorum conspirationi contradicimus. Valde autem suspectum nobis est, Alexandri temporibus tam potens mulierum regnum in Pontica ora fuisse, a Thermodonte nempe, aut amplius, ad Pha-

sim usque Colchidis amnem. Neque enim ante hæc Medi cum Lydis de superiori Asia certantes, et Halym constituentes communem terminum, leguntur cum feminis belligerasse: nec post Alexandrum Antigonus, Mithridates alique, regnorum his locis sedem figentes, mulierum repugnantiam experti sunt. *Cellar.* Hæc Curtio non magis imputanda sunt, quam omnibus veteribus scriptoribus, sed huic uni sc. maledixit Clericus *Judicii de Curt.* iii. 7. 8. *Snak.*

Amazonum] De hac si velimus accurate tradere, una volumen ingens impleverit. Nos ergo contenti erimus ostendere loca auctorum, qui affirmare videntur, eas adhuc tempore Alexandri, aut post etiam superfuisset. Deinde eorum, qui meliore judicio usi, haud ita proni sunt ad credendas fabulas. Igitur Amazonum Alexandri temporibus, aut postea mentionem faciunt Ammian. Marcellin. xxi. 14. Antigenes apud Plutarch. Alex. cap. 81. Apollodorus lib. ii. Appianus Mithridatico. Cæsarius Quæst. 47. Cedrenus in Alex. Clitarchus apud Plutarch. Alex. 81. et Strabon. lib. xi. Diodorus; xvii. 77. Hispani in descriptione orbis recens reperti. Hypsicrates apud Strabon. lib. xi. Jacobus de Vitriaco *Histor. Hierosol.* cap. 90. Jornandes de Reb. Get. cap. 8. Isidorus ix. 2. ex Servio ad Virgil. *Æn.* i. 494. Ister apud Plutarch. Justinus xii. 3. 6. Metrodorus Scepsius apud Strab. Onesicritus apud Plut. Orosius iii. 18. Philostratus in Heroicis, ubi de Achille. Plinius vi. 13. 5. Plutarchus Pomp. cap. 58. ex Theophane ut videtur. Polycritus apud Plut. Pomponius Mela i. 20. Ptolemæus Geogr. v. 9. Reineccius in Regno Amazonico. Stephanus de Urbibus. *Æn.* Silvius cap. 20. de Asia. Theophanes apud Strab. ex quo Plutarch. et Appian. ni fallor. Vopiscus Aureliano cap. 34. Zona-

ras tomo II. ex Plutarcho. Ex diverso negant id Anticlidides apud Plutarch. Alex. cap. 21. quidam apud Aristidem in Panathenaico. Aristobulus apud Plut. Arriannus VII. 3. 4. Chares apud Plut. Duris Samius ibid. Goropius lib. VIII. qui Amazonica inscribitur. Hecataeus Eretrien-sis, Isangelus, Lysimachus, Philippus Chalcidensis, Philippus Isangelus, Philon Thebanus, Ptolemæus Lagi, apud Plut. Alex. cap. 81. Servius in Virgil. Æn. I. 494. Strabo lib. XI. Sed et alia quæstio oritur, an umquam fuerint Amazones? quod Straboni præcipue non videtur verisimile. Goropius, si quæ fuerint, conjugatas fuisse putat. Contra fuisse quales vulgo creduntur, adstrui possit præter superiores, auctoritate Æschyli Enmenid. vs. 688. Supplic. vs. 293. et Prometheus vs. 696. Ammonii apud Harpocrationem. Apollonii Argon. II. 994. et ejus Scholias-tæ. Atheniensibus apud Herodot. IX. 37. et Arrian. VII. 3. 5. Atticæ picturæ in Pæcile porticu apud Pausan. in Atticis: quam Cimoni tribuere videtur Arrian. VII. 3. 4. nam illud *γράφεται ἡ μάχη*, potius exponam, *Picta est pugna*, quam cum interpretibus, *scripta est*. Pictor enim fuit Cimón, idem ille, ni fallor ejus apud Plinium XXXIV. 8. 5. mentio. Aristidis Panathenaico. Augustini Quæst. ex utroque Testam. cap. 115. Bionis apud Plutarch. Theseo cap. 27. Cæsaris apud Sueton. in vita 22. 4. Q. Calabri, Callimachi, Callipidis apud Strabon. lib. XII. Chronici Abbatis Stadensis in Roboamo: nisi ibi pro Saturnia conditur ab Amazonibus, ab *Aboriginibus* scribendum. Chronici Alexandrini in posteris Sem. Chronologicorum Excerptorum Latinobarbarorum, apud Scaligerum, in posteris Japhet. Clementis Alexandrini Admonit. ad gentes, et Stromat. lib. I. et IV. Clidemi apud Plut. Theseo cap. 30. Cornelii

Taciti III. 61. 3. IV. 56. 1. Daretis Phrygii. Dictyos Cretensis lib. III. et seq. Diodori Siculi II. 44. III. 52. IV. 16. 28. Dionysii Historici apud Diod. III. 52. Dionysii Periegetæ vs. 656. Dresseri in anno Mundi 2073. et post annum 2456. Ephori apud Scholiast. Apollonii, et Stephanum. Eudoxi apud Strab. I. XII. Euripidis Hercule Fur. vs. 407. et Hippolyto vs. 10. et 307. et 582. et Ione 1131. Eusebii num. 810. 833. 870. et 938. Eustathii in Dionys. Glycæ Annal. part. 2. ubi de Alexandro. Hellanici apud Plut. Theseo cap. 27. et 29. Strab. lib. XII. Herodori apud Plut. ibidem. Herodoti IV. 110. et apud Strab. lib. XII. Hippocratis in lib. de Aëre, &c. et lib. de Articulis. Homeri Iliad. Γ. 189. Ζ. 186. et ejus Scholiastæ. Hygini Fab. 30. 163. 223. et 225. Jornandis de Rebus Get. cap. 7. et 20. Isæi apud Harpocration. et Suidam. Isocratis Orat. VIII. Justinii II. 4. 10. XII. 3. 7. Lysiæ Oratoris. Marsi apud Martial. IV. 29. Martiani Capellæ de Nupt. Philol. lib. IX. Megarensium in Atticis Pausaniæ. Menecratis apud Plut. Theseo cap. 28. Metrodori Scepsii apud Strab. lib. XII. Nicolai Damasceni in Excerpt. Valles. pag. 512. Orosii I. 15. et 16. Ottonis Frisingens. II. 25. Ovidii in Epist. Cydippes vs. 119. Palæphati apud Strab. lib. XII. Pausaniæ in Achaicis, Messeniæcis, et Eliacis prioribus. Pherecydis apud Scholiast. Apollonii et Plutarch. Theseo cap. 27. Pindari Nem. IV. 3. 61. Olymp. 13. 124. et apud Pausan. in Achaic. Platonis lib. VII. de Legibus. Plin. VII. 56. Plutarchi in Theseo cap. 31. Polyæni Strateg. I. 1. 3. Pomponii Melæ I. 17. et 18. Pretis Joannis in Epistola Hebraica, quam edidit Munsterns sine Cosmogr. Propertii III. 14. 15. IV. 4. 71. Sallustii apud Servium in Virg. Æn. XI. 659. Solini cap. 40. Statii Silv. I. 6. 24. Stephani

in Ἀκρόνεια. Σίβυρσα. Μύρlea. Σμύρνα. Ἐφεσσος. Jo. Tzetzae II. 36. et XIII. 450. Isaaci Tzetzae in Lycophronis Cassandram. Virgillii Aen. II. 659. Xenophontis Ἀναβάς, lib. IV. Nos in re tam ambiguae fidei abunde praestiterimus, si tot et tantis scriptoribus credamus, haud omnino ex vano hanc tam fuisse istam opinionem: nam ut in miraculum Graecula vanitate corruptam esse non putemus, quis a nobis exigit? Mulieres autem militasse quandoque multis fidisque probatorum scriptorum testimoniis certum est. Eusebius ex Philochoro scribit, 'Bacchum cum viris et feminas armasse,' cui consentit et Polyæn. Strateg. I. I. 3. Ex recenti memoria est, quod in obsidione Famagustae, cum 29. die Junii anno 1571. iterum impressionem in muros facerent Turcae, etiam feminas urbanas cum armis, alias cum saxis et aqua, adjuvandos suos accessisse fides fit, ex relatione facta per il S. Conte Nestor Martinengo, al sereniss. Principe di Venetia. Eodem anno quum Turcae oppidum insulae Corcyrae nigrae, sive Curzolae, 'quod ipsum quoque Curzolae nomen habet, a viris desertum, adgrederentur: a feminis, animose patriam defendentibus, memorabili cum marium Curzolanorum, et ipsorum hostium infamia, femineique sexus immortalis laude, rejecti fuerunt.' Leunclav. in Supplem. Annal. Turcic. Quomodo olim Argivae feminae, apud Plutarch. de Virtut. Mulier. cap. 8. (quo libro et alia continentur, huc pertinentia,) et Pausaniam in Corinthiacis. Sic in obsidione Belgradi, nisi me fallit memoria, mulierem uno fœnariae falcis ictu, duobus Turcis, qui vallum conscendebant, capita praesequens, Pantaleon in reb. gestis ordinis Joannitarum memoriae prodidit. 'In Bohemia tenuisse feminas principatum legimus: et in Hungaria Mariam viriliter impetrasse, quae non reginam sed regem

se appellavit. In regno Neapolitano duas Joannas rerum potitas scimus, quarum altera nostra aetate, altera paulo ante, res magnas gessit. Sed puella Franciae, de qua suo loco dicemus, non parum dubietatis affert, cujus ductu saepe Anglorum copiae nostro aëvo profligatae fuerunt.' Aeneas Silvius cap. 20. de Asia et de Bohemis feminis cap. 7. Hist. Bohem. Cui similis de Lemniadibus est fabula apud Statium Theb. lib. V. 105. et Plut. Erot. cap. 14. Insigne exemplum Blancae Scardeoniae, vide apud Lipsium Monit. Polit. II. 16. 19. De Mysis mulieribus Philostrat. in Heroicis, ubi de Achille, et de iisdem et aliis Tzetzem XIII. 450. &c. De Agilaeis Caesarinum apud Glycam Annal. part. 2. ubi de Alexandro, et Cedrenum pag. 127. De Zenobia, Vopiscum in Aureliano vide. De Semiramide, et Tomiri notum. Margaritae trium regnorum, Daniae, Sueciae, et Norvagiae reginae historia ex Munsteri Cosmographia peti potest. Complures etiam Polyænus lib. VIII. Strategematum celebrat. Item Zwingerus in Theatro: et Tiraquell. tom. II. pag. 15. Freinsh.

§ 25 *Thalestrin*] Sive Minotheam; nam binominem faciunt Justinus XII. 3. 5. et Orosius III. 18. Straboni lib. XI. est Thalestria. Ottoni Frisingensi II. 25. corrupte Alestra. Cedreno Thaleuta. Freinsh.

Adeundi ejus] Membranæ, adeundi eos. Verum male. Modius.

§ 26 *Comitata processit*] Vulgo, comitatu processit; corrigendus autem videtur hinc Justinus I. XII. ubi est: 'Ibi et occurrit Thalestris sive Minothæ Amazonum regina cum trecentis milibus mulierum.' Reponendum, 'cum trecentis mulierum.' Modius. Libri alii habent comitatu, quod praefero; nam trecentis feminarum comitata, genus loquendi Nostro minus suetum. Magis illud alterum, comitatu trecentarum feminarum, quam lec-

tionem fecit dubiam, quod solis numeris ccc. positus incertum esset, *trecentisne*, an *trecentarum* esset legendum. *Scheffer*.

In conspectum] Dum libros veteres testes laudare possum, nihil verebor ita scribendum esse pronuntiare, etsi vulgo *in conspectu* legebatur. *Modius*. Ita lib. iii. 'Darium in Ciliciam fore.' Cic. Epist. xv. 4. 'In Tusculanum essem futurus.' Nihil hoc loco clarius, qui Curtianam lectionem confirmat. *Raderus*.

Duabus lanceis] Sic et apud Virg. *Æn.* i. 317. describitur Æneas: 'Bina manu lato crispans hastilia ferro.' Ubi Taubmanni notam vide. *Freinsh.*

§ 27 *Vestis non toto Amazonum corpore obducitur*] Vulgo pleraque exemplaria, *non toto Amazonum corpori obducitur*; mendose nec syntactice. *Goropius* vero legit, *non toto corpore*. Fuit qui rescribendum putaret, *non ex toto, Amazonum corpore obducitur*; sed nou ex elegantia Curtiana. *Raderus*.

Nodo colligunt] Versum Maronis adspexit, 'nodoque sinum collecta fluentem.' *Acidalius*.

§ 28 *Tela vibrent*] Forte, *librent*. *Heinsius*.

§ 29 *Habitus*] Non respicit ad 'venustatem' formæ, sed 'dignitatem,' ut distinguit *Cicer.* *Offic.* i. 36. quæ non est nisi in iis, qui præter reliquam corporis symmetriam, etiam eminenti statura sunt: hos igitur præcipue venerabantur barbari: in tantum ut apud Saracenos in eligendo rege maximam proceritatis rationem olim habitam Munsterus scripserit *Cosmogr.* iii. 2. f. *εἶδος* illud *ἔξιοι τυραννίδος*, formam imperio dignam cum Euripide vocare solent. Ita supra iv. 1. 25. conspecto Abdolomino Alexander: 'famæ generis' inquit, 'habitus corporis non repugnat.' Apud *Cathæos* etiam 'regem pulcherrimum eligi,' *Onesicritus* anctor est apud *Strab.* lib. xv. quod et in *Æthiopia*

solere, quidam affirmant apud *Aristot.* *Politico.* iv. 4. et *Athenæum* lib. iii. Adde *Tiraquell.* in *L. Conub.* ii. 1. 2. 44. *Fr. Junium* de *Pictura veterum*, pag. 230. et seq. *Marselaer* in *Legato* i. 12. Certe, 'augustissima quæque species plurimum creditur trahere de cælo;' ut est in *Pacati Panegy.* cap. 6. Inde et supra iii. 12. 17. *Sysigambis*, mulier, ut omnia docent, haudquaquam rudis sensus, *Hephæstionem* pro rege habuit, quod habitu corporis *Alexandro* præstaret. Accidit *Philopœmini* *Achæorum* Stratego celeberrimo apud *Plut.* in *Vita* cap. 2. ut apud hospitem *Megarensem* cœnaturus, ab illius uxore juberetur ligna findere: cum viro supervenienti, et inexpectato spectaculo attonito dixit, 'deformitatis suæ se pœnas pendere.' Sic apud *Josephum* *Antiquit.* xviii. 12. *Artabanns* viso *Asinæo* 'apud amicos dictitabat, nihil esse in tantillo corpore, quod tam vasto animo respondeat.' Etiam *Agesilaus* ea de causa despectus *Ægyptiis* fuit, ut *Plutarch.* in *Vita* cap. 66. et *Athenæus* xiv. 1. tradunt. et *Rumetruæ Rodulfi* *Herulorum* Regis germanus, apud *Warnefrid.* *Hist. Longob.* i. 20. Apud *Joseph.* *Jud.* i. 5. *Sabinus* vir longe fortissimus adeo exili erat habitu, ut qui eum vidissent, ne conditione quidem gregarii militis dignum fuissent arbitrati. Apud *Romanos* 'ætas *Galbæ* et *irrisui* et fastidio erat, assuetis juventæ *Neronis*, et imperatores forma ac decore corporis (ut est mos vulgi) comparantibus.' *Tacit.* *Hist.* i. 7. 5. Contra *Ariobarzanes* 'ob insignem corporis formam, volentibus *Armeniis* præficitur,' apud eundem ii. 4. 1. Nec omisit id in suo *Trajano* extollere *Plinius* *Paneg.* iv. 7. 'jam firmitas, jam proceritas corporis, jam honor capitis, et dignitas oris, nonne longe lateque principem ostentant?' Nec in suo rege *divinus* ille *Samuel* i. 10. 23. 'Stetitque in medio populi

(Saul), et altior fuit universo populo ab humero et sursum. Et ait Samuel ad omnem populum, Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo.' Adde ibid. I. 16. 6. et 7. Idem de Xerxe prodidit Herodot. VII. 187. 'In exercitu Xerxis nemo erat, qui aut specie aut magnitudine corporis cum Xerxe ipso posset contendere.' Multa in eum sensum lectu digna collegit Schönborn. Polit. II. 26. quæ malo indicare, quam exscribere. Recte igitur in politissimo opere de Rep. Hebræor. I. 14. Cunnæus Curtium tacite reprehendens, cum locum Samuelis supra relatum recitasset: 'Quare profecto non jam barbarorum illud duntaxat, sed hominum etiam excellentissimorum est, majestatem corporis venerari, magnorumque operum illos capaces putare, quos eximia specie natura donavit. Aristotelis, maximi auctoris, scitum est, si qui nascentur tanto aliis corpore excellentiores, quanto simulacris hominum antecellunt deorum imagines, dignos videri reliquos, qui his serviant.' De Pori regia forma narrabit Curtius infra VIII. 14. 13. Sæpe tamen falluntur, qui ex solo adpectu judicant. Pulchre Tacit. Agric. 40. 4. 'Adeo ut plerique, quibus magnos viros, per ambitionem æstimare mos est, viso adpectoque Agricola, quærerent famam, pauci interpretarentur.' *Freinsh.*

Omnibus barbaris] Editi libri, *quippe hominibus barbaris*; verum illud vult dicere Curtius, omnes omnino barbaros, tam feminas quam viros, ex corporum majestate quemquam judicare. *Modius. Barbaris in corporum majestate*] Sic ignoti faciem intuentes Agesilai contemnebant. Nepos cap. 1. brevis enim et claudus erat. Contra Porum sui venerabantur propter corpus raræ magnitudinis. VIII. 13. *Cellar.*

§ 30 *Haud dubitavit*] Diversum plane narrat Arrianns VII. 3. 2. A-

lexandrum jussisse reginæ nuntiari, 'se ad eam generandæ prolis causa profecturum.' *Freinsh.*

Reddituram] Ex more Amazonum, si fides Philostrato in fine Heroicorum, et Jornandi de Reb. Get. cap. 7. vide Cæsar. Quæst. XLVII. propius vero, quam alii, qui debilitasse eas mares liberos, aut interfecisse tradunt. Eandem consuetudinem hodie quoque Regis Monimotapæ Amazonas servare scribit Eduard. Lopez de regno Congi II. 9. Cui affine est quod narrat M. Paul. Venetus III. 37. de duabus insulis inter Soccoteram et Chesmacoram, quarum incolæ Christiani sint: nam alteram earum a viris, alteram a mulieribus habitari: has numquam insulam virorum ingredi: illos autem quotannis per tres menses quemvis cum uxore sua degere, de hinc sua in loca reverti. Liberos mares apud matres ad duodecimum usque ætatis annum educari, postea ad patres transmitti. *Freinsh.*

§ 31 *Cum ipso militare*] Sociam belli ac militiæ se ipsi jungere. *Scheffer.*

Caussata] Cedrenus tamen ait Alexandrum eam 'sociam belli adscivisse.' *Freinsh.*

Sine custode] Mss. *sine custodia*, leg. *sine custodia*. Heinsius.

§ 32 *Quam regis*] 'Ob immodicam forte illam vini appetentiam, ad Venerem ideo proclivis non fuit, quoniam, ut explicat Aristoteles in quæstionibus physicis (Quæst. II. et 32. sect. 3.) hominum ejusmodi genitura in aquam eliquescat. Hieronymus in Epistolis Theophrastum referre tradit, Alexandrum ad Venerem ignavum fuisse. Cum ergo mater Olympias curasset,' &c. Athenæus x. 10. Cui adde Plutarch. Sympos. I. 6. *Freinsh.*

XIII. dies] Hinc quoque emendandus Justinus lib. XII. scribendumque, *ob hoc XIII. diebus otio datis a rege*: ubi vulgo est, *XXX. diebus*. *Modius.*

Tredecim] Trogus XXX. scribit: quod tempus ad conceptum deprehendendum magis idoneum fuisse mihi videtur, quam quod Curtius posuit. Sabellic. Ennead. IV. 5. Sed hodie etiam apud Justinum 'tredecim dies' eduntur: et Diodor. XVII. 77. cum Curtio consentit. *Freinsh.*

Regnum suum] Placet hic adnotare, quod alibi non reperi, ex Mart. Capellæ lib. IX. de Nupt. Philol. 'Quid Amazones? nonne ad calamos arma tractabant? quarum una, quæ concipiendi studio venerat, cum Alexandrum saluaret, donata tibicine, ut magno munere gratulata discessit.' *Freinsh.*

CAP. VI. § 1 *Hic vero*] Concinunt in hanc rem, præter proprios hujus historiæ conditores, Athenæus lib. XII. 'Alexander Asia subjugata Persica stola est usus.' Et mox: 'Ephippus scribit Alexandrum sacras etiam vestes in conviviis gestasse, nunc quidem Ammonis purpuream, per ambitum divisam, et cornua, tamquam deum: nunc vero Dianæ, cum curru vectaretur: sæpius sub extima veste stolam Persicam ostentasse, ab humeris superne, cum arcu, et sibyne: aliquando et indumentum Mercurii; cetera, ferme quotidie chlamydem purpuream, tunicam albo distinctam, causiam, quæ diadema regium sustineret: et amicis ad eum convenientibus, talaria, petasum in capite, in manibus caduceum, nonnumquam leonis pellem, et clavam, ut Herenlem.' Joannes Antiochennus in excerptis Valesii: 'Alexander Macedo, extincta Persarum dominatione, atque occiso Dario, mente corruptus ad voluptates corporis declinavit. Nam et Persicam vestem induit, ac decem mille juvenes corporis custodes habuit, ac trecentis pellicibus est usus: adeo ut Macedonici imperii forma in Persicam migrasse videretur.' Cedrenus: 'Non desunt, qui cum Dario devicto in deterius mutasse animum,

ac se voluptatibus corporis dedisse affirmant: Etenim qui olim Darii filias ne videre quidem sustinuisset, is et Persico amictu postea usus, decem millia juvenum præsidii loco circa se habuit, ac CCC. pellicibus usus est, Macedonicamque regum consuetudinem in Persicam mutavit.' Ælian. Hist. Var. IX. 3. f. post descriptionem tabernaculi custodumque ejus: 'Neque quisquam facile ad regem accedere audebat. Magnus enim timor existebat ex eo, quod superbia et fortuna in tyrannidem elatus esset.' Suidas v. Ἀλέξανδρος, ex eodem fonte, quo Antiochennus et Cedrenus: 'Postquam omnes gentes subegit, animo corruptus est, et in corporis voluptates delapsus est, Persica stola induta, et decies mille juvenum custodia munitus, et trecentis pellicibus utens, ita ut omnem Macedonicam Regum consuetudinem cum Persica commutarit.' De tabernaculo ejus barbaricæ opulentia luxu decantatissimo varii passim, quibus jungi potest Plinius XXXIV. 8. 2. *Freinsh.*

Altissima quaque] Sigebergensis liber, in *altissimam quaque fort.* Quod si placet, etiam illud erit placendum, ut *imminentia*, non *eminentia*, legatur: ac tum quidem hoc lucri feceris, ut te mente viduum hominem merito omnes appellent. *Modius.* Hoc *quaque* mihi suspectum est. Puto Curtium scripsisse in *altissima quoque fortuna*, sensu longe efficaciore, et emphatico magis. Est enim ea sententia, nullam esse tam alte constitutam fortunam, ut non longissime supra eam emineat id bonum, si quis in ea uti possit moderatione et continentia. *Scheffer.*

§ 2 *Disciplinamque*] Palatinus primus conjunctionem *que* hic non agnoscit. Adducor itaque ut credam, Curtium sic locum hunc scripsisse, atque distinxisse: *Patrios mores, disciplinam Macedonum, Regum salubriter temperatum et civilem habitum.* Sane

disciplina Macedonum vix dici potest temperata, cum fuerit severa, et adstricta, habitus vero regum vere temperatus, et de eo maxime agitur per oppositionem fastus Persici hoc loco. *Scheffer*.

Civilem habitum] Vide quæ huc pertinentia veterum monita affert Justus Lipsius lib. II. Civilis Doctrinæ cap. 15. et in Notis ad idem illud caput. *Freinsh.* *Civilem*] Civilis cum principe communem. Supra l. III. c. 6. 19. 'Cultus habitusque paullulum a privato abhorrens.' *Cellar*.

Persicæ regię] Persicorum regum arrogantiam divinæ magnitudini se æquantium imitabatur. *Cellar.* *Persicæ regię par Deorum potentiæ*] Non dubito illatum pronuntiare istud dicendi genus, æmulabatur fastigium Persicæ regię potentiæ par Deorum. Absit igitur, ut Curtium ita scripsisse credam. Rescribo, *Persicæ regum*. Eruditæ enim aures, tantum abest, ut abhorreant, ut etiam vehementer probent hoc loquendi genus: Alexander æmulabatur Persicæ regum fastigium par (id est, quod par erat) Deorum potentiæ. Innuit enim Curtius adorationem. Quare statim addit: 'Jacere humi venerabundos pati cœpit.' Vide et VIII. 5. 6. *Heumann.* *Parerg. Crit.* p. 100. Merito dubitet quis, an non magis illatum reddiderit hunc locum Vir Doctissimus, dum corrigit, *Persicæ regum*; quum nullus Geographorum, aut qui de rebus Persicis mentionem fecerunt, umquam 'Persiam,' sed semper 'Persidem' appellarint: nam Planti unus et alter locus magis ad ridiculos scenicos referendus est, quam ut exemplo sit. Utique si 'Persia' Latine diceretur, non tam constanter eam vitavissent Livius, Nepos, Curtius, Justinus, et alii, qui numquam hac terminatione, quam non potuissent non aliquando revocare, usi sunt: potuisset Vir Doctissimus hoc loco corrigere *Persidis regum*, ex IV. 10. 6. Sed non

opus esse videtur; siquidem duriuscula illa geminatio adjectorum hoc loco eo sit, ut respondeat præcedentibus, in quibus 'Persica potentia' 'Macedonum disciplinæ,' 'regia' 'civilis' opponuntur: ut proinde non sit sollicitanda hæc constructio, quum eam intactam reliquerint codices. Si vero geminatio adjectivi offendit, quod et Servius in Latinitate vitiosum censuit ad Virg. *Ecl.* III. 38. consule Indicem Gifanii ad Lucretium, in voce 'Epitheta,' et abunde exemplorum etiam ex Curtio nostro exhibebit Sanctii Minerva II. 8. *Snak*.

§ 3 *Jacere humi venerabundos*] Quod interpunctioni, quod emaculationi feci sedulo: impressi habebant, *jacere humi venerabundos pati cœpit paullatimque*; in quo illud *pati cœpit* primum de glossa suspectum habui, sed tantum suspectum, donec membranarum, in quibus non erat, iudicio exempta dubitatio est, nec, si advertas animum, aliter hic legi poterat: qui enim *pati cœpit* hoc, quod fieri quidem expetebat, sed nemo tamen Macedonum, de quibus solis sermo est, facere sustinebat? *Modius.* *Jacere humi*] Προσκυνεῖν vocabant, quod Græcis hominibus indignum in visumque erat. Nepos *Conon.* c. 3. *Cellar*.

Pati cepit] Sic edidi Vett. sequutus: quæ verba recentiores sine causa eliminarunt, cum potius extrema hujus periodi vocula *expetebat* ejicienda foret. *Freinsh.*

§ 4 *Purpureum diadema*] Vid. III. 3. Adde Lipsium ad Tacit. *Ann.* VI. 37.

Vestemque Persicam] Quam eandem fuisse cum Medica, quantum quidem tum temporis regum ornamentum contingebat, facile ostendi potest: ut argutari videatur Plutarchus, alias quoque amori hujus regis nimium deditus, in excusationem ejus adferens; non Medicum vestitum, quod plane barbaricus esset, adscivisse, sed enim cum Persico temperasse, quasi hic minus barbaricus fue-

rit. Olim certe Persas Medis frangiliores fuisse, in confesso est, sed nemo negat, cum imperio et luxum ad eos transisse. Xenophontem fine Cyropæd. et Strabon. lib. xi. circ. fin. vide. Atque hinc est, ut nihil referre putarint anctores, Medicam eam vestem appellarent, an Persicam. Immo Arrianus, acerrimi vir iudicii, interdum 'Medicam' vocat, ut iv. 2. 3. interdum 'Persicam,' ut vii. 5. 23. Et Ælianus, quam Hist. Var. 1. 22. 'Medicam stolam,' eam i. 32. 'Persicam' appellat. *Freinsh.*

Ne omen quidem] Sensus hunc attigit et Justin. xii. 3. 8. 'Velut in leges eorum, quos vicerat, transiret.' Arrian. iv. 2. 3. 'Cidarim Persicam, iis quos prælio vicerat adeptam, cum eo ornatu, quem ipse olim victor gestare solebat, commutare non erubuit.' Tertullian. de Pallio cap. 4. 'Vicerat Medicam gentem, et victus est Medica veste, triumphalem cataphractam amolitus, in captiva sarabara decessit.' Pertinet huc Polybii iudicium ix. 10. 'Quoties aliquis, relictis populi vincentis institutis, eorum qui vincuntur mores æmulatur, sine controversia dici potest, delictum heic versari ejus qui ita faciat: quum præsertim simul illa subeunda sit, quæ talia solet comitari, invidia: res una omnium maxime potentatū præditis fugienda.' Eodem tendit quod infra viii. 5. 19. Callisthenes: 'Non pudet patriæ: nec desidero, ad quem modum rex mihi colendus sit, a victis discere.' A simili argumento cavillatur Marius apud Salust. Jugurth. 85. 19. 'Neque literas Græcas didici: parum placebat eas discere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt.' Collaudavit tamen Peneestam Alexander, quod Persiæ factus satrapa, linguam Persicam didicit, vestitumque sumisit: atque Persarum etiam hoc facto conciliavit amorem. Arrian. fin. lib. vi. *Freinsh.*

§ 6 *Literas*] Hinc affine est, quod Plutarch. in Phocion. cap. 22. et Ælian. Var. Hist. 1. 25. narrant, 'nulli præter Phocionem cum scriberet, τὸ χαίρειν,' id est, salutem, 'apposuisse Alexandrum,' in diebus Genialibus et Antipatrum addit. Simillimum autem quod Polyæno lib. iv. 3. 24. teste, 'si in Macedonibus, aut etiam Græcis iudicium exerceret, mediocre vulgareque forum probabat: sin inter barbaros, splendidum et imperatorium.' Item quod 'cernens Heplæstionem ad institutum suum se accommodantem, Craterum vero patriis insistentem moribus; hoc interprete Græcis et Macedonibus responsa dabat, illo barbaris.' Plutarch. cap. 83. Hujus rei vera causa fuit, quod nondum volebat supra Græcos et Macedonas, libertati, aut civili imperio adsuetos, tam superbo et dominico verius quam regio fastigio, se efferre. Sed ita 'paullatim,' ut loquitur supra num. 3. sibi struebat gradum, ut quæ in aliis diu vidissent, si postea in se quoque experirentur, non ita haberent pro novo et inaudito more. Populos enim illos, tot per annos civiliter habitos, non andebat ad duriora subito vertere. Sic fere Augustus in provinciis templa sibi decerni passus est: 'in urbe pertinacissime abstinuit hoc honore.' Sueton. Aug. 52. 2. immo et in Italia secundum Dionem lib. li. abstinuit. *Freinsh.*

Darii anulus] Brisson. lib. i. p. 141. Consule et Kirchm. de An. cap. 6. de Philippi sigillo Plutarch. cap. 14. *Freinsh.*

Unum animum duorum non capere fortunam] Par illud Taciti: 'Unum imperium unius animo regendum.' *Loccenius.*

§ 7 *His unaque principes*] Ita hoc scripsi ex ductu literarum quæ in membranis erant: et ita loquuntur optimi Latinorum; remove igitur mihi vulgatum illud, *cumque his prin-*

cipes militum. Modius.

Aspernantes] Non tamen omnes: quippe certum est Peucestam non sprevisse. Ceterum valde hic pugnant auctores. Justinus XII. 3. 9. cum Nostro consentit, amicos Alexandri Medicas vestes accepisse. Verum Arrianus et Diodorus scribunt unum omnium Macedonum Peucestam Persicum habitum sumpsisse: et ipsi nonnihil inter se diversi. Nam Arrian. extremo lib. VI. scribit eum collaudatum 'recepta Medica veste;' sic enim potius interpretandum, quam eum aliis 'mutata:' forte in ipso quoque textu μεταλάβων potius τὴν Μηδικὴν scribendum est, quam μεταβαλὼν, nisi forte et hoc eundem sensum reddat, ut Latinorum 'mutare.' Curtius supra III. 7. 11. 'Exsilium patria sede mutaverat:' hoc est, relicta patria in exilio remanserat: sic etiam mutare Medicam vestem fortasse recte dixeris; durum tamen certe est. At Diodor. XIX. 14. ait dici 'Alexandrum huic soli ex Macedonibus indulsisse, ut Persicam gestaret stolam:' qui si ita scripsit, falsus est. Sed quod hi de solo Peucesta narrant, confutat Plutarch. cap. 83. qui Hephæstionem ea quoque instituta sequuntur ait, adjecta insigni veritatis nota, ea de caussa Alexandrum ad responsa barbaris danda, illo potissimum interprete usum. Porro etiam diu ante Alexandrum, 'Pansaniam abjecto popularium et gentilium pallio stolam Persicam induisse;' et mox ejus exemplo Alcibiadem, apud Athenæum libro XII. traditur. Aliis etiam Græcis, si legationem apud Regem obirent, solebat dono dari Medica stola. Auctor Ælian. Hist. Var. I. 22. *Freinsh.*

Oneraverat vestibis] *Ornaverat* impressi libri; sed quia inviti qui ornantur, onus magis gestant quam ornamentum, quippe quibus ingratus est omnis cultus: feci non invitus, ut membranas sequeretur: incertus auc-

tor nondum editus de Vita Alexandri: 'Membra papiri tegmine, vel quod est verius pudore velantur, feminae nostrates non ornantur ut placeant, quæ quidem ornamentorum cultum magis oneri deputant quam decori.' Dixit etiam noster Arbiter: 'Pallio enim coccino adrasum incluserat caput, circaque oneratas veste cervices laticlaviam immiserat map-pam.' *Modius.* *Ornaverat*] Alii *oneraverat*, quod videtur convenientius, quoniam præcedit *aspernantes*. Schef-fer.

§ 8 CCC. et LX.] Quasi non satis ei sit malarum mercium, cui tot sint domi scorta, scortea adjiciunt auctarium lenunculæ membranæ, et conciliant Alexandro etiam alteras c. leguntque CCCCLX. verum si Plautinus ille bonum nolebat, cui admixtum erat malum, multo minus debemus etiam nos rem quaqua malam recipere, præsertim quum ante jam dixerit Curtius: 'tum regię pellices CCC. et LX. vehebantur, et ipsæ regali cultu ornatuque.' *Modius.* *Pellices CCCCLX.]* Ad numerum dierum anni: in tot enim dies annum Persæ dividebant. Diodor. XVII. 77. 'Concubinas insuper, prout Darius consueverat, circumducere secum cepit: quarum turba dierum numero hand inferior erat.' Hic tamen observa Curtium de annis Persarum inconstanter loqui, aut certe mendum chartas ejus occupasse, nam supra III. 3. 10. numerat distincte 365. dies, cum dicit: 'Magos trecenti et sexaginta quinque juvenes sequebantur, puniceis amictulis velati, diebus totius anni pares numero.' Lege quæ ad V. 1. 26. annotavimus, ubi itidem numerus mendosus, et pro 368. rescribendum 365. non 8. Hoc capite rursus pellices 360. rotundo numero posuit. Ita quinarium vel neglexit, vel certe sibi ipse non constat.' *Raderus.* Credo hunc esse locum, quem intelligit Tiraquellus ad Alexandri dies

genial. III. 24. lit. b. ubi post citatum auctorem in lib. III. verbis modo relatis, addit: 'Idem tamen Curtius libro IX. dicit iis in 360. dies annum esse descriptum.' Certe Scaliger de Emend. Temp. lib. III. docet, Persis, Chaldaeis, Armeniis, Syris, Hebræis, Ægyptiis, unum eundemque annum fuisse, numero dierum parem nostro. Unde videretur hoc in loco Curtii vitium esse scripturæ, nisi defendi posset eo, quod tantum numerum pelli- cum hic indicaverit, nullo ad dies anni respectu habito. Et quamquam hoc Diodorus fecerit, necesse tamen non est idem et in Curtio tradi. Accedit quod et ab aliis quorum ad lib. III. habita est mentio in pellicum numero variant. Ergo nihil hic mutò. Quamvis et Reineccius in regno Macedonico Diodori verba de 365. pellicibus accipiat; cuius verba adpin- gam: 'Concubinas Diodorus Alexan- dro tribuit 365. in quibus commemo- rantur Thais Attica, quæ postea nup- sit Ptolemæo Lagi: Campaspe La- rissæa, Æliano Pancasta; qui quidem addit, eam primam fuisse mulierum, ejus commercio Alexander uteretur. Hanc concessit postea Apelli,' &c. Plinium xxxv. 10. vide. Fabulosum haud dubie est, quod Camerar. Sub- cisiv. III. 69. narrat: 'Alexandro puellam pulcherrimam a Rege Indo- rum muneris datam fuisse, ut volupta- tibus suis inserviret, quæ Napelli veneno nutrita, hocque alimento, cui assueta natura esset, absque noxia uteretur,' &c. sed Alexandrum mo- nitu Aristotelis ab ea abstinnisse. Si recte memini, desumptum hoc est ex Epistola de rebus Indicis, quæ falso Alexandro adscribitur. Freinsh.

§ 9 *Hæc luxu*] Gratas gratias Mn- sis, cum bene hæc emendavimus, mi- seris modis alioqui vulgo habita, imo miserrimis. Sic enim ibi legebantur: *hoc luxu et peregrinis infecti moribus veteres Philippi milites, rudis naturæ, voluptates palam aversabantur.* Quo-

modo autem si luxu et peregrinis moribus erant infecti, quæ prima apud illos sunt, voluptates aversatos dicemus? deinde quid quærit sibi illud *rudis naturæ*? nimirum recte nos. *Modius.*

Infecta] Alii, *Hoc luxu, &c. infecti.* Malim, *Hoc luxu, &c. infectum*, uti ad ipsum regem referatur. Sic supra IV. 7. 31. 'Immortalitatem affectau- tem, contumacius, &c. aversati sunt.' Freinsh. Forte, *hæc luxu et peregrinis intacti moribus.* Heinsius. *Infecta* est imbuta, vitiosa, et corrupta. Sed dubitatio inde oritur, quod vitia vitiiis *infecta*, id est, corrupta dicuntur: sic etiam pene Virg. *Æn.* VI. 742. 'Infectum eluitur scelus.' Snak.

Rudis natio ad voluptates] Asperis enim locis, Thraciæ et Illyrici fini- bus, plerique exciti erant. *Cellar.*

§ 10 *Tum maxime*] Distingue ita: *Tum cum maxime vinci ipsos, dedique alienis moribus, et externis, quos tantæ moræ pretium, domos quasi, &c. vulgo erat: Tum maxime vinci ipsos dedique alienis moribus et externis: tantæ moræ pretium, domos quasi, &c. in membra- nis legebatur: Tum cum maxime vinci ipsos dedique alienis moribus et externis, quot tantæ moræ, &c. illo igitur quot in quos mutato omnia constitui. Modius. Dedique alienis moribus*] In Palatino primo est *dunque*, quod longissime abest a vulgato *dedique*. Itaque vix dubito, quin ei subsit scriptura vera; non intellecta aliis: scripserat nimi- rum Curtius: *Tum cum maxime vinci ipsos ducique alienis moribus.* Ut *vinci moribus* pro *vinci a moribus*, ita *duci moribus* pro *duci a moribus*, quod quia in altero *dedi moribus* (nec enim *moribus dedi* sensum habet isto quidem loco, qui possit cum præcedente co- hære) non procedit, ideo manifes- tum est, hanc lectionem esse veram, illud *duci* est intelligendum, quomodo victi et captivi ducuntur, rectissime- que τῶν vinci subjungitur. *Dedi* au- tem, quod nunc legitur in vulgatis,

glossa est alterius. *Scheffer.*

Captivo habitu] Vestitu eorum qui victi erant. *Cellar.*

§ 11 *Reciperare*] *Membranæ, reparare*, et paullo ante *gravatum* pro *graviter*. Modius. Constantiensis Ms. *reparare*, vetustiores codices retinent *recuperare*. *Reciperare* tamen vox non improba est, qua subiude Tacitus usus est, unde nomen ‘reciperatio’ apud Festum, cum inter civitates peregrinas lex convenit, ut res privatæ reddantur singulis, recipianturque. *Raderus.*

Ingratum] Sic Arminius apud Tacitum Ann. 11. 9. 4. ‘irridet in Flavio fratre vilia servitutis præmia.’ Comparavimus olim hunc locum cum Floro iv. 2. ‘Gravis erat liberis ipsa beneficiorum potentia,’ &c. ubi vide. *Freinsh.*

Liberis pretium servitutis] Florus iv. 2. ‘Gravis erat liberis ipsa beneficiorum potentia.’ Arminius apud Tacit. Ann. 11. 9. aucta stipendia, torquem et alia militaria dona, quibus Romani fratrem ornaverant, irridet, tamquam ‘vilia servitutis pretia.’ *Cellar.*

§ 12 *Alebat*] Suspecta fuit hæc vox et Sebisio et mihi: ille rescribebat *habebatur*; ego, *dubatur*; nam quod editur, vix est ut defendi possit. *Freinsh.* *Alebat*] Non video, cur hoc defendi non possit, aut cur *dabatur*, *habebatur*ve melius sit; cum præsertim non inobservatum transmiserint, quod est lib. vii. ‘ita bellum vitando alemus.’ Sic Plancus ad Ciceronem: ‘Ne videar mea patientia etiam bellum alere.’ Livius lib. xxxi. ‘Patienter rursus eum in Hellespontum trajicere, occupantemque Græciæ opportuna loca vires colligere, bellum aluere.’ *Gronovius.* Ad Senec. lib. vi. de Benef. ubi ex hoc locus restituitur. *Snak.*

§ 13 *Artaxerxen appellari*] Ut titulus majestatem adderet personæ: nam Persis moris fuit, cum ad regnum venirent, mutare nomen, præ-

sertim non educatis in spem regni, ad delendam sc. opinionem injuste occupati regni, et abjectionis vilitatisque. Vide Joh. Mercerum ad Aristæneti Epist. 1. 19. ita Darius ante dictus Codomannus. *Loccenius.* *Artaxerxen*] Quod nomen etiam ante eum et Ochus adsumpserat apud Ctesiam. Consilii rationem aperit Justinus x. 3. 1. ‘Darii nomine, ne quid regiæ majestati deesset, honoratus.’ Sic apud Diodorum in excerptis belli servilis, duo mancipia, alter ‘Antiochum’ se vocari jussit, alter ‘Tryphonem.’ Est enim in ea re non nihil momenti, adeo ut Regillianum solius occasione nominis ad imperium evectum legamus in Pollionis Triginta Tyrannis loco nono. Frustra igitur putat vir doctus Hist. Fab. tom. iii. p. 200. quia Artaxerxes appellari voluerit, Bessi nomen non ipsi proprium, sed dignitatis fuisse, ut hodie Turcis Bassa. *Freinsh.* Justin. x. 3. Ochus Artaxerxis, Diodor. xv. 40. et major Ochus itidem Darii, cognomine Nothi, nomen assumerant. *Cellar.*

Tanais] Negant Geographi Tanaim ullum ad Bactra esse, quamvis enim Europam ab Asia dividat, ut supra Curtius docuit, non tamen in illis apud Indos regionibus id fieri omnes testantur. Scythæ tamen illic degebant, qui postea legationem ad Alexandrum misere, ab eodem demum victi. *Raderus.* *Tanais accolat*] Non veri Tanais, Europam et Asiam dividens, sed quem falso ita nominabant Macedones, Iaxartis Plin. vi. 16. *Cellar.*

Satibarzanes] Editi, *Nabarzanes*; male: antea enim de Nabarzane actum est, et sequitur de illo mox ‘Cæterum Satibarzanes, quem Satrapen,’ &c. *Modius.*

§ 14 *Luxuriæ*] Illustre exemplum apud Ælian. Var. Hist. x. 3. et Plutarch. Alex. cap. 72. et Phylarch. cum Agatharchide apud Athenæum lib. xii. *Freinsh.*

·*Conferri jussit*] Alexandræi hujus facti meminit et Polyænus Strateg. iv. 3. 10. Sic etiam ante Alexandrum Græci a Xenophonte persuasi ‘plaustra tentoriaque cremaverunt.’ Deinde vasa supervacanea cum indigentibus communicant, cetera in ignem abjiciunt. Xenoph. Ἀναβ. iii. Scipionis imperio ‘Sorta, calones, sarcinæ, nisi ad usum necessariæ, amputantur’ ad Numantiam. Flor. ii. 18. 10. sic Cæsar Bell. Civ. iii. 6. ‘Concionatus apud milites, quoniam prope ad finem laborum et periculorum esset perventum, æquo animo mancipia atque impedimenta in Italia relinquerent, ipsi expediti naves conscenderent.’ Adde Frontinum iv. 107. *Freinsh.* Mss. *referre*. forte, *deferri*. Heinsius.

§ 17 *Brevis deinde oratio*] Membrana, *brevi deinde ratio mitigabat dolorem, habilesque militiæ et ad omnia parati, &c.* quam quidem lectionem probarem, nisi nostram mallet. Simile autem mendum latet etiam apud Arbitrum eo loco, ‘præterea curandum est ne sententiæ emineant extra corpus rationis expressæ;’ nam et hic quoque ‘orationis,’ non ‘rationis’ scribendum est. *Modius*.

§ 20 *Satrapen*] Est et *satrapia*: quod potius videtur cum verbo *præfecisset*, ut alterum *satrapen* cum simplici *fecisset*. Acidalius. Ego plane mihi persuadeo fuisse: *Satrapem*, &c. *refecisset*. dixit hoc paullo supra vi. 6. 13. ‘regioni, quam antea obtinuerat, præfecit.’ id nunc aptissimo vocabulo ‘reficere’ dixerit. Ita ‘refecti’ Coss. dicuntur, iterum facti. *Freinsh.* *Satrapia Ariorum*] Vulgo *satrapen*, quod si retinetur, vel simpliciter *fecisset* postea cum Acidalio, cujus etiam conjectura altera de *satrapia* est; vel *refecisset* scribendum erit cum *Freinshemio*, id est, denuo fecisset, nam et sub Dario hanc præfecturam administraverat, n. 13. *Cellar*.

§ 21 *Ad Satibarzanem*] Iterum membrana, *tamen Satibarzanem opprimendum prævertit*: pessime, ut sequentia declarant. *Modius*.

§ 24 *Ipsi, qua rupes erat, arborum trune.*] Qui attentius hoc legit, neque prætervolat oculo vel animo, eum necesse est offendi: quo enim consilio illi saxa et arborum truncos obmoliebantur ea parte, qua erat rupes? hic quidem nulla munitione opus, ubi rupes ipsa satis arduum munimentum. Contra potius, *qua rupes deerat*, illic natura deficiente, manu et arte subveniendum erat. Sed non ita tamen auctor scripsit, cujus hæc e conjectura nostra non arbitraria, sed certa lectio, *qua rupes sederat*; hoc est, ubi leniore fastigio erat submissa, quomodo paullo ante locutus, in ipsa descriptione: *prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem: eadem qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio multis arboribus obsita*. Ecce, qua rupes humilior, arbores ad manum, quas excisas cum saxis pariter intercludendo aditum moliebantur. *Acidalius.* *Qua rupes erat*] Qua aditus erat ad rupem; vel qua rupes erat, id est, per totam undique rupem, et omnes ejus partes, ut quidem Raderus explicat. Melius Acidalius: ‘Nulla munitione opus, ubi rupes ipsa satis arduum munimentum. Contra potius, qua rupes deerat; illic natura deficiente, manu et arte subveniendum fuisse. Sed non ita tamen auctor scripsit, cujus hæc a conjectura nostra non arbitraria, sed certa lectio, *qua rupes sederat*: hoc est, ubi leniore fastigio erat submissa, quomodo paullo ante locutus, in ipsa descriptione.’ Bongarsio videbatur post vocem *rupes* aliquid deesse. *Freinsh.* Forte, *qua rupes deerat*. Heinsius. Locus sine dubio depravatus. Acidalius veram putat scripturam, *qua rupes sederat*; mihi longius a veteri scriptura hæc abesse videtur, quam ut vera possit credi.

Scribo itaque, *qua rupes cesserat*; aut, *qua rupes desierat*. Scheffer. *Qua rupes erat*] Circa totam undique rupem. *Cellar*.

§ 25 *In quorum obsidione*] Vulgo, *in horum obsidione*. Modius.

§ 26 *Repurgari*] *Repugnari* scripti libri, verum non recte, ut apparet. Porro vide, si videre vacat, æstnantem hic misere Glareanum. *Modius*. Vulgo, *repugnari*, et *quacumque*, et *posset*. Dicam quod sentio: non mihi totus hic locus satisfacit; quem et vereor ut satis integrum habeamus. Certe ante *eum* deesse videtur nescio quid, quo significet ad obsidendam Artacacnam, quæ Artacoana Arriano, Diodoro Chertacana, Craterum missum. Nam paullo inferius ecce: 'Hinc ad Craterum, qui Artacænam obsidebat, reddit.' Nisi enim et hic diserte missum eo prædicat, intelligamus apud regem in oppugnatione rupis hæsisse, in cuius obsidione antea fuerat relictus. Hoc igitur omissum turbare et sequentia potuit, ut nec verba nunc fortassis omnia, nec sententia compareat satis expedita. *Acidalius*.

Ingredi possent] Lege *ingeri posset*, nam ante dixit de barbaris 'ipsi qua rupes erat arborum truncos et saxa obmoliuntur,' hæc 'repurgari jubet,' et auferri, ne ingredientibus ingererentur. *Loccenius*. *Ingredi*] Vir doctus corrigit *ingeri*, et accipit de saxis et lapidibus aliis, quæ barbari in subeuntes ingerere potuissent, ea removeri repurgarique jussisse Alexandrum. Sed quis repurgatoribus iis securitatem præbuit, ut barbari illi placati et propitii aspicerent se exarmari, neque telis suis in ipsos illos repurgatores uterentur? Rectum haud dubie est *ingredi*, ut et Raderus bene sentit, nempe, 'qua via patebat, priusquam ad cautes et rupes accederetur, repurgari jubet: excindi silvas, fruteta, senticeta, ut non singuli, sed plures una simul incedere possent.'

Est ergo hic *quidquid* pro 'quousque,' vel 'quacumque' positum, aut 'quæcumque' (loca scilicet) *ingredi possent*. Quo exemplo supra III. 9. 6. 'Quidquid in illis angustiis adiri poterat.' Livius VIII. 39. 5. 'Quidquid progrediebantur, magis magisque turbatos hostes cernebant:' qui hoc 'quidquid' alibi reddit per 'quoad.' XXXIV. 47. 1. 'Boiorum Ligurumque agros populatum esse, quoad progredi silvæ paludesque passæ sint.' Justinus per 'quatenus.' XII. 4. 'Quatenus aut terrarum solitudines prodire passæ sunt.' Non ergo est quod Acidalio accedamus defectum hunc locum habenti. Nam ad illud, quod pro argumentum adfert, mox num. 33. dici Craterum in obsidione Artacacnæ relictum fuisse, quod ante nullibi sit expressum, jam supra ad VI. 1. 17. respondimus, multa apud auctores proponi tamquam dicta, quæ intelligenda sint ex consequentibus, disertis verbis non tradita. De repurgando itinere similiter Livius XLIV. 4. 8. 'Per invia transgressus, præmissis qui repurgarent iter, Attalum et Misagenem, cum suæ gentis utrumque auxiliaribus, præsidio esse saltum aperientibus jubet.' *Freinsh*. *Quidquid ingredi*] Forte, *quidquid ingredienti obsesset*. Heinsius. Quousque patebat iter ante prærupta montium, sed tum saxis, et arborum truncis impeditum. *Cellar*.

§ 28 *Inaruerat*] Sebisius malebat *inarserat*. Materiem aridam concepissem ignem fortuitum, quo viso Alexander putaverit occasionem expugnandæ rupis sibi dari, atque incendio alimenta suggeri jussisset. Id mihi jam minus, quam olim, displiceat, reputanti multoties factum narrari, ut spontaneo incendio per nimii æstus vaporem silvæ conflagraverint: nisi mox sequeretur stipitibus cumulatam ignem demum injectum. Sed hercle modo etiam 'igni dari alimenta' jussisset, quod qui potuit, si nullus adhuc

ignis fuit excitatus? Atque hoc adnumerari potest diversis artibus, quibus ad expugnandos hostes in locis inaccessis, duces veteres usos, ad Flori III. 10. 6. notavimus. *Freinsh.* Non dubitem, quin cum Sebisio *inarserat* sit legendum: sed obstat, quod tunc demum, cum stipites cumulati, 'ignis injectus' dicatur, quod *Freinshemius* notavit: neque debuit ab hac sententia discedere ob superiora 'jubet igni dari alimenta.' non enim enim intelligit ignem, qui tum flagrabat, sed qui paullo post erat futurus. Consiliumque Alexandri natum non ex igne fortuito, sed arefactione fortuita per Favonium materiæ, quæ alias concipiendo igni fuit inepta. *Scheffer.*

§ 31 *Non incenderat*] Diserte contra editiones, in illis enim illud *non* non erat, sed pessime, ut videre poterit, qui totum locum intentiore cura considerabit: corrigendus in eadem re et voce prope Silius noster I. 69. reponendumque est 'inaccensi flagrant altaribus ignes,' pro vulgato 'inaccensis.' *Modius.*

Quæque adurebant] Qui? non potest dici miles; sic enim ut *incenderat* singulari, sic et *adurebat* scribere debuerat: neque aliud quid superest, quo commodè referas. Itaque metno, ne sit a glossa, qua quis illud *incenderat* exponere volebat; locumque totum ita lego: *Sonabant incendio silvæ, atque ea quoque, quæ non incenderat miles* (sc. sonabant incendio) *concepto igne proximo quoque.* *Scheff.*

Intermoreretur] Elegans hoc præ vulgato illo, *intermitteret.* Sic dixit Plautus: 'nam si ignis vivet, tu extingue extempulo:' et Petronius: 'Jam et Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleum infuderat.' *Modius.*

§ 32 *Cæde*] Minus proprie *cædem* dixerit omnia hæc genera mortis. Scribo: *Varia igitur clade consumpti sunt.* Et id verum mihi sane liquet.

Acidalius. Similis hypotyposis est in Marcellin. XVII. 30. *Freinsh.*

In petras præcipitare] Secutus sum excusos codices, ut probiores, uno eo excepto, quod vocem *se*, quæ post *præcipitare* in illis sequebatur, omitendum duxi: cum alios item bonos, ita ut ego nunc Curtium volo loqui, meminissem. Membranæ habebant, *alii in medio ignis, alii petris præcipitare.* *Quidam, &c. male. Modius.*

§ 33 *Artacacnam*] Variant hic impressi codices. In nonnullis est, *Artacacnam*, in aliis *Artacacnam*, quam lectionem ut veriorē secuti sumus, cuius et Plinius in Commentatione Indiæ VI. 23. meminit: tametsi Diodorus XVII. 78. hanc urbem ejus regionis insignem et situ munitissimam 'Chortacana' vocat, Arrianus III. 5. 14. 'Artacoanam,' in qua Regia Ariorum erat. *Popma.* Cod. Constantiensis præfert *Artacrama*; apud Strabonem I. XI. est 'Arctacana.' 'Articaudnam' putant apud Ptolemæum. *Raderus.* *Artacana* est Marcellino XXIII. 24. *Freinsh.* Videsis Cl. Clericum Curtium nostrum in hoc loco omissionis reum agentem Judicii de Curt. V. 13. *Snak.*

Cædens] Vide Lips. Polit. III. 11.

§ 34 *Ipsoque adspectu*] Gaudet hac voce Noster pro conspectu: ut III. 9. 11. 'Funditorum maxime adspectu fugerant territi.' Sic III. 2. 10. 'Cujus cum universæ adspectu admodum lætus;' ut etiam IV. 4. 5. 'Utrisque lætus belluæ adspectus.' *Snak.*

Auctorem] Egregium exemplum est apud Plutarch. Apophth. Rom. cap. 34. Pompeius 'cum Mamertinos universos constituisset necare, quod stettissent ab adversariis, Sthenis injuste Pompeium agere dixit, qui ob unum sontem, multos innocentes occidere vellet: se solum in culpa esse, qui amicis persuasisset, inimicosque vi adegisset ad factionem Marianam:' quo dicto sibi et civitati veniam impetravit. Conf. Liv. XXIV. 47. 4. de

Arpinis, et quæ notavi ad Surii Comment. An. MDII. Vide omnino caput 19. discurs. Gruteri in Tacitum; ubi prolixè ostenditur, æquum esse ut suos auctores pœna teneat. *Freinskh.*

§ 35 *Ab hac urbe*] Din me et acriter hic locus torsit: neque dum inveni, in quo penitus acquiescam. Primum offendebar, quod ait 'peregrinus miles,' et mox, 'gentis ejusdem.' Cur gentem ipsam non nominavit? (forte ex verbis istis, 'ex Lydia,' conjicias cam gentem intelligi.) Offendebar et ibidem hoc, quod, cum 'miles' dixisset, 'equites' subjungit. An equites ergo non sub nomine militum? sunt vero: sed Noster etiam alias equitem a milite discernit, ut hunc de pedite magis capiat. Ita v. l. 41. vi. 6. 7. et 9. vi. 8. 18. x. 9. 12. Hoc igitur planum: alterum, de nomine gentis omisso, leve. Sed illis quid faciemus? 'Thessali equites centum et triginta cum Philippo erant.' Quid enim sibi volunt? scimus equitibus Thessalis præpositum Philippum, e multis id locis constat, ex isto iv. 13. 29. maxime: 'Hos Thessali equites claudebant Philippo duce.' Quid autem hoc ad milites novos, qui nunc primum advenisse memorantur? An is sensus in hoc loco, Philippum e Thessalia recentes hos centum et triginta adduxisse? sic videtur. At inquit, 'Erant cum Philippo:' nec mentio usquam, si memini satis, ab Alexandro Philippum digressam. Ita verba magis hoc innumerint, ex omni Thessali equitatus numero centum et triginta jam saltem Philippo superfuisse: reliquos scilicet variis superioribus præliis absumptos. At quid hoc dici attinebat isto loco? Importune inserat enumerationi supplementi, nisi aliud præterea addat. Quod si is sensus, addidisse profecto mihi aliquid videtur, et videor id ipsum hic videre, sed divulgum a prioribus et trajectum. Liceat enim conjicere, in hanc sen-

tentiam sic illa cohæsisse: *Thessali equites centum, &c. erant: CCC. equites* (possis et debeas *equites* hic omittere) *gentis ejusdem sequebantur.* Id enim nunc dicat: equitatum Thessalum, qui cum Philippo, ad centum et triginta recidissem: his in subsidium et supplementum venisse novos Thessalos trecentos. Sed hæreo adhuc ego de interpretatione verborum priorum: quorum si ista vera, de translatione recte. Quo firmem, non habeo; et facilius invenerit alius, quo infirmet. Si tamen aliquid in re; quæ traduximus et conjunximus, iis vel præponi vel postponi debebunt interjecta adhuc ista: *Ex Lydia duo millia et DC. peregrinus miles adveniant.* Rogo considerent alii diligentius, et vel hæsitantem me confirmet sine mea laude, vel refellant errantem sine mea fraude. *Acidalius.* Acidalii notam quamvis haud approbarem, tamen inserui, quia in loco sane obscuro nihil occurrebat aptius; et dignæ videbantur Viri sane Docti dubitationes, quibus animum alii adverterent. Postea vero incidi in locum Arriani, ex quo fere decidi possint. Est autem iii. 5. 13. 'Alexander omnes jam copias conjunctas habens in Bactra movet. Eo loci Philippus etiam Menelai filius ad eum ex Media venit, equites mercenarios habens, quibus ipse præerat, et Thessalos, qui voluntarii remanserant, ac peregrinos Andromacho duce.' Sic igitur se res habet. *Ab hac urbe digresso,* non tamen jam capta, sed in prima profectione, cujus supra vi. 6. 25. meminit, (sic enim proxime concilietur Arriano,) occurrerunt novi milites. Horum præfecti videntur fuisse Zoilus, cujus apud Curtium; et Andromachus, cujus apud Arrianum mentio: Philippus autem summæ copiarum istarum præpositus. Cum hoc igitur *erant*, ait Curtius, hoc est, explicante Arriano, 'remanserant' cxxx. Thessali, qui sponte hæserant

apud Philippum : quo tempore 'Alexander ubi in Ecbatana venit, Thessalos equites aliosque socios in maritimam oram remisit, ac præter integrum stipendium duo millia talentum militibus donavit. Quicumque autem illorum privatim (sive viritum potius) stipendia mereri vellent conscribi jussit: neque pauci nomen dederunt.' Arrian. III. 4. 13. Tangit et Curtius VI. 2. 17. Hi igitur, quia denuo nomen dederunt, sacramento jam soluti, novos inter milites a Curtio recensentur. Et quia illi Ecbatanis dimissi, ideo posteriore loco addit Arrianus Philippum ad Alexandrum venisse 'ex Media.' Peregrini autem militis ducem Andromachum fuisse, ex Curtii atque Arriani comparatione colligi potest. *Freinsh.*

Thessali equites] Non recentes ex Thessalia, sed qui ceteris in Media dimissis voluntarie remanserant. Arrianus Θεσσαλῶν τοὺς ἐθελοντὰς ὑπομειναντας. Philippus autem, qui ex Media adducebat, eidem est Menelai filius. *Cellar.*

§ 36 *Drangas pervenit*] Sic legendum, non ut in quibusdam impressis, *Draucas*, vel *Dracas*. Draconum enim in descriptione Indiæ nulla mentio apud Plinium, vel alium Geographorum. Strabo lib. XV. Κράτερος δ' ἀπὸ τοῦ Ῥδάσπου ἀρξάμενος δι' Ἀρχωτῶν ἦει καὶ Δράγγων εἰς Καρμανίαν. Arrianus Drangas vocat Zarangas. Diogenes et Beton iterum Alexandri mentores meminere etiam Drangarum vel Zarangarum apud Plinium VI. 17. et 23. in eo tractu Indiæ, quem subegerat. *Popma.*

Bazaëntes] Scribe *Barzaëntes*, et vide Arrianum: editi libri adhuc *Nabarzanes* suum retinebant. *Modius.* *Nabarzanes*] Sic quidem impressi codices. Alii, *Bazaëntes*. At legendum *Barzaëntes*; qui enim tum Drangarum provinciam obtinebat Barzaëntes, unus ex iis erat, qui Darium fugientem oppresserant. Is cognito

Alexandri adventu ad Indos, qui eis flumen Indum incolunt, profugit; quem comprehensum ab Indis, et ad se retractum Alexander ob perfidiam ejus in Darium interfici jussit, ut lib. III. Arrianus refert. *Popma.*

Particeps Besso] Vide c. 7. 6. 'Fortibus viris et illustribus particeps.' VI. 10. 20. 'consciens Dymno.' *Snak.*

CAP. VII. § 1 *Tutus modo*] *Interritus*, impressi; quod unde hinc invaserit, plane divinare non queo. *Modius.* Nescio quid monstri alit vulgatum *interritus*, pro *tutus*, quod in scriptis. Sed et hoc transponendum videatur sic potius: *externa vi non invictus modo rex, sed tutus*. Ita sensus enim vellet, etsi de verborum ordine scio auctores aliquando ita variare. Ait, non modo numquam victum externo tali scelere, sed nec umquam, reapse nimirum, attentatum, quod tunc domesticum sit petitus. Quid autem, si ex utraque lectione conglutinatis ipsis binis vocibus unam facias? Haud equidem difficulter ex *interritus* et *tutus* fiat *intentatus*. Calidum hoc est, et sit fortasse nimis callidum: valde tamen suspicioni favet et litterarum in hanc vocem tacita conspiratio, et magis ipsa sententia, quæ omnino vult, non invictum modo regem externis insidiis, sed etiam prorsus intentatum. Quomodo vocabulum primo dissilierit, mox in diversa literæ abierint, et nata denique sit ex liberiorum hæsitantia diversitas, in promptu erat ostendere, nisi nollem videri plus æquo conjecturæ isti tribuere, et vident tamen omnes mediocriter in hoc studio versati. *Acidalius.* *Acidalius* ordinem verborum immutat, et non incomposite disponit. Constantiensis Ms. *non tutus modo rex, sed invictus*, quæ scriptura hand dubie vulgari præferenda, uti *Acidalia* *Modianæ* et scriptæ præstat, quamquam parum inter se differant, et intellectus loci utramque admittat. *Acidalius* ex *interritus* et *tutus* cudit *intentatus*,

sed non placet tam procul abire a ductu literarum. *Raderus. Non interritus modo*] Vulgo, *non tutus modo*, sed statim se prodit ejus lectionis tempor, quamquam Aldi iudicio bonæ: ideo mutarunt varie. *Acidal. invertit ordinem, non invictus modo, sed tutus*, quod quidem meliorem paullo sensum habet, atque a *Radero* receptum est. *Idem Acidal. ex vet. lectione non interritus modo*, cum recenti conjuncta, excudere tentat *intentatus*. Sed hoc a scriptura longe abit, et longius adhuc a bono sensu. Non enim *intentatus* externa vi fuit, unde enim tot prælia, vulnera, pericula? deinde ridicule hæc opponuntur *intentatus* et *invictus*. Quidam Mss. habere dicuntur, *non territus modo*. Sed vera lectio est, *non interritus modo*. Alexandrum nulla vis externa terruit, nec hoc solum, sed etiam ubi ingruisset, non vicit. *Idem* jam petitur domesticis insidiis, et quod hostes non potuerunt, amici moluntur. Ita justa verba sensus, et justum ordinem verba consequuntur. Nam *interritum* esse, minus est, quantum ad hunc locum attinet, quam *invictum*. Multos enim vis hostilis, etsi non terruit, obruit tamen et oppressit. At hunc, quem tantum extulerat animi magnitudo, ut periculum omne despiceret, tantum fortuna, ut nulla vi superaretur, intestinum facinus petit. Inducta est hæc comparatio ad duplicem finem, ut videamus nihil in humanis rebus tutum esse, et, ut huc trahere liceat verba Livii xxx. 44. 6. *qui foris hostem non habet, domi invenire*: deinde ut ipsa facinoris magnitudo objiciatur animis, ex præstantia viri, contra quem admittebatur. Atque hæc pro stabilienda vera lectione necessario prolixius dicenda fuerunt. Similis illa periodus Ammiani xxix. 1. f. de Valentiniano: 'securus interim hostium externorum, intestinis pæne perierat fraudibus.' *Freinsh.* Forte *ab vi*, vel in-

Delph. et Var. Clas.

terim non tutus modo. Heinsius. Et optimus Gronovius etiam legit, *ab externa vi non tutus modo*, in notis, quas adduximus ad v. 12. 16. *Snak.*

§ 2 *Modicæ auctoritatis*] At Siculus cap. 79. *φίλων τις τοῦ βασιλέως, ex amicis regis*. Non autem primæ cohortis, quod *Noster modicæ* vocabulo significavit. Ceterum verbo moneo, in Curtii libris *Dymnus* per *y* scribi, in Græcis autem Diodori et Plutarchi per *Iota*. *Cellar.*

Victus] *Vinctus* membranæ, solenti errore, quo voces, *vinctus, junctus, victus*, invicem in alterius locum invadunt: emendandum et apud Manilium vs. 4. a fine lib. iv. 'Atque Adamantæis discordia vincta catenis.' Ubi vulgo *victa* est: emendandi in similibus innumeri alii, quibus persequendis non est nunc otium. *Modius. Victus*] Melius cum membranis *Modianis, vinctus*. Nam ea Metaphora frequens in amoribus. Sic apud Tacit. iv. 10. 2. 'Corrupta ad scelus Livia, Sejanum Lygdi quoque spadonis animum stupro vinxisse.' Ovidius: 'Ipse ego præda recens factum modo vulnus habebo, Et nova captiva vincula mente feram.' *Freinshemius.*

§ 4 *Et pignora utriusque animi rogat, ut adfirmet jurejurando, quæ commisisset, silentio esse tecturum*] Consideranda hic duo proponimus. Primum pignora utriusque animi nulla omnino esse inter amasiam et amicum, ut præter alios docere nos possit vel unus Lucianus amoribus. Interim suspicio non evanida animo inhæret, scripsisse Curtium, *per pignora unius utriusque*. Hoc est per tuam dilectionem, quam sibi perpetram spondebat *Dymnus*. Vox ea, quam nos inserendam ducimus, facile ex more antiquorum librariorum in *UTRUSQUE* correpsit, grandibus videlicet literis ita exaratis, quæ erant repetendæ. Quod genus aliquoties a nobis notatum, et in *Pandectis Flo-*

Q. Curt,

4 F

rentinis obvium est. Unus etiam animus duorum a nobis supra illustratus haberi scilicet pro summo inter duos affectu. Et quo magis quis Curtii lector attentus est, eo magis hoc probaturum arbitror. Videtur vero nullius pretii esse illud *commisisset*, quod in omnibus libris inibi legitur. Nam cum de re futura loquatur Dymnus, *commiserit* scribendum rei ordo poscebat. Verum potius suspicio subit, duas voces coaluisse imprudentiori librario, et legendum *commissa essent*, quæ sane et ad futura extrahi possint. Ea enim conditione sese elocuturum præfert insanus amator. Barthius, *Adversar.* xxvii. 15. *Pignora utriusque animi*] Vir Doctus *Advers.* xxvii. 15. suspicatur leg. *pign. unius utriusque an.* cui non accedo. Simplicius est explicare de benevolentia, utriusque mutuis officiis testata: sic mox n. 9. ut hoc loco 'pignora animi' vocat, 'benevolentia pignus' dixit. Altera ejus conjectura probabilior, quo mox pro *commisisset*, malebat *commissa essent*. Sed tamen vulgatum rectum est: et ejusmodi temporum Enallage alibi quoque in his libris defenditur. Freinsh. *Quæ commisisset*] Quæ concrediturus esset. Barthio xxvii. 15. suspecta vox est, et vel *commiserit*, vel *commissa essent* mavult, ut nobis videtur, sine causa. Cellar.

§ 5 *Præsentes Deos*] Nicomachus ratus nihil dicturum, quod cum perjurio, seu violato etiam jurisjurandi sacramento esset aperiendum, jurat per *præsentes Deos*, qui in illo templo, ad quod deductus erat, colebantur. Non est assecutus vim verborum Glaucæ, quod ingenne fatetur. Ferebat ita veterum consuetudo Macedonum, uti ducti ad templum tactis altaribus et simulacris jurarent, quod erat per præsentes Deos jurare. Justinus xxiv. 2. 8. 'Quo perducto in sanctissimum Jovis templum veterimæ Macedonum religionis, Ptole-

mæus sumptis in manns altaribus contingens ipsa simulacra et pulvinaria deorum inauditis ultimisque execrationibus adjurat, se sincera fide matrimonium sororis petere.' Videtur et Ovidius de Trist. ii. 53. ad formulam per præsentes Deos jurandi alludere, quamvis Augustum alloquatur: 'Per mare, per terras, per tertia numina juro, Per te præsentem conspicuumque deum.' Raderus.

§ 6 *Ejus consilii viris fortibus et illustr. participem*] Rarus loquendi modus, 'sum tibi consilii particeps.' Auctor Declamationum, quæ vulgo Quinctiliano (sive is pater, sive avus Fabii fuit) adscribuntur, ita locutus traditur raro exemplo, quod proinde observandum, nescio an etiam imitandum. Decl. 3. 'Mater in ruris operibus marito particeps.' Raderus. Non video, a quo illa, *fortibus viris et illustribus*, regantur: puto igitur deesse cum, legique oportere, *se ejus consilii fortibus cum viris*, &c. Nam ut per Ellipsin credamus omissum, vix persuademur. Sic enim et paullo post: 'Sciscitari inde pergit, cum quibus tantæ rei societatem inisset.' Scheffer. At cur non eadem difficultas oborta est; cum paullo ante hujus libri cap. 6. extr. legissent, 'Bazaentes sceleris particeps Besso?' ut sibi constet Curtius. Snak.

§ 7 *In parricidio*] Non venustius tantum, sed et rectius sit, *in parricidio*, quomodo volo prorsus emendari. Acidalius. Cujus judicium sequutus est Raderus. Facerem, si aut librorum auctoritas adstipularetur, aut illud vulgatum plane non subsisteret. Freinsh. *In parricidio* silentium promisisse in causa parricidiali, sive conjuratione. Cellar.

§ 9 *Sustinere non posset*] Quis Curtii gnarus dubitet eum scripsisse, *si id non sustineret*, et deinde glossam fuisse adpositam, *non posset*: *Si id non sustineret, non posset*. Unde ho-

mines ingeniosi videntes, id non subsistere, fabricaverunt hanc lectionem, quæ jam editiones obsidet. *Freinsh.*

§ 10 *Regnum quoque*] Post has voces commate opus est; sententia enim hæc esse debet: Dymnum ingentia, et in ingentibus regnum etiam promittentem versasse animum Nicomachi. *Modius.*

Versabat animum] Plane ut Maro *Æn.* iv. 290. 'In partesque rapit varias, perque omnia versat.' *Snak.*

§ 13 *Namque abunde constantis animi*] Pro integris ubivis hæc expressa sunt. At mihi clarum videtur, ante τὸ namque quædam excidisse. Alioquin nihil est, quod illa particula conjungat, potiusque tamen, vel at requiratur. *Barthius, Adversar.* xxvii. 15. *Namque*] Optime hæc vox connectit sequentia superioribus: de cuius elegantia alibi quoque egimus. Respondet enim tacitæ objectioni, aut dubitationi, et explicat, quo consilio silentium et operam spoponderit ille, quem toto animo ab eo scelere aliorruisse dixerat. Nihil ergo deest ante istam particulam, quod putaverat Adversariorum scriptor, xxvii. 15. quia sensus alias tamen, vel at requirit. *Freinsh.*

§ 15 *Fortissimis*] Valde blanditur illud Mss. *fortissimus*, ut ad exoletum referas, quem ille male sanus amator gaudio promissæ operæ sic extollat. Rectius tamen ad conjuratos refertur, quos ita commendat, ut ampliorum homini faciat animum: et tamen priori conjecturæ egregie favet Plutarch. de Amici et Adulat. Discrimine, cap. 23. Ὡς πον καὶ Πλάτων φησὶ, τὸν ἐραστὴν κόλακα τῶν ἐρωμένων ὄντα, κ. τ. λ. *Freinsh.* Male edidit *Freinshemius fortissimus*. *Heinsius.*

Dioxenum] Sic exserte Pal. 2. et reliqui eodem alludunt; editi corrupte *Dioseum*, aut *Diogenum*. *Freinsh.*

§ 16 *Dimissus Nicomachus ad fratrem*] Male in *Freinshemiana* hæc cohærent, nam verba, ad fratrem,

spectant ad sequentia, *desert*, quæ acceperat. Itaque post *Nicomachus* comma est scribendum. *Scheffer.*

Cebalino] Sic edidi cum Mss. non, ut editi, *Ceballino*. Juvat Plutarch. cap. 87. et Diod. xvii. 79. quorum illi est Βάλινος, huic Κιβάλινος, unica l. *Freinsh.*

§ 17 *Ex prima cohorte*] Plures amicorum cohortes fuisse docebit Lipsius ad Tacit. Ann. vi. 9. Curtius vero per *amicos* (quæ vox crebro in hisce libris occurrit) non simpliciter tales intelligit, sed ἑταίρους, id est, socios regis. Nam ita vocabantur intimæ admissionis apud Alexandrum; imo et ipsi milites, utrique tamen per gradus distincti. Harpocration in voce Πεζῆταιρος ex Anaximene: Ἀναξιμένης ἐν πρώτῳ Φιλίππικῶν περὶ Ἀλεξάνδρου λέγων φησὶν· ἔπειτα τοὺς μὲν ἐνδοξοτάτους ἱππεύειν συνεθίσας ἑταίρους προσηγόρευσε· τοὺς δὲ πλείστους καὶ τοὺς πεζοὺς εἰς λόχους, καὶ δεκάδας, καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς διελὼν, πεζεταίρους ὠνόμασεν· ὅπως ἑκάτεροι μετέχοντες τῆς βασιλικῆς ἑταιρίας προθυμότατοι διατελῶσιν ὄντες. Vides equestris dignitatis homines dictos ἑταίρους, vulgum vero militum ad distinctionem nobiliorum πεζεταίρους. Omnes tamen sine discrimine socios vocatos, ut hoc modo regiæ societatis participes ad munia militaria exsequenda alacriores redirentur. *Loccen.*

§ 18 *Perturbationis notas*] In ore indicia adfectuum apparent. Pacatus Paneg. Theodosii cap. 37. 'Ita intimos mentis adfectus proditor vultus enuntiat, ut in speculo frontium imago exstet animorum.' *Cellar.*

§ 22 *Metron erat nomen*] An *Metro-ni*? ut supra, 'Nicomacho erat nomen:' certe Ms. habet, *Metron ei nomen erat*, unde existimem *Metroni* scriptum fuisse Curtio: ita certe mecum legit Acidalius, quamvis non inficias eam, lege etiam Grammatica recte dici, *Metron nomen erat*, sicut et *Metroni*. *Raderus. Metron*] Ra-

derus cum Acidalio legit *Metroni*, cum et in Constant. Ms. legatur *Metron ei*. Idque præferam vulgato *Metron erat nomen ei*; in quo nulla Curtianæ venustatis in oratione disponenda vestigia. Ita bis hoc ipso cap. 'Nicomacho erat nomen:' 'Cebalino erat nomen.' *Freinsh.*

§ 23 *Super armamentarium*] Præfecto armamentarii. Armamentarium autem locus est, in quo arma reconduntur, Diodoro cap. 79. *ἀπλοθήκη. Cellar.*

§ 27 *Ille clamitare*] Pergunt editi, jurati credo Curtio corrumpendo operas conferre, *ille clamitare capit*. Modius.

Decurrisse] Bong. malebat *detulisse*, sic mox num. 31. *Freinsh.* Perinde esse videtur: nam detulisse est. 8. 10. 'Anditis, quæ ad eum delata erant.' Et ibid. n. 14. 'Credulos esse debere, vana quoque deferentes admittere.' Attamen etiam vii. 1. 29. est *decurrisse*: 'Ut ad Philotam decurrerent, qui placere vellent;' et placet hic festinationis verbum. *Snak.*

§ 28 *Item*] Forsan *iterum*. Acidalius. Quem sequuntur Raderus sic expressit. Sed certe fuit *item item*, hoc est, *idemtidem*, ut nunc malunt scribere. Sæpius enim quæsiit, ut solet, ubi objicitur animo res inopinata, et minime expectata. *Idemtidem* est subinde repetitis vicibus: sic infra vi. 9. 24. 'Soletis *idemtidem* a me petere.' Firmat emendationem et quod sequitur: 'perseverante eo affirmare,' quod arguit, non semel interrogatum fuisse. *Freinsh.* Magis placet Acidalii *iterum*, vel forte *interim*. *Snak.*

Institisset ei] An ursisset Philotam, ut denunciaret. *Insisto* cum dandi casu ad personam relato rarius apud scriptores reperies, ut dicant *insisto tibi*, id est, urgeo te, et ut hic apud Curtium. *Raderus*. Ad verbum 'instare' referendum esse hoc præteri-

tum docebit exemplum ex Cicerone pro Quinctio c. 10. 'Verum quoniam tibi instat Hortensius, ut eas in consilium.' *Snak.*

Ut perveniret ad se] Hæc ex glossa suspicor adjecta, quemadmodum et illa: *adfirmare, quæ dixerat*. *Scheffer.*

Carissimo] Ut patet ex Plutarch. cap. 16. et 19. *Freinsh.*

§ 31 *Meritus si*] An mirum est, si hoc malo, quam vulgata illa? *Cebalinus, inquit, ultimum supplicium meritis esset, si in caput meum præparatas insidias biduo texisset, &c.* Modius.

§ 33 *Non oportuit*] Mitte hic nugas Glareani, et ita lege, ut excusum est, quicquid somnient illi, qui non potuit pro eo nobis reponunt. *Modius.*

§ 34 *Non fuisse reticenda: complexusque regem*] Valde hic festinantur omnia, defensio, objectorum remotio, preces, complexus etiam, atque interim nullæ Alexandri partes. Ego nihil video, quod mutare sententiam cogat, qua olim ante verba, *cum Dymnus*, aliquid intercidisse credidi. Nam quomodo cumque interpreteris, non sane cohæret oratio, et omnino non omisit Curtius interserere verba regis. Deinde quid hoc, quod nulla dum impetrata venia in amplexus regis ruit? itane solent supplices, quibus læsæ majestatis crimen intenditur? Si genna complecti fecisset, scire quid diceret. At hoc quod dicit valde dubito, an licerit etiam 'carissimo quondam amicorum.' Ipse quidem infra vi. 10. 11. non regem se amplexum dicit, sed 'dextram' ejus. Sane pro Tiridate magni regis fratre, rege ipso, anxie paciscebantur Parthi apud Tacit. xv. 31. 1. 'Ne complexu provincias obtinentium arceretur.' Severus, teste Spartiano cap. 2. 'Quum eum quidam municipum suorum Leptitanus, præcedentibus fascibus, ut antiquum contubernalem, ipse plebeius, amplexus esset, fustibus eum sub elogio

ejusdem præconis cecidit, Legatum P. R. homo plebeius temere amplecti noli.' Tanti amplexus præsidium æstinabatur erga provinciales: immo erga regem exterum. Idne temere licuisset subdito adversus suum regem, eumque Alexandrum, supra mortale fastigium se efferentem, nec jam Philippi, sed Hammonis filium? Ego sane (quando hæc studia ad vitæ communis usum produci possunt et debent) valde pro scholastico facturum putem, qui in ejusmodi periculo Curtianum hunc Philotam imitaretur, quantacumque etiam prius gratia florisset. Ergo geminas hic lacunas intercedere suspicor, alteram ante *cum Dymnus*, alteram ante *complexusque*. Freinsh. Incertum cujus hæc verba sint, Philotæ, Alexandri, an Historici. Mutila enim esse, etiam Freinsheimius agnovit, et post illum alii editores; nemo vero ausus fuit supplere. *Cellar*. Non quidem audax ego, sed si verba sub Philotæ persona continuentur, quasi diceret: *nunc quidem liquere, quum Dymnus interemerit se ipsum, qualiacumque erant, non fuisse reticenda, sensus sibi constare mihi videtur. Snak*.

Complexus regem] Non cohæret cum prioribus. videtur ergo, tum ante *quum Dymnus*, et ante *complexus*, aliquid deesse. Consule Freinsheimium. *Cellar*. Nisi plane cæcütio, non hæc tam hiulca sunt, quam forte sunt visa: nam festinatus complexus absque impetrata venia, ardori consueti amici potius condonandus, quam ad omnes severitatis leges exigendus fuisse videtur; præsertim cum coram rege, nondum in iudicio, res agatur, et carissimis suis amicis familiarior fuerit Alexander, quam reges plerumque solent. *Snak*.

§ 35 *Videri sibi*] Si tollas illud *sibi*, ex vulgari usu vocem *rideri* transfers ad forensem: quo et usus Curtius tam hic, quam infra vi. 11. 34. 'Satis quæsitum videri.' *Videri* enim judi-

cis vox est, caussa cognita pronuntiantis. Clarum id ex Cic. Academ. Quæst. II. 47. ubi, 'quæ jurati iudices cognovissent, ut ea non esse facta, sed ut videri pronuntiarent,' a majoribus institutum ait. Sic apud Festum: 'Parum cavisse videri pronuntiat magistratus, cum de consilii sententia capitis quem condemnaturus est.' Sic intelligendus Cassius apud Tacit. xiv. 43. 4. 'Pronuntiemus ultro, dominum jure cæsum videri.' iv. C. ad l. Corn. de Sicar. 'Eum, qui inferendæ cædis voluntate præcesserat, jure cæsum videri.' Plin. xiv. 13. 'Cn. Domitius iudex pronuntiavit, mulierem videri plus vini bibisse, quam valetudinis caussa.' Vide omnino Cujac. Observ. III. 29. Polletum in Histor. Fori Rom. v. 15. et Savaron. ad Sidon. Epist. III. 12. *Freinsh*.

CAP. VIII. § 1 *Advocato consilio*] Vide supra iv. 11. 2. *Cellar*.

§ 2 *In paucis*] Adeo ut æquiparet eum Hephæstioni, quem quantum dilexerit, satis ostendit Curtius x. 4. 11. Plutarch. cap. 83. Diodor. xvii. 114. *Freinsh*.

§ 3 *Jactatione*] Colonienses membranæ *taxatione*, et eadem manu adscriptum, *vel jactatione*, Sigebergensis *actione*. Modius. *Jactatione virtutis*] De Philotæ jactantia apud Plutarchum cap. 86. et quantum ea res damni adferat ministris regum, exemplis multis ostendit Gruter. Disc. in Tacitum cap. 33. *Freinsh*.

§ 4 *Utinam in principio quoque, &c.*] Intricata satis hæc sunt. Et sane floriditas Curtiana talibus declamatorio affectui obnoxia magis est, quam summorum auctorum auctoritas ferat. Præcipue de Orationibus hoc dictum volumus, fictis declamatorio flosculis ex umbra scholæ ostentandis. Sensus hujus periodi, fortassis non cuivis liquidus, hic est: Velle Craterus sese ait, antequam Philotam evocatum sententia absol-

visset, Regem concilium hoc amicorum convocasse. tum enim inter eos sese hoc Regi consilium daturum fuisse; uti vel plane dissimularet, Philotas sese jure suspectum habere conjurationis initæ, vel, quod reliquum est et animo habet, non audet primore loco eloqui, ne præceps odium inimicum absolveret potius, quam condemnaret, sed per ambages demum eo venit, ut morti admovendum indicet fuisse. Sic namque futurum, ut gnarus quantum deberet regi Philotas, ut a quo merita et propinqua jam morte sit absolutus, sæpius extremi sui periculi recordaretur, quam regiæ clementiæ, quorum prius in posterum illum a tali conamine abstineret, alterum ad porro tale quid audendum incendere poterat. Consumpta enim misericordia nullam super spem veniæ esse: et tantæ audaciæ, potentiæ, animi tam magni virum invitum summi supplicii debitorem jam Regi futurum, quem in comperta re tam socordem vindicem expertus esset, ut uno verbo placatus ignosceret capitali crimini, quin postea violentiori affectu eo rem deducitur, ut sera indulgentiæ pœnitudo Regem sit secutura. Hæc mens est acutissimæ calumniæ, quam miro artificio ex laudabili Regis indulgentia Craterus invidia ardens derivat. *Barthius, Adversar. xxvii. 15.*

§ 5 *De periculo suo*] Pro istis erat in editis, *paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum, cogeres potius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio*: unde forte legendum: *paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres sæpius de periculo suo, quam, &c.* Forte inquam ita legendum; sed nihil affirmo, eoque nec muto. *Modius.*

§ 6 *Tantum ausus*] Vulgo, *tantum facinus*, et ita Terentius: 'Eho meatu, tantum facinus ne audiui quidem.'

Verum ego, ut alias dixi, nihil temere contra membranas recipiendum censeo, sine quo alioqui stare posset oratio. *Modius.* Mss. omittunt vocem *facinus*, quod plerique omnes antiqui codices addunt, et fieri potest, ut ex glossemate irrepserit. *Raderus.*

§ 7 *Parmenionem*] Arrianus iii. 5. 21. scribit, propter eum metum maxime interfectum mox fuisse Parmenionem. *Freinsh.*

§ 8 *Beneficia odimus*] Quod fit præsertim in magnis beneficiis, et quæ gravant capientem. Tacit. iv. 18. 3. 'Beneficia eo usque læta sunt, dum videantur exsolvi posse: ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur.' Lipsius ad ista Senecæ de Benef. ii. 24. 1. 'Tutius est quosdam offendere, quam demeruisse: argumentum nihil debentium odio quærunt.' Interdum etiam 'gravis est ipsa beneficiorum potentia,' ut ait Florus iv. 2. 92. Evenit ergo quandoque, 'ut quosdam habeamus infestissimos, non post beneficia tantum, sed propter beneficia.' Seneca de Benef. iii. 1. 1. Hoc sensu Senec. Tragædus Medea vs. 504. 'Ingrata vita est, cujus acceptæ pudet.' Et Oedip. vs. 701. 'quisquis in culpa fuit Dimissus odit.' Quæ verba huc non absurde trahas, licet illic alio sensu posita. Vide et 19. Epist. Senecæ in fine. *Freinsh. Quædam beneficia*] Quibus probrosum et infame est indignisse. Simili modo Tacit. Ann. iv. 18. 'Beneficia eo usque læta sunt, dum videntur exsolvi posse, ubi multum antevenere, pro gratia odium redditur.' *Cellar.*

Scito tibi] Sic de conjectura scripsi: cum in libris omnibus invenissem: *sciotibi*, quod minus placebat. *Modius.* *Scio*] Legendum, *scito*, nam hic *scio* locum habere non potest, ut in superioribus. Raderi editio habet *scias* in contextu, *scio* in margine, quæ est lectio Mss. *Clericus, Judic. x. 7.* Recte Clericus hoc loco legendum esse con-

tendit *scito*, pro *scio*. Nam paullo post rursus regem Craterus appellat, vel potius allocutionem continuat: 'latus,' inquiens, 'a domesticis hostibus muni.' Nec ignota cuiquam esse potest illa loquendi ratio per *scito*, quod ter in eadem epistola usurpare placuit Ciceroni Ep. v. 7. *Heumann. Parerg. Crit.* p. 178.

§ 9 *Hostibus*] Illud *hostibus* futilis glossa est librarii, qui *domesticos* non omnes hic censi putabat; recte quidem, si acumen in repetitione ex superiori eadem voce petendum animadvertere potuisset. *C. Barthius, Adversar. xxvii.* 15.

Nihil metuo ab externo] Non video, cur ipse hic de suo metu nominatim agere debuerit. Quid enim? si aliud iudicium fuisset aliorum? Suspicio itaque, sententiam protulisse generatim: *nihil metus ab externo*, pro nullo metus est ab externo, externum non metuimus. *Scheffer.*

§ 10 *Suppressurus*] Rectissima praesumptio, quamquam (ut sunt res hominum) non ubique certa. Reperitur enim, qui nullo malo consilio pressit, sed ut diligentius rem exploraret, quod de Marcello scribit Procopius lib. III. Gotthic. in conjuratione contra Justinianum. Sed ibi omnia cum fide prudenter acta simile nihil habent cum Philotæ negotio, ejus summa defensio est, se non credidisse tam levi auctori. Cur enim ab ipsius incredulitate cum summa negligentia conjuncta (ut jam abfuisse dolum largiamur) incolumitas regis pendeat? Certe legi Juliae olim æquum visum est, in adulterio uxoris dissimulato 'puniendum esse maritum, cum excusare ignorantiam suam non potest, vel adumbrare patientiam prætextu incredulitatis,' ut est in lib. xxix. de Adult. Hoc in privato crimine, si cum Majestate compares, ejus incolumitati totius reip. salus innititur. Nullo igitur modo excusandus est Philotas, aut

pro insonte habendus. Jurisconsultorum aliqui nulla distinctione omnes, qui insidias in principem retineant, eadem pœna afficiendos putant, qua sceleris complices: 'quando maleficium committitur in personam, cujus potestati debet esse subiectus' ille, qui rescivit de facinore. Bartol. in l. Utrum ad L. Pompei. Cujus animam licet Baldus in l. xxxi. Depos. ea causa in inferno torqueri autumet; certum tamen est, vix esse, ut cui tali in casu penitus ignosci debeat. Sane pro diversitate circumstantiarum alii atque alii gravius puniendi sunt. Merito igitur jure Impp. in l. Quisquis § penult. c. ad L. Jul. Maj. eandem pœnam interminati sunt consensu; ut vicissim indicibus impunitatem et præmia. Inter Caesaris interfectores etiam consensu scripti sunt, ut scimus ex Dione XLVI. 8. 9. et Appiano, itemque Suetonio Ner. cap. 3. *Freinsh.*

Auctor aut particeps] Immo ut Plutarchus testatur ὄργανον fuit ἀπὸ μέλ-
ξονος ἀρχῆς ἀφιέμενον, instrumentum a majore principe (Parmenione sc.) motum. *Loecent.*

§ 11 *Nuntiasset*] Sola interpunctione lucem reddimus loco parum alias intellecto. Comparisonem enim odiosam instituit inter quemvis ex vulgo, et Philotam ea nobilitate, ea apud regem gratia, tot præmiis auctum, tot honoribus, ut appareat gravissimum esse delictum, quod tam multiplex nexu regi devinctus, quæ ad caput illius pertinebant, texisset: cum alii omnes, quamquam longe minori vinculo adstricti, pro nefario scelere id habituri fuissent. *Ne Cebalini quidem exemplo*, (sic enim cum Mss. legendum) motum fuisse Parmenionis filium; nam hæc ita cohærent: *fuisse cursurum? Ne Ceb. quidem ex. qui ex fr. comp. i. nuntiasset, Parm. fil. Pr. equ. o. a. regis arbitrum? simulasse etiam, &c.* Confer. Tacit. i. 42. 5. *Freinsh.*

§ 12 *Conscientiam suam exonerare*] Quæ taceri nefas esset, indicare. Repetitur hujusdem libri cap. 10. n. 9. eodem sensu verbum *exonerare*. Cellar.

§ 13 *At enim non credidisse*] Impressi; *at enim si non credidisset talia deferentibus pueris, cur igitur, &c. in-ep̃te, perperam. Modius.*

§ 14 *Magnum animum habere*] Intellige, *debere*, ut in altero mox membro subjicitur: *cum de salute regis timeretur, credulos esse debere*, quod omisit in priore, ne cogeretur eandem vocem in una periodo iterare. *Raderus.* Nervosior simplex verborum sensus, neque enim interpolata vox *debere* requiritur, nisi ad debilitandum sententiæ acumen, quod aurito probabitur facile. *Snak.*

Credulos esse debere] Tullius etiam scorto credit de conjuratione Catilinæ, additque Orat. III. in Catil. 'Ego non arbitrabar in tantis reipublicæ periculis mihi esse nimiam diligentiam pertimescendam.' Claudius Imperator hic præceps erat: 'Nulla adeo suspicio, nullus auctor tam levis exstitit, a quo non mediocri scrupulo injecto ad cavendum ulciscendumque compelleretur;' ut refert Suetonius. *Loecen.*

§ 16 *Invitatus*] Ne quidquam de mutato regis animo suspicaretur. Domitianus Actorem summarum, pridie quam in crucem ageret, sibi familiariter in toro assidere jussit, partibus etiam eum de cœna dignatus, securumque et hilarem dimisit. Eadem benevolentia signa erga Aretinum Clementem indemnatum exhibuit. Sueton. cap. 11. ut et Mithridates tetrarchas Galatiæ uno convivio omnes trucidavit, præter tres qui effugerunt, ut est apud Appianum in Mithridaticis. Absalomus, sanctissimi regis degener et impius filius, per speciem convivii Ammonem fratrem interemit. In plura passim hoc genus exempla dissimulatæ crudelitatis

et simulatæ amicitia apud scriptores incidet. *Raderus.* Sic Ochus 'septum altis parietibus locum cinere complevit, suppositoque tigno prominente, benigne cibo et potione exceptos in eo collocabat; e quo somno sopiti in illam insidiosam congeriem decidebant.' Val. Max. IX. 2. 6. ext. ubi obiter moneo, deceptum nominis similitudine Dario Hystaspis et septem Persis adscripsisse, quæ ad secundum Darium pertinebant. Hoc enim clarissimum est: nam neque ille Darius, qui Magos sustulit, Ochus antea vocatus est, neque etiam conjuratos ita peremisse legitur. *Freinsh.*

Ultimus ipsi epulus] Totus locus contaminatissime ita vulgo legitur: *Invitatus est etiam Philotas ad ultimas ipsius epulus: et non cenare modo, sed etiam familiariter alloqui eum eo, quem damnaverat, sustinuit.* Modius.

§ 17 *Luminibus extinctis*] Non tempus significatur, sed occultatio intrantium, hoc est, sine consuetis luminibus, quæ noctu præferri solebant, coivere, ne observarentur. *Cellar.*

§ 18 *Dispositi equites*] Nescio, an membranas sequi semper verius sit, vulgata sane scriptura, quæ est: *jam ad omnes uldit dispositi milites, equites itinera, &c. mihi displicere non potest. Modius.*

§ 19 *Singulos deni*] Eleganter *deni*; aliud est decem, aliud deni. Decem non plures umquam significat; deni possunt esse viginti, triginta, centum, mille, et amplius in decem divisi. Hic pro centum vox sumitur. Decem erant satellites quasi duces, quibus singulis deni armigeri additi sunt, qui efficiunt centum. ita boni scriptores semper et locuti sunt et loquuntur. Poëtæ tamen suo more voce nonnumquam abutuntur, ut denos, vel senos, vel id genus vocabula, pro decem aut sex usurpent. *Raderus.* *Singulos deni*] Primo electi fuerant decem, quibus maxime fideba-

tur, ii deinde jubeantur singuli denos alios ex amicis notisque suis adsciscere. Hoc et alibi factum, fictumve. Nam et Xenophon in Cyropæd. pag. 23. A. et Livius x. 38. 12. Suetonius Othone cap. 5. et alii similia exempla habent, quod satis scio. Est is 'mos militaris, quo vir virum legit,' de quo Tacit. H. 1. 18. 2. Liv. ix. 39. 6. Cic. pro Milone cap. 21. Freinsh.

§ 20 *Aditum moliebatur*] Magno conatu movebat, vi aperiebat. *Cellar.*

§ 22 *Inimicorum meorum*] *Legē: vicit, inquit, bonitatem tuam, rex, inimicorum meorum acerbitas, nec plura elocutum capite velato in regiam adducunt.* Editi libri habebant: *vicit, inquit, bonitatem tuam, rex, inimicorum acerbitas: nec plura locutum capite velato in regiam adducunt.* Modius.

Vicit, inquit, bonitatem tuam, rex, inimicorum acerbitas] Ita Florus iv. 1. 2. 'elementiam Cæsaris vicit invidia.' Quod et de suis inimicis metuens Demosthenes Ep. 2. scribit: *Μη κυριώτεραν τὴν τοῦτων ἔχθραν τῆς παρ' ὑμῶν χάριτός μοι γενέσθαι.* Ne committatis, ut illorum odia plus valeant, quam vestra benevolentia. Loccen.

Capite velato] Non ex more quodam, sed ne agnitus, nondum comperta causa cur comprehensus esset, vulgi ceterorumque consternationem concitaret; vel etiam injuriam suam querens, quod fecit apud Liv. xxiii. 10. 7. Decius Magius; et alius apud Tacit. Annal. v. Ad prius spectant exempla Læti Præf. Prætorio, apud Capitolin. Pertin. cap. 11. Antonii, apud Plut. cap. 15. Scipionis, apud eundem Apophth. Rom. cap. 23. et nebulonis ejusdem apud Diodor. in fin. Excerpt. Vales. Æschlinis apud Plutarch. in Vitis x. Oratorum 8. 5. et nescio cujus apud Apulei. in Edit. Beroaldi pag. 358. f. diversas causas habuerunt. Inter sacra caput velari consuesse liquet ex Nostro iv. 13. 15.

et Torrentio in Sueton. Vitell. 2. 13. Freinsh.

§ 23 *Sex millia*] Quid ita? sex millia tantum habuit sub signis Alexander, cum paullo ante vi. 6. 35. plures sex millibus in supplementum Zoilō dūce acceperit? Codices nonnulli, quod deterius est, tantum quinque millia numerant, et quidem Mss. sed nullum, ut reor, mendum in numero; nullus error in scriptura, si recte attendas. Nam quamvis præcepit rex, ut omnes armati convenirent, intelligendi sunt tamen Macedones potissimum, quorum judicio stabant rei, lege enim Macedonica judicati sunt, non aliorum Græcorum, nec peregrinorum militum, aut mercede conductorum. Interfuere tamen alii, præsertim ex ducibus, non Macedones, ut infra vi. 9. 35. ipse Philotas testatur. Rex ipse Macedones judicatos affirmat infra vi. 9. 34. eoque rogat Philotam, qua lingua uti velit in dicenda causa. Raderus.

§ 25 *De capitalibus*] Capital profecto fecerunt hi, qui principes hunc locum ita interpolaverunt: *De capitalibus rebus reges vetusto Macedonum modo inquirebant.* *Exercitus in parte erat vulgi, &c.* nam quæ hæc est, pro Deum atque hominum fidem! non dico jam audacia, sed temeritas? Itane vero agitis, impudentissimi nebulones? atqui ut de veterum librorum consensu taceam, aliud sane res ipsa clamat. Denique si reges inquirebant de rebus capitalibus, quomodo addit Curtius, *nihil potestas regum valebat, nisi prius auctoritas valisset?* Aut quomodo erit exercitus in parte vulgi, ubi vulgus nullum est nisi militare? quod vos si intelligi dicitis, scire lubet, quid illud exercitus sibi velit: sed nec dicitis, et si diceretis maxime, et verissimum alioqui esset, audiendos censerem, adeo nihil unquam tantillum bonæ rei a vobis proficiscitur. Modius. Modius hunc locum sic restituit: *D. c. rebus*

vetusto M. m. inquirebat exercitus: et hoc confirmat Diodorus: Τὴν κρῶσιν ὑπὲρ τούτων τοῖς Μακεδόσι ἐπέτρεψε. Rex Macedonum iudicio cognitionem permisit. Porro: in pace erat v. n. p. r. v. n. p. v. a. Postrema verba sic lego: nisi ipsius (scilicet vulgi) valuisset auctoritas. Loccen.

In pace erat vulgi] Apud Macedones rex ipse populum, sen exercitum, foris, plebem domi consulere debebat, in cuius pace, auctoritate, potestate reus erat, donec iuberet rem vivere vel mori. *Raderus.* Mirum horum verborum interpretamentum *Raderi.* Ego sic capiebam, quasi dixisset, *Id in pace erat vulgi:* quam tamen voculam pro more suo omisit. *Id,* ea res, nimirum ut iudicaret in capitali causa: *in pace* dixit, hoc est, tempore pacis, vulgi id erat. Exemplum ejus moris apud *Probum Eumene:* ‘Hic, qui deseruerant, exercitu suffragium ferente, capitis absentes damnantur, in his *Eumenes.*’ Idem et *Diodor. xviii. 37.* narrat. Vide insignem locum *Polybii v. 27.* ubi de *Leontio. Freinsh.* Id, sive ea res, videlicet judicare in causa capitali, pacis temporibus erat penes populum. *Cellar.*

Nisi prius] Bona hæc lectio et vera, quam nuper explicavimus in *Indice Floriano*, vocab. *Auctoritas*; ubi *Florus* plebem auctoritate *Menenii* revocatam scripsit; hoc est, persuasione viri gravis et prudentis reducatam. Sic apud *Cicer. Offic. iii. 27.* de *Regulo*, qui captivos negabat reddi debere: ‘Cujus cum valuisset auctoritas:’ hoc est, cum persuasisset patribus ita faciundum. Hujus igitur loci sensus hic est: Rex pro potestate necem reo inferre non poterat, nisi prius populo approbasset sententiam. Sic apud *Sulpic. Sever. Hist. Sacr. lib. ii.* hæc opponuntur: ‘potestate regis usuri, ubi auctoritate sua parum valuissent.’ *Politici*, qui hoc loco utuntur, ut regi persua-

deant, eum auctoritati parandæ, tamquam munimento potentiæ, incumbere debere, mentem hujus scriptoris non sunt assequuti. Multominus *Surius*, qui ad *Ann. mclx. ex* ‘Apostolicæ sedis auctoritate’ probare vult potestatem. *Freinsh.* Macedonum reges non habebant potestatem damnandi aut absolvendi capitali crimine, nisi auctoritas et approbatio populi vel militum accessisset. *Cellar.*

§ 26 *Patrasset]* Rectius hoc, si milites spectas; patratum enim nescio quod magnum scelus a *Dymno* suspicabantur. Sin rem intueris, melius tum erit, si cum membranis *parasset* legas; parati enim, non patrati facinoris pœnas dederat *Dymnus. Modius.*

CAP. ix. § 1 Rei] Sic esse legendum non dubitabis, cum variarum libellum introspexeris. Ego libens etiam præcedens vocabulum mutem, *haud parvæ rei. Freinsh.*

§ 2 *In terram]* Nihil huc pertinent oratoriæ moræ, priusquam incipiant loqui. Sed gestus hic ex interiori affectu nascitur, ut supra ad *v. 5. 23.* notatum est. Quo pertinent exempla *Virgiliana* a *Radero* adducta *Æn. i. 565.* ‘Tum breviter Dido vultum demissa profatur.’ Et *Æn. iii. 320.* ‘Dejecit vultum, et demissa voce locuta est.’ *Freinsh.*

Hominum scelere] Ita opponuntur *Dii* hominibus: de cetero libri impressi habebant, *paucorum hominum scelere. Modius.*

Vestri] Excerpta *Var. Lect. Bongars.* notant in *Mss.* esse *vestri*; adscriptumque est nomen *Gellius*: opinor *Virum* illum *Clarissimum* id adnotasse, quod pro vera haberet eam lectionem, *conspetus vestri*, pro *consp. vester*; et ex *A. Gellio* defendere statueret, in cuius *Noct. Attic. xx. 6.* ejus generis exempla reperiuntur. Atque sic etiam locum hunc scripsit *C. Barth. Advers. xxviii. 6.* apud quem bonos scriptoris hujus codd. fu-

isse novimus. Item Rubenius Elector. i. 33. ut pntem genuinam esse lectionem, præ illa editionum, *vester*. Ita supra iv. 12. 9. dicere maluit 'originem sui' quam 'originem suam.' Plinius Epist. ix. 19. 7. 'Memoria nostræ durabit, si vita meruimus.' Freinsh.

Quoniam spiritus, immo unus vitæ meæ fructus est] Hæc verba merito doctis suspecta sunt: nam nulla ratione id quod minus dictu sequitur, præcedente eo, quod majus, cum particulæ immo natura prorsus clare repugnet. Lego: *Quoniam speratus, immo unus, &c.* Sententia apta. Primum spes suas, deinde omnem vitæ fructum homo ambitiosus militibus oggerit. Notandum vero hac quoque occasione spiritum aliquando latius vitæ cursum designare. Avienus ora maritima, 'regionis ejus, quam vetustis paginis Æquam per omnem spiritus nostri diem, secretiore lectione acceperam.' Barthius. *Advers. xxviii. 6.*

Spiritus] Supposititium est, libenterque verbum vicarium ei dem, *supremus*. Ruben. d. l. At Barthius *speratus* legit: ego illud longe præferam, qui sciam eo ordine sæpe consurgere orationem. Freinsh. Suspecta vox *spiritus*. Barth. *Adversar. xxviii. 6.* legit *speratus*. Rubenius, quem Tellierius sequutus est, *supremus*. Freinshemius in Rubenii magis, quam Barthii sententiam inclinat. *Cellar.* Forte legendum, *præcipuus, immo unic.* Heinsius.

§ 4 *Autem*] *Malo enim*. Bongarsius.

§ 5 *Ejusdem amentiae*] *Ejus amentiae comites* vulgo; quod qui probabit, illum ego jam non amentiae comitem, sed ipsam esse amentiam audacter pronuntiabo. Modius.

§ 7 *Particeps destinabatur*] Editi: *nullius eorum indicio Philotas in particeps sceleris destinabatur*; sed quid illis facias, qui nullius boni consilii

participes sunt? *Modius*. Quod vulgo est, *in particeps sceleris*, ferri possit, si *inter emendes*. *Acidalius*. *Particeps*] Ita in Codice Constantiensi exaratum est, et Modius legit, vulgo, *in particeps*: scriptum cum Acidalio reor, *inter particeps*. Raderns. Sic mox vi. 9. 5. 'inter conjuratos.' Mss. lectio est *inparticeps*, unde fieri quidem posset, *in parte cepti scel.* sed non placet. Freinsh. *Destinabatur*] Designabatur ut socius sceleris. Vide supra iv. 8. 6. *Cellar.*

Itaque indignatione] Ordo turbatio, quia sensum facit valde ambiguum et obscurum. Est autem talis: Itaque vox indicum, pressa indignatione, excepta est silentio, id est, quia indices per indignationem non nominaverant Philotam, ideo tacuit exercitus, nec signum de se gravioris alicujus commotionis edidit. Ideo rex, ut acueret eum in Philotam, subjicit quæ sequuntur. Scheffer.

Pressa] Mss. *expressa*. ix. 3. 'Ne sic quidem ulli militum vox exprimi potuit.' Ibid. 'voces necessitate expressas.' Nos ad Paterculum. Heinsius.

§ 8 *Ad ipsum*] Planius, et nisi valde fallor, verius, *ad ipsum*, quam *id ipsum*, et firmante postea uno Mss. recipiendum putavi. Freinsh.

§ 9 *Incertam rem*] Locus oppido obscurus, et qui fortasse, ut in omnibus membranis etiam scribitur, ita legendus sit: *Incertam rem deferens tormenta non timuit Cebalinus. Ne momentum quidem, &c.* Vide tamen Glareanum, qui dum negativam delendam censet, et sic lucem de tenebricoso suo lumine Curtio accendere nititur, etiam majores ei tenebras offundit. *Modius*. Quis ille, qui rem deferens incertam tormenta non timuisse dicitur? Addi nomen debuerat: nec potest vero capi de Philota: quod cum putaret Glareanus, intricavit se magis et locum quam expedit. Etiam Modius hæret, cui

obscurum oppido locum esse penitus assentior; illud quoque fere, ut in membranis scribitur, ita legendum. Earum ista scriptura: *Incertain rem deferens tormenta non timuit Cebalinus. Ne momentum quidem, &c.* Ita quidem hercle distinguendum potius. Nam deferebat a fratre audita Cebalinus. At idem etiamne ad Alexandrum irrupit ipse commodum lavantem? Id vero falsum. Non enim hic ipsi regi, sed Metroni cuidam indicium deferebat, qui recta protinus Alexandro. Hujus omissum nomen inserendum rursus, et omnia sunt plana. Perit illud affinitate literarum, quæ excipiebant. Ita vero scribe nunc et interpunge: *Incertain rem deferens tormenta non timuit Cebalinus. Metron ne momentum quidem temporis distulit exonerare se, ut* (fortasse quin melius) *eo, ubi lavabar irrumperet*: ne dubites, audi et recognosce superiora, quæ probant non modo, sed flagitant, sed exposcunt: 'Cœperat Cebalino esse (Philotas) suspectus, itaque non ultra interpellandum ratus, nobili juveni (Metroni erat nomen) super armamentarium posito, quod scelus pararetur indicat. Ille Cebalino in armamentario abscondito protinus regi corpus forte euscianti, quid index detulisset, ostendit.' Satin clare, satin ordine ista Curtius? ille quidem plene omnia hæc et plane. Nam Arrianus breviter, nec adeo diserte. Diodorus paullo disertius ac prolixius, idem mutile tamen sæpe, neque hic nomen exprimit ejus, qui iudicii Cebalini index. Unum fuisse ex regiis pueris ait, sed bene, quod ex Curtio nobis et hoc et alia constant, ne foris quæramus, cujus abunde est copia domi. *Acidalius*. Torsit hic locus et Glareanum, et Modium, propter nomen Metronis omissum, quod reposuit Acidalius. *Raderus*.

Tormenta non timuit] Imo timuit, et propterea conjunctionem patefecit,

quam si suppressisset, merito etiam timuisset, ne suspectus fieret, ut Philotas factus est. Proinde vere Glareanus negantem particulam induendam putavit, et est comparatio inter Cebalinum, Metronem, et Philotan. Cebalinus quamvis adhuc incertain rem deferret, tamen timuit tormenta, si non deferret. Metron etiam timuit, et statim irrupit ad me, quamvis importunus, ubi lavabar. Solus Philotas nihil timuit, nihil credidit. En opposita sunt *timuit*, et *nihil timuit*. Quod si dicas retinendam voculam, *non*, esseque hunc intellectum: Cebalinus non timuit tormenta, quamvis rem adhuc incertain, ut de qua certo nondum constaret, deferret, et calumniator deferri posset, quod innocentes per invidiam traduceret, et suspectos faceret: Metron etiam non timuit, quamvis invocatus penetraret ad balneum Alexandri: sed quæ sequuntur de Philota non habebunt locum: *solus Philotas nil timuit*: tollenda ergo sine controversia vox *non*. *Raderus*. *Non timuit*] Cave negationem tollas, ni sententiam deteriorem velis reddere. Cebalinus rem detulit, etiam cum periculo tormentorum, per quæ inquire poterat, si quid in ejus delatione suspectum fuisset: quod evincunt etiam illæ voces, *incertain rem deferens*. Nisi enim statim patuissent insidiæ, torqueri potuisset, ut cujus ope, consilio, quibus indiciis tantam rem detulisset, cognosceretur. *Freinshemius*.

Metron] Certissimam Acidalii correctionem sequuti sic edidimus, quod et Raderus jam fecerat. Omnia urgent et postulant ita legi; etiam illud, *Philotas solus nihil timuit*; quod *solus* valde tepidum foret, si unum tantum nominasset, qui timerit. Sed robustissimum hoc, quod dicitur irrupisse quidam ad regem, ubi lavabatur, quod non Cebalino, sed Metroni convenire, ex ipso Curtio satis

perspicue constat. *Freinsh.*

§ 10 *Solus*] Invidiose hoc et acerbe, Cato apud Sallust. Catil. 52. 10. in Cæsarem: 'Sin in tanto omnium metu solus non timet, eo magis refert, nec mihi nec vobis timere.' *Freinsh.*

Regis si periculo] A membranis hæc sunt: vulgo legitur, *iste regis periculo cum moneretur, vultum non mutaret?* aliqua quidem sententia, sed non optima; et nescio quid factum sit, ut sequentia omnia usque ad illud *facinus* ab eisdem membranis absint, unica pro ipsis voce *occultum* supposita, hoc modo: *Iste regis si periculo commoveretur, vultum non mutaret? occultum facinus et avida spes regni, &c.* Nescio, inquam, nescio, quid hic factum sit; tantum suspicor latere aliquid, quod in hoc tempore non capio. *Modius.* *Iste*] Veram puto lectionem, quam et libri præferunt, *Iste si regis periculo commoveretur, &c.* Longe certe deterior illa, *Iste regis periculo cum moneretur.* Hoc enim vult efficere: Philotæ non esse curæ salutem regis, atque id deinde trahit in crimen conjurationis. *Freinshemius.*

§ 11 *Avida spes regni*] Videtur Curtius ante oculos habuisse istud Sallustii: 'Natura mortalium avida imperii, et præceps ad explendam animi libidinem,' quæ et multos præcipitavit. *Loccen.*

Capit, spirat] Editi, *sperat*; sed sic Apulcius: 'Jam jam sursum respicit, et Deam spirat mulier.' Et Silius meus, 'Et fratrem spirat in armis.' *Modius.* *Spirat*] Hoc malui, quod calidius est, et *avida* illi *spei* magis congruit: lentius erat illud vulgatorum, *sperat.* *Freinsh.* Vulgo, *sperat*; *Freinshemio* debemus calidiorem vocem, *spirat*, præ lentiore vulgata. *Cellar.* Et cur non *Modio*? *Snak.*

§ 12 *Orbitas*] Nam illa contempta, et injuriæ obnoxia, tamquam nullo

vindice; ut contra 'liberi subsidia' sunt 'dominationi,' ut vocantur Tacito 1. 3. 1. Quem ad locum elegantissimi ingenii virum C. Forstnerum vide. In eam sententiam Euripides *τύραννοι παῖδες ἔρπυα δώμασι*, id est, vertente Lipsio, *munimen aulae regii sunt liberi.* Suetonius de Galba 17. 1. 'Despectui esse non tam senectam suam, quam orbitatem ratus, Pisonem, &c. filiumque appellans produxit in castra.' Et de eodem Tacit. Hist. 1. 16. 5. Hac de causa Nerva, qui propter senectutem minime 'honorabatur, sed contemptus erat, in Capitolinum conscendit, ibique magna voce; Quod felix, &c. Trajanum adopto.' Xiphiliu. ex Dione. *Freinsh.*

Quod sine liberis sum] An non hæc explicativuncula vocis *orbitas*? *Freinshemius.*

In vobis] Sic Clearchus ad suos milites: 'Vos ego mihi patriam, vos amicos, vos socios duco; vobiscum ubicumque fuero, honoratum me fore existimo.' Xenophon *Ἀναβάδ.* lib. 1. *Freinsh.*

Vobis salvis orbus esse non possum] Similiter Cicero ad Quintum fratrem Ep. 1. 3. extr. 'Filiam meam, et tuam, Ciceronemque nostrum, quid ego, mi frater, tibi commendem? quin illud mæreo, quod tibi non minorem dolorem illorum orbitas adfert, quam mihi, sed te incolumi orbi non erunt.' Ceterum *orbus* hic singulariter sonat, non qui liberos amittit, sed qui nullos genuit. *Cellar.*

§ 17 *Consobrinus*] Consobrini dicuntur, qui ex duabus sororibus geniti sunt, adeoque Amyntas ex sorore Olympiadis natus est, materque Amyntæ matertera Alexandri fuit, et Alexander, rex Epiri, avunculus. Soror autem Olympiadis apud Justinum VII. 6. fuit Troas, quam Arisba, rex Molossorum duxerat: ita Amyntas Arisbæ regis et Troadis filius, consobrinus Alexandri fuit. Vocat eum-

dem consobrinum diserte etiam Justinus l. xii. 'Tunc,' inquit, 'Parmenion, et Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti, tunc Attalus, Eurilochus, Pausanias, alique Macedoniæ principes extincti occurrebant.' *Raderus*. *Consobrinus*] Amyntas Perdiccæ Maced. regis F. fuit sub tutela Philippi patrui. Filiæ nuptiis ab eo honoratus, Alexandro successori vitæ insidias parat, eadē ejus regnum ad se retracturus: quibus detectis et pœnas scelerati conatus luit, et in amicum Philotam, Parmenionis F. occultum Regis odium concitat. Polyænus viii. 59. Justinus. Orosius iii. 14. Curtius pro sororio 'consobrinum' Alexandri vocat, corruptis haud dubie exemplaribus. Reinecc. in regno Macedonico. Quod de 'consobрино' apud Curt. dicit, idem et apud Justin. xii. 6. 14. et Oros. iii. 18. exstat. Ergo nullum in scriptura mendum est; sed *consobrinus* pro patruale ponitur; quod a plerisque, et Trebatio, factum testatur Paulus in l. x. de Gradibus: quomodo et Eutrop. l. vi. M. Lucillum Lucii 'consobrinum' vocat. Fallitur ergo et *Raderus*, qui inde argumentatur Amyntam Olympiadis sorore, et Arisba rege Molossorum genitum. Nam Perdiccæ filium diserte facit Arrianus apud Photium, Polyænus, et ipse Curt. vi. 10. 24. Non autem est Amyntas, qui Dario militavit, nam ille apud Memphim occisus est; alterum Alexander sustulit, ut ex Justino constat. Ille Antiochi filius fuit, Arrian. i. 6. 6. hic Perdiccæ. An autem idem sit, qui cum Parmenione et Attalo in Asiam a Philippo præmittitur, apud Justin. ix. 5. 8. et Orosium iii. 14. dubitari potest. *Freinsh.*

Attalo] Hujus Attali sororem Philippus pater, expulsa cum filio Olympiade, in matrimonium accepit. Plutarch. cap. 15. non sororem Attali, sed sororis filiam Cleopatram ductam

ait, ita ut Attalus Cleopatras avunculus fuerit. Odium autem Alexandri in Attalum inde exarsit, uti tradit Plutarchus: In nuptiis Cleopatras, quam Olympiadi superinduxit, Attalus, seu frater, seu patruus, seu avunculus sponsæ, in epulo nuptiali cum vino incaluisse, hortatus est Macedones, ut justum a Diis ex Philippo et Cleopatra regni exposcerent hæredem et successorem: quo dicto non immerito inflammatus Alexander, 'Quid,' inquit, 'scelus, nos tibi spurii videmur?' simulque cum dicto craterem, Lapitharum ritu, in os Attali jaculatus est. Qua re incensus ipse Philippus, filium stricto ferro insectus est, sed felici per iram et vinum casu, pede offenso prolapsus, Alexandro spatium dedit se subducendi, qui interim in patrem jocus, 'Hic,' inquit, 'Macedones parabat ex Europa in Asiam transmittere, qui electo in lectum sine lapsu transire non potuit.' Indequē cum matre patria excessit, et Olympiadem in Epiro collocavit, ille in Illyricum se contulit, ægre inde a patre etiam vocante reductus. Idem Athenæus xiii. 1. Attalus interim cum Parmenione et Amynta in Asiam adversus Persas missus, occiso Philippo, res novas moliri cœpit, et regno tendere insidias, quod non ignorabat Alexander, qui illum submisso cum armatorum manu (immo dolo, non vi, cæsus est Attalus) Hecataeo in Asia sustulit. Quod describit Diodorus xvii. 5. Idem Attalus, impurissimum monstrum, Pausania juvene ludibrio convivarum objecto, occasionem præbuit Philippi regis occidendi, qui cum vindicare injurias Pausaniæ de Attalo sæpius questi negligeret, pro reo ipse reus pœnas morte luit, ut Justinus ix. 7. 5. prolixè denarrat. *Raderus*. Quod de Attali cum Philippo conjunctione varie traditur, alii Cleopatras fratrem, alii patruum, avunculum alii faciunt; id totum accidit ex ἀνυπλό-

vocabulorum, quibus cognationum adfinitatuniquē gradus exprimimus. Cum enim a diversis auctoribus Cleopatrarē vocetur ἀδελφός, ἀδελφιδούς, θείος, dispiciendum est, quo gradu proprie fuerit. Tradit Athenæus lib. xiiii. post pr. Cleopatram Attali fuisse ἀδελφιδήν, quod reddiderunt neptem ex fratre, potuissent et ex sorore; (si Latini sic loquerentur;) nam utrumque significat. Sed mirum hoc, quod Cleopatra sit Attali ἀδελφιδή, et idem Attalus eidem ἀδελφιδούς, ut vocatur a Diod. xvi. 94. et Gemisto. An igitur exemplum est lib. xiv. de Grad. Cognat. an et ἀδελφιδούς patrum significare potest? an errat Diodor. an vitium est in scriptura, et ἀδελφόν dicere voluit, ut mox xvii. 2.? Hoc certe magis est, ut videatur. Scimus enim ἀδελφού, ut et fratris vocabulum, late protendi. Sic Salvatoris nostri fratres legimus, cum ipse nec consanguineum ullum haberet, nec uterinum. Sed ἀδελφόν etiam de nepote ex fratre aut sorore dici memini: sic utique apud Gregoram iii. 5. Theodora Theodori Imp. filia dicitur Asanis Bulg. regis ἀδελφή, soror, non ἀδελφιδή, neptis ex sorore, ut quidem erat. Contra autem et ἀδελφόν de fratre patruele dici animadverti, quomodo Plutarcho Alex. cap. 2. Arymbas est ἀδελφός Ὀλυμπιάδος, qui haud dubie ejusdem 'patrueles' fuit, si Justino vii. 6. 10. credimus: sic infra Amyntas regis 'frater' dicitur vi. 10. 24. Cicero Philipp. ii. 38. 'filiam ejus, sororem tuam,' quæ erat patruī filia. Adde Vellei. ii. 8. 2. Pighium Annal. Rom. dclxxviii. ubi de Lentulo Sura, Ciceron. Ep. Famil. v. 1. v. 2. v. 3. Eo sensu Augustin. Epist. 170. ad Severinum: 'Secundum carnem fratres sumus.' Et apud Justin. xvii. 13. 16. Alexandri Epirotæ 'frater' dicitur Æacides, quum patrueles esset. Θεῖος autem etiamsi avunculum a patruo non distinguat, tamen in gradu suo manet. Proinde defini-

mus Attalum illum non fuisse fratrem Cleopatrarē, non ejus fratre, vel sorore genitum, sed potius θείον, sive μητράδελφον, sive πατράδελφον: hunc tamen magis, quando et Athenæi verba eo inclinare videntur. Freinsh. *Hic Attalo*] Attalus ille est, cujus sororem vel sororis filiam Cleopatram rex Philippus Olympiadi Alexandri matri superinduxerat, et qui Alexandrum gravissime offendit, quum ex illa successorem Philippo precaretur. Post Philippi necem in Asia per Parmenionem sublatus est. Vide Supplem. i. 7. et 10. *Cellar.*

Sororem in matrimonium dedit] Imo ipse Parmenio filiam, conciliante opinor filio, dedit. Quæris sponsæ nomen? Juxta tecum quæro. Plures habuit sorores Philotas, alteram Attalo, alteram Cæno nuptam. *Raderus.*

§ 19 *Viliores mihi facerem*] Id est, contemnerem, ut exponit Freinsheimius. Quamquam non bene video, quomodo hic stare possit illa expositio. Agitur hic enim de pœna, quam licet non sine caussa posset sumere de talibus, noluisse tamen ait. At hoc non est contemnere tales, sed eis potius parcere, delictaque eorum dissimulando transmittere. Itaque *viliores* hic intelligo, demta priori auctoritate, per manifestationem criminum ejusmodi, et necessario adjiciendam pœnam. Qua si semel fuissent affecti, non poterant deinde haberi digni beneficiorum a rege in ipsos collatorum. Atque sic videtur accepisse locum hunc et scribam codicis Palatini, qui addidit, *contumelia mihi facerem viliores*. Scheffer. *Viliores mihi facerem*] Aspernarer, contemnerem. Ovid. Heroid. iii. 41. 'Qua merui culpa fieri tibi vilis, Achille?' *Cellar.*

§ 20 *Si ipsum dimiserō*] Mirum quid sibi quærant membranæ cum hac inscriptione: *si admisit, quo me conferam?* Modius. *Id si ipse admisit*] Pro nomen a præcedenti voce repetit, ce-

tera a Mss. Editi, si ipsum dimisero, sensu non quidem inepto, sed qui longius abit a libris. Quem nos eliciamus, Antipatri est apud Plutarch. Apophthegm. cap. 50. qui 'occisum ab Alexandro Parmenionem cum audivisset, dixit, Si Parmenion insidiatus est Alexandro, cui tandem credendum erit?' Freinsh.

§ 21 *Equitatu*] In prælio Issico 'Universo equitatu sociorum Philotas Parmenionis f. præerat.' Arrianus III. 2. 23. qui tamen τῶν ἐταίρων dixit, quod interpretes sociorum. Sed illud ἐταίρων amicorum reddere debuerant, ut in aliis ejusdem auctoris locis, III. 11. 27. et VII. 4. 32. jam inter has notas animadverti: idque vel ex hoc Curtii loco claresceret: *optimæ exercitus parti, principibus nobilissimæ juventutis*. Vides de Macedonibus sentire regem; ergo et apud Arrianum evidenter distinguuntur: cum enim hunc amicorum, τῶν ἐταίρων, equitatum jam in dextro cornu collocasset; statim n. 24. socios equites, τοὺς συμμάχους, posuit. Freinsh.

Unum] Addit hoc non temere diligentissimus auctor: sed quia post Philotæ necem duos deinceps rex præposuit, idem consilium sequutus, quo et Ægypti administrationem pluribus credidisse supra notavimus. Docet hoc unus, quod sciam, Arrianus III. 5. 24. 'Post hæc Alexander equitatu duos ex amicis Hephæstionem Amyntoris filium, et Clitum Dropidis præfecit, divisisque in duas partes sociorum copiis (neque enim Philotam volebat tot equitibus, qui alioqui præstantissimi totius equitatus et dignitate, et bellica virtute erant, solum præfectum esse) ad eos pervenit,' &c. Ubi iterum pro sociorum copiis, amicorum lege; et adverte simile Curtianæ observationi de cornu dignitate et præstantia elogium. Ceterum quid est illud de Philota, quem jam occisum narraverat? De eone ultra jam quæstio esse potest, quotæ

copiarum parti præponatur? Græca sic habent: "Οτι οὐδὲ Φιλώταν ἂν ἡβούλετο ἓνα τοσούτων ἱππέων, κ. τ. λ. ἐηγεῖσθαι. Vanum est dicere, ne Philotæ quidem, dum viveret, totum eum equitatum commisisse: contrarium enim et ipse Arrianus jam affirmavit, et ad finem Philotæ sic fuisse Curtius hic, et n. 26. indicat. Hoc quoque loco de ea re non cogitare Arrian. patet; nam Philotæ morte exposita, tum demum de successoribus ejus, et divisa in duos potestate loquitur. Credo scripsisse: "Οτι οὐδὲ φίλων ἂν ἡβούλετο ἓνα, κ. τ. λ. Neque enim quenuquam amicorum volebat unum tot equitibus, &c. præfectum esse. Nimirum Philotæ negotio monitus volebat in unius deinceps manu tantam esse vim copiarum; ut si movere quid vellet, regi possit esse formidabilis. Freinsh. Mallet, *unum eum præfeci*. Longe profecto cordatior sic, atque validior esset oratio. Scheffer.

§ 22 *Petieram*] Bongars. *petieram* in periculo, auctius, et ut opinor melius. Freinsh.

§ 26 *Non reum modo*] Præclari nostri nugævenduli, qui editionibus præfuerunt: *non reum quidem modo, sed etiam damnatum, immo vinctum intuebantur*. Modius.

Immo vinctum] Hoc enim aliquanto amplius est quam damnatum. Dam-nati enim demum vinciebantur executionis gratia, si soluti causam dixissent. Unde intelligas cur Philotas infra VI. 10. 4. dicat: 'Vincti hominis non supervacuum solum, sed etiam invisam defensionem esse, quæ judicem non docere videatur, sed arguere;' quippe qui jam prædamnas-set reum. Et Amyntas VII. 1. 20. 'Sine præjudicio dicimus causam, liberis corporibus.' Sæpe tamen et ex vinculis causam dicebant, præsertim in gravioribus criminibus; et ubi suspicio suberat, ne fugeret reus, aut per vim eximeretur. Cæsar de

Bel. Gal. 1. 4. Helvetii 'moribussuis Orgentorigem ex vinculis caussam dicere coegerunt.' Quod quamquam moribus Helvetiorum tribuat, idem tamen et apud Romanos sæpe observatum est. Sane D. Paulum, quamquam civis Rom. esset, ex vinculis caussam dixisse, constat ex Actor. 26. 29. Item Vibium Scaevola ex Tac. iv. 28. 4. et Pleminium Liv. xxix. 19. 5. item apud alias nationes, vide Xenophont. pag. 450. D. Unde pro re absurda apud Plantum Trucul. 4. 3. 62. 'Callicles, vide, quæso, homini ne facias injuriam. Reus solutus caussam dici: testes victos attines.' In priori versu legendum omnino est, 'vide, quæso, mihi,' pro 'vide, quæso, homini,' quod obiter moneo. Sueton. Nerone cap. 36. 3. 'Conjurati e vinculis triplicium catenarum dixere caussam.' Sic L. Cornelia cavebatur, ut occiso domino, 'de his, qui ante quæstionem habitam fugerint, si aperto testamento liberi scripti inveniantur, lege de Sicariis iudicium fiat: ita ut ex vinculis caussam dicant.' Et l. 11. de Custod. reor. servus capitali crimine postulatus, si non defendatur, ex vinculis caussam dicere jubetur. Ex quibus tamen animadvertas regulariter non ita fuisse, sed ut soluti responderent. Hinc igitur illa Philotæ vincula, quod jam iudicio regis prædamnatus esset: hinc et obsoletum illud amiculum, cui falso aliam caussam attribuunt. Freinsh.

§ 27 Qui modo] Alii habent quo modo, alii qui quo modo, quod posterius non displicet. Nisi malumus servata lectione recepta punctum interrogationis collocare post vocabulum caussam, et illud qui pro quomodo explicare, ut cohæreat qui caussam diceret absens, id est, quo modo posset dicere caussam cum filio, cum sit absens, hæcque omnia ignorat. Schef-fer.

Hectore et Nicanore] Hector Nilo Delph. et Var. Clas.

mersus interierat, iv. 8. 7. Nicanor morbo decesserat vi. 6. 18. Cellar.

Cum eo quem] Membranæ, cum is, quem reliquum calamitatis fecerat, absente diceret caussam; scilicet esse et illis suas culpas. Modius.

§ 28 Amyntas] Si diligenter rem introspecias, satis apparebit non esse pro eodem habendum, qui infra ab initio lib. vii. caussam dicit. Est et alius Amyntas Arrhabæi filius apud Arrian. 1. 4. 17. et 1. 5. 7. ubi de pugna ad Granicum. Freinsh.

Fuisse rediturum] Illud fuisse a scio-lo adjectum; nam antecedit proditos esse, non fuisse. Scheff.

§ 29 Pro spe] Alii, pro re; quidam conjungere utramque lectionem, prospere: sed illa vera est. Amyntæ oratio haudquaquam pro spe ipsius grata regi fuit. Omnia hic clara sunt. Freinsh. Pro spe] Recte formavit Freinshemius. Nam impressi habent pro re. licet Virgilius dixerit Æn. iv. 337. 'Pro re pauca loquar;' et Terent. 'Pro re nata fieri melius non potuit;' tamen minus concinne conjungitur pro re cum relativo ipsius, quam hoc, pro spe. Sic 'pro tempore,' 'pro materia,' et similia apud Latinos. Adi J. Fr. Gronovium ad Livium 1. 21. Snak.

§ 31 Manum ejus] Alia et scriptura, et distinctio est in editis: saxumque quod forte ante pedes jacebat, arripuit, emissurus in eum, ut plerique credidere, tormentis subtrahere cupiens. Sed rex manum ejus inhibuit, dicendæ prius causæ debere fieri potestatem, nec aliter judicari passurum se affirmans, partim male, partim mediocriter, partim pessime. Modius. Dicendi caussam] Hoc malui: sic supra iv. 3. 22. 'sacrum repetendi.' Freinsh.

§ 32 Dicere jussus] Quid aliud facerem non habebam, nec videor tamen mihi male fecisse: membranæ, (vulgatos enim libros, in quibus erat, tum dicere rursus permissus Philotas, nihil moror) membranæ, inquam, ha-

bebant *tum dicere* sus *Philotas*, unde quid potius scribendum conjicerem, quam quod excusum est? præsertim cum alibi in simili re dicat Curtius: 'Igitur Alexander ex custodia educitur, jussusque dicere, quamquam,' &c. *Modius*.

§ 34 *Patrio sermone*] De Macedonum lingua Athenæus iii. 33. 'Atticos etiam plerosque novi, eo quod cum Macedonibus versati sint et permixti, a Macedonicis vocibus et loquendi proprietate non abhorreere.' Strabo quoque cum subjectas Macedonibus gentes enumerat, plerasque duplici sermone usus scribit, patrio nempe, et Macedonico. Quod vero Lazius de Græcia tradit, parum a vero arbitrator, Macedonum et Græcorum linguas tam distinctas fuisse, quam sint hodie Latina et Germanica. Omnes scriptores, qui de Dialectis Græcæ linguæ agunt, Macedonicam inter Græcas numerant, nisi quod singulari Dialecto, ut Laconica, Bœotica, Sicula, cum reliquis uteretur. Facile tamen concesserim rudes literarum Macedones elegantem et Atticum sermonem non intellexisse, nec Atticos Macedonum, ut hodie, qui in principum palatiis versantur, ægre Helvetiorum, qui in agris dumtaxat vixerunt, nusquam umquam emigrarunt, aut peregrinati sunt, voces assequuntur, nec Helvetii palatinorum. Quemadmodum et vulgaris Græcorum hodierna non parum distat ab erudita, ut ægre se mutuo intelligant; videturque communis Græcorum ἡ κοινή. *Raderus*.

§ 36 *Patrii sermonis*] Cujus usum diligenter retineri, ex dignitate populorum est; ut ostendit Clapmar. de Arc. Rerump. iii. 22. De Latinæ linguæ observantia apud Rom. Lipsium de recta Pronunc. L. L. consulto. *Freinsh.*

Tedere] Veram puto scripturam aliorum codd. *Ecquid videtis adeo etiam sermonis patrii Philotam tedere?*

Certe rotundior est, et omnino melior; ideo recepi. Ut prius fuerit, in variis reperies. *Freinsh.*

Solus quippe fastidit eum dicere] Libri manu scripti, *solum quippe fastidit eum dicere*, sed inutili plane ad hanc rem sententia. *Modius*. *Eum*] Non damno *eum*, malo tamen *eo*. *Dicere* est causam agere. Nolebat scilicet agere patrio sermone. *Acidalius*. Approbante *Radero*. Possit etiam legi, *fastidit eum*, expuncto *dicere*. *Freinsh.* *Fastidit eo dicere*] Ita *Acidalius*, quem *Tellierus* sequitur. Vulgo *eum*, pro *eo*. *Freinshemius* censet legi etiam posse *fastidit eum*, expuncto *dicere*. *Cellar*.

CAP. X. § 1 *Modum verborum*] *Tacit.* Ann. iv. 69. 3. 'Quando mœsta, ubi semel prorupere, difficilius retinentur.' *Appian.* in Pun. de Hannone, αὐτὸν γὰρ συμφορὰ ποιοῦσι μακρολόγους, *miseriæ disertos* (loquaces) *faciunt*. *Raderus*. Sic apud *Thucyd.* iii. 9. 32. *Platæenses*: 'Homini- bus in hanc conditionem redactis, ut necessarium, ita difficillimum est finem loquendi facere, quia cum fine loquendi finire vita periclitatur.' *Synesius* Epist. 119. Οὐδὲν γὰρ ἂν γένοιτο τοῦ παθόντος ῥητορικώτερον. *Nihil enim possit eo esse, qui perpersus sit, disertius*. In eandem sententiam *Nazianzenus*: Οὐδὲν τοῦ πάσχειν εὐρετικώτερον. *Freinsh.*

§ 3 *Utrique cognita*] Ita habent omnes scripti codices; in excusis tamen erat, *cum illi utique cognita causa*. *Modius*. Quid ita *Modius* *utrimque* maluerit, quam quod in excusis esse idem notat, *utique*, non mehercule exputo. Vix illud interpretare nullo pacto ut quadret: hoc rei convenientissimum omnibus modis. Nec ego jam quidquam dubito reponere, qui illud tamen dubito adhuc leviter, an non et sequentia, quæ τελέα στήλην nunc disjuncta, tenore uno continuanda: *cum illi utique cognita causa tam damnare me liceat quam absolvere;*

non cognita vero liberari ab absente non possim, qui a. p. d. sum. Acidalius. Utrumque] Legerim cum Acidalio, utique. Possit tamen ferri etiam Modiana scriptura, *utrimque*, hoc sensu: Cum illi utrimque ex accusatione et defensione cognita, sen ab accusatoribus et defensoribus agitata caussa. Raderus. Alias de Alex. tradit ex Plutarcho cap. 75. Zonaras, Tomo II. enim consuevisse, dum accusator diceret, aurem altera manu obstruere, reo se illam servare professum. Cujus hic non fuit memor. *Freinsh. Utrumque]* Id est, ex accusatione et defensione cognita, inquit Raderus: atqui nulli tales hic accusatores. Rex ipse accusabat. Rei ceteri adeo non accusabant, ut ne nominarint quidem. Mallem igitur *utrumque*. Sed quia Mss. hoc ignorant, ideo vera lectio censenda utique. Scheffer.

Non cognita vero] Delirant hic membranæ, in quibus legitur: *nam si cogitavero liberari absente illo non possum, quo præsente damnatus sum. Modius.*

§ 4 *Sed quamquam vincti hominis non supervacua solum, sed etiam invisæ defensio est, &c.]* Non arguta magis hæc quam vera lectio; quam tamen ita esse non potui persuadere cuidam, in aliam sententiam, non minus equidem acutam, Curtio tamen alienam, transpositione et correctione non prorsus inepta, sed omnino supervacua, torquenti. Legi ille sic volebat, et debere pertendebat: *sed quamquam vincti hominis non invisæ solum, sed etiam supervacua defensio est, qui judicem non docere videtur, sed se arguere.* Nempe, aiebat, qui vinctus causam dicit, præjudicio vinculorum se magis ipsum arguit, quam oratione judicem instruit. Atque hinc proximo libro Amyntas, vinculis solutus, eleganter: *sine præjudicio dicimus causam, liberis corporibus animisque: habitum etiam in quo te comitari solemus reddidisti.*

Acie[m] hominis vide: sed teneat ipse hoc, quamdiu volet, et amet summi solus sine rivali; nobis hebetioribus acumen placet expressæ figuræ, magis acre et penetrans, et prorsus a mucrone ingenii Curtiani. Vincti hominis defensionem liquet esse supervacuam, utpote jam damnati: eadem autem cur invisæ? non enim docere videtur judicem, sed arguere. Quomodo tamen arguere? vinctus reus cum se defendit, judicem sane arguit et accusat, a quo injuste damnatus vult videri. Damnati excusatio judicis accusatio est. Et huic tamen sensui conveniunt, quæ in altero orationis membro: a quibus abhorret nimium quantum, imo cum quibus directo pugnat alterius, quem me deserere sentio, nova lectio et interpretatio. Acidalius.

Vincti hominis invisæ defensio] Galtherus, *Infirmæ hominis defensio vincti.* Male. Emendandum, *Invisæ hominis defensio vincti.* Sequentium verborum sensus postulat, *Judicem enim non docere videtur, sed arguere;* idque ideo, quia vinctus jam videtur prædamnatu[s]. Consule Polletum Fori Rom. IV. 6. *Loccenius.* ‘Sera post damnationem innocentiae defensio est,’ Quinctil. Decl. 372. Senec. Med. 198. ‘Vox constituto sera decreto venit.’ Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐν καιρῷ τοῖς ἀτυχοῦσι ἀντιλογία. Appian. in Punic. Ovid. Met. IX. 371. ‘Si qua fides miseris, hoc me per numina juro Non meruisse nefas.’ Vide Gruter. Not. ad Senec. t. I. p. 964. *Freinsh.*

Quæ judicem] Qui judicem membranæ, perinde est. *Modius.*

Utrumque licet dicere] Nescio, an non aliquid hic absit. Ego certe puto Curtium scripsisse, *tamen utrumque cum liceat dicere*, ut sit sententia, cum tamen mihi sit qualiscumque tandem venia dicendi concessa. *Scheffer.*

§ 6 *Vel fulso]* Sic Catilina ‘nominat socios: præterea multos cujusque

generis innoxios, quo legatis animus amplior esset.' Sallust. Cat. xl. 9. *Freinsh.*

Verebatur] Sic Aldus, quod retineo. Sensus est, enim, qui dubitabat, metuebat se jungere. *Freinsh.* Qui metuebat se jungere, inquit *Freinsheimius*; sed illud *vereri* sic poni simpliciter haud existimo: itaque cum plerique libri Mss. consentiant in vocem *tentabatur*, eam praeferrem. *Tentari* eleganter dicitur, qui adduci ad negotium difficile, neque sat honestum ducitur. *Scheffer.* Qui *verebatur*] Mira hoc loco lectionis diversitas, sensu æque diverso, quæ tamen utraque percommoda eidem actioni, sed diverso modo. Aldus ex suis Codd. exhibet *verebatur* suffragante Bongarsio: reliqui Mss. *tentabatur* habent, quod vulgo obtinuit. Et sane illud *tentabatur* nemo tentaret, nisi fidem faceret varia lectio: nec facile quis alterutrum eligens persuadeat plane; placet tamen magis, nescio unde, cum Cl. *Freinsheimio* legere *verebatur*, etiamsi obstat *Doctiss. Schefferus*, qui videtur vereri, ut hoc verbum sic simpliciter sumatur apud Latinos. Terent. Adelph. v. 3. 41. 'Video sapere, intelligere, in loco vereri.' Sic in Fragmentis Petron. 'commissa verens reserare minister.' Virg. Æn. vi. 313. 'Nec veriti dominorum fallere dextas.' Neque hoc opus est, quum *vereri* significet 'in metu mali esse ab aliquo,' ut explicat summus Perizonius ad Sanctii Minervam p. 281. et certe Ellipsis hoc loco clara est, *verebatur* sc. 'dolos,' 'insidias,' 'malum,' 'vitæ suæ, ne quid inde, culpam admittere, ut tuto faceret,' et similia, quæ obvia passim. Imo si etiam passive malit quis sumi *verebatur*, sc. ne proderet rem, habebit auctoritatem A. Gellii xv. 13. qui hoc verbum communibus adsignat: sed nec illud hoc loco desideratur. *Snak.*

§ 7 *Socio pepercisse*] Hic locus corruptissimus ab interpunctione, sic legitur vulgo: *non enim detecto facinore nomen meum prateriit, ut posset videri socio pepercisse Nicomachus, quem taciturnum arcana de semet ipso credebat. Confessus, &c.* Modius. Olim per interrogationem efferenda mihi videbantur hæc: alia nunc mens attentius consideranti. Majus enim vitium, nec in distinctione tantum, sed ipsa scriptura. Ut Nicomachus subtraxisset Philotæ nomen dicatur, ineptum, neque quidquam cohæret locus, si sic amplius feramus: ut apte ex se apta omnia, sic locum integrum rescribere. *Atqui conjurationis caput me fuisse credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem sequebatur? præsertim quum quærenti socios vel falso fuerim nominandus, quo facilius, qui tentabatur, posset impelli. Non enim detecto facinore nomen meum præterit, ut posset videri socio pepercisse: sed Nicomacho, quem taciturnum de semet ipso credebat confessus aliis nominatis, me unum subtrahebat. Quæso, commilitones, si Cebalinus non me adisset, &c.* Ita Curtius, ita Philotas voluit, qui ista scilicet, *unum me subtrahebat*, per *εἰσώλεται*. *Acidalius.*

Sed Nicomacho] Ipsa certissima historiæ necessitas coëgit ut hanc *Acidalii* conjecturam reciperem: antea fuerat, *pepercisse*. *Nicomachus*, inepte, et falso. Lectionem *Acidalii* firmat et Pal. 3. quodammodo, qui habet *se Nicomachus*. *Freinsh.*

§ 8 *Adisset, nihil me*] *Legō adisset, et nihil:* conjunctionem intercepit ultima syllaba verbi *adisset*: nam ut a Curtio per figuram credatur omissa, causa nulla est, cum figura nullum hic habeat usum, quippe quæ vix soleat adhiberi, nisi ubi concitate quid dicendum. *Scheffer.*

§ 9 *Et fere noxius*] Editi libri *vere noxius*, pessime. *Modius.* Locum hunc lego: *Maligna calamitas ea vere: nox-*

ius cum suo supplicio cruciatur, adquiescit alieno. Heinsius.

Cruciatum] Ut verum sensum assequare, lege *cruciatur*: nam is iste: Noxius dum supplicio suo torquetur, in alieno interim solamen habet et levamen. *Acidalius*. 'Naturali quodam deploratæ mentis affectu, morientibus gratissimum est commori,' Seneca Epit. Controv. ix. 6. *Freinsh.*

Ne in equuleo quidem positi] Iterum editi, *ne in equuleum quidem impositi*, et nescio quid simile alibi habemus in Curtio. *Modius*.

Moriturus] Verissime diluit, quod supra vi. 9. 16. jaciebatur, 'metu potentia ejus Philotan a consciis non nominatum;' moriturus enim, cum jam ultra nihil pati possit, nullius potentiam curare potest. Ita Caligula 'sciebat innumerabilia esse, quæ obicere ei nemo, nisi periturus, anderet,' Seneca de Ira iii. 19. Virg. *Æn.* iv. 604. 'Quem metui moritura?' Certe per amicitiam aliquando accidit, ut conscii celarentur; quomodo in conjuratione contra Claudium, 'de se Novius confessus conscios non edidit,' Tacit. xi. 22. 1. Apud Livium xxiv. 5. 8. Theodorus 'de se ipso haud cunctanter fassus conscios celabat.' Plura collegimus ejusmodi exempla, quæ parcam Tacito Ann. iv. 45. 3. *Freinsh.*

§ 11 *Prævertendum]* Melius hoc quam vulgatum, *revertendum*. *Columella*: 'Non intempestivum nos ad ea præverti, quæ videntur hunc publicum errorem corrigere posse.' *Modius*. *Modius prævertendum* legit; mihi vulgata placet. *Freinsh.*

§ 12 *Vinciendo excitaverunt]* Vulgo: *cum me malis indormientem meis inimici vinciendo excitarunt*: recte. *Modius*.

§ 13 *Unde et parricidæ et proditori tam alti quies somni]* Parum aut nihil ad rem vox *proditori*. An enim proditor Philotas? et ille vero quorum? sui, an sociorum? Si ad regem trahis, non prodere cogitabat hunc, sed per-

dere. Minus ergo, quam pro sceleris gravitate. Quid autem tricolor? egregie hoc etiam emendamus, unius syllabæ detractio: *Unde et parricidæ et prodito tam alti quies somni?* Valde *ἐνεργητικῶς*, et ex intimis affectibus Naturæ. Non cadit securitas, et securitas usque ad somnum, et somnum denique tam profundum, non hæc, inquam, cadit in parricidam, et parricidam quidem eum, qui se proditum jam sciat et delatum. Hoc ex sequentibus ita elucescit, ut qui non videat, non luscum oporteat esse, non lusciosum, sed plane cæcum, et supra omnia omnino exempla cæcitatatis. *Acidalius*. *Et proditori]* Omnino vera est Acidalii conjectura: legendum *et prodito*. 'Non cadit,' ait Acid. 'securitas, et securitas usque ad somnum, et somnum denique tam profundum, non hæc, inquam, cadit in parricidam, et parricidam quidem, qui se proditum jam sciat et delatum.' Quid si syllabam abjici nolis, eodem sensu fieri possit *et prodita re*. *Freinsh.* *Acidalius et prodito*, quia et parricida, et proditor, quamdiu se proditum non sentiat, securius possit dormire. *Tellierius* sequitur *Acidalium*; *Freinshemius et prodita re* putat legi posse. Nihil mutō; non enim ex proditione sceleris, et manifestatione, impedimentum somni probat, sed ex sola scelerati conscientia. *Cellar*.

Alti quies somni] Vide iv. 13. 17. *Cellar*.

§ 14 *Condormire]* Sic scribo et interpongo; editi libri habent, *scelerati conscientia obstrepente, quum dormire non possint, agitant eos, &c.* inepte. *Modius. Dormire]* Eodem modo Cicero pro Roscio cap. 23. docet Clælii Tarracinensis filios de cæde patris delatos publico judicio fuisse absolutos, quod 'aperto ostio dormientes' in eodem conclavi 'reperi' essent: cui narrationi subjicit hæc verba: (nam alia ut nimis longa omisi) 'Nolite enim putare, quemadmodum in fabu-

lis sæpenumero videtis, eos qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari et perterrerī furiarum tædis ardentibus: sua quemque fraus et suus terror maxime vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit; suæ malignæ cogitationes conscientiaque animi terrent: hæ sunt impiis assiduæ domesticæque furia, quæ dies noctesque parentum pœnas a consceleratissimis filiis repetant.' Idem narrat Val. Max. viii. 1. 13. Iisdem furiis agitatus est Alcæon *μητροκτόνος*, de quo Virg. *Æn.* vi. 445. 'Mæstamque Eriphylen Crudelis nati monstrantem vulnera cernit.' Plura Pansanias in Arcadicis, Thucydides lib. ii. Hyginus Fab. xxiii. alii. Orestis, qui matrem Clytæmnestram interfecit, furias describit Euripides in Oreste, vs. 35. 'Inde tabescens sævo morbo languet Afflictus Orestes, cadens in lecto Jacet, sanguis enim maternus exagitat eum Furoribus: vereor enim nominare Deas Eumenidas, quæ enim certatim exterrent.' Nero matrem occisurus insidiis, 'cum magna trepidatione vigilavit, operiens ceptorum exitum,' Sueton. 34. 6. et mox: 'Neque tamen sceleris conscientiam, quamquam et militum, et Senatus Populique gratulationibus confirmaretur, aut statim, aut umquam postea ferre potuit, sæpe confessus exagitari se maternas specie, verberibus furiarum ac tædis ardentibus: quin et facto per Magos sacro evocare manes et exorare tentavit.' Plura quidem parricidarum exempla in promptu sunt, sed isthæc ad hunc locum illustrandum sufficiant. *Raderus*. Adde Gruterum ad Livium i. 51. et Discurs. 30. ad Tacit. xv. 36. 3. Sallust. de Catilina xv. 3. 'Animus impurus, Diis hominibusque infestus, neque vigiliis, neque quietibus sedari poterat, ita conscientia mentem exercitam vastabat.' *Freinsh.*

Non consummato modo] Quin ita legendum sit, amplius dubitari non de-

bet; scribunt tamen alii, *non cogitato modo, sed et consummato parricidio*, præpostere. *Modius*. Quidam libri invertunt, *non cogitato modo, sed et consummato*. Verum aliud postulat epanorthosis, quum de furiis consummatum parricidium ulciscens non dubitetur. *Cellar*. Præfero, quod habent Mss. plerique, *non consummato modo, sed et cogitato*: hoc enim, tamquam magis dubium, rectius firmatur emphatico illo, *et*. Præterea plus convenit negotio præsentī, cum parricidium non fuerit consummatum, et in eo sit positum pondus argumenti, quod etiam qui meditantur tale quid, non possint quiete dormire. *Scheffer*.

§ 15 *Sed ne te mihi, &c.*] Istud vero non mutandum; nam aliena mens, etsi non importuna: *sed ne me tibi credidisse pœniteat*, tamquam præcisio sit, qua sermonem abrumpat de venia, quam antea rex dedisset. Verum de fide reconciliatæ mihi gratiæ tuæ plura non dicam, ne credidisse tibi pœnitere videar. Ac præeunt huc ista, quæ proxime præeunt: 'Ac mihi securitatem primum innocentia mea, deinde tua dextera obtulerat. Non timui, ne plus alienæ credulitati apud te liceret, quam clementiæ tuæ.' In quibus et legendum forte potius 'attulerat': hoc autem, etsi non absurdum, non tamen verum. *Acidalius*. Acidalius tamen rescribit *credulitatem*, quod fateor etiam non male convenire. *Raderus*. *Crudelitati*] Apud Acidal. verba ista recitantes excusum est *credulitati*, quod ut sæpe factum in his vocibus errore mutatum credidi. Si enim consulto mutasset, indicaturus fuit. Retinendum ergo *crudelitati*, et est ipsa sententia, quam expressit supra vi. 8. 22. quod et Raderus vidit. *Freinsh.*

Ne te mihi] Simplicissimus sensus: Ne te pœniteat excusanti tum mihi credidisse, sive ne temere aut frustra credidisse videaris, iterabo hic excusationem apud Macedones, ut constet

et his, merito habitam mihi fidem, nec sine vera caussa, quæ audieram, silentio me pressisse. *Acidalius*. Ne te mihi] Propterea, quod credideris sine ratione, dabo ecce caussas, quibus appareat, merito te hoc fecisse. *Scheffer*.

§ 18 *Mallet*] Voss. 2. *mallent*; et recte puto, ut videatur invidiose dictum in eos, quos in consilium advocaverat rex, postquam ipsi ignoverat. *Snak*.

§ 19 *Hoc divinare potui*] Hæc supra sic emendavi. *Modius*.

§ 21 *Denique post*] Gaudeo, cum recte hunc locum emendavi; impressi legunt, *deinde post delatum indicium, quid opperiturus eram?* &c. pessime; his enim sic idem diceretur, quod nec Curtius velit, nec ipse sinam. *Modius*. Etiam si his dicitur idem, et quantumvis Modio non sinente, placet mihi tamen impensius vulgata lectio, quam reddo Curtio volenti, *denique post delatum indicium, quid opperiturus eram?* *Cubiculum regis*, &c. suus cuique sensus; mihi mens, quem non pauciores, spero, quam Modii sequuntur. *Acidalius*. Quo periturus] Alii, *quid opperiturus*; quam lectionem laudat *Acidalius*. Ego cum Modio illam malim, quæ Mss. firmata, vim etiam ex eo capit, quod supra dixerat, *moriturum nemini parcere*. *Indicium*, ait, *delatum* est, quo, nisi innocens essem, periturus eram: quid igitur distuli facinus occasione oblata? scilicet quod innocentiae meae fiderem. *Freinsh*.

§ 22 *Impensius colui*] *Membranæ*, *volui*, sed ita mutanda essent etiam alia, scribendumque, *cui præfecto impensius colui*; quod minus tamen placet. *Modius*.

§ 23 *Sic ego imperio*] Præfero quod est in *Merulæ* editione, *sic ergo*. *Scheffer*.

Immineo] *Aptius* visum ita legi, quam sine nota interrogandi. *Modius*.

§ 24 *Cum quo quod amicitia fuerit mihi, non recuso defendere, si fratrem regis non oportuit diligi a nobis*] Vix germana ista, non recuso defendere. Dicturus fuisse magis videtur, non defendam, non excusabo: ut negatio forsitan expellenda, sine qua fiat illa fere sententia. Scilicet ita defendebat, quia constaret satis, omnibus omnino diligendum fuisse fratrem regis: quod si is non fuerit, nullam, inquit, defensionem se adhibiturum. Imo vero sic ait: aliam se veram et legitimam allaturum, nisi ista ipsa sit, quod et jure amatus, et amandus necessarius fuerit ille. Atque ea vera profecto sententia, veris et sinceris verbis. Tamen in mentem veniebat, non recuso defendere, id est, satisfacere pro ea culpa, si culpa fuit. Haud inepte sane, tamen hercle frustra. *Acidalius*. Non recuso defendere, si fratrem regis non oportuit diligi a nobis] *Defendere* est idoneis caussis demonstrare, verbum maxime aptum huic loco et personæ. At tota hæc oratio plena amarulentis sarcasmis est in eos, quos moriturus vir fortissimus sciebat ex invidia Regis iracundiæ faces subdere, nec tamen aperte audebat criminari. Itaque invidiam illis, quam potest acutis punctationibus facere non destitit. Quare legendum, *Sed fratrem Regis non oportuit diligi a nobis*; hoc est, sed inimicorum nostrorum tanta me calumniandi vecordia est, ut ipsum etiam fratrem Regis dilectum a me in nefas trahere audeant: itaque defensionem omitto. *Sed et si in scriptis libris una eademque figura notantur, unde hic error provenit. Barthius, Advers. xxviii. 6. Defendere*] Satis vexatus est hic locus; nam alii negationem tollunt ex illis, *non oportuit*; alii ex prioribus, *non recuso*; frustra. Verissime *Rubenius Elector. 1. 33. dependere*, *literula immutata*, sed longe commodiore sensu. Ego paratus sum, inquit, luere hanc culpam, et pœnas pendere, si nefas

amare eum, quem rex amat. Quam emendationem nullo merito improbat Vir Doctus Adversar. xxviii. 6. nec enim nesciebat vim vocis *defendere* Rubenius, sed propter sequens membrum, *sin autem*, locum hunc tueri non posse animadvertibat. Quapropter etiam omnino retinenda *si* particula, *si fr. regis non oportuit diligere*: quamquam etiam Mss. habeant *sed fratrem*. Nec cum aliis admittam eam notationem verbi *defendere*, ut sit 'pro ea culpa satisfacere, si culpa sit.' Pertinet huc locus Cicer. Fam. Epist. i. 9. 'Dependendum tibi est, quod mihi pro illo spopondisti.' Freinshemius. Barthius l. xxviii. 6. *defendere sed*. Tellierius *dependere*, (quod est Rubenii) id est, pœnas subire, *si fratrem*, &c. Cellar. *Non recuso defendere*] Aliquando suspicabar, delendum esse *non*, ut legatur *recuso defendere*; sed cum ita flaccescat oratio, jam non dubito Curtium scripsisse *non defendo*. Nimirum aliquis 'defendendi' verbum elucidaturus in margine adscripsit 'excuso,' id enim *defendo* hic significat. Postea librarius id e margine traduxit in ipsam orationem, factumque inde tandem est Latinitatis caussa, *non recuso defendere*. Falsam Casparis Barthii de hoc loco conjecturam non attingo, alibi demonstraturus, quam male vir ille de Curtio meritis sit, cujus quippe pleraque omnia, quæ notavit loca, non correxit, sed fœde corripit. Tantum addo similem e Curtio locum, ubi vii. 1. 27. alius ita loquens inducitur: 'An vero Parmenionis, quem tibi proximum esse voluisti, filium, omnes pœne amicos tuos dignatione vincentem, cultum a nobis esse miraris? Tu, hercule, si verum audire vis, rex, hujus nobis periculi caussa es. Quis enim alius effecit, ut ad Philotas decurrerent, qui placere vellent tibi?' Heumann. *Parerg. Crit.* p. 127.

Si fratrem Regis] Ut hic locus probe

intelligatur, removenda necessario sunt Raderi errata, quibus multipliciter obscurat verum ejus sensum. Ergo totam ejus notam adscribo. Attalum, inquit, fratrem matris novercæ Cleopatæ, avunculum Alexandri, si recte loquamur. Sensus est: Si fratrem regis Attalum diligere non oportuit, fateor me peccasse diligendo consobрино regis Amyntæ: si autem Attalus non solum diligendus, sed etiam venerandus fuit propter gradum honoris et propinquitatis, nemo ægre feret, si etiam Amyntas dilectus et cultus fuit. Attalus Justino ix. 7. 3. frater regis ex noverca fuit: 'Alexandrum quoque regni æmulum fratrem ex noverca susceptum timuisse,' et quæ sequuntur. Aliis non frater regis, sed reginæ Cleopatæ fuit, imo (ut Plutarchus et Athenæus notant) avunculus. Itaque haud scio, an non hæc omnia, usque ad illa verba, 'an impiorum amicis insontibus quoque moriendum est,' ad Amyntam solum sint referenda. Ubi ergo, inquires, ad Attalum respondet? Eandem reor utriusque defensionem fuisse; perinde enim Attali et Amyntæ amicus fuit, non conscius, non socius insidiarum. In eadem caussa, eadem aut innocentiae, aut culpæ est defensio. Quamquam non abest suspicio locum esse mendosum, et aliquid desiderari. Hactenus Raderus. Qui duo illa probe, de eadem defensione similium criminum: et quod denique videtur videre, hæc omnia ad Amyntam solum esse referenda: nam in aliis errat, quod simpliciter indicabimus citra insectionem Viri Docti et diligentis. Ergo 'fratrem matris novercæ Cleopatæ, avunculum Alexandri,' minime dicemus, si recte loquamur. Verum Attalus nequaquam frater regis fuit, sed Amyntas, qui hic nomine fratris intelligitur, frater enim patrueles fuit: patrueles autem supra ad vi. 9. 17. interdum solo fratrum nomine venire notavi-

mus, quo loco de Attalo nobis inquisitum est. Quem neque Curtius hoc loco fratrem regis intelligit, neque adeo Justinus ix. 7. 3. sed Caranum, ut diserte idem auctor xi. 2. 3. 'Æmulum quoque imperii Caranum fratrem ex noverca susceptum, interfici curavit: qui paucis ante regis obitum diebus e Cleopatra Philippo natus erat: ut mirum sit confundi cum Attalo, a quo nomine, genere, ætate, denique aliis omnibus tam erat diversus. Denique satis elumbis esset argumentatio: si frater regis Attalus diligendus fuit; ergo et Amyntas consobrinus: præsertim si perpendas, qua occasione proferatur. Sic igitur habe, verba ista, *regis fratrem*, non ad alium quam Amyntam pertinere, fratrem regis, nempe patruelem. *Freinsh.* Mss. plerique, *sed fratrem*, unde suspicor esse veram scripturam, *si et fratrem*; hoc est, si non oportuit diligere eum, qui non modo alias fuit vir magnus, sed et regis frater. vitium ortum ex eo, quia istæ voculæ ab inepto librario junctim primo scriptæ siet, deinde emendatæ mutatæque in *sed*. Scheffer.

§ 25 *Utrum*] *ἔπουλον* istud. Emen-do verissime, *iterum*. Respicit ad illud prius, n. 19. 'Num igitur facturum eum hoc divinare potui?' *Acidalius*. Si cui tamen adhuc placeat vulgata lectio, me adsentientem habet: nam nescio quomodo vox sequens, *quæso*, repudiata alteram. *Freinshem.* Leg. *futurum quæso quod non divinavi, cur reus sum?* Heinsius.

§ 26 *Vos me decepistis; vos*] Eleganter repetitur illud, *vos*; vulgo tamen est, *fides amicitia, veri consilii periculosa libertas me decepistis: vos quæ*, &c. inficete. *Modius*.

§ 27 *De rege scripsisse*] Editi libri, *scripsisse me hoc fateor regi, non de rege*. *Modius*. *Scripsisse*] Nihil erat necesse geminare verbum *scripsisse*: quod vulgati posteriore loco venustius omittunt. At sententia duplex

potest esse. Ad regem scripsi, non ad alium de rege: quod si factum, invidiam isse factum videri queam. Nunc quia ad ipsum, pro fama scilicet ejus timuisse me, et de existimatione fuisse sollicitum apparet. Aliiter paullo et multo fortasse verius ita: scripsi regi, sed non regi, nec de rege, sed amico. Id præcedentia requirere videntur, *Fides amicitia*, &c. *Acidalius*. *Acidalius* alteram vocem *scripsisse* proscribendam putat, ego nihil alieni loci occipere existimo. *Raderus*. Prior interpretatio vera est. Illud etiam *scripsisse* recte repeti *Radero* placet, et auctoritate Mss. defenditur. *Freinsh.* *Non de rege*] Regi soli; non ad alios obtrec-tandi caussa. *Cellar*.

§ 28 *Hammon interim*] Quas ego condignas diras devotiones ei impre- cer, qui princeps hæc ita corripit? *Dum consulitur Hammon in arcanum et occultum scelus. Interim qui regem, nostrum*, &c. *Modius*. Vulgatam lectionem redncturus, deprecor ante diras, quas non condignas satis imprecari posse *Modius* ait illi, qui princeps eam cudisset. Mitte devotiones tuas, nisi vis expetere in te ipsum. Corrupta tu censes? ut censes, quid movit? *Interim* particula credo maxime: cujus tamen idem non inelegans usus et apud alios sæpe, et apud Senecam unum frequentissimus. Scinnt quique non duro nimis ingenio, aut memoria fluxa: quæ mihi tamen ipsi non nunc ita constat, ut exempla in numero habeam, quæ alioqui plurima notavi. Nam ista hic ibidem, *in arcanum et occultum scelus*, glossam esse, vel quo- quomodo irrepsisse, temere nemo, ne *Modius* quidem ipse crediderit. Nimis honesta locutio: 'Oraculum consulitur in aliquid: quæ facile abster- rere quemvis poterat, ne vim infer- ret; me certe invitavit, et sic cepit, ut defendam ab alio illatam. Sed in hac tanta tumultuariæ pæne scrip- tionis properatione, sero in memo-

riam redeo loci Curtiani lib. iv. quem illie emendatum, hic etiam tum emendandum destinabam. Scilicet in eo de particula *interim* suspicabamur, quæ si restitneretur, ita fere usurpata esset, ut hic volumus usurpatam. Verba sunt: 'Haud alias tam alacrem viderant regem, et vultu ejus interrito, certam spem victoriæ angurabantur.' Inseruimus ibi tum præpositionem, 'et ex vultu:' nunc hoc amplius, 'interrito' illud mutandum censemus in 'interim.' Nam de interrito vultu minus hic quam pro re: quippe in tanta regis alacritate, quantam laud alias in eo milites vidissent. Mihi valde sic placeat: et spero non aliis item elegantibus ingeniis displiciturum. *Acidalius.* In *arcanum*] Et ego sane hanc lectionem suspectam habere non possum, nisi quod vox *interim*, quæ et Modium offendit, locum suum non digne tneri videatur. *Acidalius* tamen ejusdem non inelegantem eundem usum et apud alios sæpe, et apud Senecam unum frequentissime reperiri affirmat. Illud ei non concesserim supra iv. 13. 25. pro *et vultu ejus interrito*, &c. legend. *et ex vultu ejus interim*, &c. *Freinsh.* Pessima distinctio, quam miror *Freinshemium* servasse: scribendus locus est hoc modo: *Retinete me in vinculis, dum consulitur Hammon in arcanum et occultum consilium interim.* Qui, &c. Ordo: *Retinete me interim, dum consulitur.* Nec est insolens etiam optimis scriptoribus, illud *interim* sic rejicere in finem. *Scheffer.* Leg. *dum consulitur Hammo, num arcanum et occultum scelus initum.* Noster iii. 7. 13. 'Suspicionem initi scelesti consilii præbuit.' v. 9. 2. 'Inauditi facinoris societate inita.' vi. 7. 14. 'Cum quibus tantæ rei societatem inisset.' vi. 8. 15. 'Ne qua initi consilii daretur nota.' viii. 7. 1. 'Occidendi te consilium inivimus.' Vide Indicem in 'scelus.' *Heinsius.*

§ 30 *Adhibere vobis parentes*] Ni-

hili verbum in hac re, *adhibere*. Mihi liquet, *exhibere* corrigendum, cui respondet, quod hic jam habes, *ostendere*; sic et vii. 2. 12. in simili pæne caussa: 'Jussus est fratres suos exhibere.' Nec in dissimili adeo, quamquam non eadem, supra vi. 10. 15. 'Pignus indicii exhibere.' Ceterum hic an non adstricte nimis scriptum, *solent exhibere parentes*? Non herele vero parentes tantum: sed omnino propinquiore cognatione reum contingentes: et statim subditur de ipsis fratribus. Unam alteramque voculam puto periisse, quam conjectura quilibet facile revocarit. *Acidalius.* *Exhibere*] Sic cum *Acidalio* emendo. *Raderus.* *Acidalii* priorem emendationem, licet *Radero* probatam, non admitto: præsertim cum loca, quæ firmandæ suæ sententiæ adducit, de alia longe caussa dicant: posteriorem plane rejicio; nam *parentes* etiam largius pro cognatis propinquisque sumi, ut hodie Latini sermonis traduces linguæ servant, in Indice, Deo dante, monstrabimus. Exempla autem rei, præter ea, quæ ex Cic. pro Sylla cap. 31. pro Flacco cap. ult. et pro Sextio cap. ult. ex Val. Max. viii. 1. 2. (nam illud ex Lipsii Monitis de Eponina, huc non pertinet) adducit *Raderus*; vide apud Fr. Pollet. *Histor. For. Rom.* ii. 1. et in Comædiis Plautinis passim. *Freinsh.* Pro *adhibere* mallet *Acidalius exhibere*, sed repugnat *Freinshemius*. Neque ego putem in ipso esse vitium magis, quam in voce *vobis*. Cur enim tandem vobis? an apud nullos alios id in usu, quam Macedonas solos? Atqui res ipsa testatur diversum. Quare putem scripsisse Nostrum, *adhibere verbis*, ut sit sententia, solent non tantum verbis et oratione se tueri, sed cum verbis adhibere etiam parentes, ut eorum præsentia, conspectu, intercessione judicem commoveant. *Scheffer.* *Adhibere parentes*] Cognatos advocare, ut judices lacri-

mis eorum ad misericordiam inflectant. *Parentes* enim hoc loco cognati sunt, non soli genitores, ut usi hac voce sunt Capitolinus in Marco cap. 5. Lamprid. in Alex. Spartian. in Juliano cap. 4. Eutropius r. 7. 4. Fratres enim æque intelligit, Hectorem et Nicanorem, ut ipse explicat, ac patrem Parmenionem, quamquam non negamus, posteriori ævo, quam Curtiano, usitatiorem hanc notionem fuisse. *Cellar.*

§ 35 *Num ullam auctoritatem ejus litteræ habuerunt*] Hæc verba mihi suspecta sunt, tamquam glossatoris, non Curtii. *Scheffer.*

Invisi] Sane haud displicet conjectura fratris mei Melchioris, *inrisci*: quo participio et Tacitus usus iv. 9. 2. 'Ad vana et toties inrisci revolutus.' Aut si quis participium spernat, fieri possit *inrisui*, quod firmatur fere simili loco Plinii: 'Plerisque ultro etiam irrisui sumus, ista commentantes, ac frivoli operis arguimur:' nam ineptam diligentiam contemptus potius sequitur quam simulas. Volunt hoc et præcedentia, *cum ludibrio credulitatis repulsus sum*. Sicsupra vi. 7. 33. ait, 'veritum ne jurgium inter amatorem et exoletum non sine risu aliorum detulisset.' *Freinsh. Inrisui*] Vulgo, *invisi*, pro quo Melch. Freinshemius censuit *inrisci* legendum. Frater Joannes, si quid mutandum, *inrisui*, nomen pro participio. Sensus utriusque bene convenit cum *ludibrio*, quod præcesserat: Latinitas cum Plin. xxii. 6. 'Plerisque,' dicenti, 'ultro etiam irrisui sumus.' Tellierius quoque *inrisui* in contextum recepit. *Cellar.*

§ 37 *Gravia sunt auribus*] Vulgo, *gravia sunt visa auribus vestris*; sed hoc *visa* a glossa esse tam mihi liquet, quam meridie lucere. Præsertim cum in membranis pro eo, *invisa* legatur, quod est glossema vocis *gravia*. Vide tamen origines mendorum. intelligebant correctores illa, *gravia et*

invisa simul stare non posse, igitur posteriore voce, ut vides, interpolata, locum emendarunt, aut corrumperunt potius: et negabimus hos tales præclare de Curtio meritos? *Modius*. Omnino generalis hæc sententia, et optime sic a Modio constituta: quam pessime destruit iterum Lugdunensis quicumque est editor; et ad præsentem concionem adstringit, recepto in textum *vestris*, scilicet utrumque suo more secutus editionum genus, ne alteri forte præjudicaret, et ipse vero medium (quod ille aiebat) ubique secaret. Nunc hinc, nunc illinc stat: utrimque alterius causam dicit. Hic Modio se dat, cum *visa* rejicit; cum *vestris* etiam tenet, vulgo gratificatur. Abi, inepte, quod dignus es, nec arbitrumingere te doctis, qui suo judicio melius stabunt. *Acidalius*. *Vestris*] Nondum video cur voculam hanc expunctam velint, et generalem hanc sententiam non ad præsentem concionem restringendam, *ultima verba gravia sunt auribus*. Immo potius grata sunt, si impatientiam auditoris fine molesti sermonis solantur. Respicit Philotas ultima sua verba, quibus succlamatum est. Ego sane tantum absum, ut libris habentibus hoc pronomen adimi censeam, ut potius addendum putem non habentibus. Simillima scena apud Liv. xxxviii. 33. 9. 'Objecti multitudini iratæ, quum aversis auribus pauca locuti essent, damnati omnes.' *Freinsh.*

CAP. XI. § 1 *Civilis habitus*] Vivendi rationis, quæ inter cives esse debet, in humanitate et mitiore affectu consistens. *Cellar.* Divisionem Tellierii Raderum secuti non facile assequetur Lector, sed Index exhibebit, et loco suo singula adsignabit. Et ut Belon a Curtio, sic Marius describitur Vellei. Paterc. ii. 11. 'Quantum bello optimus, tantum pace pessimus, immodicus gloriæ, insatiabilis, impotens, semperque inquietus.' *Snak.*

§ 3 *Vicina*] Cum sic haberet Al-

das, non potui mutare : est enim hoc hinc loco præ ceteris accommodatissimum. *Freinsht.* Vicina] Cum Aldo et Freinshemio : forte, vicina q. diversorio. Heinsius.

Sed per dispositos, quos ad somnum habebat] Pro ad somnum, in aliis legitur *supra somnum*. Unde mihi fit suspicio, verba ista, quos ad somnum habebat, esse et ipsa glossatoris. Curtius profecto non videtur tali modo fuisse scripturus, sed vel hoc : *sed per quos dispositos ad somnum habebat* ; vel isto : *sed per quos ad somnum habebat dispositos*. Et longe absunt elegantius, cum quo fine fuerint dispositi, ex sequentibus satis intelligatur. *Scheffer.* Mss. *supra*. Sic in fragment. Tragur. ‘ puer super hoc positus officium.’ Statius Theb. v. 136. ‘ super somnos.’ Infra Noster hoc cap. n. 27. dixit ‘ supra cœnam.’ VIII. 4. 3. ‘ super vinum et epulas.’ Adde Indicem. Vetus inscriptio apud Gruter. p. MCXI. ‘ supra cubicularios ;’ et altera apud eundem p. DLXXX. 12. ‘ supra cocos ;’ et p. DXCIX. ‘ supra velarios.’ Heinsius.

Ne femina illa] Editi, ne fremitu ullo murmurantium inter se silentio re-vius, quam somno excitaretur ; quæ cum vitii manifestissima viderem, nec tamen quo pacto emendarem, habebam, subvenit commodum deficientibus reliquis Sigeburgense exemplar, in quo discrete legi, ut expressi, sciunt mecum, qui viderunt. *Modius.*

§ 4 *Ludibrio ei fuisse rusticos]* Voca-cula hic etiam certo excidit, qua reposita fit totum elegantius : *Ludibrio ei fuisse se : rusticos homines Phrygas et Paphlagonas appellatos*. Macedones suos etiam Philippus joco noto rusticiores dicebat, qui scapham scapham appellarent ; quo, si forte, potuit alludi. *Acidalius.* *Fuisse rusticos]* Sic recte ; quamquam Acidalins mallet fuisse se : rustic. Quo sane facto periret elegantia sensui, nec quidquam ad rem facit Philippi jocus, qui

rusticos esse Macedonas dicebat, et scapham scapham appellare, in *Phlt. Apophthegm.* cap. 31. illud enim ad laudem potius pertinebat : Philotas opprobrii causa aliena vilium et rudium populorum nomina iis indidit. *Freinsht.* Rusticos Macedones, hoc est, ab urbibus et aula remotiores, ideoque a vitæ elegantia alienos ita ludibrio Philotæ fuisse, ut vilissimum gentium nomine Phrygas eos ac Paphlagonas appellaret. notum est de Phrygibus proverbium ‘ sero sapere,’ quod stuporem in iis arguit. Paphlagonas male audiebant διὰ τὸ τῆς φωνῆς ἀπηχέειν propter absonum linguæ stridorem, ut *Snidas* refert. Forte etiam ut accolæ Phrygum, eodem vitio notati sunt. *Cellar.*

Per interpretem] Hoc est, internuntium et medium aliquem, ut videtur intellexisse *Freinshemius*. At vero interpretem hic intelligendum proprie, ac de eo, qui exponit ignotum alterius sermonem, vel illud ostenderit, quod præmittitur, tamquam absurdum, iniquum, superbum de Philotæ, fuisse natum Macedonem, hominem ejusdem linguæ. Ut vix dubitem, quin scripserit Curtius per interpretem adire, est autem adire optimis scriptoribus, ‘ agere cum aliquo,’ negotiorum causa aliquem compellere.’ Sic Noster VIII. 13. ‘ Legati Abisari adire regem.’ Itaque sententia ; Philotam agere superbe etiam in ipsa defensione sua præsentique negotio, quod compellere Macedonas noluerit sermone patrio, verum eo, qui exponi debnerit per interpretem. *Scheffer.*

§ 5 *Nam cur Hammonem]* Vulgo, *Cur Hammonem consuli vellet?* Sigeburgenses membranæ, *Nec vero Hammonem consuli vellet* : mihi, ut verum fateor, nec hoc, nec illud satis placet. *Modius.*

Eundem Jovem arguisse] Nescio quomodo hinc maleque coherentia hæc videntur. Et quid hic nomina-

tim memoratur Jupiter, cum proxime antecesserit de Hammone? videtur itaque hic locus ita formandus: *Cur Hammonem consuli vellet eundem, cujus arguisset mendacium, Alexandrum filium agnoscentis.* Oratio planissima, longe melior vulgata. Scheffer.

§ 6 *Cujus custodia*] Aliter impressi, et forte etiam rectius: *et pecunia, quæ ejus custodiæ commissa sit.* Modius. Verba hæc constitimus, ut in Mss. esse dicuntur. Freinsh. Libri veteres alii, *quæ ejus custodiæ commissa sit.* Alii omittunt *quæ*, alii *cujus custodiæ.* Verissima lectio videtur: *et pecunia, ejus custodiæ commissa, perditos hom.* Scheffer. Forte, *quæ custodia ei commissa.* Heinsius.

§ 8 *Manibus eorum*] Alii *ipsorum*; puto ex glossa esse annexum, et idcirco, parum huc nimirum faciens, delendum. Scheffer.

Rex] An repeti placet ex præcedenti dictione, *At rex.* profuerit hoc vinciendæ sententiæ: cujus tamen rei non admodum studiosus est Curtius. Freinsh. Freinshemio videtur *at rex* vinciendæ sententiæ aptius, quasi at excidisset propter eandem syllabam in præcedenti verbo. Cellar.

§ 9 *Torqueretur, sive*] Iterum impressi: *Rex in concionem reversus, sive ut in custodia quoque torqueret, sive ut diligentius cuncta cognosceret, consilium in posterum diem distulit.* Quamquam in, &c. pessime. Modius.

Concilium] Recte de concione, cum consilium mox de amicis regis ad consulendum adhibitis: errarunt autem in his vocibus frequentissime librarii, sed explicuit differentiam doctissime, ut omnia, J. Fr. Gronovius ad Livii XLIV. 2. et ex hoc loco patet, concilium non differre a concione, ut recte censet Cl. Davies. ad Cæsarem Bell. Civ. II. 30. et merito ridiculus est J. Goduinus ibid. qui 'in concilium paucos convenire' affirmat; cum 'in consilium pauci, in concilium omnes coëant.' Snak.

§ 10 *Obrui saxis*] Hoc parricidarum reorumque majestatis et cædis supplicium, vel ut telis confoderentur. Hoc supplicium etiam Orestes timuit apud Euripidem: *κυρία δ' ἦδ' ἡμέρα, 'Εν ἣ διοίσει ψῆφον 'Αργείων πόλις* Εἰ χρή θανεῖν νῶ λευσίμῳ πετρώματι, *Ἡ φάσγανον θήξαντ' ἐπ' αὐχένος βαλεῖν. *Hæc dies autem dicta In qua ferent sententiam Argivi, An oporteat nos mori lapidante saxo; An acuto ense ferire collum.* Raderus.

Cænus] Mirum hoc de Cæno, qui modo ipsum tormentis subtrahere volebat, eum jam contra aliorum sententiam suadere quæstionem. Nisi forte hoc voluit ad purgandam suspicionem, quam incurrere illo consilio potuisse supra ad VI. 9. 31. notavi; nescio quid pro illo, an Curtio dici possit. Freinsh.

Dixerunt] Forte *duxerunt.* Heinsius.

§ 12 *In intimam*] Plut. cap. 88. narrat non quidem interfuisse quæstioni, sed exaudivisse foris, velo discretum, 'quod visum arceret, auditus non adimeret,' ut loquitur Tacit. XIII. 5. 2. Freinsh.

§ 13 *In conspectu, &c.*] Exemplum ejusmodi sævitiae apud Langæum Semestr. IX. 13. Herald. ad lib. I. Arnobii. Gebhard. Crepund. I. 15. satis explicantur. Freinsh.

§ 15 *Tum corripitur*] Adhuc impressi, *dum corripitur, dum obligantur oculi*; et quid ni ita legatur potius? Modius.

§ 16 *In potestate*] Ut nec clamaret, nec ingemisceret: ut 'plerique' in I. I. § 23. de Quæstion. Philotas ergo primum sano adhuc et integro corpore fortissime et constantissime verbera, faces, et cruciatus pertulit; at ubi corpus exulceratum est, cæpit fateri. His plane contraria scripsit Plutarchus Alex. cap. 88. 'Inde correptum torserunt assistentibus quæstioni regis amicis, et Alexandro pone obtensam aulæam exaudiente.

Quo tempore eum dixisse aiunt, eum miserandis et abjectis vocibus precibusque Philotas Hephæstionem compellaret; adeone mollis tu, Philota, et effeminatus tantas res moliebare.' Alias cap. 85. ut strenuum, ferreum, et laborum tolerantem laudarat Plutarchus. Ne tamen videantur pugnare inter se Curtius et Plutarchus, dici potest, primum tormenta fortiter a Philota exantlata, dein lacerato et exulcerato corpore ad preces descendisse. *Raderus*.

§ 18 *Per Alexandri salutem*] Per Genium, seu Τόχην regis, aut Cæsaris jurabant veteres Pagani; per salutem Principis Christiani, ut docet Tertullian. Apologet. cap. 32. 'Juramus, sicut non per genium Cæsarem, ita per salutem eorum, quæ est angustior omnibus geniis.' Arcad. et Honor. l. xli. Cod. de Transact. 'Qui nomina nostra placitis inserentes salutem principum confirmationem initarum juraverint esse pactio-num.' Ita Theodosius minor Eudociam conjugem suam adegit, ut per salutem suam juraret, se comedisse pomum. *Raderus*.

§ 19 *Ludificari eum*] *Lego, ludificari reum*. Heinsius.

§ 20 *Propinqui eorum*] Hanc legem, ut nimis rigidam, postea abrogavit Alexander. Unde Auctor subiungit: 'legem se supplicii conjunctis sontium remittere.' Et viii. 8. 8. ad Hermolaum Alexander: 'Olim istum morem occidendi cum scelestis insontes propinquos parentesque solvi.' Quod etiam justitiæ convenientiam, ut pœna teneat solos delicti auctores. *Loccen*. Adde P. Fabr. Semestr. iii. 8. *Freinsh*. Forte, *Ut propinqui reorum*. Heinsius.

Legem se supplicii] Ita emendavit Palmerius meus. membranæ habebant, *legem se supplicio conjunctorum sontibus remittere edixit*; editi libri, *legem se supplicio conjunctis sontium remittere edixit*: ineptissime et hi, et

illæ. *Modius*. Ordo est: Remittere se legem conjunctis sontium, et hoc quidem planum: quo autem pertinet illud *supplicio*? num ad *conjunctis*, ut *conjuncti supplicio* sint, qui subire idem supplicium coguntur? Atqui sic non hic intelligendi, sed qui conjuncti propinquitate. Conjungebantur enim non ob supplicium idem, sed supplicium idem subibant, quia erant conjuncti. Metuo igitur, ne exciderit particula, legendumque sit: *legem se de supplicio*, et hoc eo magis, quia libri quidam habent *supplicii*, quod illius *de supplicio* interpretamentum atque glossa est. *Scheff*.

§ 21 *Et vera confessis, et falsa dicentibus idem doloris finis*] Ulpianus in l. i. § 23. de Quæst. Val. Max. viii. 4. et Langlæus l. ix. Semestr. c. 1. 2. plura notarunt de quæstionum et tormentorum lubrico et ancipiti modo. *Loccen*.

§ 24 *Amisimus regem*] Editiones, *Amisimus Alexandrum, amisimus regem*, et forte ita legendum est. *Modius*. Non forte, sed certo, sed omnino legendum vulgata iteratione, *Amisimus Alexandrum, amisimus regem*. Sed has non necessarias mutationes nec vacat omnes persequi, nec est sane hic propositum nobis. Indignitas tamen rei sæpe cogit, ut vindicem et retraham vel in transitu, quæ immerito multa nimis in exsilium acta. *Acidalius*.

§ 25 *Nostrone sanguine Deum fecimus, qui nos fastidiat*] Pro *fecimus*, libri alii habent *jactat*, alii omittunt plane. Mihi vel ex hoc ipso, quod in aliis sit *jactat*, in aliis *fecimus*, liquet, neutrum esse Curtii, eumque id per retinentiæ figuram omisisse, quod apponendum fuit, ut fit in oratione indignantium. Ergo locum ita lego: *Nostrone sanguine Deum? qui nos fastidiat? qui gravetur mortalium adire concilium?* debent omnia intelligi, ut dicta sint per indignationem. *Curr*,

ait, nos fastidit, qui tamen enim Deum ferimus? et cum ipsum fecerimus, cur non facere et nos possimus, modo velimus esse viri, nec ferre Alexandrum has injurias, et vel per eadem ejus ulcisci. Neque est, ut metnamus pœnas. Quis enim proavum ejus, quis deinde Archelaum ultus est? *Scheffer.*

§ 26 *Quis proavum hujus*] *Lege, quis proavum hujus Alexandrum.* Modius. Videntium quomodo Alexander Amyntæ F. Philippi, patris Alexandri M. dicatur proavus Alexandri M. cum tantum fuerit patruus ejus. Philippi nempe patris frater. Amyntas enim Philippi pater Amyntæ Aridæi F. trigeminos habuit liberos virilis stirpis ex Eurydice Illyride, Alexandrum, Perdiccam, et Philippum Alexandri M. patrem: qui omnes ordine post Amyntam patrem regnarunt. Idem Amyntas auctore Justin. lib. vii. ex Cygæa alia conjuge tres itidem mares, Archelaum, Aridæum, et Menelaum. Itaque patruus fuit, non proavus Alexander Amyntæ filius. Nec potest intelligi prior Alexander Amyntæ Alcetæ F. Quia inter Alexandrum Amyntæ, et Alexandrum Alcetæ sex reges intercesserunt, nec præter Alexandrum M. et Amyntæ F. Alcetæ fuit ullus Alexander in stirpe Carani. Alexandrum ergo patrum Alexandri M. a Curtio proavum dictum censeo, non ordine naturnum, sed regni administrati. Ita omisso Alorite, Alexander Amyntæ F. Philippi frater, Alexandri patruus, ejusdem est et proavus. Patruus, quia Philippi frater fuit, proavus, quia ante Philippum regnavit Perdiccas, Avus ratione regni, patruus ratione sanguinis. Ante Perdiccam (omisso Ptolemæo) Alexander itidem patruus sanguine, proavus ratione regni et regum. Alorites autem omittitur, quod non fuerit ex genere Carani. *Raderus.* *Proavum hujus Alexandrum*] Duos hoc nomine Mace-

doniæ reges offert historia, ad quos ista trahi possint, Alexandrum cognomento Divitem, et alium, Philippi fratrem, hujus Alexandri patrum. De hoc Raderus accipit, et ut omnia rectius quadrent, miram genealogiæ rationem comminiscitur, proavum dici contendens, qui tot ante gradibus regnum tenuisset, quasi contendas Vespasiani patrem recte dici Vitellium, avum Othonem, proavum Galbam. Verum etiam sic opus habet ejecto Ptolemæo Alorite, quod ille non fuerit, ut illi quidem fingere lubet, ex genere Carani. At si genus aspiendum est, cur a successionebus regum appellationes cognationis trahit? aut si attendenda successio, cur generis requirit propinquitatem? Certe si nullum aliud esset argumentum, hunc Alexandrum a Curtio non indigitari, nisi hoc unum, quod tam male asseritur, sufficere potuisset. Sunt autem præter id duo satis valida. primum quod ante ceteros hujus casum ponit, etiam vocula *deinde* innuens, priorem interfectum; alterum, quod posterioris Alexandri mors non neglecta, sed vindicata fuit, a fratre Perdicca, qui percussorem ejus Aloriten Ptolemæum regno simul vitæque privavit, ut apud Diod. xv. 77. legimus. Ergo potius ad Alex. divitem, qui et Philellen, ista verba pertinere videntur: quem quod *proavum* appellat Curtius, cum esset abavus; nihil mirum aut insolens facit. Inculcandum enim est denno, quod de confusis cognationum vocabulis supra semel iterumque monuimus. Eadem plane videtur esse causa Libanii Declamat. xvi. qui cum Alexandrum, quem nostri proavum vocat Curtius, 'avum Philippi' appellat, *πρόγονον* hæc enim vox etiam pro ulterioris gradus avis accipi potest: quomodo et Latina apud Juvenal. viii. 134. 'De quocunque voles proavum tibi sumito libro.' *Freinsh.* Abavum, an patrum? hos solos hoc nomine usos

novimus, non proavum. Nec unus in ea gente Perdiccas aut Archelaus. Priores occisos a suis esse non constat: Posteriores occisi quidem, sed patrui tantummodo. Nec Archelaus rex, sed privatus fuit, Justin. vii. 4. Hegelochus autem voluit regum exempla impune interfectorum proferre. *Cellar.*

Archelaum] De rege Archelao Curtium sentire necesse est, cum hic exempla eorum referat, qui reges impune occiderunt. De Perdiccæ nece diversa sentiunt auctores, quos vide in Reineccii regno Macedonico. *Freinsh.*

Interfectores] Soli Alexandro Lyncistæ. Justinus xi. 2. 1. 'Ante omnia cædis conscios ad tumultum patris occidi jussit, soli Alexandro Lyncistarum fratri pepercit.' Et ipse Curtius iv. 7. 27. 'Philippi autem omnes interfectores luisse supplicia.' Justinus tamen vii. 9. 1. etiam Olympiadem, adeoque ipsum Alexandrum conscium fuisse cædis Philippi testatur, imo Pausaniam percussorem Philippi ab Olympiade fuisse subornatum et immissum in Philippum conscio etiam ipso Alexandro. Quæ omnia Alexander dissimulavit. *Raderus.* Intelligit igitur hic solum Lyncestem Alexandrum, de quo mox vii. 1. 5. quod autem *interfectores* ignotum, plurative dixit, facit ad intendendam vim orationis. Tale est illud apud Tacitum i. 10. 6. 'Interfectos Egnatios, Julos,' &c. cum unus Egnatius, unus Julius fuisset interfectus, et alia sexcenta. *Freinsh.*

§ 28 *Accersi eum placuit*] Cum nescio quibus mihi rem esse malim, quam cum operis typographicis. Ecce enim, cum hæc vulgo ita legentur: *Accersiri eum placuit ac venire: eodemque sermone ultro repetito adjecit, &c.* quo pacto nullo modo ferri poterant, emendassetque de consilio Palmerii: *Accersi cum placuit, venit, eodem-*

que, &c. fecerunt ex eo illi, quod vitiose excusum hinc te, lector, corrigere velim. *Modius.*

Proximas a nobis partes] Secundas a ducibus Parmenione, et Philota in perpetranda regis cæde partes. *Cellar.*

§ 30 *Proximi sceleris*] *Prorsus* antea legebatur; quod nemini animadversum demiror sane: quomodo enim prorsus sceleris expertus dici poterit, qui tantum facinus mente agitabat? *Modius.* Mihi liquet legendum *prioris.* Sic mox num. 35. 'Qui proximi sceleris particeps esse arguebatur.' *Freinsh.* *Prorsus sceleris expertus*] Illius nempe conjurationis, ejus Dymnus socius fuerat: aliam enim ipse jam confessus est. *Cellar.*

§ 31 *Ipsi quoque*] Vulgo, *ipsi quoque*, quod sane de illis talibus ducibus, etsi Philotæ inimicis, credere tamen non possum, eo usque crudelitatem suam extendisse, ut finestissimorum tortorum carnificumque munia ipsi obirent. *Modius.*

§ 32 *Occidendi regis causa*] Forte occasio, vel *ansa.* Heinsius.

§ 33 *Repræsentasse*] Plerique habent, *repræsentare*, unde suspicor scripturam veram, *repræsentare se consilium.* Librarius ineptus junctim scripsit ista duo vocabula: inde vitium exortum. *Scheffer.* *Repræsentare consilium*] Consilium exsequi, in opus et effectum dare. Ita J. Fr. Gronovius interpretatur, cui summo viro hujus periodi, misere alias vexatæ emendationem debemus in libro de Pecunia Veteri i. 6. At nescio quomodo Freinshemii notas ad hunc locum citet Cl. Daviesius ad Hirtii Comment. de Bello Alex. cap. 70. cum hic non repræsententur. *Snak.*

Auctorem si] Membranæ, ejus patrem fuisse auctorem nisi crederent, &c. Sed pessime. *Modius.* *Patrem fuisse auctorem*] Melioribus libris constanter adest vox *auctorem*, quod suspicionem mihi non ineptam, ut puto, pa-

rit, esse eam glossema vocis *patrem*, quam non vulgari significati hic positam, aliquis adpicto receptiore vocabulo exponere voluerit. Sensus igitur est: Totum se consilium exposuisse, suum illud esse, nec quemquam alium auctorem ejus nominare posse: nimirum illius ultimi, quo occupare destinaverat patris obitum. At si alios forte conscios aut suggestores ab eo velint exprimere, nec se *patrem* (h. e. auctorem) ejus fuisse credant, non se recusare tormenta. Ea notione Ovid. ex *Ponto* iv. 5. 29. 'Quidque parens ego vester agam,' Græco more. Athenæus princ. operis: 'Ἀθηναῖος μὲν ὁ τῆς βίβλου πατήρ. Maximus Tyrius Sermone octavo: 'Ἀλλὰ εἴτε Μαρτινική, εἴτε καὶ Λεσβία τις ἦν ἡ τοῦ λόγου μήτηρ. *Freinsh.*

Recusaret illi] Puto et huic loco accidisse, quod superiori, scribendumque esse, *recusare*, et *illi conlocuti*, &c. Debet sane τὸ recusare superioribus respondere; in iis vero *repræsentare*, non *repræsentaret*. *Scheffer.*

§ 34 *Et ipsum*] Forte, *sed ipsum*. *Heinsius.*

§ 35 *Demetrius*] Omnia quæ ad hanc conspirationem pertinere videbantur, contraxisse Curtium apparet. Nam *Arrianus* iii. 5. 25. non eodem loci, quo *Philotæ* detecta fuerat conjuratio, hoc est, apud *Zarangæos*, sed in *Arimaspis* fuisse comprehensum tradit, suffecto in locum ejus *Ptolemæo Lagi* filio. *Freinsh.*

Et vultu] Forte, *et vultus*. *Heinsius.*

§ 36 *Ut incideret*] Illud *ut* in vulgatis codicibus omissum elegantiae hujus periodi multum delibabat. *Modius.* Verbum *incidere* vim proprie non eam habet, ut opera dedita quærat, sed casu offeratur. Ideo malim hic, *ut inciderat*, quod est, cum incidisset. *Acidalius.* *Incideret*] Alii, *ut incideret*; unde *Acidalius*, *ut inciderat*. forte pro *incideret* legendum

Delph. et Var. Clas.

incidens, aut etiam prorsus expungendum. *Freinsh.*

§ 37 *Vox sanguisque defecerat*] Præ timore et conscientia sceleris. *Infra* vii. 7. 26. 'Ille exsanguis adtonitoque similis stabat per metum etiam voce suppressa.' *Ammian.* de *Chonodomarco* xvi. 33. 'Trahebatur pallore suffusus, claudente noxarum conscientia linguam.' Idem xvii. 25. de *Zizai Sarmata*: 'Amisso vocis officio præ timore.' Adde *Tacit.* iii. 10. 4. et xv. 66. 3. Vide *Paræi Mellificium Atticum* p. 284. ita fere *Justin.* xxxii. 2. 3. 'Demetrium turba querelarum confusum repente obticuisse.' *Freinsh.*

§ 38 *Nominati patrio mare*] Editi, omnes ergo a *Nicomacho* nominatos more patrio dato signo saxis obruerunt, quod perinde est. *Modius.* Omnes ergo a *Nicomacho* nominati more patrio, dato signo, saxis obruti sunt] Alium morem *Arrianus* ingerit, qui non saxis ait obrutos, sed confossos telis, sive *προσακοντισθῆναι*: quod sequenti quidem libro apud *Nostrum Lyncesti Alexandro* evenit: etsi et ibidem in *Polemonem* saxa moliuntur, suo quidem, ut iterum addit, more. De cetero, cavillari *Curtium* hic et insimulare negligentiae possis, qui dicat a *Nicomacho* nominatos omnes supplicio affectos. Id vero falsum, ac duplici quidem modo. Nec enim illi omnes, neque rursus ii tantum. Primum non omnes. Impunis enim *Amyntas*, qui superius et ipse a *Dymno* inter conscios *Nicomacho* detectus. Et verisimile, quotquot ab illo *Nicomachus* hic acceperat, eorum neminem subtraxisse, ut nec addidisse quemquam, de quo alter forte tacuisset. Ille autem supra: 'Simul gratulatur, quod fortissimus juvenum non dubitasset se adjungere *Demetrio* corporis custodi, *Peucolao*, *Nicanori*. Adjicit his *Aphebetum*, *Loceum*, *Diogenem*, *Archepolim*, *Amyntam*.' Hic postremus certe libro

Q. Curt.

4 H

deinceps causam pro se dicit, et absolvitur. Ac suspicari liceat, præter hunc alios etiam fortasse nonnullos iudicium ac supplicium effugisse. De quibus quicquid sit, Amyntas certe palam non nua interemtus. Non igitur omnes prorsus, qui a Nicomacho nominati. Jam neque illi tantum. nam etiam Philotas ipse, et Calis: quos manifestum item est ab indice nequaquam nominatos. Quid verbis igitur istis ancipitibus faciemus? Excidisse Curtio imprudenti ipsi credemus? an fraudem hanc ei librariorum fransos? huc inclinem magis. At emendationem quam opportunam inveniemus? Audacia magna utendum sit; quam ego huiusmodi vix mihi permiserim, a *Macedonibus damnati*. Mos quidem ille Macedonum vetustus, ut ipsorum cognitio esset, quem et Noster ipse nos docuit hoc libro: 'De capitalibus rebus vetusto Macedonum modo inquirebat exercitus. In pace erat vulgi. Nihil potestas regum valebat, nisi prius valuisset (nescio quid occulti hic mendi) auctoritas.' Itaque et Alexander, 'Macedones,' inquit, 'de te iudicaturi sunt, et ipsi Macedones Philotam inquinare innoxios velle suspicabantur.' Sed utrumque hoc firmemus, a recepta lectione nimium recedit. An ergo potius? *omnes ergo etsi a Nicomacho nominati*. Sic omnem facillime eludamus objectionem, neque Curtium tamen scripsisse sic facile probemus. Alii viderint hoc. *Acidalius*. Duplex hic in Curtio (certe non in Curtio) peccatum, quod Acidalius quoquo modo castigare conatus est. Primum, quod omnes a Dymno nominatos affirmet signo dato saxis obrutos, cum Amyntas fuerit absolutus. Deinde quod præter hos a Dymno delatos etiam Philotas et Calis sint occisi. Primum Acidalius librariorum vel operarum fraude errorem admissum putat, qui Amyntam adiecerint, vel certe Curtio imprudenti excidisse.

Labes has duobus modis emaculare studet, e quibus tamen illi neuter satis (nec immerito) placet. Nam in vicem illorum Curtii verborum, a *Nicomacho nominati*, ista substituit, a *Macedonibus damnati*: sed quia longius a Curtio abeunt, aliter emendavit, *Omnes ergo etsi a Nicomacho non nominati*. Duas ut vides voculas ad Curtium adjecit, *etsi*, et *non*: neque tamen Curtium ita scripsisse facile, inquit, probemus. itaque concludit, 'alii viderint hoc.' Ego sic existimo, vel nullum omnino in his Curtii verbis errorem inesse: vel per aliquem sciolum adjectam vocem *Amyntam*, quod et ille postea sit in iudicium productus, quamvis absolutus. Nullus error erit, si dixerimus, Amyntam alium fuisse a Nicomacho nominatum, non hunc iudicio absolutum, sed cum reliquis damnatum et occisum, adeoque hos duos tantum cognomines fuisse, non unum eundemque. Multi enim eadem tempestate Amyntæ fuerunt, et crebrum apud Macedones nomen Amyntæ, quod supra demonstravimus. Et hic inter conjuratos Nicanor etiam exprimitur, cum et Parmenionis F. paullo ante extinctus Nicanor diceretur, et alius rursus Nicanor egregius bellator laudatur, sicut et multi Attali. Erit ergo hic vel *δμωνυμία*, vel certe Amyntæ nomen glossæ causa ab imperito adjectum. Nam hunc Amyntam qui absolutus est VII. 1. hic nullo modo Curtius intellexit, quod vel inde certissime constat. Primum quod occiso demum Dymno, et Philota sub quæstione laborante hic captus sit, ex eo maxime, quod frater ejus natu minimus Polemon cum aliis profugerit, et suspicionem Alexandro conjurationis, et Alexandri amicis iniecerit, non, quod nominatus a Dymno sit. Deinde quod nec in accusatione Alexandri ulla mentio facta sit Dymni, quasi Amyntæ nomen eiderit, nec Amyntas in causa dicenda ul-

lum de Dymni delatione vel indicio verbum fecerit, quod tamen imprimis grave fuisset argumentum, et solum difficillimum, quodque Philotas maxime in sua defensione nrsit. Vel ergo alius Amyntas huic cognominis, vel ab librariis adjectus. Omnes autem a Nicomacho nominatos ait interfectos, non propter Calin et Philotam, de quibus jam per se constabat, sed Demetrium corporis custodem, qui ad id usque temporis pernegarat, se vel socium, vel conscium fuisse conjurationis: quod ex Curtio aperte constat, qui docet, productum Demetrium multa adfirmatione, et animi constantia vultusque nutibus abnuisse, quidquam sibi in regem cogitatum esse; donec per Calin proditus, cum aliis quoque lapidibus est tumulatus. Ergo omnia Curtii verba bene se habent: nec Curtio quidquam peccatum, aut erratum: sed Amyntas vel alius fuit, vel per imperitum librarium insertus, et in Curtium, præter mentem Curtii, admissus: itaque Acidalii emendationem nihil hic moramur. *Raderus. Omnes ergo*] Adversus molitiones Acidalii, qui argutatur, Curtium hic duplici nomine accusari posse negligentiae, quod omnes a Nicomacho nominatos saxis obrutos scripserit, quasi aut omnes illi, aut præter eos nemo fuisset punitus; bene tuetur auctorem *Raderus*: nihil hic esse mutandum, nec pro a *Nicomacho nominatos*, audacissima conjectura legendum a *Macedonibus damnatos*: neque, *etsi a Nicom. non nominatos*. Sed et Amyntam, quem a Nicomacho nominatum Acidalius evasisse supplicium putat, non esse eum, cujus statim libro seq. ampla habetur mentio. Deinde hic dici, *omnes a Nic. nominatos*, non propter Calin et Philotam, de quibus jam per se constabat, sed Demetrium et alios cum eo antea nominatos. *Freinshemius.*

Saxis obruti sunt] Qualis mos pa-

trius fuerit, Curtius paullo post etiam declarat, cum ait, 'Et ceteros quidem placebat Macedonum more obrui saxis:' quo vero supplicii genere Philotas et ceteri conjurationis participes affecti sint, auctores inter se dissentiunt. Curtius Macedonum more saxis obrutos ait. *Diodor. Sic. xvii. 80.* capitali supplicio affectos. At *Arrianus iii. 5.* Philotam cæterosque omnes insidiarum conscios a Macedonibus jaculis confossos. *Popma. Brisson. de Regno Persarum lib. ii. pag. 262.*

§ 39 *Magno non modo salutis, sed etiam vitæ periculo liberatus erat*] In speciem blanditur doctissimi viri *P. Rubenii* conjectura, *sed etiam invidiæ*. Sed vera, pace ejus manum dicam, non est. Ut quid enim dicat post salutem demum de invidia? vera sententia altius in vitæ vocabulo latet. *Salus* de præsentī conjuratione dicta est; *vita* de eo tempore, quod post eam victurus erat Alexander. Itaque ait Curtius, non solum in præsens saluti regis, sed vitæ etiam post vivendæ palam damnato et convicto hoc pari consultum fuisse. Judicatque tantum amicorum utrique occisorum in exercitu fuisse, ut nisi de scelere eorum constitisset, tota vita Alexandri intuta futura fuisset a vindicationibus defunctorum. *Vita* non quod solet, sed ipsum universum vitæ tempus atque ordinem designat. Ut alibi ad Gratium nobis notatum de hac voce. *Barthius, Advers. xxviii. 6. Et invidiæ*] Insignis hæc est correctio *Rubenii* Elector. cap. 33. *non modo salutis, sed et invidiæ*. Alexander, inquit, non solum salutis et capitis discrimen effugit, sed etiam invidia: et calumniarum flammam, per confessionem hanc Philotæ. Quod egregie firmant sequentia, et simillimus iste locus Tacit. xv. 73. 1. 'Nero vocato senatu, oratione inter patres habita, edictum apud populum, et collata in libros indicia, confes-

sionesque damnatorum adjunxit. Et enim crebro vulgi rumore lacerabatur, tamquam viros insontes ob invidiam aut metum exstinxisset.' Idem nostro ævo factum vidimus. Non enim falso conquerebatur Domitianus apud Sueton. 21. 1. 'Conditionem principum miserrimam, quibus de conjuratione comperta non crederetur, nisi occisis.' Certissima igitur est emendatio Viri ingeniosissimi: quamquam eam refellere conetur Doctus Adversariorum scriptor xxviii. 6. defensa vulgari lectione *etiam vitæ*. Ei jam respondimus quærenti, cur post salutem Curtius demum dicat de invidia. Quod autem ipse vitam sic distinguit a salute, ut totius vitæ cursum atque ordinem designare dicat, id vero non magnopere ad rem facit, nec a vita sufficienter distinguit salutem: nam si semel salutis fecisset naufragium, certe jam de eo vitæ tempore atque ordine supervacaneum erat quærere. Post hæc scripta, cum viderem jam in Edit. receptam esse Rubenii cor-

rectionem, ego quoque exprimendam putavi. *Freinsh.* Rubenii Elect. cap. 33. hæc correctio est, quam laudavit Freinshemius, expressit Tellierius. Vulgo *vitæ periculo*, quod tamen Barthius Adv. xxviii. 6. defendere præ illo conatur. *Cellar.* Adsentitur Cl. Rubenio etiam Cl. J. Pontanus in Epist. quarum Syllogen publici juris fecit doctissimus A. Matthæus. *Snak.*

Philotas] Hic vero dele vocem *Philotas*, quæ tam manifesta temerariæ glossæ, ut mirum sit, hand etiam pridem deprehensam. Curtius quidem si addidisset, non eo quo nunc est loco, sed initio statim posuisset. Sed nec addidit, nec opus fuit, cum in medio non alium quam Philotam designarit. *Acidalius.* Eademque erat Bongarsii sententia, vocem eam aut ex glossa esse, aut lineæ superiori proximæ interjiciendam. Cui etiam supra n. 30. eliminandum id nomen videbatur, in his, *nec ab ipso Philota.* Freinsh.

LIBER VII.

CAP. I. § 1 *Postquam desierat esse*] Post fata enim invidia quiescit, et sæpe in desiderium, aut misericordiam convertitur. Liv. vi. 20. de M. Manlio dejecto per Tarpeii saxi prærupta: 'Populum brevi, postquam periculum ab eo nullum erat, per se ipsas recordantem virtutes, desiderium ejus tenuit.' Et Nepos Dion. cap. 10. 'Sic subito misericordia odio successerat, ut eum suo sanguine, si possent, ab Acheronte vellent redimere.' *Cellar.* Ex Loccenio.

In misericordiam vertit] Jam supra ita hunc locum esse emendandum monui. *Modius.* *Vertit*] Hanc lectionem merito præfert Modius Novant. Epist. 99. probante Manutio ad Sallust. Catil. cap. 6. manifestum enim est præterito tempore hæc concipi a Curtio: nam si præsens esset, haud scirem *vertit* præferrem, an *vertitur*; cum et hoc recte dicatur, et illud blandiente novitate a multis, ut in ejusmodi loca inciderunt, intempestive et nulla urgente causa, intrudi soleat: quasi in hoc consisteret opera Critici, ut alia faceret quæ repperit, non ut meliora: sunt enim in quos egregie convenit Apophthegma Spartani regis, qui conspiciens arborum truncos in quadratas trabes dolari, ait: 'An si quadratæ arbores nascerentur, rotundas faceretis?' *Freinsh.*

§ 2 *Primus*] Philippi patris Alexandri missu. Diod. Siculus xvi. 92. 'Hoc anno Philippus rex summus belli dux a Græcis factus, bellum Persicum inchoavit, ac statim Attalum et Parmenionem, cum parte copiarum et mandatis, ut urbes ibi Græcas liberarent, in Asiam præmisit.' *Raderus.* Adde Justin. ix. 5. 8.

Gemistum lib. ii. *Freinsh.*

§ 3 *Philippo*] Quanti fecerit Parmenionem Philippus, docet in Apophthegmatis Plutarchus cap. 29. 'Philippus Atheniensium laudabat fortunam, qui quotannis decem imperatorum deligendorum copiam haberent: se dicebat intra multos annos nunquam modo ducem reperisse Parmenionem.' *Raderus.*

Occidendi Attalum] Vide Suppl. i. 10. *Cellar.*

Non alio] Quam Parmenione. Errat enim, qui putat Philotam hic signari. Cædem autem Attali non Parmenioni, sed Hecatæo adscribit Diodor. xvii. 2. Videntur conciliari posse, ut Hecatæi opera magis, Parmenionis vero consilio, perpetratum sit facinus. *Freinsh.*

§ 4 *Otiū vitia*] Contra militare otium multa collegit Gruterus Discurs. ad Tacit. cap. 39. quem adi. Ceterum mirum est, eadem hæc verba et apud Senecam legi Epist. lvi. 16. 'Numquam vacat lascivire districtis: nihilque tam certum est, quam otii vitia negotio discuti.' Sic infra vii. 3. 5. Noster: 'Nationem ne finitimis quidem satis notam.' at Seneca Epist. lxi. 18. 'Gentes ne finitimis quidem satis notas.' Uter ab altero mutuatus est? an uterque potius ab alio? hoc credam. Revolutus ad otium militum, adscribam insignem locum Cæsaris de Bell. Civ. ii. 30. a Grutero prætermisum: 'Erant sententiæ, quæ conandum omnibus modis, castraque Vari oppugnanda censerent; quod hujusmodi (seditiosis) militum consiliis, otium maxime contrarium esse arbitrarentur.' Ubi vox 'consiliis' ultimo casu accipienda. Sensus:

Inter hæc militum consilia, nihil magis esse contrarium et noxium rationibus belli, quam otium. Adde Sigonium in Livium pag. 55. f. *Freinsh.*

§ 5 *Apharias*] Editi *Affarios*, in qua voce vide ut acute disputet Henricus. *Modius.* Videtur primus ille Chiliarchus esse, qui v. 2. 5. corrupte *Adarchias*, et viii. 1. 36. *Atharias* vocatur. *Cellar.*

Lyncestes Alex.] Justino xi. 2. 2. est 'Alexander Lyncistarum frater.' Vide Diod. xvii. 32. Arrian. i. 8. 2. in quo illa ἐν πρώτοις τε ἀφίκετο τῶν φίλων παρ' αὐτὸν ex Curtio et Justin. verti poterant, quod primus amicorum ad se venisset. A quo sensu longe abit illud interpretum, quod inter præcipuos amicos ad se venisset; nam vocabulum πρώτοις ibi non ad dignitatem referendum, sed temporis ordinem. Ita Sam. ii. 19. 20. Semei: 'Agnosco enim servus tuus peccatum meum: et idcirco hodie primus veni de omni domo Joseph, descendique in occursum domini mei regis.' Quo facto veniam a Davide consequutus est: ut contra exempla sunt eorum, qui quod sero gratulatum venerant principibus, offensam illorum incurrerunt, quod et de Cicerone legimus. *Freinsh.*

§ 6 *Supplicio magis*] Sic apud Livium xxxvi. 35. 12. Epirotis 'responsum datum est, quo veniam impetrasse, non causam probasse videri possent.' Sic apud Justinum xxxii. 1. 4. 'Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocinio pudoris obtinuit: quod ipsum decreto senatus significatum est, ut apparet, non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem.' Ex contrario Lucretia Liviana i. 58. 11. 'Ego me, etsi peccato absolvo, supplicio non libero.' Valde enim differunt probare, et ignoscere: quod merito notat in Planco Vellei. ii. 83. 3. 'Qui clementiam victoris pro sua virtute

interpretabatur; dictitans id probatum a Cæsare, cui ille ignoverat.' *Freinsh.*

§ 7 *Antipatri socieri*] Diodorus xvii. 80. 'Propter necessitudinem, quæ cum Antigono ipsi intercedebat.' At nulla ei cum Antigono fuisse necessitudo memoratur: deinde credibilis est Antipatri precibus id datum, qui tum per Alexandri absentiam Macedonia præpositus erat; quam Antigoni, viri quidem jam tum illustris, sed nondum eo provecti, ut suspicari debeamus, id eum ab Alexandro petere ausum. Vide igitur num in Diodoro scribendum: διὰ τὴν πρὸς Ἀντίπατρον οἰκειότητα. Confer. Justin. xii. 14. 1. *Freinsh.*

Soporatus] Satis elegans lectio, sed cui antehabeam illam Bong. 1. *suppuratus dolor*. Sane eadem translatione Seneca utitur, Epist. 80. 11. 'Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta est: aut gravis et suppurata tristitia.' Erat aliquid ἔπουνλον. *Freinsh.* Unus liber Ms. habet *suppuratus*, quod Freinshemio non displicet, quia Seneca etiam dixit Epist. 80. 'suppurata tristitia.' *Cellar.*

§ 8 *Quamquam*] Membranæ, quam toto, sed non probo. *Modius.* Consentiant tamen codices Mss. nec incommoda erit sententia, si restituitur *quamquam*. Snak.

Toto triennio] Computavit simul annum currentem, nec dum exactum: quod frequentissime fieri, præsertim in annis imperiorum recensendis, non uno loco ostendit Scaliger ad Eusebium. Sic et Diodor. xvii. 80. Τριετὴ μὲν οὖν χρόνον ἐν φυλακῇ τηρούμενος. At infra viii. 8. 6. 'per biennium dilatus' dicitur, nimirum non computatis mensibus qui excedebant: quamquam non dissimulo, ibi quoque libros nonnullos habere triennium eadem conciliat num. 6. hujus capitis: 'Tertium jam annum custodiebatur in vinculis.' Collata hæc cum prima notarum

mearum in Tacitum, ad explicationem mutuam invicem sibi proderunt. Non dissimilis scena est in Liv. xxxviii. 33. 9. *Freinsh.*

§ 9 *Trepidatio conscientiae*] Tacitus Hist. iii. de T. Ampio Flaviano: 'Tamquam nimius pavor conscientiam argueret.' *Loccen.*

§ 10 *Amyntam*] Non qui superiore libro inter conjuratos a Dymno nominatus fuerat, hic enim supplicio cum aliis affectus fuit. vi. 11. 38. sed Andromenis filius v. 1. 40. 'Princeps agminis peregrinorum.' iv. 13. 28. *Cellar.*

Nam Palemon] Vulgo, *Polemon* vero, inepte. *Modius.*

§ 11 *Amicorum*] 'Considera quomodo Alexander tractaverit Philotæ atque Parmenionis amicos atque familiares: utque Dionis amicos Dionysius, Plauti Nero, Sejanus Tiberius torserint atque necaverint,' &c. Plutarch. cap. 10. de Multitudo. Amicor. docens non temere sapientem illigari debere potentium hominum amicitias. *Freinsh.*

§ 12 *Igitur*] Bongarsius putabat deesse in hac periodo *inquirebat*, aut quid tale; et sane miror non intertum esse a correctoribus, qui tam liberales fuerunt in hoc auctore interpolando: deest enim aliquid sensui. At si vocem *Igitur* tollas, habebis, ni fallor, ipsa illa verba, quæ hoc loco Curtius scripsit. Alexandri enim oratio incipit ab illis, *nec dubitabat*, quod valet, dicebat, se non dubitare. Sic supra v. 12. 7. 'Haud dubitare Artabazus, quin transendum esset.' h. e. Artabazus, dicebat non esse dubitandum, quin trans. esset. *Freinsh.*

§ 13 *Philotas quaereretur*] Ita libri scripti; excusi, cum *Philotas torqueretur*. *Modius.*

Fugæ] Cujus fugæ? suæ ipsius: nec enim de alia hic agitur: at quid hoc est, apernit fugæ suæ causam fugiendo? quis credat auctorem sic

loqui? Sane nisi quid aptius comminiscantur alii, ego vocem illam *fugæ* remittam iis, a quibus initio intrusa est: qua sublata, recte se habebunt omnia. Pridie quam detegeretur Philotæ scelus, Amyntam in secreto fuisse: ejus secreti causam, quidque ibi actum sit, apernisse fratrem Amyntæ, qui profugerit, eoque modo palam fecerit, se fratresque suos in eodem cum Philota consilio fuisse. *Freinsh.* Si non e medio sublata vis vocem *fugæ*, tolerabilior erit mutatio, si legas *fuga*, et sententia commodior apparebit. *Snak.*

§ 14 *Officii specie*] Fuit enim ex armigeris regis, ut patet ex sequentibus. Solebant autem hi per vices comitari regem, corpus ejus custodire, et vigilias servare, qua de re v. 1. Atque de hac vice intelligendum, quod sequitur, 'mirantem, quod non vice sua tali officio fungerentur,' id est, non eo tempore, quo tetigisset eos ordo, sed alio, et extra ordinem. *Scheffer.*

Amotis longius] *Specie amoris* alii, nec vident illi præcessisse vocem *officii*. *Modius.* Quidam editi *amoris*, quæ lectio speciem veritatis habet, ipsam non habet. *Freinsh.*

Admoverisse semetipsos] Armigeri officio per vices fungebantur: quum ergo extra ordinem aliquando Amyntas cum fratribus apparuisset regi, absentibus ceteris, in suspicionem incidit malæ fidei, aut conjurationis. *Cellar.*

Quod non vice sua] Leve dicent alii, quod dicam, sed sit interim, dum momenti in eo non nihil. Trajice voculam unam, *quod vice non sua*; non levissimum id dicit, qui momenti quantum insit in negationum sede, non ignorat. Alexander mirabatur, non, quod officio eo non fungerentur *sua vice*, sed quod fungerentur *vice non sua*. *Acidalius.*

Et ipsa] Impressi libri, *ex ipsu*, male. *Modius.*

§ 15 *Equis*] De hoc more interim pauca diximus tumultuariis illis notis ad Tacit. i. 67. 3. *Freinsh.*

Respondisse] Ordo postulat, *respondisset*; nisi hoc argumento est, initio hujus numeri inculcata esse duo verba spuria, *accedere, quod.* *Freinsh.*

§ 17 *Minis indicat*] Varie hæc leguntur, atque in plurimis editionibus ita: *et adjectis etiam superbe minis indicat.* *Amyntas, facta dicendi potestate, nihil, inquit, interest, &c.* in membranæ Coloniensis ita: *et adjectis etiam superbe minis indicat. Inde captus Amyntas, facta dicendi potestate. Si nihil, &c.* in Sigebergensibus vero hoc modo: *et adjectis etiam superbe minis. Inde jam captum facta dicendi potestate, si nihil, &c.* Ex singulis igitur lectionibus delibando optima quæque, et pro *captus*, sive *captum, actum* scribendo, locum emaculavi: poterat tamen, cum Sigebergenses membranæ ita jubeant, etiam illud *indicat* abesse. Recte enim dicitur *producere* seu *productus* de hac aut illa re: sed ego nihil hanc partem mutandum censui, quia propriam plaue eadem hæc vox hic habitationem habet. *Modius.*

§ 18 *Tum Amyntas*] Sic feci, clare præeuntibus libris, *Inde captus* (alii, *captum*) *Amyntas.* leg. enim *indicat.* *Tum Am.* quæ particula hic necessaria est. Ita supra vi. 9. 35. 36. vi. 10. 1. ‘*Tum Philotas:*’ ‘*Tum rex,*’ &c. *Freinsh.* Leg. *superbe minis index. Actum.* *Heinsius.*

Peto] Mss. *petito*; forte, *petite.* *Heinsius.*

Armigero lanceam dari ei] Vulgo, *armigeri lanceam dari jussit.* *Modius.* *Armigeri*] Alii *armigero*, quam pro vera lectione habens Gronovius, (ad Liv. xxvii. 24.) jungit cum verbo sequente *jussit*: eoque firmat lectionem Curt. v. 6. 8. ut eo loci meminimus. At hic malim *armigeri* legi, vocemque eam hæere præcedenti-

bus: *ut habitus quoque redderetur armigeri, lanceam dari jussit.* Quæ levissima distinctiuncula duarum rerum scitu non indignarum nos admonet: ut suspicemur armigerum fuisse hunc Amyntam: deinde armigerorum insigne, vel, ut hic vocat, habitum, fuisse lanceam. Prius exinde conjicere licet, quod utique constat honorationis militiæ virum fuisse hunc Amyntam. Honoratissimos autem omnium fuisse corporis custodes, supra notavimus: inter illos non fuisse hunc Amyntam ex Arriano, qui custodum nomina prodit, apparere potest. Fuit ergo, ut omnia credere jubent, inter armigeros: quos proximo honore post custodes fuisse vel ex hoc constat, quod sæpe junguntur corporis custodibus: quæ loca noster Index exhibet. Ergo *Pardicas*, et *Leonnatus*, viri egregii, ex armigeris erant tum temporis, ut ex Curtio vi. 8. 17. didicimus. Lanceam autem habitum horum, haud dubie autem et corporis custodum, fuisse ex aliquot hujus auctoris locis claret. Ita supra vi. 11. 31. amici regis *Philotæ* ‘*os oculosque hastis everberant;*’ quod de his lanceis intelligo, quæ perpetuo ipsis ad manum: modo vii. 1. 9. Alexandrum *Lyncestem* ‘*qui proxime adstiterant, lanceis confoderunt:*’ quos autem putamus proximos adstittisse, nisi hos, qui haud dubie produxerunt eum in concionem, ut supra vi. 8. 24. *Philotam*: reliqui enim milites *phalangitæ* lanceas non habebant, sed *sarissas*. Sic apud Persas fuisse ex Herodoto iii. 128. constat: ‘*Darins rex interdicat vobis, ne apud Orætem fungamini satellitum officio.*’ Hoc illi audito lanceas deposuerunt.’ Fuerunt enim nihil aliud quam Persarum *Doryphori*, sive satellites. Inde et aliis ducibus, ut *Parmenioni* infra vii. 2. 28. tribuuntur *armigeri*. Clarissimum autem testimonium subministrat Curt. infra viii. 1. 45. ubi de nece *Cliti*:

‘Alexander rapta lancea ex manibus armigeri,’ &c. hic est igitur habitus, ‘quo Alexandrum comitari solebat,’ ut mox dicit. Sic enim, et non in quo, legendum esse, ex dictis certum est. Sed qui de veste acceperunt habitum, particulam istam interposuerunt. Sed enim *habitus* hic est modus, seu forma, ut in illis Marcelini xvii. 29. ‘Quem habitum caput porci simplicitas militaris appellat.’ Freinsh. Gronovius ante hanc vocem interpungit, et *armigero* tertio casu legit, ut cum *jussit* cohæreat: sed satis florida etiam nativa, ut videtur, est lectio, quam expressimus, Freinshemiana, sola incisione a vulgari discrepans. Lancea enim etiam ad *habitu* hujus generis militum pertinebat, interprete ipso Amynta num. 20. *Cellar*.

Jussit] Modo præcessit hoc verbum, ut nihil opus fuerit hic repeti: sed nimirum nimium frequentia sunt in hoc auctore hominum insulorum *παρεγχειρήματα* quorum plura taciti prætergredimur, ob hoc ipsum, quod non putamus fallere posse jam sæpius monitos. Freinsh.

§ 22 *Accepta*] Etsi nec scripti nec cusi libri aliter, legendum tamen *excepta*. Acidalius. Nondum plane assentior. Freinsh. Forte, *excepta*. Heinsius.

§ 23 *Omnes rei sunt*] Prospera ducis sibi imputant, adversa militibus. *Cellar*.

Donis honoramur] Stewechius in Arnobium lib. iv. corrigit *oneramur*; quod non placet, ob mox sequentem vocem *onusti*. Berneggerus.

Nos potest] Adhuc vulgo, *quis ferre non potest*; ineptissime. Modius.

§ 24 *Adfectus*] Scripsi ita de conjectura, mutata leviter una litera, cum in omnibus libris *effectus* legeretur. Modius. Concinnior interpunctio fit ad hoc exemplum: *ad omnes adfectus impetu rapimur. Vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcum-*

que præsens movit affectio. Modo Indiam adire, &c. Acidalius. Modo] Sic distinximus, admoniti ipsa sensus structura, quam et Acidalius animadvertit. Freinsh.

Utrumque præsens movit adfectio] Valde mihi hoc est suspectum. Et quis credat, voluisse Curtium, cum præmisisset, *ad omnes adfectus*, de novo repetere *movit adfectio*? Adde quod nihil novi dicatur. Malo itaque hæc omnia, *vituperamus, laudamus, miseremur, irascimur, utcumque præsens movit adfectio*, pro glossa habere, cum præsertim vox *adfectionis* ipsa parum sit probata, certe parum usurpata Nostro tali sensu. Scheffer.

§ 25 *Colloquentium voces*] Excudi jusseram, *has inter se loquentium vices*, ut in optimo Coloniensi libro legitur, in editis omnibus est, *has inter se colloquentium voces*. Modius. *Colloquentium voces*] *Vices* Modii quidam liber habet; sed nostri codd. et Grut. omnes consentiunt. Adblanditur quidem illud *vices*, respectu *colloquentium*, et placeret; sed quum nec Mssorum varietas, nec sensus desiderat, cur mutemus, nihil est. *Voces* sunt murmura, sermones, convicia, rumores dispersi, calumniæ. Cicero Catil. iv. 7. ‘Jaectantur enim voces, quæ perveniunt ad aures meas.’ Pro Marcell. ‘Sapientissimam vocem invitus andivi.’ Noster supra hoc c. n. 4. ‘Seditiosæ voces referebantur.’ n. 22. ‘Vox asperior esset accepta.’ vii. 2. 7. ‘Una vox erat pari emissa consensu.’ Virg. Æn. ii. 98. ‘spargere voces In vulgum ambiguas;’ nam apud eundem vi. 699. ‘audire et reddere voces’ est ‘colloquentium familiariter,’ ut ibidem exponit Servius. Snak.

Intra verba] Possis explicare in *verbis* tantum, si audias A. Gellium xii. 13. sic explicantem, qui ibidem in originem vocis inquirat. Sic Noster x. 5. 32. ‘Usus Veneris intra naturale desiderium.’ Ovid. Trist. iii. 4.

25. 'Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, et intra Fortunam debet quisque manere suam.' Ubi Nobilissimus N. Heinsius mallet reponi *infra*; quod venustissimus J. Broukhuzius nollet factum, qui retinendum *intra* contendit etiam in illo Propertii III. 7. 1. 'Mæcenæ eques Hetrusco de sanguine regum, Intra fortunam qui cupis esse tnam.' Ubi etiam segetem exemplorum more suo conegessit vir acutissimus et doctissimus. *Snak.*

§ 26 *Proinde ut ad id revertar*] Emendandum *prævertar*, non redibat ad id, sed accedere jam primum volebat, quod esset potius. In hoc autem significato receptum illud verbi lib. VI. 'Ad verum crimen et ad unum prævertendum mihi est.' Sic enim ibi recte Modius, cum vulgo item 'revertendum.' Collmellæ exemplum ille dat: ubique obvia plura; et habet tamen hic etiam ista pauca. Tacit. Ann. II. 'Sed præverti ad Armenios instantior cura fuit.' Plin. Ep. V. 15. 'Prævertor ad ea, quæ me agentem hic nuntius deprehendit.' Apul. Apolog. 'Ad epistolas Prudentillæ præverti.' Acidalius. *Revertar*] Non recte hoc Acidalius, qui hic, et supra VI. 10. 11. *prævertar* legit. 'Reverti' autem utrobique rectum esse, noster Index declarabit. *Freinsh.*

Amicitiam] Tota hæc Amyntæ oratio, ut et caussa, simillima est illi Terentii apud Tacit. VI. 8. Et membra sane aliquot sunt, quæ Lipsio videntur hinc translata. *Freinsh.*

Infiitor] Nimius est codicum concursus ad retinendam hanc lectionem, quam exhibuit Freinshemius, qui tamen in Indice videtur legisse *infiitor*, quum citet hoc loco indicato 'iniciari amicitiam.' Plaut. Cistell. Act. IV. 1. 'omnia inficias ire ea.' Nam ut apud eundem in Menæch. V. 8. 'ut quæ fecisti, eas inficias,' accusativus intelligitur: ita etiam ad *expetisse*, vel subintellecto 'coluisse

amicitiam' referre commodè possumus. *Snak.*

Quoque nos, magnosque fructus percipisse] Haut dubie negligentia operarum hæc in Freinshemii editionibus omissa sunt, quum in omnibus et manu exaratis, et typo expressis sint, nam Blancardus, Tellierius, et Cellarius tantummodo Freinshemii omissionem secuti sunt, ideoque hinc in integrum restituere locum non dubitavimus. *Snak.*

§ 28 *Ab illo traditi*] Cui? Alexandro, sine dubio, idque per commendationem. At verbum *tradi* absolute ita poni, nescio, an sit receptum: quid? si Curtius ita scripsit, *Qui placere vellent tibi? Tibi ab illo traditi.* An non concinnior, et gravior esset efficaciorque sententia? Quis autem non videt potuisse ineptum librarium omittere illam voculam, tamquam male repetitam? *Scheffer.*

Cujus gratiam expetere; et iram timere possemus] Duplicem, si non significationem, certe vim habet illud, *possemus. Is fuit apud te, cujus gratiam expetere liceret, expediret, utile esset, et iram timere possemus.* De eleganti hac significatione verbi 'posse' exempla e poetis collegit G. Canterus Nov. Lect. II. 2. Sed et apud alios venustatis caussa magis quam necessitatis adjungitur, ut *expetere possemus* pro *expeteremus*. Livius XXXII. 13. 'An reverti in Thessaliam posset,' ubi illud 'posset' offendit Sigonius, qui pro eo malebat 'præstet,' non sine detrimento Latinæ venustatis, quam ibidem pulchre vindicavit J. Fr. Gronovius, quem vide. *Snak.*

§ 29 *In tua verba tui omnes*] Pertinacissime laudant membranæ, *Si non propemodum tuo verberatu ei omnes te prætereunte juravimus*; quomodo etiam Huttenum et Erasmus legisse constat. Sed negant aures meæ, esse tam delicatas, quæ adeo insolenti locutione delectentur. Nec sat scio,

quam hæc verba interpretationem recipiant: imo ne Erasmus quidem aut Huttenum scivisse nunquam dicere audeo. Ad nostra faciunt illa Petronii: 'Itaque ut duraret inter omnes tutum mendacium, in verba Lamolpi sacramentum juravimus, uri, vinciri, verberari, ferroque necari.' *Modius.* In tua verba] Multis millibus hæc melior lectio præ ista quorundam librorum, *an non propemodum tuo verberatu*; e qua ineptissima tamen affirmare præne ausim in hac meliore etiamnum reliquam vocem *propemodum*, quæ delenda sit et abolenda, nisi mutanda verius, ut *pridem* rescribatur. Ego deleri malim, cui persnasum alienam atque inde natam. Cum primum non intellectum illud esset *in tua verba*, et corruptum in *tuo verberatu*, nimirum id alicui et indignum visum, verberibus adactos ad juramentum, eoque ut mitigaret, eam vocem addidit: qua nunc reparata vera lectione nihil opus. *Acidalius.*

Aversaremur scilicet quem tu] Membranæ, *obversaremur scilicet quem tu.* Editiones, *aversaremur scilicet quem tum*: recta sunt nostra. *Modius.* *Aversaremur]* Faber, in Comment. de Magistrat. Rom. qui est in fine lib. 1. Semestr. ita legit: quod et aptius esse putem hoc loco, quamquam nec illud aliorum, *adversaremur*, sensu commodo careat. Sæpe autem invicem commutantur hæc duo verba, et in uno Tacito non unum exemplum reperias. Nos hic iudicium eruditissimi viri, confirmatum nno Ms. Bongars. sequuti sumus. *Freinsh.*

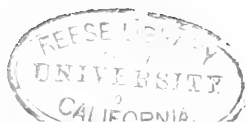
§ 30 *Ita si]* Magnus Vir (ad Tac. vi. 8. 2.) tenuiter hic arguitur, et legendum ait, *sed totidem quot volebant esse non poterant. Ita. Sed si a consciiis amicos*; et id esse ex Amyntæ mente, quod facile visurum, qui ipse eam habeat. Ego non habuero igitur, qui non video. Et illam tamen habere videor, et hoc certe video, contra prorsus esse. Nihil inquam

mutandum. Quid enim verbis sensuque clarius sit et elegantius? Utriusque utrumque obscuraveris ac scædaveris particulæ adversantis insertionem, et illa solitaria nescio cuiusmodi affirmatione. Valet hic *ita*, ex eo consequitur, inde fit. Amicitia Philotæ si crimen est, pauci tuorum extra crimen, imo nemo: quippe idem in hac causa, fuisse amicum ejus et esse voluisse. Jam omnes idem esse eodem studio affectarunt. Ita si conscios habes, qui amici, et necesse est eosdem habeas, et qui non amici. Et re, et voluntate amici, iidem; si iidem et conscii, omnes ergo tui conscii. *Acidalius.*

Nec separabis, qui idem esse voluerunt] Periodi hic sensus est: Si non distinguis inter conscios conjurationis, et amicos Philotæ, et hos æque cum illis vis punire; neque ab amicis debes eos sejungere, qui voluerunt amici esse, quamvis propter numerum non potuerunt: atque ita nemo in exercitu innocens erit. *Cellar.*

§ 31 *Si ut]* Æque bona lectio Mss. Grut. omnium, si sic distinguas: *nunc vero sicut omnibus diebus, illo quoque qui suspectus est fecimus, consuetudo diluet crimen.* *Freinsh.*

§ 32 *Suspectos]* Non sane 'quasi voluerint equis effugere supplicium,' ut explanant; sed quod pro spemagnarum opum, quas occiso rege, ex amicitia Philotæ habituri essent; jam tum ferocissent: eam enim superbiam pro argumento habebant plusquam civilia cogitantium. Ergo et cum Amyntas regerit crimen, non sane suspectum facere conatur Antiphanem, 'perinde quasi et ipse voluerit indicium effugiendo declinare,' quod sanequam perinepte fecisset: sed quod esset ipse, ut mox loquitur, 'homo superbissimus, certe iniquissimus.' Quamquam enim multa ejusmodi prudentes scientesque præterimus, interdum non possumus, quin a Curtii nostri mente manifestam vim

defendamus. *Freinsh.*

§ 36 *Inimicis*] Forte, ut *inimicis*. Bongars.

Inanes species figuraret] Fingeret metuenda ea, quæ non sunt. Seneca Epist. XIII. 'Animus sibi falsas imagines fingit.' *Cellar.*

Denique] Tellierio suspecta vox, sensu postulante, *cur? quid?* aut simile. Nobis *denique* saluum est pro *deinde*, ut alibi. nec necessarium ut continuetur interrogatio. *Cellar.*

Integros juvenes] Diodorus XVII. 49. 'Alexander res ad Gazam exsecuturus Amyntam decem navium classe instructum in Macedoniam misit, cum mandato ut qui inter juvenes eximii haberentur, ad militiam deligeret.' Meminit et Noster IV. 6. 30. *Freinsh.*

§ 38 *Sed detrectantes*] Hos ergo perducere debuit, nullosque alios; quis autem hoc crediderit? et noster generatim supra IV. 6. 'Amyntam in Macedoniam ad inquisitionem novorum militum misit.' Itaque sic est legendum, *sed et detrectantes*. Excidit conjunctio, hic necessaria ad emphasim, per similitudinem antecedentium sequentiumque literarum. *Schaffer.*

§ 39 *Quia parvi*] Ejusdem argumenti defensor est apud Senecam Epit. Controv. III. 9. 'Ergo nihil interest, venenum domino aliquis dederit, an negaverit?' *Freinsh.*

§ 40 *Sex millia Macedonum peditum, DC. equites*] Pugnat numerus cum eo, qui dictus lib. V. 'Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum sex millia adduxit, D. præterea ejusdem generis equites.' Vides hic sex millia et quingentos, in altero sexcentos. Addenda alterutri centenaria nota, aut detrahenda. Utrum utro loco verius, alii quærant, et disputent. Mihi non vacat, et si vacaret, tamen non liberet. *Acidalius.* *Sex millia*] De sexcentis equitibus supra ad V. 1. 40. vide. Nihil tam opportunum corruptionibus, quam

notæ numerorum. Quæ hoc loco mire fœdarunt editionem Merulæ, alioquin etiam satis mendosam. Nam ibi ἐπισημα transierunt in literas, ut pro VI M. Macedonum peditum, legatur: *Vim Mac. ped.* non tam inepto sensu, quam falso. Idem casus et alios corripuit auctores, et, quod nunc reminiscor, Corn. Nepotem in Eumene extremo: 'Cum ab anno vicesimo, ut supra ostendimus, septem annos Philippo apparuisset, et tredecim apud Alexandrum eundem locum obtinuisset, in his uni equitum alæ præfuisset.' Apparebit enim, simul dixero, legendum *in his* (scilicet annis) VIII. (nempe annos) *equitum alæ præfuisset*. Sic Plin. XXXVI. 15. 18. 'Columnæ, ut diximus, imæ, duodequadragesimum pedum.' leg. *col. ut diximus CCCLX. duod. ped.* In Sallust. Incert. I. 2. 'decem stadium,' leg. 'decem M. stad.' ut copiosius ostendo in Comment. Critic. ad Supplem. mea Liviana. *Freinsh.*

CAP. II. § 1 *Dum hæc*] Longe aliter Arrianus III. 5. 23. Amyntam ipsum, jam absolutum, ad fratrem reducendum esse profectum, eodemque die reduxisse. *Freinsh.*

§ 2 *Hæc si defendi*] Bene ita: impressi *hoc si, male. Modius.*

Susceptus sum] Id est, ex fuga retractus sum, et in manus veni: vulgo erat *suspectus sum*, sed hoc luc non facit. Quid enim esset, quod diceret fratrum meliorem causam ob hoc esse, quod ipse suspectus esset? quasi vero illi ipsi cum capitis causam dicerent, et in vinculis haberentur, non etiam suspecti essent. omnino igitur probum est, quod expressi, et monui etiam l. III. legendum videri: 'Farnabazi quoque, cui summum imperium maritimæ oræ rex dederat, uxor cum filio suscepta est.' *Modius.* *Suspectus sum*] Ergo illi suspecti non debent esse, qui non fugerunt. *Freinsh.*

§ 3 *At hæc*] Non video, quid ad-versativa præpositio hic faciat, nisi

dicas respici, quod præcessit, voluisse omnes saxa in eum jacere, hic contra eidem adsentiri. Quia tamen distat longius, suspicor scribendum *Ac hæc*. Scheffer.

Solum] Ipsum crimen, quod ei intendebatur, fuga nimirum, quæ ut in juvene, cui justus fuisset metus, ut primo ira, sic deinceps per misericordiam accepta est. *Freinsh.*

Pro eo esse] Vulgo, *lacrimæ deinde omnibus manare ceperunt*, adeo in contrarium repente mutatis, ut *solum prodesset, quod maxime læserat*. Modius.

§ 4 *Pubescens*] Suffecerant illa: *primo ætatis flore*: quorum mox *pubescens* explicatio est, aliunde addita, ea tamen ipsa stolidæ et falsæ. Omnia enim indicant eum non fuisse imberem, vel pubescentem, sed *primo ætatis flore juvenem*, citra vicesimum forte ætatis annum. *Freinsh.*

§ 5 *Os converberare*] Quod ita solitum in dolore notat Cresollius Vacat. Antimn. II. 2. Sic infra VIII. 2. 5. 'Laniare deinde os unguibus.' Apud Virg. aliquoties, ut IV. 673. et XI. 871. 'Unguibus ora soror fœdans, et pectora pugnīs.' Et XI. 85. 'Pectora nunc fœdans pugnīs, nunc unguibus ora.' *Freinsh.*

Mæstus non suam vicem] Ob suam vicem, consuetæ Ellipsi. Livius XXVII. 19. 'Clamor undique ab sollicitis vicem imperatoris militibus sublatus.' Adde Nostrum VII. 11. 20. *Cellar.*

§ 6 *Tum, ait*] Sic apud Livium XXX. 44. 4. Hannibal suos cives castigat de intempestivo fletu: 'Vestrae istæ absurdæ atque abhorrentes lacrimæ sunt. Tunc flere decuit, quum adempta nobis arma, incensæ naves, interdictum externis bellis. illo enim vulnere concidimus.' Simile quid habent illa in Senecæ Controv. Epit. 3. 7. 'Non perdidisti tunc filium, sed tunc extulisti.' Et hoc Syphacis apud Livium XXX. 13. 7. 'Tunc se insanisse, quum hospitium privata et publica fœdera omnia ex animo eiecisset,'

&c. cum præcedentibus. *Freinsh.*

§ 7 *Accusatoris*] Melius forte *accusatoriis*. *Freinsh.*

§ 8 *Vos autem juvenes malo, &c.*] Pulchrum, at difficile illud. lib. VI. simillimus huic locus: 'Suasissimus: si Philotæ velles ignoscere, paterere potius ignorare eum, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres (hoc enim verbum statuo prorsus e vulgatis iterum inferendum) sæpius de periculo suo, quam de tuo cogitare beneficio.' Et egregie hæc ibidem deducuntur, in quibus ista potissimum ratio: 'Quædam beneficia odimus: memnisse mortem confiteri pudet.' Quibus ipsis pulchre Seneca succinit, Medea: 'Ingrata vita est, cuius acceptæ pudet.' Nec abindit Tragædus alter, si idem non est, Œdipo: 'Quisquis in culpa fuit, Dimissus odit.' Verum quid possim ego melius, quam si Plutarchi similem quemdam in re simili locum adscripsero, quem tu quid possis jucundius, quam si contenderis ad hunc Curtianum? Κελεύσας (ὁ Ὁθων) Μάριον Κέλσον ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἡσπάσατο, καὶ διελέχθη φιλικῶς, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπιλαθῆσθαι μᾶλλον, ἢ τῆς ἀφέσεως μνημονεύειν. Ex eo Curtianum quantilla mutatione interpreteris? Ὑμᾶς δὲ, νέοι, παρακαλῶ τῆς εὐεργεσίας ἐμῆς ἐπιλαθῆσθαι μᾶλλον, ἢ τοῦ κινδύνου ὑμετέρου μνημονεύειν. *Acidalius.*

Beneficii mei oblivisci, quam periculi vestri meminisse] Craterus apud Nostrum VI. 8. 5. 'Patereris potius ignorare, quantum deberet tibi, quam usque ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo tuo, quam tuo cogitare beneficio.' Videtur expressisse Curtius ex illo Sallustii in bello Jugurth. 'In republica multo præstat beneficii immemorem esse.' *Loccen.*

§ 9 *Suspectari potuisset*] Vulgo, *suspecta esse*; membranæ, *superare*, hinc conjecit legendum Palmerius

meus, *suspectari*, et recte mea quidem sententia. *Modius. Suspecta esse*] *Modius suspectari* ex Palmerii iudicio rescripsit, verbo prorsus a Curtii genio alieno. Melius vulgaris habuisset *suspecta esse*, sed optime *suspecta haberi*, nisi quod in Constantiensi codice (uti Matthæus Klokus enotavit et ad me misit) legatur *supputare*, quam Klokus scripturam omnibus anteponit: ita Senec. Epist. 58. locutum, ita alios scriptores, quod equidem libens agnosco: sed de Curtii calamo vehementer dubito: fateor interim non inepte poni hanc vocem, et in Constant. Ms. ita legi: sed minus ad Curtii gustum. *Raderus*. Sane Klokianæ lectioni favent et nostra excerpta Mss. cod. in quibus *superare*. Ceterum de ipsa re similis est locus Taciti H. II. 29. 8. 'Ne dissimulans suspectior foret, paucos incusavit;' quod prudentissimum Valentis consilium ibi merito commendatur. De hac causa videtur loqui, sed aliter, Joan. Saresber. de Nugis Curial. v. 12. *Freinsh.* Mss. *Modii, superare*; Fl. Leid. Bong. *superare*. Lego, *super ea re nocuisset*; vel, *obfuisset*. Heinsius.

Satius est] Iterum vulgo, *sed satius est. Modius*.

§ 10 *Mihi reconciliati*] Demiror vero quid Justino et Orosio fuerit in mentem, cum scripsere ille, XII. 6. 14. hic III. 18. Amyntam consobrinum interfectum, cum interim Alexandrum Lyncestem omittant, cui succidaneam hostiam substituant Amyntam, cum Amyntas, Curtio et Arriano testibus, fuerit absolutus, Plutarchus, et Diodorus nullam Amyntæ faciant mentionem: sed huiusmodi labes Justinus plures contraxit. *Raderus*. Raderi ego potius demiror ἀβλεψίαν, deinde inconstantiam, denique securitatem sui alienique iudicii. Amyntam hunc Andromenis confundit aliquoties cum aliis cognominibus: deinde iterum separat; interdum alium

a se ipso facit. Quod tamen eram dissimulaturus, nisi ad falsa et toties obtrusa revolutus, etiam snæ negligentia dicam impingeret vetustis scriptoribus. Recte enim scripsisse Justinum et Orosium, ex iis, quæ ad Curt. VI. 9. 17. notata sunt, intellectu promptum est. Non enim de hoc Amynta loquebantur, sed de Amynta Perdicæ: ac ne de hac conspiratione quidem; sed ex rebus longe ante gestis crudelitatis ejus argumenta conquirebant: ut per se apparebit lectori non usquequaque stupidus. *Freinsh.*

§ 12 *Quibus elueret*] Aut ita legendum, aut certe, *quibus eluderet*; nam vulgata illa *eluderetur* et *illuderetur*, quicquid Glareanus cum Hutteno suo deliret, ferri non potest: hoc enim vult dicere Curtius; magis ea agitasse animo Polydamanta, quibus, sive dictis, sive factis, regem aut læsisset, aut in læsæ majestatis suspicionem venire potuisset, quam illa, quibus hæc talia dilui, et excusari solent. *Modius*. Nescio et ego utrum verius, sed nec an alterum adeo verum scio, non desum e vulgato *illuderet*, suspicari potius *fideret*: sententia quidem magis hoc requirit, quam utrumvis Modianum. *Acidalius*. Lego *quam quibus eluderet*; vel, si mavis, *elaberetur*. Glareanus et Modius non capiunt mentem horum verborum, quæ mihi perspicua satis esse videtur. Fiducia, inquit, bonæ causæ, ante audacia munita, postea in sollicitudinem versa trepidare cœpit, reputans sapius quid nocere sibi, vicibus sc. rerum humanarum incertis, quam quibus causam suam, quantumvis bonam, defendere et obtinere posset. Cicero eadem sententia Orat. pro P. Quinctio cap. 2. 'Omnes quorum in alterius manu vita posita est, sapius illud cogitant, quid possit is, cujus in ditione ac potestate sunt, quam quid debeat facere.' Demosthenes Epist. 2. ad Atheniens.

^aA γὰρ ἐφ' ἑτέροις ἐστὶν, ὡς ἂν βούλονται πράξαι, λεπτήν καὶ ἄδηλον ἔχει τῷ κινδυνεύοντι τὴν ἀσφάλειαν. Et Quinctilian, Decl. 266. 'Aliquando reo nocet et ipsa fiducia.' Loccen. *Eluderet*] Mira codicum varietas, et nullus prope consensus. Hadrianus Junius edidit *illuderetur*, et ante Junium Erasmus. Constantiensis Ms. præfert *eluderet*. Modius, 'aut legendum,' inquit, 'elueret, aut certe, quibus eluderet; nam vulgata illa, *eluderetur* et *illuderetur*, quicquid Glareanus cum Hutteno suo deliret, ferri non debent. Hoc enim vult dicere Curtius; magis ea agitasse animo Polydamanta, quibus sive dictis, sive factis regem aut læsisset, aut in læsæ majestatis suspicionem venire potuisset, quam illa, quibus hæc dilni et excusari solent.' Mihi nec Modianum *elueret*, nec *eluderet*, nec Erasmianum *illuderetur*, nec Glareanianum *eluderetur*, satis placet; sed Acidalianum *fideret*, quod prorsus ad rem est. *sæpius*, inquit Curtius, *quæ nocere possent, quam quibus fideret, reputans. quæ nocere?* familiaritas Philotæ, dicta temere olim vel prolata, et ad regem delata, vel facta quædam, quæ in suspicionem cadere possent, quam bona conscientia, qua sola niteretur: et fortasse pro *illuderetur*, legendum erat *niteretur*, quod nunc occurrat, et perinde ad rem facit ac *fideret*. Raderus. Sed Loccenius conjecerat *eluderet*, vel *elaberetur*. Ex omnibus istis lectionibus apparet recte examinanti, scripsisse Curtium *dilueret*; quod, per incenriam transpositis, ut solet, literis, deinde, *iluderet*, *eluderet*, *illuderet*, et similia peperit. Freinsh. *Eluderet*] Junius *illuderetur*; Modius *elueret*; Acidalius *fideret*; Mss. *eluderetur*; lego *se fueretur*. Heinsius.

§ 13 *Appetiti sumus*] *Apte subditi* Sigebergenses membranæ; quod sane non apte, sed plane inepte a nescio quo subditum res ipsa clamat. Petronius: 'Nunc inimicis artibus petiti sumus, et adumbrata inscriptione

derisi.' Modius.

§ 14 *Obsides*] Hoc quidem non satis apte subjicitur tam propinquis illis: 'Vide quantum fidei tuæ credam.' Freinsh.

§ 15 *Velocitate opus est, quæ celeritatem famæ antecedit*] Tacitus Ann. v. 'Sabinum capere festinavit, quo vera seu falsa anteiret.' Vide Bæcler. ad Vellei. II. 88. 3. Loccen.

§ 16 *Signum*] Eodem dolo usus est Annibal anulo Marcelli potitus, non tamen pari successu. Livium xxvii. 30. 4. vide. Felicius apud Diodor. xvi. 53. anulo Hermeæ Mentor Rhodius. Freinsh.

Si pater credet] Hæc ita vulgo leguntur: *Sic pater credens a filio impressum, cum te viderit, nihil metuet. Absurde. Modius. Mihi utroque magis arridebat: in mea potestate est: Pater credet a filio impressum: sic cum te viderit. Acidalius.*

Signum impressum] Sic III. 7. 14. 'signo impresso.' At III. 6. 7. dixit, 'Epistolam signo impressam,' promiscua Latinitate. Snak.

§ 17 *Promissis*] *Præmiis* editiones, et quædam membranæ; sed ea dantur patrato facinore demum; nihil itaque muto. Supra dixit Noster: 'Igitur promissis, quanta et præsens necessitas exigebat, et ipsius fortuna capiebat, oneratum armari jubet.' Modius.

Deposita veste] Pretium est conferre totum hoc negotium cum eo quod prius acciderat, Arriano I. 8. 7. descriptum: ubi Alexandrum Lyncestem, qui tum in parte exercitus Parmenioni credita aberat, comprehendendi rex curavit: 'Amphoterum Alexandri quidem filium, Crateri autem fratrem, ad Parmenionem mittit, Pergensibus aliquot, qui itineris duces essent, adjunctis. Amphoterus, patrio atque assueto illi regioni habitu adsumpto, ne in itinere agnoscere-tur, clam ad Parmenionem pervenit: ac nihil quidem ab Alexandro literarum adfert (nihil enim hac de re lite-

ris committendum judicarat) sed verbis mandata exponit: atque ita Alexander hic capitur, et custodiæ traditur.' Freinsh.

Arabica induitur] Forte *Arabicam induitur*. Heinsius.

§ 18 *Etiā ob siccitatem*] Forte *effētum ob siccitatem*, ut Lucret. lib. II. 'effēta tellus,' et 'agri effēti' apud

Virg. Vide ad Columell. Præfat. Adde Nostrum VII. 5. 2. Heinsius.

Undecima die] 'Hos aiunt camelis cursoriis (dromedarios appellant) xxx. xlve dierum itinere, diebus undecim peracto, rem confecisse.' Strabo lib. xv. in descript. Arianæ. De dromedariorum velocitate vulgo notum. Freinsh.

CAMELI DROMADES,

Ex nummis Caracallæ et Commodi.

§ 19 *Polydamas*] Abundare censam nomen Polydamantis, quod addi nihil necesse, cum de alio nemine agatur. Venustior omnino sermo, si deleatur. Acidalius.

Vestem Macedoniam] Malui hoc ad exemplum aliorum similium, quæ passim legenti bonos auctores se offerunt, quam vulgatum *vestem Macedonicam*. Modius.

§ 20 *Nam ceteri quoque*] Ita scribo et interpungo: vulgo erat, *Nam ceteri quoque literas regis attulerat. Jam ad eum venturi erant, cum Parmenioni Polydamanta venisse nuntiaverunt*. Quæ quidem qualiacumque sunt, mihi sane non placent, ac ne nostra quidem ita tenere amo, ut non facile ei sim concessurus, qui melius quid afferre poterit. Modius. Concinna hæc satis, inepta vulgata: ex quibus tamen hoc suspicor permutatione locorum τῶν

jam et cum legi potius debere, *Nam ceteri quoque, quibus literas regis attulerat, cum ad eum venturi erant. Jam Parmenioni Polydamanta venisse nuntiatum erat, qui dum latatur, &c.* Acidalius. *Ceteris*] Nempe Sitalci et Menidæ. Arrian. Et hi erant duces exercitus Parmenionis, quod et Curtius mox dicit, 'Medius inter duces, quibus imperatum erat literis regis, ut occiderent.' Loccenius. *Namque*] Lectionem hanc ineptam judicat Acidal. concinnam aliam, *Nam ceteri quoque quibus literas regis attulerat, cum ad eum venturi erant. Jam Parm.* Mihi contra videtur. Nam hoc cum non recte sic cohæret, ut alia omitam. Vulgatum sic explico: constituerunt coire ad Parm. omnes simul, non modo Cleander et Polydamas, sed ceteri quoque, Sitalces puta, Menidas, et alii, nam ad illos etiam ha-

buerat literas Polydamas. Ergo dum eunt, nuntiatur Parmenioni Polydamantis adventus. *Freinsh.*

§ 21 *Lætatur adventum*] Cur hoc modo non scriberem, præsertim cum in membranis Sigebergensibus ita legeretur, caussæ nihil esse duxi. Sic dixit Plautus 'ventum gaudere,' editi tamen libri *adventu* referebant. *Modius. Dum lætatur*] An tum lætatus? *Freinsh.*

§ 22 *Præcipue*] Quid dubitamus legere *præcipua*. *Freinsh.*

§ 24 *Mutuaque*] Mss. C. *mutuataque*; hinc lego *mutua itaque*. Heinsius.

§ 25 *Solvens*] Explicat hunc locum Lipsius cap. 6. Instituit. Epistolice: et uberrime Kirchmannus de annulis cap. 7. Unde locum Plauti Pseud. i. 1. 40. 'Per ceram et linum, literasque interpretes,' contra Mureti conjecturam, 'per ceram et lignum' recte tuetur Rob. Titius Locor. Controvers. x. 14. *Freinsh.*

§ 26 *Strenuum hominem*] Hanc dicendi formulam quarti casus, et ex hoc loco emendat ad Senecam in Consol. ad Marciam etiam alia loca J. Fr. Gronovius. *Snak.*

§ 27 *Nomine*] Manu non potuit, nisi imitatrice, quod factum arbitror. *Raderus.*

Lætus] An aliquid de Arcanis, et ad consilia tecta ambigue de industria insertum, ut exploraret affectus? *Raderus.*

Tum] Ne te in errorem inducat Justinus xii. 5. 3. 'Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficitur;' quasi Parmenionem eodem tempore locoque, quibus filium, ipsum quoque pariter tortum interiisse scribat: intellige mentem ejus, breviter ista et proinde obscure complexi, hanc esse: Sub idem ferme tempus occisum esse Parmenionem (quem ob dignitatem prius nominavit) cum filio: postquam n utriusque caput quæsitum fuisset:

Delph. et Var. Clas.

non utroque tamen, sed uno Philota tormentis adhibito. *Freinsh.*

§ 29 *Ejusdem noxiæ*] Vulgo *noxæ*; et hoc verius; nam licet Justinianus in Institut. scripserit, 'noxam corpus quod nocuit, noxiam ipsum delictum dici.' *Noxæ* tamen nomine, omne delictum in xii. Tab. continebatur: atque id secuti sunt JC. cum dixerunt in l. 32. D. de Noxalibus Act. 'noxam committere,' et l. 4. si ex nox. 'noxam caput sequi.' Vide etiam l. 237. de Verb. Sign. et l. 1. D. Depositi. *Modius.*

§ 32 *Cleandri metu*] Non video, cur hoc probum non sit; membranæ tamen constanter retinent *Cleandro metuente*. *Modius.*

Pergentibus] Editi *precantibus*: malo illud. *Modius.*

Caput missum] Vide quæ notavi ad Florum iv. 9. 7. *Freinsh.*

§ 33 *Hic exitus*] Seneca Suasoria vi. 'Quoties magni alicujus mors ab historicis narrata est, toties fere totius consummatio vitæ, et quasi funebris laudatio redditur: hoc semel atque iterum a Thucydide factum, idem in paucissimis personis usurpatum a Sallustio; Livius benignius omnibus magnis viris præstitit. Sequentes historici multo id effusius fecerunt.' Thucydides id fecisse videtur in Pericle ii. 12. et vii. 16. in Nicia. Sallustiana exempla periisse videntur cum historiis. Tacitum de Arminio vide extremo Annali secundo. Nostri est infra etiam x. 1. 38. simile huic narrationi epiphonema: 'Hic fuit exitus clarissimi Persarum,' &c. 'Hæc finis Priami fatorum,' &c. Virgil. Æn. ii. 554. 'Hunc finem clarissimus juvenis vitæ habuit,' de M. Druso, Vellei. ii. 14. 4. 'Hunc exitum habuit vir, nisi in libera civitate natus esset, memorabilis,' de M. Manlio, Liv. vi. 20. 13. Arriani iii. 5. 27. 'Atque hic quidem Dario vitæ exitus fuit, &c. viro quod ad res bellicas attinet,' &c. Justini xii. 16. 1. 'De-

Q. Curt.

4 I

cessit Alexander, mensem unum, annos tres et triginta natus: vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus.' Flori iv. 2. 95. de Cæsare: 'Sic ille, qui terrarum orbem civili sanguine impleverat, tandem ipse sanguine suo curiam implevit.' De Amilcare magno vide Diodorum xxv. 2. de Attalo Rege Polyb. in Excerpt. Vales. p.101. et Liv. xxxiii. 5. (ant in recentioribus edd. xxi.) de Philippo Alexandri patre, Curt. Supplem. i. 9. 26. Idem usitatissimum in excidiis urbium. Apud Florum i. 12. 11. 'Hoc tunc Veientes fuere: nunc fuisse quis meminit?' Sic Noster supra v. 8. 8. 'Hunc exitum habuit regia totius Orientis.' Et iv. 4. 19. 'Tyrus septimo mense, quam oppugnari cœpta erat, capta est: urbs, et vetustate originis, et crebra fortunæ varietate ad memoriam insignis,' &c. Arrianus i. 3. 18. de Thebarum excidio: 'Porro clades ista Græcaica, cum magnitudine urbis captæ, tum celeritate rei, quodque adeo præter opinionem tam eorum, qui ea affecti essent, quam qui affecissent, accidisset, non minus alios Græcos, quam eos, qui ejus seditionis participes fuerant, percultos tenuit,' &c. *Freinsh.*

Sine rege] Elegans formula. Corippus i. 144. ad Justinum: 'nihil ille peregit Te sine.' Sidonius Carm. v. 255. 'omnia tecum, Te sine multa facit.' M. Tull. pro Muræna cap. 9. 'Hic multas res et magnas sine Imperatore gesserat, nullam sine hoc Imperator.' Simili formula Corn. Nepos in Thrasybulo: 'Primum Peloponnesio bello multa hic sine Alcibiade gessit, ille nullam rem sine hoc.' Sidon. iterum Carm. vii. 232. 'Nil sine te gessit cum plurima tu sine illo.' Hæc Savaro ad Sidonium. *Freinsh.*

Explevit] Sic olim legendum conjeceram: idem et Bongarsio in mentem venisse variæ ejus lectiones me docent: Merula jam olim sic quoque

edidit: eum ergo sequenti, insuper habuimus aliorum exemplarium auctoritatem, qui obtrudunt nobis, *explevit*. Freinsh. Ita etiam ad marginem Heinsius, 'forte: explevit,' sed hujus in variantibus nulla mentio. *Snak.*

§ 31 *Philotas ultimis victus cruciatibus*] Tradit Justinus etiam de Parmenione, ut Philota, quæstionem habitam, cum constet sine ulla prævia tortura a Rege per Polydamanta occisum. *Loccen.* Vide Freinshemium hæc conciliantem paulo ante hoc ipso capite n. 27. *Snak.*

Facto probari] Iterum editi, *facta probari non poterant*. Modius. *Quæ facta probari*] Quia Hegelochus mortuus, Parmenio absens erat, quos solos conscios conjurationis Philotas confessus erat. *Cellar.*

§ 36 *Plerisque non ingrata militia*] Falsum omnino: tot seditiosæ totius exercitus voces; quæ et tandem mundum enavigaturum Regem retraxerunt; convincuntque plerisque non ingratam militiam fuisse. Acutius quid latet; atque Curtius, plerisque temporis diuturnitate militiæ amorem evanescere cœpisse, aliis, qui et postea singularibus cohortibus destinati, plane gravem fuisse. Itaque nihil verius, quam legendum, *plerisque non jam grata militia*. Vide Lector, probabis, puto. *Barth. Adv. xxvii. 15. Ingrata*] Defendenda mihi hæc lectio a sententia Viri eruditi, qui putat falsum hoc esse, *plerisque non ingratam fuisse militiam*; idque ostendere tot seditiosas voces totius exercitus, quæ et tandem mundum enavigaturum Regem retraxerint. Dico enim illa tempora non esse confundenda cum his, de quibus in præsentī sermo est. Ergo nihil! hic acutius, ut ille ait, latet: nec sentit Curtius plerisque temporis diuturnitate militiæ amorem evanescere cœpisse: multo minus, nihil verius quam legendum, *plerisque non jam grata militia*. Nam receptam lectionem certissime affir-

mant illa, quæ sequuntur, *agentium gratias literæ exceptæ*; qui enim egissent, nisi quibus non ingrata militia? plerosque autem hos fuisse, adverso alterius partis exemplo constat, quos in singularem cohortem contribuit, ignominiaque affecit, nec facturum, nec ausurum, si adeo fuissent multi. *Freinsh.* Barthius *Advers.* xxvii. 15. *non jam grata*, reponit propter seditiosas exercitus voces, toties ab ipso Curtio notatas. Verum seditiones illæ posterioris temporis sunt, quam hæc literarum interceptio: et quæ sequuntur verba, '*agentium gratias*,' argumento sunt, frustra sollicitari vulgatam scripturam *non ingrata*. *Cellar.*

Exceptæ] Idem præter Justin. xii. 5. 7. et Diodor. xvii. 81. Polyæn. iv. 3. 19. qui et modum tradit, 'Cum tabellarii tres stathmos abessent, revocatis iis literas resignavit,' &c. Simili commento usus est Gaos (sic enim pro 'Glos,' legendum ex Diod. xv. 3. et 18. ostendit Casaub.) Persa, apud eundem Polyæn. vii. 20. 'Glos' tamen Caris est nomen apud Athenæum vi. 16. Item alterius cuiusdam apud Xenophont. *Ἀναβάτωρ*. lib. i. *Freinsh.*

Et qui forte tædium, &c.] Vereor ne alterum orationi membrum desit. Duo enim genera eorum, qui secreti in hanc cohortem: non ii tantum, quorum antea literæ quernlæ exceptæ, sed præter hos alii nonnulli, quorum nunc voces, miserantium Parmenionis cædem. Ait enim superius, *Fere iidem erunt, quos alioqui rex habuerat in visos*. Vides fere dicere: quod non putem mutandum in *forte*. Ex illo confit necessario, non ex his solis solitariam eam cohortem constitisse. Nec adeo verisimile, eosdem omnino omnes fuisse, qui utroque tempore questi sint, ut nec præter hos alii, nec aliqui non ex his ipsis. Scriptum igitur hic fortasse fuerit, *Ergo et qui mortem Parmenionis, et qui tædium la-*

boris, &c. Quamquam censeo, levius sane defungi nos posse, unius saltem præpositionis insertionem, et tamen, ut initio quoque simul sententiæ nec tendæ *Ergo* addatur, *Ergo et qui forte tædium laboris per literas erant questi, in hanc seorsum cohortem a ceteris tendere ignominia causa jubet*. Sic accipies, reliquis hos additos, ut cohortem singularem conficerent. Quorum nisi alterutrum verum est, equidem illud totum, *Et qui forte tædium laboris per literas erant questi*, alienum censeam et e glossa. Nihil enim, si absint, orationi vel sensui desit. *Acidalius.* *Et qui forte*] Non inducerem animum credere Viris doctis hæc verba, *Et qui forte tædium laboris per literas erant questi*, expungenda esse: si perspicerem, qua ratione sensu non turbato ferri possint. *Freinsh.*

Seorsum] Sic apud Frontin. iv. 1. 17. 18. et 20. idem fecisse leges Ap. Clandium, Otacilium Crassum, et Corbulonem Romanos. De quo postremo et Tacit. xiii. 36. 4. Comparari cum hoc facto potest Cæsaris consilium apud Dion. lib. xlii. cum legonarios, quos exauctoraverat, suppliciter id petentes iterum reciperet: 'Ferociore enim et malis facinoribus edendis idoneos, ex Italia secum, ne quid ibi tumultum concitare possent, abduxit, eosque in Africa aliis alios occasionibus haud iniquo animo passus est perire; nam et hostibus per eos cladem inferebat, et malis ipse hominibus levabatur.' Alexander suos in Bactrianis et Sogdianis in colonias distribuit. Justin. xii. 5. 13. qui forte iidem fuerunt, quos cum Bicone reversos in patriam scribit Noster ix. 7. 11. *Freinsh.*

§ 38 *Ignominia demendæ*] Nam ignominiam plus horret fortis, quam necem. Nobile hujus paradigma est apud Agathiam lib. i. de Fulcare: 'Cum vero ei etiam sic adhuc integrum esset quam facillime fugam capessere, suique, ut ita faceret, hor-

tarentur; et quo pacto, inquit, Naretis linguam sustinuerim, temeritatis me insimulantem?' *Raderus*. Sic et apud Flor. iv. 2. 34. Curioni 'victo patebat fuga, sed pudor suasit, ut amissum sua temeritate exercitum morte sequeretur.' Sic fere de Philopœmene Liv. xxxix. 49. 2. Ceterum etiam Cannenses legiones, item captivi a Pyrrho redditi, alique sic ignominiosi, præ ceteris forti fidelique opera remp. deinceps ad eluendam probri sui maculam, iuverunt: ut a scriptoribus Hist. Rom. passim traditur. Eamque animi affectionem puerilibus etiam ingeniis insitam ostendit Quintil. i. 2. 18. 'Dolor victum ad depellendam ignominiam concitabat.' *Freinsh.*

CAP. III. § 1 *Alexander Arianorum, &c.*] Quocumque hi Evergetæ nomine dicti olim, sive Ariaspi, ut hic legimus, sive ut in Arriano Agriaspæ, sive ut in Diodoro Arimaspi, mitto aliis istam curam: de *Arianis* sum nunc sollicitus, quos penitus ignoro. Arii quidem populi noti, et Curtio aliisque sæpe nominati, tum neque longe hinc siti, ubi omnia superiora ista gesta. Gesta autem in Drangis, ut Curtius ait, ut Diodorus in Drangina terra, ut Arrianus in Zarangæis: sed hic non dubie corruptus, quem facile corrigas, *Drangæis*, sed an *Ariorum* igitur in Curtio reponemus? videatur ex Arriano, qui ait: Σατράπην δὲ Ἀρείων ἀπέδειξεν Ἀρσάκην, ἄνδρα Πέρσῃν αὐτὸς δὲ, σὺν τοῖς ἀμφὶ Κρατερὸν ὑπολελειμμένοις ὁμοῦ οὖσιν, ἥδη ὡς ἐπὶ τὴν Σαραγῶν χώραν ἦγε. Sed temporis ratio turbat, ut vides, qua tamen non valde turber, qui scio non exacte semper ipsam subduci ab his scriptoribus, ut quod hic prius, alter posterius factum dicat. Nec rursus tamen desim inclinare, huius ipsius regionis, in qua tum erat Alexander, Satrapen aliquem dici constitutum. Quod si tu quoque lector potius credis, arbitrio tuo facies vel *Drangarum*, vel

Drangæorum, vel *Dranginorum*, quos Diodorus huc vocet: Ἀπὸ δὲ τούτων γενόμενος, καὶ τὰ κατὰ τὴν Δραγγίνην καταστήσας, ἀνέξεν μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς πρότερον μὲν Ἀριμάσπους, νῦν δὲ Εὐεργέτας ὀνομαζομένους. *Acidalius*. *Acidalius* emendabat *Dranginorum*. Non male. Nam ex Drangis pervenit ad Arimaspos, et apud Drangiuos hactenus commoratus est. Iter enim, in quo Alexander ex Parthia in Bactrianam Bessum esse persecutus, ita se habet: 1. venit in Arianaam; 2. ex Ariana in Drangas; 3. ex Drangis ad Arimaspos vel Evergetas; 4. ab illis ad Arachosios, seu Arachotos; 5. ab his ad Parapamisadas; denique ab his in Bactrianam. *Loccen*. *Arianorum*] Quos hic Arianos vocat, supra vi. 6. 20. et infra vii. 3. 2. Arios appellat, quibus Satibarzanem prætorem seu satrapen dederat, qui a Besso ad Alexandrum defecerat, et rursus ab Alexandro ad Bessum, de quo mox infra vii. 3. 2. copiosius. Plinius vi. 23. etiam Arianam regionem nominat, et describit. Ne quid tamen dissimulem, Plinius diversos facit Arianos ab Ariis, quos eosdem facere videtur Curtius. 'Parthia,' inquit Plinius vi. 25. 5. 'habet ab ortu Arios, a meridie Carmaniam et Arianos.' Strabo lib. xv. 'Eorum, quæ propter Indum sunt, partem habent Indi, cum prius essent Persarum: ea Alexander Arianis ademit, et peculiaria oppida constituit.' Idem distinguit Arios ab Arianis. Arianam fuse describit. Certe Ariani si diversi fuere, non procul tamen ab Ariis coluere, Asiaticæ gentes et Indis proximæ. Mela Ariam et Arienen vocat cap. 1. 'Inde proxima est Ariene, deinde Aria, et Gedrosis, et Persis ad sinum Persicum.' Solinus etiam cap. 55. Arios et Arianos vicinos facit, ubi de Parthia loquitur. *Raderus*. Qui etiam pro *Arianorum* in Curtio legendum putat, *Ariorum*: cui non adsentior. De Ariis et Ari-

anis plura et exquisitiora Cl. Salmasius ad Solin. cap. 55. *Freinsh.* Quia mox Curtius *Arios* vocat, argumento est, pro iisdem *Arios* et *Arianos* habuisse. Quemadmodum Ammiano xxiii. 29. Ariani populi in regione Aria ponuntur. Alii distinguunt *Arios* et *Arianos*, ac *Ariam* et *Arianam* ita, ut tamen vicinitate conjungant; fuere autem post Bactrianam prope Indiam, de quibus, etiam de diversis auctorum sententiis plura Salmas. tradit, Exerc. Plin. p. 843. edit. ult. *Cellar.*

Satrape] *Arsace*, ut Arrianus iii. 5. 17. auctor est, quem Alexander infra, viii. 3. 17. Curtio teste prætorem in Mediam misit, Oxidati successurum. *Raderus.*

Agriaspas] Leg. *Arimaspas*. Loccen. *Agriaspas*] Immo puto 'Αριδρας vocatos, non 'Αγριδρας, ut et apud Curtium, et Arrian. iii. 5. 24. *Ariaspe* ab urbe *Ariaspa*, quam in Drangiana locat Ptolemæus. Drangiana autem Arachosiae ad orientem vicina. Urbs autem *Ariaspa* sita in confinio Drangianæ et Arachosiae. Hi sunt *Ariaspe*, quorum oppidum Proplthasiam esse tradit Plinius, quam in Drangiana ponit Ptolemæus: 'Proplthasia oppidum *Ariasparum*, Drangæ, Argetæ.' Ita legendum, non 'Zarasparum.' Alii *Zariaspe* populi in Bactriana a Ptolemæo ponuntur. Salmas. in Solin. pag. 1175. Georgius Alexandrinus apud Aldum legebat *Arimaspas*, videlicet ex Diod. Siculo xvii. 81. vel Cedreno. Quomodo et Justinus scripsit xii. 5. 9. Si tam vera est Soceri mei conjectura, quam profecto est similis veræ. Nam quod ibi legitur: 'Drancas, Evergetas, Parymas, Parapammenos,' &c. sic reformabat: 'Drancas, Evergetas, Arimaspos, Parapam,' &c. *Freinsh.*

Evergetas] Interpretato nomine Persico sic vocabant Græci, non enim

populares, ne fallare, non magis hercle quam Mesopotamiam ita vocaverint incolæ: aut Africae illi populi se ipsos Nomades, aut Numidas apud Sallust. Jugurth. xviii. 4. Persis igitur Orosangæ erant illi benefici, ut ex Herod. viii. 85. tradunt Briss. de Regno Pers. lib. 1. et Desid. Herald. Adversar. 1. 9. ubi multa de regum Persicorum grato animo in bene meritis. Euergetarum et Cyri, præter Alexandrinæ Hist. scriptores, etiam Strabo lib. xv. meminit. Vide Indicem. *Freinsh.* *Evergetas*] Etsi secutus sit Curtius auctores omnes, qui eum antecessere, tamen hoc loco vapulat, quod Græca nomina populis barbaris addiderit, a Cl. Clerico Iudicii de Curt. vi. 9. *Snak.*

§ 2 *Pervenerat cognoscit*] Oratio male collærens: mallem post *pervenerat*, et *cognoscit*. Scheffer. Forte, *venerat, cum cognoscit*. Heinsius.

In Arieos] Operæ errarunt, an editor *παρεῶπα*; vulgati quidem etiam sic omnes. At trajectis literis debebat, *Arieios*, sive *Arios*, quomodo semper in Curtio alias, Græce 'Αριεῖος. *Acidalius.*

Itaque Caranum] Forte, *itaque eo Caranum*. Heins.

Caranum] Pro Carano Diod. xvii. 81. suggerit *Stasanora*, qui certe notior: est enim, cui hi ipsi Arei vicinique Drangæ post mortem regis obvenerunt. Idque vel eo videtur factum, quod ante iis locis res gessisset, incolisque notus esset, vicissimque notos haberet. Justinus tamen xiii. 4. 22. 'Statanorem' vocat: sed 'Stasanorem' Diodor. etiam xviii. 3. et Strabo fine lib. xiv. ubi et patria ejus proditur: fuit enim Solius ex Cypro. Curtium tamen tuetur Arrianus iii. 5. 27. qui et ipse Caranum Erigyio conjunxit. Artabazum et Andronicum Alexander antea ad Græcos milites, qui post Darii cædem se dedebant, miserat, ut tradit Arrian.

III. 5. 7. Ergo horum etiam hic conjunctim mentionem fecit Curtius. *Freinsh.*

Sequebantur] Ubi igitur verbum *misit*, aut aliud simile, ex quo tota ista narratio pendeat? *Freinsh.* Deest verbum, quod et Freinshemius observavit: an scripsit, *mittit itaque Caranum*, hocque propter literarum similitudinem in voce *Itaque* intercedit? *Scheffer.*

§ 4 *Qui iis præset*] Immo 'liberos dimisit' secundum Arrian. III. 5. 25. *Freinsh.*

Scriba] Principe fere loco apud Persarum regem hoc genus scribarum erat, regumque etiam in castra sequebantur. De quibus Brissonius lib. I. pag. 139. quem consule. *Raderus.* Sic infra VIII. 11. 5. est Alexandri scriba Mullinus. Eumenes quoque scriba Alexandri fuit, in quo notat Corn. Nepos: id officium 'apud Græcos honorificentius esse, quam apud Romanos: nam apud nos,' inquit, 'revera, sicut sunt, mercenarii scribæ existimantur: at apud illos e contrario, nemo ad id officium admittitur, nisi honesto loco, et fide, et industria cognita, quod necesse est omnium consiliorum enim esse participem.' Ubi Lambinum vide. Hos ergo scribas inter amicos regum fuisse etiam ex Arriano III. 1. 18. constat: 'Scribam,' ait, 'præterea exteris adjunxit Eugnostum, Xenophanti filium, ex amicis.' De scriba Porsenæ, facinore Mucii nobilitato, diximus ad Florum I. 10. 5. k. *Freinsh.*

Arachosios] Recte, vel *Arachotas*, ut Strabo vocat. Justin. *Adaspios* in hoc ordine ponit. Cl. Bongarsius ibi *Caspios*, vel *Hydaspios*, substituendum putat, sed præter rem: ego pro *Adaspios*, lego *Arachosios*. *Arachosii* et *Parapamisadæ* recte conjunguntur; uno enim ductu subacti sunt. Vel si mavis *Ariaspos*, de quibus paulo ante; quæ vox ut glossema Ever-

getarum forte in textum recepta est. *Arimaspi* enim *Evergetæ* dicti sunt. Alterutrum horum in illo Justinii loco, quem Bongarsius pro deplorato habet, reponendum. *Loccenius.*

Ad Ponticum] Verius, *ad Indicum*; quamquam ne sic quidem vere: nam *Gedrosi* in medio. Nisi potius ipsius auctoris error est, quem ex hoc loco, et alio, hoc cap. n. 21. *Glaucæ*, et *Ortelius* in *Arachosia* dubitant *Ponticum* pro *Hyrcano* accipere: quod mihi vix credibile videtur, tantopere aberrasse auctorem, harum rerum, quod satis constat, non usque adeo imperitum. Quin et illo loco *Indicum* pro *Pontico* scripsisse potuit, quod cum *Hyrcano* eum conjunxisse, nihil mirum est, quando supra VI. 4. 19. videtur cum aliis credere, mare quod *Hyrcaniam* alluit, 'non *Caspium* esse, sed ex *India* in *Hyrcaniam* cadere;' hæc mea quidem conjectura est: quam tamen non antehabeo *Salmasianæ*, *Curtium* fortassis in Græco auctore legisse μέχρι πόντου παρήκειν regionem *Arachotorum*, qui de mari *Indico* intelligebat. Ille πόντον speciali appellatione pro mari *Pontico* acceperit. *Arrianus* sæpe πόντον vocat *Indicum* mare. Hæc scripsit ad *Solini* cap. 54. pag. 1176. Infra tamen VII. 4. 27. denno inculcat suum mare *Ponticum*, ut ea constantia incertam faciat non meam modo conjecturam, sed quicquid de ejus mente dici aut cogitari posse videatur. *Freinsh.* Fallitur *Curtius*, quod nimium a *Ponto* *Arachosii* remoti sunt. An forte a Græco scriptore hausit, πόντον appellante *Indicum* mare, quemadmodum *Arrian.* in *Indicis* Reb. pag. 549. tradit, *Alexandrum* κατὰ Ἰνδοῦ στόματα ἐμπλῶσαι ἐς τὸν πόντον, per *Indi* ostia in *pontum*, id est mare, *navigasse*? Non tamen *Arachosii* ad illud mare pertinent, *Gedrosi* in medio. *Cellar.* Suggestit hæc omnia Cl. *Salmasius* *Exerc. Plin.*

p. 825.

Equitibus DC.] Ita membranæ, et par semper equitum numerus quinque aut sex millia peditum sequebatur, ut sexcentis locis Curtii patet. Vulgo tamen est *ducentis*. Modius. *Ducentis]* Alii *sexcentis*, quod probabilius. *Freinsh.*

§ 5 *Menon]* Μένωνα vocat Arrian. III. 5. 26. Atque ita etiam in Curtio scribendum arbitratus sum, antequam Var. Lect. inspicerem, quas postea deprehendi nullum dubitationi locum relinquere. Nomen id fuit duci Græco in expeditione minoris Cyri apud Xenophontem. Sic et in Strabonis Mss. Μένωνα legi, quò loco nunc Μένωνα edunt, notat Casaub. in lib. XI. ibi, 'Sunt et auri metalla in Hyspiratide apud Cambala, ad quæ Memnonem cum militibus misit Alexander;' quod de hoc Menone intelligo: quod vocabulum solita correctorum temeritate facile in notius illud Memnonis abiit. Est igitur, si recte conjicio, ille ipse Menon Cerdimas, quem Syriæ, quam Cælen vocant, præfectum ab Alexandro fuisse, supra ad IV. 1. 4. contra Curtium defendimus, ex Arriano II. 3. 12. At vero Memnon, cui Alexandrum parcendum judicasse Themistius Orat. IX. refert, non est alius, quam ille celeberrimus Rhodius. *Freinsh.*

Volentem mutuos usus] Locutionem hanc quis damnet? ac nescio tamen, si *volentem* scripsit Curtius, an non omissurus illa fuit, *mutuos usus*. Sallustius, Tacitus, alique maluissent scire, apud quos crebrum, 'volentem esse alicui rei.' Nec absurda conjectura, si delenda quis ista suspicetur. Mibi tamen id nemo persuadeat, nec ego ulli velim. Illud credo potius, ac credent facile mecum omnes, pro *volentem*, *colentem* reponendum. *Acidalius*. Nullo commercio *volentem mutuos usus]* De alia quoque hujusmodi gente ab omni reliquarum nationum seclusa narrat Curtius IX. 10. 8. 'Hinc per-

venit ad maritimos Indos. Desertam vastamque regionem late tenent, ac ne cum finitimis quidem ullo commercii jure miscentur.' *Raderus*. Modius vero Nov. Antiq. VIII. 7. persuadet sibi Curtium scripsisse, nullo commercio *volentem*, omissis illis, *mutuos usus*; idque multis defendere conatur Palmerius ad Sallust. Jug. 73. 2. 'volentia de ambobus acceperant.' Sed ne unum quidem exemplum affert hoc positum, 'volens commercio est;' sed omnia isto longe diverso, 'volenti est commercium.' v. g. 'volentibus militibus est labos.' Sallust. Jug. 100. 4. Ut ita violentæ ejus conjecturæ longe præferam Acidalianam, quamvis hic quoque ipse sentiat, vulgatam lectionem damnari non oportere. *Freinsh.*

§ 6 *Parapamisadæ]* Erasmi editio habet *Paramedisidæ*, male. Apud Gemistum Plethonem duplici M. scribuntur Παπαμισαδάι. Feragens Gemisti etiam ætate voluit vindictam exigere a Peloponnesiis tamquam Græcis, ob illatum sibi a Macedonibus olim bellum. Gemistus Pletho in Poster. Orat. ad Theodorum principem. *Loccenius*. *Parapanitas* vocat Cedrenus: alii aliter. *Freinsh.* *Parapamisus* regio et mons, quem Macedones Caucasum appellarunt, in finibus Indiæ post Arianos, et Arachosios, incolæ ejus tractus *Parapamisadæ*. *Cellar.*

Locorum asperitas] Sic Florus III. 4. 'Silvarum et montium situs cum ingenio consentiebant.' *Loccen.* *Locorum asperitas]* 'Tales sunt hominum mores, qualis est locorum situs ubi degunt,' ut, præter ipsam experientiam, multis auctororum testimoniis ostendit Gruterus toto Discursu 45. ad illa Taciti Agric. II. 4. 'Positio cæli corporibus habitum dedit.' *Freinsh.*

§ 7 *Gelidissimum axem]* Non cohærent Septentrionis axem spectare, et ad Indicum mare vergere: ab utroque termino longe amota hæc regio. In

priore Diodorus decepit xvii. 82. Παπαμισαδῶν χώρα κεῖται ὑπ' αὐτὰς τὰς Ἀρκτοὺς, quasi pars frigida Zonæ esset, et propius a Polo distaret. Neque Australis pars ad Indicum mare potest vergere, tot vastis regionibus interpositis. *Cellar.*

Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant] Hæc Cl. Clericus ait Tom. II. de Arte Critica p. 547. 'omnem superare ineptiam,' atque adeo 'nescivisse' Curtium, 'sub quo Climate essent' Paropamisadæ. Ego vero Curtium extra omnem hic culpam esse ostendi ad Ælian. XII. 37. quippe qui nihil rerum de suo voluerit, nec debuerit Historiæ veteri aspergere. Quod ut rectius intelligatur, et quia hoc pertinet ad pleraque illarum rerum, quas in Curtio notavit Cl. Clericus, sciendum est, auctorem hunc a me considerari, et considerandum esse ab omnibus, non ut qui novam primus scripserit Historiam, neque vero ut qui veterem nova variarum rerum accessione locupletaverit, aut quibusdam in locis emendaverit ex repertis a se et erutis in lucem tum demum commentariis, sed, ut qui veterem jam tunc, et Græcam, sed valde illustrem Historiam civibus suis vernaculo sermone exposuerit, haud dubie, ut ingenii sui et styli Historici specimen quoddam daret, atque ita interpretem magis egerit alienæ et alienigenæ veteris Historiæ, quam suæ aut novæ scriptorem. Quo posito, quod est certissimum, clarum etiam hoc est, satis eum suo fecisse officio, si, quæ Græci hac in Historia tradiderunt, fideliter Lingua Latina expresserit, modo non sint aperte falsa, aut minime verisimilia. Nec enim decet Historicum talem, vel potius interpretem de singulis aliquantulum, forsitan dubiis, aut sibi suoque tempori inusitatis, controversiam continuo movere, aut in disputationes identidem digredi, et conjecturis, vel inanibus conjectun-

culis, quales videmus etiam in hac Paropamisadaeum Historia, refellere, quæ ab illis, qui rebus gerendis interfuerunt, vel proximis vixerunt temporibus, memoriæ sunt prodita. Sic uti non omnia temere credere, aut pro certis affirmare, sic æque neque omnia temere in dubium vocare, aut prorsus negare debemus. Quædam etiam in medio sunt relinquenda, et cujusque Lectoris judicio permittenda. Quod ita senserit Curtius, quod ita fecerit quoque, diserte satis ipse declarat ix. 1. 34. dicens: 'Equidem plura transcribo, quam credo: nam nec adfirmare sustineo, de quibus dubito, nec subducere, quæ accepi.' Quid potest elegantius dici, quid rectius? neque ignoravit Vir Cl. hæc illius verba, verum 'frequentius hoc dictum oportuit,' ait p. 583. Id vero putidum foret, et ineptum, toties eadem repetere, nec satis habere, semel ea vel bis monuisse; sed et nescimus, quid fecerit in duobus prioribus libris, qui interciderunt, et maxime in præfatione operis, ubi talia præcipue moneri solent. Quin refutat etiam ix. 5. 21. Clitarchum, et Timagenem, de Ptolemæo narrantes ea, a quibus ipse tamen Ptolemæus se abfuisse tradiderit, licet, si adfuisset, ad ejus id pertinuisset gloriam: atque addit tunc hanc querelam: 'Tanta componentium vetusta rerum monumenta vel securitas, vel, par huic vitium, credulitas!' Ex quibus manifestum, non ita credulum fuisse, ut omnia temere reciperet, immo vero excussisse eum, et secutum maxime Historicos fide dignissimos, h. e. viros illustres, qui ipsi rebus gerendis partim interfuerunt, partim præfuerunt, ut fuit ille Ptolemæus Lagi F. postea Rex Ægypti. Itaque, quæ de Paropamisadis tradidit Curtius, eodem tradiderunt modo prius Græci, et ii maxime, quos ille excutere et sequi fuit solitus: nihil est, quod Curtium accusamus, etiamsi illa minus forsitan forent

vera. Nam quid ille de Paropamisadis scire potuit, nisi ex istis Scripto-ribus, qui res Alexandri memoriæ prodiderunt? quum solo Alexandri, et mox Selenci Nicatoris tempore penetrarint Græci in illas regiones, aditu dein per Parthorum imperium intercluso. Curtius, ut dixi, interpretem egit illius Historiæ, nec quidquam ad eam de suo attulit, nisi stylum et compositionem. Quod autem nihil de Paropamisadis scripserit, nisi quod ex illis Græcis et Antiquis fuerit haustum, ostendi ad Ælianum. Nam plane, quo modo Curtius, eodem et Diodorus Siculus lib. xvii. pag. 605. Paropamisadarum sedes et frigora describit, ut appareat liquido, non propriam fuisse Curtii illam descriptionem, sed ex antiquioribus sumptam, et ex iisdem, unde eam sumpsit quoque Diodorus. Addidi et Ælianum, qui itidem frigora, seu nives hujus Historiæ commemorat, licet male in Bactriana fuisse tradat, quum fuerint omnium aliorum consensu in itinere ad Bactrianos, ad quos Alexander transiit proxime per montem Paropamisum, et Paropamisadarum sedes: denique Strabonem, qui ex ipso Eratosthene, Geographo maximi nominis proximis post Alexandrum temporibus, et ex ipsis Alexandri itineribus, quum ille Bessum in Bactrianam usque persequeretur, Paropamisadas nobis commemorat, perque eam regionem quum contenderet ad Bactrianos, de Alexandro breviter ait: *Κεχιονόβλητο, ὥστε χαλεπῶς ᾤδεύετο. Nive perfusus est, ut difficultate cum magna iter faceret.* Adde his ipsum Arrianum, qui itidem, quum Alexander Bessum sequeretur usque in Bactrianam, dicit lib. iii. pag. 229. eum Drangas, et Arachotos, et proximos Arachotis Indos, qui revera erant Paropamisadæ, (ut liquet ex Strabone, Diodoro, et Curtio, qui pariter in hoc itinere Paropamisadas, ut Arrianus hosce Indos, jungunt

proxime Arachosiis, seu Arachotis, et ab altera parte Bactrianis: sed vel maxime ex eo etiam, quod Plinius Paropamisadas non tantum collocat itidem inter Arachosios et Bactrianos vi. 23. sed etiam Indis, ut hic loci Arrianus, adscribit cap. 21. Veri ceteroquin Indi erant ultra fluvium Indum, quem demum transiit post victum Bessum, domitosque Bactrianos et Sogdianos) subegisse: at quomodo? *ξύμπαντα δὲ τὰυτὰ ἔθνη διὰ χιόνος τε πολλῆς, καὶ ξὺν ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ τῶν στρατιωτῶν ταλαιπωρίᾳ ἐπῆλθε.* Omnes autem illas gentes per multam nivem, et in rerum necessariorum inopia, ac militum ærumna, aggressus est. Sed et dein, quum Bessus proxima Caucasos, h. e. Paropamiso, vastasset, ne Alexander per montem illum ad se perveniret, ille vero, ut ait Arrianus pag. 232. nihilo minus profectus est, *χαλεπῶς μὲν διὰ τε χιόνος πολλῆς, καὶ ἐνδείᾳ τῶν ἀναγκαίων, ἥει δὲ ὄμω.* Difficulter quidem per multam nivem, et in rerum necessariorum inopia, progressus est tamen. Vides, Lector, ab omnibus Scriptoribus, qui itineris istius meminerunt, uno consensu tradi summam rei, h. e. Alexandrum, antequam in Bactrianam perveniret, in proximis regionibus, vel potius montibus ad Meridiem, vel Occidentem Bactrianæ sitis, h. e. in Paropamisadis, montis Paropamisi accolis, maximum pertulisse frigus, et reperisse istos vicos nive plane conditos, atque adeo tali in regione cum maxima rerum penuria et difficultate fuisse conflictatum. Hoc vero est inter nos unice controversum. Nam de singulis Curtii verbis non disputamus, quæ sane rhetorici aliquid et hyperbolici videntur continere, at non magis, quam illa Diodori Siculi d. i. ut adeo Curtius etiam ea in parte videatur secutus suos Græcos, et Historiæ nihil, ne illud rhetoricum quidem, de suo hic adpersisse. Sed et Vir Cl. non rhetoricam hic accusat, sed ipsam rei summam negat,

et 'Paropamisadas sub clementissimo cœli climate,' talibus ergo frigoribus et nivibus minime obnoxio, degisse identidem inculcat.

Quid ergo ille adversus hæc omnia, quæ attuli modo ex tot aliis Scripturibus? Nempè, nihil hæc excusare Curtium, 'non agi, an præeuntes habuerit vanos homines, non debuisset neque illum, neque Diodorum, (nam Strabonem relinquit intactum) sequi tam turpiter errantes ac ineptientes.' Magnifica audis et Magistralia prorsus verba. At si roges, quos ergo sequi debuerit, remitti te videbis ad eos, qui nulli nunc sunt, et qui quid de Paropamisadis olim scripserint, æque incertum est Clerico, ac omnibus aliis. 'Potuisset,' ait, 'eos, quos secutus est, emendare ex iis, quos Plinius vocat mentores itinerum Alexandri.' At an illi alia tradiderunt de Paropamisadis, aut Curtianis contraria? Ego vero illud nego et pernego. Viri Cl. erit, qui ad hos solos provocat, ostendere ergo, quid illi nobis adversum prodiderint. Neque enim ita Grammaticos pro fungis plane aut stiptibus habere debet, ut credat idoneos, qui patiantur se magnificis adeo verbis, nullo prorsus rerum fundamento subnixis, ablegari. Nam quid aliud, quam verba nobis dat et lectoribus suis? quando ait, 'debuisset sequi non tam turpiter errantes, sed mentores itinerum Alexandri.' Quis enim rerum ignarus hæc legens non crederet, exstare alios Auctores, qui melius ex sententia Clerici scripserint de Paropamisadis, maxime autem constare, illos 'itinerum mentores,' sive quod integri ad nos pervenerint, sive quod aliquod eorum fragmentum ab aliis citatum allegari possit, prodidisse diversa a Curtianis? quum tantum ab sit, ut ex iis, qui minime supersunt, proferri quid possit contra Curtium, ut e contrario, quod nos ex Strabone pro Curtio attulimus, id videatur

hanstum ex illis ipsis itinerum mentoribus. Certe enim Strabo d. l. p. 723. de Paropamisadis agens citat 'Ἀσιατικούς σταθμούς, Asiatica itinera, seu mansiones: ubi Casanbonus, 'Itineraria Diognetis et Bætonis intelligit, quos Plinius vocat itinerum Alexandri mentores.' Quapropter, quando ego ostendi consensum tot Auctorum cum Curtio, nisi Vir Cl. demonstraverit ipsis Auctorum verbis, alios in contraria a Curtio abisse, recte ego clientem meum, ut ille ait, defendi, etiamsi in re ipsa forsitan error aliquis inesset, qui tunc non Curtio foret imputandus, sed consensui Græcorum, quorum Historiam ille Latina exposuit Lingua.

At Ego insuper nullum in re ipsa errorem inesse contendo, quo tamen nno niti videtur Vir Doctus, quando tam confidenter increpat, Curtium alios et meliores debuisset sequi, quasi non potuissent illi eadem, quæ Curtius, scripsisse de Paropamisadis, ut quæ certissime fuerint falsa. Quin adeo id sibi persuasit V. C. ut indignetur, quod ausus fuerim istum Curtii locum tueri. 'Si quis possit,' ait in Præfat. ad Ped. Albinov. 'taliam serio defendere, idem omnia omnium peccata facile defendet.' Et dein: 'Pergit nihilo secius tam manifesto errori patrocinari.' Iterum: 'Quum esse videam, qui gravia et aperta delicta putet posse defendi, magis ac magis intelligo, debuisset scapham scapham vocari.' Tanto igitur magis serio et mihi erit agendum, ut ostendam, si 'scapham' velimus 'scapham vocare,' non esse hunc Curtii, sed ipsius Clerici, errorem manifestum. Agitur de re facti, utrum Alexander et Macedones in Paropamisadis altissimas invenerint nives, et gravissimum pertulerint frigus, nec ne. Hoc Curtius ait, et adsentientes sibi habet omnes Græcos, qui supersunt, et itinera ac bella Alexandri memorarunt: negat Clericus, nullius

auctoritate adjutus, nisi unius forsitan Ptolemæi, qui tamen non negat factum illud, sed Paropamisadis 'gradus altitudinis septentrionalis minus quadraginta,' h. e. mollius tribuit cælum, quam ut tantis videantur frigoribus fuisse expositi. Utris credemus, si alterutri necessario errarunt? Priscisne Scriptoribus, uno consensu hoc factum referentibus, et ita ex iis corrigemus Ptolemæi numeros et tabulas, demittentes ad molle adeo cælum Paropamisadas? An uni Ptolemæo, et ex eo solo repudiabimus fidem tot Antiquiorum Scriptorum, diserte et pariter id factum testantium, et in Paropamisadis frigus præcipuum agnoscentium? Grammatici prius præferrent, siquidem in hisce graduum numeris sæpissime peccavisse cum Auctores ipsos, tam liberrimos, certum est, (vide Plinium vi. 17. 'In quibusdam exemplaribus diversi numeri reperiuntur.' Et ibid. 'Exemplaria aliquot adjiciunt V. M. passuum.) ac superiori etiam sæculo per Jesuitas in Orientem profectos esse deprehensum, multarum istic regionum situs in nostris quoque Tabulis male adhuc notatos. Posterius si arripere velint, viderint illi, qui credunt, 'sui muneris esse, judicium juvenutis excolere, nec pati, ab ea legi Veterum monumenta ad instar Grammaticorum.' Sed neque necesse est ex Curtii verbis, omnes Paropamisadas gelidum Septentrionis axem spectasse aut sensisse, quum id tantum dicat de *magna* eorum *parte*, et ista proprie, in qua illud frigus tunc senserunt Macedones, quumque meridianam quoque regionem illis tribuat, longe sine dubio clementiorem.

Sed fuerit sane tota regio sita in climate ceteroqui molliore: an ideo verum esse nequit, quod Veteres de ea tradiderunt? quum utique certissimum sit, Paropamisadas, a monte Paropamiso sic dictos, habitasse potissimum in ipsis montibus. Non mo-

do nomen eorum id docet, sed et diserte Strabo lib. ii. p. 130. Οἱ τὰ ὄρη κατέχοντες Παροπαμισάδαι, qui montes incolunt Paropamisadae. Et lib. xv. p. 742. Παροπαμισάδαι, ὧν ὑπέρεται ὁ Παροπαμισὸς ὄρος, quibus imminet mons Paropamisus. Et dein 725. init. simpliciter de tota regione, ἔστι δ' ὄρεινή, est autem montana. Ammianus Marcellinus xxiii. 6. Paropamisadas 'montium defectibus inclinatos' ait, h. e. in lateribus et radicibus montium habitare. Ipse etiam Curtius hoc ipso in loco, de Paropamisadis agens, tribuit illis 'nudum montis,' quasi in eo tota esset regio, 'dorsum.' 'Tuguria,' ait, 'latere primo strunt, et quia sterilis est terra materiæ, in nudo etiam montis dorso usque ad summum ædificiorum fastigium eodem laterculo utuntur.' Tanto magis mirum est, Cl. Clericum ex proximis ante hæc ipsa verbis increpare Curtium, quasi 'crediderit Paropamisadarum agros a Mari Indico ad Septentrionalis ferme Asiæ litora porrigendos.' Verba Auctoris sunt: *Gelidissimum Septentrionis axem ex magna parte spectant: Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere, &c.* quæ modo habuimus. Inde vero an conficiendus tam ridiculus sensus, qualem illis tribuit Clericus, tantum, credo, ut magis ridiculum faciat Curtium? An quia Paropamisadarum regio Meridiana dicitur 'ad Indicum mare vergere,' eo ipso dicitur extendi usque ad illud mare? Ita vero etiam in Ariorum regione rupes una, cujus circuitus 32. stadia tantum comprehendit, ab Occidente ad extremos usque Orientis fines extendenda erit. Nam plane ut hic, ita utramque phrasin de ea quoque adhibet Curtius vi. 6. 'Prærupta rupes erat, qua spectat Occidentem, eadem, qua vergit ad Orientem, leniore submissa fastigio, perennem habet fontem.' Et similiter vallis in aditu Hyrcaniæ vi. 4. 'Illos, qua

vergit ad Septentrionem, hos, ad Occasum conversa, prospectat.' Sed et sic de Jovis Hammonis sede, iv. 7. 'qua vergit ad Occidentem.' Nemo tamen dixerit ideo, porrigi eam sedem usque ad extremum Occidentem. Sic ergo neque illa est Curtii mens de Paropamisadis, sed eos, in monte vel montibus Paropamisi habitantes, spectare Septentrionis axem, et gelidissimum quidem, quia in eorum latere, quod Septentrioni erat obversum, maxime habitabant, et quia montes hi valde erant excelsi, atque ideo fere extrema Septentrionis prospectare credebantur, ac simul nullum ab Austro calorem ea parte accipientes, gelidissimum a Septentrione recipiebant frigus: reliquos vero in Meridiano latere montis habitantes obversos esse prospectu suo, et vergere declivi fastigio, in eam partem, ubi erat mare Indicum, ad quod minime tamen pertingebant, sicut neque ab altera parte ad ipsum Septentrionis axem.

Quia ergo in montibus habitabant maxime ad Septentrionem versis, et iis celsissimis undique erant septi, sed potissimum a Meridie et Occidente, inde factum est, ut, quocumque tandem in climate positi, plurimam pertulerint nivem et frigus gravissimum. Ea enim est natura montium altissimorum in latere versus Septentrionem. Hinc Strabo d. l. jungit hæc duo, *ἔστι δὲ ὄρεινῃ, καὶ κεχεινόςβλητο, ὥστε χαλεπῶς ὠδεύετο*. Est autem regio Paropamisadarum montana, et nive perfundebatur, ut difficulter progredieretur Alexander. Sed et hinc mons iste etiam Caucasus fuit dictus a Macedonibus, notiore ipsis nomine, sed detorto ex vero nomine, quo dicebatur proprie ab accolis 'Grancasus' h. e. 'Nive candidus,' teste Plinio vi. 17. init. Plane sicuti et nomen montis 'Imaus' in eodem climate et tractu, 'lingua incolarum nivosuū significabat,' ut

idem Plinius in extr. ejusdem capitis testatur. Sed conferamus cum hoc itinere Alexandri, per montes Paropamisadarum, iter Hannibalis ex Gallia Narbonensi per fluvium Drumentum et Alpes istius tractus in Taurinos et Italiam, qui montes istis sunt summum quinque, vel secundum Ptolemæum quatuor gradibus propiores Septentrioni, quam Paropamisus. Accedit quod eodem tempore anni accidit utriusque iter occidente jam sidere Vergiliarum. Confer Strabonem lib. xv. p. 724. extr. et Liv. xxi. 35. At vero apud Livium xxi. 31. videas dici 'infames frigoribus Alpes, nives cælo prope immistas, pecora torrida frigore, animalia inanimaque omnia rigentia gelu, omnia nive etiam recenti oppleta, nive rigentes nervos, membra torpida gelu.' Vide imprimis cap. 36. et 37. nam omnia exscribere non lubet. Ita in Alpibus; at dein in ipsa Italia, quum per Apenninum transire vellet in Etruriam tempore verno, cap. 58. 'Aqua levata vento, quum super gelida montium juga concreta esset, tantum nivosa grandinis dejecit, ut omnibus omissis procumberent homines tegminibus suis magis obruti quam tecti, tantaque vis frigoris insecuta est, ut ex illa miserabili hominum jumentorumque strage quum se quisque attollere ac levare vellet, diu nequiret, quia torpentibus rigore nervis vix flectere artus poterant.' Si ita se in Apennino, intra 43. gradum apud Ptolemæum, tempore verno res habuit, quid absoni in eo, si ineunte Novembri in montibus Paropamisadarum intra 40. gradum tantum nivis et frigoris experti sunt Macedones? Nam, si Straboni credimus lib. xvii. per eos transiere *ὑπὸ Πλειάδος δύσιν*, h. e. ut Livius ait d. l. 'occidente jam sidere Vergiliarum.' Occasus autem ille 'hiemem inchoat,' et 'in iii. Idus Novembris incidere consuevit,' ut ait Plinius Nat. Hist. ii. 47.

Sed et quum *istic hiemasset*, διαχειμάσας δὲ αὐτοῖσι, (nam et in Paropamisadis ‘cultiora erant loca,’ in quibus ‘largo conmeatu recreatus’ Alexandri exercitus, ut ipse Curtius VII. 3. 18. ait, hiemare poterat) et urbem sui nominis condidisset, tum demum transiit per ultimum ab ea parte montem in Bactrianos. Ex quo patet etiam illud, male a Clerico in Iudicii sui cap. 7. p. 645. hoc iter in Paropamisadas ‘tribui initio veris,’ quando ex Paropamisadis in Bactrianos processit Alexander.

Liquet ex his, nequitiam ‘superare omnem ineptiam,’ quod Græci Scriptores, et ex iis Curtius, narrant, immodicum frigus et immanem nivis copiam infestasse Macedones mense Novembri in montibus altissimis, in molliori ceteroqui climate sitis, et maxime in eorum lateribus aut radicibus Septentrionem spectantibus: quum sæpe etiam nunc usu veniat peregrinantibus, ut in eodem climate, immo in unius montis Septentrionali latere frigus gravissimum, in altero æstum maximum sentiant. Illustris Burnetus, Episcopus Sarisberiensis, nunc sit instar omnium. Ille ergo in Itineris sui Epistola II. quum in Rhætis, et eorum præcipua urbe, Curia, dixisset pag. 131. quia ‘undique est montibus circumdata,’ ideo ‘æstatem esse brevem, nivem mensibus Maio et Junio nondum liquefactam,’ sed et ‘novam denuo cadere jam mense Septembri.’ Dein ex ea urbe progrediens in Italiam per montem testatur diserte p. 180. se in diversis ejus montis lateribus maximum frigus et æstum pertulisse: *Au lieu, que de l'autre côté de la montagne nous gelions de froid, la chaleur du Soleil nous parut là insupportable.* Ex qua diversitate patet natura montium, nec eandem esse aëris clementiam ubique in eodem climate, sed et illud non adeo ineptum esse, ut, sicut ait V. C. Iudicii p. 548. ‘omnia ἀτοπήμα-

τα multis parasangis antecedit,’ quod Curtius, qui in parte quadam Paropamisadarum, et in montibus *istic* altissimis, mense Novembri immane frigus memoraverat, idem in quibusdam Sogdianorum locis, vel campis, desertis, sterilibus, siccis, arenosis, tempore æstatis, maximum ‘Solis æstivi vaporem,’ quo omnia *istic* torreantur, memoret VII. 5. Sunt sane Sogdiani ad Septentrionem Paropamisadarum siti, ultra Oxum maxime fluvium; hi tamen campi citra hunc fluvium existere, ut manifestum ex § 12.–18. Quin incerta etiam est *istic* lectio *Sogdianorum* quum Msti et Editi ante Glareanum habeant *Susitanorum*, quod potuit esse nomen obscurioris inter, aut juxta, Bactrianos populi. Sed fuerint Sogdiani etiam citra Oxum, certe hæc deserta fuerunt, et haud dubie in inferiore ac remotiore tractu a fluvio, quum in ripis tantorum fluminum terra non facile reperiatur tam sicca et deserta. Ita vero erunt hi campi circa gradum 43. latitudinis Septentrionalis, eodem in climate, quo Meridiana Gallia, aut Septentrionalis Italia. In hoc autem climatis tractu, aut in illis Galliae et Italiae partibus, si reperiuntur campi quadringentorum stadiorum sicci, arenosi, deserti, ‘in quibus ne modicus quidem humor existat,’ *istic* vero, an adeo absurdum foret, deprehendi aut narrari ‘immodicum terræ fervorem’ media æstate, ut proinde exercitus per eos interdum duci vix possit? Crediderim equidem, Græcos, ut pleraque expeditionis suæ incommoda, ita et hunc camporum vaporem, et Paropamisadarum frigus, oratoria αἰχῆσαι aliquantulum extulisse, eosque secutum Curtium, sed rerum summam, cujus in Auctore ita ex professo exagitando ratio potissimum haberi debebat, veram fuisse, et nihil continere ἀτόπου, nedum ut omnia ἀτοπήματα multis parasangis superet, nul-

lms dubito, certe nullam ejus tantum ex climatis et situs argumento rejiciendæ aut explodendæ rationem video. Adde ad iv. 7. 17. *Perizon*. Curt. *Vind*. p. 120. et seqq. Addi potuissent quæ rescripsit Cl. Clericus 'Biblioth. Choisie' tom. iii. p. 217. Sed quia Gallice scripta sunt, Gallicanis reliquimus, hic tamen id monere visum est. *Snak*.

§ 8 *Tuguria*] Totum hunc locum, ut passim alios, desumsit Curtius ex Diodoro xvii. 82. *Freinsh*.

Latere primo] Laterarias ac domos constituerunt primi Euryalus et Hyperbius fratres Athenis: antea specus erant pro domibus, si fides Plinio vii. 56. 4. Illud autem *primo* non bene concoquo: an fuit *ab imo*? hoc est, ex ipso fundamento ad summum usque culmen, ut deinde adjicit. *Freinsh*. 'Crudo' est lib. viii. 10. 25. 'superiora crudo latere sunt structa.' Forte *prima*. Heinsius.

Etiā montis] Et hoc parum liquide. Unde Bongars. legendum dubitabat, *etiam montium*. Vulcan. ad illa Arriani iii. 6. 2. 'Ejus (Caucasi) ab ea parte tum temporis ut plurimum nudum dorsum erat:' in margine notat Curtium ita concipere, in nudo ejus montis dorso. Sed cum nullam adhuc montem nominaverit, non habet istud pronomen quo referatur. Possit *etiam* vulgata lectio sic expōni, ut ostendat totam eam regionem caruisse arboribus, non jacentia solum, sed *etiam* ipsos montes, in quibus tamen fere lætius proveniunt silvæ. *Freinsh*.

§ 9 *Incremento in*] Excusi libri, *incremento operis*. Modins.

Carinæ] Nec aliter pleraque in Germania tecta, quam in carinæ, aut sepulchri aggesti formam fiunt et clauduntur, latera tamen æquali spatium usque ad tecta surgunt; tecta ipsa carinam inversam imitantur. *Raderus*. Unde autem forma ista ædificiorum Numidis familiaris fuerit,

docet Sallust. Jugurth. 18. 2. 'Ex eo numero (Herculis exercitu) Medi, Persæ, et Armenii navibus in Africam transvecti, proximos mari nostro locos occupavere. Sed Persæ intra Oceanum magis: iique alveos navium inversos pro tuguriis habuere: quia neque materia in agris, neque ab Hispanis emendi, aut mutandi copia erat: mare magnum, et ignara lingua commercia prohibebat: hi paulatim per connubia Getulos secum miscuere: et quia sæpe tentantes agros, alia deinde atque alia loca petiverant, semetipsi Numidas appellavere. Ceterum adhuc ædificia Numidarum agrestium, quæ mapalia illi vocant, oblonga, ineurvius lateribus tecta, quasi navium carinæ sunt.' Ut illi navium alveis, ita Scythæ apud Justin. ii. 2. 3. 'Plaustris, coriis, imbrum hiemisque cassis, pro domibus utuntur.' Antiquissimis hominibus 'specus erant pro domibus,' ut putat Plinius vii. 56. 4. et Ovid. Met. i. 121. *Freinsh*.

Accipiunt. Ad medium] Non videtur de nihilo esse, quod hæc in membranarum omnibus ita leguntur; *Superne lumen accipiunt ad medium. Vites et arbores, si quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruant penitus. Hieme defossa latent*. non hæc, inquam, de nihilo in membranarum ita leguntur, mihi tamen quid de iis statuendum sit non liquet. *Modius. Ad medium*] Hic locus, de quo Modius quid statuendum sibi sit, se nescire candidè fatetur, distinctiuncula saltem emendatur, et sic legendus est: *foramine relicto superne, lumen accipiunt ad medium. Vites, &c.* Diodor. xvii. 82. Κατὰ δὲ μέσην τὴν ὁροφὴν ἀπολελειμμένης διαγείας, ἰν' ἑκείνῳ τῷ ὁρῶντι τῷ φωτὶ ἐκκρίνεται ἡ ἐξ ὁροφῆς ὁδὸς; ut hodieque in locis quibusdam septentrionalibus videre est. Mox addit Curtius: *Vites et arbores, si quæ in t. t. r. d. potuerunt, obruant. Penitus hieme defossæ latent; vel sic: obruant penitus: hieme d. l.* Itaque

non ad medium obrunt vites, sed totas, ut hieme plane conspici nequeant, sed penitus defossæ lateant. Diodor. 'Vites et arbores aggestæ tellure operiunt,' &c. *Loccen.* Hujus judicium sequimur: insuper et pro *terræ frigore*, scripsisse Curtium putamus, *terræ rigore*. Freinsh. Hoc ad medium, ex glossa natum, mea sententia, et ejiciendum. Numquam sane scripsit Curtius, *ibi ad medium*. Sed qui legit *ibi*, exponendum putavit per ad medium. Scheffer.

Cum hiems discussa] Certa est hæc, ut mihi videtur, scriptura. Sic enim quoque Petronius, 'Hunc nive dura claudit hiems,' dixit. Vulgo erat, *Cum nive discussa aperiri humus cæpit*. Modius.

§ 11 *Ne avium quidem*] Velim scire, quid hic aves faciant, aut quænam earum vestigia exstare possint in terra? in Mss. quos secutus Merula, legebatur *hoim* cum superscripta lineola, quod videtur *hominum* significare. At hoc falsum esse, docent præcedentia. Suspicio libros veteres compendiosa scriptura habuisse *animum* pro *animalium*; quod cum librarius non intelligeret, fecit *avium*. Scheffer.

§ 12 *Tamen*] Malim *tum*, quas particulas sæpe vicissim permutari video. Freinsh. *Tamen*] Hoc mihi valde suspectum est. Quid enim vult *tamen destitutus*? nam *pertulit* longius abest, quam ut eo commode trabatur. Malim, *in hac tam*; et potest librarius illud *tam* putasse compendium τοῦ *tamen*. Nam *tum* Freinshemii non placet ideo, quia sine dubio ne postea quidem ea regio magis culta. Scheffer. Adde similem desperationis descriptionem VIII. 4. *Snak*.

§ 13 *Insolitos nivis*] Exensi, *insolitus nivis*, non male etiam. Modius. Neque hic caussam in eo, cur maluerit ita Modius, qui fatetur idem non male vulgo quoque scribi, *Multos ex-*

animavit rigor insolitus nivis. Ita vero non tantum non male, sed optime: ut ipse edidit, profecto pessime. Quomodo enim insolens nivis miles Alexandri? Puerum turpe credere: quid viro, dicere? Nivis ibi potius ipsius innsitatus rigor: quod præcedentia satis clamant: 'Ceterum adeo altæ nives premunt terram, gelu et perpetuo pene rigore constrictæ, ut ne avium quidem, feræve ullius vestigium exsistat.' Quod sequitur, *Fatigati quippe in ipso gelu deficientia corpora sternebant*, &c. in eo nihil loci habet *quippe*, et legerim, *fatigati quippe in ipso*. Acidalins.

Adussit pedes] Q. Serenns Samm. 'Illa quoque usta putes, quæ sunt nive læsa rigenti.' Aristot. IV. Meteor. *Loccen.* *Adussit pedes*] Solenne scriptoribus Latinis est, 'urendi' verbum de frigore usurpare. Ovid. Trist. III. 2. 8. 'Ustus ab assiduo frigore Pontus erat.' Livius XL. 45. 'Hiems arbores, quæ obnoxie frigoribus sunt, deusserat cunctas.' Justin. II. 2. 'continuis frigoribus urantur.' Cellar.

Plurimorum] Sic puto concepta elegantiora sint: *multos exan. r. i. nivis: adussit pedes plurimorum: oculis*, &c. Freinsh.

Oculis] Xenoph. Ἀναβάσ. lib. IV. 'Relicti de nostris multi sunt, qui oculos ex perpetuo nivium aspectu amiserunt. Multi item quibus gelu pedum digiti obstupuerant. Hic unicuique erat oculis præsidium, si quid ante eos nigri prætendissent: pedibus, si corpus assidue moverent.' *Loccen.* *Oculis perniciosioribus*] Nix diutius spectata, nimia candoris luce visum præstrinxit. Cellar.

Quippe] Acidal. volebat, *fatigati quippe in ipso gelu*, &c. Sed istud *quippe* ostendit quomodo acciderit, quod modo præfatus fuerat. Freinsh.

§ 14 *Calore moto*] Ms. *caloreto*. Forte, *calore refoto*; ut VIII. 4. 15. 'admoto igne refovebat artus.' Vel,

calore recepto; ut ibidem n. 16. 'tandem recepto calore vitali.' *Heinsius*.

Membris aliquis] Forte, *membris solitus*; vel, *membris aliqua*; ut Virgilianum illud Ecl. III. 'Et si non aliqua nocuisses, mortuus esses.' *Heinsius*.

§ 15 *Fumus*] In Bactrianis id accidisse refert Ælian. Hist. Var. XII. 37. ubi 'milites ipsos vicos ceperunt, ex fumo inhabitari conjicientes, et nivem a foribus auferentes.' *Freinsh.*

§ 16 *Adferebant*] Forte, *olferebant*. *Heinsius*.

§ 17 *Agmen circumibat*] Hoc est, quod præcepit Leo Imp. capite 9. Tactic. sectione 12. 'Sin admodum lubrica difficiliaque loca fuerint, te ipsum oportet primum eo transire; deinde ibi consistere et commorari, donec omnes sine offensione transierint.' Similia leguntur de Juliano, Iphicrate, Corbulone, quæ refert Gruter. Discurs. cap. 15. ad Tacit. XIV. 24. 1. 'Sola ducis patientia mitigabantur; eodem plura quam gregario milite tolerante.' Eximium est præceptum, quod Cambysem Cyro tradidisse fingit Xenoph. Cyropæd. I. 'In rebus agendis, si per ætatem gerendæ sint, solem Imperator in omnium oculis perpeti supra ceteros debet: per hiemem, frigus: quum laborandum est, labores.' moxque subjicit: 'Labores eosdem similibus corporibus Imperatoris ac gregarii militis æque graves non esse, quod ipse honos leviores faciat Imperatori; et quod intelligat in oculis hominum esse, quidquid ipse faciat.' Quem locum impense placuisse Africano Scipioni ait Cicero Tusc. Quæst. II. 26. Vide supra ad IV. 14. 6. *Freinsh.*

In medium] Potius alicui sit, *in medio*; nam cur non eodem flexu addat *in ultimum*? Mihi ut obscurum, cur hoc noluerit, ita clarum, illud maluisse. Sic et III. 11. 4. 'Itaque ipsi in medium Persarum undique circumfusi egregie se tuebantur.' Et delectatur alias ea forma VI. 5. 26. 'Ut

primum rex in conspectum fuit.' Iterum III. 5. 10. 'in Ciliciam fore.' Quæ nec Ciceroni infrequens, ad Attic. XV. 4. 'Quo die in Tusculanum essem futurus.' *Acidalius*. Vide Indicem, 'In.' *Snak*.

§ 18 *Tandem ad cultiora*] Addunt libri excusi *loca*; sed nequicquam addunt. Sæpe illo modo loquitur Curtius. *Modius*. Poterat abesse vox *loca*, sed cum libri scripti editique teneant, quid nos possumus? *Freinsh.*

Poterant] Hic quoque *potuerant*: quod suprà alicubi monuimus, aliquoties reponendum. *Acidalius*. *Potuerant*] Ita scribendum Acidalio momenti ob ipsius rei evidentiam parvumus. *Freinsh.*

§ 19 *Caucasum*] Omnes opinor terrarum descriptores Caucasum cum Tauro jungunt, et confundunt: Strabo lib. XI. Plinius V. 27. 14. Ptolemæus, Diodorus, Philostratus, Apollon. III. 1. Solinus cap. 38. Curtius, Aristobulus, et ex illo Arrianus III. 6. 2. Mela I. 15. Eustathius ad Periegetem. Sed nemo accuratius et planius super eo disputat, atque Goropius in Indo-Scythicis pag. 474. qui et ex Plinio rationem nominis et discrimen duorum montium Tauri et Caucasi aperte ostendit, et omnia diserte exponit, cujus hoc loco pro interpretatione Curtii verba apponerem, nisi pluscula essent, quæ tute leges. *Raderus*. Ceterum negant peritissimi auctores Caucasum Alexandro visum, sed aliis montibus id inditum nomen ab adulatoribus, ob causam, quam audiemus ex Eustathio. Sic enim ille in Dionys. vers. 1159. 'Sciendum autem est, quibusdam illa Liberi Herculisque gesta incredibilia et fabulosa videri, et per adulationem conficta. Quum enim omnes, aiunt, ea quæ de vincto Prometheo narrantur, in septemtrionali Caucaso facta credant; Macedones, Alexandro adulescentes, transtulerunt sermonibus suis Caucasum ad mare Orientale: eo nomine

appellantes montes quosdam Indicos. Illi ipsi autem adsentatores specum quamdam sacram in Paropamisadis ostendentes Alexandro, locum esse dixerunt, in quo Prometheus vinctus olim fuerit, eoque Herculem ad liberandum eum venisse: in argumentum ejus rei trahentes vaccas, quæ ibi conspiciantur signo clavæ inusto, quod esset Herculis insigne. Ut hac ratione ad utrosque orbis terminos pervenerit Hercules: ideo etiam Alexandrum, secundum adulatores istos, neque illi, neque adeo Baccho absimilem esse, cum et ipse eodem quo illi penetraverit, &c. Iidem autem adulatores, ut tradunt veteres, Casasi nomen indiderunt tam Paropamiso, quam Emodo, et Imæo (seu potius Imao) Indicis montibus.' Quæ magnam partem hausisse videtur ex Arriano v. 1. 12. Certe quæ hoc capite, aliisque seqq. scripsit Curtius, dubitare non sinunt, quin per hunc Caucasum, ad quem jam agmen pervenit, intelligendus sit Paropamisus. Idque diserte tradit Arrian. v. 1. 21. 'Taurus, &c. Paropamiso monti committitur, quem Macedones Alexandro militantes Caucasum appellabant, studio (ut fertur) Alexandri res gestas amplificandi: quasi Caucasum continuata victoria Alexander superasset. Fieri autem potest, ut hic ipse mons cum altero Scytharum Caucaso coëat, quemadmodum Taurus cum hoc: atque ego quidem idcirco superius (III. 6. 1.) hunc montem. Caucasum vocavi, et deinceps hoc nomine appellabo.' Quæ postrema ad evitandam confusionem probe notanda sunt tam Arrianum legenti, quam alios auctores; nam et alios hoc consilio usos, et forte hunc ipsum Curtium, licet animadvertere. Sane videtur Arrianus, postquam superiora scripsisset, demum errorem hunc deprehendisse, eamque excusationem hoc loco protulisse, ut potius nonnulla ratione, quam per imperitiam Cau-

Delph. et Var. Clus.

casi nomen Indicis montibus tribuisse videretur. Idque ex eodem Indic. τ. 20. certius apparet, quia ibi expresse negat Caucasum fuisse vocandum in his partibus montem: quod tamen superioribus locis in medio reliquerat. Ceterum hoc modo non tam auxisse eos gloriam Alexandri, quam minuisse docet maximus auctor Strabo lib. XI. qui dignus est audiri: 'Quæ autem augendæ gloriæ vulgata sunt (sic enim verto τὰ πρὸς τὸ ἐνδοξὸν θρελλήθητα) etsi in iis consentiant omnes, tamen qui confinxere, adulandi quam veritatis fuerunt studiosiores. Quale est, quod Caucasum in montes Indicos eisque vicinum mare orientale transtulerunt, a montibus qui supra Colchidem et Euxinum mare siti sunt, quos Græci Caucasum nominant, amplius xxx. stadiorum millibus ab India distantes: ibique Prometheus vinctum fabulose tradunt, cum nihil ulterius versus ortum Solis cognovissent. Bacchi enim et Herculis in Indos expeditio posterius tempore commentum præ se ferunt: quippe cum Hercules Prometheus mille post annis dicatur solvisse. Fuit sane gloriosius, Alexandrum usque ad Indicos montes, quam usque ad intimum Euxini sinum et Caucasum subegisse Asiam: sed gloria montis, nomenque, et quod Jason cum suis longissimam creditus est expeditionem fecisse progressus usque ad Caucaso vicina loca, quodque traditum fuit, Prometheus in extremis terræ finibus ad Caucasum fuisse alligatum: hæc, inquam, fecerunt, ut gratiam regis se inituros putarent, si nomen Casasi in Indiam transportassent.' Atque eadem fere repetit lib. v. Ceterum ista nominum confusio tam Curtium hoc loco, quam et Ptolemæum, in graves errores induxit: illum ut uni monti adscriberet simul, quæ separatim ad alterutrum pertinent; hunc ut 'Ἀλεξάνδρον στήλας ultra septentrionalem Caucasum poneret: quas ultra hunc Indicium fuisse

Q. Curt.

4 K

ponendas Salmasius ille ad Solini cap. 38. pag. 789. docet: idque etiam ostendunt illa Dionysii versu 1162. 'Emodos montes adiit, quorum sub radice Volvitur orientalis ingens unda Oceani. Ubi duabus columnis positis in finibus terræ, Exultans ad fluentum rediit Ismeni.' Ex eodem fonte illum quoque Curtii errorem manare, quod ex hoc suo Caucasos orta flumina in Ponticum mare scribit, mox demonstrabimus. Multa etiam de utroque hoc Caucasos disputat in periplum Arriani Stuckius. *Freinsh.*

Cujus dorsum Asiam dividit] Tauro hæc conveniunt, non Caucasos, sive Ponticum intelligas, sive Indicum. Error ex eo natus, quod Caucasos montes non modo inter Ponticum et Caspium, sed etiam inter Paropamisum, et Imaum audiverunt poni, quos putarunt collærere. Sic Plinius quoque VI. 13. 'Persarum,' inquit, 'regna inter duo maria Persicum et Hyrcanum Caucasii jugis attolluntur.' *Cellar.* Ex Salmas. p. 555.

Mare quod Ciliciam subit] Taurus est, non Caucasos, minus Paropamisus, qui mare Cilicium spectat. *Cellar.*

§ 20 *Committitur Caucasos*] Neque Colchico Caucasos Taurus committitur proxime: aliorum nominum juga intersunt. Salmas. ex Plin. p. 555. Vulgaris tamen opinio est, Taurum Asiam dividere, ejusque ramos esse utrumque Caucasum, tam qui Ponticum spectat, quam qui Indiam. *Cellar.*

§ 21 *Et Ponticum*] Supra ad VII. 3. 4. Curtium defendi posse diximus, si emendes, et Indicum; sed verius est ipsius esse hallucinationem, ex confusione ea ortam, quam fecit communicatum Indicis montibus Caucasii vocabulum. Hoc ut manifestius fiat, consideremus, quod modo monuimus, quot res diversis montibus adscribendas uni tribuerit. Pri-

mo dicit Alexandrum venisse ad Caucasum montem, Indicum intelligens: mox, 'cujus dorsum Asiam perpetuo jugo dividit;' quod de Indico est falsissimum; de Pontico dubium; ea enim res ab Arriano Ind. I. 4. et aliis Tauro tribuitur. Ideo in pace Antiochi jubetur rex, 'Asia omni quæ cis Taurum est decedere,' apud Liv. XXXVII. 45. 9. idem judicium est de sequentibus: mox, 'sic inter se tot juga:' id de Caucasos Pontico et Tauro verum est sic connecti; sed de Indico hoc Caucasos vel Paropamisus, docendum fuerat. Ergo cum de fluminibus ex his montibus exortis verba facit, toto animo ab Indico Caucasos aversus, Ponticum magis videtur cogitasse. Quem iterum in sequentibus amandat, Indicumque recipit, cum eo ipso tempore 17. 'dierum spatio superatum' scribit. Et statim tamen ad verum Caucasum redit, quando de Promethei fabula subjicit. Denique cum Alexandriam ibi conditam ait, iterum de Indico monte intelligendus est. Ergo et quod de Pontico mari scribit, id excipere flumina ex his montibus nascentia, sic capiendum est, ut intelligantur ea, quæ ex Caucasos proprie ita dicto, continentibusque jugis orta in mare Ponticum influunt. *Freinsh.*

§ 22 *Promethea*] Fabulam Promethei non ad hunc Caucasum pertinere, jam in superioribus notis explicatum est. Nec tamen nocet addere, verum locum ejus visum ab Arriano, ut ipse testatur in periplo Ponti Euxini I. 34. Item a Pompeio, cum res iis locis gereret, Appianus in Mithrid. et Apollonio apud Philostratum in vita II. 2. *Freinsh.*

§ 23 *Seniorum*] Unus Ms. *servorum*, quod verum puto: nam cur idem bis diceret? *Seniores et ii quorum opera uti desisset*, nonne iidem sunt? Scribam: *Septem millibus servorum, et Macedonum præterea inutilibus, quo-*

rum, &c. Confer Notam ad x. 2. 8. infra. Etiam in Dittmari Chronico III. m. simile mendum deprehendi. Sic omnino fuit: 'Duo genera hominum in ea oppida imposuit, servos, et milites inutiles.' Infra VII. 6. 27. 'Incolæ novæ urbi dati captivi, quos reddito pretio dominis liberavit.' De inutilibus militibus, tam Cambysi ante Alexandrum, quam ipsi, sæpius ita visum est. Sic enim colonia 'fuit Cambisu (Cambysis) inter Nelos et Marchadas, deductis eo ægris exercitus.' Plin. VI. 29. 2. apud eumd. VI. 27. 21. Charax oppidum 'conditum est primum ab Alexandro Magno: qui colonis ex urbe regia Durine (quæ tum interiit) deductis, militumque inutilibus ibi relictis, Alexandriam appellari iusserat.' Hanc ipsam urbem denuo sic auxit colonis, ut tradit Arrian. IV. 4. 12. 'Pervenit Alexandriam, quæ apud Paropamisadas condita fuerat, quum primam expeditionem in Bactra faceret: præsidemque illius loci amovit, (de quo dixerat supra III. 6. 1.) quod non bene officio suo functus fuisse videretur: pluribusque colonis in Alexandriam, ex finitinis et Macedonibus, qui inutiles bello erant, deductis, &c. Idem fecit in Alexandria ad Tanaïm: 'Urbem, quam condere statuerat, viginti dierum spatio muro circumplexus, eam Græcis mercenariis habitandam dat, et finitimis barbaris, quibus sua sponte eo commigrandi voluntas fuit, nonnullis etiam Macedonibus, qui inepti bello erant.' Arrian. IV. 1. 17. Idem observavit in urbe Arabica quam condidit; nam 'coloniam eo deduxit ex Græcis mercenariis, voluntariis, et qui aut senectute, aut casu aliquo inepti bello facti erant.' Arrian. VII. 4. 21. Supra quoque idem nobis notatum ad v. 2. 16. Sic Augustus finito bello Hispano condidit Augustam in Lusitania cognomento Emeritam; quod ibi τοὺς ἀφελικεστέρους τῶν στρατιωτῶν,

seniores militum, collocarat. Dio lib. LIII. Freinsh. Placet emendatio Freinshemii, pro *militibus*, *inutilibus* legentis, et delentis sequentia, *quorum opera uti desisset*, nempe hoc glossema est illius *inutilibus*. Quod autem *seniorum* mutat in *servorum*, haud perinde potest placere. Unde enim illi servi, et cur ex servis conderet civitatem, aut quæ denique potuit esse concordia inter servos et Macedonas? Itaque τὸ *seniorum* retinendum. Duplex genus memorat, ex quo civitas illa debuit constare. Unum Macedonum eorumque veteranorum ac seniorum, alterum gentis cujuslibet et inutilium. Sunt autem *inutiles* hic intelligendi, non ob ætatem, sed corpora vulneribus mutilata et corrupta. Quo sensu usurpavit et Pacatus, ut in notis ad eum a me pluribus est demonstratum. Adde Nostrum x. 1. 25. *Scheffer*.

Alexandriam] Quam deinceps propter errorem supra notatum ex Indicis finibus transtulerunt ad Septentrionalem Caucasum, ut Sanutus in Secretis Fidel. Cruc. III. 13. 5. ex Haythono. 'Alexandri oppidum' appellat Plinius VI. 17. 23. ex Bione et Diogneto: additque 'hanc urbem sub ipso Caucaso esse positam.' quod de Indico Caucaso, sive Paropamiso capiendum, ut patet ex dictis, et Arriano III. 6. 1. et IV. 4. 12. De ea sentit Strabo lib. XV. 'Exacta ibi (in Paropamisadis) hieme, et urbe condita, habens Indiam superne ad dextram, per summa montium transivit Bactrianam.' Freinsh. Stephanus Byzantius corrupte, παρὰ Παπαμισάδας, sed perperam conjungit, aut confundit potius, ἐν τῇ Σογδιανῇ, quum diversæ urbes sint, in diversis gentibus positæ, nec continuæ, sed interjacentæ Bactriana. *Cellar*.

CAP. IV. § 1 *Sicut illis gentibus mos est*] Fluctuant ista verba, nec scias satis ad præcedentia referenda, an

sequentia. Ad illa meo animo non debent: ad hæc debent, sed non hoc tantum. Transponi etiam velim, ne quid ambiguitatis relinquatur: *Diis patrii sacrificio rite facto, cum amicis ducibusque copiarum inter epulas, sicut illis gentibus mos est, de bello consultabat.* Nam hunc morem designat in conviviis et comotationibus deliberandi: qui Persis præter ceteras gentes familiaris, etsi non minus usitarunt Germani olim nostri. Tacito quidem auctore, ad quem vide, quid in hanc rem antiquorum rituum unica fax Lipsius annotarit, e Strabone, Ammiano, Athenæo, Homero, Plutarcho, quibus insignem istum Curtii locum adjungo supernumerarium testem. Adjungo, si fas: nam illud quidem mihi nefas, inde quidpiam subducere, cujus sacro sancta habeo scrinia, quæ sacrilege compilentur. *Acidalius.* *Mos est]* Quem ex aliis quoque auctoribus, puto Herodoto I. 133. Athenæo IV. 10. VI. 4. et 5. Scholiaste Aristoph. in Equites ad verba *Ὀῖνον γὰρ εὖποις*, Suida in verbo *Ὀῖνον πικρῶν*, Maximo Tyrio Orat. XII. Ammiano XVIII. 10. f. Curtio hoc loco, et Strabone lib. XV. docet Brisson. de regno Pers. lib. II. pag. 219. Idem majoribus nostris tribuit Tacit. Germ. cap. 22. ubi Lipsius. Illud notandum, quod apud Athenæum X. 10. Ctesias et Duris scribunt, 'Ex omnibus festis diebus eo solo, quo Persæ Mithræ sacra faciunt, regem inebriari.' Eum ergo morem etiam Curtium hoc loco in animo habuisse putem: eoque præmissis de sacrificio diis facto: ut ita Bessus, qui pro rege se tum gerebat, nihil tum præter legem Persarum fecisse videatur. Noli ad consuetudinem populi Rom. transferre, quod Æmil. Paulus apud Liv. XLIV. 22. 6. queritur: 'In omnibus circulis, atque etiam, si Diis placet, in conviviis esse, qui exercitus in Macedoniam ducant,' &c. nec enim de iis loquitur, quibus de ra-

tione belli serio deliberandum erat: sed conditionem ducum miseratur, quorum consilia gestaque ab otiosis, et, ut fere solet, imperitis inter pocula et mensas reprehendi examinarique consuevissent. *Freinsh.*

Inter epulas de bello consultabat] Persæ de rebus eorum maxime seriis ebrii deliberabant: quod autem consultantibus placebat, id die postero ædium præfectus jejuniis proponebat: quod si jejuniis etiam placeret, tunc id perficiebant; sin minus, mittebant: rursus vero, si quid sobrii proposuissent, ebrii decernebant, ut Herodotus, Athenæus, et Suidas tradunt. *Popma.*

§ 2 *Nunc paucitatem spernere]* *Spernere* incipiunt vulgo, et mox orditur *dicere*, ut lubet. Sed si licet tamen, neutrum probaverim, aut si alterutrum recipiendum omnino sit, posterius minus displicuerit. *Modius.*

Famam] Non muto, sed quid si *fortunam?* *Acidalins.* *Hostium famam]* Forte, *hosti vim ac famam.* Heinsius.

§ 5 *Oxum]* Leg. *Oxon.* Idem.

§ 6 *Chorasmos, Dahas, Sacasque]* Infra VIII. 1. 8. Chorasmi Massagetis et Dahis regionum confinio junguntur. Ptolemæo VI. 2. Chorasinii in Sogdiana juxta Oxum amnem Oxianorum finitimi. Sacæ vero ibidem ab ortu Sogdianæ adponuntur. Dahæ Massagetis et Sacis finitimi, gens, æque ac illi, Scythica. Plinius VI. 17. *Cellar.*

Tanaim amnem] Editi, et ultra *Tanaim amnem*, quod mihi quoque melius videtur ita legi. Sequitur postea, et alius præsens terror adfertur, *Scythas, qui ultra Tanaim amnem colunt, adventure Besso ferentes opem.* *Modius.* *Ultra Tanain]* Jaxartem fluvium, qui inter Scythiam et Sogdianam delapsus mari Hyreano infunditur. Plinius VI. 16. 'Flumen Jaxartem Alexander militesque ejus Tanaim putavere.' *Cellar.*

§ 7 *Hanc sententiam]* Iterum editi,

Unam hanc sententiam. Modius.

§ 8 *Cobares*] An leg. *Ēbares*? hoc enim Persicum nomen; potest tamen et illud fuisse. Diodorus Siculus xvii. 83. *Bagadaram* appellat, qui rem copiosius exponit. *Freinsh.*

Magicae artis] Multa super Magis et Magia supra ex Brissonii regno Persico allata et disputata, quæ tu apud eundem videbis lib. ii. p. 179. Hic Curtius videtur de Magia superstitiosa, præstigiatrice, et dæmonica loqui. Omnis magiæ, naturalis, artificialis, et præstigiatricis formas describit doctissimus noster Delrius Disquis. Mag. i. 2. quem consules. Curtius de artificiali videtur loqui, cum ‘artem’ appellat. *Raderus.* Qui intercedentibus paucissimis lineis, aliter atque aliter de mente Curtii pronuntiat: quem de magica arte, qualis apud Persas fuerat, sentire, hoc est, mixta ex naturali et præstigiatrice, facile quivis intelligat. Nam quod propter vocabulum ‘artis,’ de artificiali sentire putat, nimis leve argumentum est: cum et aliæ species, vel ab uno Plinio compluribus locis ‘artis’ nomine appellentur. Vide Acidal. ad Curt. vii. 7. 9. et Bercaldi Præfationem in Asinum Apuleianum. *Freinsh.*

Vanissimi] Idem de ea arte iudicium est Plinii, infinitis prope locis: unum ex potioribus adscribam. Sic ergo librum xxx. orditur: ‘Magicas vanitates sæpius quidem antecedentis operis parte, ubicumque causæ locisque poscebant, coarguimus, detegimusque etiamnum: in paucis tamen digna res est, de qua plura dicantur: vel eo ipso, quod fraudulentissima artium plurimum in toto terrarum orbe, plurimisque sæculis valuit,’ &c. Ipsosque adeo Magos atque circulatoris vulgari appellatione ‘vanos’ appellatos, ex verbis Capitolini in M. Antonino cap. 13. ‘Vano cuidam, qui diripiendo urbis occasionem cum consociis requirens,’ &c. putat He-

raldus ad ista Arnobii lib. i. ‘Magicarum artium ludi.’ Sed in Capitolini loco aliam lectionem, *Plano cuidam*, ex libris vett. et ratione, præferunt eruditissimi commentatores. Ceterum artis magicæ ludibrium etiam agnoscit Propertius illo versu Eleg. i. 1. 19. ‘At vos deductæ quibus est fallacia Lunæ.’ Ubi ‘fallaciam’ dicit Lunæ deductæ; recte sentiens Magorum carminibus non ipsam Lunam sede sua detrahi, sed mortalium oculos vana specie deludi, ut id fieri arbitrentur. *Freinsh.*

§ 9 *Scire servo esse*] Membranis gratia, a quibus hæc est lectio: vulgo erat, *scire se utilius parere dicto*, §c. præ illis male. *Modius.* E membranis Modius inseruit illud *servo*, quod mihi aspectu primo durum videbatur. Amicus enim erat ille sane, non mancipium: itaque jam mutaturus eram, *Is cum præfatus esset, se vero scire, utilius esse parere dicto*: ea forma, qua lib. iii. ‘At Darius, ut erat sanctus ac mitis, se vero tantum facinus negat esse facturum:’ cum in memoriam redii sæpe in Curtio repetitæ ejus vocis, et pariter de amicis lib. vi. ‘Si Darium ob hoc vicimus, ut servo ejus traderemus imperium.’ Lib. iv. ‘Eadem liberalitate dat mihi filiam suam, nempe quam scit alicui servorum suorum nupturam. Multum vero mihi præstat, si me Mazæo generum præponit.’ Lib. v. ‘Darius captivus servorum suorum.’ Et ibidem Darius ipse pessimum mancipium Nabarzanem appellat. Non ergo inconcussus modo per me, sed et stabilitus sit, quod Modius sine tibi sine ullo posuerat aut fulcro. Ceterum nomen an verum habemus hujus amici, sive servi? Diodorus non *Cobarem* indigitat, sed *Bagodaram*, τὴν τῶν ἐταίρων, inquit, ὄνομα Βαγοδάραν. Alii dispiciunt. *Acidalius.* *Servo*] Eadem fere sententia in istis Plauti Mil. Glor. ii. 5. 56. ‘Sc. Quid propius fuit, Quam ut perirem, si locutus

fuissem hero! PA. Ergo si sapis, Mussitabis. Plus oportet scire servum, quam loqui.' *Freinsh.* Quia ex sinistro consilii eventu proprium illi periculum est. M. Terentius ad Tiberium apud Tacitum Ann. vi. 8. 'Tibi summum rerum iudicium Dii dedere, nobis obsequii gloria relicta est.' *Cellar.* *Scire servo]* Forte, *scire se servo.* Heinsius.

Poculum ei] Relinque mirari Glauceni ad hunc locum somnia, et vide quid sit, aut unde, quod in Sigebergensi codice perscriptum exstat, pro, *poculum ei, et jam.* Modius. *Poculum]* Bessus Cobari tradidit poculum, ut colligitur ex sequentibus: Forte ipsum etiam nomen ejus inserendum, *Bessus poculum ei, &c.* est enim in nonnullis lib. magna hic lacuna. Nescio autem an non interpretandum hoc sit de more, qui et apud Græcos fuit, ut in symposiis audiretur ille, qui haberet calicem. Unde acutissimus ille jocus in Demosthenem apud Plutarch. cap. 35. Cum enim ille calice insignis cælaturæ, aliisque donis ab Harpalo acceptis, male audiret, seque purgare volentem 'non audiret populus, exsurgens quidam salse ait: Non audietis Athenienses istum, qui calicem habet?' Ubi inter varias lectiones a Stephano subnexas egregium est scholium: 'Ἐν γὰρ τοῖς συμπόσις τὴν κύλικα ἔχοντες ᾗδον τὰ λεγόμενα σκολιά. Nam in computationibus qui calicem habebunt, caneant scolialia, quæ appellantur. Ut nimirum eo quasi insigni totum sodalitium agnosceret, cujus esset cantilena, adque eum se obverteret: quem morem in nonnullis Galliæ locis exacte observari vidi. Sunt autem σκολιά, μέλη παρoίγια, sive *cantiuncula potatoriae*, interdum et amatoriae, quales inter vinum cani solent. cujus generis sunt pleraque, si non omnia, Anacreontica. Vide eruditissimas Animadvers. Casanb. in Athenæum xv. 14. Pertinet eodem et Platonis locus in Con-

vivio, ubi Eryximachus: Πῶς οὖν, ᾧ Ἀλκιβιάδῃ, ποιούμεν; οὕτως οὔτε τι λέγομεν ἐπὶ τῇ κύλικι, οὔτε τι ᾄδομεν; *Ecquid agimus, Alcibiades? ita neque dicimus quidquam super calicem, neque canimus?* Et mox: 'Tu autem quum neque dixeris, et tamen satis hiberis, debes optimo jure dicere.' Ii sermones ἐπικυλίκειοι λόγοι sunt Athenæo in princ. operis. An igitur et apud Persas talis consuetudo fuerit, an, ut sæpe fieri solet, ab una gente ad aliam transtulerit Curtius, doctorum esto iudicium. *Freinsh.* Videtur deesse quid. *Heinsius.*

§ 10 *Duci]* Antoninus Histor. Part. i. tit. 3. cap. 2. § 14. verba hæc recensens scribit *dici*; quod fieri possit: illud non perinde, Cobari ea tribui tamquam ad Alexandrum Babylonem contra magorum placitum ingredientem prolata. Illam autem lectionem, *dici*, etiam probare videtur Cunnæus, qui sic expressit ista Curtiana in Sardis venalibus, a Mirandula pronuntiari faciens. *Freinsh.*

Suo quisque negotio] Vide Lipsii notas ad sua Politica iii. 8. 9. *Freinsh.*

§ 11 *Turbida]* Turbida hæc fecerant, qui vocem unam inserendo legebant, *turbida facta sunt consilia, &c.* Sed ita solent insani illi de plebe magistri. *Modius.* *Turbida]* Quod hic sequebatur vocabulum *facta*, cum Bong. Cod. et Raderus dispuñxi. *Freinsh.* At cur hoc Cl. Modio detrahitur, quem Raderus modo sine ulla explanatione est secutus? *Snak.*

Obstat metus] Affine est quod notat Tacitus iii. 67. 2. in Silano reo: 'Proprio in metu, qui exercitum quoque eloquentiam debilitat.' Et ex apologia Demetrii locus prolixior apud Livium xl. 15. 10. unde pauca hæc exscribam: 'Attonitus repentino atque inopinato malo, vix quid objiceretur, intelligere potui: nedum satis sciam quo modo me tuear.' Omisi autem vocem *aliis*, quæ hic præcedebat in quibusdam edd. elegantius

enim sic dixit, *obstat metus, aliis cupiditas*, quam si dixisset, *aliis metus, aliis cupid.* quales formæ loquendi Taciti dictionem valde commendant peritis et adsuetis. *Freinsh.* Pluribus exemplis hanc loquendi elegantiam confirmavit literarum lumen J. Fr. Gronovius ad Liv. III. 37. *Snak.*

Cupiditas] Cupidinem atque iram pessimos consultores vocat Sallust. Jug. 64. 4. et in fine capitis: 'animo cupienti nihil satis festinatur.' Quomodo et Claudian. de Raptu Proserp. III. 137. 'nulla ruenti Mobilitas, tardos queritur non ire jugales,' &c. Et Liv. XXIX. 35. 9. 'Desiderio indigentium auxilii tardius cuncta movebantur.' Ita cupido festinationem parit, quo nihil rectis consiliis cogitari possit iniquius. Id sapientissime ex Fabii persona Livius XXII. 39. f. expressit: 'Omnia non properanti clara certaue erunt: festinatio improvida est et cæca.' *Freinsh.*

Unumquemque] Hic turbant membranæ, scribuntque, *expertus es utramque quod ipse repereris aut solum aut optimum dicere.* Sed scribant, ita demum erit commodum, mihi, ut ita scribam, numquam persuadebunt. *Modius.* *Unumquemque*] Mss. *utramque.* Forte, *usu namque.* Heinsius.

§ 12 *Magnum onus*] Vide Gruter. Discurs. ad Tacit. v. *Freinsh.*

§ 14 *Suspenderat expectationem*] Hæc ita esse legenda primus advertit Palmerius, ex hac membranarum vitiosa scriptura. *In his audientium dederat spem*, et illa vulgata parum bona lectione, *in his audientium suspensam dederat expectationem sui.* Modius. Correxerit ita Palmerius, Modius edidit. Ab utroque nos dissentimus. Minore licentia fecerim, *in his audientis* (quod est *audientes*) *suspenderat expectatione sui.* Vide vulgatam lectionem: videbis ex ejus vestigiis hanc eductam. nam quid ego etiam dicam, quod ipse statim agnoscis, Latinum magis esse, suspendere aliquem ex-

spectatione, quam alicujus expectationem? *Acidalius.* Sic etiam Loccenius tanquam de suo. *Suspenderat expectationem* Acidalius vere emendavit, *In his audientis* (quod est *audientes*) *suspenderat expectatione sui:* cui suffragatur ipse Curtius IX. 7. 20. eodem modo locutus, 'Ea ipsa res omnium animos expectatione suspenderat.' *Raderus.* Offendor tamen adhuc illo principio, *In his;* forte fuit, *Ut his audientis susp. exp. sui; tum cons. aperit.* Aliter enim ne quidem probe cohæreant. Vel, *Mentis* (pro *mentes*) *audientium suspenderat.* *Freinsh.* *Freinshemius* vult, *ut his:* mihi videtur scripsisse, *tam his,* et mox, *cum consilium aperit,* vel, *interim his,* servatis ceteris. *Scheffer.* *Ut his* ediderunt *Freinshemius* secuti *Tellierius* et *Cellarius.* *Snak.*

§ 15 *Flumina oppones*] *Editi, et armis flumina oppones.* placet. *Modius.* *Et armis*] Forte, *et armatis.* Heinsius.

Strenuum metum] Inde illud vulgo notum, 'pedibus timor addidit alas,' ex Virg. *Æneid.* VIII. 224. *Respexit Euripid.* in *Supp.* *φόβος μὲ ἀνὰ πτερὰ.* *Freinsh.*

§ 17 *Incipies justus*] *Rursus editi, incipies forsitan justus esse rex.* *Modius.*

Umbra quoque virgæ] De equorum docilitate, &c. Lipsius, supra ad VI. 6. 18. De la Cerda ad *Æn.* IV. 41. 'Et Numidæ infræni cingunt.' Et nos ad Martialis. *Epigr.* IX. 23. 'Et Massilæum virga gubernet equum.' Miror tamen, nec ab illis, nec a nobis hunc nobilissimum Curtii locum animadversum et notatum, quem Gruterus contulit in suas gnomas, 'Equum generosum etiam umbra virgæ rexeris.' Scripsit et Simon homo Græcus, quem Xenophon laudat, librum de Equestri re; et Xenophon ipse: in quo de equo umbra virgæ regendo nihil. *Raderus.* Hunc Curtii locum cum aliis a *Radero* citatis advertit *Dausqueius* ad illa *Silii* I.

217. 'Quadrupedem flectit non cedens virga lupatis.' *Freinsh.*

§ 19 *Vi contineretur*] Illud *vi* hinc non de meo violenter intrusi, sed ex membranarum modeste inserui. *Modius.* Modeste, ait *Modius*, inserui illud *vi* ex membranarum: utcumque est, forcilicis ego vicissim præceps ejiciendum censeo. *Acidal.*

§ 20 *Cali intemperiem*] Colonienses membranarum, *quandiu propter temperiem*, omissis quæ interjiciuntur vulgo, sed parum recte. *Modius.* *Propter cali intemperiem*] Quia mitius ex Perside et vicinis regionibus in Indiam iter est, quam in Bactrianam per nives Parapanisi sive Caucasi. *Cellar.*

§ 21 *Clientum*] Hi erant, qui propius magnatibus devincti, magna beneficia fere perpetua fide pensabant, ne in extremis quidem patronos suos deserentes. Ergo olim stante re Rom. 'ut quisque opibus, domo, paratu speciosus, per nomen et clientelas illustrior habebatur.' Tacit. III. 55. 2. proin apud eundem XIII. 37. 1. maxima Tiridatis erat vis in 'propriis clientelis.' Et Pompeii filio graviter inculcat 'clientelas' a patre relictas Cato apud Hirtium de Bell. Afr. cap. 22. Nihil ergo mirum, si vicissim pro ipsis omnem lapidem movebant patroni, illustri Cæsaris exemplo, quem ita de se dixisse ex Agellio v. 13. comperimus: 'neque clientes sine summa infamia deserere possunt, quibus etiam a propinquis nostris opem ferre instituimus.' *Freinsh.* *Clientium manu*] Clientes addictiores amici erant veterum magnatum, qui beneficiis majoribus obligati fidem præ ceteris debebant suis illis heroiibus. *Barth. Adversar.* LIII. 11.

Oxo amne] Membranarum, et plerique omnes impressi codices *mox amne*, scilicet literam ultimam vocis *fidem* adhæsisse principio sequentis, factumque hinc *moxo*, quod quum pro monstro esset, scripsisse stultos sapi-

entiarum imitatores *mox amne*, §c. *Modius.*

Ad famem] Malo legere *prope famem*, ut apud Tacit. H. III. 21. 1. 'prope seditionem ventum.' *Berneggerus.*

§ 23 *Sesama*] *Sesuma* et *Sesamum* Latinis. Plinius XVIII. 10. 'Sesama ab Indis venit.' Columnella XI. 7. Petronius post princ. Plantus Pennulo I. 2. 113. (ubi Taubmannus) alii in neutro dixerunt 'Sesamum.' Græcis *Σήσαμον* apud Theophrastum VIII. 5. et Dioscoridem II. 121. Homerus *Βαρραχ.* vs. 36. *Σισαυλς*: Arabibus *Sesem* aut *Sensera*. Italis *Sesamo*. Hispanis *Jorgilium* et *Alegria*. Gallis *Jugoline*. Germanis spuria voce *Leindotter* aut *Flachsdotter*, quam tamen vocem docti rejiciunt, nec formam penicillo vel cælo expressam, et subiectam probat Matthiolus ad Dioscor. II. 92. quos leges, Galenum quoque lib. VIII. de Simplic. Medicamentis. Videntur, ut est in notis ad illa Petronii, 'Mellitos verborum globulos, et omnia dicta factaque quasi papavere et sesamo sparsa,' antiqui dulciariis operibus, palati gratia, sesamum aspersisse. Macedones tamen ab usu Sesami abstinere, sed liquore inde expresso, velut oleo artus inungere. *Raderus.* Videatur Atlas Major pag. 346. m. Ctesiae Indica cap. 11. *Freinsh.*

Perunguebant] Ad mitigandum frigus quod uncta membra commodius ferunt: tum quia oleum habet calorem quem corpori communicat: tum etiam quod eo obliti pori facilius excludunt externum frigus. Ea ratione Annibal ad Trebiam vicisse Romanos legitur apud Florum II. 6. 12. 'Hostes frigidum et nivalem nacti diem, quum se ignibus prius oleoque fovissent, &c. nostra nos hieme vicerunt.' De creberrimo apud veteres olei usu etiam vulgo notissimum. *Freinsh.*

§ 24 *Siros*] Fuerunt scrobes subterraneæ, vel speluncæ, vel cryptæ,

vel putei, in quibus triticum etiam ad 50. annos poterat incorruptum servari. De Siris Varro de Re Rust. 1. 57. 'Quidam granaria habent sub terris uti speluncas, quas vocant *σειπόδες*, ut in Cappadocia ac Thracia.' Vitruvius vi. 8. 'Qui autem fructibus rusticis serviunt, in eorum vestibulis stabula, tabernæ; in ædibus cryptæ, horrea, apothecæ, ceteraque quæ ad fructus servandos.' Columella 1. 6. 'Possunt etiam defossa frumenta servari, sicut transmarinis quibusdam provinciis, ubi puteorum in modum, quos appellant Syros, exhausta humus editos a se fructus recipit.' Plinius xviii. 30. 'Servantur in scrobibus, quos Syros vocant, ut in Cappadocia et Thracia, &c. Varro auctor est, sic conditum triticum durare annis quinquaginta, milium vero centum.' Observa interim apud scriptores nunc Latina vocali scribi *Siros*, nunc Græca *Syros*: Suidæ *Σιρρός* duplici *ρ* et *Σείρος*, 'Sirrhos, fossa in qua semina conduntur.' Etymologus vocem *παρὰ τὸ τοὺς σίτους τηρεῖν* deducit, quasi vox sit composita pro *σιτηρός*, a *conservandis frumentis* ficta et dicta. *Raderus*. 'Conditoria frugum occulta' sunt Marcellino xxxi. 18. ubi de Thracia loquitur. Quod magis etiam firmet sententiam Casauboni in Athen. iv. 3. in verba Anaxandridæ *βολβῶν σιρὸν δωδεκάπηχυν*, ubi ait: '*Σιρὸς* est fovea in usum granarii vel apothecæ cavata. Hesych. etiam *πίθον* interpretatur; quia in doliis præter vinum etiam alia servabant. *Siros* vocant auctores rei rusticæ Varro et Columella. Varro hoc amplius, sirorum in Thracia plurimum fuisse usum, scribit: cur igitur hic (in Athenæo) mutem ubi de rege Thraciæ sermo est?' In Ungaria autem vina frumenta que sic recondi usitatissimum esse, ex indigenis regionis comperio. *Freinsh.*

§ 25 *Jumenta . . . cadere jussi sunt*] *Ælianus Variar. Hist.* xii. 37. scribit

ipsum quoque Alexandrum nimia fame adactum jumentorum casorum carnem edisse: cum etiam ligna ad coquendum defecissent, crudas carnes comedisse, silphium tamen sumtum concoctionem juvisse. *Loccen.*

Carne] Vide supra ad v. 6. 17. De hoc itinere Strabo lib. xv. 'Via erat nuda arborum, nisi quod rari aderant terebinthi frutices, summa alimenti inopia, ut jumentorum carnis vescerentur, atque iis crudis propter lignorum penuriam: sed ad hanc cruditatem concoquendam silphii copia præsens auxilio erat.' Quod idem ex *Æliano* supradicto loco notavimus. Silphium autem Latinis '*laserpitium*' vocari ex *Plinio* xix. 3. notum est; et ex eodem xii. 17. longe aliud esse '*masticem*.' Ergo non recte confundit *Silvius* in *Hist. de Asia* cap. 79. ubi dicit quosdam putare, '*Silphium*, id est *masticem*,' alibi non nasci quam in Chio insula. *Freinsh.*

§ 26 *Mitesque fructus*] Hoc est, dulces, maturitate percoctos: sic '*mitia poma*' *Virgil. Ecl.* 1. '*Uvas a sole mitescere*' *Cicer. in Æcon.* apud *Gell.* xv. 5. et '*mare infuso paludis humore mitescere*.' Nostro dicitur vi. 4. Metonymice, '*mitiora*' (soli) et '*mitior terra*' vii. 4. fertilitatem notavit: per translationem '*mite ingenium*' viii. 3. 15. '*mitissimus dominus*' x. 5. 9. *Cellar.*

§ 27 *Venti*] Sic fere *Plutarch. Alex.* cap. 46. *Arrianus* iii. 1. 11. describit *Ammonitidem*: 'Quotiescumque Anster ea in regione spirat, magna vi arenæ viam obruit, ita ut omnia viarum vestigia obducantur, et perinde ut in pelago, qua eundem sit cerni præ arena non possit. Neque enim signa ulla sive notæ ad viam exstant, non collis, non arbor, non certi tumuli, ex quibus viatores itineris rationem colligere, ut nautæ ex astris, possint.' Et de his regionibus vi. 5. 31. '*Duces, deletis a vento*

vix vestigiis, viæ sese oblitos esse dicebant. Neque enim in arena, quæ densa æquaque omni ex parte viam obduxerat, eam cognosci posse, quod neque arbores juxta viam positæ essent, neque firmus aliquis certusque collis exstaret: neque ex astris noctu, aut ex sole interdum itineris rationem observarent,' &c. Vide et seq. notam nostram. *Freinsh.*

A Pontico mari] A Caspio sive Hyrcano, ut sæpe dictum. Quamquam qui a Caspio in Bactrianam venti spirant, etiam ab Euxino mari, quod eodem tractu est, dici possunt spirare. Nisi forte in hoc loco idem accidit, quod notavimus proxime ad cap. 3. hujus libri. *Cellar.*

§ 28 *Sidera observant]* Vide quæ notavimus ad ista Flori III. 5. 28. de Pompeio: 'In Septentrionem Scythicum, iter, tanquam in mari, stellis secutus.' Totum hunc Curtii locum eleganter componit cum Silio III. 655. Dausqueius; ubi de Ammone. De locis Arriani proxime adductis dubius sum, an rectius sit hinc trahere, ut idem dicat, quod et ratio suadet, et alii auctores probant: nullis aliis viæ signis exstantibus, homines ea per loca facientes iter, ut nautas, astris pro ducibus usos. Silius III. 664. 'Errantem campo, et semper media arva videntem Sidoniis Cynosura regit fidissima nautis.' Lucan. IX. 495. 'nec sunt discrimina terræ Ulla, nisi ætheriæ, medio velut æquore, flammæ: Sideribus novere vias.' Plinius IV. 5. 6. de Syrte minori: 'E terra autem siderum observatione ad eam per deserta harenis, perque serpentes iter est:' ubi illa 'e terra autem' non coneequo; nec tamen cogitandi jam habeo tempus, nisi quod appareat omnia se rectius habitura, si particula prior abjiciatur. Si teneas, legam 'Æterna.' 'Æterna siderum observatione,' hoc est, longa, perpetua, sicut in Nostro IV. 1. 22. 'æternæ sordes.' Sed ad alia prope-

ramus. *Ælian. Hist. An. VII. 48. 2.* 'relictis urbibus (in Africa) quarum situm ex astris forte (quod aiunt) conjiciebat,' &c. Sic ergo hi loquuntur, ut Arrianus: nulla esse signa, quibus itineris rationem colligere, ut nautæ ex astris, possint. Non ergo tandem habebant eadem astra, quæ nautæ: aut nautæ alio doctore quam necessitate inceperunt astra observare, cum nullum aliud viæ haberent indicium. Quid ergo si tentemus in priori Arriani loco rescribere? "Ωστε καὶ οἱ ὁδοῦται τεκμαίρονται τὴν πορείαν, καθάπερ οἱ ναῦται, τοῖς ἄστροις: et in altero: "Ωστε πρὸς τὰ ἄστρο ἐν νυκτὶ ἡμεῖς ἡμέραν πρὸς τὸν ἥλιον μεμελετησθαι σφίσι τὰς πορείας. *Freinsh.*

§ 29 *Interdium]* 'Namque dies confundit iter,' Silius III. 663. *Freinsh.*

§ 30 *Itaque Bactriani]* Eloquar an sileam? hoc totum mihi de glossemate suspectum est. Adscripserat fortasse id ad oram libri sui hoc loco, qui notare volebat, non esse itaque mirum, cum tanta hominum equorumque multitudo in Bactris gignatur, si Curtius ante dixisset solos Bactrianos triginta millia explevisse: moveor etiam ut suspicioni meæ fidem habeam, quia eadem fere verba, quæ supra leguntur, hic denno repeti video. Nihil tamen affirmo, sed ut re incerta J.C. solent, amplius de liberandum censeo. *Modius. Itaque]* Hæc omnia usque ad illa, *Ipsa Bactra*, temerariam glossam esse judico; forte desumpta ex III. 2. 4. 'In quis eques triginta millia implebat:' quia ibi statim 'Barcanorum' nomen sequitur, pro quo multæ edit. retinebant 'Bactrianorum:' cumque nihil omnino sensum juvet, immo contaminet tantum, et illepidio glossemate interpellat: aliud etiam argumentum Sebisius suppediavit: nimirum tantulum numerum non facere ad demonstrandam populosissimæ gentis multitudinem, quam supra V. 10. 3. adeo prædicaverat, ut diceret, 'mul-

titudinem juniorum, exercitus quos amiserat Darius, æquasse.' Idque jam post prælium ad Arbela. *Freinsh.* Vulgares libri inter num. 30. et 31. interponunt, *Itaque Bactriani equites XXX. millia expleverant*, sed glossam temerariam esse nemo non videt, ideoque cum Tellierio abscidimus. *Cellar.*

Bactra caput] Propert. III. 10. 26. de Semiranide, 'Jussit et imperio surgere Bactra caput.' *Loccenius.*

§ 32 *Nondum*] Iterum ergo victi ab Antipatro: nam supra VI. 1. Antipater Agidem acie profligavit, et occidit. Itaque altera hæc Laconum est defectio. *Raderus.* *Nondum*] His verbis se ipsum explicat Curtius, non de nova defectione se loqui, sed de bello Spartano, quod supra initio libri sexti descripserat. Ejus autem eventum nondum sciebat Alexander, sed tantum qui principia motus ejus nuntiarent, per tanta terrarum spatia demum ad eum pervenerunt. Valde igitur falluntur, qui defectionis ejus causam vel ad Philotæ supplicium, vel ad edictum, quo rex jubebat exules Græcorum a suis recipi, putant referendum; nam utrumque hoc gestum Antipatri de Lacedæmonii victoria posterius fuit. Nec sane bis cum Laconibus pugnavit Antipater; ut ex hoc loco male intellecto volunt exsculpere. *Freinsh.*

Ultra Tanain] Ultra Jaxartem, Sogdianæ terminum, quem falso Macedones Tanain putaverunt esse, ut supra n. 6. notavimus. *Cellar.*

Erigyus] Breviter id tangit Arrianus III. 5. 27. quem ab interprete levi errato libero: 'Artabazum Persam, et Erigium Caranumque unum ex sociis.' Non hæc est mens Arriani, sed hoc vult: 'Art. Persam, et Erig. Caranumque ex amicis.' De eo quod 'socios' interpretantur, ubi 'amicos' debebant, jam ad III. 11. 27. et VI. 9. 21. semel atque iterum dictum est: nunc accedit, illa verba,

τῶν ἐταίρων, non ad unum Caranum pertinere, sed haud minus ad Erigium. certum hoc, si aliunde non esset, ex ipsius verbis apud Curtium mox n. 31. 'Quales amicos et milites Alexander habeat, ostendam.' *Freinsh.*

§ 33 *Viritim*] Singulari certamine, ut Vopiscus in Probo cap. 9. Eutropius II. 2. 3. vocat. *Cellar.*

§ 34 *Dux exercitus*] Ita sum ausus scribere ex ductu literarum, et sola conjectura, cum inepte sane vulgo esset, *dux illius exercitus.* Modius.

Galea dempta] Is siquidem mos erat alloquendi milites, vel ipsum etiam regem. Curt. lib. IX. 'Quem ut videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim regem alloqui mos est) hortari cœperunt, ut causam exercitus ageret.' *Popma.* *Galea dempta*] Nescio cur hoc referant ad morem alloquendi regem, de quo infra IX. 3. 4. Non enim hac causa caput nudavit Erigyus, sed accepta barbari conditione, qui sic obtulerat certamen, ostentandæ virtutis causa; quomodo Paul. Warnefrid. de Gest. Longobard. 1. 20. Herulos omnino nudos pugnasse scribit, 'operientes solummodo corporis verecunda.' Sed de capite intecto usitatus: ita 'spectatus et Sacrovir pugnam pro Romanis ciens, ostentandæ, ut ferebat, virtutis,' apud Tacit. A. III. 41. 4. Ita minor 'Cyrus nudo capite pugnam expectans constitit. Aiunt ceteros etiam Persas capitibus nudis aleam prælii subire.' Xenophon Ἀναβάτ. I. Ut ita hic quoque Satibarzanes eam observavit consuetudinem, hostique provocanti morem gesserit Erigyus, ne deterior virtute, vel periculi metuentior videretur. *Freinsh.*

§ 35 *Duorum*] Non displicet; vide tamen num fuerit *ducum*? *Freinsh.*

§ 36 *Sarissam*] Macedonicam hastam. Vide notata IV. 15. 13. *Cellar.*

§ 38 *Arma tradunt*] Quod deditio- nis non signum modo, sed pignus.

Idem aliquoties reperias apud Livium, ut l. xxix. 3. 2. 'Tradentibusque arma et deditibus sese.' xl. 41. 3. 'In deditionem venerunt, armaque tradiderunt.' xl. 16. 7. 'Per deditionem Ligures recipi, et receptis arma adimi.' Thueyd. iv. 7. 20. Εἰ βούλονται τὰ ὅπλα παραδοῦναι καὶ σφᾶς αὐτοὺς Ἀθηναίους. Apud Justinum xxiv. 5. 3. Ptolemæus Macedoniae Rex 'Gallis se pacem daturum negat, nisi Principes suos obsides dederint, et arma tradiderint, non enim fidem se, nisi inermibus, habiturum.' Adde Xenophont. Cyropæd. lib. vii. ubi de Ægyptiis. *Freinsh.*

§ 39 *Defectionem eorum*] *Defectum* liber Sigeburgensis. *Modius.*

Cognovissent] Hoc ita dicentem Curtius facit Alexandrum, non quod revera sic esset, nec enim principio motus sui Lacones cognoscere poterant, ubi futurus esset Alexander, cum ejus rei nuntius ad eum perveniret; sed quia tum primum de defectione diu ante facta audit; tanquam de re nova, et quæ modo accidisset, ex communi hominum more pronuntiat. *Freinsh.*

§ 40 *Spolia Barbari*] Vulgo *spolia Barbarica*, in quo ut non dispnto, ita mox cum Sigeburgensibus membranis lego *præ se ferens*, pro *præferens*. *Modius.* Vide notas iii. 11. 7. *Cellar.* *Modius* legit *præ se ferens*; sed nihil necesse est. Vide nos ad Vellei. Pat. ii. 116. *Heinsius.* De *spoliis optimis* vide Cl. Perizon. c. 7. *Animadvers. Histor. Snak.*

CAP. V. § 1 *Sogdianorum*] Certissimam Glareani emendationem quidni recipiam? Qui enim illi *Susitani*, quos hic legebamus? De Sogdianis autem sermonem esse, evidentissima nota ostendit num. 19. hujus cap. 'Quæ in Susitanis acta erant cognoscit;' ea autem in Sogdianis acta fuisse, extra dubitationem est. *Freinshemius.* *Sogdianorum*] Libri ante Glareanum editi *Susitanorum*, obscuro

gentis nomine. Sed hæc ante trajectum Oxi facta, qui terminus Sogdianæ est Straboni et Ptolemæo. Ant ergo aliud nomen substituendum, aut eis Oxum etiam pars Sogdianæ reducenda, uti Dionysius Periegeta vs. 746. de eadem regione: Ἦς διὰ μέσσον ἐλίσσεται ἱερὸς Ὠξος. *Cellar.*

§ 3 *Accendit*] Forte *intendit*; quamquam infra n. 7. 'Rursus desiderium humoris accensum est.' *Heinsius.*

Arenas vapor æstivi solis] Hunc locum omnia ἀποπήματα multis parasangis superare autumat Cl. Clericus, Judicii cap. 2. § 4. dum Curtius sub 'benignissimo cœlo glaciale Zonam invenit, et tenebras Cimmerias, in tractibus ad Septentrionem Paropamisadarum sitis torridam deprehendit Zonam. Non aliter potuisset loqui de itinere per Meridianos tractus Persidis, aut ad Jovem Hammonem.' Certe, his similia habet Arrian. lib. vi. ubi de reditu Alexandri per solitudines Gedrosorum, qui populi meridianam Persici imperii oram, ad Oceanum Indicum, incolebant. Fortasse Gedrosos cum Sogdianis miscuit Curtius, aut alium eos confundentem nec satis tempora distinguentem secutus est; ut ait idem Judic. de Curt. cap. 11. § 4. Non hoc adeo ineptum est, 'ut,' sicut ait Vir Cl. 'omnia ἀποπήματα multis parasangis antecedit,' quod Curtius, qui in parte quadam Paropamisadarum, et in montibus istis altissimis mense Novembri immane frigus memoraverat, idem in quibusdam Sogdianorum locis, vel campis desertis, sterilibus, siccis, arenosis, tempore æstatis maximum solis æstivi vaporem, quo omnia istic torreantur, memoret. Sunt sane Sogdiani ad Septentrionem Paropamisadarum siti, ultra Oxum maxime fluvium; hos tamen campos citra hunc fluvium exstitisse, manifeste ostendimus. Quin incerta etiam est hæc lectio 'Sogdianorum,' quum Mss. et editi ante Glareanum habeant 'Susi-

tanorum, quod potuit esse nomen obscurioris inter, aut juxta Bactrianos, populi. Sed fuerint Sogdiani, etiam citra Oxum, certe hæc deserta fuerunt, et haud dubie in inferiore ac remotiore tractu a fluvio, quum in ripas tantorum fluminum terra non facile reperiatur tam sicca et deserta. Ita vero erunt hi campi circa gradum 43. latitudinis Septentrionalis, eodem in climate quo Meridiana Gallia, aut Septentrionalis Italia. In hoc autem climatis tractu, aut in illis Galliæ et Italiæ partibus si reperiuntur campi 400. stadiorum sicci, arenosi, deserti, 'in quibus ne modicus quidem humor exsistat,' istic vero an adeo absurdum foret, deprehendi aut narrari 'immodicum terræ fervorem' media ætate, ut proinde exercitus per eos interdiu duci vix possit? Crediderim equidem Græcos, ut pleraque expeditionis suæ incommoda, ita et hunc camporum vaporem, et Paropamisadarnum frigus oratoria ἀλγήσει aliquantulum extulisse, eosque secutum Curtium; sed rerum summam, cujus in auctore ita ex professo exagitando ratio potissimum haberi debebat, veram fuisse, et nihil continere ἀτόπου, nedum 'ut omnia ἀτοπήματα multis parasangis superet,' nullus dubito: certe nullam ejus tantum ex climatis et situs argumento rejiciendæ aut explodendæ rationem video. *Perizon. Curt. Vind. p. 142. 143.*

§ 5 *Nocturnum iter*] Sic postea in Cadrosi plurimum itineris noctu confecit. Arrian. vi. 4. 15. et 22. quem cum hoc loco comparare possis. *Freinsh.*

§ 6 *Deficere*] In vulgatis libris est *deficere cæperunt*; sed cum in scriptis *defecere* legeretur, facile ei fuit, qui morem solemnem sciolis istis, qui omnia interpolant, notum haberet, advertere illud *cæperunt* a glossa esse. *Modius.*

§ 7 *Hominibus*] Venustus absit, nec est forte nisi e glossa. *Acidalius.*

Hominibus] Bene Acidalius abesse rectius putat. *Heinsius.*

§ 8 *Aqua*] Hic quidem non dubium quin additamentum sit *aqua*. Non enim jam aquam, sed vinum et oleum ingurgitavit. Dele, et mox *infusum* etiam scribe, ut humorem utrobique capias. Ad finem fors fuit, an *regere* scriptum auctori. *Acidalius.* Acidalius a glossa potestatem in contextum adspirandi putat factam, proscribendamque vocem *hominibus*, nec placet eidem in sequentibus *aqua* post oleum et vinum: nihil ego muto, omnibus exemplaribus contra obstantibus, et *aqua* pro omni potione in posteriori versu accepta videtur, humor infusus et egestus vel regestus Acidalii non sapit. *Raderus.* Acidalii conjectura de *aqua* potior videtur explicatione Raderi, cui ibi ea vox pro quovis humore putatur posita. In seq. fortean fuit *sine modo infusa vom. cog. regerere*; ut sic verbo neutro omnia quæ prius dixerat complecteretur. *Freinsh.*

§ 9 *Meminisset orabant*] Editi, *meminisset sui orabant*, plane inepte. Neque enim sui meminisse Alexandrum volebant amici, sed animi sui magnitudinem solam deficienti exercitui remedio esse posse. *Modius.*

§ 10 *Occurrerent*] Forte, *succurrerent*. Heinsius. Recte forsitan, quia proxime antecesserat *duo occurrunt*. Alioqui Curtio non aliena hæc verbi significatio. iv. 3. 3. 'Igne concepto latius fundere incendium cæpit, quod priusquam posset occurrri, turres et cetera opera in capite molis posita comprehendit.' Et vi. 7. 29. 'Occursu satellitum inhibitus.' Et viii. 3. 4. 'Percussurus uxorem, nisi prohibitus esset fratrum ejus occursu.' Horat. i. Serm. 4. 135. 'Sic dulcis amicis Occurram.' Persius Sat. iii. 63. 'Venienti occurrite morbo.' Plin. N. H. xxvi. 7. 'Cuicumque sanguinis vitio intus occurrit.' *Snak.*

§ 11 *Ille percontatus*] Editi et scrip-

ti omnes, *ille accipit: percontatus quibus aquam portarent, filiis ferre cognoscit.* Sed aut de reliquis quoque meis conjecturis dubitabis, quisquis es, aut hanc veram esse credes lectionem, quam expressi: præsertim cum statim sequatur, 'Tunc poculo pleno (sicut oblatum est) reddito,' quod satis arguit, illud *accipit σχολιαστικῶς* ab aliquo huc intrusum esse. *Modius.*

§ 12 *Nec solus bib. sustineo*] In toleranda siti primus omnium, quod equidem meminerim, prævit exemplo fortissimus Hebræorum rex David II. Reg. cap. 2. (imo illa Davidis non sitis, sed libido fuit) Cato proximus huic, si verus Lucanus IX. 497. quem historicum potius quam poetam egisse veteres (Martial. XIV. 194.) censuerunt; qui in siccis Nasamorum arenis sitibundus, oblata aqua, 'Excussit galeam, suffecitque omnibus unda:.' quam nemo post respuentem ducem sitivit, adeoque omnibus suffecit; ut et in Alexandri alio simili facto Plutarch. 76. notavit. Ab eodem facto laudatur Theodosius minor, de quo ita Sozomeni interpret Præfat. in lib. I. Hist. Ecclesiast. 'Paullo ante sane, cum Heracleam Ponticivitatē videre, et vetustate collapsam erigere satageres, per Bithyniam messis tempore iter faciebas. Cum vero te satellitum quispiam a sole vehementer urente in ipso meridie multo sudore ac pulvere conspersum cerneret, tanquam gratificaturus, phialam tibi admodum splendide solaribus radiis relucemtem obtulit, ac suavem quemdam potum illi, aqua frigida mixtum, infudit. At tu potentissime, accepta hac phiala, virum munificentia remunerasti. Cum vero milites universi phialam illam suspicerent, felicemque illum, qui ex ea bibiturus esset, judicarent, poculum viro illi, o generose, reddidisti, et quomodo ipsi placeret, usurpare iussisti. Videris itaque mihi haud im-

merito Alexandrum Philippi virtutibus tuis superare; cui miles quidam sedulus et officiosus, ab illis qui eum celebrant, cum per loca arentia exercitum Macedonum duceret, aquam inventam hausisse et obtulisse, ille vero non bibisse potum illum, sed effudisse dicitur.' Sed errat Sozomenus, qui effusam ab Alexandro aquam affirmat. Nec Soi, sive Sæbidæ virtus tacenda, quam Plutarch. in Lycurgi Vita cap. 3. et Apophth. Lacon. cap. 108. laudat: 'Cum esset in loco aspero et arido Sæbidas, et circumsideretur a Clitoriis, dicitur pactus cum hostibus, ut ipsis terram bello partam cederet, si milites una cum ipso e vicino fonte bibissent: nam cum fontem hostes obsederant. Icto fœdere, congregatis ad se omnibus pollicitus est, se daturum ejus regionis imperium ei, qui non bibisset. Porro cum nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fontem: et aqua conspersus hostibus etiamnum præsentibus abiit, ac regionem occupavit, ut qui solus non bibisset.' Eodem stratagemate et exercitum a sitis periculo liberavit, et hostem elusit, et regnum sibi vindicavit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex fœdere, quia non omnes cum ipso biberant; nec milites fefellit, quia nemo præter ipsum a potu abstinuit. Quod si hostes voluissent ad arma currere, jam nactus locum pugnae commodiorem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par. Austriacorum quoque supremæ apex et conditor imperii Rudolphus I. dum contra Othocarum Imperii æmulum bello decertaret, ipseque cum exercitu siti æstualet, gnathones illius agresti colono zythi hydriam per vim abstulere, et Imperatori detulere: sed ille, re cognita, 'reddite,' inquit, 'homini vasculum suum; nam ego exercitui, non mihi sitiebam.' (Æn. Sylvius lib. III. Com. in Panormit.)

Nos ad Alexandri sitim non simplicem redeamus: sapius ille hanc domuit, vicit, et pro illa gloriam hausit. Alibi mentio illius facta ex Plutarcho cap. 76. 'Dum consecratur Darium itinere laborioso et prolixo (nam diebus undecim 3300. stadia confecit) plerique lassitudine sunt confecti, et præsertim aquæ penuria. Ibi occurrerunt ei Macedones quidam, qui aquam in utribus a flumine mulis portabant, conspicientesque Alexandrum medio jam die siti maceratum, impleverunt confestim galeam, eique obtulere. Requirente eo quibusnam aquam afferrent, Liberis nostris, respondere,' &c. *Raderus*. Ceterum suspicor Plutarchum de eadem re loqui, nec sæpius idem quam semel accidisse. Licet in aliqua circumstantia variet; sed hoc solenne est. Sic enim et in ea variatur, quod alii redditam iis, qui attulerant aquam, scribunt; alii effusam, ut *Sozomenus* immerito reprehensus paulo supra, *Polyæn. Strateg. iv. 3. 25.* et *Frontin. Strat. i. 7. 7.* qui idem id accidisse scribit 'per deserta Aphricæ itinera,' scilicet cum Hammonem peteret: alii 'apud Parapamisadas,' alii 'apud Gadosos.' *Arrian. vi. 4. 30.* vide; alii alibi. Non eadem tolerantia fuit *Lysimachus*, sed 'apud Getas siti eo redactus, ut se cum toto exercitu in potestatem hostium dederet, postea cum frigidam bibisset, Dii boni, inquit, quam ob brevem voluptatem, summam amisi felicitatem!' *Plutarch. Apophth. cap. 49.* et cap. 16. de Sanit. Tuenda. *Catonis* exemplum supra ex *Lucano* citatum, historica fide firmat idem *Plut.* in *Cat. cap. 12.* Inter ceteras virtutes etiam a sitis tolerantia laudat *Annibalem* suum *Silius i. 261.* 'Exercetque sitim, et spectato fonte recedit.' *Freinsh.*

§13 *Eos abesse*] Rectius *se abesse*; interdum tamen has particulas confundi, *Index* ostendit. *Freinsh. Se*

abesse] Sic *Freinshemius*: at mox n. 26. 'Nisi illi qui vixerant jussu Alexandri fecisse ipsos ementiti.' *vir. 6. 18.* 'Illi, nec de fide, nec de potentia regis, ipsos dubitare.' *Ibid. n. 26.* 'Ingens militum certamen inter ipsos fuerat.' *Heinsius.*

§14 *Ac suis ferre*] Vulgo, *ac suis opem ferre*, non æque probo. *Modius.*

§15 *Intercluso spiritu*] Sic postea in *Gadrosis* Alexandri militum 'multi, ardore sitique pressi, aquarum copiam nacti, immodico potu interierunt.' *Arrian. vi. 4. 27.* Idem etiam evenit *M. Antonio* copias e *Media* reducente in *Armeniam*, ubi post diutnam inopiam avide inhiantes cibo potuique milites, supra duodecim millia morbo perierunt. *Plut. Anton. cap. 66.* Hoc igitur casu edoctus *Alexander* 'deinceps nequaquam castra prope fluvios locavit, sed viginti minimum stadiis remota,' ut *Arrian. vi. 4. 28.* observat. Et aliud etiam elegans ejus factum narrat *Polyæn. Strat. iv. 3. 28.* quo a bibendo milites absterruit, per præconem jusso proclamari, amnem, præter quem tum ducebat, mortiferam aquam habere. *Freinsh.*

§16 *Nec aut cibo*] *Membranæ, nec ante cibo refectus, aut potu, quam, &c.* Sed quid tum faciemus, ut mittam sequentia, illo, *constitit*? *Modius.*

Constitit] Eadem *M. Catonis* abstinentia. *Lucan. ix. 591.* 'Ultimus haustor aquæ, cum tandem fonte reperto Indiga cogatur latices potare juventus, Stat dum lixa bibat.' *Cellar.*

Animi motu] Iterum *membranæ, metu*; verum illud rectum est. *Modius.*

§17 *Circumquaque amnem*] Adhuc *membranæ, circumquaque amne nudo, et materia maxime sterili: male. Modius.* Distingue: *nec pons erigi poterat, circumquaque amnem nudo solo: ita rectius construxeris, ceperis facilius,*

quaque circum annem. Hand ineleganter, absque alio tamen apud Curtium exemplo, quem vix putem sic locutum. Et abest sane *quaque* istud aliis libris omnibus, ut insertum sine ratione magis suspiceris; nisi forte aliter attemperanda illi reliqua, et legendum, *circumquaque amne nudo, et solo materiæ maxime sterili*. Nam et *amne* perscribitur alicubi, *materiæ* autem, utro modo malis, omnino rescribendum. Supra, 'Et quia sterilis est terra materiæ, nudo etiam montis dorso.' *Acidalius*. *Circum*] Sic plures libri, probante *Acidali*o; nam alii, *circumquaque*, quod vix construas cum voce sequenti, *annem*: mox mallem *materiæ*. *Freinsh.*

Utres] Unde acceptos? ex pelli-bus et papilionibus, sub quibus miles in tentoriis degebat, inquit *Arrianus* III. 6. 8. *Raderus*. Habuerunt etiam sine dubio jam confectos plurimos utres, quibus aquam, aliaque portaverant, ut in Africano itinere, supra IV. 7. 12. Porro de ea ratione trahendorum fluminum multa congestere *Steweck*. ad *Veget.* III. 7. *Casau*b. in *Sueton.* Cæs. 47. 4. et *Lipsius* *Poliorcet.* II. 5. Quibus non habeo quod addam, præter locum *Gregoræ* II. 8. de barbaris nationibus *Scythiarum* potentia pulsus: διφθέρας ἀντ' ἑλλης σχεδίας κάρφης πεπληρωμέναις τὸν Ἰστρον διέβησαν' ubi κάρφη, quo vocab. et *Arrianus* v. 2. 16. in eadem re utitur, Nostro *stramenta* sunt, significantissimo vocabulo, ut testatur *Vulcanius* in *Præfat.* in *Arrianum*, quam etiam vocem inepte in *sarmenta* mutari a quibusdam *Casau*-bonus citato loco iudicat. *Freinsh.* *Utres*] Quos partim in supellectile militari habuerant ad aquam portandam aut vinum, partim novos ex pellibus tentoriorum confecerunt, nam materiam eorum *Arrian.* lib. III. vocat διφθέρας ὑφ' αἷς ἐσκήρουν οἱ στρατιῶται. *Cellar.*

§ 19 *Sogdianis*] Alii *Susitanis*; cur

mutaverim, initio hujus capitis ostensum est. Eodem loci putem intercidisse vocem, *acta, quæ in Sogd acta erant, cognoscit*. *Freinsh.*

§ 20 *Nefastum*] Ita veteres libri; recentes *nefas tunc*. *Modius*. An *nefas tum*? *Raderus*. Quid hic *nefastum*? *nefastum* est a festo, cuius nescio qui possit in his esse locus: itaque alii maluerunt *nefas tum*, divisa voce. Verum et particula *tum* hic plane otiosa. Itaque vix dubito, quin scripserit *Curtius nefarium in Bessum*. *Scheffer.*

Titulus facinoris speciosus præferebatur, vindicta Darii. Sed fortunam, non scelus oderant *Bessi*] Forsan unitatis numero potius, oderat; ut de *Spitamene* solo capias, de quo voluisse solo *Curtius* videtur: etsi potes et de aliis simul, quos in societatem sceleris acceptos statim narrat. *Facinoris*, an *facinori* malis, hilum non interest, nec calammum vorterim, aut manum. *Acidalius*. *Oderant*] Malim *oderat*, cum *Acidali*o; maxime ob id, quod statim sequitur: 'nam ut cognovit,' &c. *Freinsh.* *Titulus facinoris*] *Prætextus*, ut v. 10. 'Titulum sollempnis officii occulto sceleri præferens.' *Adde Justin.* v. 1. 8. xv. 4. 13. *Cellar.*

§ 21 *Cogitata rei*] Addita voce *cogitatae*, quæ in libris excusis nulla est, locum explevi. *Modius*.

Promptius adeunt] *Aldunt* membranae, quod ne temere damnes cave. *Modius*. Forte *adsunt*. *Sebisius*. *Modii* codices etiam *aldunt*; leg. *se addunt*. *Heinsius*.

§ 24 *Regni*] An regio insigni? *Freinsh.*

Spolium occisi regis] Ita omnino legendum contra omnes libros, qui habent, *quam spoliis occisi regis induerat*. *Modius*. Mss. *quam e spoliis*, quod nescio cur non maluerint recipere in textum, cum ellipsis hic sit admodum dura. Cogitandum tamen, an non scripserit *Curtius, quam spo-*

lium oceisi regis induerat. Scheffer. Quæ est Modii lectio. *Snak*.

§ 25 *Sui sceleris*] Leg. suo sceleri. Heinsius.

Non Durio iniquos] Deos puta. Scheffer.

Alexandro propitios] Membranæ ad unum omnes, sed *Alexandro propitio insecutos*; quæ quid sibi velint ἐπέχω. *Modius*.

Etiam hostis adjuvisset] Quomodo hoc pertinet ad probandos Deos propitios? dices, quia eo hostes impulerunt. At hoc verbis istis indicandum erat, ac forte indicaverat Curtius, sed verba sunt corrupta: suadet quod in Mss. prope omnibus, pro *adjuvisset*, legitur *adjuvissent*, quo hand dubie Dii respiciebantur. Sed sic *hoste* scribendum. *Adjuvissent hoste*, pro *adjuvissent cum hoste*, id est, per hostem, quod loco huic est maxime conveniens. Scheffer. *Adjuvissent*] Satrapæ provincias, munitas urbes, et thesauros tradendo; Bessus Darium interficiendo; Spitamenes ac socii vinciendo Bessum. *Cellar*.

§ 27 *Lectis DCCCC.*] Editi *relictis*, membranæ *electis*; hinc scripsi *lectis*; et si nihil interest, me an membranas sequaris potius, dum vulgatam lectionem falsam scias. Arrian. lib. III. πρὶν δὲ διαβαίνειν τὸν ποταμὸν τῶν τε Μακεδόνων ἐκλέξας τοὺς πρεσβυτάτους. *Modius*. *Electis DCCCC.*] *Modius* ita recte; nam et Arrianus III. 6. 9. ἐκλέξας τῶν Μακεδόνων τοὺς πρεσβυτάτους, eligens seniores *Macedonum*. *Loccen*. Sic et edd. nonnullæ, quas secuti sumus. *Freinsh*.

Terna denarium] Iterum editi, *terna Darium*, et non ignoro monetæ genus hoc nomine Persis fuisse, sed nihil tamen muto. *Modius*.

Ut liberos generarent] In spem militiæ, et emeritorum parentum successionem. *Loccen*.

§ 28 *Dum Bessus perducitur*] Editiones, *tum Bessus producitur*, pessime. *Modius*. *Tum Bessus perducitur*]

Bessus ad regem perducitur infra VII. 5. 36. cum jam agmen pervenisset ad Tanaim amnem: nulla igitur caussa est, cur per hanc glossam interveniat rebus Branchidarum. Qui autem *Tum* in *Cum* mutant, mentem Auctoris in alienum sensum transferunt. *Freinsh*.

Branchidæ] Branchidæ, cum Miletum transirent, templum, quod Didymaon appellatur, in gratiam Xerxis violarunt: quo nomine pœnam veriti, demigrantes in Asiam longius Branchidas oppidum condidere, quod veteris odio flagitii rerum potius Alexander, solo exæquavit. *Popma*. *Branchidæ*] Strabo lib. XI. testis: 'Circa hæc loca cum etiam Branchidarum urbem excidisse, quos eo Xerxes collocarat, ultro cum a patria secutos, quod pecuniam Dei in Didymis et donaria prodidissent: at Alexandrum sacrilegia eorum et proditio-nem abominatum, urbem delevisse.' Callisthenes apud Strab. lib. XVII. 'Cum Apollo Branchidarum oraculum deseruisset, ab eo tempore quo templum a Branchidis Xerxem sequentibus spoliatum fuit, et fons defecisset.' Idem Strabo lib. XIV. 'Post Posidonium, seu Neptunium, Milesiorum deinceps est oraculum Didymeï Apollinis in Branchidis sursum versus octodecim stadia. Incensum est a Xerxe, ut et alia omnia templa præter Ephesium. Branchidæ cum fugienti Persæ thesauros Dei tradidissent, una abiverunt, ne pœnas cogerentur dare sacrilegii et proditio-nis. Postea temporis Milesii templum omnium maximum construxerunt, quod ob magnitudinem sine culmine mansit: nam ambitus delubri pagi amplitudinem æquat: estque intus et extra lucus pretiosus: alia delubra oraculum et sacra continent. Ibi fabulæ Branchum fuisse dicunt, et amorem Apollinis. Ornatum est templum donariis antiquarum gentium sumptuosissime.' *Rade-*

rus. Fuerunt autem hi Branchidæ non populus aliquis, aut civitas, sed familia Milesia, cui creditum erat templi illius sacerdotium, ut Paphii Cinyradibus, apud Tacit. H. II. 3. 3. ita dicta a Brancho generis auctore. Strab. lib. IX. ubi de Delphis, et cæde Pyrrhi: 'Hujus Machærei de stirpe postea natum ferunt Branchum, qui templo apud Didyma præfuit.' Inde templum hoc Statius Theb. VIII. 198. vocat 'intonsi penetralia Branchi.' Et Theb. III. 478. 'patrioque æqualis honori Branchus.' Plura de eo Cæll. Rhodig. A. L. IV. 23. His ergo, et, ut facile colligitur, clientibus et servitiis eorum sedem ultra Oxum attribuit Xerxes, quorum posterio deinceps aucti, in parvuli oppidi frequentiam excreverunt. *Freinsh.*

Jussu Xerxis] Qui idem etiam ceteris Græcis mandavit, ut patria tradita, meliores terras præbiturum sequerentur. Herodotum vide. Item ex Bæotia traduxit nonnullos, de quibus Diodor. XVII. 110. Ejusmodi translationes gentium plures leguntur. Sic enim Philippum Justinus VII. 5. 7. ait, 'populos et urbes, ut illi vel replenda vel derelinquenda quæque loca videbantur, ad libidinem suam transtulisse:' quo loco plura ejus generis exempla notavit Aman-tiss. Socer. quibus adde Eusebium de Ocho, qui Iudæos ita transtulerit: sicut prius eorundem partem Theg-lat-phalasar IV. Reg. 15. 29. et Herodotum V. 15. et Pæonas. et VI. 119. de Dario, qui Erythræos. *Freinshemius.*

Didymeon] Rescribe *Didymæon*, quamvis apud Strabonem lib. XIV. etiam Ἀπόλλωνος Διδυμῆος legatur ab recto Ἀπόλλων Διδυμῆος, Apollo *Didymeus*. Becanus Goropius rursus exoticam adfert Didymæi vocis originem, quam Noacho attribuit, multisque paginas de Didymæo, et Brancho, et Phileasio disputat in Francicis, et aliis. Ceterum cur Apollo *Di-*

dymæus sit appellatus, docet Macrobius Saturnal. I. 17. 'Ἀπόλλωνα Διδυμᾶον vocant, quod geminam speciem sui numinis præfert ipse, illuminando formandoque lunam. Et enim ex uno fonte lucis, gemino sidere spatia diei et noctis illustrat. Unde et Romani solem sub nomine et specie Jani, Didymæi Apollinis appellatione venerantur.' Est mentio hujus Apollinis apud Sozomenum Hist. Eccles. I. 7. et 17. Arnobium post pr. lib. VI. Apulei. lib. V. Lactantium Firmian. de Vera Sapient. IV. 13. ubi exstat de Christo oraculum, quis fuerit. Est et apud Orpheum in Apollinis suffimento manna, mentio Didymeos: Βάκχιε, καὶ Διδυμεῦ ἐκέρχε, λοξία ἄγνέ. Idem et Branchum et Miletum laudat in Argonauticis paullo post principium. *Raderus.* Nos *Didymeon* scripsimus, *Διδυμῆον*, qua terminatione finire solent ædificiorum vocabula, a propriis nominibus appellationem habentia; ut ab Ἀχιλλεύς Ἀχιλλεῖον, apud Plin. V. 12. et alia multa, quæ refero in Ind. sic a *Διδυμῆος*, quomodo præter alios et Origeni sine lib. I. contra Celsum vocatur, *Διδυμῆον*. Ergo sic scribitur in Appiani Syriaca: ubi de oraculo Nicatori Selenco reddito. apud Sueton. Calig. 21. 4. 'Destinaverat, &c. Miletī Didymeum peragere.' Miletī dixit, non quod in urbe esset, sed in ditione ejus, et territorio, ἐν τῇ Μιλησίῃ, ut loqueretur Herod. Sic igitur et Plutarch. intellige in cap. 27. De his qui sero puniuntur a numine. Unius enim fere diei itinere ab urbe collocat Plin. V. 29. 14. 'In Ionia primus sinus Basilicis, Posideum promontorium et oppidum, oraculum Branchidarum appellatum, nunc Didymæi Apollinis, a litore stadiorum viginti; et inde centum octoginta Miletus.' Ubi simul explicantur illa Strabonis supra relata sursum versus circiter *XIIX. stadia*. Strabo scripsit, ἀναβάντι, ad-

scendenti: id Plinio est ‘a litore.’ notum enim τὰ ἄνω Græcis esse, quæ recedunt a mari introrsus terram, ut contra τὰ κάτω, quæ vergunt ad mare. Porro nescio quam ob causam, cum hunc Curtii locum in suas Enneades conjiceret Sabellicus, *Didymaonis templum* scripsit, quasi *Didymaon* Dei nomen esset. Scimus quidem quid sint Didymaones, sed huc pertinere non arbitramur. Id ergo templum, ut vidimus, non uno nomine innotuit. Plinius et ex eo Mela i. 17. ‘Branchidarum’ appellationem vetustiorum fuisse scribunt; ‘Didymæi Apollinis’ recentem. ‘Didymæa limina’ vocat Statius Theb. viii. 199. Lucianus de eo loquens, contentus est ‘Branchidas’ appellare, post pr. Pseudomantis: quomodo et Herodotus i. 46. et 157. quem valde miror de isto sacrilegio, et transiectis Branchidis tacuisse. A Persis tantummodo vastatum scribit vi. 19. Videtur autem locus ubi Branchidæ templumque fuerunt, quamquam a sacerdotibus vulgo nominaretur, vero nomine ‘Didyma’ fuisse dictus. Ita certe Stephanns. Sed et Herodotus, ἱερὸν τὸ ἐν Διδύμοισι vocat: et Strabo lib. ix. *templo apud Didyma*, et alibi etiam Didyma, ut loci ejus nomen profert. Imo Pausanias lib. ii. diserte τὸν ἐν Διδύμοις τοῖς Μιλησίων Ἀπόλλωνα a Canacho Sicyonio fabricatum refert: et lib. v. iterum ‘in Didymis Milesiorum’ aram sanguine victimarum ab Hercule exstructam. Sed et Froben. hoc loco sic edidit: *Didyma*. Ab iis igitur Didymis videtur appellatus fuisse Deaster ille ‘Didymæus,’ sive ‘Didymens,’ ut vulgo solebant a loco vocari, ubi colebantur. Magnam autem ejus dignationem postea quoque fuisse constat ex Plinio vi. 16. f. ubi Demonax Herculis, Liberi, et Alexandri terminis superatis, ‘aras Apollini Didymæo statuit:’ unde forte conjici possit Demonactis patria. Deinde ex

Ulpiano tit. xx. ubi scribit ‘Apollinem Didymæum,’ cum paucis aliis diis, quibus SCTis aut Principum Constitunt. id beneficii concessum erat, heredem posse scribi. Quamquam oraculum illud, cum multis aliis, quæ ibi nominantur, adventu Christi conticuerit, ut refert Nazianzenus in Carm. ad Nemesium sub finem. *Freinsh.*

§ 29 *Externo sermone*] Adhuc editiones, *paullatim a domestico externoque sermone degeneres*, non recte ad sententiam. *Modius.*

Militarent] *Militabant* dicerent alii. *Raderus. Militarent*] Sic rectius quam *militabant*; loquitur enim tamquam ex verbis regis, convocate Milesios qui militant mihi: quæ referens aliter vix recte narret, quam, *jussit, ut qui militarent, &c.* *Freinsh.* Scribo, *militabant*, vel *militarant*. *Scheffer.*

§ 30 *Milesii gerebant*] Ita sine dubio legendum esset; etiamsi non addiceret Bong. i. ex Ms. codicibus. Sequitur ergo statim, *His sive, &c. mallent*; ut sentias sermonem esse de pluribus. *Freinsh.*

Proditionis ergo] Et interpunctio hæc, et scriptio a me sunt. Vulgo erat, *Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem. Proditis ergo sive injuriæ.* In membranis quibusdam, *Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentes proditis ergo: his sive, &c.* Vides quam non longe a lectione, quam libri veteres referebant, recesserim, et tamen, quod sine jactatione liceat, recte locum emendavi. *Modius. Proditis ergo*] Milesiis puta; hos enim, vel potius thesauros templi apud eos prodiderunt; sed cogitandum, an non scripserit Noster, distinxeritque, *Vetus odium Milesii gerebant in Branchidarum gentem proditi: ergo sive injuriæ, &c.* *Scheffer.*

Liberum arbitrium] Ita etiam Livius xxxii. 37. ‘Quinctio liberum arbitrium pacis ac belli permissum.’ Et xxxvii. 1. ‘Senatui liberum de

se arbitrium permetterent,' ut non sit, quod in epitheto tautologiam metuas. *Cellar.*

§ 31 *Occurrentibus, Brancidas*] Servavi, quod in membranis reppereram. Alioqui potest etiam legi, *Postero die occurrentes Brancidas secum procedere jubet*; vel, *postero die occurrentibus Brancidis secum procedere jubet*. *Modius.* *Occurrentibus*] Militibus Alexandri Milesiis ad audiendam regis sententiam. *Raderus.*

§ 33 *Supplicum velamentis*] Membranæ, nec commercio linguæ, aut supplicio, quomodo si legatur, illud supplicio valebit supplicatione, precibus, uti eo Sallustius lobenter utitur. Sed nos sane, quia proba est lectio excussa, et sequitur *precibusque*, nihil, si sapere volumus, mutandum censebimus. *Plantus*: 'Postridie in castra ex urbe ad nos veniunt flentes principes. Velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.' *Virgil.* 'Velati ramis oleæ veniamque rogantes.' *Modius.* Velamenta quoque et infulæ in habitu supplicum erant: *Livius* xxv. 25. 'Legati cum infulis et velamentis venerunt, precantes ut cædibus et incendiis parceretur.' *Tacitus* Hist. i. 66. 'Velamenta et infulas præferentes flexere militum animos.' Et iii. 31. 'Mox velamenta et infulas pro muris ostentant.' *Cellar.*

Ut dejicerent] Glossema teneo, *ut dejicerent*; quo quid opus, cum alias et sententia, et oratio plena? Superfluit omnino hoc, quod tamen si glossa non est, vide an cum præcedentibus levi correctione sic nectendum: *illi iermes passim trucidantur, nec aut commercio linguæ aut supplicum velamentis precibusque inhiberi crudelitas potest: qui tandem ut dejicerent, fundamenta murorum ab imo moliantur, ne quod urbis vestigium exstaret.* Cum homines crudelitati deficerent, in tecta urbis et mœnia, lucos denique et humum ipsam sævierunt. *Acidalius.* *Ut dejicerent*] *Acidalius* tanquam glos-

sema inducenda putat. Nec ego aliter existimo. *Raderus.* *Ut dejicerent*] Hoc pro glossema habent *Acidalius* et *Raderus*; me non offendit: sic enim construo: *Tandem, ut dejicerent fundamenta murorum, ab imo* (ea scilicet) *moliantur.* Ut ne fundamenta quidem urbis supressent, adeoque tota solo æquaretur, ea fundamenta ab imo moliantur: plano, ni fallor, sensu. *Freinsh.* Leg. *disjicerent*, vel forte *disjecturi.* *Heinsius.*

§ 34 *Nec mora quoque lucos*] Typographicum hoc quoque niendum, nec amplius opinabar: cum in aliis reperi omnibus eodem scriptum modo, nisi quod particulam transponebant, *lucos quoque sacros*, quod plane rectius, si reliqua scriptura recta; quam suspectam facit et hoc ipsum *quoque*, et magis illud *nec mora ποιητικώτερον* emendo vero, *nemora quoque lucosque sacros*, quod ita se probat ipsum, ut nec verbulo sit probandum. *Acidalius.* Recte emendavit *Acidalius*, agnovi *Curtium*, et restitui. *Freinsh.*

§ 35 *Justa ultio*] Incusat ergo hoc Alexandri factum. 'Nec sane et qui maxime Alexandrum admirantur et amant, ex quorum numero nos quoque sumus, laudare solent,' ait *Timo* apud *Plutarch.* cap. 27. De his qui sero a numine puniuntur: ipse tamen velut excusare videtur, quod æquum sit, ut bonorum posteris bene esse, sic malorum male. Sed ut pœna in malorum posteros justa esset, (et certe esse divinis literis approbatur) non ideo statim quis eam juste exigeret: hanc magis quam eodem loco *Agathocles*, qui 'subsannans *Corcyraeos*, quærentes cur ipsorum insulam popularetur, respondit: Quia mehercle majores vestri *Ulyssem* hospitio exceperunt: et *Ithacensibus* itidem expostulantibus, quod milites ipsius eorum oves auferrent, At vester, inquit, rex, cum ad nos venisset, præterea etiam excæcavit pastorem.' Ita supra ex *Gemisto* de *Paropami-*

sadis audivimus, eos post tot sæcula injurias ab Alexandro illatas, in Peloponnesiis ulcisci voluisse. Sic etiam usitatissimum est, et in omnibus fere Curtianis concionibus observatum, instigari exercitus in mutuum perniciem, commemorandis majorum injuriis: at si quæ interim beneficia intervenere, altum de his silentium est, ne forte remittat furor, et vindictæ cupido. Similis ultionis specimen idem Alexander edidit incensa Persarum regia: de quo facto quid alii, quid ipse postea senserit, supra ad v. 6. 1. Sic idem Tyrios adfixit cruci, propter majorum scelus, si fides Justino XVIII. 3. 18. Vide Gentil. de Jure Belli p. 195. Apud Sallust. H. 1. 2. 5. vituperatur Sulla, 'qui solus omnium, post memoriam hominum, supplicia in postfuturos composuit.' De qua re vide insignem locum Dionysii Halicarn. lib. VIII. 92. *Freinsh.*

Adeo. Xerxi] *Ideo et Xerxi* membranæ. *Modius.* Vide Cl. Burmann. ad Phædr. I. 4. 7. *Snak.*

§ 36 *Tanaim*] Plinius VI. 16. 8. 'Fini omnium eorum ductus ab illa parte terrarum, includente flumine Jaxarte, quod Scythæ Silyn vocant: Alexander militesque ejus Tanaim putavere esse.' Atque idem fere Strabo lib. XI. et Arrianus III. 6. 15. ubi hunc 'Alexandri Tanaim alio nomine Orxantem a finitimis barbaris appellari Aristobulus dicit,' eumque e Caucasio oriri; ubi itidem Alexandrinum Caucasum, hoc est, Paropamisum montem, intelliges. 'Orexartem' appellat Plutarchus Alex. cap. 80. quem pro Tanai Macedones habuerint. Quidam apud Stephanum, in *Távαις*, 'Jaxartem,' alii longius, opinor, a vero discedentes, 'Acésinem.' Esse vero eundem, quem hodie *Rha* vocant, inter alios et Volaterranus affirmat lib. XIII. Anthropologiæ, ubi de Alexandro agit; et Bonfin. a pr. Hist. Ungar. *Freinsh.*

Ad Tanaim] Jaxartem, ut semel et iterum diximus ad VII. 4. Quod enim Mæotim, quæ Tanaim haurit, et Caspium mare conjungi veteres putarunt, ut ex Strabone ad cap. 7. mox adnotabimus; fluvios etiam majores, in utrumque se infundentes, pro uno habuerunt. *Cellar.*

§ 37 *Et hoc solatio*] Forte *sed hoc solatio.* Heinsius.

§ 38 *Persolvisti. Ibi*] Nihil proclivius fuerat emendare *persolvisti tibi. Ille facinus, &c.* Ipse, invaso regno, et nomine regis assumpto, mercedem sibi eam parricidii persolverat. *Acidalius. Persolvisti tibi*] In mercedem sceleris tibi regium nomen sumsisti. Ceterum *tibi* pro vulgari *ibi*, distinctione paullo transmotâ, ex Acidalii ingenio est. *Cellar.* Recte Acidalius *persolvisti tibi. Ille.* Heinsius.

§ 39 *Usurpare*] Bongarsius malebat *usurpasse*; idque præsentî Bessi conditioni videatur aptius. *Freinsh.* Id tamen non inusitatum Latinis, ut præsentî tempore efferant rem præteritam, docebit consummatissimus J. Fr. Gronovius Observat. IV. 20. *Snak.*

Qui si] Forte *quod si cessasset.* Heinsius.

§ 40 *Oxyatrem*] Sic quidam impressi codicēs, quomodo etiam Arrianus; alii *Oxatrem* habent. Plutarchus in Alexandro *Exatrem* vocat. *Popma.*

Auribus] De aurium mutilatione supr. v. 5. 6. dictum. Non autem est dubium in hoc tam vario tanque exquisito Bessi supplicio respexisse Alexandrum id, quod apud Justin. XI. 15. monuisse scribitur deficiens jam Darius: 'Quod ad ultionem pertineat, jam non suam, sed exempli, communemque omnium regum esse causam, quam negligere, illi et indecorum et periculosum esse: quippe cum in altero justitiæ ejus, in altero etiam utilitatis causâ versetur.' Ubi Berneggerus. Mutilationem autem

membrorum etiam in Besso non probat Arrian. iv. 2. barbari moris eam esse judicans. *Freinsh.*

Sagittis configerent] Diodor. xvii. 83. refert, cum in Bessum Oxathres Darii frater et consanguinei ejus omnia contumeliarum et cruciatu generis exercuissent, minutatim etiam corpus ejus concidisse, et membrorum frustra fundis in partes varias projecisse. Arrian. iv. 2. Bessum prius auribus naribusque mutilatum, deinde capitali supplicio affectum. Plutarchus cap. 48. narrat, Bessum reclinatis duabus arboribus Alexandri jussu alligatum, ut ad naturalem statum valido cum impetu redente utraque, ille in diversa avelleretur. *Popma.*

§ 41 *Ab alio melius*] Vox *melius* a libris veteribus est. *Modius.*

Certo ictu] A peritia sagittandi laudatur et Domitianus apud Sueton. 19. 2. Theodoricus apud Sidon. Epist. 1. 2. Commodus apud Herodian. Philoctetes apud Homer. Iliad. B. 718. ubi Eustath. et Dictym Cretens. princ. lib. iii. Gratianus apud Anson. in Panegyrico, Victor, et Paul. Diaconum. Honorius apud Claudian. in iv. Consol. ejus, vs. 528. Mopsus Saguntinus apud Silium, Hormisda apud Zonaram tom. 3. aliique plurimi quos producit Zwingerus Theatri vol. ii. lib. v. p. 393. *Freinsh.*

Aves] Intellige volantes, quomodo Harpyias interceptisse Hercules fingitur. Ita Enrytion, 'Plaudentem nigra figit sub nube columbam,' apud Virgil. Æn. v. 516. quod expressum ex Homero Iliad. Ψ. 874. *Freinsh.*

§ 42 *Celebri usu*] Apud Persas enim 'publice instituta erant jaculandi sagittandique certamina.' Xenoph. lib. 1. Cyropæd. et Herod. 1. 136. 'Liberos suos a quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus tantum instituunt, equitare, arcu sagittas excutere, vera loqui.' Quod sa-

gittandi studium, ut pleraque alia, ex Persarum institutis hausere Parthi, de quibus Justin. xli. 2. 5. *Freinsh.*

Tamen ingens] Sigebergensis Codex, *tum ingens*, quod aliam sententiam efficeret, sed omnino non nimis veram. Quando enim, aut apud quos fuit celebrior ars destinata certo ictu ferendi, quam tum apud Persas? *Modius.*

§ 43 *Eo loco*] Amabant enim homines injuriam passo ita exhibere solatium; eoque respiciebat Sophocles sub fin. Electræ, ubi introducit Ægisthum atque Orestem ita verbigerantes: 'Æg. Quid attinet in domum me duci? nam si honestum est Quod agitis, cur tenebris opus est? quin statim interficis? OR. Ne impera, sed vade ad eum locum, ubi interfecisti Patrem meum, ut ibidem et tu cadas.' Hæc ex Grutero ad ista Sueton. Galba 20. 9. caput Galbæ, 'eo loco, ubi jussu Galbæ animadversum in patronum fuerat, abjecit.' Pharnuches excusns ab equo, jussit 'abducto in locum, ubi dominum straverat, crura cum genibus abscindi.' Herodot. vii. 88. Sic etiam 'famosos latrones in his locis, ubi grassati sunt, furca figendos, compluribus placuit; ut et conspectu deterreantur alii ab iisdem facinoribus, et solatio sit cognatis et adfinibus interemptorum eodem loco pœna reddita, in quo latrones homicidia fecissent.' l. 28. § pen. de Pœnis. Idem etiam divinam justitiam aliquoties observasse, non ethnica modo exempla sunt, falsis tamen numinibus tributa; sed et fida certaque alia. Ita Turullium in Co insula, ubi in luco Æsculapii arbores sacras ceciderat, interfectum Dio lib. li. notat. Val. Max. 1. 1. 19. etiam in ipso luco interemptum scribit. 'Appio Claudio consule, Pop. Rom. non ab hostibus, sed a Diis ipsis superatus est, quorum auspicia contempserat: ibi statim classe demersa, ubi ille præcipitari pullos jusserat, quod pugnare ab his

vetaretur.' Florus II. 2. 29. ad quem similia quædam notavimus. *Freinsh.*

CAP. VI. § 2 *Viginti*] Arrianus sub fin. lib. III. triginta millia numeravit. *Raderus.*

§ 3 *Sagitta ictus*] Plutarch. de Fort. Alex. II. 21. hoc vulnus miris modis auget. 'In Maracandis,' inquit, 'sagitta crus vulneratus, ita ut a tibie radio fractum os dissiliret.' In Græco est pro Maracandis ἐν Μαλακοῖς, in *Mallis*, sed *Malli* et *Oxydracæ* procul absunt a Maracandis. *Malli* apud Indos sunt. Maracanda regio est Sogdianorum. Interpret ergo verior quam Plutarchus, sed verba auctoris erant ponenda: in ora vero notandus error, et Maracanda nominanda. In primo de Fortuna cap. 2. gentem 'Maracadartas' appellat: 'Apud Maracadartas,' inquit, 'sagitta suræ osse diffisso defunctus sum.' *Raderus.*

§ 4 *Subductus ex acie*] Addunt vulgati libri rex. *Modius.*

§ 5 *Legatos*] Ab ejusmodi enim hominibus legatos admitti posse, hoc exemplo probat *Paschal. de Legat. cap. 12.* additis etiam rationibus. *Freinsh.*

§ 6 *Illi jussi considerare*] Indigni credo visi latronum legati, qui assidere juberentur, ei, nescio cui, qui *conspicere* mutabat, et ad vulnus trahebat. Enimvero solemne illud, ut quibuscumque legatis is honor haberetur. Infra item barbari Scythæ, 'Admissi in tabernaculum jussique considerare, in vultu regis defixerant oculos.' *Acidalius.*

Cognito vulnere ipsius; cujus si auctorem reperissent dedituros fuisse] Hæc omnia in membranis non erant, legabaturque in iisdem, *vulnere illius, pro virtute illius;* sed mihi, quin illa Curtii sint, et istud adulterinum, dubium non est. *Modius.*

§ 8 *Lectica*] De *Lecticis* late *Lipsius Elector. I. 14.* et *Marcell. Do-*

nat. in Sueton. August. cap. 78. Freinsh.

Pedites cum saucios] *Vulgati* voce auctius legunt, *Pedites contra cum:* in membranis totus locus ita perscriptus: *Pedites cum saucios commilitones ipse gestare assuevisset, &c.* Sed hoc ita aperte falsum est, ut a me refulari non debeat. *Modius.*

§ 10 *Maracanda*] Regiam Sogdianorum. Arrian. III. 6. 15. Apud Strabon. lib. XI. mendose scriptum est Παράκανθα: vetus enim codex Παράκανθα habet, quamvis nec ipse satis emendatus, cum Παράκανθα, non Παράκανθα legendum sit. Variat tamen etiam apud Arrianum calamus, qui modo 'Paracada,' (ut IV. 1. 15.) modo IV. 1. 25. 'Maracanda' scripsit. Plutarchus constanter 'Maracanda.' *Raderus.* In quibusdam Codic. urbs hæc *Marupenta* vocatur, quali usum fuisse apparet Bonfinium, cum Decad. I. lib. I. Rer. Ungar. conscriberet, et *Sabellicus Ennead. IV. 5.* Unde videtur in Plinii codicibus natus error, quem deinde et Soliniani receperint. Plinius VI. 16. 7. 'Ultra Sogdiani, oppidum Panda.' Vides enim oppidum præcipuum fuisse Maracanda, præsertim post dirutam Cyropolim. *Freinsh.*

Illinc cingitur] Editiones, nullo cingitur muro. Tu vide quid et cui credas. *Modius.* Prorsus ineptum *illinc,* quod a *Modio:* notante eodem tamen, alias legi *nullo.* Sed tu, inquit, vide quid et cui credas. Mallem diserte monuisset, cui credendum: per me enim adhuc fluctuo: nisi si ex *illinc,* quæ membranarum lectio, faciendum *illius,* quo nihil facilius, affinitatem literarum contemplanti. Sensus ipse etiam expeditus: Arcem intra urbis ipsius munimenta comprehensam: quod verum non præsto tamen, et defugio auctoritatem, quæ mihi aliunde nulla. *Acidalius.* Malo *Acidalii illius.* *Raderus.* *Nullo muro*]

Contenta naturali loci munitione. Modius tamen pro nullo in suis lib. reperit *illinc*, unde Acidalius faciebat *illius*, approbante Radero. *Freinsh.* Forte, *arx alio cingitur muro*. Hein-sius.

§ 11 *Aviorum Scytharum*] Alii hic legunt *Aulorum*, alii *Albiorum*; sed rectum videtur *Abiorum*, sen *Aviorum*. Arrian. lib. III. 'Αφικνοῦνται παρ' Ἀλέξανδρον πρέσβεις παρὰ τε Σκυθῶν, τῶν Ἀβίων καλουμένων, οὓς καὶ Ὀμηρος δικαιοτάτους ἀνθρώπων εἰπὼν ἐν τῇ ποιήσει, ἐπηρεσεν. Versus autem quibus Homerus hoc dicit hi sunt, Ἀγανούς ἱππημόλγους, Γλακτοφάγους, Ἀβίους τε δικαιοτάτους ἀνθρώπους. Vide etiam Strabonem lib. VII. *Modius*. *Abiorum*] Hos cum *justissimos barbarorum* vocat Curtius, respexit ad Homerum Iliad. XIII. 6. sic et Arrianus IV. 1. 1. 'quos et Homerus justissimos mortaliū appellans, in suo opere laudat: 'quem cum Eustathio videbis, multa enim hic de Abiis. Observandum etiam quod recte Casaubonus ad Strabon. lib. VII. pag. 112. animadvertit, Abios, Arriano, Curtio, Ammiano nomen proprium videri, non epitheton, quemadmodum etiam Ἀγανούς, Hesychio teste. Proinde interpretem Homeri Latinum, Abios non recte vertisse arbitror *longævos*, quamvis etiam Eustathius in quibusdam ita Græcis intellectam vocem moneat. Ceterum Latini hos Scythas nunc *Abios* nunc *Avios* appellant, propter vicinitatem *b* et *v* literarum. De his Strabo lib. VII. copiose disputat: Justinus II. 2. 5. eosdem, quamvis communi Scytharum nomine comprehensos paucis describit. Ex *Locenio* et *Radero*. Glareanus suspicabatur legendum *Albanorum*, cum esset scriptum *Aulorum*, (quomodo et *Sabellicus* legit) ut fit *i* litera in *l* transeunte, continuata cum puncto lineola. Aldus edidit, *Albiorum*, unde ingeniose Bongarsius, *Olbiorum*. Ipsi

tamen illi viri potius ad ulteriorem inquisitionem cogitationes suas annotaverant, quam ut penitus ita sentire crederentur. *Freinsh.* Incerta horum sedes Europæis conjungit Strabo lib. VII. Ptolemæus VI. 16. extra Imaum locat. Ammian. XXIII. 25. sub aquilone ponit, contra gentes quas Oxus alluit. *Cellar.*

§ 12 *Penidam*] Legendum puto *Menidam*, quem Arrianus et Curtius unum ex Alexandri amicis et ducibus fuisse tradunt, cujus et Curtius libro quarto sæpe meminit. *Popma.* Ego posteriorem quoque vocem *quemdam* delerim; est enim corrupta ex nomine ejus prætoris, et pro varia lectione adpicta; quod prope certo constat ex Aventino lib. I. qui Curtiana verba de suis nationibus interpretatus, ait Alexandrum 'misisse ad Germanos finitimosque quemdam ex amicis, qui denuntiaret, ne Tanaim atque Histrum amnes (nam et hoc addit de suo) injussu Regis transirent,' &c. Bonfin. lib. I. Dec. 1. 'Penindam' vocat. Sed hic idem cur infra VIII. 1. 7. 'Berdes' vocatur? Nec enim de alio ibi potest esse sermo: et omnia probe considerata non permittunt, ut mox, pro *eidem mandatum*, legamus *Berdi mandatum*; an potius ille locus hinc emendandus? *Freinsh.*

Ne Tanain] Fere ubivis amnes quoque cujusque regionis termini. Tacitus I. 9. 5. 'Mari Oceano, aut amnibus longinquis septum imperium.' Fit id aut natura, vel mutuo consensu. Hujus meminit Diodor. XII. 83. et XVI. 83. Polyb. Excerpt. Legat. I. 4. princ. Tacit. XI. 10. 3. et XV. 17. 3. Alterius mentio, apud Herodot. VI. 108. Polyb. XV. 6. Julianum Apostatam in Cæsaribus, ubi fatur Octavianus. Ex quibus intelligimus, cur Alex. Magnus legatum miserit ad Scythas Europæos, 'qui denuntiaret eis, ne Tanaim,' &c. Voluit enim, abstinerent terris Macedonum. Hunc

ad morem respexit Spartianus in Hadriano cap. 12. f. 'In plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus, sed limitibus dividuntur; stipitibus magnis, in modum muralis sepi funditus jactis ac connexis, barbaros separavit.' Allusit et istis Plutarch. in Vita P. Æmilii cap. 7. 'Hujus temporis fratres et cognati, nisi regionibus, fluminibus, murorum divortiis distinxerint communia, et multum inter se spatii interjecerint, non cessant a mutuis contentionibus.' Hæc Gruterus ad ista Livii 1. 3. 5. 'Pax ita convenerat, ut Etruscis Latinisque fluvius Albula, quem nunc Tiberim vocant, finis esset.' Quibus adde Tacit. pr. Germaniæ, Senec. Præfat. Natur. Quæst. Florum iv. 12. 61. Arrianum vi. 3. 6. *Freinsh.* Verus quidem Tanais Scythas Enropæos discernit ab Asiaticis; non autem urbs, quæ hic 'super ripam Tanais condenda' dicitur, in illius, sed Jaxartis ora fuit, qui longius abest ab Europa. Conjungunt tamen et confundunt rerum Macedonicarum scriptores, 'ut etiam fama jactaret, istas etiam partes fuisse ab Alexandro subactas.' *Cellar.*

Super Bosphoro incolunt] Bona, et si vis amplius optima lectio: nec hilo deterior alia tamen, *qui super Bosphorum colunt.* Sic infra viii. 1. 7. 'Scythas super Bosphorum colentes.' *Acidalius.*

§ 13 *Condendæ urbis sedem*] Præsto legendum, ut excusum est, vulgo autem erat, *Condendæ urbis sedem super ripam Tanais eligeret, claustrum etiam perdomituro, quos deinde adire decreverat.* Quæ vitiosissima constitui, et emendari potuisse existimabat Glareanus, si legeretur, *claustro etiam perdomiturus, quos deinde adire decreverat.* Sed ignorent mihi boni viri manes, si nihil conjectura hac ejus actum pronuncio. mihi illuxit faciem ad veram lectionem Arrianus lib. iv. Ἀὐτὸς δὲ πρὸς τῇ Τανάϊδι ποταμῷ ἐπενόει πόλιν

οἰκίσαι. *Modius.* Optime *Modius*, quem leviter in partem etiam juvo, dividens τὸ etiam, ut fiat *et jam.* *Acidali.* *Condendæ urbis*] *Lego, Cond. urbi scdem.* s ex sequenti voce ascitum. Sic supra vii. 3. 23. 'Condendæ in radicibus montis urbi sedes electa est.' *Gronovius.* Idem mihi fuerat visum. Sane sæpissime accidit ut ex antecedentibus sequentibusque verbis aliqua adsiantur, quod profectum credo ex more dictandi. *Freinsh.*

Eligerat] Ita recte: quamquam *Impressi fere eligeret*: patet hoc ex seq. *consilium distulit*; hoc est, urbis condendæ, quæ demum etiam conditur infra vii. 6. 25. At exploratoris, sive, ut ipse appellabat, legati mittendi consilium non fuisse dilatum, cum ratio docet; tum etiam infra viii. 1. 37. evidenter probat. *Freinsh.*

Et jam perdom.] Hactenus editi, *etiam perdom.* Ego sic legendum ex sensu vidi, quomodo et dudum *Sebissium monuisse reperio, et diu ante Acidaliū.* *Freinsh.*

§ 14 *Coërcendo, qui novaverant*] Et hæc quoque emendatio non mala est, excusi libri habebant, *coërcendo eos, qui moverant res, &c.* flagitiosissime: eleganter autem hic ponitur *novandi* verbum absolute, ut apud Tacitum quoque ex emendatione V. Cl. mihi que in paucis cari J. Lipsii recte legitur, 'Marcum in Africa haud dubie turbantem Trebonius,' &c. *Modius.* *Coërc. qui novaverant res*] Non omisit Curtius voculam *res*, quæ addita in vulgatis. Infra x. 8. 1. 'Ni occupetur impotens animus, res novaturum: ipso ibi *Modio* sic emendante. Sed ita sumus quidam, quod placuit modo, displicet; quod displicuit, mox placet: utrumque se novitatis aut raritatis aliquid specie commendat. Sæpe phrasi hac usus Curtius, numquam aliter, nisi ut juncta suo verbo ea ipsa vox legatur: Ceterum nec *moverant* usque adeo malum: quomodo idem tamen ait flagitiosissime

scribi. *Acidal.* Quem miror tulisse voculas *coërcendo eos*, quæ ex seq. linea in hanc adscenderunt, nihilque juvant sensum, sed potius magnopere inquinant. *Freinsh.*

§ 16 *Cyropolim*] Caput regionis: Alio nomine *Cyreschata* dictam; ut contra Ptolemæum, qui duo nomina duas urbes putaverat, ostendit Salmasius in Solinum pag. 840. *Ælianus Hist. Anim. xvi. 3.* sibi persuadet urbem hanc ab Alexandro restitutam, ait enim in India nasci avem, quæ ab incolis Cyropoleos aliarumque urbium, quibus ibi colonos Alexander dederit, Græco nomine vocetur *Κεφάλων*. Quod autem Indiæ adscribit urbem Sogdianam, sen memoriæ lapsu facit; seu quod Indiæ nomen usque ad eas regiones extendi repererat. *Freinsh.*

Aliam urbem] Arrianns *iv. 1. 6.* Septem urbes in Sogdianis ordine expugnatas ait ab Alexandro. *Raderus.*

Corona] Lipsii Poliorcæt. *i. 4.* consule. Apud quem et descriptam in charta ejus imaginem cognosces. Apud Græcos non dissimile est τὸ σαγηνεύειν apud Herodot. lib. *vi.* et Platonem lib. *iii.* de Legibus. 'Urbem quasi sagena et indagine includere,' ut et Herodianus loquitur. *Idem.*

Puberes interficerentur] His et sequentibus admodum similia sunt ista Sallustii Jug. *91. 6.* de Capsa: 'Oppidum incensum: Numidæ puberes interfecti, alii omnes venundati: præda militibus divisa,' &c. et hæc Taciti *xiii. 39. 7.* de Volando castello: 'Capta escensu munimenta, omnesque puberes trucidati, &c. et imbelles vulgus sub corona venundatum: reliqua præda victoribus cessit.' Adde Polyæn. Strateg. *iv. 3. 30.* de Alexandro et Calthæis Sallust. Jug. *54. 4.* et *91. 6.* *Freinsh.*

In prædam cessere] In membranis vox cessere nulla erat. Non potest tamen sine sententiæ interimento abesse. Nisi totum locum aliter con-

stitnendam putemus. Ad quam rem mihi sane nunc otium deest. *Modius.* Placet Lectio Voss. 2. qui habet *victoribus*, nec id Curtio indignum. *vi. 11. 26.* 'Præmium regis occisi Asiam interfectores esse cessurum.' *x. 10. 20.* 'cessit Ægyptus Ptolemæo.' Et sic passim, ut hic convenientius, et pluralis numerus et tertius casus præeunte manuscripto. *Snak.*

§ 17 *Memaceni*] Nomen ignotum aliis Geographis et Historicis. *Cellar.*

Inexorabilem animum] Ita scripsi de conjectura, contra omnes libros, qui *exorabilem* referebant, quod ita sententiæ ratio postulare videretur. Quid enim esset, quod Alexandri clementiam in devictos iis laudaverit, quos non armis expugnare, sed deditione ditionis suæ facere cupiebant? an non hac re potius ad sustinendam fortiter obsidionem eos animarent? quippe qui persuasum haberent, sat cito tam misericordis victoris et lenis hostis potestati se permissuros, quum extrema omnia pro libertate fecissent? omnino igitur legendum, quemadmodum excusum est, hoc sensu: benevoli primum regis clementiam in deditos prædicando, mox ejusdem in devictos inexorabilem animum ostendendo, ad deditionem obsessos compellere tentasse, qui ab Alexandro missi erant. ac de hoc loco ita mihi videtur. *Modius.*

§ 18 *Nec de clementia*] Vulgo *potentia*, quod sane mihi se probare non potuit. *Modius.*

§ 19 *Ut ante dictum est*] Hoc vero dictum ante non est. Unus Craterus eo paullo ante mittebatur, *Alexander transfugurum defectione comperta, Craterum obsidere Cyropolin jubet.* Oblitus ergo sui Curtius tam cito? an et illos cum hoc una fuisse intelligere debemus? Expressisset: ita neque dubitare nobis, neque ipsum reprehendere liceret. At Arrianns lib. *iv.* de solo item Cratero testatur, qui

omnes omnium harum et plurium obsidiones urbium dilucidius et magis ex ordine describit, quas intricate quodammodo Curtius narrat et imperfecte, Diodorus autem præterit omnino. *Acidalius*. De his nihil ante dixerat, sed Cratero haud dubie *Perdiccam* et *Meleagrum* socios adiunxerat, quos inde avocatos ad *Memacenos* expugnandos adhibuit. *Raderus*. *Ut ante dictum est*] Quis non videt merito viros doctos conqueri, dissentaneam et intricatam hanc totam Curtii narrationem esse? quam magis etiam turbat *Explanator*, dum conatur explicare. Mihi prope constat lacunam esse in superioribus: omnia quidem prona et proclivia erunt, si sic expleas: *Itaque Meleagrum et Perdiccam in obsidione ejus relinquit: ipse cum reliquis profectus Crateri quoque copias suis jungit, Cyropolim (ut ante dictum est) obsidentes*. Similis fere res et oratio infra VIII. 10. 21. et 22. *Freinsl.* Quid est *jungit obsidentes*, et quando dixit *Meleagrum et Perdiccam* obsidere *Cyropolim*? Cratero supra datum fuit hoc negotium: quare suspicor scripsisse *Nostrium obsidenti*, hoc est, *Meleagro*. Natum autem esse vitium ex eo, quod s littera ex sequenti vocabulo huic adhæserit, factumque sit *obsidentis*, mox a correctore emendatum scilicet, mutatumque in *obsidentes*. Vnum repugnat emendationi huic, quod *Meleager* et *Perdiccas* jussi obsidere urbem *Memacenorum*. Itaque sequitur de *Alexandro* post occupatam *Cyropolim*, ad *Meleagrum* et *Perdiccam* redit. Itaque non est dubium, quin, post *obsidionem*, vel *jungit*, aliqua exciderint, quod et *Freinshemius* est suspicatus. *Scheffer*.

§ 20 *In quis et magnitudine*] Membranæ, quos et magnitudine animi et claritate rerum longe emicuisse. Editi libri, in quis et magnitudinem unimi, et claritatem rerum longe emicuisse crede-

bant: illud ferendum, hoc minime. *Modius*.

§ 21 *Diripere jussit delectos*] Iterum membranæ, *Itaque captam urbem diripi jussit. Deletæ Macedones haud injuria infestos ad Meleagrum, &c.* Quæ lectio aliquid monstri alere videtur: porro omnia hæc cum iis, quæ proxime et sequuntur et præcedunt, paullo intricatiora sunt; ita tamen, ut a lectore attento, et qui hic sit, facile intelligi queant, nobis certe otium non erat, ea paullo latius explicandi, sed nec promittit hoc notarum titulus. *Modius*. Forte *relictos*, pro *delectos*. At subesse aliud quid e membranis videtur, quas et *Modius* hic jure monstri suspectas habet. Eæ legunt: *Itaque captam urbem diripi jussit: deletæ Macedones haud injuria infestos, ad Meleagrum, &c.* Fallor, an conjectura emendationem tetigi? Certe sub ictu habere videor: *Itaque captam urbem diripi (aut, dirui) jussit. Deletu, Memacenis haud injuria infestus, ad Meleagrum et Perdiccam redit.* *Cyropoli* deleta, in quam ira magis, quam jure sævierat, ad *Meleagrum* et *Perdiccam* redit *Memacenos* obsidentes, quibus merito suo infestus erat ob interfectos equites, legatorum vicem a se præmissos, gentium jure violato. Hinc tamen illud sequatur, ipsum regem obsidioni et direptioni *Cyropoleos* præfuisse, quod ex reliqua narratione non apparet. *Arrianus* inter et præfuisse diserte scribit, atque ibi vulnus in cervice accepisse, quod ad hanc urbem *Curtius* refert. Sed ut ante dixi, et dissentanea, et intricata hæc tota Curtio narratio est; quod ante nos etiam *Modius* in parte observavit. *Acidalius*. Verba hæc, et ad *Mel.* et *Perd. redit*, alieno loco posita esse videntur, nec hic pertinere. *Loccen.* *Delectos Macedones*] *Locus* hic totus in gravi morbo cubat, quem an curaturus sim nescio, manum salutem cum *Acidalio* medicam adhibere

conabor. Ms. Constantiensis: *itaque captam urbem diripi jussit. Deletæ Macedones haud injuria infestos*. Eodem modo legit Modius in suis membran-
 nis. Editi omnes: *itaque captam urbem diripere jussit, deletos Macedones haud injuria infestos*. Sensus hujus scripturæ parum aptus, seu legas *deletæ*, seu *delectos*. Primum nulla causa cur Cyropoli essent infesti Macedones, nisi quod se fortiter defenderet, quod laudi potius quam indignationi erattribuendum. Deinde cur *deletæ* essent infesti? Itaque nec placet castigatio prima Acidalii, cum pro *delectos* scribit *relictos*. Melior altera est; *Itaque captam urbem diripi jussit. Deleta, Memacenis haud injuria infestus*. Vera et certa emendatio, quam res ipsa dictabat: hanc apud eum vide. Ceterum quod Modius et Acidalius intricatam et dissidentaneam totam hanc Curtii narrationem judicant; mihi secus videtur, si Curtius cum Curtio componatur: si cum Arriano, fateor Curtium dissentire non ab se ipso, sed ab Arriano. Arrianus lib. iv. omnia, quæ Curtius de Memacenis tradit, ad Cyropolitano refert. Curtius rem hoc ordine gestam exponit. Alexander Craterum ad Memacenos oppugnandos misit: eique Perdiccam et Meleagrum duces adjuuxit: ipse Cyropolim expugnandam sibi sumsit, cui omnino propter Cyrum conditorem, et ejus regis claritatem et memoriam parcere cupierat. Sed cum constanter urbem cives defenderent, Alexander illam expugnavit et delevit. Cyropoli deleta contulit se rursus ad Memacenos, quibus propter legatos occisos infestus erat: atque in illius (an illorum) oppugnatione saxo ictus grave vulnus accepit: nihilominus oppugnationem acris urgens per cuniculum tandem in urbem evasit, illamque captam et direptam evertit. Hæc narratio est elara et expedita, si locum illum ab

Acidaliio emendatum sequaris. Quod ad Craterum attinet, fieri potest, illum a Memacenis tantisper ad Cyropolitano evocatum, relictis interim in obsidione Memacenorum Perdicca et Meleagro, ad quos cum Cratero, post expugnatam et deletam Cyropolim, rediit. Ita Curtius tres duntaxat urbes in Sogdianis ab Alexandro expugnatos ostendit, primamque *ἀνώνυμον* corona captam, Cyropolim, et Memacenorum vi et virtute, omnesque tres deletas. Arrianus lib. iv. Memacenorum nullam facit mentionem, sed pro tribus septem enumerat urbes ab Alexandro expugnatas. *Raderus. Delectos Macedones*] Variant nonnihil libri scripti, *urbem diripi jussit. Deletæ Macedones haud injuria infestos, &c.* ex quibus Acidalius ingeniose: *dir. jussit. Deleta, Memacenis haud injuria infestus, ad Meleag. &c. redit*. Si tamen pondus aliquod nostræ conjecturæ, qua supra ad num. 19. quæ ibi deerant supplevimus, vulgata lectio extra vitium est. *Delectos Macedones diripere jussit Cyropolim, haud injuria infestos*, sive ob exantlatos in obsidione labores et pericula, sive ob scelus etiam Memacenorum: fieri enim solet, ut unius oppidi, immo singulorum interdum hominum facinora toti nationi imputentur: rediit autem ipse ad obsidionem Memacenorum, quam urbem supra num. 19. corona circumdederat; ideoque ad Meleagrum et Perdiccam, nempe quos ibi reliquerat. *Freinsh. Delectos*] Forte, *Deletæ Macedonas haud injuria ratus infestos*. Sed melius Acidalius, quem vide. *Heinsius*.

§ 22 *Fortius*] Desperatione scilicet veniæ, ob admissum facinus, quam ob causam inexpiabile bellum suscepturi, studebant illigare populares magno aliquo scelere, quod quasi vinculum illis foret mansuræ fidei. Vide quæ ad Florum i. 9. 1. d. observavi-
 mus. Sic apud eundem auctorem

iv. 12. 21. Germani 'viginti centurionibus incrematis, hoc velut sacramento sumpserant bellum. Hasdrubal omnes Rom. captivos occidit, ut cives desperata venia hosti alacrius resisterent.' Zonar. tom. II. ex Appiani Punico. Agrippinensibus has conditiones ferunt Germani: 'Romanos omnes, in finibus vestris, trucidetis, &c. Bona interfectorum in medium cedant, ne quis oculere quidquam, aut segregare causam suam possit.' Tacit. H. iv. 64. 5. Sic Aristides Græcis deserere Spartanos, et Atheniensibus parere volentibus, 'respondet, orationem ipsorum plenam esse necessitatis et æquitatis, ceterum ad fidei pignus opus esse facto, quod perpetratum sententiam mutare non esset permissurum multitudini.' Plutarch. in Aristide cap. 46. Freinsh.

Cervicæj] Plutarchus de Fortuna Alex. II. 21. in Hyrcania factum dicit, civitatem nullam exprimit: 'In Hyrcania,' inquit, 'oblæso lapide collo, quo ictu tenebris ob oculos offusis, ad dies multos cæcitatem timuit.' Raderus.

Oculis caligine confusis] Ita membranæ Colonienses. Sigebergenses, *Caligine oculis confusa*. Editi libri, *oculis caligine offusa*. Modius.

Erepto in eo] In hoc de fide membranarum addidi. Modius. Veteres codices nostri et Modii, in eo, ut apud Nasonem, 'merito Deus arsit in illa.' Heinsius.

§ 25 *Muro circumdedit*] Adde Arabian. iv. 1. 3. et 17. Justin. xii. 5. 12. Oros. iii. 18. Plinius vi. 16. 7. 'Ultra Sogdiani, oppidum Panda, (an Maracanda?) et in ultimis eorum finibus Alexandria, ab Alexandro magno conditum. Aræ ibi sunt ab Hercule ac Libero patre constitutæ, item Cyro et Semiramide atque Alexandro.' De istis aris copiosissime simul, et suo more eruditissime disserentem vide Salmasium ad Solini cap. 38.

nbi etiam notat hanc urbem videri eandem, quam Stephanus decimotertio loco recitat, quem corrigit, ut legatur: Τρισκαιδεκάτη ἐν Σακασήνῃ, ἣν παραρρεῖ ποταμὸς Ἰαζάρτης ut ita eadem esset cum illa, quam ex Ptolemæi lib. III. ad Tanaidis ripam conditam scripsit idem Stephanus, quem hic, et alibi ex una urbe duas facere observat. Scilicet erroris fons fuit geminata locorum appellatio, ut idem circa Tanain acciderit, quod supra de Cancaso notavimus: ut videlicet quod alterutri proprium est, invicem communicent. Bonfin. lib. I. Decad. 1. Urbem Alexandriam eam esse reputat, quam 'Exopolim' Ptolemæus appellat. Freinsh.

Alexandriam] Stephano decima octava est, cum falso Tanais coguomine, id est, super ripam Jaxartis. Eadem est Sogdianæ* Alexandria. Adl Holstenium. Cellar.

§ 26 *Decimo septimo die tecta quoque urbis*] Justinus scribit muri ædificationem septemdecim tantum dies occupasse: ille sic: 'Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanaim condidit, intra diem 17. muro 6000. passuum consummato, translatis eō trium civitatum populis, quas Tyrus condiderat.' Per trium civitatum populos forte intelligit Tripoleos incolas. Nam Tripolis a Tyro condita, at non Tyro sola, sed et Sidone et Arado, tribus illis urbibus, unde et Tripolis dicta. Strabo lib. xvi. Plin. v. 20. Urbis hujus mentio quoque lib. iv. Curtii. Loccen.

Militum] Nam milites, cum adhuc vigeret disciplina, his etiam operibus admovebant manus. Vide multa de ea re succincte tradentem Gruterum ad ista Livii I. 31. 6. 'Salubriora militiæ quam domi corpora.' et Lipsii Mil. Rom. v. 13. Statim pro qua munimenta; malum, quam mun.

§ 27 *Captivi*] Vide supra ad VII. 3. 23. *Idem*.

Posteri quoque nondum] Vulgo, *quorum posteri nunc quoque non apud eos tum longa ætate*, &c. Siculæ nugæ. *Modius*.

CAP. VII. § 1 *Rex Scytharum*] In hoc large falli puto virum alias eruditum et diligentissimum, qui in regno Scythico putat hunc Ateæ, quo cum nimirum Philippus bellavit, fuisse filium: quasi vero tota Scytharum gens, quæ tam late patebat, uni regi paruisset. Curtius cante addidit, 'cujus tum ultra Tanain imperium erat,' hoc est, ille ex regibus Scytharum, qui ibi locorum imperabat. Nam Ateas ille immensum quantum ab hoc terrarum tractu remotum imperium tennit. *Freinsh.* Reineccium putat, qui de his tomo 1. de Regno Scythico Asiatico, a pr. item tom. 2. in Regno Scythico Europæo. *Snak*.

Carthasim] Alius codex, *Carchasim*, cujus apud alios rerum scriptores, quod meminerim, nulla mentio: uti nec regis ipsius nomen exstat: ducis tamen Scytharum occisi nomen Satraces fuit apud Arrianum. *Raderus*.

§ 2 *Tanaïs*] Imo Jaxartes, ut docet Strabo lib. XI. Asiam autem et Europam medius interfuit Tanais, verus nimirum ille et antiquitus ita vocatus, non hic Alexandrinus. Gemini erroris exempla, ex confusione harum appellationum orti, sæpe jam notavimus: ex quibus et hæc, et si quæ porro occurrent, facile dijudicari poterunt. *Freinsh.* Geminus error. Si falsum Tanaim, hoc est, Jaxartem sive Orxantem intelligis. Neque Europæos ille Scythas, sed Asiaticos, neque ab his Bactrianos distinguit, sed Sogdianos, qui inter Jaxartem et Bactrianam lato intervallo positi sunt, interfluente etiam Oxo amne. Si verum Tanaim; Europæos quidem alluit, non autem Bactrianos aut vicinas gentes sepa-

rat. Sed solemne Nostro est Euxinum Pontum cum Hyreano mari, et utrique adjacentes regiones confundere. Nec vero primus fuit Curtius, qui ita erravit, sed multi ante ipsum, qui Alexandri res gestas scripserunt, censuerunt idem. De his Strabo lib. XI. p. 351. *Eis ἐν συνῆγον τὴν τε Μαίωτιν λίμνην, τὴν δεχομένην τὸν Τάναϊν, καὶ τὴν Κασπίαν θάλατταν, λίμνην καὶ ταύτην καλοῦντες, καὶ συντετρῆσθαι φάσκοντες πρὸς ἀλλήλας ἀμφοτέρως, ἐκάτεράν τε εἶναι μέρος τῆς ἐτέρας.* In unum conduxerunt *Maotidem paludem, quæ Tanaim haurit, et Caspium mare: hoc quoque paludem nuncupantes, dicentesque meatu quodam effosso inter se conjungi, et unam esse alterius partem.* Cellar.

Idem Asiam et Europam finis] Ita scribo, quicquid membranæ contra nitantur: in quibus est, *Jam Asiæ et Europæ fines interfuit.* *Modius*.

§ 3 *Non finitima*] Leg. *Sarmatarumque non, ut quidam credidere, finitima.* Talium transpositionum exempla multa habes in Indice, voce 'transpositio.' *Freinsh.*

§ 4 *Recta deinde*] Omnia hic vitiosa sunt, at unde petamus remedium? a libris nullum est, a conjectura anceps et invalidum. Sed tentemus, quod unum possumus: *Recta deinde regione in aliam ultra Istrum jacentem coit.* *Ultima Asiæ, qua Bactra sunt, stringit, quæ septentrioni proxima sunt.* *Profundæ inde silvæ, &c.* Hoc dicit, *recta regione* (qua phrasi et alias ut infra VII. 10. 1. ntitur) hoc est, perpetuo, et in longum porrecto tractu, coit in aliam gentem, seu cum alia regione, sive in unum continuatur cum illa Scythia, quæ ultra Istrum est: cujus in superiori nota obiter injecta est mentio. Prætexitur autem ei parti Asiæ, *qua Bactra sunt* (sic enim, non *quæ Bactra sunt*, legendum recte vidit Acidalius) quæ, videlicet Bactra, ex omnibus Asiæ partibus proxime accedunt ad Sep-

tentrionem, inde, id est, penitius, et remotius a Bactris silvæ sunt et paludes: contra quæ Tanaim, sive Jaxartem, et Bactra spectant, coluntur, serunturque. Alium sensum effecerunt editores variorum codicum, in quibus est, *habitant quæ Septentrioni proxima sunt. Profundæ inde silvæ, &c.* quem non puto esse similem vero, quippe constat ex contrario, ea maxime loca quæ ad Septentrionem vergunt, aspera et cultus expertia deprehendi. Tubingensis editio, quæ sequitur Merulam, *Alaunos* hic interserit, *Recta deinde regione alaunum, &c.* quod non omnino spernendum puto. Nam *Alauni* Scytharum pars fuerunt, ut notum est. *Freinsh.* Vnlgo, *regionem aliam colit.* Tellierius Merulam secutus, *recta deinde regione Alaunum ultra Istrum jucentem et ultima Asiæ, &c.* Utraque lectio ex conjectura est, libris deficientibus, altera vulgatæ propior. Sensus Curtii (quam verus alibi diximus) videtur hic esse: Scythiæ regionem trans Istriam cum ultimis Asiæ, Bactriana et Sogdiana, recto tractu cohære. Angustum enim nimis intervalum inter Mæotim, seu Ponti oram, et regiones, quæ post Hyrcanum mare sunt, credidit, deceptus ab antiquis Alexandri rerum scriptoribus. *Cellar.*

Ultima Asiæ quæ] Malim *qua.* Reliqua facile sic fero, ut a Modio constituta, nam melius quod adferam non habeo. *Acidal.*

Sunt, stringit] Nescio, an recte hæc emendarim, spero certe, editi libri habebant: *ultima Asiæ quæ Bactra sunt stringit, habitant quæ Septentrioni proxima sunt. Profundæ inde silvæ vastaque solitudines excipiunt. Rursus quæ ad Tanaim, &c.* ineptissime: et in quibus liquet mihi, illud *habitant*, litteratoris nescio cuius esse glossam. Considerent tamen, qui volent, rem diligentius. *Modius.* *Stringit*] Mss. *stringit habitant, vel habitat.* Forte,

habitantur. Heinsius.

Quæ ad Tanain] Alii, *quæ et.* utrumque omittendum putem, scribendumque, *quæ Tanain.* *Freinsh.*

§ 5 *Primus*] Mirum, quomodo primus, cum Oratores Scytharum infra doceant, Syriæ regem, Medorum atque Persarum ab Scythis bello victos. Et Justin. 'Darium regem Persarum turpi ab Scythis submoverunt fuga, Cyrus cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri M. ducem Sopyriona pari ratione cum copiis universis deleverunt.' Et apud Diodorum lib. II. Sarniatæ totam Scythiam ante Cyrus vastavere. Rursus Justinus signate exprimit lib. II. Vexorim regem Ægypti, a quo primum Scythis bellum indictum testatur. Quin et pater Alexandri Philippus Scythas invaserat. Non ergo primus Alexander. Restat, ut pro Curtio dicas, primum ab Alexandro bellum Scythis illatum, non indictum, sed improvisum, hoc enim verbum hic Curtius ponit. Sed quomodo improvisum, cum inter Scythas et Alexandrum ante initium belli legati ultro citroque ab altero ad alteros comearent, et Scythæ priores Alexandrum lacesserent, adeoque regi, ut est apud Arrianum, insultarent? Diu super hac re cogitanti, nec variam scripturam ullam ex codicibus inter se conjurantibus reperienti, tandem conjectura succurrit, non improbabilis, *Primus*, inquit, *Alexand. non provisum ante bellum Scythis fecit*, quod id antea non providerat, nec statuerat, sicut contra Darium, Bessum, &c. Sed cum ad Tanain, seu Jaxartem, urbem condere statuisset, et Scythæ obniterentur, coactus est ex improvise movere in Scythas: alii vero reges seu Ægypti, seu Syriæ, seu Medorum et Persarum ex instituto, nec lacessiti quidem, Scythis ingentes exercitus infudere. *Raderus.* Haud absurde. Mihi olim in mentem fuit, legendum esse *primum adverbial-*

liter, unde hic resultat sensus: Alexander cum nova gente, nec injuria nec beneficio cognita, tum primum bellum, idque ex improviso oblatum, gesturus, amicos convocat. Nec magnopere terreor, quod ubique libri *primus* tenent. Profectum enim id antiquitus a quodam sciolo, qui noverat substantivum et adjectivum eodem casu jungi, nec ferebat ita dici *Primum Alexander*, sed *Primus Al.* Eadem caussa corrumpebat fuit Livio xxxvi. 25. 4. de Damocrito: 'Majus victoribus gaudium traditum fuit.' Scripsit enim Liv. 'traditus fuit:' ut jam ad Flor. iv. 2. 81. l. defendimus. Eadem forma Noster supra vii. 5. 36. 'Spitamenes cum tenebat, &c. gratum spectaculum,' *Freins.* Vulgo *primus*, quod cum historia pugnat, quæ Cyrum aliosque ante Alexandrum adversus hos Scythas pugnasse edocet. Freinshemius non ad bellum refert, quamvis nec sic ineptum sensum gignat; sed separatim et adverbialiter interpretatur. *Cellar.* Hoc *primus* merito suspectum habent, quoniam non convenit historiæ: saltem Alexandrum fuisse primum, qui id bellum cum Scythis ante hand provisum gerere debuerit, unde probabitur? neque potest illud *primus* aliter exponi, nisi in hunc sensum. Mallet igitur Freinshemius pro eo *primum* legere. Mihi male adglutinatum huic periodo videtur, ac simul scribendum *primis*, tali modo: *Rursus quæ ad Tanain et Bactra spectant humano cultu haud disparia sunt primis. Cum hac gente, &c.* Ubi per *prima* puto intelligenda Orientalia Scythiæ, de quibus primo loco dixit. His ait ista esse haud disparia humano cultu, hoc est, quo ad cultum humanum, seu eodem modo coli. *Scheffer.* *Primus*] Lege *primis*, sc. ultra Istrum jacentibus. *Heinsius.*

Non provisum] Quod Alexander non statuerat Scythis ut Dario et Besso bellum inferre: sed quum urbem con-

deret ad Jaxartem, a Scythis renitentibus coactus fuit ad bellum suscipiendum. *Cellar.*

§ 6 *Insistere in terra*] Forte, *in terram*, vel *terræ*. Heinsius.

Docere] Hoc est, præcipere quid in quoque casu faciundum esset: quod non poterat commode fieri, si ipse non interesset agmini: quandoque enim subitum consilium res poscebat: ut in illo Panico tumultu supra iv. 12. 16. Non igitur audiam, si quis hic rescribat *ducere*. Freinsl. Forte *ducere*, licet improbante Freinshemio. Sic x. 15. 10. 'Vigor ejus et vultus eductis in prælium milites.' *Heinsius.*

§ 7 *Deos incusans*] Vide vi. 2. 19. *Cellar.*

§ 8 *Humanarum mentium*] Ita scripsi de Palmerii mei consilio et conjectura, cum antea legeretur, *humanarum gentium*, pro *ludibrio* tamen poteris etiam legere, quemadmodum vulgo erat, *ludibria*, quin non male etiam videtur ex scripturæ vestigiis posse reponi, *humani ingenii ludibrio*. Malo tamen nostram lectionem, quia minus a vulgata recedit. *Modius.* Bene *Modius gentium* mutavit, quod in vulgatis male. Idem *ludibria*, et legi alias, et legi posse ait. Aio et ego, sed hoc amplius, debere. Quin amplius etiam submitesco, ne pro *humanarum*, scribendum forte *vanarum*, id ex loco superiore: 'Cobares natione Medus, scil. magicæ artis, si modo ars est, non vanissimi cujusque ludibrium,' ubi diversa tamen aliquantum ratio, quam video: nec pertendam in altero valde suspicari. In his autem verbis, quod monere consulo distulimus in hunc locum, vide ne supersit particula negans, et conjunctim sit legendum, *si modo ars est vanissimi cujusque ludibrium*. Sensem uterque modus habet non ineptum: hic puto magis efficacem. *Acidalius.* Vere a *Modio* et *Acidalia* pro *gentium*, rescriptum est *mentium*, emendatius

etiam legeris *ludibria*, quam *ludibrio*. Servari tamen potest *humanarum*, pro *vanarum*, quamvis utriusque vocis apta sententia. *Raderus*. *Rursus ad superstit.*] Idem vitium in eo deinceps penitus invaluit, teste Plutarcho cap. 127. 'Postquam ejus animus semel religione obstrictus fuit, etiam levissima quæque et a communi consuetudine utcumque aliena, in prodigium traxit: itaque sacrificantium, expiantium, vaticinantium, plena esse regia.' Sic apud Livium 1. 31. 7. Hostilius 'qui nihil ante ratus esset minus regium, quam sacris dedere animum, (longinquo morbo implicatus,) repente omnibus magnis parvisque superstitionibus obnoxius degit, religionibusque etiam populum implet.' Idem in sese urbane excusavit Cleomenes. 'Nam diuturno vexatus morbo, cum animum lustratoribus nonnullis atque ariolis, de quibus ante diversum senserat, adverteret, miranti factum, Quid, ait, miraris? non sum idem qui ante, mutatus itaque et sententiam mutavi.' Plutarch. Lacon. Apophth. cap. 75. Ceterum etiam lectionem Curtiani loci turbant. Sunt enim libri, in quibus pro *mentum*, reperias *gentium*: forsitan utrumque spurium est, legendumque, ad *superstitionum vanarum ludibria revolutus*. Freinsh. Ovid. 'Consultit ut sacras hominum oblectamina sortes.' *Heinsius*.

Sine rege] Videntur et Romani sine Imperatore. Inde enim frequens phrasis 'exta nuntiare,' ut apud Sueton. Cæs. 77. 4. 'Haruspice tristitia et sine corde exta sacro quodam nuntiante.' Ita nec auspiciis intererant, claro pullarii exemplo apud Livium x. 40. 4. qui 'auspicium mentiri ausus tripudium solistimum consuli nuntiavit.' Reperias tamen ubi ipsi interfuerint, imo et præfuerint. Nam et Pertinax, ut scribit Capitolin. cap. 11. 'Cum omen lævum vellet procurare, caput extorum non deprehendit.' Sic et apud Veientes ipsum re-

Delf. et Var. Clas.

gem exta prosecuisse colligo ex Livio v. 21. 6. Sic apud Tacitum H. iv. 53. 4. Helvidius; H. i. 27. 1. Galba; apud Livium xxix. 27. 4. Scipio; apud Sueton. Aug. 1. 3. Octavius interfuerunt extispicio. *Freinshemius*.

Spectare] Forte, *inspectare*; sed aliter tamen ix. 4. 28. 'Si quis arti tuæ intentum, et exta spectantem sic interpellet.' *Heinsius*.

§ 9 *Propius ipsum considerare*] *Membranæ, prius ipsum considerare*; unde ego nihil, quod magis placeret eo quod excusum est, elicere potui: hoc tantum habeo monere, vocem *considerare* videri apud Manilium reponendum 11. 251. quoque loco est, 'Libra sub emerito conscendens orbe laborum,' restituendum, *Libra sub emerito considens orbe laborum*; quomodo etiam ibi legebatur in optimo Gemblacensi manu exarato codice. *Modius*.

§ 10 *Meliore hostium*] Non dissimulo τὸ *meliore* mihi hic suppositivum videri. *Freinsh.*

Necessitas ante rationem est] Sic viii. 4. 11. 'Efficacior in adversis necessitas, quam ratio.' *Ante rationem* vero est Hellenismus πρὸ τοῦ λόγου. Sic Sallust. in Fragment. Histor. de Gallis, 'Gloria belli ante Romanos fuisse.' Et Tacit. l. xiii. Ann. nullos mortalium armis, aut fide 'ante Germanos esse exclamant.' Ita Nilus Episcopus Parænes. 153. πρὸ τῶν ἀνθρώπων αἰσχύρου τοὺς ἀγγέλους: *Reverere magis angelos, quam homines*. Loccen. 'Necessitas ante rationem; imo pars rationis est, necessitati parere.' Plin. Epist. vi. 29. *Cellur*.

Tempora legere] Hæc vera est hujus loci scriptura: in editis libris erat, quod raro permittitur tempora eligere; in scriptis, tempore legere: et hi et illi contaminatissime. Unde tamen hoc faciendum divinavi, quod expressum est. *Modius*.

§ 11 *Alieno Marte*] Bello Scythico,

Q. Curt.

4 M

quod sine dubio nobis conflarent, experiri volunt, quantum valeamus. *Cellar.*

Haud dubie si] Iterum vulgati, *haud dubia fortuna si omiserimus*, &c. sed *haud dubie* superat illud *fortuna*, mutandumque *dubia* in *dubie*, maxime, cum posterius hoc diserte ita in membranis perscriptum inveniatur. *Modius.* Ita hæc Modius: vulgo, *aut dubia fortuna si omiserimus Scythas.* Ego aliud inde conjicio, quod spero me omnibus probaturum. Nihil deleo: distinctione solum mutata superioribus annecto initium horum: *Defecere Bactriani in quorum cervicibus stamus, et quantum in nobis animi sit, alieno Marte experiuntur, haud dubia fortuna. Si omiserimus Scythas ultro*, &c. Et potestne quidquam elegantius? Alieno periculo experiri tutissimum: neque fortunam belli extimescendam habent, qui tentant discrimine aliorum. *Acidalius.* Non male quidem *Acidalius*, imo etiam bene. Sed et *Modianus* codex non rejiciendus. *Raderus.* *Haud dubie si]* *Acidalius* lectionem aliorum codicum amplexus, ita distinguit: *alieno Marte experiuntur, haud dubia fortuna. Si omiserimus*, &c. ut sit sensus: *Bactrianos animum Macedonum alieno periculo experiri, neque fortunam belli extimescendam habere, qui eam tentent discrimine aliorum.* Quæ conjectura et *Radero* proba videtur, et mihi non improba. *Freinsh.* Libri quidam habent, *alieno Marte experiuntur haud dubia fortuna*, vel *haud dubie fortunam.* Unde colligit *Acidalius*, *Radero* etiam *Freinshemioque* probantibus, scribendum: *alieno Marte experiuntur, haud dubia fortuna. Si omiserimus*, ut sit sententia: *Bactrianos animum Macedonum alieno periculo experiri, neque fortunam belli extimescendam habere, qui eam tentent discrimine aliorum.* Sententiam intelligo. At eam esse verborum *Curtii*, nec dum video; quid enim? *non dubia*

fortuna, est fortuna non extimescenda? Potest etiam adversa esse non dubia. *Non dubia* enim non opponitur malæ, ac propterea non extimescendæ, verum certæ, sive bona ea sit, sive mala. Itaque id *fortuna* rectius abest ab aliis codicibus. Nimirum natum est ex glossa, qua quis id *alieno Marte* explicaverat, ostenderatque idem esse, ac *aliena fortuna*: hinc factum, ut deinde alii ad id *fortuna* alieno loco insertum vocem *dubie* mutarint in *dubia*, mox respicerent ad verbum *experiuntur*, et formarint in *fortunam*. Neque mihi dubium, quin lectio sit verissima, quæ a *Freinshemio* publicata. *Scheffer.* *Haud dubie si]* *Lege, at dubia fortuna si.* *Heinsius.*

§ 12 *Parere etiam Europam]* *Patere* legitur in editionibus, sed et hoc minus dicit, et illud a membranis est. Non pugnabo tamen cum eo, qui vulgatam scripturam defendere volet. *Modius.*

§ 13 *Unus annis interfluit]* *Vetus* error *Curtii*, *Jaxartem* cum *Tanai* confundentis. Satis longo enim intervallo *Alexander* aberat. Vide notata cap. 4. et 6. *Cellar.*

§ 14 *Dum alium subigimus]* Si temeritas hæc dici poterit, certe non etiam infelix dici poterit, quod *alium* pro *Asia* vulgato hic reposuerim: eum ad sensum ita apte hoc fecerim, ut nihil pote quidquam aptius: et monni etiam lib. III. legendum videri *Ignobiles aliæ gentes*, ubi in editis libris erat *Ignobiles Asiæ gentes.* *Modius.*

In alio orbe] In Europa, parte alia orbis. *Cellar.*

Tropæa statuere] An Macedones tropæa statuere sint soliti, supra ad III. 12. 27. disquisivimus: hoc igitur loco ex *Radero* subjiciemus, quæ altero illo non exstant, prætermisiss aliis. *Diodorus* itaque *Siculus* XVI. 87. et 89. affirmat tropæum de victis Atheniensibus erectum et XVI. 4. de fusis Illyriis: nisi velis *Siculum* quo-

que ἀκόρως locutum, ut et Herodianum, ubi urbem ad Issum exstructam tropæum Alexandri improprie nominat. Suffragatur Siculo et Herodiano etiam Philostrat. de Vita Apollon. lib. II. extremo, qui disertissime arcum triumphalem apud Indos ab Alexandro erectum, ubi Porum vicit, testatur. *Freinsh.*

TROPÆUM AB ALEXANDRO STATUTUM:

Ex Goltzii Græciæ Tab. 31.

Victoria committere] Eundem sensum expressit Florus II. 2. 2. in pari animo pop. Romani: 'Quum videret opulentissimam in proximo prædam, &c. adeo cupiditate ejus exarsit, ut quatenus nec mole jungi, nec pontibus posset, armis belloque jungenda, et ad continentem suam revocanda videretur.' *Freinsh.*

§ 16 *Belli artem victos*] Qua sæpe postea contra victores utuntur; exemplo sunt Judæi a Pompeio expugnati apud Tacit. Histor. v. 12. 2. *Cellar.*

§ 17 *Vitando alemus*] Tacit. III. 41. 5. 'Tiberius aluit dubitatione bellum.' Sic et Livii XXXI. 15. 7. judicio, Attalus Rhodiique 'gaudentes utrumque composita cum Philippo pace, &c. bellum aluere.' *Freinsh.*

§ 19 *In quo opere melius exstinguar*] Egregiæ apud Nostrum in hanc rem sententiæ III. 8. 22. VII. 4. 34. et apud Plutarch. Apophthegm. Epa-

minondas dixit, τὸν ἐν πολέμῳ θάνατον εἶναι κάλλιστον. *Cellar.*

§ 20 *Quassa voce*] Hinc locum Senecæ correxit Criticorum Coryphæus, J. Fr. Gronovius de Brevitate Vitæ cap. 10. 'Per quassos foratosque animos transmittitur;' ubi Gruterus amico tribuit *cassos*, quod serio placuit Lipsio: sed aliis exemplis refellitur. *Snak.*

Subdeficiens] Elegantem vim hujus verbi cum Illustrissimo N. Heinsio vindicat, et aliis exemplis adstruit, magnum Musarum incrementum J. Grævius ad Florum I. 3. 7. *Idem.*

§ 23 *Pudore*] Videbat enim multorum esse sententiam, quæ et Flaminii apud Silium v. 121. 'deforme sub armis Vana superstitio.' *Freinsh.*

§ 24 *Sed privatus sum*] Quid illud hic faciat aliud, quam ut sensum enervet, non video: utinam codices id eliminassent; certe nos statim assensu fuissimus. *Snak.*

Interprete uti] Sic restituo ex Mss. hactenus longe deterius: *Quem certum meherc. habeo extorum interpretem metu suo.* Quod de metu ait, in eo et Claudiannum habet assertorem, de Bello Getico vs. 262. 'Sed, malus interpres rerum, metus omne trahebatur Augurinum pejore via.' Hinc et Onosandri Strategicus cap. 24. monet, ὅτι ὁ φόβος ψευδὴς πάντως ἐστίν hoc est, *metum falsum esse valem*; quod et Noster jam attigit supra IV. 10. 10. 'Ubi vera explorari non possunt, falsa per metum augurantur;' ubi conjeci leg. *figurantur*; quod nec dum displicet: licet enim 'augurare' sæpe reperias, ut apud Sidonium Epist. VIII. 6. f. in simili argumento: 'Promptius de actionibus longinquis ambigendisque sinistra quæque metus augurat:' tamen, ut citato loco recte monet Raderus, *augurari παθητικῶς* positum vix ac ne vix quidem reperias. *Freinsh.* *Interprete uti*] Non ex rei veritate interpretari, sed pro ut metus periculi, omnia in pejorem

partem convertens, ipsi suaserat. *Cellar. Interprete uti*] Probo; sensus est: Ex metu suo, hoc est, ad, sen secundum, metum suum, uti interprete extorum, ejusque interpretationem eo accommodare, ut inde habeat præsidium in metu suo. *Schef-fer. Interprete uti*] Optime sic restituit Freinshemius. Noster viii. 8. 4. 'Nam in ceteros, qui mihi permittunt uti ingenio meo, quam mitis sim non ignoratis.' *Heinsius.*

§ 25 *Tibi autem quam potest*] Hoc quoque elegans, et commune Curtio cum optimis quibusque linguæ Latinæ auctoribus locutionis genus; in vulgatis libris plane ab imperitis corruptum, et hoc modo interpolatum erat, *tibi autem sapius quam potest*, &c. inepte. Nec multo rectius tamen legebatur, in membranis, turbatis etiam iis, quæ præcedunt: *Quem certum mehercule habeo extorum interpretationem uti metu suo: tibi autem qui sapius quam potest denuntiat ipsi mihi indices quid extis cognoveris*, &c. *Modius. Quam potest*] Priora exemplaria, *sapius quam pot.* Sed merito sapius proscripsit Modius ex glossemate insertum; hoc vero eleganter, *tibi quam potest, denuntio*. *Raderus.* Quantum potest a me denuntiare, et imperari; sive quam graviter potest. *Cellar.*

§ 26 *Voce suppressa*] Sic apud Tacit. Hist. i. 42. 1. de T. Vinio 'ambigitur, consumpseritne vocem ejus instans metus.' Adde quæ supra ad vi. 11. 37. notavimus. *Freinsh.*

Ne regis] Hand procul abluunt ista Taciti nostri iii. 67. 3. 'Sæpe etiam confitendum erat, ne frustra quæsisisset.' *Idem.*

Nec me ars mea] Mirum quantum elegantius hoc quoque, quam illud, quod passim in libris omnibus est, *nec mea ars magis quam benevolentia me perturbat*. *Modius. Nec mea me ars, quam benevolentia perturbat*] Varia hujus loci scriptura est, plerumque,

ut arbitror, ab imperitorum glossematis nata. Coloniensis apud Allobroges editio, cetera satis emendata, ita habet, *Nec me ars mea quam benevolentia magis perturbat*. Alii plerique codices antiquiores, Coloniensis inquam ad Ubios, Erasmianus, Argentinensis, Lugdunensis, Gryphianus, et Florellianus, *nec mea ars magis quam benevolentia perturbat*. Antverpiensis, *Nec me ars mea magis quam benevolentia perturbat*. Nos Modianam emendationem, quam Constantienses etiam chartæ præ se ferunt, sequimur et laudamus. Nec est, quod aliquid deesse existimes in nostra editione: ita amat loqui Curtius, qui multas sæpe voculas non necessarias a suo stilo ablegat. Nondum adspexeram notas Modii cum rescripsi, ut ipse ediderat: dein lecta annotatione animi adversus aliorum calamos obfirmavi. 'Mirum,' inquit Modius, 'quantum elegantius hoc quoque, quam illud, quod passim in libris omnibus est.' Jam de intellectu videamus: Non tam terret me ars mea et exta tristiora, quam benevolentia erga te mea, et studium salutis tuæ. Video, rex, imbecillum corpus tuum, afflictas vires, nondum percuratum vulnus, hellum grave, hostem novum et terribilem, flumen nullo ponte junctum, Scythas annis ripas obsidentes: vereor ne afflicta valetudo tua tantis belli molibus et laboribus, quamvis non inanibus, sit impar ferendis. *Raderus. Perturbat*] Alii, *magis perturbat*; sed potest abesse, et apud Tacitum quidem solet; de Curtio ambigerem, nisi Modii correctionem, nam eam voculam primus rejecit, Constantiensi quoque Ms. niti testaretur *Raderus*, Lipsiusque inter ejus locutionis exempla produceret ad Tacitum H. iii. 8. 1. et post eum Vechnerus Hellenolex i. 5. in quibus plurima variorum auctorum testimonia. *Freinsh.* Adde G. J. Vossium de Constructione cap. 61.

et Perizon. ad Sanct. Min. iv. 7. 4.

§ 27 *Infirmiorem valetudinis, &c.*] Lego : *infirmiorem valetudinis tuæ cum (vel si) video, et quantum in uno te sit situm, vereor, &c.* ut VIII. 8. 8. 'Regum ducumque clementia non in ipsorum modo, sed etiam in illorum, qui parent, ingeniis sita sunt.' Terent. 'In te spes, Hegio, omnis nobis sita est.' Cicero de Finibus lib. II. 'Est autem situm in nobis, ut adversa quasi perpetua oblivione obruamus : et sic sæpe. *Heinsius.*

§ 28 *Felicitati suæ*] Idem ille Alexandri dicta factaque æmulus Cæsar inculcavit trepido gubernatori, cum speculatorio navigio solus Brundisium trajiceret : 'quid times ? Cæsarem vehis.' Flor. IV. 2. 37. Lucan. v. 580. *Freins.*

At alia sibi ad gloriam] Plane male fuit huic loco, et fortasse etiam nunc est ; ita non invenio, quomodo satis apte ad palatum non tantum publici saporis, sed etiam eorum, qui ingenio supra sunt hominesque Deosque, condiri possit. Vulgo erat : *Rex jussum confidere felicitati suæ remisit. Sibi enim ad alia gloriam concedere Deos.* Ineptissime, et pessime : ut etiam membranarum indicio cognoscitur, quæ habent : *Rex jussum confidere felicitati suæ, ad alia sibi ad gloriam concedere Deos.* Unde priori illo *ad in* mutato, locum pro mea sapientia constitui. *Modius. Sibi enim ad alia*] Locus hic, Cimmeriis tenebris involutus, singulari face et luce indiget. Fecit hunc obscuriorem Modius omisso verbo *remisit*, quod in antiquis exemplaribus legitur, et aliis mutatis. Vetus scriptura habet, *Rex jus. c. f. suæ remisit. sibi enim, &c.* Potest hic sensus elici : Rex Aristandrum, remissum ad periclitandum, jussit habere bonum animum, neque ex inspectis extis tristitia ominari, sibi extra ordinem favere Deos, et ostenta sacrificiorum negligere : studereque felicitati et gloriæ suæ, quod alias sæpe factum senserit. Sed obstre-

pit Modius, cui respondentem Acidaliū andiamus : 'Modius,' inquit, 'pro sua sapientia locum sic ait constituisse : *Rex jussu conf. f. suæ ait, alia sibi ad glor. &c.* cui male tamen adhuc esse, quoniam pessime fuerit, nec satis dum conditum, vel ad publici saporis, vel eruditissimorum palatum. Est ita vero : sed ad gustum acriorem subtilioremque hominum delicatiorum nos enim temperare non possumus, nisi e vulgari ac damnata lectione vocem pro insipida derelictam condimenti vicem iterum accersamus, tum de nostro superaddamus aliquid, &c. Vulgo est : *Rex jussu conf. f. suæ remisit. Sibi enim ad alia glor. concedere Deos.* Revocamus inde verbum *remisit*, quod necessarium : nam remittebat Aristandrum rex ad sacrificium iterandum, si peritari posset. Reliqua leviter mutamus, et sic scribimus : *Rex jussu c. f. s. remisit : alia sibi ad glor. c. Deos.* Alta et Alexandro digna sententia, quæ hæc : etiam alias mala omnia et discrimina imminencia Deos avertisse in gloriæ suæ gratiam. Alias quoque Deos ipsa fata, ne gloriæ obsisterent suæ, immutasse, sive potius flexisse. Sæpe jam Deos sibi cedere, ne gloriæ suæ cursus impediretur,' *Acidalius.* Acquiesco, si non meæ interpretationi retentæque veteri lectioni, saltem Acidalii judicio et explanationi. Sed ubi sunt, quibus omnia liquent in Curtio, quem negant vel notis, vel commentario indigere ? qui (omnia) intelligendo faciunt, ut nihil intelligant. Multa attente, non perfunctorie legenti, obscura et incerta occurrunt. *Raderus.* Forte commodus etiam oriatur sensus, si legas, *sibi et alia ad gloriam concedere Deos* : ergo ne desperet, lætiora quoque exta concessuros. *Freins.* *Si enim ad alia*] Obscura sententia, et dubium, an satis salva. Remisit ad iterandum sacrificium, et bono animo esse jussit, qui sciret, Deos sibi non posse ad gloriam non

propitiosesse. *Cellar. Remisit sibi enim*] Hæc desunt Mss. Codd. reliqua sunt, ad alia sibi ad gloriam. Forte, *Rex jussu confidere felicitati suæ adjicit, vel addit, ut viii. 1. 14.* 'Quo rex repulso et abire jussu adjicit.' Sequentia forte sic leg. *id aleæ sibi ad gloriam concedere Deos.* Columella ii. 21. p. 122. 'vindemiatorum aleam' dixit; et Martial. 'alea parva nuces.' *Heinsius.*

29 *Caussas apparuisse*] Vitiose editiones, *tum sollicitudinis causas aperuisse.* Modius. *Adparuisse*] Videlicet in extis: alii ediderunt *aperuisse*, quod quidem referre possis ad Aristandrum, sed non sine damno melioris sententiæ. *Freinsh.*

Litatum esse] Pontificium verbum, quo felices in sacrificiis significationes notantur. Imminente periculo aiunt, *litari non potuisse*; quod de Cæsare Sueton. cap. 81. de Tullo Hostilio Aurel. Vict. de Vir. Illust. cap. 4. *Cellar.*

§ 31 *Menedemum*] Ita quidem et supra vii. 6. 24. dixerat, sed longe aliter Arrianns iv. 1. 16. Ubi quidem et Menedemi facit mentionem, sed non ut summi ea in expeditione ducis: 'Alexander adversus Spitamenem Andromachum mittit, et Menedemum, ac Caranum, &c. His adjungit Pharnuchem;' quæ non tam adduco, ut in quo hi auctores discrepent, indicarem, (id enim, cum per se cuilibet promptum sit cognoscere, supra etiam professus sum non facturum,) quam ut sensum suum restituiam Arriano: quem obscurant illa, 'His adjungit Pharnuchem;' putes enim tantum adjunctum ut interpretem, nec injuria, nisi evidentissime ostenderet ipse Arrian. infra iv. 1. 30. Pharnuchi summam expeditionis fuisse creditam. Ergo illa verba 'Ἐπιτάσσει δὲ αὐτοῖς Φαρνούχην, valent imponit, sive præponit eis Pharnuchem. *Freinsh.*

Quem venturum] Quid ni venturum sciret? inepte videtur hoc addi. Sed

extra culpam Curtius, qui plane scripsit: *Simul fretus excipi posse, qua venturum sciebat, consedit occultus.* In insidiis consedit illic, qua cognoverat adventurum. 'Excipere' verbum, itemque 'considere,' 'subsidere,' 'insidere,' et quæ ab iis manant, proprie insidiis serviunt omnia; quorum exempla nec a Curtio, nec aliunde libet hic acervare. *Acidalius.* Vere *Acidalius, qua, (non quem) venturum sciebat*; præcesserat enim, 'comperito hostis adventu.' *Raderus. Qua venturum*] Sic expressi cum *Radero*; cum non Bongarsio tantum et *Acidalio*, sed aliis etiam ita legendum absque dubitatione videretur. *Freinsh.*

§ 32 *Dahas*] Dahæ gens Scythicæ originis. Vide iv. 12. 6. et vii. 4. 6. ex hac gente delectos milites habuit Spitamenes. *Cellar.*

Binos armatos] Hic locus acceptissimus esse posset his, qui pulcherri-
me de majoribus nostris mereri autumant, si Germaniæ possint accensere, quidquid ubique barbarorum fuit. Nam iste fere mos militiæ etiam inter nos olim obtinuit, ut ad *Florum* iv. 2. 48. e. ostendi, eo ipso argumento, contra Magni Viri sententiam, qui Cæsarianæ de Pompeio victoriæ gloriam Germanis nostris conatus asserere: in quo et faventem habeo *Marcell. xvi. 26.* Equitibus 'sparsim pedites miscuere discursatores et leves, profecto ratione tuta (an tota) poscente. Norant enim, licet prudentem ex equo bellatorem cum clibanario nostro congressum, frena retinentem et sentum, hasta una manu vibrata, tegminibus ferreis abscondito bellatori nocere non posse: peditem vero inter ipsos discriminum vertices, cum nihil caveri solet, præter id quod occurrit, humi occulte reptantem, latere forato jumentum, incantum rectorem præcipientem agere, levi negotio trucidandum.' Nec omitto insignem Cæsaris locum de B. Gall. i. 48. 'Equitum (Ariovisto) millia erant vi. totidem nume-

ro pedites velocissimi, ac fortissimi; quos ex omni copia singuli singulos, suæ salutis causa, delegerant: cum his in præliis versabantur: ad hos se equites recipiebant: hi, si quid erat durius, concurrerant: si qui, graviore vulnere accepto, equo deciderant, circumstabant: si quo erat longius prodeundum, aut celerius recipiendum, tanta erat horum exercitatione celeritas, ut jubeis equorum sublevati cursum adæquarent.' Cujus generis fuisse illos, qui ipsi deinceps Cæsari in Hispania, de Bel. Civ. I. 83. in Thessalia, de B. C. III. 52. et in Gallia fortem fidelemque operam navaverunt, haud difficilis est conjectura ex eo, quod fere jungit equitatui, et eorum velocitatem mire commendat; ut de Bel. Gal. VIII. 36. 'Equitatum omnem, Germanosque pedites summæ velocitatis omnes, ad castra hostium præmittit.' Quorum imitatione credo ex suis etiam 'adolescentes atque expeditos ex antesignanis electos milites ad pernicitatem armis (an *armatos*) inter equites præliari jussit' de B. Civ. III. 84. quos etiam ipsos in quarta acie, quæ victoriam Cæsari peperit, si quis tendat, haud magnopere adverser, dum ne excludantur Germani, reliquis pares, hoc etiam insignite superiores, quod a Floro diserte nominantur. Olim tamen apud Romanos idem fere usurpatum Livius XXVI. 4. 4. tradit: 'Ex omnibus legionibus electi sunt juvenes maxime vigore ac levitate corporum veloces: eis parmæ breviores, quam equestres, et septena jacula quaternos longa pedes data, præfixa ferro, quale hastis velitaribus inest. Eos singulos in equos suos accipientes equites assuefecerunt et veli post sese, et desilire perneciter, ubi signum datum esset, &c. ubi ad conjectum teli ventum est, signo dato velites desiliunt: pedestris inde acies ex equitatu, repente in hostium equites incurrit,' &c. Hispanis etiam tribuit

Strabo lib. III. Nec etiam Numidarum militia longe diversa. Sallust. Jug. 59. 3. 'Ni pedites cum equitibus permixti magnam cladem in congressu facerent: quibus illi freti, non uti equestri prælio solet, sequi, deinde cedere, sed adversis equis concurrere, implicare ac perturbare aciem: ita expeditis peditibus suis, hostes pæne victos dare.' Freinsh.

Invicem desiliunt] Alternatim equitantur; et ex equo descendunt. *Cellar.*

§ 34 *A tergo hosti ostendit*] Iterum editiones, *a tergo hosti se ostendit*; male. *Modius.* *Ostendit*] Aliis, *se ostendit*. Sed illud *se* eliminarunt recentiores, quod viderent obstare sensui: sed non viderunt eum jam corruptum esse: lege, *His Spitt. salt. circ. jussis, pariter et a lat. et fr. et a t. hosti se ostendit.* Freinsh.

Tamen resistit] Adhuc editiones, *restitit.* *Modius.*

§ 36 *Hipsidem quemdam*] *Membranae, suspiciens quemdam ex amicis*, quod retinuissem, nisi statim sequeretur: 'Hipsides poterat quidem effugere, sed amisso amico mori statuit.' *Modius.*

Hæc agentem] Sive *aiement.* *Acidalius.*

§ 39 *Morte denuntiata*] Elegans est caput apud Frontin. II. 7. de dissimulandis adversis. *Raderus.* Merito autem hoc Alexandri consilium landat Curtius, cum detecta clades metum injectura fnerit militibus: nulli autem rei usui futura. E contrario idem Vitelli consilium (tantum valet temporis, loci, aliarumque rerum diversitas) haud minus merito culpatur Tacit. H. III. 54. 1. Ergo probe videndum, ea res plusne damni nobis allatura sit, an commodi, ut pro tempore consilia nostra moderemur. Vide Forstner. in Tacit. I. 24. 1. de Tiberio 'tristissima quæque maxime occultante.' Freinsh.

CAP. VIII. § 2 *Pellibus tabernaculi*]

Vide Indicem Flori : item Dempster. ad Rosin. Antiq. v. 31. *Freinsh.*

§ 3 *Jamque lux appetebat*] Vulgati codices, ut sint, quod sunt, *jamque lux apparebat*. Modius.

Thoracem indatus] Quem alias tantum in discrimine, nec fere nisi rogatu amicorum, sumere solebat, supra iv. 13. 25. at nunc induit ad spem militis intendendam, si videret regem jam laboribus bellicis parem esse. *Freinsh.*

§ 4 *Præsentia ejus excuteret*] Membranæ, *præsentia ejus excuterent*; bene etiam. *Modius.*

§ 5 *Latè ergo*] Pari exultatione Alcibiadem post exilium a plerisque popularium fuisse susceptum tradunt Xenophon Ἑλλην. lib. i. et Justin. v. 4. 10. Item hunc Alexandrum domito Bucephalo redeuntem, Supplem. Curt. i. 4. 20. Adde Vellei. ii. 104. 5. Cicero pro Sextio cap. 55. Seneca Epist. 99. 25. Οὕτω κοινὸν τι ἔρα χαρᾷ καὶ λύπῃ δάκρυά ἐστιν, inquit Xenophon Ἑλλην. lib. vii. *Freinsh.*

§ 7 *Rates junctæ*] Forte, *crates junctæ*. Heinsius.

§ 8 *Scytharum*] Hos Germanos fuisse scribit Aventinus lib. i. 'Adfuerunt et Germanorum Orientalium (quos Sarmatas et Scythas scriptores rerum, nos Venedos, ipsi se Slavos vocant) oratores.' *Raderus*. Quod autem addit *equis per castra rectos*, non factum est temere. Romanis enim moribus hoc non permittebatur: vide exemplum Tigranis apud Plutarch. in Pompeio. *Freinsh.*

Per castra] Forte, *præter castra*. Heinsius.

§ 9 *Credo quis*] Lugdunenses, reliquæque editiones: *credo quia magnitudine corporis animum æstimantibus, modicus animus haudquaquam famæ par videbatur*. Sed hoc an ferri possit, interrogent alii sapientiam suam. *Modius*. Non *quis*, sed *quia* præferunt vulgati, quod illi audacter ego

præfero. Auctiores etiam iidem una voce, quam male Modius omisit, etsi ipsam non bonam. Corrigenda fuit, non extirpanda. Legunt illi, *modicus animus haudquaquam famæ par videbatur*. Nos emendamus, *modicus habitus*. Ita barbari mox ipsi: *Si Dii habitum corporis tui ariditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet*. Ac probat maxime similis lib. vi. locus, non hac tamen adeo causa, ut verbum probet, quam ob rei similitudinem ipsam adscribens: 'Interrito vultu regem Thalestris intuebatur, habitum ejus haudquaquam rerum famæ parem oculis perlustrans: quippe omnibus barbaris in corporum majestate veneratio est, magnorumque operum non alios capaces putant, quam quos eximia specie donare natura dignata est.' *Acidalius*. *Modicus*] Veteres una voce auctiores, *modicus animus*; eam statim extirbavit Modius: at melius Acidal. qui correxit, legitque *modicus habitus*, quæ vox et alibi in Nostro simili narrationi deservit. Nisi forte rectius ex Mss. ubi est *mod. annis*, aut *animis quamquam*, fiat *modicus animi, quam famæ par videbatur*; hoc est, *mod. animi* potius, quam *famæ par. modicus animi*, sicut apud Tacit. H. i. 53. 1. 'immodicus animi.' *Freinsh.* Forte, *modicus ejus habitus*. Heinsius.

§ 10 *Ut ceteris barbaris*] De qua re insigne testimonium Herodoti iv. 46. quem credo respicit Noster: 'Pontus Euxinus nationes exhibet omnium imperitissimas, Scythica dumtaxat excepta,' &c. et certe quæ tam hic quam in aliis auctoribus de hac gente leguntur, non infamam ingenii sapientiæque vim, præsertim in acutis, et interdum ænigmaticis eorum aut sermonibus, aut responsionibus, aut etiam factis ostendunt. *Freinsh.*

Sapientiam capere] Adprehendere animo, discere, ut Anacharsidis philosophi, genere Scythæ, exemplo notum. *Cellar.*

§ 11 *Sicque loquutos*] Pntes statim incipere orationem Scythiarum, sicut et in Aldina editione notatum est: et sane verba hæc id requirerent: at quæ proxime sequuntur haud dubie nullam orationis ejus partem faciunt. Sed mox iterum repetitur 'num ita locutum accepimus.' Quæ indicia facile detexissent hujus loci vitium: sed accedunt Mss. in quibus, *Si qua loquutos, &c. et mox abhorrent; non abhorrentia.* Videtur itaque legendum: *Si quæ loquutos e. u. r. m. proditum est, abhorrent f. m. n. e. t. e. i. c. sortitis; ut possit, &c.* Freinsh.

A moribus nostris] Ex hoc quoque loco conjicias, Curtium ad prima Cæsaris tempora accessisse, quibus maxime ingenia efflorescere. *Raderus.*

Oratio eorum] Scythiarum oratio apud Græcos etiam in proverbium abiit, ut rudis, inculta, et nihil præ se ferens humanitatis. ad id respexit Curtius. Originem hujus referunt, quod Scythæ Dario Persarum regi postulanti, ut sibi parerent, nihil aliud responderint, quam *κλαλειν*, id est, plorare. *Popma.*

Ut possit sperni] Quamquam oratio eorum, tamquam minus culta, delicatis auribus displicere possit. *Cellar.*

Quæ utcumque] Vere conjecit Bongarsius, qui *utcumque*; ego etiam omisso verbo substantivo, sic ista conceperim, *quæ utcumque tradita incorrupta perferemus.* Sic de se Tacitus xv. 53. 5. 'Nobis quoque modo traditum non occultare in animo fuit.' *Freinsh.*

§ 12 *Si Dii*] Caussinum hic quoque adeas licet, qui hujus orationis æconomiam proponit, mirisque modis prædicat sententias et artificium orationis lib. xiii. pag. 561. *Raderus.* *Ita loquutum*] Quæ oratio, aliis decantatissima, et moribus Scythiarum accommodatissima visa, tamen Cl. Clerico videtur rhetorico calamistro inusta in medium prodire, Judicii de Curt. cap. 8. § 17. Ut sunt diversa

hominum non imperitorum de eadem re judicia! *Snak.*

Aviditati] Editiones et Mss. et Constantiensis *aviditatis*, secundo casu, legunt; sed retineo tertium casum, quod prior magis poetis, quam Oratoribus et Historicis conveniat. *Raderus.* Consule quæ collegit Cl. P. Burmann. ad Phæd. iv. 5. et ex Heinsii ejusque correctione *aviditati* repone, quæ formula exemplis ibi adstruitur. *Snak.*

Alterâ manu Orientem] In animo habuit fabulam Typhonis, cujus 'manuum altera ad Hesperum usque, et altera ad Orientem pertinebant.' Apollodor. lib. 1. *Freinsh.*

Tanti numinis] Non placet ut *nomini* legas, ut non nemo putat, quamvis apud Ovid. Trist. 5. 12. legas, 'Nominis et famæ quondam fulgore trahebar.' Nec Aventini scriptura arridet, qui pro *tanti numinis* posuit *solis*. Bene habet usitata lectio. Sensus est: Si totum orbem occupares, quæreret ubi tui numinis gloriam et fulgorem finiret et conderet: pro numine enim se gerebat, et coli passim volebat: et majus numen apparuisset, si totum orbem subegisset. Hermolaus infra viii. 7. 13. 'Si quis Deorum ante Jovem haberetur, fastidires etiam Jovem.' *Raderus.* Raderi de lectione sententiam probō; de sensu non item. Aventinum potius sequor, qui explicavit vicario verbo mentem Curtii, quid per tantum numen intelligat. Non enim hercule Alexandrum, nec illi fulgorem suum condi volebat, aut finire, sed sine modo terminoque clarere. Solem ergo innuit, quem et a Scythiis cultum, vel ex Herodoti extremo lib. 1. satis constat: et nisi fallor his verborum involucris Oceanum designant, quem et ipsum studiosa cura lustrare mox cepit Alexander: ibi enim condi solem veteres crediderunt. Et de poetis quidem ita notum est, ut nihil æque: nec tamen ipsorum hoc figmen-

tum fuit, sed gentium consensus. Vide quæ notat Lipsius ad Tacit. Germ. 45. 2. Quæ etiam mente 'conscium occidui solis Oceanum' nominat Mamert. Paneg. cap. 2. Ut autem Oceano Gaditano occasum solis, ita Indico ortum tribuerunt, qui uterque locus est, ubi tanti numinis fulgor ipsorum opinione condebatur. Hic sensus inest illis Alexandri: 'Pervenimus ad Solis ortum, et Oceanum, nisi obstat ignavia.' Id autem Scyllis absurdum vanumque videbatur, fortassis et impium; nam et Florus II. 17. 12. ait Dec. Brutum 'cadentem in maria solem, obrutumque aquis ignem, non sine quodam sacrilegii metu et horrore deprehendisse.' Freinsh. *Tanti numinis*] Forte, *tanti luminis*. Heinsius.

§ 13 *Concupiscis, quæ non capis*] De Parmenione Alexander lib. vi. 'Majora quam capit spirat.' Infeliciter autem desiderantur, quæ capinequeunt, felicius quibus sis ferendo. Vide de Antiocho Val. Max. I. 1. *Loccen*.

Ex Asia in Europam] Consuetus error, Jaxartem et Tanain eundem fluvium esse, quo trajecto ex ulteriori Asia citatus transitus in Europam patet. *Cellar*.

§ 14 *Arbores magnas*] Hoc genus similitudines occinit Xerxi patruus Artabanus apud Herodot. VII. 10. 5. 'Vides ut prægrandia animalia fulmine Deus scit, nec sinit insolescere; parva vero nihil lædit? Vides ut magna semper ædificia magnasque arbores hujusmodi fulminum tela percutiunt?' Horat. II. Od. 10. 'celsæ graviore casu Decidunt turres; feriuntque summos Fulmina montes.' Freinsh.

Fructus eorum spectat] *Affectat* mavult Tan. Faber Epist. I. 51. *Cellar*. Tan. Faber legit *affectat*: ego dubito, an opus sit mutatione, Curtiusque scripserit aliter, quam vulgo legitur. Certe idem, quod hoc loco, alibi quoque ei denotat 'spectare:' ut V. 1.

ubi ait, 'Prædam opimam paratamque ipsum et milites ejus spectare.' Videturque τὸ 'spectare' opponi eleganter τῶ 'metiri,' cum sit nihil aliud, quam 'oculis metiri.' Scheffer. Cicero pro Ligario cap. 4. 'Quum Ligarius domum spectans, et ad suos redire cupiens, nullo se implicari negotio passus est.' Snak.

Metitur] Mss. *metit*. forte, *metuit*. Freinsh.

§ 15 *Leo*] A leonis, aliorumque animalium, robore argumentum sumpsit et minus ille, qui Maximino subindicabat argute, non esse fidendum robori, quo ille stolide ferox erat: 'Elephas grandis est, et occiditur: Leo fortis est, et occiditur: Tigris fortis est, et occiditur.' Capitulin. in Maxim. cap. 9. Leones autem etiam a culicibus magnopere vexari, qui et mortis causam eis præbeant, testatur Marcellin. XVIII. 17. Freinsh.

Rubigo] Ovid. ex Ponto I. 1. 17. 'Roditur ut scabra positum rubigine ferrum.' Eleganter Plinius XXXIV. 14. 6. 'Obstitit eadem naturæ benignitas, exigentis a ferro pœnas rubigine, eademque providentia nihil in rebus mortalibus facientis' (hanc enim lectionem præfero) 'quam quod infestissimum mortalitati.' Et mox, 'A ferro sanguis humanus se ulciscitur: contactum namque eo celerius subinde (an inde?) rubiginem trahit.' Mirum est quod idem Plinius XXXIV. 15. 2. refert: 'Exstare ferream catenam apud Ephratem amnem, in urbe quæ Zeugma appellatur, qua Alexander Magnus ibi vinxerat pontem, cujus annulos, qui refectioni sunt, rubigine infestari, carentibus eâ prioribus.' Raderus.

Nihil tam firmum] Ovid. Trist. I. 8. 'Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud, Ut maneat rapido firmius igne Jovis. Nil ita sublime est supraque pericula tendit, Non sit ut inferius suppositumque Deo.' Raderus.

§ 16 *Sileis*] Aventinus lib. 1. ubi verba hæc recenset, adjicit 'paludibusque:' quod si ex libro quopiam haberet, quod ut sit vereor, non rejicerem. *Freinsh.*

§ 17 *Nec servire possumus, nec imperare*] Plin. N. H. xvi. 1. ubi tenuem Scytharum sortem descripsit, addit, 'Et hæ gentes, si vincantur hodie a populo Romano, servire se dicunt.' Seneca de Ira 11. 15. 'Omnes istæ feritate liberæ gentes leonum luporumque ritu, ut servire non possunt, ita nec imperare.' *Loccen.*

Dona a nobis data sunt] An dona ab his Scythis Alexandro data non memini et superioribus, nec sane puto: illud certe scio, non ista, quæ commemorant, data. Sed profecto de nulla donatione agitur; de bonis suis disputant Scythæ, quæ sola possideant, aliarum opum incuriosi: legendum ergo, *bona nobis data sunt*. Meo periculo affirmo, veram hanc meam (meam autem dico? Curtii volebam) lectionem. *Acidalius*. Si nunquam uspiam Acidalii emendatorem calamum secutus sum, hic sequor, quum rescribit, *Bona nobis data sunt*. *Raderus*. *Dona nob.*] *Acidalius* legit, *Bona nobis data sunt*: quam conjecturam mirifice commendat *Raderus*. Nec enim vult dona fuisse data ab his Scythis Alexandro: quod quidem etiam in animo habuisse apparet Bongarsium, cum conjiceret induci debere tria verba, ut esset: *nobis sunt, ne Scytharum gentem ignores*: quod placeat præ illo. *Paschal.* Legati cap. 5. putat optionem hic dare Scythas Alexandro, bellum an pacem cum iis habere malit. Sed optime locum explicat *Loccenius*, cujus verba subjicio: 'Male,' inquit, 'excusum, *dona a nobis data sunt*. Horum donorum originem aperit *Herodot.* iv. 5. ubi refert olim cælo in Scythiam demissa, puta ut ancile Romanorum.' *Targitai* dicunt tres liberos fuisse, *Lipoxain*, *Arpoxain*, et novis-

sime *Colaxain*. His regnantibus demissa cælitus in Scythiam regionem, ex auro facta, aratrum, jugum, securim, phialam. Hanc historiam, vel verius fabulam, hic tangit *Curtius*. *Freinsh.* Dona nobis a Diis de cælo demissa. Fabula similis Romanæ de Ancilibus ab *Herodoto* traditur iv. 5. Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεια ποιήματα ἄροτρον τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν εἰς τὴν Σκυθικὴν. *Cellar.* *Dona a nobis data*] Forte, *Dona a Dis nobis data*. vii. 10. 14. 'Rexque ipse credi voluit, donum Dei id fuisse.' *Heinsius*.

Jugum boum aratorum] Non ausim hic quoque, quia de aratro nihil subiicit, sed nec subicere opus erat. *Acidalius*. *Aratrum*] Non displiceat quod hic conjicit *Acidalius*, *boum aratorum*. Βοῦν ἀροτήρα vocat et *Hesiodus*. *Freinsh.* *Pitiscus* cum *Acidalius*, *boum aratorum*; eleganter quidem, non autem ita certo, ut deserenda sit vulgata scriptura, quam etiam *Herodotus* cap. 1. tueri potest. *Cellar.* *Acidalii* tamen, hominis acuti et sinceri, iudicium adprobat perspicacissimus *J. Bronkhuisius* ad *Tibull.* 1. 44. *Snak.*

§ 18 *Vinum Diis libamus*] De hoc ritu *Pontanus* et *La Cerda* ad *Virg. Æn.* 1. 732. *Raderus*. *Vinum*] Id unde acceperint, non immerito quæras. ipsi non colebant vites; commercia non curabant. Credo, quod de singulis eorum nationibus vere seu falso creditum fuit, toti deinceps Scytharum nomini temere fuisse adsignatum. Ergo de ἀκρατοποσίᾳ eorum, quod meo gavisi fuerunt, quæ traduntur, ad eos pertinere putem, qui forte ad Pontum Græcis urbibus finitimi, a vicinis id habuerint. Quamquam et *Bactriana*, quæ his Scythis contermina est, vini mire ferax fuerit. Et notum est quam proclives in hoc vitium ab omni ætate fuerint ad Septentrionem vergentes populi; ipso corporum temperamento ad id tantum non

cogente. De Scythiis ergo idem memoratur apud Athenæum, ubi et adagii vice jactatum Spartæ notat verbum *ἐπισκυθίσαι*, Scythicum in morem bibere. Notum est quid de Anacharside referat Diog. Laërtius. Vide et Erasmi Adag. Chil. 11. 3. 17. *Freinsh.*

Hasta cominus] Quid hic hastam memorat, cujus nulla mentio facta est inter dona? num intercidit ejus nomen? agnoscit sane Bongarsii codex, et nonnulli alii inter ea. *Scheffer.*

Sic Syriæ regem] Alii exensî, sic *Scythiæ regem*; quod non convenit, nisi dicas, Europæos Scythas Asiaticorum regem superasse, quod minus placet: quare etiam ausus sum repone *Syriæ*, pro *Assyriæ*, ut accipiat hoc sive de Nino, sive de alio quovis Assyriæ rege Nino priore, puta cum rex Scythiæ Tanais usque in Ægyptum excessit: considerent tamen etiam alii locum. *Modius.* *Syriæ regem*] Idem Thyrsus Scytharum rex sibi et successoribus suis per mille et quingentos annos vectigalem fecisse traditur; Scythæque persequentes gentem Cimmeriam ingressi Asiam abrogarunt imperio Medos, qui ante ipsorum adventum Asiam obtinuerunt, ut Herod. lib. 1. et VII. refert. *Popma.* *Syriæ*] *Scythiæ regem* vulgati codices. Sed quid Scythæ suum regem vicissent? *Syriæ* Modius vere reposuit pro *Scythiæ*. Quis autem hic Syriæ rex fuerit, Ninusne, an prior aliquis, quod equidem reor, non constat. Nam a Belo primo Assyriorum rege (quos Latini Syros vocant; ut est apud Justinum 1. 2. 13.) usque ad Sardapalium, unus et quadraginta reges numerantur. Vexori Ægypti rege ab Scythiis victo, Asia quoque in potestatem Scytharum fuit per annos admodum mille. Scalig. in Canon. Isagog. Nivus tributa Scythiis primus negavit. Fner ergo ante Ninum, quibus Scythæ in Asia imperitarunt. Adversus Vexorem rex Scytharum Tanais in bellum profectus est. Jus-

tin. 1. 2. 13. *Ruderns.* *Syriæ*] Assyriæ, quamquam quis fuerit ille Assyrius rex, quem Scythæ vicerint, non liquet, silente historia. Forte id tempus intelligitur, quo Scythæ in Parthiam migrarunt, VI. 2. 14. quod ad Sesostris, Salomoni æqualis, tempora Arrianus in Parthicis apud Photium refert. *Cellar.*

Persarum] Cyrum et Darium Hystaspis, quorum nota historia. *Idem.*

Medorum] Cyaxarem, quem per 28. annos afflixerant Scythæ, Herod. 1. 106. *Idem.*

Usque ad Ægyptum] Ab fabulosam historiam videtur respicere, quam ex Trogo refert Justinus 11. 3. *Idem.*

Ad latrones persequendos] Exemplo Herculis, cujus imitator videri cupiebat, quod egregie confutat Seneca de Benef. 1. 13. *Idem.* Vix ac ne vix quidem ignoscit Curtio Cl. Clericus, quod hic, qui utique bellicam virtutem primam habet, non copiosius perstringat hoc Alexandri vitium, nec idem sæpius inculet: quem, si non pertæsum est, vide Jndicio de Curt. 1x. 12. *Snak.*

§ 19 *Latro es*] Hoc ut de omnibus gentibus ab Alexandro subactis dici forte non conveniat, ita posse de plebisque pro comperto habeo. Idem Lucani sensus fuit x. 20. cui 'terrarum felix prædo' vocatur: idem Senecæ de Benef. 1. 13. 4. et Epist. 94. 67. Contra quorum auctoritatem, ipsa naturali æquitate subnixam, qui jure belli tuentur Alexandrum, non intelligunt, quantum hoc illi cedere debeat: et tamen in hoc quoque ut justum jus sit, honestam aliquam causam requiri, non solam dominandi cupidinem, quam in Alexandro fuisse summam, inficiari ne quidem ii possunt, qui maxime eum laudant. Pari autem audacia respondit Alexandro, quisquis fuit, pirata: ex quo cum quæsisset, 'quo scelere impulsus mare haberet infestum? eodem, inquit, quo tu orbem terræ.' Cicero

de Rep. lib. III. 'Eleganter et veraciter,' iudicio D. Augustini de Civ. IV. 4. *Freinsh.*

Indos petisti] An? *Indos petis.* Nondum adierat Indos, sed mox aditurus erat. Bactriani enim proximi Indis. *Raderus.* Ne quid mutari patiar, prohibet Curt. infra VII. 11. 8. ubi iterum Indiam jam tum accessam narrat, 'Indiæ sine lassitudine vim frigoris sum perpessus.' Utroque tamen per exaggerationem Indiæ nomen propinquis regionibus tribui crediderim. Sic enim et Areorum terra, et Sogdianorum, Indiæ nomine quandoque intelligitur, ut alibi jam notavimus. Sane enim Curtius nondum Indiæ proprie sic dictæ meminit, quasi Alexander eam fuerit ingressus: sed quæ de frigore tolerato jactat, aperte referenda sunt ad iter per Parapamisadas, de quo supra III. 3. *Freinsh.*

Instabiles manus] Videatur fortasse corrigendum, *avaras et insatiabiles manus*; nisi, quod certe puto, notare utrumque voluerunt, et inexpectam et vagam rapacitatem Alexandri, qui nullo fine contentus, loco nullo constans, ex aliis alia subinde invadat. Atque huc respiciunt eorumdem superiora illa, 'Ab Europa petis Asiam; ex Asia transis in Europam.' *Acidal.* Est qui *intestabiles, incessabiles, instabiles*, legit; sed nihil horum placet præ illo *Acidalii insatiabiles*. *Rader.* *Ararus et instabiles]* Hoc est, Scythæ in Alexandro notarunt tam avaritiam, quam morem passim in quosvis incurrendi: non enim ait *Acidal.* unam vocem *instabiles* utrumque valere, ut putat explanator. *Freinsh.* *Instabiles]* Vaga rapacitate in omnem se partem extendentes. *Cellar.* *Instabiles]* Lego cum *Acidalio insatiabiles*; sic IX. 2. 9. *Insatiabilis cupido famæ.* sic 'insatiabilis avaritia' apud Gell. III. 1. *Heinsius.*

§ 20 *Parasti famem]* *Finem* membranæ; sed non vult hoc dicere auc-

tor. *Modius.* *Parasti]* Lego, *exasperasti famem.* VIII. 1. 32. 'Nihil eo remittente magis exasperabatur.' Virg. Georg. III. 434. 'Sævit agris asperque siti, atque exterritus æstu.' Et sic idem sæpius. *Heinsius.*

Quo plura haberes] Eadem mente dixit Claudianus: 'Semper inops quicumque cupit.' Genu autem egestatis gravissimum est, in divitiis inopem esse, teste Seneca Epist. 47. *Loccen.* *Quo plura haberes]* Ut in hydrope: Ovidius Fast. I. 216. 'Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.' *Ἐνθεν που καὶ οἱ διώκοντες ταῦτα, ἐμπλησθέντες αὐτῶν, διψῶσι μᾶλλον ἑλατόν γὰρ τὸ ληφθὲν τοῦ προσδοκωμένου,* ait Maxim. Tyr. Dissert. XXXVII. Graviter hoc ipsum proponit Seneca Epist. 119. 8. 'Post Darium et Indos pauper est Alexander Macedo: quærit quod suum faciat, scrutatur maria ignota, in Oceanum classes mittit novas, et, ut ita dicam, mundi claustra perrumpit. Quod naturæ satis est, homini non est.' *Freinsh.*

§ 21 *Bellare]* Malim *rebellare*; jam enim subacti defecerant. Vide supra VII. 6. 13. Ad vitandas ejusmodi rebelliones qua re opus esset, sic apud Plutarch. cap. 114. monuit Alexandrum Calanus: 'Corium in medium conjecit siccum et retorridum, cujus oram calcavit. Id uno loco pressum ceteris partibus extulit se. Idem circulans undique et pedibus stringens in quaque parte ostendit evenire, quoad medium pedibus occupavit, tunc omnes partes quievere.' *Freinsh.* Mallet *Freinshemius, rebellare ceperunt*; mihi videtur scriptum initio fuisse, *bellare receperunt*, idque 'recipere' hic significare idem ac 'denuo incipere.' *Scheffer.* Cod. Voss. 2. distincte, *bella receperunt*, quod Cl. Schefferi sententiam nonnihil confirmat. Nobilissimus Heinsius cum *Freinshemio rebellare scripserat.* *Snak.*

§ 22 *Scies quam late pateant]* Sen-

tentiæ ratio sic satis apparet: *ὄλχονται*, quod vereor, aliquot voces. Has suspicione reprehendo, si licere id mihi volent, qui in alios parci et se veri, suæ libidini quidlibet indulgent. Sed liceat mihi, nulla Curtii fraude, sic explere: *Transi modo Tanqin; scies quam late pateat fuga. Insequere, numquam tamen consequeris Scythas.* Acidalius. *Quam late pateant*] Hunc locum velut lacunosum explet Acidalius: *Scies quam late pateat fuga. Insequere, numquam tamen consequeris Scythas.* Sed cum sententiæ ratio satis absque insertis verbis appareat, religio est, contra omnium codicum, tam chirographorum quam editorum, fidem, ingerere aliena. *Raderus.* Sententia, opinor, est: Si transeas Tanaïm, videbis quidem quantum terrarum occupent Scythæ; numquam tamen, si ipsi nolint, eos consequeris, aut reperies. Quam rem etiam cum admiratione testatur antiquissimus Herodot. iv. 46. De amplitudine autem Scythiæ collegit nonnulla. Barthius *Adversar. lvi. 15.* Vide et *Langlæi Semestr. viii. 1. Freinsh.*

§ 23 *Scytharum solitudines*] Proverbium Græcorum est, *Σκυθῶν ἐρημία*, inde natum, quod Scythæ in vastis silvis viventes nullis certis sedibus utantur, sed per deserta, et humano cultu vacua loca vagi in plaustis ferantur. Meminere hujus adagii Aristophanes, Plutarchus, Suidas, Erasmus, alii. *Popina. Proverbiis*] *Σκυθῶν ἐρημία*, pro summis calamitatibus exitioque dictum est apud Aristophanem in *Acharnensib. ii. 6.* Quo loco commentator indicat, proverbium dici solitum de ingenti solitudine, &c. Usurpat et Plutarch. de Stoicis Contrariet. cap. 33. Chrysippus sapientem fœnoris gratia præcipitem dat in Panticapæum, et Scytharum solitudinem. Erasmus *Adag. Chil. ad iii. 5. 94.* Refert et Schottus in *Prov. e Vaticana biblioth. Append. 3. 79.* Earum solitudinum conditionem de-

scribit Hippocrates lib. de Aëre, &c. citatus ab Raderio. *Freinsh.*

Nos deserta] Arrianus apud Eustathium ad Dionys. Periegetem vs. 675. docet Scythas olim urbes habitasse, domos incoluisse, terram arasse, vesicique pane solitos, sed victos a Thracibus mores mutasse, omnibusque diris se devovisse, ubi vel ædes exædificassent, vel aratro terram proscidissent, aut urbes condidissent, aut opes aurumve possedissent. Plostra igitur sibi comparasse, ferinam in cibum adhibuisse, lac potasse. Immentis dumtaxat illis solis usos, quibus veherentur, et quæ terras terris commutantes sequerentur. Indeque dictos Nomadas, quasi tu diceres pascales seu pastores. *Raderus.*

§ 24 *Nec invita teneri potest. Impone*] Ut vos Dii Deæque nebulones, qui primi hæc hoc modo interpolastis: *nec invita teneri potest. Salubre consilium sequens, quod præsens tempus ostendit melius impone, &c.* quid enim ista, *Salubre consilium quod præsens tempus ostendit melius*, ab aliquo ad oram libri, qui suorum temporum varias et incertas rerum vices notaret, hic adscripta, inserta etiam de vestro voce sequens, in contextum recepistis? *Moldius.*

Salubre] Totam hanc pericopen miror cur ejecerint; cum sit genuina et germana sine dubio: insuper elegantem contineat sententiam, quam pnto juves adhuc, si pro ostendit legas ostendet. Sensus: Ex ipso eventu evidentius cognoscet, quam salubre fuerit hoc consilium. *Freinsh.*

Sequens quam præsens] Sequenti tempore magis adparet, quam præsentis, fueritne consilium salubre, nec ne. *Cellar.*

Frenos] Hunc credo locum respexit politissimus Politianus, cum illa Herodiani i. 4. Χαλεπὸν δὲ μετρησάσθαι τε καὶ ὄρον ἐπιθεῖναι ἐπιθυμίαις, ὑπερτοῦσης ἐξουσίας ita verteret: Est autem difficile in maxima licentia moderari

sibi, quasique frenos imponere cupiditatibus. Freinsh.

§ 25 *Sine pedibus*] Editiones Lugdunenses, *Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam*. Verum illud *nostri* in membranis nostris nullum est, et non soli Scythæ hoc, quod ait, dicunt, sed Græci quoque. *Modius*. *Sine pedibus*] Multas Fortunæ formas, multa ejusdem symbola, figuras, statuas alio atque alio modo effigiatas, nomina et cognomina recenset Alexander Neapol. Genial. Dier. i. 13. (quem juvabit hoc loco cum Tiraquello consulere,) et inter alias effigies etiam hanc a Curtio hic expressam. Tiraquellus hoc modo fictam et depictam non nisi ex hoc Curtii loco docet. Alatam quidem et pinnatam apud Enseb. Horat. Od. iii. 29. et fortasse alios cognoscas, sed ἀποδα nusquam nisi hic. Habes generatim de Fortuna apud Alciatum et ejus scholiasten in symbolo Fortunæ; multa etiam apud Pierium, ut taceam Pansaniam, Plutarchum, et alios. *Raderus*.

Comprehendere non sinit] Mss. ca-rent ultimis duobus vocibus. Forte, *comprehendi e re est*. Heinsius.

§ 26 *Beneficia*] Id enim maxime divinum est, unde et Dei nomen deduxere veteres a dando, quia omnia commoda hominibus det. Festum vide. Ea de re contra Epicureos graviter et prolixè disputat Seneca post princ. lib. iv. de Benef. Ergo sapienter 'Pythagoras dicebat, hæc duo divinitus hominibus data esse longe pulcherrima: veritatem amplecti, et beneficiis operam dare: et addebat, utrumque cum Deorum immortalium operibus comparari posse.' Ælian. Histor. Var. xii. 59. Quam deinde sententiam certatim arripuerunt retuleruntque Philo lib. de Judice: Clemens Stromat. lib. ii. Synesius Epist. 31. Damascius apud Suidam in Ἀγαθοεργία. Senec. de Benef. iii. 15. 4. 'Qui dat beneficia, Deos imitatur.' Julianus in Cæsar. ex persona Marci

Deorum imitationem esse ait: δέισθαι μὲν ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν δὲ ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Ceterum Alexandri beneficentiam cum alii commendant, de quibus forte infra ad x. 5. tum et Polyænus iv. 3. 1. ridiculo hoc beneficii genere, quod constitnerit omnes non 'homines' sed 'Alexandros' vocare, cujus muneris gratiam hand gravate, puto, fecisset ei Diogenes. Sed hæc beneficentia non proficiscebatur ex voluntate juvandi alios; sed tantum ex cupiditate nominis et gloriæ. Absque eo enim esset, non utique spoliaret magnam ferrarum orbis partem, ut paucos locupletaret, &c. *Freinsh*.

Sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita] Hæc omnia in membranis, librarii opinor incuria, omisa erant, nam quin Curtii sint, mihi sane dubium non est. *Modius*. *Semper esse te cogita*] Hoc a patre Philippo Alexander discere poterat, qui ex ephebis uni præcepit, ut quotidie prima luce ad lectum cubicularem adesset, regemque his verbis de hominis mortalitate admoneret, φίλιππε, ἄνθρωπος εἶ, Philippe, homo es. Ita Ælianus Hist. Var. viii. 15. *Raderus*.

§ 27 *Inter pares*] Probe Cæsar Pompeium moneri jubet de Bel. Civ. iii. 10. 'Hoc unum esse tempus de pace agendi, dum sibi uterque confideret, et pares ambo viderentur.' Sic apud Florum iv. 10. 1. 'Expertis invicem Parthis atque Romanis, quum Crassus atque Pacorus utrimque virium mutuarum documenta fecissent, pari rursus reverentia integrata amicitia.' Quod alterum genus esse fœderum de tribus, dicit Menippus apud Livium xxxiv. 56. 9. *Freinsh*.

Videntur pares] Idem Menippus eodem loco: 'Tertium esse genus, quum, qui hostes nunquam fuerint, ad amicitiam sociali fœdere inter se jungendam coëant. eos neque dicere, neque accipere leges; id enim victoris et victi esse.' Nam 'Dubia

sunt vires inexpertæ.' Seneca de Constant. Sapient. cap. 3. Confer. Reusner. Symb. II. 42. m. *Freinsh.*

§ 28 *Quos riceris*] Eadem mens illis Taciti H. II. 7. 1. 'Victores victosque numquam solida fide coalescere.' Plinius Paneg. 85. 2. 'Nam quæ poterat esse inter eos amicitia, quorum sibi alii domini, alii servi videbantur?' Ergo et Molo apud Polyb. v. 52. 'Susianæ et Babylonæ populis recens a se et inopinata victoria subactis parum fidebat.' Quæ de re et supra ad IV. 6. 31. dictum. Adi Gruterum ad illa Livii VIII. 21. 7. 'Ibi pacem esse fidam, ubi voluntarii pacati sint.' Et Alb. Gentil. de Jure Belli III. 13. *Freinsh.*

Etiam in pace] Victi enim victoribus parere coguntur, servi domino, subjecti magistratibus. Nam quæ leges et conditiones victis belli tempore latæ datæque sunt, deinceps perpetrato bello observantur. *Raderus.* *In pace*] Quæ leges et conditiones victis a victoribus belli tempore dantur, etiam in pace servantur, ut instar servorum victi sint; victores domini, adeoque inter eos nulla coalescere amicitia possit. *Cellar.*

§ 29 *Græcorum*] Injuratis Scythis plus ait credendum, quam juratissimis et testatissimis Græcis. Quia apud Græcos, ut Euripides in Iphigenia Taurica canit: *πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν.* Nihil fidi novit Græcia. Græcorum vanitatem miris modis excitat Juvenalis Sat. III. Cicero ad Q. Fratrem, Epist. I. 5. 'Græci fallaces, et leves, et diuturna servitute ad nimiam assentationem eruditi.' Virgil. Æn. II. 106. 'Ignari scelerum tantorum, artisque Pelasgæ.' Et v. 152. 'ille dolis instructus et arte Pelasga.' *Raderus.* Adde Barthium Adversar. LVI. 17.

Qui acta consignunt] Membranæ, *fata*; editiones *facta*; nimirum recte nos. *Modius.* Modius, *qui acta c. So-*

liti autem Græci quodvis fere actum consignare, idque propter levitatem fidei inter se. Lucan. III. 300. 'Cumque alii famæ populi terrore paverent, Phocæis in dubiis ansa est servare juvenus Non Graia levitate fidem, signataque jura, Et causas, non fata sequi.' Noster sup. lib. IV. de Iisdem, 'Græcorum temporaria ingenia.' Idem Tacit. Ann. v. 'Promti Græcorum animi ad nova et mira.' *Loccen.* Alii, *facta*; unde Bongarsius *pacta*, quæ emendatio firmari posset ex Senecæ verbis modo prolatis. *Freinsh.*

§ 30 *Usque ad Thraciam colimus.* *Thraciæ*] Scripti libri, *usque ad Thraciam collibus Thraciæ.* Unde forte legendum, *usque ad Thracium colimus.* *Collibus Thraciæ.* Sæpiissime diximus, nimium a nostro coaretari septentrionalem oram supra Euxinum pontum et mare Caspium, ut omnia fere permisceat. Bactra Oxum contingunt, non falsum Tanaim, sive Jaxartem: nisi Sogdianam quoque sub Bactrianæ finibus contineri credas. Ab Jaxarte usque Thraciam omnia Scythæ possident, sed non unius gentis, verum ut terrarum ingentibus spatiis, ita nationibus quoque et imperiis distincti: adde quæ notavimus ad lib. VII. 6. 12. et 7. 2. *Cellar.*

Utrique imperio tuo finitimos, hostes an amicos esse velis, considera] Bina ergo imperia Alexandro? imo unum omnium, quæ adierat. Et næ illi, si dividere velit, non duo, sed nimio multo plura. Scriptura falsa, cui literula extrita una, quam illi redonamus, et Alexandro pariter divulgum imperium redintegramus. *Utrunque* legendum pro *Utrique.* Scythæ imperio ejus utrimque finitimi, ab Asia, ab Europa: quam utramque incolunt omnium consensu Geographorum, et Curtii sæpe testimonio. Quomodo autem finitimi, ipsi præcedentibus his jam declararunt: 'Ceterum nos Asiæ et Europæ custodes habebis.

Bactra, nisi dividat Tanais, contingimus. Ultra Tanain et usque ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam conjunctam esse fama fert.' Neque tamen nescio, aut dissimulabo, ne videar nescire, duplex imperium tribui Alexandro posse, unum Asiæ, alterum Europæ: ut vulgata lectio teneatur, in eundem incidens sensum, quem novitia nostra pariebat. *Acidal. Utrique*] Bongarsii, Acidalii, Sebisiique conjectura conspirabat in unum, ut *utrimque* legeretur. Nec sane ineptum hoc esset, sed cum laud minus proba sit vulgata, cur non tueri se possit interdicto uti possidetis? Agnovit hoc idem Acidalius, duo posse imperia tribui Alexandro, idque solere probat Raderus veteri Epigrammate Parmenionis: *Τίμβρον Ἀλεξάνδρῳ Μακεδόνος ἦν τις αἰδῶν, Ἠπείρους κείνου σῆμα λέγ' ἀμφοτέρως*. Quisquis aves tumulum Pellæo ponere regi, Europam atque Asiam ponito pro tumulo. Et quod Curtio infra VIII. 4. 29. 'Asiæ Europæque rex' dicitur; sed et IX. 6. 21. 'Victor utriusque regionis' a semetipso appellatur. At Justinus XII. 16. 5. disertissime duo imperia ei assignat: 'Ea die, qua natus est, duæ aquilæ tota die perpetes supra culmen domus patris ejus sederunt, onen duplicis imperii, Europæ Asiæque, præferentes.' *Freinsh.*

CAP. IX. § 1 *Suorum*] Sic legendum; non enim Scytharum, sed Macedonum suorum consilio se usurum dicit. *Rutgers. Consiliis suorum*] Legendum olim sic conjeci: quod postea et Rutgersio Var. Lect. III. 4. ita visum deprehendi; et jam ante Aventino: sic enim ille locum hunc refert lib. I. pag. 25. 'Quid enim levius aut turpius, quam auctore hoste de summis rebus capere consilium?' iudicio Aurnnenleii aliorumque apud Cæsar. de Bel. Gall. v. 28. Ita Cæsar Pothino respondet, minime 'se Ægyptiorum consilium requirere.' Plutarch. in Vita cap. 70. ergo cum Pal.

Delph. et Var. Clas.

1. cum duobus editis adstipularentur; haud dubitavi scripturam eam recipere. Vulgata tamen lectio ferri possit, si recipias explicationem Acidalii, quam seq. statim nota proponimus. *Freinsh.*

Et audacter] Attende, ut recte capias. Ne particula non referenda tibi ad *audacter* pariter, ut ad *temere*. Sensus iste, distributis in sua membra verbis: Secuturum se et consilium eorum, ne quid temere, et fortunam suam, ut audacter faciat. *Acidalius*. Aventinus expressit aut *audacter*, longe diverso sensu, probo tamen: et quem illi præferam. *Freinsh.*

Sequiturum] Hoc verbum mihi admodum suspectum est; qualis enim hæc oratio, *fortuna sua, et consiliis suorum se usurum*, sequitur ratio, nam *sequiturum*? Atqui hoc non ratio, sed commemoratio propositi: quare suspicor, hoc natum ex glossa superioris, se usurum. Puto autem Curtium sic scripsisse: *Rex fortuna sua et consiliis suorum se usurum respondit. Nam esse et fortunam, cui confidat, et consilium suadentium, ne quid temere et audacter faciat*. Sententia elegantissima: esse ait sc. sibi fortunam istiusmodi, cui possit confidere, ut non sine caussa eam respiciat, quemadmodum et consilium ejusmodi, quod queat utilia a noxiis discernere. *Scheff.*

§ 2 *In proris*] Mss. Florent. et Leid. in prioris. Forte, in prioribus. Heinsius.

§ 3 *Qui tormenta intenderent*] Qui tela ex machinis, ut catapultæ et ballistæ erant, emitterent. Adde ad IV. 2. 12. *Cellar.*

A fronte] Quomodo a fronte, ut tela nullum ex armatis circumstantibus læderent? intervalla relinquebant armati, per quæ tela exibant. *Raderus*. Ibidem statim lego, *circumdati armatis: reliqui post tormenta constiterant. Remigem, &c. Freinsh.*

Scutorum testudine armati] Hoc armati quoque suspectum mihi, tam-

Q. Curt.

4 N

quam non Curtii, sed glossatoris: testudo sane non armat proprie, sed tegit. Neque potest bene ad præcedens *reliqui* referri, tamquam longius dissitum, et, si referatur, otiose sibi adjunctum habiturum. *Scheffer*.

§ 4 *Objectæ sarmento*] Vulgo *stramento*. Modius. Utres vel inflabantur follibus, ut Suetonius indicat, et Cæsar, et Livius, Florus, et alii; vel stramentis infarciebantur, teste Curtio hic, et Arriano lib. i. *Popma*. *Objectæ rates*] Mss. male, *objecta erant rates*: illustri anadiploseos exemplo, quale supra ad vii. 6. 13. ex Livio retulimus. notatque Rutgersius in Nostro infra ad x. 1. 19. ut suo loco videbimus. *Freinsh*. Libri alii, *sarmento*, quod præferam. Unde enim tantum stramenti in regione, quæ cultum agrorum ignorabat? Suspicor tamen et hoc a glossatore additum ex superioribus. *Scheffer*.

§ 6 *Ripis præsidentes*] Forte, *ripas obsidentes*. Heinsius.

§ 7 *Conati nisu*] Pal. 1. *nisi*, quod glossa, vel varia lectio *τοῦ conati* esse possit, sed malim *coniti*, ut ix. 15. 13. 'Postquam ad conitendum nihil supererat virium.' Etiam pro *vibrare*, lego *librare*; nam paullo post, 'Hastas certo ictu, utpote libero nisu, mittit e ratibus,' hoc est, *librare*. Heins.

§ 9 *Recipientes*] Forte, *resilientes*. Idem.

§ 11 *Quod vigoris ægro adhuc corpori*] Alii, *quod vigori ægro adhuc corpore*. Malo prius. *Modius*.

§ 12 *Ducum officio*] Quippe 'cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, nec primum florem ætatis, sed veteranos; plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruisque militaverant, elegit, ut non tam milites, quam magistros militiæ electos putares.' Justinus xi. 6. 4. Merito ergo commendat eos Charidemus supra iii. 2. 14. Ex quo tempore jam continua exercitatione multum etiam ad-

huc accesserat illorum peritiæ. Sic in prælio cum Nervii milites 'nihil jam Cæsaris imperium spectabant, sed per se, quæ videbantur, administrabant;' ea enim erat eorum, ut paullo supra dixerat: 'Scientia atque usus, ut superioribus præliis exercitati, quid fieri oporteret, non minus commode ipsi sibi præscribere, quam ab aliis doceri poterant.' Cæsar de Bel. Gall. ii. 20. *Freinsh*.

§ 13 *Barbari tolerare*] Editiones, *barbari tolerari potuerunt*; scripti libri, *barbari tolerare ceperunt*, quod utrumque verbum a glossa est. *Modius*.

LXXX. stadia] Plutarch. in Alex. cap. 80. centum numeravit; de Fortuna Alex. ii. 21. centum quinquaginta: adeo incertus vacillavit Plutarchi calamus. nec in notis error observari potuit; integras enim voces posuit. Ceterum 80. stadia efficiunt milliaria nostratia duo et semis: centum vero, tria cum dimidio quadrante: centum denique quinquaginta, quatuor prope cum triente. *Raderus*. Non igitur longius penetravit Scythicæ solitudines. Quod caussæ fuisse crediderim, cur eum intrasse Scythiam plane negent Justinus xxxviii. 7. 3. et apud Jo. Magnum Hist. Gothor. iii. 11. f. Strabo, et nescio quis Arrianus Campanus. *Freinsh*.

§ 14 *Reliquum*] Non intelligo, quid sibi velit: annon fuit *ibique substitit*? *Freinsh*. Quicquid subandias, male cohæret; *Freinshemius* mavult *ibique substitit*. Metam expeditionis Scythicæ videtur auctor designasse. *Cellar*.

§ 15 *Liberi terminos*] Non illos in India, notos et fama insignes, quos infra ix. 4. 21. necdum transierat; sed alios, quibus expeditionem in Scythas signaverat: quorum si alibi est mentio, mihi jam non succurrit. *Freinsh*. Hos vero Plinius vi. 26. cis Jaxartem in Sogdiana collocavit,

alios in India, infra ix. 4. dispiciemus.
Cellar.

§ 17 *Armīs parem fore*] Rursum editiones *parem fore confitebantur*, sed frustra sunt. *Modius.*

Imperata facturum] *Mandata* vulgo: sæpius illo modo loquitur Curtius. *Idem.*

§ 18 *In devictos Scythas*] Distinguunt paullo aliter membranæ, quam *clementia in devictos: Scythas quippe, &c.* non probo. *Idem.*

Captivos] Imitatus eum hic, ut in aliis multis, Pyrrhus apud Cic. de Off. i. 12. et Flor. i. 18. 15. apud quem et Hannibal ii. 6. 40. ubi notam p. vide: quem ea arte plurimos sibi conciliasse, multasque et magnas urbes eorum opera in ditionem rede-gisse ex libb. xxii. xxiii. et xxiv. Livii abunde constat. Inspice etiam Gruteri Discurs. in Tacit. cap. 25. *Freinsh.*

§ 19 *Lepore haud sane illi*] Colonienses membranæ *virili lepore*; sed hoc *virili* glossema est vocum specie corporis, quæ præcedunt. *Modius.* *Illi par erat*] Alii, *lepore haud sane virili par non erat*; unde fortassis haud ineptus prodeat sensus: par non erat Hephæstioni, quod esset lepore haud sane virili. Hephæstioni pulchra quidem species erat: sed tamen viriliter decora. Excipino non item. *Freinsh.* *Illi*] *Lege, decore haud sane virili par non erat*; et hanc veram et elegantissimam esse Curtii lectionem ex optimo Mediceo Codice, et aliorum exemplorum comparatione, probat Cl. Heins. ad Vellei. Paterc. ii. 29. *Snak.*

§ 20 *Ad Maracanda*] Supra vii. 6. 10. *Cellar.*

§ 21 *Menedemo duce*] Noster vii. 6. 23. et 7. extr. *Cellar.*

Ossa tumulo contegi] Ut Germanicus idem humanitatis officium clade Vari-ana cæsis apud Tacit. Ann. i. 62. præstitit. *Idem.*

Inferias] Sacrificia et cerimonias *inferis*, id est, manibus et umbris mor-

tuorum factas. *Idem.*

§ 22 *Copias dividit*] *Copias* *dividi* vulgo; *perperam.* *Modius.*

Interfici puberes] Occisorum ingens fuit numerus, ut ex lemmate Diodori in alteram partem lib. xvii. constat. 'Ὡς Ἀλέξανδρος ἀποστάντας τοὺς Σογδιανοὺς κατεπολέμησε, καὶ κατέσφαξεν αὐτῶν πλείους τῶν δώδεκα μυριάδων. *Ut Alexander Sogdianos perduelles armis subegerit, et plures quam 120000. interfecerit.* Id enim caput ex historia Diodorea periit. Vide et Arrianum iv. 1. *Freinsh.*

CAP. X. § 1. *Octingenta*] Sic omnino rescribendum, pro *octoginta*, recte vidit Glareanus, cui favet etiam Arrianus iv. 1. 32. qui Alexandrum ex eo loco, quo movit, a Tanai, inquam, ad Maracanda, non octoginta, sed mille quingenta stadia intra triduum per Sogdianam confecisse scribit. *Raderus.* Sic legendum primo statim intuitu cognoveram, etiam ex istis verbis, *vastæ solitudines.* Plin. vi. 16. circum ea loca agnoscit 'harenosas solitudines per cxxx. m. passuum.' *Freinsh.*

§ 2 *Ingens spatium rectæ regionis est*] Hoc est, regionis oppositæ priori, quæ patet in longum. Vide viii. 9. 2. *Scheffer.* Inane episodium hoc iterum videtur Cl. Clerico, ideoque in iis quæ in Curtio non condonanda censet. *Judicii de Curt. cap. 5. § 6. Snak.*

Vocant incolæ] Casaubonus in lib. xi. Strabon. pag. 357. affirmat, Strabonem et Curtium dissentire in auctoribus hujus nominis Polytimeti: a Strabone enim Macedonibus adscribi nominis impositionem, a Curtio incolis: quod verum est; sed verum non est illos dissentire: Curtius enim non respexit tempus, quod Alexandrum præcessit, sed secutum est. Incertum est enim, quo nomine vocitatus prius fuerit, postea a Græcis Polytimetus appellatus: quis enim non videt vocem esse Græcam, non barbaram? ab incolis ergo ætatem Alexan-

dri secutis, qui plerique fuere Græci, (sex enim oppida Alexander non procul ea regione condidit, infra vii. 10. 15. Græcis potissimum habitata,) et nomen a Macedonibus fluvio inditum acceperunt, et in posteros propagarunt. *Raderus*. Barbaro vocant nomine, quod Græce Macedones πολυτίμητος, hoc est, *valde pretiosus*, interpretati sunt. *Cellar*.

Fertur. Torrentum eum] Iterum vulgo, *fertur torrens*. *Eum*, &c. etiam male. *Modius*. *Torrens*] Sic retinui cum pluribus, cum nihilo deterius sic legatur, quam ut est in aliis, *fertur. Torrentem eum*, immo aliquanto propius ad veram lectionem: quæ, ni fallor, hæc est, *fertur torrens; cum ripæ*, &c. ea particula creberrime sic utitur: hoc ipso cap. n. 14. 'Nec exsistebat humor, cum in ipso,' &c. *Freinsh*.

§ 3 *Modico resudet humore*] Voss. 2. *modicum humorem*. Utrumque bene. *Virgil. Georg. i. 117*. 'cavæ tepido sudant humore lacunæ.' Idem *Ecl. iv. 30*. 'Et duræ quercus sudabunt roscida mella;' sed sic lib. v. 1. 12. 'Toto fere solo prope venis aquarum resudante.' *Snak*.

§ 4 *Triginta nobilissimi*] Hoc absque dubio prodidit etiam *Diodorus* lib. xvii. ut ex argumento ejus libri conjicio: nam ipsa narratio intercidit. *Freinsh*.

Trahi, carmen] Ita habent membranæ, excepto eo quod *tradi* pro *trahi* legunt. In editionibus est, *trahi; lætantium more canere*, &c. *Modius*.

§ 6 *A tanto rege*] *Virg. Æn. x. 829*. 'Hoc tamen infelix miseram solabere mortem, Æneæ magni dextra cadis.' Ad quem locum multa *Pontanus* noster, qui hanc ipsam ex *Curtio* historiæ adducit; et plura *Ludovicus de la Cerdæ* ex diversis scriptoribus Græcis et Latinis, quos tute videbis. *Raderus*. Adde supra ad iii. 5. 5. *Freinsh*. *Florum ii. 8. 4. Snak*.

§ 7 *Tum rex, quæro*] *Musas* mihi

iratas habeam, ni ita scripsit *Curtius*, nive illa, quæ vulgo inseruntur, legendo, *Tum rex admiratus magnitudinem animi*. *Quæro itaque inquit, &c.* ab imperito aliquo hoc inculcata sunt, quod supra *Rufus* noster dixisset, 'Admiratus rex tanta magnitudine animi oppetere mortem.' *Modius*. *Tum Rex*] Omisi cum aliquot editionibus, quæ in aliis hic sequebantur, hæc verba, *admiratus magnitudinem animi*; quod tantum est odiosa repetitio ex num. 5. *Freinsh*.

§ 9 *Interrogantique*] Ita ex membranis scripsi, et mox *quandoque*, pro vulgatis *interrogantique* et *quando*. *Modius*. Forte, *quandocumque*. *Sebadius*. *Quandoque* hic retinendum, et id ex vetusti sermonis formulis servatum, exemplis probat *Cl. J. Fr. Gronovius* ad *Livii* i. 24. et 31. *Snak*.

In fide] *Fide* editiones: minus bene. *Modius*.

Inter custodes corporis] Non illos primi ordinis, quæ maxima dignitas erat, summis tantum ducibus conferri solita; sed ordinis secundi, de quo supra v. 1. 42. diximus. *Cellar*.

§ 10 *Peucolao*] Ab hoc duce regio postea nomen accepit, dictaque est *Peucolaotis*, ut est apud *Arrianum* lib. iv. *Raderus*. Hinc ergo intelligas, alium fuisse *Peucolaum*, qui supra vi. 7. 15. inter conjuratos nominatur. *Freinsh*.

Bessum Ecbatana] Supra vii. 5. *Cellar*.

§ 11 *Menidas*] *Menidæ* apud *Arrianum*. iv. 2. 1. nulla hic mentio, sed ejusdam *Melamnidæ*, seu *Melanidæ*. *Menidam* *Curtius* supra sæpe laudat. *Raderus*.

§ 12 *Alexander*] Cognominis hic *Alexandro* regi fortasse ille fuit, de quo *Curtius* viii. 11. 10. 'Duces his dati sunt *Charus* et *Alexander*, quem rex nominis, quod sibi cum eo commune esset, admonuit.' Sequitur mox de generosa ejusdem morte, quam eodem loco leges. *Raderus*.

§ 13 *Consternationis auctoribus*] Defectionis principibus. Arsace, Barzane, et aliis. Arrianus iv. 2. 1. 'Interea ad eum venerunt Phrataphernes Parthorum Satrapa, et Stasanor ad Areos missus, ut Arsacem comprehenderent, quem quidem vinctum adduxerunt, et Barzanem, quem Bessus Parthis Satrapam dederat, ac nonnullos alios, qui tum temporis una cum Besso defecerant.' *Raderus*. Ego vereor, ne fallatur *Raderus*: nam Curtio, ut puto, de Sogdiana defectione sermo est: iterum enim atque etiam tertio defecerunt, ut ex lemmatibus Diodoreis promptum est cognoscere. Arrianus autem agit de seditione, auctore Satibarzane in Areis concitata. Deinde nihil hic Arrianus de nece illorum, quam expresse tradit Curtius: nec enim necesse est, ut statim interfectos credamus, quos audimus captos. Sic enim hunc ipsum Alexandrum evasit Sandrocotus, postea ad amplissimum imperium profectus. Justin. xv. 4. 13. quem nescio quis auctor, Strabo ni fallor, prodit deinde quoties meminisset Alexandri toto corpore inhiorescere solitum. *Freinsh.* *Consternationis*] Tumultus, seditionis; ut v. 20. 8. viii. 1. 24. x. 2. 21. et Sueton. Cæs. cap. 20. *Cellar*.

Oxum] Magnopere falluntur apud Alciat. Parerg. juris xii. 4. Grammatici, qui flumen hoc Mesopotamiæ faciunt, et interpretantur de eo vexatum Virgilii versum Ecl. i. 67. 'Pars Scythiam, et rapidum Cretæ veniamus Oaxem.' *Freinsh.*

§ 14 *Exsistebat*] Ex hoc loco lucem quærit Cl. Davisius ad locum Hirtii de Bello Afr. vii. 6. 'Latent enim in insidiis cum equis inter convalles, et subito existunt.' Ubi editiones pleeræque, 'subito exeunt.' Ms. Norv. *exiliunt*, quod ille probat, cum vulgatam tamen ex hoc loco adstruat. Notandum tamen, mox etiam Voss. 2. et Pal. 1. pro *exstitisse*, habere *ex-*

isse, vel *exivisse*. Adi Val. Flacc. iv. 170. *Snak*.

Conspicetus est fons] Plutarchus in Vita cap. 101. scribit, eum fontem fuisse pinguis liquoris, non gustu quidquam ab oleo differentis. Strabo autem lib. xi. refert Macedones, qui in exercitu Alexandri erant, prope Ochum effodientes, olei fontem invenisse. 'Nam verisimile est,' inquit, 'ut nitrosa quædam et aluminosa, et sulphurea et bituminosa terram perfundunt, ita quoque pinguis inveniantur: raritas autem efficit admirationem.' Idem Athenæus ii. 2. 'Apud alios,' inquit, 'sunt fontes, qui pingue nescio quid habent, velut qui in Asia, de quo Alexander scripsit, se olei fontem invenisse.' Tiraquel. ad Alexand. Neapol. i. 12. Eustathius ad Dionysium, vs. 747. ex Arriano iv. 3. 6. geminos fontes prosiluisse tradit, aquæ et olei. Proinde si verus Strabo, et alii, fallitur Thomas Bzovius, qui ante Christum natum nullum oleo fontem fluxisse existimat, tom. ii. cap. 16. *Raderus*.

Donum id fuisse] Vulgati libri, *donum Dei id fuisse*. Modius.

§ 15 *Ocho et Oxo*] Ochus Ptolemæo et Plinio Bactrianam claudit, et in Oxum exoneratur. Strabo lib. xi. diversorum de hoc fluvio sententias proponit, quorum alii per Bactrianam, alii juxta illam; quidam Oxo misceri, quidam usque ad ostia separatum esse tradant. *Cellar*.

Marginiam] Pro Antiochia Margiana habeo, in Margiana regione, et *Margiana* restituo. *Ortelius*. Ego quidem *Margiana* legendum puto: sicque expressisse video Sabellicum in hac historia: sed non sat scio, an recte pro Antiochia habeatur. Curtius enim de hac Margiana loquitur, quasi tum urbs fuerit: at Antiochia postea exstructa est, ortumque suum Alexandro debet, si recte capio Plin. vi. 16. Eam igitur Margianam puto tum fuisse caput regionis, ipsique

cognominem. ita supra *urbem Hyrcaniam* habuimus ad vi. 5. 22. Notabile autem est, quod lib. xi. tradit Strabo, Antiochum totum eum tractum inclusisse muro stadiorum 1500. *Freinsh.* Corruptum aut fictum nomen: Ortelius et Freinshemius *Margianam*, quasi Metropolim cognominis regionis, legi volunt, quod displicet Tellierio, quia ex Bactris in hanc Margianam tendenti non modo Ochlus, sed etiam Oxus fuerit superandus, quod secus foret, si Margianæ regionis hæc Metropolis fuisset. *Cellar.*

Sex oppidis] Strabo lib. xi. testatur octo urbes in Bactriana et Sogdiana ab Alexandro conditas. Justinus xii. 5. 13. 'In Bactrianis quoque Sogdianisque duodecim urbes condidit, distributis his, quoscunque in exercitu seditiosos habebat.' *Raderus.* Has etiam intelligere videtur *Ælian.* Hist. Anim. xvi. 3. Deduxit eas colonias Hephæstion. Arrian. iv. 3. 8. *Freinshemius.*

Inter se spatiis] *Membranæ, modicis inter se studiis.* Modius.

CAP. XI. § 1 *Arimazes*] Strabo lib. xi. 'Ferunt etiam petras cum admodum altas atque munitas, proditione interveniente, cepisse: qualis fuit Simithræ in Bactriana, in qua Oxyartes filiam habuit Roxanem: et in Sogdiana alia. item Oxi petra, quam alii Ariamazæ nominant.' Polyæno iv. 3. 29. 'est Ariomazes.' *Freinsh.*

§ 2 *Abscissa*] Mss. *abscisa*; et sic semper fere: de quo vide Doctissimum Dukerum ad Flori ii. 2. 2. *Snak.*

§ 3 *Totum fere specum*] Editi libri, *per totum fere spatium*: male. Modius.

§ 5 *An volare possit*] Annibal in Oratione sua, qua milites suos ad invadendam Italiam hortatur, apud Livium xxi. 44. 'Alpes pervias paucis esse, exercitibus invias? eos ipsos, quos cernant, legatos non pennis sublimē elatos Alpes transgressos.' *Loccen.* Arrian. iv. 3. 22. a quo paululum diverse narrat Eustath. in

Dionys. vs. 747. Allusit eodem Polyænus iv. 3. 29. in descriptione hujus petræ, 'solis vulcrum alis perviam' prædicans. Et, ut pnto, Florus ii. 12. 4. Perses 'ita Macedoniam suam armis, ferroque vallaverat, ut non reliquisse aditum, nisi cælo (deleo enim particulam a) venturis, hostibus videretur.' Et iv. 12. 4. 'Noricis animos dabant Alpes atque nives, quo bellum non posset ascendere.' *Freinsh.*

§ 6 *Indicaret insolentiam*] Nihil varient hic libri veteres; neque tamen scio satis, an sit sanum illud *indicaret*, au scripserit *judicarent*; subintellecto, vel etiam addito, 'dicerent.' Potest namque fieri, ut alterum propter alterius similitudinem, ut supervacuum, fuerit omissum. Estque elegans sententia; illis, cum quibus consultare erat solitus, dixit, judicarent interim ipsi insolentiam barbari, quam nempe gravis sit et intolerabilis: hoc eis manus se committere. At vero se ipsum id servare sibi, ut ostendat nocte proxima, quod hostes crederent factu esse impossibile. *Scheffer.*

§ 7 *Pecoru agere*] Hi enim ad scandenda prærupta erant exercitatissimi, et in ignotis quoque montibus investigandæ viæ gnari. Tali duce jam supra v. 4. 10. Persidem intraverat, qui ibi ait, 'pastorem se fuisse, et omnes eos calles percurrisse.' Quomodo apud Livium xxxii. 11. 2. 'Pastor quidam a Charopo principe Epitrotarum missus ad T. Quintium, se in eo saltu, qui regiis tunc oneratus castris erat, armentum pascere ait: omnes montium eorum anfractus callesque nosse, si secum aliquot mittere velit, non iniquo, nec perdifficili aditu supra caput hostium deducturum.' Qui locus eventusque non sine fructu atque delectatione cum hoc comparetur. *Freinsh.*

§ 8 *Strenue adducunt*] Forte, *strenuos*. Aliter paullo post, 'strenue revocant;' et iterum viii. 2. 30. 'revocatoque strenue Oxarte.' *Heinsius.*

Ante munimenta] Modius *ante me*; sed expunge τὸ *me*, quamvis in chirographis ita legatur. Emendatius vulgata quædam antiquiora, ut *ante sit ἐπιρρημα*, non *πρόθεσις*, cum expeditior sit intellectus, si legas, *urbium ante munimenta superari*. Quod equidem Acidalium præterisse miror. *Raderus*.

Et mei documenta] Quæ res immensum ultro citroque nectit animos, et mutæ confidentiæ implet. Non ignoravit hoc Hannibal apud Livium xxi. 44. 19. 'Non ego illud parvi æstimo, milites, quod nemo vestrum est, cujus non ante oculos ipse sæpe militare aliquod ediderim facinus, cui non idem ego, virtutis spectator ac testis, notata temporibus locisque referre sua possim decora.' *Freinsh.*

Vestra] Scribes *vestri*. Acidalius. *Vestri habeo]* Ex Acidalii castigatione ita scripsi et edidi; antea erat *vestra habeo*. Raderus. Regredere ad notam vi. 9. 3. *Freinsh.*

§ 9 *Quæ castra]* Verius puto, *qua* (sc. parte) *castra spectant*; nempe barbari. *Freinsh.*

§ 10 *Inveniatis viam]* Dubito an sit Latinum, *via ferens aditum*; et *viam* suspicor ex glossa esse vocis *aditus*. Itaque sic lego: *invenietis, si sollerter rimati fueritis, aditus ferentes ad cacumen*. Pro *ferentes*, in antiquis est *ferentis*, solita scribendi ratione. Id quia casum putarunt secundum, ideo et vocem *aditus* hoc casu acceperunt. Cumque sic oratio evaderet mutila, oportune velut illud *viam* ex glossa est insertum. *Scheffer*. Latinitas in dubium hic vocanda non erat; namque etsi correctio Cl. Schefferi sit ingeniosissima, et Curtio non indigna, tamen facile sustineri vulgata potest, et *via aditus ferentis* secundo casu satis percipi potest; vel, *rimati aditus ferentes ad cacumen invenirent viam*; et hoc præplacet, licet ante dixerat *semita perangusta aditur*, singulari scilicet. *Snak*.

Nihil tam alte] Enmenes ad imitationem, ut videtur, Curtii in Paneg. 'Nihil tam insuperabili vallo natura præcludit, quod non penetret audacia, cui aliqua conandi spes relinquatur: illi est inexpugnabilis murus, quem exstruit fama virtutis.' Annibal in modo dicta ad suos oratione: 'Quid aliud Alpes esse, quam montium altitudines? fingerent altiores Pyrenæis jugis: nullas profecto terras cælum contingere, nec inexsuperabiles humano generi esse.' Et mox: 'Militi quidem armato, nihil secum præter instrumenta belli portanti, quid invium aut inexsuperabile esse? Romam Orbis terrarum caput petentibus quidquam adeo asperum atque arduum videri, quod inceptum moretur?' Tacitus Ann. xii. 'cuncta virtuti inexpugnabilia.' *Loccen*. *Nihil tam alte]* Nobilissima sententia; quam videas a variis varie expressam. Naso Met. xiv. 113. 'Invia virtuti nulla est via.' Claudian. de Bell. Gildon. vs. 320. 'Inveniet virtute viam.' Maro Georg. i. 145. 'Labor omnia vincit Improbus.' Terent. Heantont. i. 4. 'Nil tam difficile est, quin quærendo investigari possit.' Sic de Nervio Cæsar de Bello Gall. ii. 27. ubi virtutem eorum exposuisset, addit: 'Ut non nequidquam tantæ virtutis homines judicari deberent ausos esse transire latissimum flumen, adscendere altissimas ripas, subire iniquissimum locum: quæ facilia ex difficillimis animi magnitudo redegerat.' *Freinshemius*.

Experiendo] Theocrit. Idyll. xv. 61. 'Conando Græci Trojam pervenerunt: Optima filia, conando omnia perficiuntur.' Ubi Casaub. notat sic locutum Herodot. vii. 9. fin. 'Ἔστω δ' οὐν μηδὲν ἀπειρήτων αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι. Nihil sit, quod non experiamur; nam sua sponte nihil fit, sed omnia ab experimento hominibus fieri consueverunt. Hinc Tacitus xv. 59. 3.

‘Multa experiendo confieri, quæ seg-
nibus ardua videantur.’ Et Annibal
apud Livium xxv. 11. 17. ‘Multa,
quæ impedita natura sunt, consilio
expediuntur.’ Freinsh.

§ 12 *Portio*] *Proportio*, quam vocem
pro gennina, repudiata vulgari, rece-
pit Tellierius. *Cellur.* Male; nam
portio idem significat. Plin. Hist.
Nat. xi. 10. ‘Capita piscibus portio-
ne maxima.’ Idem ibid. ‘Cerebrum
habent omnia animalia, quæ sangui-
nem: sed homo portione maximum
et humidissimum.’ Noster ix. 1. 6.
‘ceteris quoque pro portione gradus.’
Et sic auferendi casu distincta præ-
positione sæpissime utuntur Cicero,
Quintil. alii: Cicero quidem in Ti-
mæo hanc vocem ut novam induxit,
quum ait: ‘Id optime adsequitur,
quæ Græce ἀναλογία, Latine (auden-
dum est enim, quoniam hæc primum
a nobis novantur) comparatio propor-
tionis dici possit.’ Idem eodem libro:
‘Ejus autem particulæ intervallo ha-
bebat numerus ad numerum eandem
proportionem comparisonemque in
extremis.’ Sed usu tamen id nomen
apud optimos deinceps scriptores non
invaluit, ut proinde necesse non sit
hic ‘proportionem,’ cum et *portio*
eundem sensum admittat, obtrudere
Curtio, et in textum ejus rapere sine
ulla codd. Mss. admonitione. Snak.

Certum autem] Aberat particula,
nonnullo sententiæ damno; quam vo-
lentib. Mss. restitui. Freinsh.

§ 15 *Levare semet*] Alii, *levare*
semet. Modius.

Quum cuneos] Quis ita barde loquun-
tum fuisse credat Curtium? *cuneos*
defixerunt, quæ insisterent gradus; qua
enim notione ‘gradus’ hic accipias,
ut non ridiculus exeat sensus? Mss.
habent *defigerent gradus subinde quæ*
insisterent. Unde certum est scrip-
sisse Curtium, *quem cuneis inter saxa*
defigerent gradus subinde, quæ insiste-
rent. Sicut apud Arrianum vi. 2. 14.
Οἱ μὲν πασσάλους ἐμπηγνύοντες ἐς τὸ

τείχος γήινον ὄν, καὶ κατὰ τούτους ἐκκρε-
μαννύμενοι χαλεπῶς ἀνείρπον. Sic apud
Suidam in Σάπειρ, quidam nominis
ejus vir fortissimus Bejudæus Persa-
rum castellum cepit. Nec sinit dubi-
tare Livius xxviii. 20. 3. ‘Sicubi
nimis arduum et læve (sic volui scri-
bi supra ad v. 3. 20.) saxum occurre-
bat, clavos per modica intervalla
figentes, quum velut gradus fecis-
sent.’ Cuneis igitur defixis fecerunt
gradus, tamquam in scalas, quibus in-
sisterent ipsi. Quo genere scanden-
di exercitissimus fuit Eurybatus
fur, quem ferunt ‘dum in carcerem
esset conjectus, et custodiretur, a
suis custodibus compotantibus solu-
tum fuisse, et jussum edere specimen
suæ sollertiæ in ædibus conscenden-
dis; primum quidem hoc recusasse,
deinde vero, ipsis ipsum recusantem
rogantibus, cum hoc ipsi ægre
persuasissent, tandem circumpositis
spongiis, et stimulis, vel retinaculis
ferreis, in parietes cursim adscendis-
se. Illis autem suspicientibus, et has
artes admirantibus, ipsum occupasse
tectum, eoque superato, priusquam
illi domum circumivissent, de tecto
desiliisse.’ Suidas. Freinsh. Freinshe-
mius, quia est in Mss. *gradus subinde*
quis, putat legendum, *quum cuneis in-*
ter saxa defigerent gradus subinde, quæ
insisterent, explicatque ‘cuneis de-
fixis fecerunt gradus.’ Rem intelli-
go, non perinde et verba. An enim
‘gradus defigere cuneis,’ est ‘gradus
facere per cuneos defixos?’ aliud
profecto ‘defigere cuneos,’ et aliud
‘defigere gradus.’ Nec jvatur loco
Livii, quum et ipse ‘clavos figentes
velut gradus fecisse’ scribat, non
‘fixisse gradus.’ Itaque fuerit opti-
mum delere unicam litteram *s* in
voce *gradus*, quæ ipsi male adhæsit
ex initiali sequentis *subinde*; cetera
servare omnia; ‘insistere gradu cu-
neis’ elegantissime optimeque dici-
tur de iis, qui pedes in iis collocant
enitentes gradu in altum. Scheffer.

Quidam, ut etiam Pitiscus, ediderunt, *defigerent gradus subinde, quæ insisterent*. Sed nihil incommodi neque dari habet vulgaris, quam retinemus, scriptura, quia etiam Virgil. *Æn.* xi. 573. dixit 'vestigia institerat.' *Cellar*.

§ 16 *Enixis*] Meliorum codicum auctoritati morem gerens Cl. P. Burmannus hic *enis* legit, ad Val. Flacc. ii. 462. Quod ne mireris hic annotatum, antequam limatissimæ ejus in optimum Poëtam curæ lucem publicam adspicerent; his deliciis frui, dum apparantur reliqua, pro sua, qua nobis utitur, liberali humanitate nobis largitur poëticæ venustatis columnen. *Snak*.

Ille vero miserabilis erat facies, cum ii, quos instabilis gradus fefellerat, ex præcipiti devoluerentur: mox eadem in se patiendi alieni casus ostendebat exemplo] Distingue potius: *Ille vero mis. e. facies: cum ii, q. i. g. f. e. p. devoluerentur, mox eadem i. s. p. a. c. ostendebat exemplo*. Ac forte scribendum *exemplum*. Porro similis plane locus octavo libro, quem hic adscribam ita quoque, ut distingui debet; nam et is laborat eadem parte: 'Multorum miserabilis fuit casus, quos ex prærupta rupe lapsos amnis præterfluens hausit: triste spectaculum etiam non periclitantibus. Cum vero alieno exitio quid ipsis timendum foret admonerentur, in metum misericordia versa, non extinctos, sed semet ipsos deflebant.' *Acidalius*. *Exemplum* habent Mss. Modius, et tantum non omnes editi. *Snak*.

§ 17 *Multati*] Alii *mutilati*, de quo semel dixi. *Modius*.

§ 18 *Subjectasque ipsis valles rimantes*] Hoc rectum visum est, cum in membranæ legeretur, *subjectare ipsis valles rimantium*; in libris editis, *subjectasque ipsi valles rimantes*. Idem.

Fumum infra se revolutum, et os specus] Magna dexteritate emendavit ita hunc locum Palmerius meus, cum

nihil nos hanc partem juvarent membranæ, et vulgo pessime ita legeretur, *fumum specus infra se ipsos evolutum notaverunt*. Modius. Modius, *evolutum et os specus*. Suspicio, scripturam veram, *fumum: specus infra se ipsum os evolutum*. Sententia, enisos in tantam altitudinem, ut ipsum quoque os specus esset longe infra eos, per quod fumus evolvebatur. *Scheffer*. Forte, *fumum specus infra se ostio evolutum notaverunt*. Heinsius.

§ 19 *Intellectum est*] Ms. unus *intellectam*; aliis *intellecta*; omisso est: videatur fuisse, *Ex quo intellecto illam hostium latebram esse, hastis imposuere quod convenerat signum, &c.* Freinsb.

§ 20 *Conspectum ademisset*] Libri excusi, *conspectum oculorum ademisset*. Modius.

§ 21 *Internitente lucis*] Vulgo tunc *internitente*. Sigebergenses membranæ nunc *internitente*. Nentrum placet. Modius. Nunc *internitente*] Certissima hæc est lectio ex Mss. Contra illa quam vana, *dubitare cogeat varietas cæli, internitente lucis fulgore conditi*. Qui primus hunc locum corripit, videbatur sibi, credo, acutule rem proposuisse: *internitente lucis fulgore oculos fuisse præstrictos, ut cælum intueri non possent, essetque iis pro condito*. Sed ut largiamur ita fuisse, fatendum erit *varietatem*, quam cælo tribuit Curtius, non congruere. At quanto melius Mss. *dub. cog. varietas cæli, nunc internitente lucis fulgore, nunc condito*. Plane vel unus hic locus (sunt autem plures hac ope restituti) efficiat, ut persolutum mihi credam laboris operæque, quæ in variis Curtii contuli, pretium. Ita snaviter depingit nobis rem ipsam, nec auditores modo, sed spectatores facit. Sic enim solet esse cæli facies, diluculo, crepusculoque, unde Latinis 'dubia lux' appellatur. Seneca Hippol. i. 1. 41. sic describit diluculum: 'dum lux dubia est, Dum signa pedum roscida tellus Impressa tenet.'

Sic apud Ovid. Met. xi. 597. 'dubie crepuscula lucis.' Sed et voci crepusculi eadem inest significatio. Freinsh.

Ostendi a tergo] Ut inde metus ei injiceretur, si videret alios superiorem tenere verticem, quod accidit. Simile exemplum in Livio iv. 22. et xxxii. 12. Thucyd. iv. 7. 18. ubi et Thermopylarum mentio. Sallust. Jug. c. 93. Freinsh.

§ 23 *Cophes admissus*] Iterum vulgo *Cophes ad eos missus*: pessime. *Modius. Admissus*] Verissima lectio unius ex Mss. *admissus*. nimirum in conspectum colloquinque barbari: sic alibi hoc verbi eodem significatu in Curtio: mox eadem recte legi puto in recentioribus *petram traderet*, non *tradere*; consequenter etiam pro *mituro*, legam *initurus*; nam et eam vocem haud commodam hic esse, vidit etiam Sebisius, mutavitque *initurum*, non inepte. Mihi tamen etiam Ms. favere comperio. Freinsh.

Arimazi petram tradere] Mallet legere Cl. P. Burmannus *Arimazen*, quem vide ad Phædr. i. 15. Snak.

§ 27 *Ille quomquam verebatur, ne conspecta juvenum paucitate deturbarent eos barbari: tamen et fortunæ suæ confisus, et Arimazi superbæ infensus nullam se conditionem deditiois accipere respondit*] Non sic aut scripsit Curtius, aut Cophes sensit. Qui enim suæ hic confideret fortunæ? partium suarum potius, et ipsius regis. Atque ita omnino lege, *tamen et fortunæ regis sui confisus*. Ita persæpe Noster, lib.

iii. 'Ignotum iter sine duce non audebat ingredi: felicitati tamen regis sui confisus, agrestes, qui duces itineris essent, excipi jussit.' *Acidalius*. Ita Acidalius: ego omnia alia, omniaque illa Curtii verba *ille quomquam*, &c. usque ad finem capitis, ad ipsum Alexandrum, non ad Cophen legatum Alexandri refero, scripturamque veterem omnium codicum et Mss. et vulgatorum servo, legoque *tamen et fortunæ suæ confisus*; in Alexandrum enim non in Cophen conveniunt. *Raderus. Ille quomquam*] Recte vidit Raderus, pronomen ad Alexandrum pertinere, quem jam adierint isti oratores. nam Acidalio, qui ad Cophen referebat, immerito suspecta fuit hæc lectio. Freinsh.

§ 28 *Verberibus adfectos*] Id enim solitum ante crucem ostendit Lipsius de Cruce ii. 2. et 3. Freinsh.

Crucibus] Arrianns longe diversa a Curtio tradit; nihil enim de cruciariis, sed multas ibi multorum uxores et liberos captos, atque inter has etiam Roxanem, quam postea rex duxit in uxorem, Oxyartæ filiam, de qua Strabo lib. xi. Curtius viii. 4. 25. et alii in Sysimithræ petra, longe alia ab hac, postea capta, prodiderunt. Arrianus omnia fere in unum contulit, et unum chaos confecit. *Raderus*.

§ 29 *Esset ei*] Melius, *quæ apposita est ei*. Acidalius. Posset tamen et vulgata lectio defendi, eadem ratione, quæ defensa est supra vii. 5. 29. Freinsh.

LIBER VIII.

CAP. I. § 1 *Alexander*] Liber hic Curtii, ordine octavus, omnium longe nobilissimus, et rerum majestate admirandus, et argumenti varietate jucundissimus, et fortunæ casuumque admirabilitate plane stupendus est. *Raderus.*

§ 4 *Et erant forte*] Elegantius hoc, quam vulgatum illud, *quæ erant forte campo junctæ.* Modius.

Ad insidias perduceret] Editiones, *ad insidias præda perduceret.* Modius. Priora Modius recte: ad finem imprudenter ejecit vocem, sine qua non constat integritas loci. Nos neque hunc mutilum, neque illam diutius exulem patiemur, et revocamus restituimusque ex edicto undeviginti libb. *ut improvidum ad insidias præda perduceret.* In membranis ipsius omisa si fuit, erat ei facile videre, qua omitti potnerit occasione. Verbi scilicet ultimi *perduceret* syllabæ primores eam lauserunt: in quarum faucibus ita tamen adhuc latet, ut conspici extrahique nullo negotio possit. *Acidalius.* *Præda*] Hanc vocem male a Modio ejectam restituit Acidalius. Sic apud Livium II. 50. 3. Fabiis 'pecora prædantibus aliquoties, velut casu incidissent, obviam acta,' &c. et apud eundem XXVIII. 33. 3. arte Scipionis 'Hispani in conspecta procul pecora, velites in Hispanos præda occupatos incurrere.' Sic Ibanus cum Græcis insidias eadem ratione collocasset, 'illis prædam rapientibus inopinatus advenit, et Prostratorem cepit.' Nicetas lib. III. de Alexio. Quibus locis omnibus, in simili narratione, *prædæ* vocabulum comparet. Sic et Anglos vicerunt Scoti An. Chr. MDXLV. Rer. Anglic.

Annal. Interdum tamen contrarium evenit, ut ejusmodi insidiatores suis artibus caperentur. Sic apud Frontin. III. 10. 6. et 7. Viriatus Segobrigenses, Scordisci Lucillum 'Heracleæ duarum partium præsidio præpositum' (estne leg. *suarum*, an *duar. cohortium*?) 'deceperunt: quos pecora abigere simulantes, fugam deinde mentiti in insidias deduxerunt.' *Freinsh.*

§ 5 *Cum omnibus interemerunt*] Aliiter paullo hæc Arrianus IV. 3. 9. ut ex collatione horum auctorum est cognoscere: non enim alia causa eum advoco, quam ut moneam n. 10. apud eum legi: *Καὶ ξὺν τοῦτοις Πείθων τε ὁ Σωσυκλέους, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς θεραπείας τοῖς ἐν Ζαριάσποις τεταγμένους* ubi primo velim *τῆς ἐν Ζαριάσποις.* Zariaspa enim erant Bactrianæ caput: consentaneum igitur tam ibi, quam in aliis præcipuis urbibus habuisse Alexandrum suam rem privatam, Curatoresque rei dominicæ, ut posteriora sæcula vocaverunt. Idque exemplo regis Persarum: cujus in omni imperio passim erant *σταθμοὶ βασιλῆως*, sive *mansiones regiæ.* Herod. v. 52. nam de regiis per provincias sparsis supra ad v. 8. 1. dictum. Talis igitur ille Pithon fuit: non ergo numerandus 'in his, qui invaletudinis causa ibi relictæ erant,' quod fecerunt interpretes: sed credendum, præter eos, ibi fuisse Pitthionem, et, qui adjicitur, Aristonicum citharædum, qui quacumque de causa ibi tum morari potuit. *Freinsh.*

§ 6 *Dahæ mille oppressi, quorum*] Dahæ enim omnium ferocissimi, quod Virgil. *Æn.* VIII. 'Indomitique Dahæ:' et Orosius III. 18. 'Chorasmos

et Dahas indomitam gentem in dedicationem accepit.' Reliqui ergo fortunam tantorum virorum facile secuti sunt. *Loceen*.

§ 7 *Ibi Berdes, quem ad Scythas super Bosporum colentes miserat, cum legatis gentis occurrit*] Diversitatem in nomine notamus. Berden hic misum ait: supra 'Penidam' appellabat, lib. vii. 'Ad eos Scythas, qui Europam incolunt, Penidam quemdam misit ex amicis.' Quam diversitatem a corruptione, non dubium: dubium, utro modo, utro loco rescribendum. Idem enim nomen ex literarum quidem affinitate agnoscas. Nam *Berdes* et *Penides* quantillum scriptura differunt, sane si quis permutationes literarum noverit e veteribus manuscriptis. E Diodoro nihil ad correctionem opis, qui silet: ex Arriano item nihil, qui non unum, sed aliquot ex amicis, nominato eorum nemine, missos ait una cum legatis Scytharum dimissis. *Acidalius*. Menidem ex amicis ad eos Scythas, qui super Bosporum colunt, Alexander misit. Curt. lib. vii. 'Ad hos Scythas, qui Europam incolunt, Menidem quemdam misit ex amicis, qui denuntiaret his, ne Tanaim amnem regionis, injussu regis transirent. Eadem mandatum, ut contemplaretur locorum situm, et illos quoque Scythas, qui super Bosporo incolunt.' Quare, si quis est conjecturæ locus, pro *Berdes*, *Menides* legemus, cujus et Curtius lib. iv. meminit, et Arrianus unum ex Alexandri amicis fuisse auctor est. *Popma*. Codices alii *Berdes*, alii *Penides*; sed idem est qui supra lib. vii. itaque utrobique vel *Berdes*, vel *Penides* legendum. *Raderus*. *Berdes*] *Acidalius* hic legit *Penides*: *Popma* *Menides*, ex vii. 6. 12. ubi nota nostra. *Sabellicus* in *Enneadibus* retinet *Berdes*; sed sequentia, *Scythas super Bosporum colentes*, falsi damnat, eo quod procul a Bosporo res tum gererentur. Quam tamen

rationem haud esse magni ponderis, facile deprehendes inspecto superiori loco vii. 6. 12. *Freinsh*.

§ 8 *Phrataphernes*] Non recte hic a quibusdam confunditur cum alio cognomine Hyrcaniæ Satrapa, qui perpetuo in fide mansit, in quam hic jamprimum venit. *Freinsh*.

Præerat Choris, Massagetis] Hæc conjectura ductus ita restitui; cum antea sic legerentur: *Phrataphernes quoque, qui præerat Massagetis et Dahis regionum confinio adjunctus miserat, qui facturum imperata polliceretur*. Non recte, ut apparet; itaque audi membranas, *Phrataphernes quoque qui Choras præerat Massagetis et Dahis regionum confinio adjunctus miserat, qui facturum imperata polliceretur*. Nunc vides opinor, quid utrimque fugerim, quid secutus fuerim. *Modius*. Qui (malum) sunt isti *Chori*: extra omnem chorum in Utopia nati et fabricati. Nullam ego hoc nomine gentem apud ullum Geographum aut Scriptorem lego. *Modius* novus *Promethens* novam gentem e cerebro finxit, in exemplaribus antiquis, imo etiam in novis quibusdam, et nuper apud *Allobroges* evulgatis 1618. *Modius* e Ms. hos formavit. *Choras* etiam *Constantiensis* Ms. habet, sed mendose. Ego *Modii* emendationem omnibus aliis mendosiorē censeo. Primum quia *Chori* nulli sunt; deinde si conjungas has tres gentes hoc ordine, *Choris, Massagetis et Dahis confinio adjunctis*, quæro quibus fuerint adjuncti? legendum potius *conjunctis*, servo tamen *adjunctis*. Sed ordinem verborum commuto, totumque locum hoc modo recognosco et colloco: *Phrataphernes quoque, qui Chorasmiis præerat, Massagetis et Dahis confinio adjunctis miserat, qui facturum imperata polliceretur*: ut sententia sit, *Phrataphernes*, qui *Chorasmiis* præerat, adjunctis etiam ob confinium *Massagetis* et *Dahis*, miserat, qui pollicerentur im-

perata facturum. Rescripsi autem *Chorasmis* pro *Choris*, quod Chori, ut dixi, nulli sunt, sed *Chorasmii* *Dahis* et *Massagetis* vicini. Strabo lib. xi. τοῦ δὲ τῶν Μασσαγερῶν καὶ Σακῶν ἔθνους καὶ οἱ Ἀττάσιοι, (sive ut Casaubonus emendat Ἀγγάσιοι) καὶ Χωρασμοσῖνοι (Χωράσμοι recte legit Casaubonus) εἰς οὓς ἀπὸ τῶν Βακτριανῶν καὶ τῶν Σογδιανῶν ἔφυγε Σπιταμένης. Cum ergo in membranis apud Modium, et Mss. aliis legas *Choras*, pro *Chorasmis*, facile comprehendis ex ipso compositionis ordine, deperditas esse duas ultimas syllabas, legendumque qui *Chorasmis* præerat. Ceterum cum Sogdianis, Parthis et Gandariis etiam Herodotus conjungit *Chorasmios* lib. iii. *Raderus*. *Chorasmis*] Cur non amplectar hanc vocem, ex Mss. satis feliciter erutam a Raderis? Nam illi, Modiani inquam, et Constantiensis, habebant, qui *Choras præerat Massagetis et Dahis regionum confinio adjunctus*, &c. Quam quidem scripturam etiam in ultimo vocabulo retinui. Sensus: Debellatis *Massagetis* et *Dahis*, finitimis eorum *Phrataphernes*, qui *Chorasmis* præerat, misit legatos. Porro firmatur mentio *Chorasmiorum* hoc loco etiam ex Strabonis lib. xi. in quo tradit, ad eos quoque inter istas turbas confugisse *Spitamenem*, ut ita illi quoque ejus causæ illigati, transitorium ad se belli incendium missa legatione anteverterint. *Freinsh.*

§ 9 *Regis sui filiam*] De hac loquitur Plutarchus cap. 181. Hunc autem potius regulum quemdam *Scytharum* fuisse consentaneum est; quam regem: ut omnia in majus efferentes *Macedones* vocaverunt. Nam certum est, 'maximas illas *Scythicas* gentes formidatasque cunctis majoribus, *Alexandro* quoque illi magno, sicut *Pompeius*, *Corneliusque* testati sunt, evitatas.' *Hist. Misc.* 12. 19. *Freinsh.*

Regum regem] Illud *regum* in edi-

tionibus non est, sed est in membranis; et ita solent appellari reges barbari, qui pluribus regibus dominarentur. *Modius.*

§ 10 *Bazaria*] Nusquam extra Curtium hanc regionem apud ullum scriptorem reperio; neque enim est *Bazira* *Arriani* iv. 5. 11. *Raderus*. In elencho capitum lib. xvii. *Diodori Siceliotæ* (nam pars illa libri intercidit) ita hæc historia narratur: περὶ τοῦ ἐν Βασιτοῖς κυνηγίου, de venatione in *Busistis*. quodcumque loco nomen est, videtur *Sogdianæ* pars, vel finitima quædam regio fuisse. *Cellar.*

§ 11 *Greges clusi*] Admonendum non erat, et tamen admoneo, hic quoque vulgo *clausi* esse. Sed sic poeta nescio quis, 'clusus atque hostem tremens.' *Modius*. *Clusi*] *Clausi* vulgares, chirographæ chartæ *clusi*, i. e. circumdati: neque vox est quæsitæ aut affectata, sed ἀδιαφόρως ab optimis scriptoribus tam poetis quam oratoribus usurpata, a *Cicerone*, *Varone*, *Justino*, aliis. *Raderus*. *Ferorum greges clausi*] Vide *Brisson*. de Regno Persar. lib. i. p. 53. Apud Romanos 'Vivaria aprorum, ceterorumque silvestrium, primus togati generis invenit *Fulvius Lippinus*, qui in *Tarquiniensi* feras pascere instituit, nec diu imitatores defuere *L. Lucullus* et *Q. Hortensius*.' *Plinius* viii. 52. qui tamen ix. 56. eundem appellat 'Fulv. Hirpinum,' quod præfero. *Freinsh.*

§ 13 *Quatuor ætatibus*] Qui longissime ætatem finiunt, 'sæculum' interpretantur. *Ovid. Met.* xii. 187. 'vixi Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.' Qui brevissime xxx. aut paullo plures annos tribuunt. *Herodian.* iii. 8. Αἰωνίους τριῶν γενεῶν διαδραμοῦσῶν ἐπιτελεῖσθαι. *Seculares* (Iudos) decurso trium spatio ætatum celebrari. *Cellar.*

§ 14 *Incurreret*] Forte, *occurreret*. *Heinsius.*

Qui postea regnavit proximus Alexandro] Vitiosa distinctio, id est punctuli unius ommissio, sensum gignit a re prorsus alienum. Neque enim hoc vult dicere, proximum ab Alexandro regnasse, sed in venatu proximum stetisse regi, qui postea regnavit, Lysimachum, et hinc defendendo ei venabulum leoni objecisse. Virgula igitur interstingues hæc verba, *qui postea regnavit, proximus Alexandro ven.* Quomodo nunc video disertum exstare in quibusdam vulgatis. *Acidalius.* *Qui postea regnavit*] Eadem verba infra ix. 5. 21. de Ptolemæo recurrunt: utrobique suspecta habet Sebisius, cui non adsentior: qui sciam, et aliis ab auctoribus viris illis hunc characterem apponi. Arrian. v. 2. 17. Σέλευκος τῶν ἑταίρων, ὁ βασιλεύσας ὕστερον. Plutarch. Alexand. cap. 69. Θάσις ἡ Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύσαντος ὕστερον ἑταίρα. Suidas in Μαρσύας, ἀδελφὸς Ἀντιγόνου τοῦ μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντος. Freinsh. In Thracia regnavit, ubi Lysimachiam in faucibus Chersonesi condidit. et aliquando etiam in Macedonia regnavit. Cellar.

Tam a semet uno] Paulo vennstiora hæc omnia, quam illa, quæ in impressis libris leguntur: *Tam a semet, quam a Lysimacho leonem interfici posse.* Lysimachus enim quondam, cum venaretur in Syria, occiderat eximia magnitudinis feram, &c. Modius.

§ 15 *Ad ossa laceratus*] Unde Plutarch. in Demetrio cap. 34. 'Venerunt ad Lysimachum aliqui ab Demetrio legati, quibus ille per otinum altas in cruribus et brachiis suis leoninorum unguium cicatrices ostendit, exposuitque suam cum leone pugnam, quam ab Alexandro rege (vides in hoc differre a Nostro) cum illo conclusus consernerat.' Freinsh.

§ 17 *Fabulam*] Plinius, Val. Max. et Justinus hanc ut veram historiam referunt. Justinus auctor est, cum Lysimachus venenum Callistheni in

remedium calamitatum dedisset, id adeo ægre Alexandrum tulisse, ut objici eum ferocissimo leoni juberet, ad ejus conspectum cum leo impetum fecisset, Lysimachum manum manipulo involutam in os leonis immersisse, arreptaque lingua feram exanimasse. Plinius a Lysimacho Alexandri jussu simul incluso strangulatum leonem tradit: quod quum nunciatum Alexandro esset, admiratio in satisfactionem cessit, carioremque eum propter constantiam tantæ virtutis habuit. Vide Plin. viii. 16. Val. Max. ix. 3. et Justin. lib. xv. *Popma. Fabulam*] Tamen in hac opinione sunt Justinus xv. 3. 7. et Plinius viii. 16. 27. Val. Max. ix. 3. 1. ext. citati a Popma ad h. l. quibus adde Senecam de Ira iii. 17. 3. et de Clem. i. 25. 1. et ibi Lipsium. Zamosius in Analectis Dacic. pag. 39. et Lazius pag. 447. m. rem firmant numis Lysimacheis i. 5. qui adhuc inveniuntur. Pausanias l. i. ita scribit: 'Alexander ira incensus Lysimachum in eadem cum leone caveam conjici jussit: sed cum ab eo feram exanimatam intellexisset, admiratione virtutem ejus prosecutus est.' His adstipulari credas Æmilius Probum in Lysimachi vita, si Patricium Senens. i. 11. sequaris: mihi quidem vitam Lysimachi Probo scriptam nunquam videre contigit. Freinsh.

§ 18 *Gentis suæ more*] Insane turbant hic membranæ, et ita ut ipsarum discrepantes et delirantes scripturas nec libeat recensere, nec vero etiam, cum recta haud dubie sit vulgata lectio, opus sit. *Scivere* verbum non intellectum librariis errorum origo fuit. *Modius.* *Scivere*] Deceverunt, a 'scisco.' Cic. Off. iii. 11. 'Durius Atheniensis sciverunt, ut Æginetis pollices præciderentur.' Idem de Provinc. Consul. cap. 15. 'Simul ostendit, eam se sciscere legem.' Et pro Flacco cap. 7. 'Quæ scisceret

plebs, aut quæ populus juberet.
Cellar.

Ne pedes] Forte, *nemo pedes*. Heiusius.

Aut sine] Restitui locum interposita particula dividende; nam Pal. 1. habebat *haud sine*; duplex ergo fuit Macedonum scitum: ne pedes venaretur, neve sine delectis amicorum: ex vulgata lectione male interpolata nasceretur sensus, prohibitum venari peditem sine amicis, equitem venari licuisse. *Freinsh.*

Ille IV. m. ferarum dejectis in eodem saltu cum toto exercitu epulatus est] Iterum peccat interpunctio, quæ debet esse hæc: *dejectis, in eodem saltu, &c.* sed observa non proculcatum usum verbi 'dejicere,' qui et lib. III. omnis ætatis ac memoriæ clarissimum 'regem non in acie saltem, non ab hoste dejectum, sed,' &c. et apud Horat. 'milite nam tuo Drusus Gerannos, implacidum genus, Brennosque veloces et arces Alpibus impositas tremendis Dejecit acer plus vice simplici.' *Acidalius.* Phædrus II. 1. 'Super juvenem stabat dejectum leo:' ubi plura verbi hujus exempla congesse viri doctissimi.

§ 20 *Hic erat]* Nomini Cliti subjungit hoc γνῶρισμα, ut dignosceretur ab aliis Clitis ejus coætaneis. Fuit enim Clitus Bardylei filius, qui inter initia Alexandri desciscit a Macedonibus, apud Arrian. I. 2. 1. Fuit et alius cognomine *candidus*, δ λευκὸς καλούμενος, homo supra modum arrogans et elatus, apud Athenæum XII. 9. Ad quem fortasse pertinet, quod Plutarch. de Fort. Alex. II. 12. scribit, paucis Græcorum navibus depressis Neptunum audire voluisse: nam ad Curtianum sane non pertinet, qui nec Alexandro superfuit; nec ante vel sub eo tam immanis arrogantiae fiduciam, aut occasionem habere potuit. Ad illius autem differentiam noster ille Dropidis filius videtur dictus *niger*, δ μέλας, apud Diodor. XVII. 20.

unde sic apud Plutarch. in Vita Alex. cap. 26. olim notavi legendum, quo loco nunc exstat δ μέλας. Aliis vitiose scribitur *Clytus*, ut Dressero Millen. IV. pag. 340. qui etiam in tempore errat. *Freinsh.*

Nudo capite] Nempe galea priori ictu jam perfracta. Vide Plutarch. cap. 25. Cujus, ut et Arriani Diodorice dissonantias qui cognoscere volet, ab ipsis petere poterit. *Freinsh.*

Rhæscis manum amputavit] In prælio ad Granicum amnem Rhosaces ad vindicandam Mithridatis, Darii generi, mortem in Alexandrum invecutus, securi caput ejus petiit, sed galea nonnihil disrupta ictus fefellit. Ad ictum illum Alexander statim hominem gladio transfixit. Huic tum Spithridates pari furore successit; qui jam Alexandro a tergo imminens ictum quoque intentarat, nisi a Clito brachium ei demente prohibitus esset. Hunc autem Spithridatem a Clito repulsum Darii generum facit Diodorus, cum Arrianus Mithridatem faciat. Videtur ergo Diodorus confundere Mithridatem cum Spithridate, et reponendum in Diodoro Μιθριδάτης pro Σπιθραδάτης vel Σπιθριδάτης. Sed in hoc non convenit Arriano cum Diodoro, quod Diodorus dicat Clitum Rhosacis, Arrianus Spithridatis brachium amputasse. Arrianus tamen verius, ut puto, et rectius. *Loccen.* *Rhosacis manum amputavit]* Rhosacen ipse rex confecit: Spithridati fratri ejus, idem facinus audenti, Clitus manum præcidit. Arrian. lib. I. Diod. Sic. XVII. 20. *Cellar.*

§ 21 *Hellanicæ, quæ Alexandrum educaverat, soror ejus, haud secus quam mater a rege diligebatur]* Verum hoc sine controversia nomen, quod in Arriano capite diminutum. *Lauçen* enim vocat, non ipsius puto, sed exscriptorum vitio: quod, necdum ab aliis animadversum, meo indicio emendetur. lib. IV. Καὶ τὴν Κλείτου μὲν ἀδελφὴν,

αὐτὸν δὲ ἀναθρεψαμένην, Λανίκην, τὴν Δρωπίδου παῖδα, ὡς καλὰ ἔρα αὐτῇ τροφεία ἀποτετικῶς εἶη ἀνδρωθείς. Ubi pariter in Clyti nomine scripturæ diversitatem notas, quæ et alibi in Arriano, tum Plutarcho simul et Diodoro perpetua ista per ei, non v. *Acidalius*. *Hellanicæ*] Cliti sororem *Lanicen* vocat *Ælianus* de Var. Hist. xii. 26. quomodo et *Arrianus* iv. 11. 12. *Athenæus* vero 4. 1. *Lacnicen*; ubi refert *Proteam*, ex *Proteo* filio illo *Lacnicenæ* oriundum, quæ Regis *Alexandri* fuit nutrix, fuisse valde bibacem. *Popma*. Ego ita sentio, *Hellanicen* fuisse vocatam fortassis a victoria aliqua, quam quidam priorum *Macedoniæ* regum de Græcis reportaverit. idque nomen postea, seu more gentis, (quod hodie nobis Græcisque etiam est usitatissimum) seu quo alio casu, capite minntum fuisse. Celebratur et ejusdem etymi historicus *Hellanicus*, quem *Stephanus* de Urbibus, alique citant. *Freinsh.*

Validissimum] Nulla enim pars Asiæ toties contra præsentem victorem rebellavit, enmque tamdiu detinuit. *Cellar.*

§ 23 *Apud Chæroneam victoriam sui operis*] In hac pugna *Alexander* primus in *Thebanorum* cohortem, quam sacram vocabant, impetum fecit, annum agens præterpropter decimum sextum, ut *Plutarchus* auctor est, qui addit, adhuc sua memoria ibi stetisse prope *Cephisum* annosam quercum, 'Alexandrinam' dictam: quod ad illam tetenderat *Alexander*. *Loccen.* *Apud Chæroneam*] Revolve Supplem. 1. 6. *Cellar.*

Ademptam sibi gloriam] Ibidem n. 7. *Snak.*

§ 24 *Consternationis*] Vide vii. 10. 13. *Cellar.*

Se corpus ejus protexisse] Hujus tamen rei non meminit *Diodorus* lib. xvi. ubi de hoc prælio agit; sed ita: Patrem primo solum congredi passum filium cum hoste; ut virtutis suæ spe-

cimen ederet. Postea *Philippum*, ne sibi *Alexander* victoriæ titulum solus vendicaret, strenne manu cum hoste concerta superiorem evasisse. *Loccen.*

§ 25 *Itaque post expeditionem*] Reliqui historici hoc referunt factum jam defuncto *Philippo*. *Illyrios* enim subegisse *Alexandrum*, cum a patre per causam mortis ejus defecissent. Nisi fuerit, quum *Alexander* ad avunculum in *Epirum*, et inde in *Illyrios* se contulit profugus a patre propter odium paternum. Expostulaverat enim cum patre, quod *Cleopatram* in matrimonium suscepisset, veritus scilicet ex noverca æmulum regni, unde parens indignatus gladium in eum strinxerat. Sic *Alexander* patris iram declinans ad *Illyrios* se recepit. *Justinus* et *Plutarchus* fuse referunt. *Loccenius.*

In Illyrios] Non potest sentire *Curtius* de bellis post *Philippi* mortem ab *Alexandro* contra *Illyrios* gestis: multo minus de ejus profecctione in *Illyricum*; quo tempore cum patre simultatem exercuit. Nec sane alia ejus reperiuntur ibi gentium helia. Nisi forte capiendum hoc de expeditione in nescio quos *Medaros*, quibus hærente ad *Byzantium* *Philippobellum* clademque intulit: quamquam id videatur accidisse ante *Chæronense* prælium: *Curtius* autem victos *Illyrios* dicere post illud. *Plutarch.* *Alex.* cap. 14. vide. *Freinsh.*

§ 26 *Laude dignos*] Mss. laude de dignos. Forte, laude demum dignos. *Heinsius.*

Samothracum initia] 'Fama est in *Samothrace* initiatum cum *Olympiade* *Philippum*, quum esset ipse tum adolescens, illam item puellam parentibus orbam amasse,' &c. *Plutarch.* *Alex.* cap. 11. De eo tempore, opinor, *Alexander* hic loquitur. Pater enim ipsius ea ætate hæc egerit, qua hic res maximas jam gesserat. *Freinsh.* *Mysteria* antiquissima, quæ

tum olim in hac insula fuerant, tum per Iasionem Jovis ex Electra filium, ita renovata et perfecta, ut toto orbe, non minus ac Eleusinia, celebrarentur. Diodor. Sic. l. v. c. 48. Hisce mysteriis etiam Philippus cum Olympiade initiatus erat. Plut. Alex. quod in ipso filius reprehendit, quasi indignum magnitudine regia, quam majora facta, et amplæ victoriæ deceant. *Visere autem mysteria est quod Græci dicunt ἐποπτεύειν μυστήρια.* Scaliger Emend. T. p. 748. *Cellar.*

§ 28 *Euripidis retulit carmen*] Ex Androm. Euripidis Clitus hos iambos retulit, ut testatur Plutarch. in Alex. Οἱμοι, καθ' Ἑλλάδ' ὥς κακῶς νομίζεται, Ὅταν τροπαία πολεμίων στήσῃ στρατὸς, Οὐ τῶν πονούντων τοῦργον ἡγούνται τόδ' εἰ, Ἄλλ' ὁ στρατηγὸς τὴν δόκησιν ἀρύνεται, Ὅς εἰς μετ' ἑλλαν μυρίων πάλλων δόρυ, Οὐδὲν πλέον ὀρῶν ἐνδὸς, ἔχει πλεῖω λόγον. *Hei mihi! quam male lege statutum in Græcia, Ut si quando tropæa de hostibus statuit exercitus, Non eorum, qui laborem subierunt, arbitretur hoc opus; Sed belli dux existimationem et gloriam eam percipit, Quamvis unus tantum sit cum aliis multis hastam vibrans, Non plura quam unus faciens, habens tamen multorum laudem. Quorum sensum parum efficaciter Curtium expressisse doctus quidam vir existimat, qui non animadvertit intercipi hic significare totum capi, ut exponit Donatus in illo Terentii Eun.* 'quod nos capere oportet, hæc intercipit.' *Popma.* *Euripidis carmen*] Ex Euripidis Andromache, versu 693. sunt verba Pelei. Ceterum hoc Cliti iudicium refutat Gruterus Discurs. in Tacit. cap. 1. § 6. et cap. 32. omnia ex principis fortuna pendere demonstrans, qua de re et supra dictum ad III. 2. 1. Locum eum Euripidis allusit (iudicio Victorii Var. Lect. xxviii. 22.) Cicero pro M. Marcello cap. 2. 'Bellicas laudes solent quidam extenuare verbis, easque detrachere ducibus, communicare cum mul-

tis, ne propriæ sint imperatorum.' Certius autem Iulianus in Cæsaribus, in examine Alexandri: 'Non enim, sicut in ædificationibus, quæ publicis impensis fiunt, accidit, quibus aliorum opera et sumptu ad exitum perductis, opus alterius, qui ei præest, nomine inscribitur, licet in ejus confectione minimum laboris impenderit, ita isti aliena egregia facta sibi adscripserunt.' Aperte autem illo ejusdem scripti festivissimo loco, ubi Alexander ait se Mallorum urbem diruisse: 'Minime vero tu beate, inquit Silenus, quippe jacebas quemadmodum Hector ille Homericus, sensim deficiens, et animam agens; alii vero pugnabant et vincebant. Nempe nobis ducibus hoc fiebat, inquit Alexander. Qui fieri poterat, inquit Silenus, ut te sequerentur, cum parum abesset quin mortuus esset? Deinde ex Euripide hæc cecinit: 'Male quam positum est in more apud Græcos! Cum exercitus tropæa de hostibus ponit,' &c. Adhæc Dionysius: 'Desine,' inquit, 'o patercule, ista loqui, ne te eodem iste, quo Clitum, malo afficiat.' Jacobus Nicolaus Loënsis Miscel. Epiph. v. 17. sugillat Curtium, quod hunc locum Eurip. male expresserit: sed ille, iudicio Popmæ, non animadvertit *Intercipi* hic significare totum capi, ut exponit Donatus in illo Terentii Eunuchio 1. 1. 'quod nos capere oportet, hæc intercipit.' *Freinsh.*

§ 29 *Nomina inscriberent* vulgo. Porro versuum, quibus hoc dicitur, habes initium apud Plutarchum in vita Alexandri, et est tale: Οἱμοι, καθ' Ἑλλάδ' ὥς κακῶς νομίζεται reliquos petendum censeo, aut ex ipsius Euripidis, cujus mihi hic jam codex ad manum non est, Andromache, aut ex xxviii. 22. Variarum Lectionum P. Victorii, ubi etiam Ciceronis illud in eandem sententiam ex oratione pro Marcello adducitur, 'bellicas laudes communicari cum

multis.' *Modius*. *Regum nomina*] Regum vocabulo etiam ceteros imperatores intellige: falsum enim, regum tantum, non etiam aliorum prætorum nomina tropæis inscribi. Unicum ex plurimis exemplis adducam, alias etiam observatu dignum. Polybius II. 2. &c. narrat, cum Ætoli Mydionios obsidione premerent, jamque dies instaret, qua novum prætorem creari oporteret, eum qui hactenus res administrasset petivisse, 'ut capta urbe, et prædæ administratio, et armorum (tropæi) inscriptio sibi tribueretur.' alios, maxime qui eum honorem peterent, contra nisos, æquum censuisse, ut ejus illud decus foret, quo imperante occupari urbem contingeret: tandem placuisse Ætolis, ut futurus Prætor jus prædæ administrandæ, et arma inscribendi, cum priore communicaret. Interim insperato subsidio liberati Mydionii, cum Ætolos cum clade rejecissent, tropæumque de iis statuere vellent, cognito eorum consilio, itidem decreverunt, ut et præsentis Ætolorum prætoris nomen exprimerent, et successoris ejus. *Freinsh.*

§ 31 *Senioresque*] *Senesque* vulgo, quod non notassem, nisi ejus occasione Justinii locum emendare in animo esset. lib. XI. ait: 'Et reges stipendiarios conspectioris ingenii ad commilitium secum trahit, seniores ad tutelam regni relinquit.' ubi non *seniores* sed *señiores* omnino legendum, qui non credet, eum ego non miror, si de ceteris meis conjecturis dubitabit; nam quo pacto ibi poterit habere locum vox 'seniores,' cum post pauca sequatur in eodem Justino: 'Cum ad tam periculosum bellum exercitum legerit, non juvenes robustos, nec primum florem (sic enim hic quoque legendum est, non ut vulgo, *primo flore*) ætatis, sed veteranos plerosque etiam,' &c. *Modius*. *Juniores senesque*] Juniores pro Alexandro ejusque rebus gestis pug-

nabant, seniores pro Philippo; quovis ad suam ætatem summam gloriam trahente; et sane non facile dictu fuerit, quorum sententiæ standum putes. Pro iis quæ mox sequuntur, *orta contentio est et Rex*, melius rescribas ex manuser. *orta contentione rex*, &c. *Freinsh.*

§ 32 *Eorum omittente*] Si me audis, scribes, *nihil eo remittente*. Acidalius. *Nihil eo remittente*] Sic olim legit Acidalius; quo nec viso idem coniecimus: et Raderus expressit. Ceterum assentior Plutarcho cap. 71. de Discrim. Adulat. et Amici: 'Non tam ebrietatem fecisse, quod ita graviter commotus Cliti objurgatione fuerit Alexander, quam quod multis coram testibus eam usurpavit:' si tamen addas, quod Curtius hic notat, obstinatam ejus perviciaciam, et continuationem odiosissimæ cantiunculæ. *Freinsh.*

§ 33 *Thebarum excidio*] Quod memorant Plutarchus in Alexandro cap. 20. et Demosthene cap. 32. Arrianus I. 3. 15. Polybius IV. 23. Justinus XI. 4. 7. Diodorus XVII. 9. &c. *Freinsh.*

§ 34 *At victoria majus præmium*] *Membranæ, at cum victoria arbitrium magis præcipuum fuerunt*, &c. unde qui nostra meliorem lectionem eruet, hic erit mihi magnus Apollo. *Modius*. Apollo igitur ego, qui erui, nam magnus audire non affecto, cui satis hinc Apollinem factum. Extra jocum, non tibi videor egregie vestigia secutus ejus scripturæ? *At cum victoria arbitrium* (vel *arbitrum*) *agis, præcipuum ferunt præmium, qui procacissime patris tui memoriæ illudunt*. Ita mihi credas, lector, ita faveas novo vati, ut hæc verior omnino, non tamen melior lectio; de qua judices tamen omnes cupio legitimos Apollinis veri Mystas. *Acidalius*. *Quum vict. arb. agis*] Recepi omnino lectionem Acidalii, quam ex membranæ eruit, quæ sic habebant: *At cum victoria arbitrium magis præcipuum fuerunt*; unde Mo-

dus fecit, *At victoriae majus praeium ferunt*, quem deinde secuti sunt editores: ego cum Radero sequor Acidalius. *Freinsh.* Sic supra vi. 1. 19. 'Antipater, qui probe nosset spiritum ejus, non est ausus ipse agere arbitria victoriae.' iv. 4. 12. 'Occupant liberum mortis arbitrium.' *Snak.*

§ 35 *Mihi adtribuis*] Ut mos principum invisos sibi periculis objectandi. Vide Grut. Disc. in Tacit. cap. 35. *Freinsh.*

Toties rebellem] Ter rebellaverat, antequam Alexander Indiam ingrederetur. In summariis lib. xvii. Diod. legitur Σογδιανὸς τὸ δεύτερον ἐχειρώσατο, et mox ἀπόστασις τρίτη Σογδιανῶν. *Cellar.*

§ 36 *Atharias*] In hoc quoque nomine variatur. Ne de aliis dicam, in Nostro 'Adarchias' lib. v. scribitur: 'Primus omnium virtutis causa donatus est Adarchias senior.' Sunt et alia consimilia his nomina, quae nescio an unius omnia eadem: lib. vii. initio 'Apharias' quidam, lib. vi. 'Atarras' alius nominatur: in quibus non abest, quin confusio aliqua sit ac turba. *Acidalius. Atharias*] Diodorus xvii. 27. in genere veteranis hoc tribuit. De nomine Atharias dictum supra ad v. 2. 5. est et Atarras supra vi. 8. 19. quem pro eodem hoc nomine habeo. *Freinsh.*

§ 37 *Avunculum tuum*] Alexandrum Epiri regem intelligit, cui cognomen tum Molosso (hoc est Epirotæ) fuit. Is bellum pop. Romano facturus, cum in Italiam transiret, dixit se quidem ad Romanos, quasi in ἀνδρωνίτιν, Macedonem ire ad Persas, quasi in γυναικωνίτιν, ut tradit A. Gellius xvii. 22. *Popma.* Dictum id Alexandri etiam alludit prior Curtio Livins ix. 19. 11. 'Næ ille sæpe, etiamsi prima prospere evenissent, Persas et Indos, et imbellem Asiam quæsisset, et cum feminis sibi bellum fuisse dixisset: quod Epiri regem Alexandrum mortifero vulnere ictum dixisse ferunt, sor-

tem bellorum in Asia gestorum ab hoc ipso juvene cum sua conferentem.' Jamdudum enim Græcis innotuerat, homines Asiaticos molles et ignavos esse. Ergo apud Lucian. in Dialog. 12. Mortuorum, Hannibal; item Dialog. 14. Philippus pater objiciunt Alexandro facilem ex imbelli genere victoriam; quorum hic etiam Clearchi exemplum suggerit, quo duce decem millia Græcorum ingentes barbarorum copias propulsaverint, quam rem Xenophon secundo et seqq. libris Ἀναβάσ. prolixè et disertissime narrat. Sed et jam ante ad Thermopylas Xerxis 'agmina palam fecerunt, se quidem multos homines esse, at paucos viros.' Herod. vii. 210. quod dictum paucis mutatis ipsi Xerxi tribuit Front. Strateg. iv. 2. 9. Feminarum autem vocabulo imbelles et timidos notant, quod eas natura his ingeniis corporibusque fecerit. Silius xiv. 130. de Siculis Romano militi occurrentibus: 'Femineum credas maribus concurrere vulgum.' Inde legitur Sesostis Ægypti rex, domitis longe lateque gentibus, tropæa in quibusque finibus erexisse, membris maribus insignia, ubi fortiter repugnatum esset; alia feminis. Herodot. ii. 102. Inde contumeliæ causa virorum nomina frequenter detorta reperiuntur in muliebrem terminationem: in qua re constitisse Messalini scomma in C. Cæsarem, ut nimirum *Caia Cæsarem* pro *Caio* vocaverit, hand vana, ni fallor, conjectura deprehendi ad Tacitum vi. 5. 1. Quem locum quasi data opera luculentissime exponit par Luitprandi acumen in eunuchum exercitui Græco præpositum, in ejus legatione ab Othonibus ad Nicephorum: 'Cui exercitui, ut puto, ad contumeliam vestram, hominem quandam, sed quandam eo dixi, quia mas esse desiit, mulier fieri non potuit, præposuit.' Ubi vides idem latere in his

verbis ita conjunctis 'homo quædam;' quod in illis Messalini 'Caia Cæsar:' illaque Taciti, 'quasi incertæ virilitatis,' paullo pluribus hic explicari. Sic apud Josephum Antiquit. xiv. 28. Sosius regem Judæorum pro 'Antigono' vocat 'Antigonam:' apud Simocattam III. 8. Varamus Hormisdæ dux, a quo missis femineis vestibus pavoris insimulatus fuerat, regi suo par referens, eum in epistolæ 'superscriptione Chosroæ non filium, sed filiam, infami irrisione nominat.' Eiusdem farinae est ingeniosum apud Ciceronem de Orat. II. 68. 'Cum Q. Opimius consularis, qui adolescentulus male andisset, festivo homini Egilio, qui videretur mollior, nec esset, dixisset, Quid tu, Egilia mea? quando ad me venis cum tua colu et lana? Non pol, inquit, audeo: nam me ad famosas vetuit mater accedere.' Freinsh. Sunt tamen qui tam Nostrum, quam Gellium et Justinum lib. XII. parachronismi insimulant, quasi Epirotæ expeditio ante Macedonibus Asiaticam contigerit, quod ex annis per consules a Livio designatis eliciunt. Vide Ortelium et Proustium in citatum locum Gellii. Addunt Plut. de Fort. Rom. I. extr. cuius sententiam ad x. I. 18. adnotabimus. Cellar.

§ 38 *Temere jactis*] Littera una addita explevi posteriorem vocem, cum antea legeretur, *temere actis*. Parum, ut mihi sane videbatur, arbitror, et tibi, lector, recte. Modius. *Temere jactis*] Ita melius cum quibusdam Mss. quam cum vulgo, *actis*. Freinsh.

§ 39 *Rex pressit*] Inclementer abjecerunt voculam *rex*, quam adjungi verbo sequenti æquius erat, ut *repressit* scriberetur. Acidalius.

§ 40 *Jurgantes*] Nilhil hic jurgio loci: substituo *urgentes*. Acidalius. Optime juncta sunt hæc, *jurgantes monentesque*; nec adsentior Acidalio rescribenti *urgentes*. Freinsh.

§ 41 *Violentiam*] Adblanditur qui-

dem nonnullorum Mss. lectio, *violentiam*, quæ deinceps editiones invasit; sed recte restituit Freinsheimus *violentiam*, licet ejus non admo- neat: sic enim paullo ante describitur n. 34. 'Non vino modo, sed ani- mi prava consuetudine.' Snak.

Defensum] Monet hic locus, ut in hac historia corrigam insignem illum Orosii III. 18. Clitus 'cum in convivio, fiducia amicitiae regiae, adversus regem, sua opera patri Philippo præponentem, memoriam patris tue- retur, ab offenso frustra rege venabulo transfossus, commune convi- vium moriens cruentavit.' Vides in nonnullis diversum abire a Curtio; tum omnia in Alexandri invidiam intendere. Sed ista mitto: illud au- tem, 'ab offenso frustra rege,' inep- tum est: fuit, 'ab defenso;' quod mutavit, qui historiam defensi ad Granicum ab Clito regis hic tangi non animadvertibat. Freinsh.

§ 42 *Attali cædem*] De hoc Attalo in supp. I. 7. 8. et de cæde ejus n. 10. Item ad VI. 9. 18. diximus. Cellar.

§ 43 *Quantum vix sobrius*] "Οτι δύοιν κακοῖν ἐν τῷ τότε ἡττημένον ἐπέδειξεν αὐτὸν, ὀργῆς τε καὶ παρούσας. Quod se- tum temporis duobus vitis obnoxium de- claravit, iræ et ebrietati. Arrian. lib. IV. Cellar.

Enimvero olim mero sensibus victis] Τὸ olim observandum poni hic pro præsentī tempore: habet hæc vox variam significationem, et nunc pro longi temporis intercapedine, nunc pro ante, ut hic, etiam accipi, et infra cap. 12. potest: jam ante ebrius: nunc pro nuper, nunc pro futuro. Quarum significationum exempla et testimonia compluria lexicographi adducunt, quos videbis. Raderus. Mss. *enimvero olim mero*: bene; ut VIII. 5. 22. 'Elicitque iram Alexandri, quam olim capere non poterat.' Et ibid. 6. 1. 'In Callisthenem olim contumaciæ suspectum pervicacioris iræ fuit.' Heinsius. Vide ad IV. 7. 1.

Mirandum est, hanc vocem sine ulla admonitione a Freinshemio hic prætermisissam, quum ejus in Indice meminisset, ut etiam hic ita legisse videatur. Ideoque nos revocavimus. *Snak.*

§ 44 *Quam tanto*] *Quam tacito* membranae; minus recte. *Modius.*

§ 51 *Clitum esse et convivio exire*] Aristobulus apud Arrian. Clitum in culpa fuisse asserit, quem cum per portam trans muros et fossam arcis Ptolemæus Lagi repente subduxisset, denuo reversus, ac se Alexandro illum inclamanti nomine offerens: 'En tibi Clitum, quem petis, o Alexander,' inquit. Meminere hujus cædis Cicero lib. iv. Tusc. Qu. et Senec. de Ira lib. iii. 'quæ Alexandrum,' ut Val. Maximi verbis utar, 'propemodum cælo diripuit, qui, victor omnium, vino et ira victus est.' *Popma.*

§ 52 *Hasta transfixit*] Orosius iii. 18. 'venabulo transfossum' facit; quidam apud Arrian. iv. 2. 9. 'hasta;' alii 'sarissa.' Seneca de Ira iii. 22. 8. 'lancea.' Plutarchus cap. 92. *αἰχμήν* vocat. Sed *δοράτιον* Lucian. in Dial. Mortuor. xiv. *Freinsh.*

I nunc] Irrisionis formula. Virg. Æn. vii. vs. 425. 'I nunc, ingratis effer te irrise periculis.' Seneca Ep. 88. 'I nunc, et vitam longam esse nega.' *Cellar.*

Ad Philippum] Pal. 1. una voce auctor, *ad Phil. pergem*: forte fuit *ad Philippum regem*; quippe quem præfers Alexandro regi. Illis, *i nunc*, &c. respicit Curtius Virgilium ii. 547. 'referes ergo hæc, et nuntius ibis Pelidæ genitori: illi mea tristia facta, Degeneremque Neoptolemum narrare memento.' Affinia sunt Marcelli accusatoria ista in Thræseam apud Tacit. xvi. 28. 6. 'Non illi consulta hæc, non magistratus, aut Romanam urbem videri. Abrumperet vitam ab ea civitate, ejus caritatem olim, nunc et aspectum exuisset.' *Freinsh.* A librariis illud *pergem* est, qui non

viderunt imperativum *I*, nam id docet lectio Voss. 2. qui omisso imperativo de se subjungit et explet, *nunc ad Philippum, et Parmenionem, et Attalum perge*. *Snak.*

CAP. II. § 1 *Sed transacta*] Videntur scripti libri magis inclinare eo, ut legimus, non *sed*, sed *sicut*. *Modius.* *Transacta perpendimus*] Gnome insignis, quam eandem a Menandro expressam ad Tacitum Taciti Salus notavit, dignam cum ipsa Taciti iterum hic notari, ut et Curtii cum iis, et hæc cum Curtii contendantur, lucem a se invicem lucraturæ universæ. Menander, ut Stobæus citat: *Οὐδὲς ξύνειδεν ἐξαμαρτάνων πόσον Ἀμαρτάνει τὸ μέγεθος, ὅσπερον δ' ὄρεξ.* *Peccando molem nemo peccati videt; Commissa denum mente sera perspicit.* Tacit. xiv. 10. 1. 'A Cæsare perfecto denum scelere magnitudo ejus intellecta est,' &c. Quid autem ni Lipsii etiam ipsius adscribam? non hercule venuste minus elatam, et quam sprevisse sane cuiusvis nefas, religio autem mihi sit vel præterisse. Ille ibidem, 'Currimus ad scelus præcipites, quod, sedente impetu, veris mox pretiis æstimamus.' *Acidulius.*

§ 2 *Immodica libertate*] Haud postremi nominis politicus, de Jure Maj. iii. 13. hoc interpretatur de Alexandro, qui sit abusus licentia absoluta: ita invertitur quasi ex proposito Curtii sensus. Fraudi forsitan fuit, quod in quibusdam impressis sic distinguitur: *Videbat tunc immodica libertate abusum. Sed alioqui egregium, &c.* Ut videas una sæpe distinctiuncula lucem afferri toti alicui periodo. Sic apud Cæsar. de Bell. Civ. iii. 18. f. dist. 'Bello perfecto ab iis Cæsar hæc dicta cognovit,' &c. Vide Indicem, in 'Distinctio.' *Freinsh.*

Rex] Hoc emphatice dictum accipe: rex quum esset, carnificis operam exercenit. *Idem.*

Vino pote] Vulgo, *vino poterat imputari*; sed quid in illo modo scriberem,

cum ita esset in membranis perscriptum? *Modius*. *Vino imputari*] Recurre ad illum locum vi. 11. 28. de Hege-
lochio, *utrumne vino gravatus effudisset illa*. Et quæ nos ad epigramma 25. Martialis, quod Procillo inscribitur lib. 1. *Rudcrus*. *Quæ vino poterat imputari, nefanda cæde*] Unde Themis-
tius Orat. v. de Cliti cæde eleganter, *καὶ οὐκ ἡμύνατο* ('*Ἀλέξανδρος*) *ὄλῳ τὸν ὄλῳ, ἀλλὰ σιδήρῳ*. Non vino vinum, sed ferro vindicavit. Nam lubricum linguæ temulentia dandum fuerat; sed et ipsum Alexandrum temulentia ad cædem impulit. *Loccen*.

§ 3 *Pœnitentiam*] Quo nomine laudat Alexandrum Arrianus iv. 2. 11. 'Quod statim maleficii pœnitentia ductus fuerit' et vii. 5. 21. 'Id soli ipsi inter veteres reges tamquam eximium ac genuinum quiddam adscribit. Plerique enim, tametsi alicujus delicti conscii sibi sint, tuentes id ut recte factum, obtegere culpam suam putant: inique statuentes,' &c. *Freinsh*.

Solitudo excipiebat] Antea legebatur, *solitudo excipiebat*, quod nihili hic verbum est: dicit Curtius, solitudinem Alexandrum movisse, ut etiam magis facti pœniteret, quippe cum nemo eum consolaretur. *Modius*. Nescio an ita scripserit Curtius, cui fere ea dicuntur *exciri*, quæ evocantur cum difficultate, obstantibus quoquo modo uti quæ quærentur. At Alexandri pœnitentia erat parata, modo libertati ejus nil obstaret. Libri alii habent *excipiebat*, unde suspicor *exhibebat* scribendum. *Schefferus*. Conspirant codices in voce *excipiebat*, nec illud tam nihili verbum, nec ulla alia frequentior apud Nostrum, varia etiam significatione, simili fere lib. vi. 'Ut primum instantibus curis laxatus est, excepere eum voluptates.' Phædr. i. 12. 'Silva tum excepit ferum:' et si velis pro pertrahere, ut sit quasi ex venantium insidiis conficere, vide Phædr. i. 11. 'fugientes ipse excipe-

ret:' et ibid. doctissimas notas. Adde et Indicem Nostri. *Snak*.

§ 4 *Ergo hastam*] Scripsit Janus Gruterus ad illum Taciti locum xv. 36. 3. 'Facinorum recordatione numquam timore vacuus,' nobile caput, cui fecit hanc inscriptionem: 'Conscientia eis pro pœna, qui supra pœnam:' ubi plurima ex nobilissimis scriptoribus de facinorum conscientia, quem ego locum indigito tantum, non transcribo, quia prolixissimus est, sed totus tamen huc facit: quem ipsum Curtii locum a Grutero præteritum miror, cum vel maxime ad institutum faceret, et interim alia ex eodem producat. *Raderus*. Collegit ejus generis plurima Arnisæus de Repub. ii. 3. 9. 4. &c. *Freinsh*.

§ 5 *Personante regia*] Ita hic quoque de conjectura scripsi, cum in editionibus non bene esset *personans regia*. *Modius*.

Ne se tanto dedecori superstitem esse paterentur] Arrianus lib. iv. scribit, quo minus cædis puderet, Anaxarchum Sophistam ab amicis accersitum ad eum venisse, eumque in lectulo jacentem, ac suspirantem offendisset, oborto risu dixisse, Ignorari a mortalibus, cur sapientes Justitiam Jovi assidentem fecerint: id enim ab iis ea ratione excogitatum, ut quidquid ab ipso Jove decerneretur, id juste factum putarent. Oportere igitur, quæ a magno rege fierent, justa existimari; primum quidem ab ipso rege, deinde a ceteris mortalibus. Quæ cum dixisset, Alexandrum, tamquam vera essent, non nihil mœrore relevatum. Curtius a Callisthene revocatum ad vitam refert, cum interfecto Clito Alexander mori perseveraret, tamquam sibi haud amplius honestum foret inter homines vivere, qui amicum hominem vita privasset. Vere Demetrius Epicus ποῖτα: *ζῶντι ἀτιμήσαντες, ἀποφθίμενον ζητοῦσι*. *Oderunt vivum, quem mox post funera quæ-*
runt. *Popma*.

§ 6 *Inter has preces tota nox extracta est*] Iterum editiones, *In has preces tota nox exacta est*: male præ nostris. *Modius*. Recte *Modius extracta*. Noster sæpe: sic VIII. 6. 14. 'Ludi etiam convivales extraxere tempus.' Ibid. n. 17. 'Revocatisque amicis in horam diei ferme secundam extraxit convivii tempus.' Et plura in Indice. *Heinsius*.

Anniversarium sacrificium] Arrianns IV. 2. 5. 'Diem quemdam apud Macedones Baccho sacrum esse ferunt, atque Alexandrum quotannis eo die Baccho sacrificare solitum, tum temporis neglecto Baccho Dioscuris sacrum fecisse.' Aliam rationem adsignat Plutarch. cap. 21. 'Admissum per temulentiam in Clitum facinus, illamque contra Indos Macedonum ignaviam, quasi rudem relinquentium expeditionem suam et gloriam, ad iram et invidiam retulit Liberi patris: nempe quod patriam ejus, Thebas, evertisset. *Freinsh*.

Statuto] Mss. fere *stato*, quod etiam multas occupavit editiones, et forte non male; nam sollemnis ille dies sacrorum *status dies* dicebatur. Flor. I. 13. 'Et stato quodam die per medias hostium custodias Fabium Pontificem ab arce demisit, qui sollemne sacrificium conficeret: ut erant *stata sacrificia*, de quibus venustissimus Naso Fast. I. 310. ponit, 'Suos ad stata signa dies.' Idem ibid. vs. 660. 'quid a fastis non stata sacra petis?' Vide Festum Pomp. et ad Nostrum VI. 3. 7. Iterum VIII. 9. 13. 'Mundus statas vices temporum mutat: ubi et editi et Msti. quidam etiam 'statutas' inferciunt. *Snak*.

Iram Dei fuisse] Ridiculum est, fa-teor, aut putidum potius, hoc me monere; sed tamen ita emendavi, cum vulgo esset *iram defuisse*. *Modius*.

§ 7 *Amicorum animos*] Haud immerito erant attoniti tam recenti exemplo infidæ et periculosæ regum amicitiae; quarum multa documenta re-

peries apud Piccart. Observ. Hist. XIII. 9. idemque argumentum facunde exsequitur Sejanus Enenkelii. Vide et Gruteri discursus in Tacit. cap. 38. *Freinsh*.

Terrenti alias, ulias timenti] *Membranæ, terrenti alios timentique*. *Modius*.

§ 8 *Duo filii*] Mileti oppugnationem Arrianns I. 6. 23. Plutarch. cap. 27. et Diodorus XVII. 22. exponunt, sed nullus filiorum Hellanices ullam mentionem fecit, contenti caput rerum, singularibus, quod plerumque fit, neglectis, attigisse. *Raderus*. Meminit tamen ejus rei eodem fere quo Curtius modo Arrian. IV. 2. 12. nisi quod locum, ubi occubuerunt, non signat. *Freinsh*. Verosimile autem est in prima obsidione, rege præsentente, occubuisse, non in altera, qua post rebellionem duces Alexandri urbem receperunt. Curt. IV. 5. 13. *Cellar*.

Occubuerunt] Addunt vulgati codices *mortem*; nec refert absit an adsit, etsi ego abesse malim. *Modius*. Et ego meliercule quoque malim. Nisi I. IV. item sit: 'Ante oculos sui quisque regis mortem occumbere ducbant egregium.' Ipsa sane phrasim non ubique, sed nec temere alibi prompta, ne in poetis quidem: apud hos 'occumbere morti' meminini; 'mortem' non recorder: 'oppetere,' 'obire,' cum eo casu trita; cum eodem hoc verbum durius est omnino, neque facile Curtius usurparit. *Acidalius*.

§ 9 *Servatorum*] Unum Clitum intelligens, pro recepta loquendi consuetudine, plurali utitur. Sicut plane apud Arrian. IV. 2. 12. *φονέα τε τῶν φίλων*, amicorum interfectorem, se appellat, cum præter Clitum neminem ex amicis interemisisset. Ita Livius IX. 18. 3. *Freinsh*.

§ 12 *Jure interfectum*] T. Popma (ad num. 5.) simpliciter refert, ideo Justitiam Jovi adsidere dixisse Anaxarchum, quod quidquid ab Jove fieret, recte factum existimandum esset.

Ita quæ a magno rege fierent, justa putanda. Sed non tantum voluit Anaxarchus, quæ a Rege fierent, justa existimanda, sed ab illo rege, qui Jovis filius esset. Hæc enim erat potissima energia, et vis persuadendi, qua usus Anaxarchus. Vide Diogen. Laërt. in Anaxarch. *Loccen. Jure interfectum*] Præcipuo instinctore Anaxarcho, ut testatur Arrianus iv. 2. 14. cujus verba bona fide referentem Popmam non opus erat reprehendi. Dixit enim Anaxarchus, 'fingi Justitiam Jovi adsidere, quia quidquid a Jove decernitur, id juste factum esse censi debet: oportere igitur, quæ a magno rege fierent, justa existimari: nimirum quia regis potestas atque etiam nomen in primis tribuebatur Jovi, Anaxarchus alios quoque magnos reges eodem jure censi æquum putabat: quod vel ex Plutarchi Themist. cap. 48. colligas: nec ulla est suspicio, eum restringi hæc voluisse ad eum tantummodo regem, qui Jovis filius esset. Nec sane pro hac interpretatione unum verbum in Diogenis Anaxarcho. Eodemque modo refertur id apud Plutarch. c. 5. ad Princip. inductum: 'Anaxarchus, Alexandrum consolans ob Cliti eadem animi se agentem, aiebat, Jus et Fas Jovi adsidere, ut quidquid rex (nimirum quilibet absoluta potestate præditus) agat, id fas justumque putetur.' Et in Alexand. cap. 93. *πᾶν τὸ πραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θεμιτόν* quidquid agatur a dominante, justum esse. Quam insanam consolationem, omnibusque istis locis merito explosam, postea Athenienses convertisse videntur in adulationem Demetrii Poliorcetæ. 'Sciverunt' enim, 'videri pop. Atheniensi,' quidquid jussisset rex Demetrius, id et apud deos fas, et jus apud homines esse. Plutarch. Demetrio cap. 29. Ceterum Curtius infra viii. 8. 22. a Callisthene revocatum ad vitam Alexandrum scribit, nulla Anax-

archi mentione; quod quomodo concilies, discas ex Plutarcho Alex. cap. 93. nimirum et Anaxarchum quo dictum est modo eum erexisse; et Callisthenem, 'placida et modesta oratione.' *Freinsh.*

§ 12 *Sepultura prohibita*] Quasi damnatum et jure occisum, quæ summa apud Græcos ignominia, carnis sepultura: nam *αὐτόχειροι*, tyranni, proditores, et hoc infame et execratum genus hominum sepultura prohibebantur, quod ex variis scriptoribus testatur Alexander Neapolitanus vi. 14. *Raderus*. Adde notam supra ad iii. 2. 19. *Freinsh.*

§ 14 *Xenippa*] Nec ista Xenippa usquam extra Curtium reperienda, ab nullo geographo, scriptore, historico consignata vel expressa. Fides tota penes Curtium est, qui haud dubie ex Græcis auctoribus, qui hodie desiderantur, hæc Xenippa accepta in suo volumine posuit. *Raderus*. Græcum nomen a Macedonibus procul dubio impositum, sed cui regioni, prorsus incertum, quod nemo Geographorum aut Historicorum, præter nostrum Curtium, ejus usquam mentionem fecit. Sogdianæ partem fuisse, ex nexu historiarum suspicari licet. *Cellar.*

§ 16 *Desperatio venia*] Maro *Æn.* ii. 354. 'Una salus victis nullam sperare salutem.' Redi ad eum locum, et simul ad Veget. iv. 25. *Stewechium* ad eundem locum, Frontin. ii. Strat. 6. rursum ad illa Vegetii iii. 21. *Raderus*.

§ 19 *Naura*] Apud Arrianum iv. 3. 17. est *Nautaca*, statim post Spitamenis eadem. Apud alios quidem nihil prorsus de hoc nomine. *Glaucanus*. At ego apud Arrianum in Erythræi maris periplo lego hanc vocem: 'Deinde Naura et Tyndis, prima seu maxima Limyricæ provinciæ emporia.' Tyndis autem est Ptolemæo civitas et fluvius intra Gangem in India, sicut et Naura regio Arria-

no videtur intra Gangem, ut magnopere dubitem, utrum hic non sit potius cum Glareano *Nautaca* legendum, de quo loco etiam Arrianus infra, non certe multum a Bactris et Maracanda remoto. Favet etiam huic scripturæ codex Constantiensis Ms. qui *Nauta* habet pro *Nautaca*; ultima credo syllaba amissa vel omissa. (Proxime accederet Aldus, qui *Nautaiam* habet) Strabo lib. xi. Sysimithris petram in Bactriana constituit. Bactriana autem cis Indum, nec intra nec extra Gangem est. Limyrica autem est in India Austrum versus, ut ex periplo Arriani intelligi potest. Servo tamen *Naura*, quam scripturam et Alex. Neapolitanus l. 24. et Tiraquellus agnovit, quamvis apud Alexandrum vitiose sit scriptum *Mauros* pro *Nauros*, quorum regio juxta Bactrianos est. Arrianus lib. iv. 4. 1. hanc petram in Paratacis intra Bactrianam collocat. Itaque 'Nautacas' aliam provinciam apud Siculum xvii. et Arrianum reperio. Arrianus autem iv. 4. 1. hanc petram, ejusque domium, communi nomine 'Chorienem' appellat. Hunc Chorienem Strabo lib. xi. cum Curtio 'Sysimithrem' vocat. *Raderus*. Neque hujus regionis apud alios occurrat commemoratio. Oportet vero etiam circa Bactrianam Sogdianamque fuisse saltem partem alterutrius. *Cellar*.

Coire cum liberis] Quod Curtius refert in Naura regione cum parentibus stupro coire moribus permissum, ad id respicit Ovidianum illud: 'gentes tamen esse feruntur, In quibus et nato genitrix, et nata parenti Jungitur, et pietas geminato crescit amore.' *Popma*. *Coire cum liberis*] Infandum scelus, et per quod jure gentium incestus committitur. l. fin. de R. N. sed viderit ibi Paulus, quid appellet jus gentium. Ecce enim quod nos merito quidem abhorremus, probabatur Arabibus, Persis, Assyriis,

Parthis, Medis, Ægyptiis, Phrygibus, Galatis, Æthiopibus, Indis, Scotis, Hiberis, Nauræ regionis incolis, Nomadibus; ut ex variis auctoribus ostendit Tiraquellus leg. Connub. vii. 30. 32. 33. et Alexandri Dies Genial. l. 24. Quibus accedunt haud pauci ex incolis terrarum recens repertarum. Eo respicit Ovidianum illud Met. x. 331. 'gentes tamen esse feruntur, In quibus et nato genitrix, et nata parenti Jungitur.' Euripides in *Andromache* vs. 173. τοιοῦτον πᾶν τὸ βάρβαρον γένος, Πατὴρ τε θυγατρί, παῖς τε μητρὶ μίγνυνται, κ. τ. λ. Orosius l. 4. a Semiramide hunc morem introductum ait. Theodoretus contra Græcos Orat. 9. de Legib. ait, Persas ex Zaradæ cujusdam instituto matribus misceri. Quem Theodorus Mopsuestias apud Photium Cod. 81. appellat 'Zasradem:' Agathias lib. ii. de Bello Goth. 'Saradem,' quo nomine etiam Zoroastrem vocari affirmat. Apud Persas autem incestam eam consuetudinem aliquando viguisse, præter citatos a Tiraquello, certum est ex Minutii Octavio, Chrysostomo de Virg. cap. 9. Juliano Imp. apud Cyrillum lib. iv. Gregor. Nyseno in Epist. contra fatum, Æliano Hist. Anim. iii. 47. et Tatiano contra Græcos fol. 283. Philone de Special. Legib. Machlyes et Anses eodem more pollutos fuisse facile est colligere ex Herod. iv. 180. item Garamantas, ex Plinio v. 8. Lactantio iii. 21. Aristot. Polit. ii. pr. Platone de Rep. v. et Solino cap. 43. 'Chaldæos' ex Cæsario apud Glycam et Cedrenum in rebus Alexandri. Sed et Macedones suspecti sunt Tertulliano Apologet. cap. 9. f. Apud Laërtium Pyrrho hac consuetudine et aliis similibus demonstrat, 'idem aliis bonum, aliis malum putari.' Quomodo et Cornel. Nepos Proœmio: 'Non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia majorum institutis judicari.' Eodemque

sensu Artabanns in Plutarch. The-
mist. cap. 46. Summus gentiliū Philo-
sophus Ethicor. i. 3. Τὰ καλὰ καὶ
τὰ δίκαια τοσαύτην ἔχει διαφορὰν, ὥστε
δοκεῖν νόμον μόνον εἶναι, φύσει δὲ μὴ.
Quorsum hæc? ut nempe constet,
certos indubitatosque honorum et ma-
lorum fines constituere, non esse na-
turæ, sed gratiæ. Freinsh.

§ 20 *Is armatis*] Qui illud is ita
perscriptum in membranis repere-
rant, ut s quoque i non valde dissi-
mile esset, putarunt numerum desig-
nari, reposueruntque in omnibus edi-
tionibus, *duobus millibus armatis*. Acu-
men hominum specta! *Modius*.

Tergo petra clauderat] Editiones,
qui terga petra clauderat; plane inepte.
Hoc enim dicit Rufus, hinc amne,
hinc petra clausas fuisse fauces re-
gionis, quas occupaverat Sysimithres.
Modius. Bene alia *Modius*: unum
ei excidit. *Terga* relinquere debuit,
ut non tergum petra, quo nihil inep-
tius, sed terga regionis intelligantur;
et tamen ipsa vulgata, *qui terga petra
clauderat*, non mala fortasse, imo et
vera: si quæ deinceps sunt conside-
ras: 'Ad petram admovit exercitum:
ceterum interveniebat fluvius coënan-
tibus aquis ex superiore fastigio in
vallem.' *Acidalius*. *Tergo petra clau-
derat*] Fauces regionis a fronte præ-
terfluens torrens, a tergo petra ob-
jecta muniebat: hæc vera lectio,
quam frustra impugnant alii. Freinsh.
In Palatino est, *terga petra clause-
rant*; in Bongarsiano et aliis, *tergo pe-
tra clauderant*. Suspicio itaque lec-
tionem veram, *terga petra clausa
erant*, vel *terga petra clauderat*. Schef-
fer.

§ 21 *Sed aditu specus*] Membranæ,
sed aditum specus accipit: *Lucem inte-
riora nisi illato lumine obsunt*. Quæ
quid sibi velint divinare plane non
possum; neque enim ariolandi artem
umquam didici, tantum ex scriptura
vulgata, quæ est, *Sed aditus specus
accipit lucem*: interiora nisi illato lu-

mine obscura sunt: illud feci, quod
vides. *Modius*.

§ 22 *Ac validus*] Consensum libro-
rum secutus ita restitui; fecerant alii,
munitas valida manu barb. tuebantur,
non male, nisi quod Curtio suum abs-
tulerunt sensum, qui æque bonus,
*angustias munitas ac validas barbari
manu tuebantur*; manu dixit, id est,
vi et armis. Indicem vide. Freinsh.
Forte delendum *manu*. Heinsius. Non
quod vi aut sensu careat, sed quia
jam proxime præcessit, et statim re-
petitur; nam et sic pro pugnando ac-
cipiunt. Florus iii. 10. 4. 'Manu
prælium restituit.' *Snak*.

§ 25 *Oxartem*] Nomen hoc mire
confusum in Curtio. Legendum hic
ex Plutarcho, *Oxyarten*, ad distinctio-
nem 'Oxatris' et 'Oxyatris,' de
quibus mox. Oxyatres est Persa hic,
de quo hoc loco Curtius, qui anctor
est Sysimithri, ut se dedat Alexan-
dro, quod et fecit ex animi quadam
dejectione et desperatione. Unde
et Alexandri hoc de eo dicitur;
cum quæreretur ex Oxyarte Alexan-
der, qualis esset Sysimithres, ecquid
animi haberet; Oxyartes vero re-
spondisset, hominem esse ignavissi-
mum; respondit Alexander: Λέγεις
σύ γε τὴν πέτραν ἀλώσιμον ἡμῶν εἶναι·
τὸ γὰρ ἀρχὸν αὐτῆς οὐχ ὀχυρόν ἐστι.
*Profecto tu petram nobis ostendis esse
superabilem, quando ejus non est firmum
caput*. Hic ergo est ille Oxyartes.
Oxyatres autem est pater Roxanis,
quam in matrimonio habuit Alexan-
der. De quo hoc libro; ubi pro 'Co-
hortanus' lege 'Oxyatres'; (nullus
enim ibi hiatus est, ut putat Ruben-
ius Elect. i. 29.) nam et ita vocatur
lib. ix. et lib. x. (ubi pro 'Oxatris'
'Oxyatris' lege) Oxatres denique
est frater Darii, de quo iii. 11. *Loc-
cen*. *Oxarten*] Hoc nomen multis
modis scribitur: nec enim puto di-
versa esse omnia ista, sed nnum, Ox-
artes, Oxathres, Oxyartes, ut apud
hunc aut illum auctorem, solempi in

barbaris nominibus dubitatione, varie reperias. Interim unum illud nomen pluribus fuisse commune, non nego; idque cum aliis hoc genus accurate in Indice notatum invenies. *Freinsh.*

§ 26 *Ad augendam formid.*] Sæpius usurpatum, ut suadentes vim etiam ostentent, 'mistis precibus minisque,' ut apud Livium IV. 25. 13. quod Epist. 7. Plato vocat *δεήσεως μετρημένας ἀνάγκαις*. Fecit idem Alexander supra VII. 11. 22. unde magis clareat, recte me emendasse in Tacito XV. 27. 5. 'Simul ut consilio terrorem adjiceret, Megistanas Armenios, qui primi a nobis defecerant, pellit sedibus,' &c. *Freinsh.*

§ 28 *Moriturum*] De fortissimis heroinis et mulieribus elegantem habes Plutarchi libellum. *Raderus.*

§ 30 *Unum precatus*] Mss. *inprecatus*. Forte, *unum id precatus*. Heinsius.

§ 32 *Præsens ipsis*] Vulgo, *operiri-que præsentiam ipsis, supervenit, et victimis*, &c. Modius.

§ 35 *Nobiles juvenes comitari cum soliti defecerant præter Philippum*] Fusius narrat Justinus XV. 3. 'Postea in India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas arenarum moles cursus comes fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluisset, inter manus regis exspiravit.' *Loccen.*

Lysimachi] Qui postea regnavit, de quo proxime cap. 1. actum est. *Cellar.*

Appareret] Iterum vulgo, *quod facile appareat*: ineptissime. *Modius.*

§ 36 *Is pedes*] Justinus XV. 3. 11. de Lysimacho: 'In India insectanti regi quosdam palantes hostes, cum a satellitum turba equi sui celeritate desertus esset, solus ei per immensas harenarum moles comes cursus fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluisset, inter

manus regis exspiraverat.' Simile Suetonius de Galba cap. 6. f. 'Campestrem decursionem scuto moderatus, etiam ad essedum Imperatoris per viginti passuum millia cucurrit.' Capitolinus de Maximino cap. 3. 'Ad pedes Imperatoris equitantis accessit. Tum volens Severus explorare, quantus in currendo esset, equum admisit multis circuituionibus, et cum Imperator laborasset, neque ille accurrendo per multa spatia desisset, ait ei; quid vis, Threcisce? numquid delectat luctari post cursum? Tum ille, Quantum libet, (inquit) Imperator.' De aliorum mirandis cursibus vide epistolam 59. Lipsii ad Italos et Hispanos. Nescio autem an de hac historia capiendus Ælianus Hist. Var. X. 4. 'Alexander tertium quadringentis stadiis continuo itinere confectis, antequam quietem caperet exercitus, cum hostibus confligit, et eos vicit.' Tertium reddidi illud *τῆς*, quod est in textu, cum vocula *ter*, ubicumque poneretur, ambiguum faceret sensum. *Freinsh.*

Per D. stadia] Iterum vulgo, *per quinquaginta stadia*: etiam pessime. Cur enim hoc incredibile dictu est? *Modius.* *Quingenta*] Ex variis numeris hic visus est maxime consentaneus: essent milliaria nostratia sedecim fere, minus triente. *Freinsh.*

CAP. III. § 1 *Dahas*] Legerem hic *Gabas*, ex Arriano; nisi infra Curtius eandem vocem repeteret. Quamvis et ibi sic legi posset. Erant autem *Gabæ* Sogdianorum oppidum medium inter Massagetas et Indos. De *Dacis* vero nihil Arrianus in hac serie historiarum, nec huc faciunt. *Loccen.* Vide IV. 12. 6. VII. 4. 6. *Cellar.*

Numquam fatigata] Quod alias solemne. Lucanus II. 727. 'lassata triumphis Descivit fortuna.' Livius IX. 17. 6. 'Ut alios reges claros ducesque omittam, magna exempla casuum humanorum; Cyrum, quem maxime Græci laudibus celebrant,

quid nisi longa vita, sicut Magnum modo Pompeium, vertenti præbuit fortunæ?' Quod aspexisse videatur Seneca ad Marciam 26. 4. 'Regesne tibi nominem felicissimos futuros, si maturius illos mors instantibus subtraxisset malis? An Romanos duces, quorum nihil magnitudini deerit, si aliquid ætati detraxeris?' Sic intellige Tacitum xv. 6. 2. *Freinsh.*

§ 2 *Ægram fugam*] Nisi membranarum lectio, quæ est illa ipsa, quam expressi, tolerabilis visa fuisset, maluissem vulgatam recipere scribendo, ut sequitur: *quam ægre fugam et nova subinde exsilia tolerantem in omne discrimen comitem trahebat.* Modius. Damno hic membranas, quod vellem sapius Modium fecisse, ne tot locis sine causa censorum librorum veras lectiones pervertisset. Hic e vulgatis quam primum repone, *quam ægre fugam et nova subinde, &c.* Acidalius.

Comitem trahebat] Quomodo Rhadamistus apud Tacitum Ann. xii. 51. *Freinsh.*

§ 4 *Et formæ profecto fiducia*] *Leg. propectam*: supra viii. 1. 33. 'Non viuo modo, sed etiam animi prava contentione provectus.' Infra viii. 6. 13. 'Simulque epulantium comitas provexit omnes.' viii. 10. 15. 'Non divino instinctu, sed lascivia esse provectos.' Sed et 'profecto' alibi videas occurrere. ix. 1. 18. 'Exercitum Deorum profecto advenisse memorantes.' *Heinsius.* Certe vox *profecto* non incommoda, eique sua constat vis. v. 11. 7. 'Indicium profecto Patrona detulisse credebat.' Terent. And. iv. 2. 'Hoc ego tibi profecto effectum reddam.' Ovid. Met. viii. 72. 'sibi quisque profecto Fit Deus.'

§ 5 *Abire conspectu*] Editiones, *abire e conspectu.* Modius.

§ 6 *Eis fortuna*] Vulgo, *his*; neutrum Curtius voluit præ *ipsis*: si tamen hoc saltem voluit, neque omnibus omissis sic potius scripsit, *quamcumque fortuna fecisset sibi. Mortem*

ded. esse levior. Neque tamen vel hoc affirmato. *Acidalius.* De pronominis rejectione adsentior; de distinctione mutata non item. *Freinsh.* *Eis fortuna*] Forte, *Deus et fortuna*; ut Poëta, 'Deus et fortuna recessit.' *Heinsius.* Sic Ovid. Met. i. 21. 'Hanc Deus et melior litem Natura dimovit.'

§ 8 *Fertur*] Forte, *defertur.* *Heinsius.*

§ 9 *Gladium stringit*] Judithæ simillimum facinus, simillimoque modo patratum, nisi quod illa sanctissima herois hostem unminis et patriæ, hæc amantissimum sui maritum, illa pie, hæc impie, interfecerit. *Raderus.* Sic etiam Belides quinquaginta, una excepta Hypermnestra, viros suos occidisse leguntur. Ovid. Epist. Heroid. xiv. *Freinsh.*

§ 10 *Sicut erat*] Elegans formula, qua etiam Nepos xvi. 3. 2. usus erat. *Cellar.* Vide Indicem. *Snak.*

Esse quæ ex ipsa] Iterum editiones, *adesse quæ, &c.* perperam. *Modius.*

§ 11 *Deplorandam contumeliam*] Honesto vocabulo videtur involvere vim pudicitie illatam; nam et sic accepit Livius de Virginia, duplici sensu, altero aperto de servitute, altero dissimulato de stupro. 'Morte amitti melius quam contumelia liberos,' iii. 50. Iudibria appellat Noster l. iv. 10. 27. 'Num Iudibria meorum nuntiaturus es?' et clarius x. 1. 3. 'Virgines et principes feminarum stupra perpersæ corporum Iudibria deflebant.' Vide Turneb. Adv. xxviii. 32. *Snak.*

§ 13 *Confuderat notas*] Nota hic est 'lineamentorum qualitas,' ut appellat Justin. i. 2. 'qua inter se noscantur facies;' ut Noster viii. 13. 24. Val. Flacc. Argonaut. ii. 466. 'Pariusve notas et nomina sumet Cum lapis.' Ubi Cl. Burmann. ad locupletem exemplorum congeriem more suo conducet. 'Confundere' autem in hac re frequens optimis scriptori-

bus. Justin. III. 5. 'Temporis spatium confusa corporis lineamenta.' Petron. cap. 108. 'Liquefactum per totum os atramentum omnia lineamenta confudit.' Sic Noster VI. 7. 18. 'Ceballinus ore confuso magnæ perturbationis notas præ se ferens.' Adde Petron. cap. 105. ubi Cl. Burmannus iterum multis subveniet. *Snak.*

§ 14 *Proditor tantis rebus*] Nisi quidem somnians hæc consideravi, certe ædèpol scio, rectius longe ita legi, quam quomodo solent hactenus: *meritum ingens in semet esse credebat, quod transfuga et proditor, quique tantis rebus, si vixisset, injecturus moram fuisset, interfectus esset.* Modius.

§ 15 *Vicit tandem*] Vulgo, *vicit tamen*; sed quis non continuo videat, ita hoc esse mutandum, ut excusum est? *Modius.*

Gratiam meriti] Virg. Æn. IV. 539. 'Et bene apud memores veteris stat gratia facti.' Cod. Fl. *meritis*, et in hunc sensum Naso Met. V. 14. 'meritisne hæc gratia tantis Redditur?'

Exemplar transferret] Sic Cicero pro Deiot. cap. 12. 'Quæ est ista tam impudens, tam crudelis, tam immoderata inhumanitas? Idcirco in hanc urbem venisti, ut hujus urbis jura, et exempla corrumpere, domesticæque tua inhumanitate nostræ civitatis humanitatem inquinare?' Adde locum Philonis relatam infra ad VIII. 5. 6. Non paucas gentes ex commercio aliarum nationum corruptas leges. In literis Sacris habes Israëlitas apud Ægyptios, Babylo-nios, Tyrios, et alios vicinos idololatriam aliasque pessimas artes doctos. Diu Græci Romanique sancte frugaliterque vivere, postea paulatim mores defluxere, paupertasque probro haberi cœpit, luxuriæque peregrinæ invictum malum, ad effeminandos animos ab exercitu Asiatico in urbem primum invectæ, mores infecit; sicut aurum Persicum fugato Mardonio Atheniensium animos labefactavit, et dira tæbe infecit. Inde

illecebræ libidinum, et rerum secundarum luxus in omnem licentiam grassati. Plura Alex. ab Alexandro, Plinium XXXIII. 11. et XXXIV. 7. licet consulas, et Liv. XXXIX. 6. Val. Max. Sallustium in exordio belli Catilinarii. (Florum III. 12. 7. g.) Herodot. I. 155. narrat quomodo fortissima gens Lydorum Persarum consuetudine (imo potius fraude et artibus) penitus fuerit effeminata. Inde factum, ut multæ gentes, quæ cum externis nationibus nihil habuere commercii, mores incorruptos tuerentur. Documentum ex Cæsare accipe, qui de Bel. Gal. II. 1. de Belgis hæc prodidit: 'Horum omnium fortissimi sunt Belgæ, propterea quod a cultu atque humanitate Provinciæ longissime absunt, minimeque ad eos mercatores sæpe com-
meant, atque ea, quæ ad effeminandos animos pertinent, important.' Idem II. 15. de Nervii docet: 'Nul-lum aditum esse ad eos mercatoribus, nihil pati vini reliquarumque rerum ad luxuriam pertinentium inferri, quod his rebus relanguescere animos, eorumque remitti virtutem existima-
rent.' Ab iisdem fere virtutibus celebrat Usipetes Germanos IV. 2. Sinæ ad usque nostra tempora externos omnes e finibus suis excluserunt: ultimis hisce annis primum e nostra societate Patres, dein Lusitani in penetralia regni admissi, non ut corrumpere, sed corrupti emendarentur, et fines adversus Scythas seu Tartaros defenderent. Plura in hanc rem passim leges: hæc mihi sub calamum venere. *Raderus.* De Laconum *ξενηλασία*, seu peregrinorum *expulsione*, notum. De impiis ejiciendis exempla dictaque similia sup-peditant Ovid. Met. VIII. 97. Cas-siod. Var. I. 18. f. Cic. pro Deiot. cap. 12. *Freinsh.*

§ 16 *Dataphernem*] Sic etiam ap-pellatur supra VII. 5. 21. et Arrian. III. 6. 10. At hoc loco quidam Ms. *Phrataphernem* legit; quod incertum

me fecit, an non supra quoque VIII.
1. 8. pari commissio expulsus *Data-
phernæ* cesserit *Phratapherni*. Tamen
cum diligentius rem inspicerem, di-
versos fuisse reperi: hunc, de quo hic
agitur, Spitamenis individuum socium,
qui cum eo Bessum tradidit; illum au-
tem Chorasmiorem principem, quem
Arrian, IV. 3. 3. *Pharæmanem* vocat,
Φαραμάνην: quod nomen proxime ac-
cedit ad *Pharasanem*, ex Tacito no-
tum. At 'Chorasmius' superiori
Curtii loco recte nos in textum admi-
sisse ex citato Arriani capite liquet;
itemque ex Orosio III. 18. *Freinsh.*

§ 17 *Mardos cum Tapuros*] De Mar-
dis diximus ad V. 6. 17. 'Tapuros'
Plinius, et Strabo, et Dionysius Pe-
riegeta 'Tapyros' vocant. Ptole-
mæus 'Taporos,' o brevi, et in alio
codice 'Tapuros,' media diphthongo.
Plinius VI. 16. cum Hyrcanis conjun-
git. Dionysius V. 732. cum Mardis
et Hyrcanis. Strabo lib. XI. inter
Hyrcanos et Arios ponit. Polybio
V. 44. Ταύρων ὄρη τῆς Ἑρκανίας θαλάτ-
της οὐ πολὺ διέστηκε. *Tapyrorum mon-
tes non longe absunt ab Hyrcano mari.*
Ptolemæus suos Taporos in Margiana
locat, quos alios a Strabonis et Plinii
Tapyris censet Harduinus. *Cellar.*

Arsani Drangarum] De homine hoc
singulariter monendum, tum de po-
pulo. Arsames iste, sive Arsanes,
non est cujus supra III. 4. 3. mentio;
nam ille in prælio ad Issum cecidit.
Quam rem frustra occultat mendum
in Arriano II. 2. 37. ubi Ἀρσάνης legi-
tur pro Ἀρσάνης, quod cuilibet, qui
eum locum cum ejusdem auctoris I. 5.
18. contulerit, clarebit. Puto au-
tem hic intelligi Artabazi filium Ar-
sanem, de quo Arrian, lib. III. 5.
6. Certe Artabazo 'Bactrianorum
regionem reliquosque vicinos Satra-
patus Alexander commiserat:' Ar-
rian, IV. 3. 4. in iis ergo et Drangæ
fuere, quos capularis ille senex in-
terim filio commiserit, dum aliter ea
de re constitueret Alexander. Nam
de Caria, quam hic præferunt edi-

tiones, aliena res est, multas ob ra-
tiones; ex quibus, quod certum est,
nulli barbaro illas provincias Græ-
ciæ proximas unquam ab Alexandro
commissas fuisse: deinde in finibus
Indiæ agentem quis putet sollicitum
fuisse de Carum Satrapia? cum præ-
sertim tam longe abiturus dudum, ut
verisimile est, isti rei prospexisset;
haberetque ibi ex primariis amicis,
quibus ista et aliquanto majora per-
mitteret. Nec sane alia hic provin-
cia nominatur tam longe a locis, ubi
Alexander agebat, dissita, sed Hyr-
cania Mardi, &c. Cares igitur istos,
omnibus fere libris volentibus, indi-
cantibusque non obscure quid vellent
dicere, expuli. Varias Lectiones
vide. Est et aliud quantivis pretii
argumentum, quod eam Satrapiam
Stasanori ait creditam. At Dranga-
rum hunc fuisse prætorem vel ex
Justino XIII. 4. 22. patet, si ei jun-
gas Nostrum infra X. 10. 4. ut eo loco
explanatus ostendemus, immo ex
Arriano IV. 3. 18. liquido: 'Stasano-
rem in Drangas præsidem mittit.'
Freinsh. Perperam vulgo Caria est
editum, quæ provincia ad has oras
nihil pertinet. Arrianus lib. IV. et
Justinus lib. XIII. 4. 21. Stasanorem
Drangarum præsidem appellant, nun-
de Curtium emendavit Freinshemius,
haud parum juvante codicum anti-
quitate. Sunt autem Drangæ, sive
Drancæ, inter Ariam et Carmaniam.
Strabo lib. XI. Regio 'Drangiana'
vocatur. *Cellar.*

CAP. IV. § 1 *Cabaza*] *Cabazam* re-
perit Sabellicus, nostra excerpta fere
Cazaba: Ald. *babus*, quod proxime
accedit ad *Gabas* Arriani IV. 3. 15.
quas superiori capite pro *Dahis* repo-
situm ibat Vir Doctus, me quidem
non adsentiente. Nec magis probro
quod alii hanc *Gabazam* habent pro
Nautacis Arriani et Diodori. *Freinsh.*
Gabaza] Nomen Historicis et Geo-
graphis ignotum. In Sogdiana Gaba
et Gaza oppida Arriano. *Cellar.*

§ 2 *Proximus ei*] Elegantissima et

plane oratoria hæc tempestatis est descriptio, ut lector ipse inter media tonitrua, fulgura, grandinem, et fulmina versari videatur. Quod si voles aliorum scriptorum industriam cum Curtio componere, habes Virgilium *Æn.* i. 96. Ovid. *Met.* xi. 480. et Trist. i. 2. ex novis Malapertium, ex historicis Maffei in Indicis, Osorium lib. ii. p. 60. Et composuit poëtas inter se Julius Scaliger in Hypercriticis; et, si memini, noster Melchior de la Cerda in suis oratoriis exercitationibus. Caussin ex Livio, Dione, D. Chrysostomo, Maffeo, cujus unius verba adducit, ceteros nominat tantum; sed hæc descriptiones pleræque pertinent ad mare. Lucretius proprie de terrestri tempestate et fulminibus eleganter disputat vi. 95. *Raderus*. Ut sunt hominum ingenia! quæ ab Radero elegantissima dicitur descriptio, ut tumidissima proscribitur, et ad inquisitissimas Logices rationes exagitur a Cl. Clerico, *Judicii de Curt.* viii. 8. *Snak*.

Pristino] Priore, antecedente, quam pridie. Vide Gell. N. A. x. 24. Macrobi. Sat. i. 4. de nupero tempore familiari Nostro: sic paullo ante hoc libro i. 43. 'Clitus ad pristinam violentiam ira quoque adjecta.' iv. 10. 3. 'Nec sidera præstare pristinum fulgorem,' tam nuperum significat, quam antiquum. Iterum viii. 10. 31. 'Non veniam modo, sed etiam pristinae fortunæ impetravit decus;' quod plane respondet illi ex iii. 12. 12. 'Ipsas non incolumes modo, sed etiam apparatu pristinae fortunæ fore.' vi. 7. 13. 'Abunde constantis animi, et dignus qui pudicus esset, nihil ex pristina voluntate mutaverat.' x. 4. 3. 'Si quos adhuc pristina noxa judicaret esse contactos.' x. 8. 8. 'Et pristina quidem regiae species manebat.' Sic Cæsar de B. Civ. i. 74. 'Magnum fructum suæ pristinae levitatis omnium judicio Cæsar ferebat.' Ad-

de Davies. ad eundem de B. G. iv. 14. *Snak*.

Non sine minis crescentis] Pulcre ita hæc emaculavi; scribebatur antea, *non sine crescentis mali damno præterit*. Germanæ nugæ. *Modius*. Non abnego pulcre sic emendatum, si tamen e membranis magis quam ex ingenio. Alias non temeraria vox *damno* sit, in qua lateat alia compendio scripturæ vitiata; fortasse, *denuciatione*, vel *indicio*, vel quid tale. Lugdunensis editor iterum moro suo more utrumque simul recepit: *non sine minis crescentis mali damno præterit*. Cucurbitas, homo, in tempore tibi adhibe; nam hæc certe minæ sunt crescentis insanix, quæ non sine damno optimorum auctorum præteribit. *Acidalius*. *Non sine minis*] Probat hanc Modii lectionem Acidalius, et nostris etiam lectionum excerptis juvatur. Quamquam alii, omissa voce *minis*, addant aliam *damno*, quam perperam alii junxerunt alteri; quidam tamen, repetita vocula *sine*, non male fecerunt: *non sine minis crescentis mali, sine damno præterit*: quod tamen vereor ut sit ex libris. *Freinsh.* Modio et Acidalio probata scriptura: ante hos legebatur, *non sine crescentis mali damno*, unde quidam conjuncte putant legi posse: *Non sine minis crescentis mali, sine damno præterit*. Cellar. Forte, *non sine minis crescentis mali omnino præterit*. *Heinsius*.

§ 3 *Meantis exercitus*] Rectum hoc, fateor; sed tamen quid si *metantis* legas, ut cuidam amico meo plane legendum videbatur? *Modius*.

§ 4 *Considerare*] Aio et præsto legendum *consistere*; sic vii. 5. 6. 'Pigebat et consistere, et progredi.' *Acidalius*. Olim sic emendavi monentibus etiam illis iv. 15. 6. 'Non consistere territi, nec progredi debiles poterant.' *Freinsh.*

§ 5 *Effunditur*] Forte, *effundi*. *Heinsius*.

Ac primum] Alii *ac primo* : non aguntur fortunæ Græciæ. *Modius.*

Lubrica rigentes manus] Ita hunc locum scribendum, cum vulgo esset, *nec retinere arma lubrica et rigentes manus poterant*, et ante censui, et etiamnum censeo, præsertim, postquam vidi in membranis Sigebergensibus exstare, *nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant*. *Modius.* *Retinere arma lubrica et rigentes]* Quid, quæso, *retinere manus rigentes*? non enim quale *retinere arma lubrica*; ergo conjunctio hic delenda, aut scribendum, *retinere arma lubrica et rigentes manus*, quod utrumque in libris antiquis legitur, sed frequentius posterius, in quod idcirco, tamquam rectius, magis propendo. *Scheffer.*

Quam vitabatur] Levis mutatio non leviter ad sensum facit : lego, *qua vitabatur*; major ingruebat vis tempestatis ab ea regione, in quamcumque obverterant corpora vitaturi; etiam copula *et* nullius usus ibi, *sed et jam*. Si lubet, dele. *Acidalius.* Vulgatum antehabeo. *Freinsh.* Hoc vult, in quamcumque partem se vertissent, ut vitarent violentiam tempestatis, in ea occurrisse propemodum maiorem violentiam, ut prior frustra evitata videretur. *Scheffer.*

§ 11 *Efficacior necessitas]* Supra iv. 3. 24. eodem ferme modo, *efficacior omni ferme arte imminens necessitas*. *Cellar.*

Dolabris] Hinc diserte discis, dolabras non pro runcinis, sed securibus accipi, quibus arbores excindebantur. Quia tamen apud Livium lib. xxx. lego dolabris subrptos muros, quod securibus fieri non poterat, sed ligonibus, facile intelligo, utrumque genus instrumenti complexas. *Raderus.*

§ 13 *Mille militum]* Supra v. 5. 22. 'Singulis vestrum mille denarium dari jussi,' ubi Mss. quidem *milia*, quod etiam reponi vult δ πᾶν Gronovius ad Livium xxix. 15. Vide de hoc A.

Gellium i. 16. Macrobi. Saturn. i. 5. et eundem Gronovium Patrem de Pecunia Vetere i. 10. sed de omnibus accuratissime disputantem Cl. Perizonium ad Sanctii Minervam iv. 4. 78. *Snak.*

§ 14 *Memoriæ proditum]* Nihil horum vel Arrianus vel Plutarchus prodidit. Diodorus in xvii. libri Indice indicat rem verbo, quam hand dubie suo loco explicavit, sed locus ille vetustate abolitus nobis lacunam dumtaxat exhibet. *Raderus.*

Habitu, in quo mors quemque deprehenderat] Voss. 2. *deprenderat*. Ad verbum expressit Ovid. Met. iv. 559. 'Quo quæque in gestu deprenditur, hæsit in illo.' Et sic semper de subita undiquaque oppressione, qualis apud Horat. ii. Od. 16. 'in patenti Prensus Ægæo.' Quam et Noster sæpe eodem hoc verbo eleganter expressit, ut Index exhibebit. Adde Phædr. v. 4. 10. *Snak.*

§ 15 *Gregarius miles]* Hoc egregium Alexandri factum inter Clementiæ exempla refert. Val. Max. v. 1. 11. ext. et Frontinus iv. 6. 3. *Loccen.* Hand omnino dissimile est illud Cæsaris apud Sueton. 72. 1. qui 'C. Oppio comitanti se per silvestre iter, correptoque snbita valetudine, et diversorio, quod unum erat, cesserit, ac ipse humi ac sub divo cubnerit.' Nec dissimilia de Tiberio suo prædicat Velleius ii. 114. *Freinsh.*

Seque et arma sustentans tamen] Hoc tibi veridico credas ex ore profundi, germana hæc esse Curtii verba, etsi in editionibus ita vitiose legatur : *Forte Macedo gregarius miles seque ad arma sustentans tandem in castra pervenerat*. *Modius.* Germana et ipse hæc esse statuo Curtii verba, sed nec etiam distinctionem. *Tamen* ad proximum *sustentans* referri, non ad *pervenerat*, ut nunc jubet interpunctio, debet. Etsi verius hoc ipsum *tamen* cum veteri distinctione sic ceperis, ut iii. 7. 1. 'Ad Euphratem conten-

dit, junctoque eo pontibus quinque tamen diebus trajecit exercitum.' *Acidalius*.

In sella regis] Vide Brissonium de Regno Persarum lib. i. pag. 20. de Romanis Imp. Spartian. in Severo cap. 1. *Freinsh.*

§ 17 *Capital foret*] *Capitale* vulgo; sed memini idem monere alibi. *Modius*. *Capital foret*] Quomodo etiam *Modius* rescripsit; sed apud Val. Max. v. 1. 11. ext. etiam *capitale* est, non *capital*. *Raderus*. In hanc vocem passim sævierunt librorum vitiores. *Capital* antiquissimæ membranæ Florentinæ, et sic bene ediderat *Modius*, qui cum *Carrione* eandem vocem *Silio*, ut et *Bongarsius Justino*, nosque ipsi *Livio* restituimus. Porro sic amabant in legibus, 'qui hoc fecerit capital sit,' per ellipsin pronomini; ut in contrarium 'sine fraude sit,' utrobique omisso 'illi.' *Gronovius ad Senecam Controvers.* III. 8.

§ 20 *Sacas*] Cur hic vastatas ait ab Alexandro Sacarum terras, cum supra VII. 9. 19. se ipsi per legatos dediderint, misso ad ipsos *Excipino*? Defecisse illos cum *Sogdianis* non dubito. *Raderus*. In hac expeditione urbem quoque iis in locis condidisse consentaneum est: de quibus *Isidorus* in *Σταβυοῖς* Parthicis: 'Inde Sacarum, et prope Alexandria urbs, et prope Alexandropolis urbs.' *Salmasium* illum in *Solin.* pag. 794. consule. *Freinsh.* Sacarum gens deditioe in fidem recepta fuerat VII. 9. nunc post defectionem ferro et flammis in ordinem redigitur. *Cellar.*

§ 21 *Cohortanus*] Ego jam diu mecum disputo, et *Homeri* verbis, κατὰ φρένα μεμνηρίζω, studiose in pectore verso, quid ita *Roxanen Cohortani* Satrapæ filiam *Q. Curtius* faciat, quam alii consensu *Oxatris* vel *Oxyartis*. Verba ejus sunt hæc: Inde pervenit in regionem, cui *Cohortanus Satrapa*, &c. Vides ex contextu et serie, palam appellari *Roxanen*. Atqui *Arrianus*,

Delph. et Var. Clas.

cautus et veri diligens historicus, ita scribit IV. 3. 28. 'Erat *Oxyartis* filia virgo jam viro matura, *Roxane* dicta.' Atque adeo *Alexander* apud *Curtium* X. 3. 11. 'Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi.' Iterumque *Curtius* indicat IX. 8. 10. 'Oxatres prætor *Bactrianorum* non absolutus modo, sed etiam jure amoris, amplioris imperii donatus est finibus.' Ubi *Curtius* sane quam eleganter 'jus amoris' dicit, quia non ex merito promotus, sed ab hoc in filiam affectu. Quid igitur? illum pro *Cohortano* substitutus? (ut *Aldus* fecit) temerarium sit et falsum. Nam quæ hic narrantur non congruunt *Oxyarti*, qui jamdiu in fide regis. Puto hiatum aliquem et defectum esse, et post illa de *Cohortano* narrationem fuisse de *Oxatris* comitate et convivio, cujus causa sive occasio deest. *Ponanius* igitur ἐκκλέψας notam inter hæc verba, tradit * *barbara opulentia*. Nam ut aliter nunc suppetias feram, non est copia. *Rubenius Elector.* I. 29. Mihi *Cohortanus* ille natus videtur ex aliorum *Choriene*. Ceterum *Roxanen Oxyatris* filiam iterum appellat *Arrianus* VII. 1. 18. *Strabo* lib. XI. 'In *Bactriana*,' inquit, 'sumptuosæ admodum hospitio exceptum *Alexandrum*, cum *Roxane Oxyartæ* filia nuptias peregissee.' *Diodorus* XVIII. 3. vocat 'Oxyarten *Bactrianorum* regem, cujus natam *Roxanen* duxerat *Alexander*.' *Strabo* lib. XI. 'Petra *Sisimithræ* in *Bactriana*, in qua *Oxyartes* filiam habuit *Roxanen*.' *Arriani* priorem locum refert et *Suidas* in 'Αλέξανδρος. Eamque sententiam sequi videtur *Plut.* de *Fort. Alex.* I. 17. quem qui erroris arguit, errat; fuit enim *Roxane*, secundum nonnullos auctores, ipsumque *Curtium* mox num. 26. inter captivas: nam saltasse et cecinisse in convivio, ne *Curtius* quidem tacuit. *Freinsh.*

§ 22 *Etiam eum, qui penes*] *Sigebergenses* membranæ habent, *Satrapes*

Q. Curt.

A P

etiam eo, qui penes ipsum relinquebatur tradi, barbari opulentia convivium quo regem accipiebat, instruxerat. Modius.

Tradit [*] Quod omnes scriptores Roxanis patrem non Cohortanum, sed Oxartem vel Oxyartem vocant, Diodor. xviii. 3. Strabo lib. xi. plane probabile fit, initium narrationis de Alexandri nuptiis, quod fortasse recitum in Bactrianam significavit, desiderari. In Bactriana enim ad Simithræ petram illas nuptias celebratas esse, Strabo auctor est. *Cellar.* Hæc Rubenius supra notaverat. *Snak.*

§ 24 *Oculos convertit in se*] Verus est versus Terent. *Emmicho* ii. 3. facies pulchra, 'ubi ubi est, diu celari non potest.' *Raderus.* *Heliodorus* lib. ii. sive cap. 6. 'Pulchritudo neque sub terram occultata latnerit.' Sed de 'conversis oculis,' *Aristænetus* *Epist.* ii. 2. 'Simul vidi, simul me forma sanciat tua: nam ex quo vidi, vertere oculos alio non fuit.' Et ii. 21. 'Tu solum visa cunctorum oculos rapis,' ἀρπάζεις τὰ πάντων ὄμματα. *Heliodorus* i. 1. 'Oculos vero ipsius dolor deprimebat, vultus autem virginis ad sese trahebat.' Idem lib. ii. sive cap. 6. 'Ubicumque apparuerit, seu in delubris, seu cursibus, seu in foro, tamquam recens facta statua (ἀρχέτυπον ἔγαλμα potius primigenium statuæ exemplar verterem, h. e. præcipuum illud, summaque cura a magno artifice elaboratum, ad quod exemplum alia deinceps perficiuntur: *das Original*;) Dei cuiuspiam, omnium mentes ac vultus in se vertit.' Et lib. iv. a pr. 'Cum comparuisset, continuo totum theatrum ad sese convertit.' Pertinet huc *Dioxippi* *Olympionicæ* historia *Diog. Laërtio* in *Diog.* cap. 79. *Plutarcho* de *Curiosit.* cap. 18. et *Æliano* xii. 58. narrata; qui joco *Diogenis* perstrictus est, cum 'subito pulchritudine victus, indesinenter fixos in mulierem oculos, re-torto ad aspiciendam eam collo, ha-

beret.' Pertinet et *Alexandri* dictum apud *Plutarch.* in *Vita* cap. 36. 'Ὡς εἶσιν ἀλγυδὸνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες' *Quam magni oculorum dolores sunt Persides!* *Freinsh.*

Contra quam] Forte, contra quæ. *Heinsius.*

25 *Præter Roxanen*] An hæc inducenda? Sane *Darii* uxorem omnes ætatis suæ feminas supergressam, alii prædicant. *Arrianus* quidem iv. 3. 28. ei *Roxanen* hand dubie postponit. Ipse tamen *Curtius* supra iii. 12. 22. 'Quam nulla ætatis suæ pulchritudine corporis vicit:' quod quidem adhuc comparisonem æqualis formæ patitur, et hunc *Curtii* locum defendit. *Freinsh.*

In amorem effusus] Errat *Plutarchus* forte errorem *μνημονικόν*, cum fuisse *Roxanem* eam scribit, quæ inter bello captas in convivio *Alexandri* saltavit et cecinit. Illa fuit alia ab hac *Roxane*, nempe uxor *Hystaspis*, et neptis *Ochi*, ut videre est lib. vi. et *Suidam* fefellit memoria in *Δαρειῶς*, ubi *Roxanem* *Darii* filiam facit, et addit a *Dario* oblatam *Alexandro* in matrimonium reconciliationis ergo: καὶ αἰτεῖται εἰς διαλλαγὴν ἔλθεῖν, καὶ δοῦναι αὐτῷ καὶ τὴν θυγατέρα *Ροξάνην* πρὸς γάμου κοινωνίαν. Non fuit huic *Roxanis*, sed *Statiræ* nomen. *Leg.* *Curtius* lib. iii. *Loccen.*

Superbiam victoribus] Si scilicet conubiis et consanguinitate mixti, quos antea pro victis sprevisent, inciperent amare ut affines et necessarios. Quod quidem ad stabiliendum regnum pertinere, vere dixit: testaturque *Plutarchus* cap. 83. magnopere eo facto devinxisse sibi barbarorum animos. In re impari, par dictum *Megadori* apud *Plaut.* *Aulularia* iii. 5. 'Nam meo quidem animo, si idem faciant ceteri, Opulentiores pauperiorum filias Ut indotatas ducant uxores domum, Et multo fiat civitas concordior, Et invidia nos minore utamur quam utimur.' *Freinsh.*

§ 27 *Ne inferri nefas arbitrentur, ita matrimonii jure velle jungi*] Quid ita hoc loco vult sibi? abundat in nullum usum, nisi rite corrigendum, vel in, lib. x. ‘Oxatris Persæ filiam mecum in matrimonio junxi.’ Nam illud eloqui vix etiam audeo, ut priora leviter mutantur: *Cum captiva coisse, ne in se fore nefas arbitrentur: et tamen matrimonii jure velle jungi.* Ne sibi turpe putent, etiam Achillem fecisse; et se tamen hoc amplius, ut minus turpe sit, in matrimonium poscere conjugem legitimam, non pellicem, aut amicam. Sed taceri hoc profecto poterat; quippe certo scio, turpius Alexandro Macedones censuisse, quod connubiali etiam jure captivam sibi jungeret, quam si junxisset more tantum connubiali. *Acidalius.* *Ne inferri*] Male sollicitatus ab Acidalio locus, paullo melius defenditur. Ille volnerat, *ne in se fore nefas arbitrentur: et tamen matrimonii jure velle jungi*; haud simplici peccato. Melius enim utique *ne inferri*, dum tamen ad Roxanem non trahas, quasi ei illatum fuisset nefas, si ea concubina usus fuisset Alexander: nam certe ne id quidem parum sibi honorificum duxissent ejus propinqui. Sed ad ipsum et Macedonas respicit; ne arbitrentur in mores et jura ipsorum inferri nefas, eosque contaminari, si captivam duceret; cum idem et Achilles fecisset. In reliquis autem vulgata lectio, *ita matr. jure velle jungi*, bene propugnatur: ita enim est, eodem modo. Nam et Achilles Briseide captiva non pro concubina et pellice abusus est, sed quemadmodum illi Patroclus deductor promiserat, in legitimam uxorem duxerat: quod ex Homero et epitome rerum Troicarum intelligi potest. Ergo retinendum ita. Ita enim dixit Alexander sibi velle jungi matrimonii jure Roxanem, ut Briseida junxerat Achilles. Melius etiam *inferri*, quam *in se fore*; quia nisi legitime duxisset, nefas no-

bilissimæ virgini intulisset. *Raderus.* Hoc ita non videtur idoneum; licet Raderus explicet per ‘eodem modo,’ quo Achilles matrimonium contraxit. Mallem ita distinguere, ac scribere totum locum: *Achillem quoque, a quo genus ipse duceret, eum captiva coisse, ne inferri nefas arbitrarentur.* Et *matrimonii jure velle jungi*; vel, et ita *matrimonii jure velle jungi.* Schaeffer. *Ne inferri*] Acidalius, *ne in se fore aliter*; forte, *ne sui in se forsitan nefas.* Heinsius.

Patrio more panem] Cælius Lect. Aut. xxviii. 15. ‘in re uxoria gentium ritus varios’ adnotat. Plures Alex. Hier. Genial. ii. 5. Similem fere morem apud suos observari scribit Anrelianus ad Tacit. xi. 27. 2. ‘Sub velo stantibus duobus conjugatis panem et vinum a sacerdote benedictum edendum et bibendum dari.’ Alium Dalecampius ad Plinium xviii. 3. ‘Festo et Boëtio matrimonia contrahebantur farreo libo adhibito, Plinio præfato. Itaque farreum hic libum plures ejusmodi exponunt. Servatur mos ille præferendi libum ante procedentes sponsas etiamnum apud rusticos Lugdunenses.’ Alium Stuckius Tigurinus Convivial. Antiquit. i. 30. cujus verba: ‘Panis, postquam sponsus atque sponsa cum suo comitatu e templo, post nuptiarum consecrationem, ad sponsi ædes pervenerunt, ex ædibus affertur in frusta dissectus, ex quo sponsus primo frustum accipit, ac degustat, deinde illum sponsæ porrigit, quæ et ipsa, postquam similiter partem accepit, et degustavit, reliquum panem post tergum rejicit, qui a pueris ac reliquis nuptialis pompæ spectatoribus certatim arripitur.’ Quo loco et alia subjecit de pane, amicitiae atque benevolentiae signo. Quam quidem interpretationem Curtianæ, quamquam haud ineptæ, tamen anteposuerim. Nullus enim dubito, significare voluisse veteres rerum communionem,

quæ deberet inter conjuges observari, mutuamque fidem; ut moneantur communicanda sibi, partiendaque invicem omnia commoda, etiam ad usque buccellam panis. Inde quoque Solonis legem explicem, qua sanxerat, ut 'sponsa cum sponso conclusa malum cydonium cum eo comederet.' Plutarch. Solone c. 32. 'Romulus quoque in communionem panis et aquæ matrimonii fœdus inisse traditur: quod fide Alexandri Neapol. refero. Sane 'Confarreationis' nomen eo videatur pertinere. De qua volente Den exactius ad Tacit. iv. 16. 2. Eandem causam habuisse reor Galatarum morem, quibus solemne erat, ut ex uno poculo sponsus sponsaque biberent, notissimo circa eam rem Synorigis exitio, de quo et Plutarch. in Amatorio cap. 43. Persicum autem conjugii sancienti ritum attigit Arrianus vii. 1. 22. Francicum exponit Lindenbroch. ad Tit. xlv. Leg. Salicæ. *Freinsh.*

§ 28 *Opes*] Addubito, an non convenientius, *spes*. Idem.

§ 29 *Hoc modo*] Nuptias Alexandri cum Roxane, depictas ab Aëtione, haud minus venusto penicillo delineavit Lucianus in Herodoto. *Idem.*

§ 30 *Ex deditis*] Forte *ex dedititiis*; et sic habent codd. vii. 11. 29. 'Multitudo dedititiarum incolis novarum urbium cum pecunia capta dono data est.' *Heinsius.*

Sed post Cliti eadem libertate sublata, vultu qui maxime servit, adsentiebantur] Omnia hæc non erant in duobus manu exaratis codicibus, Sigeburgensi et meo: quid refert tamen, cum ex Coloniensi et reapse satis constet esse Curtii? *Modius.* *Vultu adsentieb.*] Sic apud Tacit. iv. 12. 1. 'Senatus populusque habitum ac voces dolentum imitatione magis, quam lubens induebat.' Multa huc pertinentia Gruterus Discursu 28. in Tacitum; quibus probat, 'maxime laudari, qui minime merentur.' Quod autem dicit vultum

maxime servire, testem habet Ciceronem Epist. Fam. i. 9. 'Fronte atque vultu simulatio facillime sustinetur.' Unde Juvenalis Satyra ii. 8. 'Frontis nulla fides.' *Freinsh.* Cicero ad Lentulum Ep. i. 9. 'Fronte atque vultu simulatio facillime sustinetur.' Et ad Q. Fratr. i. 1. 5. 'Frons, oculi, vultus persæpe mentiuntur.' *Cellar.*

CAP. v. § 1 *Obsides simul*] Callidissimum consilium, quo et postea usus Hannibal apud Livium xxi. 21. 10. in Hispania, 'conquisitoribus in civitates missis, quatuor millia conscripta delectæ juventutis, præsidium eodem et obsides, duci Carthaginem jubet.' Sic enim interpretatur illa Polybii iii. 33. 'Ομπελας ἔχοντας καὶ βοηθίας ἀπὸ τῶν.' *Freinsh.*

§ 2 *Craterum*] Idem tradit Arrianus iv. 4. 10. 'Craterum adversus Catanen et Anstanen, qui soli ex Paritægensis defecerant,' verti debuit, 'qui soli ex defectoribus in Paratæcene (nam et Παπατακηνῶν scribend. pro Παπειρ.) supererant.' Ceteri enim, qui simul defecerant, jam erant domiti, ut ex antecedentibus apud Arrianum constat. *Freinsh.*

Bubacene] Hanc regionem nemo præter Curtium laudat. *Raderus.* Cogitandum, annon dicere voluerit *Paratæcene*? Si Arrianum introspicias, videbitur. *Freinsh.* Regio soli Curtio memorata, ideoque alii *Paratæcene* malunt, ubi Polyperchon cum Cratæro rebelles domuerat auctore Arriano lib. iv. *Cellar.*

In ditionem] *Deditionem* libri vulgati. *Modius.*

§ 3 *In bellum Indicum*] Quod jam dudum agitabat animo, supra viii. 2. 27. Et apud Arrian. iv. 3. 4. respondet Pharæmani, ducem se comitemque Ponticæ expeditionis fore pollicito, 'sibi res Indicas in animo esse.' *Freinsh.*

§ 4 *Clypei militares*] Membranae omnes, quas vidi, *Periti, militares auro et*

ebore fulgere dicebant; quæ lectio unde sit, nisi ab imperitis est, qui dixerit, is profecto ingentem a me gratiam initurum se scito. *Modius. Clypei]* Vett. libri, *Pereti*, vel *periti*: an fuit *periti militare*? ut ipsi homines auro et ebore fulgere dicebantur, non tantum clypei illorum; nam et alibi quam in clypeis tantum, sic ornatos fuisse consentaneum est. Sic de exercitu Persico supra III. 10. 9. 'fulget auro purpuraque.' *Freinsh.* Hoc *clypei* est interpretum. Veteres habent *pereti*, vel *periti*; unde Freinshemius, *Periti militare auro et ebore fulgere dicebantur*. Sed cur hic *peritos* pro militibus Noster usurparit? num scripsit potius hoc modo totum locum: *Dives regio habebatur, non auro modo, sed gemmis quoque margaritisque. Ad luxum magis, quam ad magnificentiam exulta aperiri. Militares auro et ebore fulgere dicebantur*; vel potius, *ad luxum magis, quam ad magnificentiam exulto operiri militares, auro et ebore fulgere dicebantur*; hoc est, operiri, sive tegi militares eo, quod ex cultum esset magis ad luxum, quam magnificentiam; intelliguntur autem omnia, vestes pariter ac arma. *Scheffer. Clypei]* Forte, *peltæ*. Vide Freinshemium. *Heinsius*. An legi non posset ex vestigiis Mss. pro *perei*, vel *periti*, *virî et equi*, vel *virî equique*? nam hos conjungit Noster IV. 13. 1. 'Armis insignibus equi virique splendebant.' VIII. 13. 10. 'Terribilior erat facies ripæ, quam equi virique complebant.' *Snak*.

Argenteis laminis] Unde et hi scutati Argyraspides dicti. *Loccen. Justin.* XII. 7. 'Arma militum argento inducit, exercitumque suum ab argenteis clypeis Argyraspidas appellavit.' Quod Justinus hic affirmat exercitum Alexandri ab argenteis clypeis Argyraspidas appellatum, tum primum, cum in Indiam moveret, a vero procul repulsum videtur, cum lib. IV. 13. jam Argyraspidas Curtius

post phalangem in acie constitutas doceat. *Raderus. Argentæus laminas]* Hæc verba non advertit Raderus, cum Justinum XII. 7. 6. erroris accessit, quod Argyraspidas demum fecerit Alexander, cum in Indiam moveret, quid enim aliud hic expressissimis verbis Curtius? Ergo hic potius arguendus erat, quod sibi ipsi contraria scriberet, Argyraspidum supra IV. 13. 27. in prælio Arbelitico facta mentione; deceptus, ut conjicere licet, a Diodoro XVII. 57. nam Arrianus III. 2. 24. ὑπασπιστῶν ἄγχημα, *scutorum agmen*; non ut Diod. ἀργυροσπιδῶν appellat. Posset tamen dici, Diodorum id hausisse ex antiquo scriptore, temporibus illis cœvo, qui, quum istud prælium describeret, aliquanto post quam acciderat, nomen illi agmini indiderit, quod tunc habebat, utpote notissimum, non illud quod pugnae tempore habuisset, jam desuetum et oblivioni traditum. Ejusmodi προλήψεως exempla multa passim observantur, ut in Virgilio apud Macrobius. *Freinsh.*

CXX. *millia]* Intellige cum triginta millibus istis, quorum a pr. capitis hujus mentio, aliisque barbaris, impedimentorum potius loco, quam militum habitis a Livio IX. 19. 5. Nam si robor exercitus computes, verum reperies, quod quidam in Panegyrico Constantino dicto adfirmat, numquam ultra 40000. militum millia duxisse; cui et dicto loco Livius, et Justinus IX. 6. 2. adsentiontur; ubi Bongarsii notam vide. *Freinsh.*

§ 5 *Tunc esse maturum]* Deest certe vocula participialis: infero, *tunc esse maturum ratus*; et hæc qui perierit omnes facile vident, qui saltem aliquid vident. *Acidalius.* Vocem *ratus* ex Acidalio adsumsi, et revera desiderari judicavi, sicut infra n. 19. a 'Persis discere,' quæ res Glæreanum confudit, ut locum non explicaret. *Raderus. Maturum]* Quod multos in exercitu haberet Persas, qui ex avita

consuetudine adorare eum incipientes, facilius permoturi essent Macedonas, ut exemplum sequerentur, quos alias ad id persuaderi, nullo vel paucis præcuntibus, arduum videbatur. Post hanc vocem Acidalius inserit *ratus*, exigente sensu: putem tamen potius absorptam fuisse a consimili sono superiori linea: *omnibus præparatis, ratus quod olim, &c.* Freinsh. *Maturum ratus*] Quod exigit sensus, et inseri voluit Acidalius, habet optimus Cod. Fl. ut proinde ille recte divinasse, et locus supplendus voce sua videatur. *Snak.*

Etiā credi] Cum tamen ipse non crederet, nec expresse auderet jubere, ut crederetur: vide infra VIII. 8. 15. et Gruteri Discurs. in Tacit. XXI. 3. 'Quis enim imponat mihi (aut cuivis) necessitatem vel credendi quod nolim, vel quod velim non credendi?' In quibus putari possit cogitasse Tertullianum, qui hoc appellat 'interdicere opinionem divinitatis, ut non liceat mihi colere quem velim, sed cogere colere quem nolim.' Freinsh.

§ 6 *More Persarum*] De quo exacte Brissonius post pr. libri primi de regno Persarum. Et post eum Cordova Didascalix cap. 3. Arisæus de Republ. II. 3. IV. 18. et de Jure Majest. VI. 19. Quibus adde Philonem de Legat. ad Caium: 'Quidam barbaricum adorationis morem in Italiam intulerunt, nativam Romanorum libertatem corruptentes.' Dionem lib. LX. de Claudio: 'Edixit ne quis eum adoraret, ne quis ipsi sacrificaret.' *Idem.*

Macedonas] Hactenus enim civilis erga hos se gesserat, ut supra ad VI. 6. 6. notatum est: quo alludit Lucianus in voto Samippi, omnino ad exemplum hujus regis expresso: 'Barbari me adorent: ego juxta Græcorum legem imperabo,' vel potius, trajecta vocula, τῶν Ἑλλήνων κατὰ νόμον ἄρξω, Græcis secundum leges imperabo. Hoc est, secundum fas Græ-

corum, quibus indignissimum semper visum quemquam adorare: quam in rem multa, nec ignota exempla festinans prætereo. Id ergo jam a Macedonibus etiam audebat postulare, rem gravissimam, etiamsi non victores cum eo gentium, sed ab hostibus victi fuissent. Sic enim Livii IX. 18. 3. capio: 'Desideratas humi jacentium adulationes, etiam victis Macedonibus graves, nedum victoribus.' Freinsh.

Venerabundos] Servilem cultum, imo supra humanum et vere divinum vis verbi indicat, quod aversabantur Macedones, civiliter antehac a rege suo habiti. *Cellar.*

Prosternentes humi corpora] Hoc est, quod Græce προσκυνεῖν vocant, auctore Corn. Nepote in Conone cap. 3. quo plus quam servilis adoratio significatur, Græcis et omnibus ingenuis semper gravis et molesta. *Cellar.*

Perniciosa adulatio] Exstant multa passim optima dicta in pessimis adulatores, quæ in apud eos leges, qui communes locos in Polyanthæas conjecere; plurima quoque passim Stobæus I. 42. ad quæ non pauca Opsopæus. *Raderus.*

Perpetuum malum regum] Adsentior plane Bernartio his verbis adstruente lectionem Cod. Ms. apud Statium II. 257. 'Non desunt regni comites;' hoc est, adulatores, qui perpetuo hærent regno, non regi, et fortunam potius magnatum, quam ipsos amant, ut innuit Germanicus apud Tacit. II. 71. 6. Adde Arrianum in sequenti nota. Freinsh. *Adulatio perpetuum malum*] Semper enim magnæ fortunæ comes est adulatio. Vell. Patere. II. 102. *Cellar.*

Sæpius adsentatio] Verissima gnome, et in qua exprimenda certasse videantur auctores. Capitolin. in Gordianis cap. 25. 'Miser est imperator, apud quem vera reticentur.' Agatharchides apud Photium: 'Novi

enim, ut natu grandior, multarumque rerum experientiam consecutus, per assentationem eos, qui excellerent dignitate, regnaque simul funditus deleta Cassandri, Lysimachii, et Alexandri, tanta cum fuerint, Medorum, Syrorum, et Persarum; ut neque generis semina reliquerint,' &c. Diphilus apud Athenæum vi. 16. 'Nam assentator imperatores, dynastas, amicos, Ac denique civitates evertit; Sermone damno brevi tempore oblectans.' Arriani loca nescio an adverterint alii; sic enim ille ii. 2. 2. 'Qui ad voluptatem tantum loquuntur, maximo semper regibus, cum quibus versantur, damno futuri.' Sive potius: 'Qui jucunda tantum proferentes aderant, semperque aderunt regibus, illorum damno.' Respicit enim id quod modo notatum; hos esse indivisos regni comites, et 'perpetuum regum malum.' Idem iv. 2. 5. 'Cujusmodi homines regibus, regumque negotiis, et perniciosi semper fuerunt, et numquam esse desinent.' Et vii. 5. 20. eadem fere verba repetit, quæ lib. ii. posnerat. Marcellinum xxvii. 11. addam de Valente: 'Spectator æquissimus rerum, antequam adulationum perniciosus illecebris captus rempub. funeribus perpetuo deflendis affligeret.' *Freinsh.*

Libare sustinuit] Facilius eorum peccatis ignosci solet, qui per amorem peccant; quare spero ne mihi quidem damno futurum, quod hic de Palmerii mei conjectura *libare*, quod valet 'delibare,' pro vulgato *labare*, substitui; etsi habeo etiam hujus mei facti alias causas reddere: primum enim aptius nostrum hoc, quam receptum: verbum, ad locum videbatur, quod aliud sit pati aliquid in aliqua re immutari, aliud ipsum te immutationi ejus operam dare. Deinde in membranis perscriptum exstabat, non *labare*, sed *libere*; quod plane hominis mihi amicissimi, et in his studiis apud Germanos facile sine controver-

sia principis conjecturam adjuvat. Neminem tamen cogo, ac ne rogo quidem; neque enim tanti est, ut aut Palmerii, aut mea causa quidquam, si *labare* magis placet, demutet, cum etiam hoc ferri posse intelligam. *Moldius.*

§ 7 *Honestarum artium*] Philosophiæ, poëtices, oratoriæ. Tales in Romana aula apud Tacit. xiv. 16. 3. et Philonem de Legatione ad Caium. Vide Plutarchum de Discrimine Adulatoris et Amici, sapientissimo opere. *Freinsh.*

§ 8 *Agis Argivus pessimorum carminum post Chærilum conditor*] De illo Arrianus ita: 'Ἀγὴς Ἀργεῖος ἐποποιός. Meminit et Plutarchus in libro de Adulatoris et Amici Discrimine. Chærilum vero eodem modo laudat Horatius (quo Curtius) de Art. Poët. vs. 357. 'Sic mihi qui multum cessat fit Chærilus ille.' Ad quem versum sic Scholiastes vetus: 'Chærilus fuit poeta ineptus, qui Alexandrum M. secutus ejus bella descripsit; cui Alexander fertur dixisse, malle se Thersitem Homeri esse, quam hujus Achillem. Alexander autem pactus cum eo, ut si bonum faceret versum, aureo numismate donaretur, si malum, colapho feriretur; qui sæpius male scribendo (septem enim versus tantum laudabiles fecit) colaphis necatus est.' Sed hoc melius ac verius de eo judicium vide apud Scaliger. in Animadv. ad Euseb. pag. m. 94. Muretum in Var. Lect. xii. 14. et Gerard. Voss. in Hist. Græc. iv. 7. *Loccen.* *Agis quidem*] Sic et apud Arrian. iv. 2. 15. scribitur, et in Plutarcho de Discrim. Adul. et Amici cap. 34. ubi insigne ejus specimen notatur. Nam 'cum Alexander cuidam scurræ magna daret dona, præ invidia ac dolore exclamavit, Proh rem absurdissimam! cumque iratus rex se ad eum convertisset, et, Quid ais? dixisset, Fateor, inquit, indignari me ac moleste ferre, quod vos

Jove genitos omnes video hominibus adulantibus ac ridiculis uti; nam et Heracles Cereopibus quibusdam, et Bacchus Silenis sese oblectavit, et tales apud te in pretio esse manifestum est.' Et ibid. cap. 51. nescio quos Agesias nominat; nam et ibi Nostrum hunc alludere videtur, qui in nonnullis Curtii libris etiam *Hages* scribitur. Nisi forte propius accedat ad Nicesiæ nomen; nam et ille inter adulatores Alexandri fuit. Athenæus vi. 31. *Freinsh.*

Post Chærilum] De hoc inter scriptores historiæ de Alexandro dictum. Gyraldus de Poëtis Dial. 3. duos fuisse statuit hoc nomine poëtas epicos, alium qui LXXV. Olympiade floruerit; et hunc qui cum Alexandro circa Olymp. CXIII. vixerit. Prioris etiam Suidas meminit, non sine eximiis laudibus. At hic, de quo Curtius, ab illo et Horatio pro omnium ineptissimo traducitur. Quod quidem contra Scaligeri sententiam (nam unum tantum asserit fuisse Chærilum, summum poëtam, Horatiique judicium maximopere reprehendit, ad Eusebium. num. MDXXXIV.) contraque Mureti Var. Lect. XII. 14. et Cl. Vossii de Historic. Græcis IV. 7. evidentissime ostendit Magni illius Viri non tam librorum quam eruditionis heres D. Heinsius lib. II. de Satyra Horatiana. *Freinsh.*

Ex Sicilia Cleo] Sic scripsi audacter, cum alioqui in editionibus *Cilicia* legeretur, et veterum librorum, qui quasi manu me ad hanc lectionem ducebant, auctoritate, et rei ipsius veritate fretus. *Modius.* *Cleo*] Mirum dictu, quidquid a Cleone Siculo disputatum ait Curtius, hoc totum Anaxarcho Sophistæ Abderitano assignat Arrianus IV. 2. 14. Nec apud Plutarchum ulla Cleonis mentio, et multa Anaxarchi. *Raderus.*

Nationis ritio] Ergo Siculi adulatores? non memini ab aliis scriptoribus hac laude insignitos. Quod se-

milbarbare locuti sint scriptores testantur. Firmicus Astronomic. I. 1. 'acutos;' Cicero in Verrem lib. I. 'gens hominum acutum et suspiciosum' dicit: et de Orat. II. 54. et in Verrem lib. VI. *Siculos facetos.* Σικυλλίειν vero apud Paræmiographum de vafis et improbis dicitur. De variarum porro gentium virtutibus et vitiis tractat Alexand. Neapol. IV. 13. Exstat alius scriptor de moribus gentium improbus et impudens, cuius nomen prætereo, ne chartas meas iniquem, famosus enim potius libellus, quam vernus liber. *Raderus.* Vide notam supra ad IV. 1. 30. et V. 1. 37. cui junge Tiraquellum in VII. Leg. Connub. glossæ primæ parte VII. num. 61. et Bodinum de Republ. V. 1. *Freinsh.*

Purgamenta] Malis moribus meriti ut ejicerentur patria. Adde X. 2. *Cellar.* Καθάματα vocat et explicat Turneb. Adversar. XXVII. 16. et sic Ciceronis vis intelligi potest Catil. I. 5. 'purga urbem.' *Suak.*

§ 9 *Castorem*] De Castore et Poluce scripsimus ad Martialis Epigrammata, et habes longissime explicata ab Natali Comite lib. VIII. toto cap. 8. apud Gyraldum Syntagmate V. de Castoribus seu Dioscuris, uti Græcis appellantur, Leda ex Jove filiis, Tyndaridis. *Raderus.* Adde Sneton. Cæs. cap. 10. Hanc autem orationem Arrian. IV. 2. 18. adscribit Anaxarcho. Item IV. 2. 6. jam ante in convivio Cliti eade insignito, idem fert jactatum a nonnullis. A talibus assentationum portentis infatnatus Caligula, 'primo æmulabatur Semideos quos vocant, Liberum, Herculem, Castores, Trophonium, Amphiarum, Amphilochem, et similes, irridens eorum oracula orgiaque, ad suam collata potentiam.' Philo de Legat. ad Caium. *Freinsh.* Quatuor Deos enumerant, omnes Jovis filios, quibus Alexandrum exæquant, idem fastigium affectantem. *Cellar.*

Cessuros esse] Similis in Cæsarem adulatio Virgilii Georg. 1. 34. 'tibi brachia contrahit ardens Scorpheus, et cæli iusta plus parte relinquit.' Freinshemius.

Nobiles] Hand dubie petiit vox Persæ, vel barbari nobiles: id ostendit tam ipsa antithesis, non modo Macedones et Græci; quam num. 21. ubi diserte de barbaris, qui convivio intererant. Idem sentiebat Bongarsius. Freinsh. *Nobiles*] Leg. etiam barbari nobiles; ut recte Bongars. et Freinshemius. Hinsius.

§ 10 *Præparatus erat*] Vulgo, sicut præparaverat; Sigebergenses membranæ, sicut præparatum erat. Modius.

Gratiam posse, si quem] Nisi meum mihi somnium, non male hæc ita ope veterum codicum restitui. antea circumferebatur: *Merita deinde percensuit, quibus uno modo referri gratia posset, si quidem intelligerent Deum esse, confiterentur; inficete, imo prodigiose, inepte. Idem.*

Turis impensa] Alios veteres honores hominibus, alios heroibus, alios Diis adhibebant. De quibus Gyraldus Syntagm. xvii. hujus loci memor, etiam ex Arriano ostendit. Raderus.

§ 11 *Persas*] De quibus Brissonius post pr. lib. 1. exacte: 'Quin in hanc usque diem Persarum rex pro deo colitur a suis appellaturque dominus, qui cælum ac terram fulciat sustineatque; et aqua, qua ille pedibus abluit, religiose, cum res sacra, ac salutare morborum omnium medicamentum, adservatur.' Cluverius German. Antiquæ 1. 25. Sed et Æthiopes 'reges ut Deos colunt.' Strabo lib. xvii. Diodorus iii. 5. de Romanis Imp. notum. Quorum Augustus, princeps introducendi moris ejus, 'acceperat honores ejusmodi, non quod probaret, sed quia id postularet amplitudo imperii, cui veneratio quædam parabatur his artibus,' videtur Philoni de Legat. ad Caium: quæ sen-

tentia eadem vi est cum ea quæ mox sequitur. Ægyptii reges suos mortuos in deos reposerunt, solum Xerxem vivum adhuc deum appellaverunt. Diodor. lib. ii. Quod idem Romanis usitatum fuisse, suis temporibus adnotat Tacitus extremo annali quintodecimo. Freinsh.

Majestatem] Pulcherrima gnome; eoque passim citata et illustrata politicis. Incidit in parem sensum Plinius xi. 17. ubi de apibus: 'Non constat inter auctores, rex nullumne solus habeat aculeum, majestate tantum armatus.' De majestate pulchra Ovidius ab initio quinti Fastorum: 'Assidet inde Jovi; Jovis est fidissima custos; Et præstat sine vi sceptrum tenenda Jovi.' Item: 'Illa datos fascēs commendat, eburque curule, Illa coronatis alta triumphat equis,' &c. Vide Clapmar. Arcan. iii. 12. Arnis. de Republ. ii. 2. 12. 122. Chokier. Thesaur. Polit. ii. 9. &c. et accuratum Lipsium Polit. iv. 9. Nec omitto ex Brissonio de regno Pers. lib. i. pag. 81. adscribere, quod Imperatoris Juliani, qui eunuchos, cocos, tonsores, palatio exegit, factum a plebisque hoc nomine improbatum Socrates Histor. Eccles. iii. 1. tradit, "Οτι πανομένη ἡ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ πλοῦτου τοῖς πολλοῖς ἐγγινόμενῃ κατάπληξις, εὐκαταφρόνητον ἐποίησε βασιλείαν" id est, ut Cassiodor. Histor. Tripart. vi. 1. vertit, quod remoto fastu palatii, contemptibile videretur imperium. Idem.

Vicissent invidium] Vere enim vetus Panegyrista, alludens ad Sallust. Jug. 10. 2. 'Difficillimum est, invidiam virtute superare;' aut, ut Justin. 1. 2. 5. loquitur, 'amplitudine rerum;' nam ut ait Ovid. Amor. i. 15. 39. 'Pascitur in vivis livor, post fata quiescit. Tunc suus ex merito quemque tuetur honos.' Nempe teste Horatio iii. Od. 24. 31. 'Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quærimus invidi.' Ergo 'apud

posteris, cum obtreactionis invidia decessit, industriæ testimonium' redditur, ut Justin. fine præfationis ait. Soletque fieri, ut cujus, 'si inter eos, quos nunquam vidimus, florisset, non solum libros, sed etiam imagines conquereremus, ejusdem nunc honor præsentis et gratia quasi satietate languescat;' ut Plinii verbis utar Epist. 1. 16. Nam in omni laudis genere, 'illustres atque admirandæ actiones graves invidias et acres calumnias conflare solent.' Polyb. 1. 36. Verum qui virtutem sectamini, si tamen hac quoque mercede gaudere potestis, ne dubitate, quin, etiamsi nostra judicia malignitas et invidia tardaverit, verum de nobis dicturi sint posteri nostri.' Auctor de Cass. Corruptæ Elog. xxiii. 6. et ut ait Tacitus iv. 35. 3. 'Posteritas snum cuique decus rependet.' Sed desino congerere talia, quamquam belle mediis fidius, et sapienter dicta. *Freinsh.*

Perplexæ] Obscure, ambigue. *Cellar.*

§ 13 *In Callisthenen*] Quare, cum ex hac causa (*gravitatis et promptæ libertatis*) non posset, sub specie insidiarum interfectus est. Quod mali quoque prævidens præceptor ejus Aristoteles, *παρηγορία* sua et fandi libertate ut parcius uteretur ad Regem, vitæ potestatem et necis in acie linguæ portantem, monuit. Diog. Laërtius in Aristotele. Val. Max. vii. 2. 8. ext. Ammianus Marcell. xviii. *Loccen.* At Philostratus in Apollonio vii. 1. et 2. interfectum ait, quod 'uno eodemque die Macedones laudavit, et accusavit.' Adde Plutarch. Alex. c. 95. Unde constat, eo quoque facto, nam et ibi libertatis incautæ specimen dederat, incurrisse regis odium. Forte et illo, quod Athenæus x. 9. ex pluribus scriptoribus memorat: 'Alexandro convivante, cum meri poculum, quod ad eum pervenerat, aspelleret, rogante quodam cur non biberet? respondit,

nolle se, dum Alexandri poculum ebiberet, Æsculapio indigere.' Quod etiam Plutarchus de Ira Cohib. cap. 6. et Sympos. 1. 6. loco nunc mutilo retulit. De Callisthene videndus et Polybii locus, in Excerpt. Vales. pag. 54. *Freinsh.*

Gravitas viri] Non minus apte dixit Sallustius in Catil. 'Nam regibus boni, quam mali, suspectiores sunt; semperque his aliena virtus formidolosa est.' *Popma.*

Invisa erat] Forte, *incisa erant*: Heinsius.

§ 14 *Si rex, inquit*] Conjunge cum Arriano iv. 2. 20. Ceterum hoc exordium per artem usus est, ut ipsi etiam regi pudorem faceret ejus rei cupiendæ: non quod ignoraret regis animum, quem homo non stupidus, aut ignarus aulae, sed consilio et animi constantia liber, ex tot indiciis facillime deprehendere poterat. *Freinshemius.*

Peregrinos externosque] Inserni hanc vocem, volentibus jubentibus ita membranis; alioqui in editis nulla erat. *Modius.*

§ 15 *Nullum esse eundem et diuturnum et præcoccum fructum*] Elegans similitudo, et nobilis gnome; nam cito nata cito pereunt: sumpta est comparatio ab arboribus præcoccibus, quales sunt amygdalus, nucipersicæ seu præcoces, de quibus Plin. xv. 14. et xvi. 25. et singillatim de pomo nucipersico, quia non aliud fugacius: 'Longissima namque decerto bidui mora est, cogitque se venundari.' Adi nostros commentarios ad Martialem xiii. 46. 'Vilia maternis fueramus præcoqua ramis, Nunc in adoptivis Persica cara sumus.' De amygdalo idem Plinius. Floret prima omnium amygdala mense Januario; Martio vero pomum maturat. Transferuntur hæc in ingenia præcocia, honores præproperos, et hoc genius alia. Alciatus Emblem. 208. 'Cur properans foliis præmittis amygdale flores? Odi

pupillos præcocis ingenii.' Quinctilianus enim XIII. 2. testatur, hoc præcox ingeniorum genus nunquam fere pervenire ad frugem; et Accius apud Gellium XIII. 2. ait: 'In juvenilibus ingeniis itidem sibi placere, ut in pomis immaturis acerbitas ipsa placet; ea enim demum maturescere (maturitas enim tempestivam adfert suavitatem) reliqua ante tempus putrescere.' Adfert Clandius Minos ex Cælio Rhodigino exemplum de Hermogene Rhetore, quod in commentario ejus ad Alciatum leges. *Raderus.*

Præcoquem fructum] De voce 'præcox,' 'præcocis,' etiam Grammatici trlicantur: negat Gellius x. 11. dici 'præcox, præcoquis,' rescribendum esse 'præcocis,' quod in recto non scribatur 'præcoquis,' sed 'præcox,' et versum ex Afranio adducit: 'Appetis dominatum demens præmature præcocem:' 'in quo versum,' inquit Gellius, 'animadvertendum est, quod 'præcocem' inquit, non 'præcoquem;' est enim casus ejus rectus non 'præcoquis,' sed 'præcox.' Apud Curtium ergo legendum erit *præcocem*, ut pleraque edita ostendunt exemplaria. Ms. Constantiensis et Mediana *præcoquem* habent, quibus mea sententia Gelliana emendatio est præferenda. Est tamen hæc vox duplicis ordinis, secundi et tertii, ut dicatur 'præcoquis, i.' et 'præcox, cocis;' quod ex scriptorum auctoritate docuit ad Martialem. *Idem.*

§ 17 *Immortalitatis*] *Leg. immortalitati.* Heinsius.

Abolita natura est] *Abolita* est in libris scriptis. *Modius.*

§ 18 *Scilicet ego et tu*] Οὐδέϊς γὰρ αὐτῷ ὅμοιον ἄνθρωπος ἰσχύει πλάσαι θεόν. Sap. xv. Sane ridiculum, Deum aliquem declarari ab hominibus, ut scilicet excellens potentia opus habeat tam imbecillo auxilio. Quod argumentum præclare urgent omnes

isti patres, qui contra factitios Deos Christiani cultus veritatem propugnaverunt. Quin et Ethnicorum multi satis intellexerunt: quid enim aliud Ælianus Hist. Var. II. 19. 'Alexander Græcis scripsit, ut se Deum facerent; satis equidem stulte: neque enim quæ natura ei largita non fuerat, hæc ab hominibus petendo lucri faciebat.' Et ibidem Lacedæmonii: 'Quoniam Alexander Deus esse vult, esto Deus.' Apud eundem v. 12. 'Pop. Atheniensis Demadi irrogavit inlectam centum talentorum, quod Alexandrum mortalem et hominem adscripsisset Olympiis.' Egrege Agesilaus, certe ille magnanimitatis præ Alexandro compos, in Plutarchi Lacon. Apophth. cap. 9. qui 'Thasiis enim, quod magna ab ipso se adeptos beneficia sentirent, templis divinisque honoribus venerantibus, eaque de re legatos mittentibus; ut legit quos honores sibi decernerent, quæsiuit a legatis, an civitas ipsorum homines in Deos posset convertere: cum affirmarent; Agedum, inquit, vos ipsos primum deos facite: eo facto, credam vobis, posse me quoque a vobis in Deum mutari.' Atque idem innuit Diogenes apud Laërtium: 'Atheniensibus Alexandrum Dionysium appellari decernentibus, me quoque, inquit, Serapim facite.' Postea hanc artem exercebant Vaticani Præsules. *Freinsh.*

Fac aliquem regem, si Deum potes facere] Sensus postulat, *f. a. Deum, si regem p. f.* sequitur enim, *facilius est imperium dare quam cælum.* Loccen. *Fac aliquem regum*] Age experire vires tuas: minus est regem creare et facere, quam deum. Si regem non potes, quando poteris Deum? facilius est imperium dare, quam cælum: illud non potes; hoc quomodo poteris? *Raderus.* Optime; nam alii sine caussa mutant: *fac aliquem Deum, si regem potes facere.* Illi Agesilai at-

que Diogenis (de quibus modo) mentem in consilio habebant, non Curtii. Freinsh.

Facilius est cælum dare, quam imperium] Videor mihi bene hæc interpretunxisse ita, cum in editionibus esset, *facilius est imperium dare, quam cælum*. Languide plane. *Modius*. Modio subscribunt omnes nostri codices, et profecto majorem vim habere videntur hæc εἰρωνικῶς prolata, quasi per ὑποβολήν ipse ad propositum suum respondeat: *fac regem, si Deum potes: facilius scilicet est cælum quam imperium dare*. Snak.

§ 19 *Discere: quos equidem, &c.*] Jam pridem hic Glareanns offendit, cui obscurum, quos respiciat quos relativum, Deosne, an Reges, an Macedones? Obscurum id quidem, sed nihil respicitur horum. Mihi vero claro meridie clarius, excidisse aliquid, et id ipsum certo invenisse puto me, quo particula isthæc referatur. Referenda enim certe postrema pars hæc orationis Callisthenicæ ad Persicum adorationis morem, ut illi respondeat Cleonæ, qua exemplum is Persarum attulerat ad persuadendos Macedonas de divinis honoribus ipsorum etiam regi exhibendis. Verba sunt ejus hæc supra: ‘Persas quidem non pie solum, sed etiam prudenter reges suos inter Deos colere: majestatem enim imperii salutis esse tutelam.’ Ego igitur hanc mihi licentiam audacter usurpabo, ut, quod deest, a me suppleam, pœnam snbiturus quancumque docti statnerint, ni rem ipsam, quod dicitur, acu tetigero. Scribo, *Non pudet patriæ, nec desidero ad quem modum rex mihi colendus sit a Persis discere: quos equidem victores esse confiteor, si ab illis leges, quis vivamus, accipimus*. Acidalius. *Discere]* Olim vidi excidisse aliquid, atque nunc etiam sentio scripsisse Curtium, a victis discere. Quod et Acidalius non

fugisse postea vidi, qui supplet a Persis. Sicut et Bongarsius in suo cod. notarat. Seneca apud Augustinum de Civ. Dei, vi. 11. ‘Usque eo sceleratissimæ gentis consuetudo convaluit, ut per omnes jam terras recepta sit. Victi victoribus leges dederunt.’ De Judæis loquitur, de quibus et Rutilius Itin. i. 398. ‘Victores suos natio victa premit.’ Ceterum ut talia a victis disci revera absurdum fuerit, ita contra laudabile et usn ægrogium in suam remp. ‘transferre, quod usquam egregium fuerit,’ ut loquitur Claudius Imp. apud Tacit. xi. 21. 2. Quam rem de civibus suis deprædicat apud Lucian. in lib. de Gymnasiis, Solon ad Anacharsidem: ‘Persuasissimum habe, Athenienses sibi nequaquam dedecori ducturos, ab homine peregrino ac barbaro ea perdiscere.’ Adde infra ad viii. 8. 13. Freinsh. Freinshemius jussit a victis addi. Tellierius in textum recipit, quem imitatur. Sine eo enim hiulens sensus est, nec sequens quos habet quo referatur. *Celtur.* *Discere]* Forte add. a victis; ut recte Freinshemius. Heinsius.

§ 21 *Post aulæam]* Supra ad vi. 11. 12. Hoc etiam ex more Persico, de quo Athenæus iv. 10. ‘Hos quidem rex videt per obditum januæ velum, regem autem contueri illi non possunt.’ Id imitantur non in conviviis, sed in consiliis Imperatores Turcæ. Lips. in Not. ad Polit. iii. 8. De aulæis autem ejusmodi late Brisson. lib. ii. pag. 224. et Dempsterus in Paralip. ad Rosini Antiquit. v. 10. Freinsh. Mallem, *aulæa, quæ lectis obduxerat*. Vide infra ix. 7. 15. Schæffer. *Aulæa* et *aulæum* velum est, quo parietes vestiuntur, aut triclinium, ut hoc loco, dividitur: plerique librorum *aulæam* habent, muliebri forma; usitatus neutrum genus numero pluralivo. *Cellar.*

Barbaros tantum] Simile discrimen

observaverat supra vi. 6. 6. ubi nos vide: quod absurdum fore dixerat apud Arrian. iv. 2. 25. Callisthenes: 'An tibi diversi plane honores sint decernendi, Græcis quidem humanos honores Græcorum more tibi deferentibus; barbaris autem barbarice te colentibus?' ubi dixit *Græcorum more*, Ἑλληνικῶς, intellexit idem, quod νόμον, legem, Græcorum vocat Lucian. citatus ad viii. 5. 6. Aristoteles ei suaserat, 'ut Græcis principum, barbaris dominum præstaret,' quod merito improbant Plutarch. de Fort. vel Virtut. Alex. i. 8. et Strabo sub fin. lib. i. *Freinsh.*

§ 22 *Polyperchon*] Arrianns Leonatum fuisse ait; qui cum Persam quemdam indecore adorantem conspexisset, ob idque gestum illius, ut ineptum irrisisset rursus, indignatus, adorare ceteros vetuit. *Popma.*

Qui cubabat supra regem] Id est, qui lecto decumbens supra regem mensæ accumbebat. Curtius de Polyperchonte: 'Detractum eum lecto rex præcipitat in terram.' Et eodem libro paullo post: 'Totum exercitum aspice, qui paullo ante nihil præter arma habebat, nunc argenteis cubat lectis.' Observa hic veterem discumbendi modum: mensæ accumbebant reclinata supra parte corporis in cubitum sinistrum. Tres autem uno lecto ut plurimum cubabant. Qui ad caput lecti summus, qui ad pedes imus dicebatur, qui inter illos medius. Polyperchon supra regem mensæ accumbebat, Rex medius, utpote dignissimus. De discumbendi modo apud veteres Lips. lib. iii. Ant. Lect. Rosin. Antiq. R. v. 28. Ciacconius de Tricl. *Popma.* Adde Raderum ad Martialem vi. 50. *Snak.*

§ 24 *Castigato diu*] Ægre fero istud diu, et vix abstineo interpolare: *Polyperchon*. quidem postea, castigato prius, ignorat. Tamen diu multumque castigatum ceperis ex vulgato. *Acidalius.* *Acidalius diu* mutavit in prius, liqui-

diorum sane intellectu: sed inest tamen priori lectioni germanus et aptus sensus, ut dicas, diu castigato in carcere tandem ignovit. Callisthenis odium alta mente reposuit, quod suo tempore exprorsit, ut ex atroci ejus postea supplicio apparuit: oneravit hunc invidia et odio apud Alexandrum Anaxarchus, ut est apud Plutarchum. *Raderus.* Pitiscus diu explicat 'multum.' *Cellar.* Postea castigato diu ignorat] Suspectus est hic locus Criticis; quorum nemo tamen emendavit. Mihi dubium non est, quin sic restitui debeat: *postera castigato die.* Certe sententia congruit, et alias quoque ita loqui libuit. Nam iii. 12. 13. 'Alexander postera die cum cura sepultis militibus,' &c. 'Postera die classe ad mœnia admota,' inquit iv. 3. 13. Sic etiam 'postero die' dixit vii. 5. 17. Advocemus etiam Cicero-nem, qui de Officiis iii. 15. de Pythio Syracusano: 'Ad cœnam hominem invitavit in posterum diem.' Et paulo post: 'Ab his petivit, ut ante suos hortulos postera die (alii legunt *postridie*, sed prius videtur rectius) piscarentur.' Ohe jam satis est, imo plus satis. Nam qui adhuc dubitare sustinet (liceat cum Ovidio Trist. v. 4. 8. loqui) 'Ostendi solem postulat ille sibi.' *Heumann.* De quo autem dubitare nos vetat vir Cl.? an de notata apud optimos scriptores formula, *postera die?* consentiremus, etiamsi minus esset exemplorum adductum, quibus utramque facile paginam implere potuisset. An de correctione? Non tamen sic quoque nos deterret, etiamsi ipsi in sole cæcutire videamur: neque enim credimus tam ingratum sonum interjectæ vocis *castigato* inter illud adjectivum et substantivum non obstrepiturnum fuisse auribus accuratissimi Curtii; et illud exemplis confirmasse satius fuisset; vel probandum, id postera contigisse die. Nihil adsero, nec mihi vindico, tacentibus membranis; sed legi posse

non diffido *postea castigato sat diu*: vox *sat* vel *satis* ex affinitate præcedentis syllabæ facile intercidere potuit. Sic Plant. Captiv. iv. 2. 12. 'Qui sat diu vixisse sese homo arbitrabitur?' Terent. Eunuch. v. 8. 55. 'Satis diu jam hoc saxum volvo.' *Snuk.*

CAP. VI. § 1 *In Callisthenem*] Hinc orsi sunt novum caput; quod quia receptum est, turbare non sustinimus. Alias enim recte Raderus conjunxit hæc cum prioribus, ita distinguens: *Polyperconti quidem postea castigato diu, ignorit: in Callisthenem olim contumaciæ suspectum pervicacioris iræ fuit, &c.* Estque par omnino membrorum constitutio, quam reperias in illis Taciti i. 13. 5. 'In Haterium statim invectus est; Scaurum, cui implacabilius irascebatur, silentio transmisit.' De Tiberio loquitur. *Freinsh.*

§ 2 *Mos erat*] Erat jam ante a Philippo institutum, ut nobilissimi Macedonum filii, postquam adolevisent, ad regios usus deligerentur. Hi regi ministrabant, cubantem adservabant, equos adducebant, venantem comitabantur. *Popma.* *Mos erat*] Institutus a Philippo, ut præter Arrian. iv. 2. 30. auctor est Ælian. Hist. Var. xiv. 49. 'Philippus, clarissimorum in Macedonia hominum liberis adsumptis, sui curam ministeriumque ipsis imposuit; non per injuriam aut contemptum, sed ut patientes eos laborum, et ad ea quæ fieri opus esset peragenda promptos atque paratos redderet.' At Val. Max. iii. 3. 3. 'Vetusto Macedoniae more regi Alexandro nobilissimi pueri præsto erant.' Quod verum puto: sic enim et Noster infra viii. 8. 3. 'More patrio et ab antiquissimis Macedoniae regum usurpato.' Sic et hodie pueri nobiles in comitatu et familia procerum, dum ex ephebis excedant, artissimo famulitio distinctentur: quod et Pollet. de Foro Rom. 2. 7. notat; unaque morem Romanum, adolescentulos

post prætextam puerilem depositam, dandi in contubernium viris magnis et gravibus. Hæc ergo puerorum cohors delecta erat ex nobilissimis adolescentibus. Alii longe fuere 'epigoni,' de quibus ad x. 4. 8. infra: alii et Βασιλειοι apud Suidam: alii denique 'Principes juvenutis' supra vi. 9. 21. *Freinsh.* v. 1. 42. *Snuk.*

§ 3 *Excubabant*] Sic apud Sueton. Galba 10. 3. 'Delegit et equestris ordinis juvenes, qui, manente anulorum aureorum usu, Evocati appellarentur, excubiasque circa cubiculum suum vice militum agerent.' At Gaudæ Masinissæ nepoti 'petenti custodiæ caussa turmam equitum Rom. negavit Metellus, quod contumeliosum in eos foret, si equites Romani, satellites Numidæ traderentur.' Sallust. Jug. 65. 2. ubi pro 'in eos,' quod quidem tolerari potest, credo fuisse 'in nos,' h. e. in pop. Romanum. Sic fere apud Tacit. xiiii. 41. 4. 'Nec id nobis virum erat,' hoc est, Romanis. *Freinsh.*

Ædis] Forte *sedis*; sic exhibent codd. quidem infra n. 13. 'ad fores ædis ejus.' *Heinsius.*

§ 4 *Actos ab Agasonibus*] *Acceptos ab agasonibus* vulgo. *Molius.* 'Agasones, equos agentes,' Festus Pompeius. *Snuk.*

§ 5 *Sedentibus vesci*] Rex accubabat, et cum rege majores principes et amici; nobiles pueri principum filii sedebant: ut et ii, qui feram extra retia nullam adhuc confecerant, ut supra ad viii. 1. 13. demonstratum est. *Raderus.* Olim autem 'sedebant in cœnis heroës, non accumbebant: qui mos, ut inquit Duris, Alexandro etiam interdum servabatur. Is enim aliquando quadringentos duces in sellis aureis et argenteis veste purpurea stratis sedentes ac reclinatos convivio excepit.' Athenæus i. 14. quo loco et illud quod Raderus inuit, legitur. Quod autem de Heroibus dixit Duris, ex Homero

est colligere, alibi, et Odyss. I. 7. 'Convivantes autem per domum audiunt cantorem Sedentes ordine.' Ergo et in Nuptiis Pelei Catullus LXV. 303. 'Qui postquam niveos flexerunt sedibus artus.' Illyrii eundem fuisse morem testatur Hermippus apud Athenæum x. 12. et ipsi Alexandro Plutarchus de Fort. vel Virtut. Alex. II. 14. Tiberio quoque Cæsari, sed militiæ, Sueton. Tib. XVIII. 4. et Vellei. II. 114. Pompeio quoque apud Diodor. in Excerpt. Vales. pag. 409. Philo de Josepho: 'Jussi deinde sedere juxta ætatis ordinem; nondum enim discumbendi mos receptus erat,' &c. Ulpianus apud Athenæum pr. lib. XI. 'Apud Adrastum, o amici viri, optimates ac primarii homines sedentes cenant: Polycidus, dum in via hostiam immolat, adventantem Peteum detinet, et in gramen reclinato, fronde loco mensæ instrata, de his quæ mactata fuerant apponit. Præterea, Autolyco, ad opulentum Ithacæ populum cum pervenisset, nutrix sedenti (priscos enim ita cœnasse liquet) idem officium præstitit. Ulyssem, quod scribit poëta Odyss. XIX. 400. 'Puerum tenellum oblatum, filix suæ gnatum, Enricleia genibus amicis imposuit, Cœnare cum desiisset.' ἤκειν, inquit, id est, super genibus posuit sedentis, non prope genua locavit.' Idem alibi: 'Cum igitur sibi persuaderent, Deos esse præsentés, moderate et temperanter dies festos agitabant antiqui. Itaque neque solebant accumbere, sed epulabantur sedentes.' Sic apud Apollon. Argon. II. 304. Ἀτὰρ ἐπεὶ μέγα δόρπον ἐν μεγάροισιν ἔθεντο, δαίνυνθ' ἐξόμενοι. Varro de Vita Pop. Romani: 'Majores nostri sedentes (male impressi, *edentes*) epulabantur: quem morem habuerunt e Laconibus et Cretensibus.' Idem autem quod in Macedonicis pueris Alexander, in suis nepotibus observavit Augustus: 'neque enim cœnavit una, nisi ut in

imo lecto assiderent.' Sueton. 64. 6. Nam et apud Romanos 'mos habebatur, Principum liberos cum ceteris idem ætatis nobilibus sedentes vesci in aspectu propinquorum, propria et parciore mensa.' Tacit. XII. 16. 1. ubi multa Lipsius, quæ non exscribo. Tantum moneo illud Planti eo loco citatum: 'Haud postulo equidem med in lecto accumbere, Scis med esse imi subsellii virum:' non exstare in Persa ejusdem, sed in Sticho III. 2. 32. Notandum autem, quod Val. Max. II. 1. 2. scribit: 'Femina cum viris cubantibus sedentes cœnitabant: quæ consuetudo ex hominum convictu ad divina penetravit: nam Jovis epulo, ipse in lectulum, Juno et Minerva in sellas ad cœnam invitantur. Quod genus severitatis ætas nostra diligentius in Capitolio, quam in suis domibus servat,' &c. Isidor. Etymolog. XX. 2. 'Apud veteres Rom. usus non erat accumbendi, unde et considerare dicebantur. Postea, ut Varro ait de vita pop. Rom. viri discumbere cæperunt, mulieres sedere; quia turpis visus est in muliere accubitus.' De Laconibus et Cretensibus (quorum institutum majoribus suis hæsisse Varro supra citatus affirmat) vide Athen. IV. 6. &c. et in primis IV. 10. ubi 'Pyrgion lib. III. Cretensium Institutorum: In conviviis Cretenses, ait, hilariter sedentes epulantur.' Adde Plutarch. de Fort. Alex. II. 1. 4. Sueton. Tiber. 18. 4. Freinsh.

Castigandi verberibus eos nullius potestas præter ipsum erat] Pulchre: quasi rex ipse manus admove debuerit castigandis. Hoc enim verba sonant, nulli verberare eos licuisse, nisi uni ipsi regi. At tu mecum scribe, *Castigandi verberibus eos nullius, nisi potestas per ipsum erat*. Hoc verum: non licebat, nisi cui rex jusisset: ipse infra: 'Nuper cum procacius se in venatione gessisset, more patrio, et ab antiquissimis Macedo-

niæ regibus usurpato eum castigari jussi.' Neque te turbet, quod hoc eodem libro: 'Cum Hermolans apud eum quoque verberatum se a rege quereretur.' Sana mente id accipiet, qui ipse est sana. *Acidalius*. Hic loens, ut a me editus est, ex *Acidalii* castigatione prodiit; antea erat, *cast. verb. eos nullius potestas præter ipsum*, quasi rex lorarii vices ipse ageret. Illud autem infra *Hermolai*: 'Cum Hermolans apud eum quoque verberatum se a rege quereretur.' Intellige jussu regis, ut supra rex ipse dixerat, 'castigari eum jussi.' *Raderus*. *Verberibus*] Sic apud *Ælium* xiv. 49. *Philippus* 'Aphthonetum flagris cecidit, quod cum sitivisset, acie deserta, digressus ab itinere, ad publicum hospitium divertisset.' Nec *Acidalium* audio, qui volebat, *Cast. verb. nulli jus, nisi potestas per ipsum erat*. Quasi scilicet periculum esset, ne quis sic acciperet, ipsum regem admove manu debuisse; et quasi non ipse videretur fecisse, quod ipsius jussu alius. Quomodo enim aliter *Hermolans* mox num. 25. apud *Callisthenem* 'verberatum se a rege quereretur?' quem ex num. 7. constat tantum jussu ipsius verberatum. *Freinsh.* *Nullius potestas*] Suspicio scripsisse *Curtium nulli potestas*, quia video in aliis legi *nemini*, quod sine dubio ex glossa est; factum autem censeo *nullius*, quia itidem per glossam aliquis vocabulum *potestas* explicaverat per *jus*, ita natum primo, *nulli jus potestas*, et deinde junctum, *nullius potestas*. *Scheffer*. Leg. *nulli jus*, et dele *potestas*: x. 2. 15. 'Cui... non intnendi vos jus reliquisti.' Vide *Acidal.* et *Freinsh.* *Heinsius*.

Hæc cohors velut seminarium] Sic *Noster* lib. v. 'Magnorum præfectorum et ducum hæc incrementa sunt et rudimenta:' hinc et proprie, *Ἐπίγονοι*, vel *Διάδοχοι*, quod ducibus præfectisque defunctis succederent. *Justin.* lib. xii. et *Suidas* in voce *Νύμφης*.

Dio *Διαδόχους* τῆς ἀρχῆς vocat: dicti quoque *Βασιλῆως*, quasi regii alumni: *Suidas* in voce *Βασιλεία*: hinc et *Noster* lib. vi. 'Principes juventutis' more Romano vocat. *Loccen*.

§ 6 *Post multas ætates*] Iterum vulgo, *per multas ætates*; male. *Modius*. *Post multas ætates*] Constat ex regum singulorum, qui *Alexandrum* secuti sunt in *Macedonia*, ætatibus, sive annis quibus imperaverunt, non nisi sex et quinquaginta annos supra centum colligi. *Scaliger* in *Thesauro Euseb. Canon.* Isag. lib. iiii. pag. 335. ita ut si ætatem pro sæculo accipias, nec duabus quidem totis regnarint, nedum multis. Si ætatem triginta annos interpreteris, erunt quinque, nec, ipse ut vides, multæ. Si singulorum tempora, quibus regno præfuerunt, respicias, erunt quindecim; atque ita multæ videri possunt: itaque accipiendam hic ætatem snadet res ipsa, et mos loquendi apud Græcos, ubi γενεὰς habes apud *Diodorum Siculum*, id est, *ætates*, ubi de successione *Carani* usque ad *Alexandrum* agit, et *ἐκκαίδεκα γενεὰς*, ætates sen generationes ponit. *Raderus*. Non post multa sæcula, sed post multas γενεὰς. De quibus ad viii. 1. 13. diximus: citius enim quam post multa sæcula *Alexandri* successores in potestatem *Romanorum* venerunt. *Cellar*.

Romani] Vide *Florum* ii. 12. et ibi citatos. *Freinsh*.

Opes ademerunt] *Macedonibus* primum, deinde *Syris*, denique *Ægyptiis* regibus. *Cellar*.

§ 7 *Hermolans*] Confer *Arrianum* iv. 2. 31. Quod autem ob aprum occupatum sic indignatus est rex, affectum nosce, qui inest venantibus, ut nempe ægre ferant, gloriam sibi venationis ab alio præripi. Vide *Scalig.* in *Poët.* ubi collatione illustrat *Homer.* et *Virg.* de venatione apr. Nota in eam rem est *Meleagri* fabula. Sed et ex verioribus historiis constat apud *Per-*

nas in venatione feram ferire non licuisse, prinsquam telum misisset rex. Nam, si fides Plutarcho Apophth. cap. 7. Artaxerxes Longimanus 'primus permisit, in venatione eum qui vellet ac posset, primum conicere telum.' Verum Xenophon Cyropæd. lib. 1. Cyaxarem edicentem facit, 'ne quis feriret prius, quam Cyrus feriendo satius esset;' negatque Cynum id permittere voluisse: quod si verum, jam ante Artaxerxem promiscue licerit occupare feras. Eiusdem Xenoph. locum ex Cyropæd. lib. iv. huc pertinere arbitror, de Assyrio rege: 'Venatus est cum eo, tamquam amico; quumque prodisset in conspectum ursa, et uterque hanc persequeretur, noster iste modo princeps emissio jaculo aberrat, quod utinam ne umquam accidisset: at meus ille filius, telo coniecto, quod minime factum oportuit, ursam sternit,' &c. narrat enim ibi Gobryas filii sui cædem inde sequutam. Sic de eodem tam benigno Artaxerxe contrarium plane Plutarcho factum narrat Ctesias: 'Egressus post hæc aliquando ad venationem rex, a leone invaditur, quem in sublime sese attollentem, jaculo percutiens Megabyzus interficit. Id factum graviter tulit Artaxerxes, quod antequam ipse feram nactus esset, eam Megabyzus confecisset, quare caput ei abscindi imperat.' Nisi dicamus ad reconciliationem horum auctorum intelligi posse, regem post hoc factum pœnitentia ductum, liberam postea percutiendi potestatem cuiusvis venanti secum fecisse. Sed et alia Ctesias, auctori ne veteribus quidem valde probato, lis movetur a Diodoro xv. 10. ubi scribit hunc regem sic a Teribazo servatum summum homini honorem habuisse: tantum abest ut caput præcidi jusserit. *Freinsh.*

§ 8 *Amore ejus ardens*] Arrianus iv. 3. 35. ubi ἐπασθῆς non satis perspicue exponitur amicus. Ab ejusmodi ho-

minibus multas conspirationes factas notat Plutarchus in Amatorio cap. 24. Aristogeitonis exemplo, qui Pisistratidas nullam aliam ob causam aggressus sit, quam ob amasii injuriam. Quam rem et Thucydides vi. 9. diligenter narrat. Similique ex causa Charitonis insidias in Phalaridem prolixè narrat Ælianus Hist. Var. ii. 4. Talis etiam occasio causam præbuit insidiarum, quibus Philippus occubuit. Diodorum xvi. 94. vide. Sic et supra vi. 7. Dymnus conspirationem suam in regem tuto se detegere posse putat amasio sno. Magna enim necessitudo, et quasi legitima societas habebatur, ut etiam Plutarchum non puduerit scribere Erot. cap. 12. 'Ut infantem a nutrice, puerum a magistro, eplebum a gymnasiarcha,' &c. Sic 'amasium ab amatore regi.' Confer Tiraquell. tom. ii. p. 129. pr. 1. Zwing. Theatr. pag. 3462. f. *Freinsh.*

In quo deperibat] Vera hæc est scriptura, ut sciunt, qui Latine sciunt; et qui eam mutarunt, reposueruntque *quod pro quo*, ii varii virgis jam dudum esse debebant. *Modius.* Frobenianus codex habet *in quod deperibat*. An legendum, *qui quum laceratum corpus id, quod deperibat?* accederet sermoni elegans quædam emphasis. Sane 'deperire in re aliqua' num receptum sit Latinis, dubito, vellemque videre exempla. *Scheffer.* Forte, *id quod dep.* Heinsius.

§ 9 *Sollerter legerunt*] Arbitror extra controversiam futuram hanc meam emendationem, si non mea, certe membranarum causa, unde eam hausimus. Vulgo erat: *quippe solerter quos in societatem sceleris adsciscerent Nicostratum, Antipatrum, Asclepiodorumque, et Philotam placuit assumi:* inepte. *Modius.*

Asclepiodorumque] Aldus, *Asclepiodori filium*, Arrianum, ut puto, secutus potius, quam Curtium. *Freinsh.*

Per hos] Lege, *præter hos*. Nam

Arrianus hos conjungit, qui in societatem facinoris pertracti sunt: Antipatrum Asclepiodori f. (qui Satrapatum Syriæ gessit) Epimenem Arsei f. et Philotam Carsidis Thracis f. Nicostratum, Asclepiodorum, et Elaptonium non agnoscit. *Loccen. Per hos*] Nempe qui principes ab auctoribus conjurationis in societatem adlecti fuerant, aliis deinceps idem persuaserunt. Sic apud Tacitum xiv. 40. 2. 'Fabianus subdidit testamentum, ascitis Vicio Rufino, et Terentio Lentino, equitibus Romanis. Illi Antonium Primum, et Asinium Marcellum sociaverant.' Nihil ergo mutandum. *Freinsh.*

§ 10 *Ab expertibus consilii*] Quomodo apud Tacit. xiv. 5. 3. ubi de insidiis in Agrippinam: 'Nec dissolutio navigii sequebatur, turbatis omnibus, et quod plerique ignari etiam conscios impediabant,' &c. *Freinsh.*

Forte autem] Ex Basiliensi codice videatur hic legendum *sorte*, nihil enim in hac excubatione fortuitum. Verum *sorte* quoque non eligebantur, sed habebant omnes certas suas vices, quod ex l. vii. c. 1. apertum est. Itaque id *forte* debet accipi de eo tempore. Tum, cum Hermolans ita castigabatur, accidit, ut aliis aliisque vicibus vigilias agerent, et ob id facinus meditaturn expedire non possent. *Scheffer.*

Alius alia nocte] Novem omnino in conjurationis societatem coiere, septima quaque nocte ad eos redibat officium excubandi: tres ergo et sexaginta erant excubitores. *Raderus.*

§ 12 *Mutua fide latii*] *Leg. mutua fide celati.* viii. 10. 12. 'Jovis femine Liberum patrem esse celatum.' Vide Indicem. *Heinsius.*

Fuerant] Pal. 1. nihilo deterius, *fecerant.* *Freinsh.*

Omnibus] Non abs re hoc miratur: magis etiam merito Justinus x. 1. 6. de conspiratione quinquaginta filiorum in Artaxerxem: 'Ostenti pror-

sus genus, ubi (forte rectius, *uti*) in tanto populo non solum sociari, verum etiam sileri parricidium potuit (an *potuerit*?) ut ex quinquaginta liberis nemo inventus sit, quem aut paterna majestas, (de regno cape,) aut veneratio senis, aut indulgentia patris, a tanta immanitate revocaret.' Ergo et Tyrannicidæ Athenienses apud Thucyd. vi. 9. 26. 'Cum paucis conjuraverunt, ut res tutius gereretur.' Unde referente Tacito vi. 59. 3. Pisoni quidam inculcabant, 'frustra silentium et fidem in tot consciorum animis et corporibus sperari.' Ipsique hi pueri Cartiani mox num. 15. 'sperare non poterant in illud tempus (septem dierum) omnibus duraturam fidem.' *Freinsh.*

§ 15 *Post VII. dies*] *Leg. post septimum diem.* *Heinsius.*

§ 16 *Mulier adtonitæ*] Aristobulus tradit, mulierem hanc natione Syram, quæ interdum Apollinis furore correpta, futura prædicens Alexandrum sequebatur, primo Regi ac ceteris ut levem ac vanam irrisui fuisse; mox, ut ejus vaticinia exemplis comprobata sunt, jam non amplius contemptui habitam, permissumque sive noctu, sive interdum vellet, ad regem ingredi. Hanc tunc forte, cum minime plena esset, Regi e convivio recedenti obviam factam, orasse, ut ad convivas reverteretur, ac reliquam noctem ibidem ageret. Alexander divinitus se monitum suspicatus, revocavit amicos; atque hic, convivio in lucem extracto, conjuratorum insidiæ detectæ sunt. *Popma. Mulier adtonitæ*] Syram fuisse prodit Arrianus iv. 2. 33. natione puto, non nomine. Feminas autem plerumque fata præcinnuisse passim legitur. Tacit. xiv. 32. 2. 'Feminæ in furore turbatæ adesce exitum caneant.' In sacris etiam reperiuntur vaticinatæ feminæ, sed parcius. Unde Clemens Stromat. lib. 1. satis amplo virorum vatum enarrato catalogo, sex tantum

feminas subiecit : Saram, Rebeccam, Mariam, Deboram, Oldam, et Annam. Nostri majores huic sexui 'in esse sanctum aliquid et providum putabant' ætate Taciti : ipsum vide Germ. viii. 3. Notandum quod Zonaras narrat tomo tertio : 'Michaële Rangabe imperante, muliercula quædam ex gynæceo imperatorio ad lunnas circuitus furore percita ad eum clamitabat, Descende, alienis cedito. Id non semel, sed sæpissime factum turbavit imperatorem : itaque Theodoto, quo familiariter utebatur, mulierculæ vociferationes exponit.' His et similibus exemplis moti arbitrantur Henricus de Hassia, et Picens Mirandula lib. ix. de Prænotione, futura prænoscenti et revelandi munus feminis præ maribus datum esse, quod magis fatuus ille sexus sit. Nam de omnibus ejus farinæ vatibus fere fertur, furore quodam percitos prædixisse futura. De ipso Fanno, unde fanatici appellati, Tertullian. ad Nationes ii. 9. 'Fannus Pici filius in jus agitabatur mente ictus,' leg. 'furiis agitabatur,' et statim ei tribuit 'insaniam.' Inter omnia imperii Tacito oblata, fuit et quod 'fanaticus quidam in templo Silvani tensis membris exclamavit, Tacita purpura, Tacita purpura, idque septimo;' ut refert Vopiscus in Floriano cap. 4. De mulierum vaticiniis aliquamulta exempla refert Zwingerus Theatri Volum. v. lib. iv. Sic et Sixti Pontificatum furiosi prænuntiavere, &c. Fulgosum vide i. 3. De Pythia vulgo notum. Denique et Græci *μάντεις ἀπὸ τῆς μανίας* appellaverunt. Servius ad illud Virg. Æn. iii. 443. 'Insanam vatem adspicies, quæ rupe sub ima Fata canit.' Adi Ciceronem de Divinat. lib. i. c. 31. Freinsh.

Quia instinctu] *Instinctus* hic absolute ponitur pro entusiasmo. *Loccen.* *Quia instinctu]* Cujus? videtur quid abesse, sed nec cetera hujus loci clara. Cur enim additur supra, 'ut cre-

ditum est?' Alterutrum necesse erat non videri, sed verum esse, vel ut attonitæ mentis esset, vel ut prædiceret instinctu divino. An scripsit, *quum mulier adtonitæ mentis conversari in regia solita, quia instinctu divino videbatur futura prædicere.* Scheff.

Motum præferens animi] Neque metum neque motam probo, si quis substituere velit. Rectum est quod vulgo. Tamen eleganter *animi mota* pro instincta, quæ non sit suæ mentis, ut solent, qui divinitus inspirantur. *Actidalius.*

§ 17 *Horam diei]* Diem alii aliter observavere. Babylonii inter duos solis exortus : Athenienses inter duos occasus : Ægyptii et Romani, qui diem definivere civilem, a media nocte in mediam : vulgus omne a luce ad tenebras ; quomodo et Curtius a prima luce horam primam numerando, in horam diei ferme secundam Alexandrum convivii tempus extraxisse narrat. *Popma.* *Horam diei secundam]* Post solis ortum intellige, quæ apud nos est ante meridiem octava, sic ut tertia est nona, et sexta duodecima : de qua re disputatum est ad Martialem. *Raderus.* Eam Raderus ait intelligi, quæ apud nos est ante meridiem octava. Sed hæc ratio non constat, nisi sub æquinoctia ; quantoque longius ab iis receditur, tanto major ejus deprehenditur inæqualitas. Verbi gratia : constitua-mus diem octodecim horarum, quarum prima incipiat cum nostra tertia, ultima desinat in nostram nonam vespertinam : jam singulæ horæ Romanæ continebunt sesquihoram nostratem ; atque ita prima Romana erit nostra tertia cum semisse quartæ ; secunda, semissis alter quartæ nostræ, cum tota quinta, et sic deinceps. *Freinsh.*

§ 18 *Humanae mentis concupiscentiæ devoraverunt]* Hic veniam ab eruditibus peto prudentem, si quid, ut nemo nostrum non peccat, homines enim sumus, ut ait ille, non Dii, si quid, in-

quam, in hujus loci emendatione a me titubatum est. In editionibus legabatur antea, *adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes quam ingentes concupiscentiæ devoraverunt*. Membranæ Colonienses referebant, *adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes devoraverunt*. Sigebergenses vero, *adeo pertinax spes est, quam humanæ mentis devoraverunt*. Ex quibus omnibus secutus nominis mei auspiciū, ita scripsi, ut excusum est. Nec debebat sane dubitari, quin illud *ingentes* natum sit ex voce *mentes*, litera una inserta, præsertim cum in membranæ non exstet: in hoc magis disputari posse videtur, an etiam illud, *concupiscentiæ*, quod æque a veteribus libris abest, non melius omitti et a nobis possit, ut legamus, *Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes devoraverunt*. Et sic me Musæ ament. Sic tibi hoc persuadeam, lector, ut non tantum ita scribi potest, verum etiam debet: me tamen antea moverat, quod, ut dixi, *mentis*, non *mentes*, in Sigebergensi codice reperissem. Sed nunc aliter videtur. *Modius*. Ego vero libens veniam Modio do, sic ut legimus immutanti, quin amplius vellem, ita prorsus excudisset, ut ad ultimum conjecit, *Adeo pertinax spes est, quam humanæ mentes devoraverunt*. Non veniæ modo, sed et gratiæ locum reperisset, apud me quidem. Nam mihi sane totum istud, *quam ingentes concupiscentiæ*, glossa marginalis est, in contextum, ut fit, ab imperitis denique recepta. Nisi tamen non invenuste aliter etiam interpolari videatur in hunc modum: *quam humanæ mentes tam ingenti concupiscentia devoraverunt*. Quod si cui placet, enim dono: sibi habeat. Mihi Modianum, quod dixi, unice probatur. *Acidalius*. *Pertinax spes*] Ego legebam, *Adeo p. res* (an *spes*) *est, quam humanæ mentes ingenti concupiscentia devoraverunt*. Cicer. in Epist. ad Attic. 'Spe devorare hæreditatem.' *Loccen.* Sequor Constantienses char-

tas, quæ habent, ut edidi, *Quam humanæ mentes devoraverunt*. Quæ scriptura et Modio et Acidalio placuit. *Raderus*. Sed Acidalini: *quam humanæ mentes tam ingenti concup. devorant*. ita tamen ut unice probet illud Modianum, *Adeo pertinax spes est, quam hum. mentes devoraverunt*; habeatque pro glossemate verba ista, *quam ingentes concupiscentiæ*. Quod judicium ab Radero, Constantiensis Cod. auctoritate plane comprobatur. Nec tamen credam lectionem eam mendo carere: certe spe aliquid devorare non semel legi, at ipsam spem, neutiquam. *Freinsh.* Hæc vero pars sententiæ falsa est. Non enim cuiuslibet mens spem fovet pertinacem. Quorundam mentes desperant facilius. Sed nec 'devovere spem' receptum puto. Lego, *adeo pertinax spes est, quam humanæ mentis ingentes concupiscentiæ devoraverunt*. Et in hanc emendationem consentiunt codices plerique veteres. *Scheffer*. Forte, *Adeo pertinax res est, quam humanæ mentes spe devoraverunt*. Vide in Catalectis Eleg. de spe. *Heinsius*. *Humanæ mentis concupiscentiæ*] Locus male sanus. Si *concupiscentiæ* vox apud alios, quam Ecclesiasticos inveniretur; quam edidimus scripturam maxime probarem, quia a vulgatis minus quam aliæ discedit. Ceterum dum certiora proferantur, Modio et Radero prorsus accedo, qui verba vulgaria, *quam ingentes concupiscentiæ*, pro glossemate habent, leguntque, *Adeo pertinax spes est quam humanæ mentes devoraverunt*; quod Constantiensis codice etiam confirmari dicitur. *Cellar.*

Devoraverunt] Quod vulgo *devorant* legitur. Suspiciatur Tellierius *foverunt* genuinam forsitan scripturam esse, ut mollior dictio et Curtiano ingenio dignior, quam sunt, *spem devovere*, aut *devorare*, recipiatur. 'Spem' enim 'fovere' usitatum bonis scriptoribus est; ut Tacit. Hist. III. 62. 1. 'ne quam ultra spem foverent.' *Idem.*

§ 19 *Ad curanda corpora*] Curare corpus, est lavare, cibo reficere, dormire, et his similia. Vide supra III. 8. 22. cum notatis VI. 7. 23. quod conferas cum VI. 9. 9. *Idem.*

Quinquaginta sestertia] Efficiunt mille ducentos quinquaginta Philippæos, sive florenos mille sexcentos sexaginta sex. Unum in neutro sestertium continet mille sestertios: sestertius est dimidiatus victoriatas, sive duo cruciferi; qua de re tota copiosissime scripsi ad Martialis. II. 26. 'Mutua viginti sestertia forte rogabam.' *Raderus.* Romanis scribens Curtius videtur Latine dixisse, quæ Græcis sunt 'duo talenta.' Sestertium enim mille sestertios continet. Sestertius autem quarta pars drachmæ est, sive denarii, et CCL. drachmæ unum sestertium et plus paullo quam xxx. thaleros constituunt, quos si quinquagies multiplicaveris, geminam summam habebis, quam supra vulgari talento dedimus. *Cellar.* Omnia habet, qui videndus est, J. Fr. Gronovius de Pecunia Vetere II. 5. pag. 82. *Snak.*

Collaudatisque] Mallem, collaudatis quoque. *Scheffer.*

§ 20 *Quia captis ob stare credebatur*] Cur hoc? quia credo Alexander revocatus fuit a muliere, quæ divino instinctu agi credebatur. *Idem.*

Fratri suo Eurylocho, quid pararetur, aperit] Arrianus tradit rem palam factam per hos indices; Epimenem Charicli (non Eurylocho, ut Curtius) rem aperuisse, Chariclem Eurylocho Epimenis fratri, Eurylochum Ptolemæo, hunc regi. *Loccen.*

§ 21 *Injicit fratri manum*] De hoc pluribus egit Brisson. de Formulæ Juris lib. v. *Raderus.*

Excitatisque custodibus corporis] Atqui vigilas agere, ac in statione esse hi solebant, quod apparet ex superioribus. Cur ergo hic excitantur? Puto Curtium scripsisse, *excitisque custodibus*; hoc est, evocatis. Nam

stetisse Eurylochum cum Epimene in vestibulo regiæ verisimile est. *Scheffer. Excitatisque*] Forte *excitisque*, et mox *exciverant.* Heinsius.

§ 22 *Alterius*] Epimenis, qui reus nesciebat quid rex de ipso esset decreturus. *Raderus.*

Ptolemæum ac Leonnatum excubantes ad cubiculi limen excitaverunt] Potius *excitaverant.* Si tamen ipsa vox sincera; quam etsi fero, (acceptam non trito illo significatu, sed quo inferius etiam est hoc libro VIII. 8. 9. 'Nolo singulos vestrum excitare, ne invisam liberalitatem meam faciam, si pudori vestro gravem fecero;') tamen ejusdem crebra repetitio suspicionem movet. Etenim et vix præcessit, 'Excitatisque custodibus corporis,' et statim sequitur, 'excitant regem.' *Acidalius.*

§ 23 *Per se*] Ipsum qui loquebatur: nam et hoc pertinebat ad exculpandam domum, ut scilicet alter fratrum poenitentiam ageret; alter non innoxius tantum, sed etiam indicii delator atque minister esset. Reliquum sensus distinctione juvimus. *Freinsh.*

Quæ detegeret] Ita eleganter Colonienses membranæ; alii libri omnes, *quæ decederet*, non æque idonee rei. *Modius. Quæ decederet*] Ita Mss. *malim, quæ detegerentur.* Heinsius.

§ 25 *Jam viros esse*] Ambigua sane sententia: si in malam partem et invidiam trahas, expones: Indignissimam rem videri, jam viros, adhuc puerorum more verberibus castigari: tantam ergo injuriam et contumeliam a viris non modo non ferendam, sed omnibus modis ulciscendam. Et hoc est, quod Curtius dixit, videri dictum hoc a Callisthene ad dolorem juvenum incitandum. Mitior sensus alter est: Non tam ægre ferendam corporis castigationem, nec puerorum modo lamentandum; fortium esse viro- rum, fortia pati. *Raderus.* Auctor est Plutarchus cap. 97. eos consuluisse Callisthenem, qua ratione claris-

simi possent evadere: Callisthenem, si clarissimum e medio tollerent, respondisse. Val. Max. tamen viii. 14. 4. ext. hoc non dictum vel quæsitum vult de interimendo Alexandro, sed Philippo, nisi idem quoque de Alexandro repetitum, vel Valerius memoria lapsus fuerit. Ille sic: 'Pausaniam Hermocratem percontatum esse, quomodo subito clarus posset evadere, atque is (cum) respondisset, si illustrem virum aliquem occidisset, continuo Philippum interfecisse.' *Loccen.* Idem quod Valerius narrat etiam Diodorus xvi. 95. Puto apud Plutarchum *μνημονικὸν ἀμάρτημα* esse. *Freinsh.*

An ad consolandum, an ad incitandum] Posterioribus Curis nostris c. 4. aliquid de ingeminato *an* subnotavimus. *Cellar.*

§ 26 *Eurylochum L. talentis donat]* Orosius iii. 18. occisum ait, sed falso. *Loccen.*

Cujusdam Tyridatis] Pronomen propriis nominibus adjunctum ignobilitatem fere, et vulgarem conditionem significat. *Cellar.*

Opulenti bonis] Scripsi ita, quia ita scribendum visum fuit; libri omnes habebant *opulenti bonis*. *Modius.*

Donat protinus] Sebisius malebat, *donat: protinusque fratrem, &c. restituit.* Orosius autem iii. 18. erroris accessit a Viro Docto, quod Eurylochum occisum dicat ab Alexandro. Sed sciendum, non de hoc puero sentire Orosium, sed de alio quodam: id ex Justino xii. 6. 14. unde Orosius sua desumpsit, clarum. Nam Justinus istum Eurylochum occisum innuit dudum ante Clitum, cum nondum de puerorum conjuratione quidquam compertum foret. *Freinsh.*

§ 28 *Qui sanguine contigissent]* Vide supra ad vi. 11. 20. Et Arniseum de Jure Majestatis vi. 8. *Freinsh.* *Contigissent eos]* Leg. *reos*, et sic mox, *increpantibus deinde universis reos.* Sic et apud Tacitum peccatur et in

Fragm. Tragur. Heinsius.

§ 29 *Præter Callisthenen]* Cujus rei ipse Rex rationem dat viii. 8. 20. *Cellar.*

CAP. vii. § 1 *Hermolaus]* Similis libertatis exempla in damnatis moriturisque congescit Gruterus ad Tacitum Discurs. 31. 6. 7. *Freinsh.*

§ 2 *Etiam parentis]* Quia lege Maced. omnes propinqui rei occidebantur. *Raderus.*

§ 3 *Quæ nostris malis didici]* Forte, *quæ de nostris malis vis dici.* *Heinsius.*

§ 4 *Non e vilissimo]* Ex nobilissimo sanguine. *Cellar.*

Sta in acie] Alii, *stant in acie*, et profecto melius. *Modius.*

§ 5 *Ne simplici morte]* Ut Philotas, antea in eculeum impositus. *Raderus.* De simplici morte, Indicem consule. *Freinsh.* *Ne simplici morte]* Propter tormenta, quibus lacerati, antequam necarentur, non una morte mori videbantur. *Cellar.*

Attalum] Vide Supplem. i. 10. *Cellar.*

§ 7 *Obstrepunt]* Sic apud Tacitum iv. 42. 2. 'Æmilium e militaribus viris, dum studio probandi cuncta refert, et quamquam inter obstrepentes magna adseveratione nititur, audit Tiberius probra, quis per occultum lacerabatur.' *Freinsh.*

Supremum] Forte *supremo*, vel *sub prima ira*. Virgil. Georg. ii. 326. 'prima vel autumnus sub frigora.' Sic Ovid. Fast. v. 455. 'redeunt sub prima crepuscula mæsti;' ubi Mss. etiam 'suprema,' et apud Val. Flacc. *Heinsius.* Facile locum hic sibi vindicat hoc *supremum*; nam sinitur eodem significato, Latino nempe et eleganti, quo Noster dixit v. 12. 8. 'Artabazum ultimum illum visurus amplectitur.' Terent. Andr. ii. 1. 22. 'Si id facis, hodie postremum me vides.' Justin. xiv. 2. in fine. 'Ut postremum sibi alloqui exercitum liceret.' Gell. v. 9. 'Se videre, quid

faceret, magnum inclamavit.' Confer. ad III. 1. 7. *Snak*.

§ 8 *Ægre coërcitis*] *Leg. coërcito*. Heinsius. Ideo forte correxit Nobiliss. Heinsius, quod ipsa editio, qua utebatur, adstipulantibus suis Mss. vitiose etiam habebat, *coërcitus*. *Snak*.

§ 10 *Rem pulcherrimam*] Sic ipse æstinabat, alii contra. Ita Romæ 'occisus dictator Cæsar aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus videbatur.' Tacitus I. 8. 7. *Freinsh*. Cædem tyranni; 'Græci enim Deorum honores tribuunt iis viris, qui tyrannos necaverunt.' Cicero pro Milon. cap. 29. 'Occisus Dictator Cæsar aliis pessimum, aliis pulcherrimum facinus videbatur.' Tacit. Ann. I. 8. 7. *Cellar*.

Cum morti olim destinatus sit] Non capio sensum hujus loci. An enim hæc est causa, quod a nemine dicatur conscius fuisse cædis, quia jam ante morti fuit destinatus? quid ergo hac reticentia ei profuerunt? 'Nemo parcit morituro,' inquebat supra Philotas: malo igitur, *quamquam morti olim destinatus*. Vitium ex eo, quod in *quamquam* alterum *quam* putarunt otiose repetitum, ac idcirco omiserunt. Deinde ut orationis sensui consulere-tur, ex *quam*, *quum* est factum. Sententia elegantissima. Licet sciamus morti eum a te destinatum, neque posse eum liberari ullo nostro silentio, nemo tamen eum nominat. Causa, quia innocens est, nec conscius hujus cæpti. *Schefferus*.

§ 11 *Trig. millia mulorum*] Quum hæc primum legerem, candide Lector, ipse mecum rem quasi ridiculam admiratus, cogitare diligentius cœpi, essetne verum quod homini mihi imperito earum rerum, etiam prope impossibile videretur. Quantam enim pecuniæ summam triginta millia mulorum ferre posse credamus? Hæc quum ita mecum tacitus reputassem, cœpi anxius etiam atque etiam cogi-

tare, quo pacto rationem inirem, ut id ita esse certo invenire, atque ideo firmis argumentis approbare possem: ibi in mentem venit, si ad solam, quæ Persepoli capta est, pecuniam requirerentur mulorum ac camelorum tria millia, ut Diodorus in sexto Alexandri anno supputat; certe etiam hic numerus, quantumvis magnus, aliquo modo ad veram rationem deduci posse, mihi videbatur. Si enim omnes summas Snsis, Ecbatanis, Pasargadis, Arbelis, Babylonæ, et Persepoli inventas computare volemus, tum cogitare non aurum solum, sed et argentum vectum, et pretiosa alia, ut lapillos, gemmas, ac margaritas; denique, exaggerationem factam ab hoste perituro Hermolao; non parvum adjumentum habebimus ad hunc locum firmiter constabiliendum. Sed primum Diodori lucum in abacum revocemus; ac eo discusso, lectori non omnino stupido reliqua de aliis locis dijudicanda relinquamus. 'Persepoli,' inquit Diodorus XVII. 71. 'inventæ sunt, auro ad argenti rationem deducto, centum ac viginti millia talentum:' qui numerus per sexcenta ductus, producit summam 72000000. coronatorum. (septuagies bis millena millia; non, ut solemnī errore enuntiat Explanator, septuagies bis millies centena millia.) Jam quod ad pondus attinet, (portabant enim eam pecuniam mulorum ac camelorum tria millia, ut dictum est,) in Romanæ libræ besse comprehenduntur septuaginta duo coronati: est autem bes libræ Romanæ dimidium libræ zygostaticæ, quæ habet coron. 144. per quos si 72000000. dividantur, erunt libræ zygostaticæ 500000. Hæ libræ si per 3000. mulorum dividantur, singulis mulis evenient libræ 66. ac supersunt 2000. libræ; quas si addamus, incedent mulorum ac camelorum duo millia, centenis sexagenis septenis; alia millia, centenis sexagenis senis libris. Nostra quidem ætate equi vehunt ducenas li-

bras, sed fortassis non in tam longum iter. Sed et vasa ipsa non tam commode, quam pecunia duci potueret: nec omnia in auro erant fortassis, sed et in ebore, argento, aliisque rebus (ut diximus) pretiosis: ut non omnino, si quis recte secum animo omnes ubique summas colligat, ad eum quem in Persepoleos thesauro ostendimus modum, absonum sit veritati, 30000. mulorum aurum captum vehere Alexandro. Hæc præter consuetudinem nostram ideo scribuntur, ut juvenibus ad sublimiora anhelantibus cogitandi daremus occasionem, ad ea quæ ante hanc ætatem nemo noverat. Quotusquisque enim tum erat, imo quotusquisque hodie vivit inter eximie etiam doctos, qui quum ad hujusmodi res ventum est, non continuo fateatur, vel ad se nihil attinere, vel rem frivolum esse, considerationeque indignam! At ego ejus sum opinionis tantos auctores haud temere motos, nec talia scriptis prodituros fuisse, nisi ea et lectu multo dignissima, et cognitu utilissima judicassent. *Glareanus*. Adstipulatur Curtio Plutarchus de Fortuna Alex. II. 24. 'Aurum ab innumeris circumferendum camelis.' *Μυπλως* dixit Plutarchus, quod illi innumeros reddiderunt, veriti fortasse, ne dictu nimium aut incredibile foret, decem millia camelorum auro onusta. Sed decem ea millia nondum accederent ad Curtii rationem, si uni camelo duorum mulorum onus deputes. Apud eundem in Alexandro cap. 68. Persepoli repertum 'instrumentum regium et opes decem millibus jugorum mularum et quinque millibus camelorum egesta.' Rationarium imperii Gallicani, sive *Le secret des finances de France decouvert par Froumanteau*, indubitatis argumentis colligit, ab anno 1550. ad 1581. in Gallia tantum auri exactum esse, quod circiter triginta millibus quingentis tribusque et octoginta mulis onerandis sufficeret: id.

que sic demonstrat: Anno 1529. Flaviobrigam (ea hodie *Fontarabia*) redimendo Regi Francisco I. missos fuisse, teste Bellayo, 1240000. aureos solares triginta duobus mulis pecuniam eam portantibus: exactos autem fuisse aureos solares 1583333333. hoc est, millies quingenties octuagies ter millena millia, trecenta triginta tria millia aureorum, et insuper triginta super trecentos. Ad hanc rationem si examines Alexandri captivum aurum, reperias 1200010100. solares aureos, sive millies ducenties millena millia, et centum supra decem millia. Sane ut supra ad VI. 11. 6. notavimus, Ecbatanis habebat centies octies millena millia Philippæorum: sed hæc vix sextadecima pars fuerit ejus summæ. Aliunde quidem eum magnam pecuniæ vim habuisse dubitari non potest, cum Cyrus olim devicta Asia, hoc est, Lydorum atque sociorum ditionibus, quæ minima portio Persici deinceps imperii fuit, 'argenti quingenta millia talentorum reportaverit,' teste Plinio XXXIII. 3. 17. hoc est, trecenties millena Philippæorum millia. Sed hæc quoque summa longe ab illa abest, quam diximus. Certe oportet ingens auri pondus fuisse, quo tot muli onerarentur, et unde sedecim amplius Colossi anrei fieri potuissent, æquales æneo quem in Rhodo mundus stupuit. Nam illius materia nongentis camelis asportata est. Cameli vero onus est duplum ad onus muli. Est enim MCCC. pondo, ut notat Scaliger ad numerum Eusebian. MDCCXCIV. Non igitur abs re Lipsius in nota ad III. 2. Admirandorum, peccatum in Curtii numeris putat et omnino tria millia pro trigintamillia scribendum; cum etiam Demosthenes, de Classibus, pro magno referat, quod regi Persarum mille ducenti cameli pecuniam verberent. Sed tamen contra hoc judicium, Curtium haud leviter tueri videntur allata Plutarchi loca. Et ne supra fidem

videatur ea pecuniæ summa, certe ex tot antiquissima opulentia refertis provinciis; ex tot tantisque regnis, quidni intra septem aut octo annos tantumdem congesserit Alexander, quantum intra triginta annos ex una Gallia exactum fuisse constat? Præsertim cum etiam David modicorum finium rex, si cum tanto imperio compares, ingentem pecuniæ modum habuerit, Paralipom. cap. 22. 'Auri talenta centum millia, et argenti mille millia talentum;' quod efficiat 1200000000 Philippæorum, duodecies centies millena millia. Ideo Maiolo adeo Curtianus numerus non videtur sufficere, ut insuper alia decem millia mulorum addat. Sic enim scribit in Dieb. Canicular. ubi de metallis: 'Erat Alexandro Magno tanta gaza, ut vbi non posset a paucioribus quadraginta millibus mulorum, ut Curtio videtur, et ex illo etiam recolit Franciscus Picus libro 11. de Strigibus.' Sed enim plus satis erant triginta millia. *Freinsh. Tria millia*] Lipsio auctore in notis ad lib. de Magnitudine Romana III. 2. posuimus *tria* pro vulgari *triginta*, ne immanis auri summa surgat. *Cellar.*

§ 12 *Patrios mores*] Firmari hinc possit felix conjectura Boxhornii in Justin. XII. 4. 1. 'A Philippo illum patre tantum degeneravisse, ut etiam patriæ morem ejuraret:' qua etiam de caussa hic ab Hermolao perbelle appellatur 'transfuga.' Adstipulatur et Val. Max. IX. 5. 1. ext. 'Fastidio Philippi Jovem Hammonem patrem ascivit: tædio morum et cultus Macedonici, vestem et instituta Persica adsumpsit: spreto mortali habitu, divinum æmulatus est, nec fuit ei pudori filium, civem, hominem dissimulare.' *Freinsh.*

Te transfugam] In Persarum ritus et mores. *Cellar.*

§ 14 *Tristiis*] Falsum hoc apud plerosque: rari quippe sunt quibus ista cordi: 'aliud sibi reliquum, quam

tenere libertatem, aut mori ante servitium?' Tacit. II. 5. 4. deprompta ex istis Sallustii Hist. I. 2. 10. 'Estne viris reliqui aliud, quam solvere injuriam aut mori per virtutem?' Adde ejusdem Catil. XX. 6. *Freinsh.* Multa in hanc sententiam Cicero, Philipp. II. 44. 'Servitus postremum malorum omnium, non modo bello, sed morte etiam repellendum.' Philipp. III. 14. 'Cum dignitate potius cadamus, quam cum ignominia serviamus.' Et Philipp. X. 9. 'Mors civibus Romanis semper servitute potior.' *Cellar.*

§ 15 *Si emendari potes*] Gruterus ad Tacit. Discurs. 41. 5. plus amarulentia subesse putat his verbis, quam prima fronte videatur, et sic exponit, quasi velit Hermolaus quod apud Tacit. XV. 68. 1. Sulpicius Asper ad Neronem: 'Non aliter tot flagitiis ejus subveniri posse;' vel, ut Sueton. Ner. 36. 5. effert, 'aliter illi non posse, nisi morte succurri.' Ego tamen non video, quomodo Curtii verba hanc explicationem patiantur: non enim imputat Alexandro, ut illi apud Suetonium, quod eum voluisset occidere; sed quod utilibus eum præceptis ad bene imperandum, si ea monitione corrigi posset, instruxisset; ad quam rem utique non morte regis festinata, sed longiore vita opus erat. *Freinsh.*

Parce] Deest parentibus, aut tale quid. Bongars. suspicabatur legendum, *De cetero parce, aliorum orbam sen. supplicii ne oneraveris.* Melius Raderus edidit, *parce his quorum orbam, &c.* si tamen ex libris id supplevit Modius; eum enim ille sequitur, aliis quidem libris abest pronomen. Adspicit autem Hermolaus morem Macedonum, quo parricidarum propinqui etiam puniebantur. De quo aliisque similibus supra ad VI. 11. 20. et mirifice disputat Grotius de Jure Belli II. 21. 9. et sequentibus. Arnis. de Jure Majest. III. 6. 8. et seqq. et

de Rep. i. 4. 2. et Clapmar. Arcan. iv. 5. *Freinsh.* Locus admodum corruptus. Nam sive legas, *de cetero parce: aliorum orbam, &c.* quod volebat Bongarsius; sive *parce his, quorum, &c.* quod volebat Raderus; sive *parce parentibus, quorum, &c.* quod volebat Freinshemius; sententia nulla idonea est: quid enim est, *quorum ne oneraveris?* τὸ *ne oneraveris* petentis est perinde, ut illud *parce*; at in isto *ne oneraveris*, ratio debebat poni petitionis. An legendum, *De cetero per te horum orbam senectutem supplicii ne oneraveris.* Scheffer. Tellierius, *parce his*, parentibus nempe et consanguineis. *Cellar.* Pro *parce quorum*, legendum *parentum*. 'Alias conjecturas duriores esse et a scripturæ hujus vestigiis magis recedere' pntat Clericus Judic. de Curt. cap. 10. 8. *De cetero parce quorum*] Emendat Clericus acutissime, ut legat *parentum pro parce quorum*. Quæ lectio ut firmior sit, moneo, eam ipsius Curtii auctoritate niti. Nam capite subsequenti, quo Alexander Hermolao copiose respondet, ad allata Hermolai verbum. 10. hæc reponit: 'At nunc mones me, ut vestris parentibus parcam.' Erat enim vetustus mos apud Macedonas, ut eorum, qui vitæ regis struxissent insidias, etiam parentes propinquire necarentur. Curt. vi. 11. 20. et viii. 6. 28. Qua eadem de causa pater Hermolai eum vocabat 'parricidam parentis sui' viii. 7. 2. Adde geminum locum ex Tacito Annal. xvi. qui de Servilia scribit, 'Ne patrem quidem intuens, cujus onerasset pericula videbatur.' *Heumann.* Art. Crit. p. 179. Modius cum nihil mouerit, procul dubio anctores habuit codd. suos, cum edidit *parce his*; nam sic est etiam in Voss. 2. et habet efficaciam quasi digito monstrantis *parce his*, qui ex 'amicis propinquisque' conjuratorum 'in consilium advocati fuerant' viii. 6. 21. Qui 'obstrebebant cuncti,' ut paullo ante.

Nec geminata petitionis contentio huic loco aliena est in homine adolescente vehementissime in utramque partem affectibus agitato. *Snak.*

Jube duci] Ad supplicium, quod integre legitur apud Justinum xii. 11. 8. Non raro autem *duci* ita absolute de capitali supplicio. Plinius Epist. x. 97. 'perseverantes duci jussi.' Seneca de Morte Claudii 'Febrim duci jubebat,' quod ibidem explicatur 'collum illi præcidi.' Florus iii. 21. 'morte damnati duci jubentur.' Tertullian. ad Scapulam cap. 5. de supplicio Christianorum, 'paucis duci jussi.' *Cellar.*

CAP. viii. § 1 *Patientia mea ostendit*] Imo, *ostendit*, præsentī tempore vel præterito potius. Ostenderat enim jam longe aliter se moratum rex ista ipsa patientia, qua convicia et probra debacchantis in ipsum Hermolai tam placidis auribus acceperat, et tulerat animo tam æquo. Documentum et exemplum moderationis suæ dederat, immodestiam sine ulla moderatione exprobranti sibi modestissime auscultans. *Acidalius.* *Patientia mea*] Si enim essem istis moribus quibus me videri iste voluit, jam pridem indicta causa eum occidisset. Elegans est illud in hanc rem, quod de Augusto narrat Sarisberien-sis, qui cuidam in publico inclamanti, 'O Tyranne!' respondit, 'si essem, tu non diceres.' *Freinsh.*

§ 2 *Tamen ut vos quoque*] Absque libris veteribus esset, poteramus lectionem vulgarem, quæ talis exstat, *Confessum enim ultimum facinus, tamen ut vos quoque, non solum ipse, audiretis, expressi*, suspitione mendæ liberare. Sed cum illi partim hoc totum, *ut vos quoque non solum ipse*, partim tres voces ultimas ejus non habeant, expresserunt, ut imperarem animo meo credere, scripsisse Curtium, ut excudi jussi. *Modius.* *Ut vos quoque*] Male affectus locus: omnes istas voces omittunt Mss. at sequentes, non

solum ipse, recentiores impressi. Si mei sit arbitrii, faciam, ut vos quoque ipsi audiretis. Vulgo, non solum ipse, quod de se dicere Alexandrum intelligas. Freinsh.

§ 3 *Procacius in venatione*] Aprum feriendo, quem ipse rex trajecturus erat, cap. 6. 7. *Cellar*.

Ab antiquissimis] Non ergo cepit illud institutum a Philippo, ut volebat Ælianus supra ad VIII. 6. 2. ubi vide. Freinsh.

A tutoribus] Liquida sententia, sub turbida verba, sic mutanda: *et fit a tutoribus pupillis, a maritis uxoribus*. Aut potius minori mutatione sic: *hoc et oportet fieri*, (dubito an et hoc mutandum ferri,) *et ferunt a tutoribus pupilli, a maritis uxores, servis quoque, &c. Acidalius*. *A tutoribus*] Hæc ita concepta fuisse putem: *Hoc et oportet fieri; et fit: tutoribus pupillos, maritis uxores, servis quoque hujus ætatis pueros verberare concedimus*. Tutoribus autem id jus in pupillos apud Romanos quoque fuisse conjici potest ex definitione tutelæ, quod sit 'vis ac potestas in capite libero.' Nam 'tutor non rebus duntaxat, sed etiam moribus pupilli præponitur,' lib. XII. § 3. de Administr. Tut. Juvat et ratio legis unicæ C. de Emend. Propinquorum. Freinsh. *Ferri et ferunt*] Hæc ex ingenio Acidalii sunt. Vulgo, *oportet fieri, et ut a tutoribus*. Tellierius quoque *ferunt pro ut*. *Cellar*. Forte, *et ferunt*; et sic Acidalius. Vel forte, *Hoc id oportet ferre, ut ferunt*. Vel etiam, *hoc eos oportet ferre, ut ferunt*. Heinsius.

Uxores] Ne tamen sine legitimis caussis, neve flagellis aut fustibus id fiat, Arg. 1. 8. § 2. C. de Repnd. et Nov. 117. cap. 14. nbi Gothofr. cui junge Alciatum de Præsumpt. regula prima Præsumpt. 3. et quos ibi citat. Idem Tiraquell. in Leg. Conub. 1. 8. et 9. proluxe, qui probat jure quidem maritis eam potestatem concedi, sed sapientes et cordatos viros ea uti non solere. Freinsh.

Servis] Inprimis pædagogis: elegans exemplum in Plauti Bacchid. III. 3. quæ scena digna lectu: digna, qua bona insunt, imitatu. *Idem*.

§ 4 *Non ignoratis*] Sequitur in omnibus editis libris, *commemorare supervacuum est*; quod quidem nisi re vera hoc loco supervacuum est, servitum me abducito, et ego me tibi addicam. *Modius*. Lege cum non ignoratis; et vide Modium. Heinsius.

§ 6 *Bis insidiatum*] Plenior historia desideratur. Adde x. 1. 40. *Cellar*.

Duobus indicibus] Ita habebant membranæ, unde poterat etiam scribi, *duobus judiciis*; ego tamen præ hoc, et illo, amo vulgatam lectionem, a *duobus indicibus*; dixit jam supra Rufus VII. 1. 'A duobus indicibus (sicut supra diximus) delatus tertium jam annum custodiebatur in vinculis.' Unde etiam apparet, mox non *biennium*, quod vulgo hæret, sed *triennum*, ut et membranæ etiam habent, quas Diodorus confirmat, legendum esse. *Modius*.

Rursus] Intellige, primum a duobus indicibus nominatum veniam impetrasse; iterum deinde convictum pœnas luisse. Turbat tamen supra VII. 1. 6. ibi enim etiam in easdem cogitationes occidendi regis post veniam relapsum scribit: sed id de duobus indicibus, non ut hic priori, sed posteriori ejus consilio attribuit. Freinsh.

§ 7 *Attalum*] Insidias regno ipsius nectebat Attalus, Cleopatram, quam alteram Philippus uxorem duxerat, avunculus. Hunc igitur e medio submovendum curavit per Hecataem, qui per occasionem societatis cum Parmenione interfecit Attalum. Diodor. Siculus lib. XVII. *Loccen*.

Probra dicentis mihi] Alii, *probra dicentem mihi*; quod perinde est. *Modius*.

§ 8 *Clementia*] Videtur expressisse Isocratis verba Nicocle 3. 11. *Μὴ μόνον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε τοῦ χα-*

λεπὸς ἢ πρῶτος εἶναι τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν. *Loccen. Clementia*] Verissima, verissima gnome; cui tamen etiam lumen accedat ab sententiis et exemplis a Grutero in Tacit. Discurs. cap. 24. Cui adde nobilissimum Apophthegma Theopompi apud Plutarch. Apophth. Lac. cap. 65. qui interrogatus, 'Quid ita Sparta floureret? quia ne reges recte Imperare scirent? Imo, inquit, quia cives parere.' Laudat in Agricola suo dexteritatem istam Tacitus XLII. 6. 'Domitiani vero natura præceps in iram, et quo obscurior, eo irrevocabilior, moderatione tamen prudentiaque Agricola leniebatur; quia non contumacia, neque inani jactatione libertatis, famam fatumque provocabat.' Quod idem si fecisset Clitus, vixisset. *Freinsh.*

Mitigantur imperia] *Ingenia* Sigeburgenses membranæ, quod nihil attingit ad rem. *Modius.*

Quid ego mirer] Arguto genere defensionis utitur: insimulatum se crimine avaritiæ, a quo nemo dubitet eum esse alienissimum: facile igitur iudicari posse, ne ceteris quidem criminationibus fidem adhibendam. Eodem modo purgare se conatur Nero apud Sueton. XII. 4. 'Cetera convitia ut falsa non alio argumento refellebat, quam quod etiam inscitia tantopere laboratæ perfectæque a se artis objiceretur: singulos subinde rogatus, nossentne quemquam præstantiorem?' *Freinsh.*

§ 9 *Argenteis lectis*] 'Post Alexandrum maximum, quia Asia thesauros diripuit, prorsus exorta est, quæ, ut Pindarus inquit, late dominatur opulentia,' ait Athenæus VI. 4. cum paulo supra narrasset, adeo rarum antea Græcis usum auri fuisse, ut 'Philippum Alexandri patrem Duris scripserit, exiguam auream phialam, quam penes se habebat, in lecto cubantem, pulvinari semper subdidisse.' Quod tamen non credam, nisi ante excul-

tas aurifodinas Macedonia, de quibus Diodor. XVI. 8. Addam panca ex Dionis Orat. 25. sub finem. 'Alexander in Asiam ducens exercitum, Macedones ditissimos omnium hominum effecit, simul et pauperrimos; et pariter fortes, et pariter infirmos; exulesque et reges eosdem; Ægyptum et Babylonem et Susa et Ecbatana imperio addens, Ægas vero et Pellam et Dion auferens.' Sed mirum est quod de argenteis lectis ait Curtius; et quidem tam vulgatos fuisse, ut toti exercitui tribuantur. Certe de Heliogabalo imperatore rem inusitatum proderi sibi videtur Lampridius cap. 20. 'Hic solido argento factos habuit lectos et triclinares et cubiculares.' Forsan hi solidi argento fuerint, illi militum leviter ornati vel inducti et bracteati. Augustum contra ne 'toto quidem cubuisse aiunt, nisi humili et modice instrato.' Sueton. Aug. LXXIII. 1. *Freinsh.*

§ 10 *At enim*] Adhuc illæ, de quibus dixi proxime, membranæ, *At enim Persæ, quos vicinius, in magno honore sunt apud me. Id quidem moderationis mee, &c.* Sed malo vulgata. *Modius. At enim*] Suspicio quædam huius orationis membra parumper esse luxata, quæ sic in ordinem redigam: *Spolia de hostibus suis sustinere non possunt, et sane plus habemus quam cupimus: insatiabilis autem avaritiæ est, adhuc implere velle, quod jam circumfluit. At enim Persæ, &c.* Nam illa intermedia, *et sane plus habemus, &c.* infra num. 12. interveniunt alieno argumento, cum ibi de Persis eorumque moribus imitandis instituta sit tractatio. *Freinsh.*

Sunt apud me] Feci sic postulante sententia. Hactenus cusi, *in magno honore sunt. Apud me quidem, &c.* quid intersit, quivis facile æstimabit. *Freinsh.*

Solitudinem facerem] Camillus apud Liv. VIII. 13. 13. ad Patres Romanos: 'Pacem vobis, quod ad Latinos

attinet, parare in perpetuum vel saviendo, vel ignoscendo potestis. Vultis crudeliter consilire in deditos victosque? licet delere omne Latium: vastas inde solitudines facere,' &c. quod tum prudenter consideravit senatus. At in Taciti Agric. xxx. 7. Romanis invidiose objicit Britannus ille, quod, 'ubi solitudinem fecere, pacem appellant.' Ceterum quæ non minus eleganter hic, quam prolixè de clementia et moderatione vibrat, ea pluribus deducit Gruterus Discurs. in Tacitum cap. 25. et 26. item Virg. ad ista Taciti Agric. xix. 1. 'Parum profici armis, si injuriæ sequerentur.' Freinsh.

Non pæniteret] Quantivis pretii dictum, cui tamen par illud Theodorici apud Cassiodor. Var. Epist. iii. 43. 'Nobis propositum est, Deo juvante, sic vincere, ut subjecti se doleant nostrum dominium tardius acquisivisse.' Sane 'firmissimum est imperium, quo obedientes gaudent,' ut ait Liv. viii. 13. 16. Ad Alexandri subditos accommodat Plutarch. de Fort. vel Virtut. Alex. i. 7. dictum Themistoclis: 'Ἀπωλόμεθα ἂν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα. Perieramus, nisi periissemus. Idem.

§ 11 *Non est diuturna possessio, in quam gladio inducimur*] Sallustius ad Cæsarem de Rep. Ord. 'Ego cuncta imperia crudelia magis acerba, quam diuturna arbitror.' Loccen.

§ 12 *Quam cupimus*] Male ad Alexandri mentem *cupimus*. Ille vero *cupimus* voluit, nec Curtius aliter ipse. Acidalius. *Quam cupimus*] Est indubitata emendatio Acidalii; prius legebatur, *quam cupimus*; nec pro Curtii mente, nec Alexandri. Freinsh.

Insatiabilis avaritiæ] Impendio placuerunt isti versus: 'Multi cum nimium possideant, sibi Ferme nemo satis possidet: omnibus Fas felicitus est esse: sed haud magis Quisquam sorte sua scit bene perfrui: Sic quo dives, eo pauper is est ma-

gis.' Sunt autem Reusneri ad Symbolum Fl. Justiniani ii. quo loco multa de avaritia lectu digna congestit. Freinsh.

Adhuc implere] Forte, *adhuc impleri*. Heinsius.

§ 13 *Eorum*] Forte, *victorum*, vel *exterorum*. Idem.

Imitari] Vide supra ad viii. 5. 19. Sic a Rom. veteribus 'accitis quæ usquam egregia, compositæ duodecim tabulæ.' Tacit. iii. 27. 1. Præclare Cæsar apud Sallust. Catil. 51. 22. 'Majores nostri, P. C. neque consilii, neque audaciæ umquam egere: neque superbia obstat, quo minus aliena instituta, si modo probarent, imitarentur,' &c. Plato hac potissimum de causa et ipse suscepit peregrinationem, et civibus suis, non uno loco libri xii. de Legib. commendavit, 'ut patriæ urbi communicarent, si quid alibi reperissent ei futurum et usui et ornameto.' Merito autem ab hoc consilio laudat Alexandrum Plutarch. de Fortuna ejus i. 8. quod Aristotelem non esset sequutus, 'qui eum jubebat Græcis se tamquam principem, barbaris ut dominum præbere,' &c. Judicium Strabonis idem est sub finem libri primi. Freinsh.

§ 15 *Haud alienum*] Tunc opportunum ad res gerendas; tum etiam, quod tacite innuit, rebus suis haud male conveniens. Quomodo Livius Præfat. vii. 'Ea belli gloria est pop. Romano, ut quum suum conditorisque sui parentem Martem potissimum ferat; tam et hoc gentes humanæ patiantur æquo animo, quam imperium patiantur.' Sic in Luciano apud Minorem: 'Si vero Deus hominibus videbar, parcendum illis erat: nam rerum magnitudine, ut tale aliquid de me crederent, inducti sunt.' Et seq. Dialog. priorem rationem exponit: 'Quia ad res gerendas sic mihi visum erat conducere, commentum hoc usus sum vaticinii.' Quæ ta-

men ipsa ratio a Philippo patre ibidem refellitur, inter alia argumenta et eo, quod ad IV. 7. 30. verbo 'corrupti,' consideravimus. Hand tamen omnino vanam istam vanitatem fuisse probari possit exemplo, quod refertur supra VII. 6. 6. Easdem fere ob rationes Varro apud Augustin. de Civ. Dei III. 4. 'Utile esse civitatibus' dicit, 'etsi falsum sit, ut se Deorum filios credant.' Et IV. 31. 'Multa sunt vera, quæ non modo vulgo sciri non est utile, sed etiam tametsi falsa sint, aliter existimare populum expedit.' Ergo apud eundem Lucianum Diogenes ad Alexandrum: 'Sacerdotum Ammoniorum mendacium ad res gerendas tibi haud quaquam fuit inutile; propterea quod vulgus te verebatur metuebatque, quum deum esse crederet.' Sic fere omnes populi referebant originem suam ad Deorum aliquem, ut 'primordia urbium angustiora facerent,' Livius Proëmio; ad quem locum exempla multa Gruterus notat. Atque hæc pro Alexandro ipse aliquæ dixere, haudquaquam paria futura contrariis argumentis, si quis ex diverso urgeat. *Freinsh.*

Veri vicem] Livius XXXIV. 12. 3. accinit: 'Sæpe vana pro veris, maxime in bello, valuisse;' remque exemplo subjecto testatam facit; de fama autem supra ad III. 8. 7. dictum, quibus jungi potest Lipsius Polit. v. 16. *Idem.*

§ 16 *Arma vestra auro argentoque adornasse*] Florus I. 16. 7. 'Populus R. Samnitas invasit, gentem aureis et argenteis armis;' ubi vide quæ Doctissimus Freinshemius collegit, nec pigebit eum consuluisse. *Snak.*

Nihil vilius hac videri materia volui] Nondum constitui, an hæc satis bene ita a me emendata sint. Membranæ habebant: *Assuetis nihil vilius hac videri materia volui ostendere. Macedonas invictos ceteris nec auro quidem vinci.* Hinc tute tecum delibera,

quid sequaris, aut quid fugias potius, nam hoc invenire longe tibi erit facilius. *Modius.* In tanta lectionum varietate, facilius omnino, quid fugiamus, invenire est, quam quid sequamur, ut Modius aiebat. Alluxit nobis tamen aliquis lucis radius, sive strictura est; et speramus illius ope verum ita pervidisse, ut accenso de nobis novo lumine tenebras omnes loci penitus illustrare possimus et clarare. Primum hæc refutanda erat, quam Modius dedit. At refutat ipse Curtius, si verba istius ea cum sequentibus comparemus. Scilicet si assuetudine vile aurum argentumque concinnare Macedonibus Alexander statuisset, ut qui ceteris invicti, nec illorum æstimatione et cupiditate vincerentur; id si vellet, inquam, ita subjungeret scilicet: *Oculos ergo primum eorum sordida omnia et humilia spectantium capiam, et docebo nos non auri aut argenti cupidos, sed orbem terrarum subacturos venire.* Quid horum sententia dissidentem inter se magis? quid tota absurdius oratione? De Macedonibus præmittit: mox de Indis idem interpretatur. Atqui nihil ad Macedones ista: *Assuetis nihil vilius hac videri materia volui:* nihil hæc omnino ad Macedones, iterum dico. De Indis etiam ipsis capienda: quæ commode non possunt tamen, imo nullo possunt modo, nisi leviter emendantur, et ad hoc prorsus exemplum, revocata etiam voce *ostendere*, quæ in vulgatis editionibus non temere addita, temere in Modianis, etsi consilio quidem ipsius, emissa. Scribo, *Assuetis nihil vilius hac videri materia volui ostendere, Macedonas invictos ceteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum, &c.* Ait, Indis, qui aurum argentumque solum spectant, qui nihil, quod ea materia vilius sit, oculo recto pæne dignari solent, hujus tantum cupidi et æstimantes: iis apparatu hoc et cultu armorum ostendere ac probare volui, Macedones meos

virtute ac ceteris rebus quacumque gente superiores, ne his quidem ornamentis, luxuriæ verius instrumentis, vel tantillo inferiores. Illorum ergo oculos, hæc tantum, ut sola præclara et sublinia, quæ revera sordida tamen et humilia, spectantium aspectu primo capiam; simul docebo, nos minime ad divitias istas obtinendas, quibus ipsi jam abundemus, sed ad imperium orbis terrarum occupandum, quod virtuti nostræ debetur, advenisse. Diduxi hæc aliquantulum, ut sensus magis explicaretur: in quo tamen ista verba, *nihil vilius*, pariunt nonnihil ambiguitatis (unde et totus in reliquis error, et corruptio ipsa fluxit) quæ sic potius interpretanda videantur: vilem et passim obviam auri argentique materiem apud Indos, qui illam ipsam tamen unice spectare sneverint et sectari. Sed hoc quidquid est, momenti levioris est, et quod totum locum non arguat minus a nobis recte emendatum. Hunc vero emendatum sic rectissime, testem, fundum, et subscriptorem ipsum dabo Curtium; qui superius Alexandri mentem et consilium hoc ipsum aperuit nobis, cum ita disserit: 'Itaque omnibus compositis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Dives regio habebatur, non auro modo, sed gemmis quoque margaritisque ad luxum magis, quam ad magnificentiam exulta. Clypei militares auro et ebore fulgere dicebantur. Itaque necnbi vinceretur, cum ceteris præstaret, scutis argenteas laminas, equis frenos aureos addidit: loricas quoque alias auro, alias argento adornavit.' Et absque hoc loco esset, alter ille nec emendari, nec explicari potuerat omnino. *Acidalius*. *Volui ostendere*] Revocavit Acidalius ultimum verbum ex vulgatis editionibus, unde Modius pepulerat, et *videre* legendum, non *videri*, docuit: hæsit tamen in explicatione sequentium, *Oculus ergo*, &c. nec mirum; nullus enim

inde sanus exeat sensus, si pro *spectantium*, non scribas *expectantium*, nisi tamen et simplex illud hoc significatu capitur, quod pene inducor, ut credam, cum toties hujus loco reperiam. Sensus igitur est: Capiam (tanquam ex insidiis) præstringamque Indorum oculos qui nihil expectant adventu nostro, quam sordida et humilia omnia, arma ære aut ferro rubiginoso squalentia, nihil opulenti, nihil ornati. Ergo cum hæc species nec opinantibus fuerit objecta, cum alias etiam melius honorificentisque de nobis opinabuntur; tum quoqueprehendent non auri argentei inopia vel cupidine, sed per virtutem, et ob gloriam, istam expeditionem nos suscepisse. *Freinsh.* Non potest esse dubium, quin legi debeat *videri*, sive typographi sive alterius culpa hoc ita editum sit in Freinshemii editione. *Scheffer.* *Adsuetsi*] Indis, qui adsuetsi sunt nihil videre vilius, nihil communius, quam aurum et argentum; ostendere hoc novo ornatu volui, Macedonas quoque auro non vinci, quibus tam obvium sit ac vile, ut armis quoque inducant. *Cellar.* *Nihil vilius*] Quantum nunc mutatus ab illo! III. 3. 14. 'Turba muliebriter propemodum culta luxu magis quam decoris armis conspicua erat.' *Snak.*

§ 19 *Quæ in me modo jecisti*] Qui editionibus præfuerunt, credo quod Curtium, donatis ei liberaliter duabus vocibus de suo, demereri vellent sibi, scribunt, *quæ modo in me jecisti, modo audisti*. Sed multimodis mori sunt, nisi forte placet suspicari in eum dicturum fuisse Callisthenem, cui advocatus venisset, quod illos facere facile sane patior, dum illum hujus patientiæ fructum feram, ut liceat mihi per eos non tam acuto esse. *Modius.* *Modo audisti*] Suspecta hæc verba, nec video quomodo tolerentur, nisi non explices de præsentī tempore, sed ita; quæ vicissim apud Callisthenem de me nunc dixisti, nunc

ipsum dicentem audivisti : hæc enim probra jam diu magister iste tuus tibi præcinnit. *Freinsh.* Susperta verba Freinshemio, si de præsentī intelligas ; tolerari possunt de præterito, id est, quæ antea ex Callisthene privatim audisti, illius nunc ore in publico concilio referantur. *Cellar.*

Olynthio] Callisthenem intelligit, quem natione Olynthium fuisse, et discipulum, ac cognatum Aristotelis ex Hero consobrina ejus editum, præter Plutarchum et Suidam Diogenes Laërtius in vita Aristotelis refert. Ejus de rebus Alexandri historiam Ms. Gr. in bibliotheca Strozæ, et Cardinalis a S. Angelo, etiamnum exstare nonnulli tradunt. *Popma.* *Olynthio*] Id est, cum Olynthius sit. Odiose autem nomen patriæ ejus inducit, ad exasperandos Macedonum animos, memoria vetustissimæ similitudinis, quam ea cum urbe exercuit Macedonia, donec Philippus eam excinderet ; qua de re Dio Chrysost. Orat. xxv. 'Philippus Macedonas humiles et infirmos, suoque patre concedente Olynthiis principatum, fortes fecit et bellicosos, et propemodum totius Europæ dominos. Callisthenem autem Olynthium fuisse, et discipulum, ac cognatum Aristotelis ex Hero consobrina ejus editum, præter Plutarchum in Sylla 72. Alex. 98. et Suidam, Diogenes Laërtius in vita Aristotelis refert.' *Popma.* Antigonus apud Diodor. xix. 61. πολέμιωτάτους Μακεδόνων vocat τοὺς Ὀλυνθίους. *Freinsh.* Olynthus in finibus quidem Macedonia sita, non autem ad regnum pertinebat, sed liberi juris erat, antequam a Philippo everteretur. Situm urbis describit Herodotus vii. 12. 2. *Cellar.*

§ 20 *Hominibus*] Forte omnibus ; toti cohorti, non parti, vel certis quibusdam : ut nimirum ita vindictam expeterent illatæ in societatem suam infamiae. Adspirationem sæpe adjici aut demum temere, dicitur in Indice, H.

adspiratio. *Freinsh.* *Hominibus*] Forte, *commilitonibus* ; vide Indicem ; vel *comitibus*. Heinsius.

Ut fidem suam] Sic apud Tacit. Ann. i. 44. 5. 'Gaudebat cædibus miles, tamquam semet absolveret.' *Freinshemius.*

Sævitia regi] *Sævitia rei*, sed hoc hic locum non habet. *Modius.*

Excruciatos necaverunt] Alexander apud Plutarch. in Epist. ad Antipatrum scribit, Hermolaum, ceterosque conjuratos, non a custodibus necatos esse, sed Macedonum more obrutos saxis. *Popma.* *Excruciatos necaverunt*] Arrianus iv. 2. 38. et apud Plutarch. cap. 98. ipse Alexander, more Macedonum saxis obrutos scribunt ; quod tamen non impedit, quin ante mortem excruciatī fuerint, exemplo Philotæ supra lib. vi. extremo. Crudelitas enim illa maxime in usu fuit apud veteres ; unde quasi sollemnis scriptorum formula, 'excruciatos necare ;' quam apud Livium xxv. 23. 10. restituo : 'Necati omnes excruciatī sunt,' non *et cruciati*. Victor de Cæsar. cap. 36. alterum pro utroque posuit : 'Cum auctores Aureliani necis excruciatissimæ ;' sicut in Phocione cap. 47. Plutarchus his. Suetonius Aug. xiv. 1. 'discruciatum necare.' Cicero pro L. Manil. cap. 5. alia addit augendæ indignitati : 'Legatum pop. Romani consularem, vinculis ac verberibus, atque omni supplicio excruciatum necavit.' Atque ita Livius xxix. 18. 11. 'Tribunos militum in vincula coniectos, dein verberatos, servilibusque omnibus suppliciis cruciatos occidit.' Statim Curtius, mutatis paullisper verbis, 'Callisthenes tortus interiit,' nam illud 'ante,' ('ante tortus') quod inserunt recentiores editi, jam olim glossæ suspectum, volentibus libris expuli. Encolpii verba apud Petronium, 'Si quid tristius paras, celeriter confice : neque enim tam magnum facinus commisimus, ut debeamus torti perire.' Græ-

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

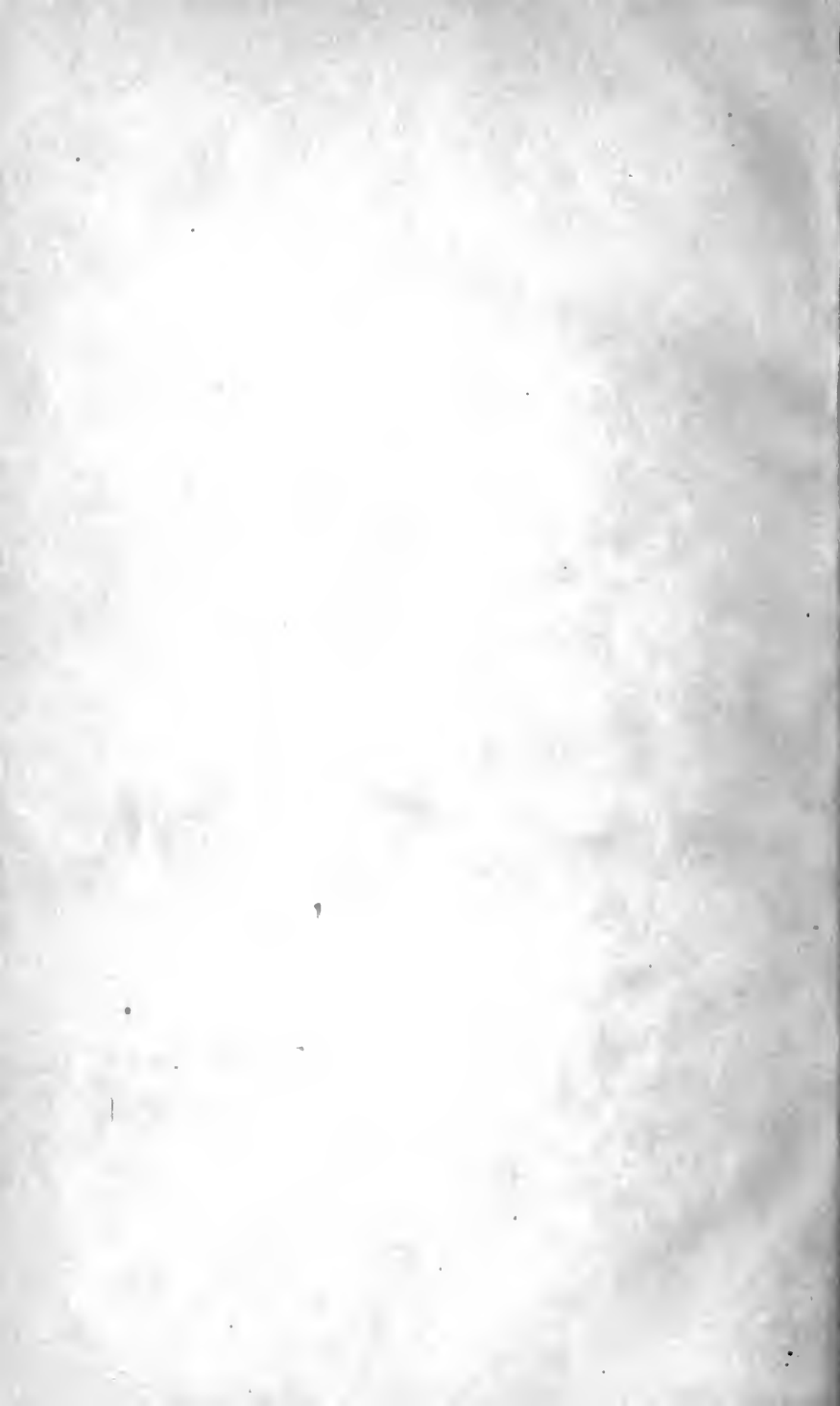
THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
100 N. 5TH ST. NEW YORK, N. Y.

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 404 819 5

University Of California, Los Angeles

L 007 625 593 4

UC SOUTHERN REGIONAL
LIBRARY FACILITY
LOS ANGELES
CALIFORNIA

